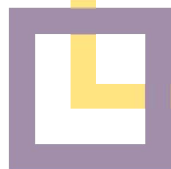

فصل اول: اصول انتخاب در کسب و کار

❖ کسب و کار

- کسب و کار شخصی ← کسب و کاری که یک فرد راه اندازی می کند.
  - کسب و کارهای بزرگ
  - استخدام شدن در کسب و کار دیگران | کارمندی دولت
- انواع کسب و کار
- هر نوع کسب و کاری دارای مزایا و معایبی است.
  - انسان ها با توجه به علاقه، خلاقیت و دانش کسب و کار راه اندازی می کنند.

درس ۱: کسب و کار و کارآفرینی

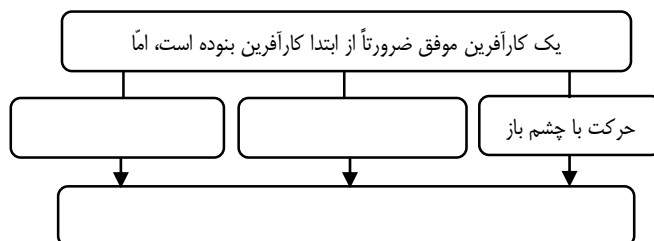
نقشه راه

- نقش کارآفرینان ← کسانی که کسب و کار راه اندازی می کنند.
- ویژگی یک کارآفرین موفق ← هزینه‌ها و درآمدهایش را درست محاسبه می کند.

طرح مسئله

- روزانه هزار کسب و کار جدید در دنیا متولد می شود و هزاران کسب و کار می میرد.
- تولید به دو شکل است: ① تولید کالا ② تولید خدمات
- نقش کارآفرینان در شرکت ها ← شرکت ها کارآفرینان یا موسسه هایی دارند که آن ها را تاسیس می کنند تا با تولید کالا و خدمات و رفع نیازها و خواسته های مردم، به خود و دیگران سود برسانند.
- هدف کارآفرینان از تولید کالا و خدمات ① رفع نیازها و خواسته های مردم ② کسب سود است
- کارآفرینان با کار و تلاش خود از کسب و کارها مراقبت می کنند.
- بسیاری از کسب و کارهای نوپا عمر کوتاهی دارند، به طوری که تنها نیمی از آن ها می توانند از شش سالگی عبور کنند و به کارشان ادامه بدهند. با این که احتمال از بین رفتن و شکست یک کسب و کار وجود دارد، احتمال موفقیت و سودآوری آن هم کم نیست و این ← انگیزه لازم برای شروع فعالیت اقتصادی و پذیرش خطرات آن توسط کارآفرینان است.

پلکان کار و رشد

✓ میرمصطفی عالی نسب ← نمونه یک کارآفرین موفق است.

نقش کارآفرینان

⌘ کارآفرین ← کسی است که با **نوآوری و خطرپذیری، الف** محصولات جدیدی تولید و عرضه می کند **ب** یا راه های جدیدی برای تولید کشف می کند. مثالی برای کارآفرینی ← بیست سال پیش هیچ کس درباره شبکه های اجتماعی چیزی نشنیده بود اما امروزه در ایران از هر ده نفر، شش نفر از یکی از شبکه های اجتماعی استفاده می کنند. بیست سال پیش هیچ شبکه اجتماعی وجود نداشت؛ چون کسی هیچ شبکه ای راه اندازی نکرده بود. برای این که شبکه ای وجود داشته باشد، کسی باید نقش کارآفرین را بازی کند.

نکته:

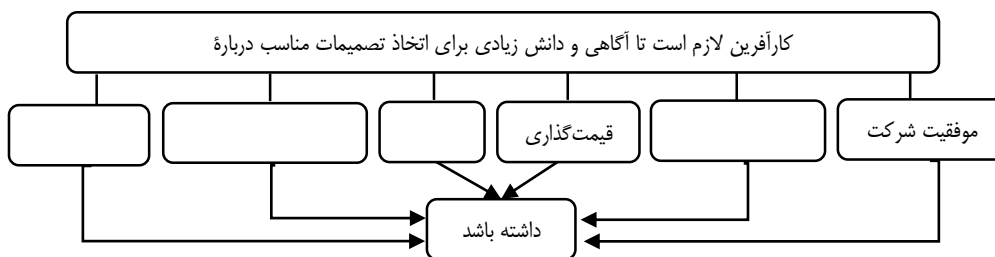
- ⌘ در هر کارآفرینی دو نکته مهم وجود دارد ← ۱- نوآوری ۲- خطرپذیری
- ⌘ می توان گفت «**میزان کارآفرینی**» برابر است با نوآوری ضرب در خطرپذیری»

$$\text{خطرپذیری} \times \text{نوآوری} = \text{کارآفرینی}$$

⌘ تفاوت کارآفرینان با دیگران ← کارآفرینان بینشی برای دیدن فرصت های کسب و کار دارند که دیگران از مشاهده آن ناتوان اند و یا به ذهنشان خطور نمی کند. آن ها شجاعتی برای شروع یک سرمایه گذاری جدید دارند که دیگران فاقد آن هستند. آن ها ایده های خود را امیدوارانه به کسب و کارهای سودآور تبدیل می کنند.

- نوآور و خطرپذیر است.
- محصولات جدیدی تولید و عرضه می‌کند.
- راه‌های جدیدی برای تولید کشف می‌کند.
- پیش‌بینی خاص بری دیدن فرصت‌های کسب و کار دارد که دیگران از مشاهده آن ناتوانند.
- برای شروع یک سرمایه‌گذاری جدید، شجاعت دارد.
- ایده‌های خود را امیدوارانه، به کسب و کارهای سودآور تبدیل می‌کند.
- مهارت‌های ابتکار عمل را دارد تا با جمع کردن عوامل مختلف کنار هم، کالا و خدمات تولید کنند.
- تلاشگر و پرکار است.

ویژگی یک کارآفرین

کارآفرین باید توانایی مالی لازم را برای راه‌اندازی کسب و کارش داشته باشد و بداند که در آغاز کارش ممکن است با موفقیت کم‌تر یا عدم موفقیت روبرو شود.

- ۱- مهارت و ابتکار عمل داشته باشد تا بتواند با جمع کردن عوامل مختلف در کنار هم، کالا یا خدمتی را تولید کند — به همین دلیل کارآفرینی به تلاش و کار زیادی نیاز دارد تا کسب و کار را زنده نگه دارد.
- ۲- کارآفرین باید آگاهی و دانش زیادی داشته باشد — تا بتواند تصمیمات مناسبی درباره موفقیت شرکت، پیشنهاد محصول، قیمت‌گذاری، تبلیغات، استخدام نیروی کار و... اتخاذ کند.
- ۳- داشتن توانایی مالی لازم — کارآفرین باید توانایی مالی داشته باشد و بداند که در آغاز کارش ممکن است با موفقیت کم‌تر یا عدم موفقیت روبرو شود.

یک کارآفرین باید (خلاصه)

اگرچه هر فردی یکتاست و ویژگی‌های منحصر به فرد دارد، اما کارآفرینان موفق، ویژگی‌های مشابهی دارند که به کسب و کارشان کمک می‌کند.

ویژگی‌های مشترک کارآفرینان موفق	
تیزبین	فرصت‌های کسب و کار را زمانی که دیگران شاید متوجه نشوند، می‌بینند.
نوآور	ایده‌ها را به محصولات جدید، فرایندها و یا کسب و کارهای جدید تبدیل می‌کنند.
ریسک‌پذیر	پس‌انداز و خوش‌نامی‌شان را با شجاعت و تدبیر، به میدان می‌آورند تا فعالیت اقتصادی جدید را راه‌اندازی کنند.
خوش‌بین	کارآفرینان واقع‌بین هستند اما مطمئن و دلگرم به موفقیت اقتصادی هستند.
پرانگیزه	نظم، انضباط، پایداری، اشتیاق و توانایی حل مسئله را دارند.
یادگیرنده	از کارشناسان، همکاران و مشتریان می‌آموزند و خود را با شرایط بازار وفق می‌دهند.
سازمان‌دهنده	منابع را به شکل کارآیی، مدیریت و هماهنگ می‌کنند.

هزینه‌های تولید، درآمد و سود

- هر فعال اقتصادی از جمله یک کارآفرین موفق برای انتخاب صحیح و درست، باید هزینه‌ها و درآمدهایش را محاسبه کند.

هزینه‌ها

- کارآفرین برای تولید محصولات خود- اعم از کالاها یا خدمات - به ناچار باید هزینه کند.
- هزینه‌های یک کارآفرین صرف خرید یا اجاره عوامل تولید می‌شود.

- خرید یا اجاره محل کار
- هزینه‌های یک کارآفرین
  - خرید یا اجاره ماشین‌آلات و سایر ابزارها (سرمایه‌های فیزیکی)
  - خرید و تهیه مواد اولیه
  - استخدام تعدادی کارگر و کارمند (نیروی انسانی)
- پولی که صرف تولید می‌شود، «**هزینه‌های تولید**» نامیده می‌شود.
- هزینه‌های تولید ← در واقع همان پول‌هایی‌اند که برای **خرید یا اجاره** عوامل تولید به صاحبان آن‌ها می‌پردازد.
  - **زمین** ← یا خود کشاورز مالک زمین است و یا به یک شخص، سازمان یا دولت «اجاره» می‌دهد.
  - هزینه‌های تولید **نیروی انسانی** ← کشاورز در مقابل نیروی کار، به کارگران و کارمندان خود، «مزد» یا «حقوق» می‌پردازد.
  - یک کشاورز **سرمایه فیزیکی** ← مثل تراکتور، گاوآهن و گاو، کشاورز برای استفاده از این عوامل قیمت و اجاره آن را می‌پردازد.
- **درآمد** ← تولیدکننده با **فروش محصولات** خود، درآمد کسب می‌کند.
- **سود** ← اگر درآمد بیش‌تر از هزینه باشد، تولیدکننده به سود رسیده است.
- **میزان سود برابر است با** ← تفاوت درآمد و هزینه
- **ضرر یا زیان** ← اگر درآمد کم‌تر از هزینه‌ها باشد.
- **سود یا زیان به دست آمده را سود یا زیان حسابداری می‌نامند.**

فرمول‌ها و روابط حاکم بر درآمد، سود و هزینه:

کل محصول $\times$ قیمت = درآمد
 کل محصول فروش رفته $\times$ قیمت = درآمد
 هزینه + سود = درآمد
 هزینه - درآمد = سود یا زیان
 درآمد < هزینه = سود
 درآمد > هزینه‌ها = ضرر
 سود - درآمد = هزینه
 سود (پولی که بابت سرمایه مالی پرداخت می‌شود) + اجاره + حقوق (مزد) = هزینه

مثال: با توجه به اطلاعات داده شده میزان هزینه، درآمد و سود را برای یک دوره یک‌ساله محاسبه کنید.

عوامل	قیمت
تعداد کارگران این بنگاه ۵ نفره	حقوق ماهانه هر کارگر ۷۰۰,۰۰۰ تومان
خرید مواد اولیه سالانه	۵,۰۰۰,۰۰۰ تومان
هزینه انرژی سالانه	۹,۰۰۰,۰۰۰ تومان
اجاره ماهانه بنگاه اقتصادی	۲,۰۰۰,۰۰۰ تومان
تولید سالانه ۵۰۰ عدد کالا	قیمت هر کالا ۶۰۰,۰۰۰ تومان

پاسخ:

محاسبه درآمد کل محصول فروش رفته $\times$ قیمت هر محصول = درآمد

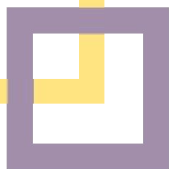
درآمد سالانه $\leftarrow 500 \times 600,000 = 300,000,000$

محاسبه هزینه‌های سالانه

- حقوق سالانه کارگران $\leftarrow 5 \times 700,000 \times 12 = 42,000,000$
- مواد اولیه سالانه $\leftarrow 5,000,000$
- هزینه انرژی سالانه $\leftarrow 9,000,000$
- اجاره سالانه $\leftarrow 2,000,000 \times 12 = 24,000,000$
- جمع هزینه‌های سالانه $\leftarrow 80,000,000$

هزینه - درآمد = سود

سود سالانه $\leftarrow 300,000,000 - 80,000,000 = 220,000,000$

- افزایش تولید (باعث کاهش هزینه تولید برای هر واحد می شود)
  - افزایش درآمد
  - کاهش هزینه‌ها بدون کاستن از تولید (صرفه‌جویی و افزایش بهره‌وری در مصرف مواد اولیه: انرژی، جلوگیری از ریخت و پاش ها و ...)
  - افزایش فروش (برای محصولات خود، بازار جدیدی پیدا کند و کالاها را با قیمت مناسب بفروشد)
- تولیدکنندگان برای فرار از وضعیت ضرر یا زیان، فعالیت‌های مختلفی انجام می‌دهند، مانند

تولیدکننده ممکن است بتواند با صرفه‌جویی و افزایش بهره‌وری؛ مثل پرهیز از استخدام نیروی کار غیر لازم، یا صرفه‌جویی در مواد اولیه و انرژی یا جلوگیری از ریخت و پاش‌ها، هزینه تولید را بدون این‌که از میزان تولید کم کند، کاهش دهد.

کسب درآمد حلال

- از رانته‌ها و موقعیت‌هایی که با فریب و ظاهرسازی به دست می‌آورند، سوءاستفاده می‌کنند.
  - آنان به دنبال ارزان خریدن و گران فروختن هستند.
  - آنان خرید و فروش برخی از کالاها را در انحصار خود می‌گیرند.
  - آنان رقبای خود را با انواع شگردها از پا درمی‌آورند و سود خودشان را حفظ می‌کنند.
- صاحبان درآمدهای نامشروع (حرام)
- احتکار کالاها و موردنیاز مردم در مواقع ضروری و گران فروختن آن‌ها
  - انتشار و تولید کتاب‌ها یا فیلم‌های مبتذل و غیراخلاقی
  - کالایی را برخلاف آنچه هست، به مشتری نشان می‌دهد تا مشتری را فریب دهد.
  - اهل رشوه دادن و رشوه گرفتن
  - رباخواری
  - کم‌فروشی
- نمونه‌هایی از کسب و کارهای حرام
- کسب و کارهای حرام در شهرها بسیار بیش‌تر از روستاهاست. ← چراکه در محل‌های کوچک، معمولاً دستشان زود رو می‌شود.
  - کسب و کارهای حرام نه تنها با فعالیت‌های غیرقانونی و غیرشرعی به هم‌نوعشان ظلم می‌کنند، بلکه از مزایای کسب درآمد حرام نیز محروم مانده و برکت را نیز از زندگی خودشان دور می‌کنند و اقتصاد خود و جامعه را در سراسیمگی قرار می‌دهند.

برای تفکر و تمرین

- ۱- مشخص کنید از موارد زیر، کدام مورد کارآفرینی است؟ برای پاسخ خود دلیل بیاورید و از آن دفاع کنید.
- کار در مغازهٔ ساندویچ فروشی شخصی
  - تدریس در مدرسهٔ دولتی
  - عضو نیروی فعال در ارتش شدن
  - راه‌اندازی خدمات باغبانی در منزل
- مورد اول (در صورتی که خود مالک مغازه باشد) مورد چهارم کارآفرینی است؛ چون یک کسب و کار جدید است و از ویژگی‌های کارآفرینی مثل تیزبینی، نوآوری و ریسک‌پذیری برخوردار است.
- ۲- فرض کنید دوست شما علاقه‌مند به راه‌اندازی ساخت اسباب‌بازی برای کودکان است، با توجه به ویژگی‌های او و ویژگی‌های کارآفرینی موفق، در مورد این‌که این ویژگی‌ها چگونه با او در حل مشکلاتش کمک خواهد کرد، توضیح دهید.
- خطرپذیری ← او باید قدرت ریسک و خطرپذیری را داشته باشد تا بتواند با شرایط نامساعد در ابتدای کار و شکست فعالیت، منطقی برخورد کند.
- خوش‌بینی ← او در عین واقع‌بینی باید به آیندهٔ فعالیت خود خوش‌بین باشد تا قدرت حرکت و ادامهٔ مسیر را داشته باشد.
- پرانگیزگی ← او آن‌قدر پرانگیزه است که می‌تواند با نظم، انضباط، پایداری، اشتیاق، توانایی حل مسائل و مشکلات پیش‌روی را داشته باشد.
- سازماندهی ← او باید قدرت سازماندهی داشته باشد تا بتواند با هماهنگی عوامل تولید از بالاترین کارایی برخوردار شود.
- ۳- امیرعلی و ستایش بعد از اتفاق آن شب دست به کار شدند و تصمیم گرفتند که به هر قیمتی به پدر و مادرشان نشان بدهند که آن‌ها دیگر بچه نیستند و شاید در برخی موارد بهتر از بزرگترها تصمیم می‌گیرند. برای همین با تلاش فراوان اطلاعات زیر را از کارگاه تولیدی پدرشان (آقای محمدی) به دست آوردند.
- خرید مواد اولیه برای تولید ماهیانه ← ۱۰۰ میلیون تومان
پول آب و برق، گاز، عوارض شهرداری و مالیات سالانه ← ۸۰۰ میلیون تومان
دستمزد ماهیانهٔ هر کارگر ← ۲ میلیون تومان (مجموعاً ۲۰ کارگر)
درآمد سالانه ← ۲/۵ میلیارد تومان
- لطفاً حساب کنید که کارگاه تولیدی آقای محمدی در طول یک سال سودده است یا زیان ده؟
- هزینهٔ سالانه مواد اولیه ← $100 \times 12 = 1200$ میلیون +
آب و برق، گاز، عوارض شهرداری و مالیات سالانه ← ۸۰۰ میلیون
دستمزد ← $2 \times 20 = 40$ میلیون
جمع هزینه‌های سالانه ← ۲,۴۸۰ میلیارد
سود سالانه ← $2,500 - 2,480 = 20$ میلیون

تحلیل کنید

۱. کسب و کار و انگیزهٔ راه‌اندازی آن چیست؟
- انگیزهٔ بسیاری از کسب و کارها، برطرف کردن نیازهای خود، خانواده و تأمین منافع شخصی است. با رشد بیش‌تر عقلی، افراد به منافع ملی و اجتماعی نیز می‌اندیشند و اهداف والاتری را نیز دنبال می‌کنند. به طور کلی می‌توان گفت انگیزهٔ بیش‌تر انسان‌ها از راه‌اندازی کسب و کار، کسب روزی حلال، خدمت به هم‌نوعان و آبادانی موفقیت کشور است که «عبادت» تلقی می‌شود.
۲. کارآفرین موفق چه ویژگی‌هایی دارد؟
- ۱- تیزبینی ۲- نوآوری ۳- ریسک‌پذیری ۴- خوش‌بینی ۵- پرانگیزه ۶- یادگیرنده ۷- سازمان‌دهنده ۸- داشتن قدرت پیش‌بینی
۳. سود و زیان کارآفرینی و کسب و کار تولیدی چیست؟
- اگر در آمدهای یک کارآفرین بیش‌تر از هزینه‌های تولید باشد، کارآفرین به سود رسیده است. اگر درآمدهای یک کارآفرین کم‌تر از هزینه‌های تولید او باشد، کارآفرین ضرر یا زیان دیده است.

تعاریف و اصطلاحات

- ۱- کارآفرین ← کسی است که با نوآوری و خطرپذیری، محصولات جدیدی را تولید و عرضه می‌کند، یا راه‌های جدیدی برای تولید کشف می‌کند.
- ۲- تیزبینی کارآفرین ← فرصت‌های کسب و کار را زمانی که دیگران شاید متوجه نشوند، می‌بیند.
- ۳- نوآوری کارآفرین ← ایده‌ها را به محصولات جدید، فرایندها و یا کسب و کارهای جدید تبدیل می‌کند.
- ۴- ریسک‌پذیری کارآفرین ← پس‌انداز و خوش‌نامی‌شان را با شجاعت و تدبیر به میدان می‌آورند تا فعالیت اقتصادی جدیدی را راه‌اندازی کنند.
- ۵- خوش‌بینی کارآفرین ← کارآفرینان واقع‌بین هستند، اما مطمئن و دلگرم به موفقیت اقتصادی هستند.
- ۶- پراکنگیزه بودن کارآفرین ← نظم، انضباط، پایداری، اشتیاق و توانایی حل مسئله را دارند.
- ۷- یادگیرنده ← از کارشناسان، همکاران و مشتریان می‌آموزند و خود را با شرایط بازار وفق می‌دهند.
- ۸- سازمان‌دهنده ← منابع را به شکل کارایی مدیریت و هماهنگ می‌کنند.
- ۹- هزینه‌های تولید ← به تمام پول‌هایی که صرف تولید می‌شود، هزینه‌های تولید گفته می‌شود.
- ۱۰- درآمد ← پول حاصل از فروش محصولات را درآمد می‌گویند.
- ۱۱- محاسبه درآمد ← (کل محصول فروخته شده) × (قیمت هر محصول)
- ۱۲- محاسبه سود یا زیان ← (درآمد) - (هزینه‌ها)
- ۱۳- ضرر و زیان ← اگر درآمد کم‌تر از هزینه‌ها باشد.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

۱- کدام عبارت درست است؟

- ۱) یک کارآفرین موفق باید بتواند هزینه‌ها و درآمدهایش را درست محاسبه کند.
- ۲) تمام شرکت‌های تولیدی، کالاهای صنعتی و کشاورزی تولید می‌کنند و با فروش آن‌ها سود می‌برند.
- ۳) کارآفرینان با کار و تلاش خود از کسب و کارها مراقبت می‌کنند و بسیاری از کسب و کارهای نوپا عمر طولانی دارند.
- ۴) مهم‌ترین انگیزه برای شروع فعالیت اقتصادی و پذیرش خطرات آن توسط کارآفرینان، سودآوری قطعی آن است.

۲- کدام گزینه پاسخ درست سوالات زیر است.

الف) منبع درآمد شرکتها و مؤسسات تولیدی چیست؟ (ب) یک کارآفرین موفق کدام عامل را به درستی محاسبه می‌کند؟

پ) کدام توضیح در رابطه با آقای میرمصطفی عالی نسب درست است؟

- ۱) **الف)** تولید کالا و خدمات (ب) کیفیت و کمیت تولید (پ) اولین بانکدار ایرانی است.
- ۲) **الف)** تولید کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای (ب) درآمدها و هزینه‌ها (پ) اولین بانکدار ایرانی است.
- ۳) **الف)** تولید کالا و خدمات (ب) درآمدها و هزینه‌ها (پ) نمونه یک کارآفرین موفق است.
- ۴) **الف)** تولید کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای (ب) کیفیت و کمیت تولید (پ) نمونه یک کارآفرین موفق است.

۳- آقای تهرانی در تولید محصول خود ۱۰٪ نوآوری و ۲۰٪ خطرپذیری کرده است. میزان کارآفرینی ایشان چقدر است؟

- ۱) ۲٪ (۲) ۳۰٪ (۳) ۱۰٪ (۴) ۲۰٪

۴- آقای احمدی در تولید محصول خود ۵٪ نوآوری و ۳۰٪ خطرپذیری کرده است. آقای اکبری در تولید محصول خود ۱۵٪ نوآوری و ۲۵٪ خطرپذیری کرده است، کدام یک میزان بیش‌تری کارآفرینی داشته است؟

- ۱) آقای احمدی (۲) آقای اکبری (۳) هردو به یک اندازه (۴) نوآوری هردو منفی است.

۵- کدام گزینه درست است؟

- ۱) حرکت با چشم باز و بر مبنای سود می‌تواند یک کارآفرین را موفق کند. (۲) کارآفرین کسی است که با کاهش هزینه‌ها و افزایش تولید به سود می‌رسد.
- ۳) کارآفرینان از هر روشی برای بالا بردن سطح تولید و سود استفاده می‌کنند. (۴) یک کارآفرین موفق ضرورتاً از ابتدا کارآفرین نبوده است.

۶- کسی که با نوآوری و خطرپذیری، محصولات جدیدی تولید و عرضه می‌کند، چه نام دارد؟

- ۱) سهام‌دار (۲) کارآفرین (۳) سرمایه‌دار (۴) مخترع

۷- کدام گزینه در رابطه با کارآفرین نادرست است؟

- ۱) راه‌های جدید برای تولید محصول کشف می‌کند.
- ۲) بینشی خاص برای دیدن فرصت‌های کسب و کار دارد.
- ۳) یک کارآفرین موفق ضرورتاً از ابتدا کارآفرین بوده است.
- ۴) شجاعتی برای شروع یک سرمایه‌گذاری جدید دارند.

۸- کسی که می‌خواهد کارآفرین باشد، باید ..... را داشته باشد.

- ۱) مهارت‌های ابتکار عمل (۲) انگیزه کسب سود بالا (۳) رانتهای اقتصادی (۴) تخصص لازم

۹- کسی که می‌خواهد کارآفرین باشد، باید سه ویژگی مهم داشته باشد، کدام گزینه این ویژگی را بیان نمی‌کند؟

- ۱) آگاهی و دانش زیادی برای اتخاذ تصمیمات درباره موقعیت شرکت، پیشنهاد محصول، قیمت‌گذاری، تبلیغات و استخدام نیروی کار داشته باشد.
- ۲) توانایی مالی لازم برای راه‌اندازی کسب و کارش داشته باشد و بداند در آغاز کارش ممکن است با موفقیت کم‌تر یا عدم موفقیت روبه‌رو شود.
- ۳) ریسک‌پذیری بسیار بالا داشته باشد به طوری که در هر فعالیت خلاقانه‌ای سرمایه‌گذاری کند حتی اگر بداند سود کمی عایدش می‌شود.
- ۴) باید مهارت‌های ابتکار عمل را داشته باشد تا بتواند با جمع کردن عوامل مختلف در کنار هم، کالا یا خدمتی را تولید کند.

۱۰- هر یک از کارآفرینان زیر به ترتیب کدام ویژگی مشترک یک کارآفرین را به طور بارزتری دارند؟

الف) آقای فلاح، نظم، انضباط، پایداری، اشتیاق و توانایی حل مسئله را دارد.

ب) آقای ایروانی منابع را به شکل کارایی مدیریت و هماهنگ می‌کند.

پ) خانم خلیج کارآفرینی واقع بین است و مطمئن و دلگرم به موفقیت اقتصادی است.

ت) خانم عابدین‌نیا فرصت‌های کسب و کار را زمانی که دیگران شاید متوجه نشوند، می‌بیند.

- ۱) **الف)** پرانگیزه - (ب) سازمان‌دهنده - (پ) خوش‌بین - (ت) تیزبین
- ۲) **الف)** نوآور - (ب) تیزبین - (پ) خوش‌بین - (ت) پرانگیزه
- ۳) **الف)** پرانگیزه - (ب) یادگیرنده - (پ) نوآور - (ت) تیزبین
- ۴) **الف)** نوآور - (ب) سازمان‌دهنده - (پ) یادگیرنده - (ت) پرانگیزه

۱۱- چرا یک کارآفرین باید تلاش و پشتکار زیادی داشته باشد؟

۱) تا بتواند با جمع کردن عوامل مختلف در کنار هم، کالا یا خدمتی را تولید کند.

۲) تا بتواند با برنامه‌ریزی و ابتکار عمل به بالاترین سود ممکن برسد.

۳) کارآفرین با این ویژگی می‌تواند تمام رقبای محصول خود را از صحنه خارج کند.

۴) کارآفرین با این ویژگی می‌تواند میزان خطرپذیری و نوآوری خود را به بالاترین حد ممکن برساند.

۱۲- «کارآفرینان موفق، پس انداز و خوش‌نامی‌شان را با شجاعت و تدبیر به میدان می‌آورند. تا فعالیت اقتصادی جدید را راه‌اندازی کنند.»

این عبارت مربوط به کدام ویژگی کارآفرینان است؟

- (۱) پراگیزه (۲) خوش‌بین (۳) نوآور (۴) ریسک‌پذیر

۱۳- کدام گزینه در رابطه با مفهوم «سازمان‌دهنده» درست است؟

- (۱) پس‌انداز و خوش‌نامی‌شان را با شجاعت و تدبیر به میدان می‌آورند تا فعالیت اقتصادی جدید را راه‌اندازی کنند.
 (۲) از کارشناسان، همکاران و مشتریان می‌آموزند و خود را با شرایط بازار وفق می‌دهند.
 (۳) منابع را به شکل کارایی، مدیریت و هماهنگ می‌کنند.
 (۴) نظم، انضباط، پایداری، اشتیاق و توانایی دارند.

۱۴- کدام گزینه پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر است؟

الف) یک کارآفرین موفق برای انتخاب صحیح و درست باید بتواند ..... و ..... را درست محاسبه کند.

ب) به تمام پول‌هایی که صرف تولید می‌شود ..... گفته می‌شود.

پ) کارآفرین باید ..... لازم را برای راه‌اندازی کسب و کارش داشته باشد و بداند که در آغاز کارش ممکن است، موفق نشود.

- (۱) الف) سود- زیان ب) هزینه‌های مالی پ) توانایی مالی (۲) الف) درآمدها- هزینه‌ها ب) هزینه‌های تولید پ) توانایی مالی

- (۳) الف) درآمدها- هزینه‌ها ب) هزینه‌های مالی پ) منابع تولید (۴) الف) سود- زیان ب) هزینه‌های تولید پ) منابع تولید

۱۵- یک کارآفرین در چه اموری باید آگاهی و دانش زیادی داشته باشد؟

- (۱) درآمد شرکت، موقعیت شرکت، هزینه‌های شرکت، شرایط تبلیغات، سود شرکت و قانون اساسی کشور
 (۲) درآمدهای شرکت، هزینه‌های شرکت، سود شرکت، قانون اساسی، قیمت‌گذاری
 (۳) پیشنهاد محصول، قیمت‌گذاری، سود و هزینه شرکت، قانون مدنی کشور، تبلیغات
 (۴) موقعیت شرکت، پیشنهاد محصول، قیمت‌گذاری، تبلیغات و استخدام نیروی کار

۱۶- کدام گزینه در رابطه با ویژگی «پراگیزه بودن» که یکی از ویژگی‌های مشترک کارآفرینان موفق است، درست می‌باشد؟

- (۱) همیشه به بالاترین سود و تولید فکر می‌کنند. (۲) منابع را به شکل کارایی مدیریت و هماهنگ می‌کنند.
 (۳) نظم، انضباط، پایداری، اشتیاق و توانایی حل مسئله را دارند (۴) از کارشناسان، همکاران و مشتریان می‌آموزند و خود را با شرایط بازار وفق می‌دهند.

۱۷- آقای آریایی «پس‌انداز و خوش‌نامی خود را با شجاعت و تدبیر، به میدان می‌آورد تا فعالیت اقتصادی جدید را راه‌اندازی کند.» این

عبارت به کدام ویژگی مشترک کارآفرینان موفق اشاره دارد؟

- (۱) نوآوری (۲) سازمان‌دهی (۳) خوش‌بینی (۴) ریسک‌پذیری

۱۸- با توجه به هر یک از موارد الف و ب، کدام گزینه پاسخ صحیح‌تری را ارائه می‌دهد؟

الف) تولیدکننده به ترتیب به صاحب «تراکتور» و «نیروی انسانی» مبالغی را تحت چه عناوینی می‌پردازد؟

ب) «گاواهن و گاو» جزء چه نوع سرمایه‌ای برای تولیدکننده محسوب می‌شوند؟

- (۱) الف) قیمت سرمایه و پاداش- ب) سرمایه فیزیکی
 (۲) الف) سود و دستمزد- ب) سرمایه مالی
 (۳) الف) بهره و حقوق- ب) سرمایه مالی (۴) الف) اجاره و مزد- ب) سرمایه فیزیکی

۱۹- پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر در کدام گزینه است؟

الف) میزان سود برابر با ..... است.

ب) به طور کلی، نیازهای عمده «تولیدکنندگان» کالا و خدمات مختلف را می‌توان به ..... اصلی که عبارت‌اند از ..... تقسیم کرد که به عبارتی از آن‌ها با عنوان ..... نیز نام می‌برند.

پ) «تولیدکنندگان» در رابطه با تولید، مخارجی را متقبل می‌شوند که در واقع همان پولی است که برای خرید «عوامل تولید» به صاحبان آن‌ها می‌پردازند که همان ..... است.

ت) «نیروی انسانی» را به کار می‌گیرند تا بتوانند از منابع طبیعی بهره‌برداری کنند و یا به تولید کالا و خدمات بپردازند. در مقابل به کارگران و کارمندان خود ..... و یا ..... می‌پردازند.

- (۱) الف) تفاوت دستمزد و هزینه - ب) سه دسته - زمین، کار، تکنولوژی - عوامل اولیه تولید - پ) هزینه‌های تولید - ت) دستمزد - بهره

- (۲) الف) تفاوت درآمد و هزینه - ب) سه دسته - منابع طبیعی، نیروی انسانی، سرمایه - عوامل تولید - پ) هزینه‌های تولید - ت) مزد - حقوق

- (۳) الف) مجموع درآمد و هزینه - ب) چهار دسته - منابع طبیعی، سرمایه، شرکت، مدیریت، تکنولوژی - عوامل ثانویه تولید - پ) هزینه‌های متغیر تولید - ت) اجاره - حقوق

- (۴) الف) حاصل تقسیم درآمد و هزینه - ب) پنج دسته - منابع طبیعی، نیروی انسانی، سرمایه، نیروی کارآفرین، تکنولوژی - عوامل فنی تولید - پ) هزینه‌های نهایی تولید - ت) سود - بهره

۲۰- کدام رابطه با فرمول زیر درست است؟

- (۱) درآمد < هزینه = ضرر (۲) هزینه - درآمد = سود (۳) سود > هزینه = درآمد (۴) درآمد + هزینه = سود

۲۱- در عبارت «کل محصول فروخته شده $\times$ قیمت هر محصول $= X$ »، X کدام است؟

- (۱) سود (۲) هزینه (۳) درآمد (۴) منابع

۲۲- برای جلوگیری از ضرر و زیان چه باید کرد؟

- (۱) هزینه‌های تولید را کاهش داد.
 (۲) قیمت‌ها را افزایش داد.
 (۳) از کیفیت کاست و بر تولید افزود.
 (۴) باید کیفیت تولید را کاهش داد.

۲۳- کدام گزینه درست است؟

- (۱) افزایش بهره‌وری، مثل پرهیز از استخدام نیروی کار
 (۲) افزایش بهره‌وری، مثل صرفه‌جویی در مواد اولیه و انرژی
 (۳) برای کاهش هزینه تولید باید تولید را کاهش داد.
 (۴) اگر هزینه‌ها کم‌تر از درآمدها باشد، کسب و کار دچار ضرر و زیان می‌شود.

۲۴- کدام گزینه توضیح کاملی در رابطه با هزینه ی تولید ارائه داده است؟

- (۱) هزینه شامل تمام پول‌هایی است که صرف خرید یا اجاره عوامل تولید می‌شود.
 (۲) هزینه تولید همان سرمایه فیزیکی است که برای تولید مورد استفاده قرار می‌گیرد.
 (۳) هزینه تولید همان سرمایه مالی است که برای تولید مورد استفاده قرار می‌گیرد.
 (۴) هزینه تولید شامل تمام پول‌هایی است که برای خرید کالاهای مورد نیاز تولید استفاده می‌شود.

۲۵- کدام گزینه در رابطه با جلوگیری از ضرر و زیان نادرست است؟

- (۱) پرهیز از استخدام نیروی کار غیر ضروری
 (۲) فراهم کردن بازارهای جدید و خوب برای فروش
 (۳) جلوگیری از ریخت و پاش‌ها
 (۴) کاستن از کیفیت و کوچک‌تر کردن بسته‌بندی

۲۶- کدام گزینه از مصادیق کسب و کارهای حرام و نامشروع است؟

- (۱) استفاده از رانته‌ها
 (۲) افزایش تولید و کاهش هزینه‌ها
 (۳) صرفه‌جویی در مواد اولیه و انرژی
 (۴) گسترش بازار فروش

۲۷- کدام گزینه از مصادیق کسب و کارهای غیرقانونی و نامشروع نیست؟

- (۱) رشوه دادن، رشوه گرفتن و رباخواری
 (۲) تولید و انتشار فیلم‌ها و کتاب‌های مبتذل و غیراخلاقی
 (۳) احتکار کالاهای مورد نیاز مردم در مواقع ضروری و گران فروختن آن‌ها
 (۴) شکل‌گیری هر نوع انحصاری در تولید و توزیع

۲۸- اگر جمع درآمد، هزینه و سود یک بنگاه اقتصادی ۲۶۰ میلیون تومان باشد، درآمد این بنگاه چقدر است؟

- (۱) ۸۰ میلیون (۲) ۱۳۰ میلیون (۳) ۶۰ میلیون (۴) قابل محاسبه نیست.

۲۹- باتوجه به اطلاعات داده شده در جدول زیر، نتیجه عملکرد سالیانه یک بنگاه اقتصادی با ۱۵ نفر کارمند و تولید سالیانه ۲,۲۰۰ دستگاه هر یک به ارزش ۱,۲۰۰,۰۰۰ ریال کدام است؟

۱	اجاره ماهیانه برای کارگاه تولیدی = ۱۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال
۲	حقوق متوسط ماهانه هر فرد کارمند = ۸۵۰,۰۰۰ ریال
۳	خرید مواد اولیه مورد نیاز سالانه به ارزش = ۱۸۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال
۴	هزینه استهلاک سالانه ماشین‌های تولیدی به ارزش = معادل ۳۰٪ حقوق سالانه کارمندان

- (۱) ۲,۱۱۲,۱۱۰,۰۰۰ ریال (زیان یا ضرر)
 (۲) ۲,۲۱۱,۱۰۰,۰۰۰ ریال (زیان یا ضرر)
 (۳) ۲,۱۱۲,۱۱۰,۰۰۰ ریال (سود و منفعت)
 (۴) ۲,۱۱۲,۱۰۰,۰۰۰ ریال (سود و منفعت)

۳۰- باتوجه به اطلاعات ارائه شده در جدول زیر، نتیجه عملکرد سالیانه یک بنگاه اقتصادی با ۴ کارمند و تولید سالیانه ۷۵۰ دستگاه هر ارزش هر دستگاه ۳۰۰,۰۰۰ ریال کدام است؟

۱	اجاره بهای ماهیانه معادل	۴,۰۰۰,۰۰۰ ریال
۲	حقوق متوسط ماهیانه هر کارمند	۲۰۰,۰۰۰ ریال
۳	خرید مواد اولیه مورد نیاز سالانه	۴,۴۵۰,۰۰۰ ریال
۴	هزینه استهلاک سالیانه معادل	۱۲٪ حقوق سالیانه کارمندان

- (۱) ۱۱۶,۷۹۸,۰۰۰ ضرر یا زیان
 (۲) ۱۱۶,۸۹۷,۰۰۰ ضرر یا زیان
 (۳) ۱۶۱,۷۹۸,۰۰۰ سود یا منفعت
 (۴) ۱۶۱,۸۹۷,۰۰۰ سود یا منفعت

۳۱- باتوجه به اطلاعات داده شده در جدول زیر، نتیجه عملکرد سالیانه یک بنگاه اقتصادی با ۱۲ کارمند و تولید سالیانه ۴۰۰ دستگاه هر کدام به ارزش ۹۰۰,۰۰۰ ریال کدام است؟

۵	اجاره بهای ماهیانه برای کارگاه تولیدی	۱۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال
۶	حقوق متوسط ماهیانه هر فرد کارمند اداری و تولید معادل	۷۰۰,۰۰۰ ریال
۷	خرید مواد اولیه مورد نیاز سالیانه به ارزش	۱۷۸,۰۰۰,۰۰۰ ریال
۸	هزینه استهلاک سالیانه ماشین‌های تولیدی	معادل ۲۵ درصد حقوق سالیانه کارمندان

- (۱) ۴۲,۲۰۰,۰۰۰ زیان
 (۲) ۴۳,۲۰۰,۰۰۰ سود
 (۳) ۶۴,۰۰۰,۰۰۰ زیان
 (۴) ۶۳,۰۰۰,۰۰۰ سود

۳۲- علی ۱۰۰ میلیون تومان پول دارد. اگر تمام پول را در بانک بگذارد، در انتهای سال ۲۰٪ سود می‌کند، اما او تصمیم می‌گیرد با این پول مرغداری احداث کند. او سالانه ۴۰ میلیون تومان بابت اجاره مرغداری، ۳۰ میلیون تومان بابت دستمزد و ۳۰ میلیون تومان بابت مخارج دیگر تولید (جوجه، مواد اولیه، آب، برق و گاز و ...) می‌پردازد. اگر علی بتواند در یک سال ۱۶ تن مرغ پرورش دهد و آن را کیلویی ۱۰ هزار تومان بفروشد، مقدار سود یا زیان او چقدر است؟

(۱) ۶۰ میلیون تومان سود (۲) ۶۰ میلیون تومان زیان (۳) ۴۰ میلیون تومان سود (۴) ۴۰ میلیون تومان زیان

۳۳- با توجه به اطلاعات ذیل، وضعیت اقتصادی سالانه بنگاه فروش خودرو با داشتن حدود ۳۳۰ خودرو در سال و ۱۲ نفر کارگر، به چه صورت است؟

(الف) خرید قطعات و وسایل موردنیاز سالانه: ۳۳۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال (ب) دستمزد ماهانه هر کارگر: ۸۵۰,۰۰۰ ریال
(پ) فروش هر خودرو: ۳۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال (ت) اجاره ماهانه بنگاه: ۲۴,۰۰۰,۰۰۰ ریال
(ث) هزینه ماهانه آموزش فرزندان مدیر بنگاه: ۷,۵۰۰,۰۰۰ ریال

(۱) ۱۰,۸۰۹,۶۰۰,۰۰۰ سود یا منفعت (۲) ۱۰,۹۰۸,۶۰۰,۰۰۰ زیان یا ضرر

(۳) ۱۱,۴۶۶,۹۶۰,۰۰۰ زیان یا ضرر (۴) ۱۱,۴۶۶,۹۶۰,۰۰۰ سود یا منفعت

۳۴- با توجه به اطلاعات ارائه شده در جدول زیر، نتیجه عملکرد «سالیانه» یک بنگاه اقتصادی با ۳۰ نفر کارمند و تولید «سالیانه» ۲۴۰۰ دستگاه هر یک به ارزش ۵,۶۰۰,۰۰۰ ریال کدام است؟ (خارج از کشور ۹۴)

۱	اجاره بهای ماهانه کارگاه تولیدی	۵۸,۰۰۰,۰۰۰ ریال	(۱) ۱,۰۴۴,۰۰۰,۰۰۰ «سود یا منفعت»
۲	حقوق متوسط ماهیانه هر فرد کارمند و اداری و تولیدی «معادل»	۳,۲۰۰,۰۰۰ ریال	(۲) ۱۱,۰۵۲,۰۰۰,۰۰۰ «سود یا منفعت»
۳	خرید مواد اولیه موردنیاز سالانه به ارزش	۴۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال	(۳) ۱,۰۴۴,۰۰۰,۰۰۰ «ضرر یا زیان»
۴	هزینه استهلاک سالیانه ماشین‌آلات تولیدی معادل $\frac{1}{5}$ ارزش مواد اولیه خریداری شده		(۴) ۱۱,۰۵۲,۰۰۰,۰۰۰ «ضرر یا زیان»

۳۵- با توجه به اطلاعات ارائه شده، نتیجه عملکرد سالیانه یک بنگاه اقتصادی با ۶ نفر کارمند و تولید سالیانه ۹۰۰ دستگاه به ارزش هر یک ۴۵۰,۰۰۰ ریال کدام است؟ (کشور ۹۶)

۱	اجاره بهای ماهیانه معادل	۵۰۰,۰۰۰ ریال	(۱) ۴,۶۴۰,۰۰۰ «ضرر یا زیان»
۲	حقوق متوسط ماهیانه هر فرد معادل	۳۵۰,۰۰۰ ریال	(۲) ۳۵۹,۸۶۰,۰۰۰ «منفعت یا سود»
۳	خرید مواد اولیه موردنیاز سالانه به ارزش	۸,۹۰۰,۰۰۰ ریال	(۳) ۴,۶۰۴,۰۰۰ «ضرر یا زیان»
۴	هزینه استهلاک سالیانه معادل ۲۰٪ حقوق سالیانه کارمندان		(۴) ۴,۴۰۶,۰۰۰ «منفعت یا سود»

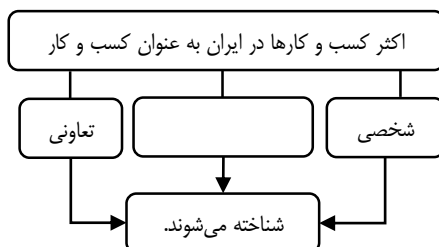

درس ۲: انتخاب نوع کسب و کار

نقشه راه

- به تنهایی دست به اقدام بزند.
- بسیار روشن است که پیش از شکل گیری یک کسب و کار جدید ← کار آفرین به این فکر کند که با فرد دیگری شراکت کند.
- کار جدید را عام المنفعه انجام دهد.

طرح مسئله

- اگر بخواهیم به صورت کلی تفاوت مفهومی شکل های مختلف کسب و کار را درک کنیم، باید تنها به این سؤال پاسخ بدهیم که مالک محصول یا کالای نهایی که به مشتری عرضه می شود، کیست؟
- سازمان تولید ← به این سؤال پاسخ می دهد که «تولیدکننده و صاحب اصلی محصول تولیدی چه کسی است؟»
- سازمان تولید ← جایگاه و نقش هر یک از عوامل تولید را تعیین می کند.

- انواع کسب و کارها از منظر سازمان تولید
- نوع اول ← کسب و کار شخصی
- نوع دوم ← شراکت
- نوع سوم ← شرکت
- نوع چهارم ← تعاونی ها
- نوع پنجم ← مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه

- همانطور که گفته شد، اکثر کسب و کارها در ایران کسب و کار شخصی، شرکت سهامی و تعاونی هستند.

نوع اول: کسب و کار شخصی

- این کسب و کار متعلق به یک شخص است.
- امروزه اغلب کسب و کارها در ایران به شکل شخصی اند.
- ویژگی های کسب و کارهای شخصی
- بیشتر این کسب و کارها کوچک مقیاس اند.
- این نوع کسب و کارها در همه نوع فعالیتی، اعم از کشاورزی تا صنعت به ویژه خدمات حضور دارند.
- مشاغل خویش فرمایی مانند تعمیرکاران خودرو، لوازم خانگی، بنگاه های معاملات ملکی، خرده فروشان، کشاورزان و... از کسب و کارهای شخصی هستند.
- کسب و کارهای شخصی، حتی در زمینه های تخصصی مانند پزشکی، دندان پزشکی، وکالت و حسابداری فعالیت دارند.

مزایا و معایب کسب و کارهای شخصی	
معایب کسب و کارهای شخصی	مزایای کسب و کارهای شخصی
بار سنگین مسئولیت (همه چیز به شما برمی گردد، حتی در ناخوشی و سفر)	راه اندازی آسان و هزینه های نسبتاً اندک
مشکل تأمین مالی (پس انداز شخصی و قرض از دوستان و خانواده)	آزادی عمل و سهولت در تصمیم گیری (تصمیم گیری در مورد بازاریابی، تغییر شرایط بازار و ...)
مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی ها و دعاوی	مالکیت کامل سود
توان مالی نسبتاً پایین	منافع مالیاتی (فقط یک بار مالیات بر درآمد می دهید).
پایین بودن قدرت رقابتی (مثلاً از نظر مالی)	بیش تر بودن قدرت مانور و جابه جایی در آن
	کم بودن پیچیدگی فعالیت اقتصادی در آن (مثل حسابداری در این فعالیت)

نوع دوم: شراکت

☞ اگر شما شریک نداشته باشید، کارتان یک کار شخصی است چرا که مسئولیت تمام تصمیمات سخت و دشوار بر عهده شماست و این شماست که مالک درآمد این خدمتید.

- ☞ ویژگی‌های کسب و کار شراکتی
- ① متعلق به دو نفر یا بیشتر است که شریک نامیده می‌شود.
  - ② هر یک از شریک‌ها متناسب با سهمی که در راه‌اندازی کسب و کار داشته‌اند، در نهایت در سود و زیان شریک هستند.
  - ③ درآمد حاصل به نسبت توافقی بین شرکا تقسیم می‌شود.
  - ④ احتمالاً هر یک از شرکا مراقب و دلسوز خواهند بود.

☞ کسب و کارهای شخصی، مشابه بیشتر کسب و کارهای شراکتی کوچک، مانند برخی از مغازه‌ها، رستوران‌ها و پیمانکاران است.
 ☞ اگر کسب و کار شما شخصی باشد و چند کارمند استخدام کنید تا در این کار به شما کمک کنند، باز هم شما کسی را شریک نکرده‌اید و کارتان یک کار شخصی است؛ چرا که

- ۱) مسئولیت تمام تصمیمات مهم، سخت و دشوار با شماست.
- ۲) مالکیت کامل فعالیت و درآمد با شماست.
- ۳) دیگران تنها کارمندان شما هستند و از شما حقوق می‌گیرند.

بیشتر بدانیم

چگونه یک فعالیت شراکتی راه‌اندازی کنیم؟

گام اول ← ثبت اسم، اخذ پروانه‌ها و مجوزها ... (البته گامی اضافه دارد و آن هم نگارش قرارداد شراکت بین افراد است).

گام دوم ← اطلاع پیدا کردن از قوانین و مقررات مربوط به آن فعالیت خاص

گام سوم ← در صورت ثبت رسمی قرارداد، عمل به محتوای آن

- ☞ نکته: ۱) کسب و کارهای شراکتی همانند کسب و کارهای شخصی بسیار آسان راه‌اندازی می‌شوند.
 ۲) گام‌های اولیه راه‌اندازی کسب و کارهای شراکتی مشابه کسب و کارهای شخصی است.

- ☞ در قراردادهای شراکت بین افراد باید به این نکات توجه کرد
- ① مشخص کردن محدوده اختیارات و وظایف افراد به طور دقیق
  - ② چگونگی تقسیم سود یا زیان بین شرکا
  - ③ مشخص کردن مرجع حل اختلافات بین شرکا
  - ④ نحوه تصمیم‌گیری در مورد انحلال و تعطیلی فعالیت

- ☞ دلایل اهمیت وجود قرارداد در فعالیتهای شراکتی
- ① مشخص کردن حقوق و وظایف شرکا
  - ② الزام پیدا کردن شرکا در عمل به مفاد قرارداد

مزایا و معایب کسب و کارهای شراکتی

<ul style="list-style-type: none"> • افزایش برخی هزینه‌ها جهت تنظیم قرارداد و مشاوره حقوقی با وکیل • مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی‌ها و دعاوی • آزادی عمل محدودتر افراد و تصمیم‌گیری سخت‌تر به دلیل لزوم توافق شرکا 	<ul style="list-style-type: none"> • راه‌اندازی نسبتاً آسان • دسترسی به منابع و سرمایه‌های مالی بزرگ‌تر • تقسیم بار مسئولیت و هم‌افزایی توانایی‌ها
--	---

نوع سوم: شرکت

- شرکت برای رشد بهتر می‌تواند تبلیغ کند، کارمند استخدام کند و یا جذب سرمایه کند.
- شرکت کسب و کاری است که خودش **هویت قانونی** دارد؛ به این معنی که قانون با یک شرکت، مشابه با یک فرد یا انسان رفتار می‌کند.
- شرکت‌ها حقوق و تعهدات خاصی دارند، دقیقاً همانند آنچه که انسان‌ها انجام می‌دهند. برای مثال، یک شرکت می‌تواند دارایی داشته باشد، با دیگر شرکت‌ها یا افراد وارد قرارداد شود و حتی علیه آن‌ها شکایت کند و مورد شکایت قرار بگیرد.
- شرکت‌ها انواع مختلفی دارند که مهم‌ترین آن‌ها **شرکت‌های سهامی** است.
- دارایی هر شرکت سهامی به تعداد معینی سهم تقسیم می‌شود و هر کس با خرید سهام شرکت به سهام‌دار آن تبدیل می‌شود که به اندازه سهمش مالکیت نسبی آن را دارد و در منافع و مسئولیت‌ها به همان اندازه سهیم است.
- سهام، یک سند مالکیت است و نشان می‌دهد که دارنده آن، بخشی از مالکیت شرکت را در اختیار دارد و در سود و زیان آن، شریک است مثلاً اگر دارایی شرکتی به ۱۰۰,۰۰۰ سهم تقسیم شده باشد، سرمایه‌گذاری که ۱۰,۰۰۰ سهم آن را خریداری کرده، مالک ۱۰ درصد شرکت است.

ویژگی‌های کسب و کارهای شرکتی

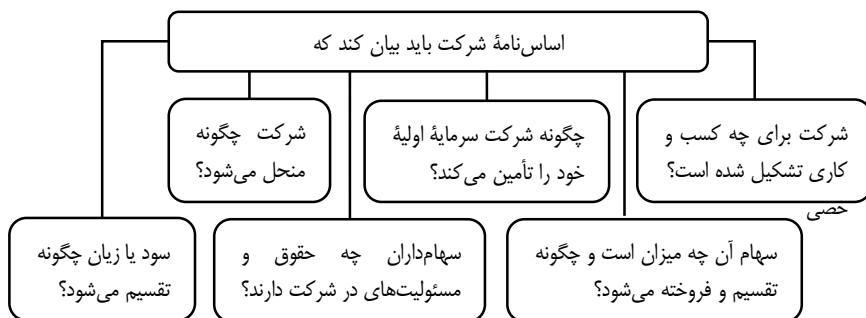

- انواع شرکتها از نظر قانون تجارت
- شرکت سهامی عام
  - شرکت سهامی خاص
  - شرکتهای تضامنی
  - شرکتهای تعاونی
  - شرکتهای با مسئولیت محدود

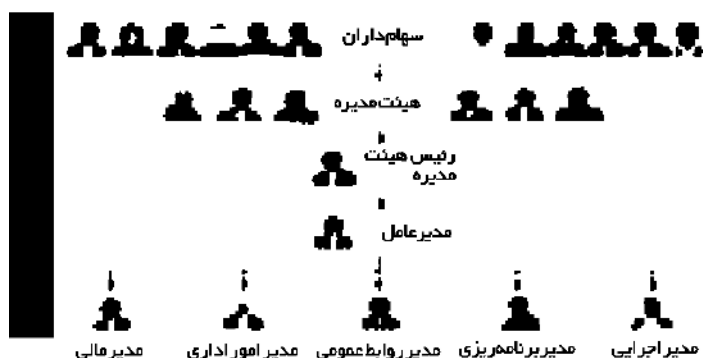
- یک شرکت برای توسعه کسب و کار زمانی ایجاد می شود که
- ① آفقیهای بزرگتر، در نظر داشته باشید.
  - ② به فکر کسب سود بیشتر باشید.
  - ③ سرمایه بیشتری بخواهید

ایجاد یک شرکت

- **ایجاد یک شرکت**
- ایجاد یک شرکت به ویژه **شرکت سهامی**، **پرهزینه ترین** نوع کسب و کار است؛ زیرا شرکت سهامی از پول دیگران برای راه اندازی کارش استفاده می کند.
  - دولت برای شرکتها قوانینی دارد تا به سرمایه گذارای اطمینان بدهد تا فریب نخورند، پذیرش و عمل به چنین قوانینی، زمان بر و پرهزینه است و به مشاوره حقوقی نیاز دارد.
  - برای تشکیل شرکت، ممکن است به **وکیل** نیاز داشته باشید تا شما را برای تکمیل اساسنامه شرکت و سایر اسناد مورد نیاز کمک کند.

- ساختار و شیوه تصمیم گیری در شرکت سهامی اغلب بدین صورت است که
- ① ابتدا مجمع عمومی (سهامداران) شکل می گیرد.
  - ② مجمع عمومی هیئت مدیره را انتخاب می کند ← هیئت مدیره، رئیس هیئت مدیره را انتخاب می کند ← هیئت مدیره، مدیرعامل را مشخص می کند.
  - ③ ← مدیرعامل، مدیران اجرایی، برنامه ریزی، روابط عمومی و ... را انتخاب می کند.

مزایا و معایب ایجاد شرکت سهامی	
مزایا	معایب
مسئولیت محدود برای سهام‌داران (ضرر و بدهی سهام‌داران محدود به میزان سهام)	هزینه‌های راه‌اندازی بالاتر
امکان افزایش سرمایه و تأمین مالی بانکی از طریق (۱) افزایش سهام‌داران (۲) افزایش سرمایه آن‌ها (۳) وام‌های بانکی	تأخیر در تصمیم‌گیری
امکان رقابت بالاتر به دلیل (۱) مقیاس تولید بالا، (۲) امکان سرمایه‌گذاری بیشتر (۳) قیمت پایین‌تر نسبت به رقبا	افزایش پیچیدگی در رابطه مدیریت و مالیکت و موفقیت‌های غیرفردی
تخصص‌گرایی بیشتر (امکان جذب افراد توانمندتر در زمینه‌های تخصص و ویژه)	تقسیم سود به تناسب مالکیت سهام
—	قوانین پیچیده‌تر و گزارش‌دهی بیشتر
—	مالیات بر سود شرکت علاوه بر مالیات بر درآمد

نوع چهارم: تعاونی‌ها

- **تعاونی کسب و کاری** است که با هدف تأمین نیازمندی‌های اعضا تشکیل می‌شود.
- ایجاد تعاونی، با هدف **بهبود وضعیت اقتصادی** اعضا می‌باشد.
- در تعاونی تولید، تعدادی تولیدکننده جهت بهره‌مندی از **مزایای فعالیت‌های اقتصادی** با مقیاس بزرگ، گرد هم می‌آیند و با اقدامات جمعی منفعت خود را بیشینه می‌کنند.
- مثال: تعاونی کشاورزی را عده‌ای از کشاورزان تشکیل می‌دهند تا برای تهیه بذر مرغوب و تهیه سموم و کود و نیز امکان بازاریابی، تبلیغات جمعی و ایجاد زنجیره توزیع به آن‌ها کمک کند.
- **ویژگی‌های کسب و کاری تعاونی‌ها**
- **مراحل راه‌اندازی تعاونی‌ها**
- ① تعاونی‌ها مراحل راه‌اندازی کم و بیش **مشابهی** با شرکت‌ها دارند.
- ② نحوه اداره تعاونی‌ها براساس هر نفر، **یک رأی** است؛ یعنی هر کدام از اعضا صرف‌نظر از این که چقدر از سرمایه تعاونی را تأمین کرده باشد، یک رأی خواهند داشت.
- ③ توزیع سود احتمالی در پایان دوره به **نسبت سرمایه** هر عضو است.

نوع پنجم: مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه

- مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه‌ها، یکی از انواع شرکت‌ها هستند.
- یک مؤسسه غیرانتفاعی نهادی قانونی است که برای انجام مأموریتی غیرسودآور، یعنی با هدفی غیرتجاری شکل گرفته است.
- مأموریت و فعالیت مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه اغلب در زمینه‌های انسانی و اجتماعی است؛ مانند امور خیریه، آموزش، توسعه علمی و دینی
- محدوده عمل این مؤسسات گاهی **محلی** و گاهی **ملی** و حتی **جهانی** است.
- **ویژگی مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه**

برای تفکر و تمرین

- ۱- برای هر یک از موارد زیر چه نوع کسب و کار سازمان تولید را توصیه می کنید؟
  - شرکتی جدید می خواهد مجموعه فروشگاه های زنجیره ای از مواد غذایی سالم راه اندازی کند. شرکت
  - یکی از دانش آموختگان آشپزی می خواهد، رستوران های زنجیره ای افتتاح کند. شرکاتی
  - نویسندگی تصمیم می گیرد ادامه آخرین کتاب پرفروش خود را بنویسد. شخصی
  - گروهی از دوستان تصمیم می گیرند، کسب و کاری بدون عبور از فرایندهای قانونی طولانی آغاز کنند. شرکاتی
  - گروهی از کشاورزان می خواهند برای خرید کود، دانه و سایر مواد مرتبط به صورت عمده هزینه کنند و هزینه را در بین اعضا تقسیم کنند. تعاونی
  - گروهی از مهندسان جوان تصمیم گرفته اند لوازم خانگی با کیفیت بالا تولید کنند. شرکت
- ۲- به نظر شما آقای محمدی (پدر امیرعلی و ستایش) سازمان تولید خود را باید بر چه مبنایی ترتیب بدهد تا از مشکلات فراوان مالی بیرون بیاید؟ آیا شما به او توصیه می کنید با شرایط موجود یک مؤسسه خیریه نیز برای کارگزارانش ایجاد کند؟ دلیل شما چیست؟ آقای محمدی باید به دنبال سازمان تولید شرکاتی باشد تا مشکلات مالی کارخانه را برطرف کند. شرایط آقای محمدی به شکلی نیست که بتواند یک بنگاه خیریه راه اندازی کند. بهتر است برای کارگران خود یک تعاونی مصرف ایجاد کند تا هزینه های آنها کاهش پیدا کند.

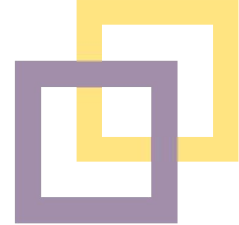

فصل اول: درس دوم | انتخاب نوع کسب و کار

تحلیل کنید.

هر کدام از انواع کسب و کارهای شخصی، شراکتی، تعاونی و غیرانتفاعی، چه مزایا و معایبی دارد؟

معایب	مزایا	
<ul style="list-style-type: none"> بار سنگین مسئولیت مشکل تأمین مالی مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی‌ها و دعاوی توان مالی نسبتاً پایین پایین بودن قدرت رقابتی 	<ul style="list-style-type: none"> راه‌اندازی آسان و هزینه‌های نسبتاً اندک آزادی عمل و سهولت در تصمیم‌گیری مالکیت کامل سود منافع مالیاتی (فقط یک بار مالیات بر درآمد می‌دهد) قدرت مانور و جابه‌جایی در آن بیش‌تر است. تسلط کامل بر امور کم‌بودن پیچیدگی فعالیت اقتصادی در آن 	کسب و کار شخصی
<ul style="list-style-type: none"> افزایش برخی هزینه‌ها جهت تنظیم قرارداد و مشاوره حقوقی با وکیل مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی‌ها و دعاوی آزادی عمل محدودتر افراد و تصمیم‌گیری سخت‌تر به دلیل لزوم توافق شرکا 	<ul style="list-style-type: none"> راه‌اندازی نسبتاً آسان دسترسی به منابع و سرمایه‌های مالی بزرگ‌تر تقسیم بار مسئولیت و هم‌افزایی توانایی‌ها 	شراکتی
<ul style="list-style-type: none"> هزینه‌های راه‌اندازی بالاتر تأخیر در تصمیم‌گیری پیچیدگی‌ها در رابطه مدیریت، مالکیت و موفقیت‌های غیرفردی تقسیم سود به تناسب مالکیت سهم مالیات بر سود شرکت علاوه بر مالیات بردرآمد قوانین پیچیده‌تر و و گزارش‌دهی بیش‌تر 	<ul style="list-style-type: none"> مسئولیت محدود برای سهام‌داران امکان افزایش سرمایه و تأمین مالی بانکی امکان رقابت بالاتر تخصص‌گرایی بیش‌تر دارای هویت قانونی 	شرکتی
<ul style="list-style-type: none"> محدودیت فعالیت توان مالی پایین 	<ul style="list-style-type: none"> بهبود وضعیت اعضا استفاده از مزایای اقتصادی تساوی در حق رأی 	تعاونی
<ul style="list-style-type: none"> غیرتجاری بودن دشواری تشخیص نیازمندان 	<ul style="list-style-type: none"> عام‌المنفعه بودن فعالیت‌ها رضایت روحی و معنوی 	غیرانتفاعی

تعارف و اصطلاحات

- ۱- سازمان تولید ← در پاسخ به این سؤال که مالک محصول یا کالای (نهایی) که به مشتری عرضه می‌شود، کیست؟
- ۲- انواع کسب و کار ← ۱- کسب و کار شخصی ۲- کسب و کار شراکتی ۳- کسب و کار شرکتی ۴- تعاونی‌ها ۵- مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه
- ۳- کسب و کار شخصی ← این نوع کسب و کار متعلق به یک شخص است.
- ۴- مشاغل خویش فرمایی ← این مشاغل کسب و کار شخصی است.
- ۵- شراکت ← کسب و کاری متعلق به دو نفر یا بیشتر است.
- ۶- شرکت ← شرکت، پیچیده‌ترین نوع کسب و کار است. کسب و کاری است که خودش هویت قانونی دارد.
- ۷- سهام ← سهام یک سند مالکیت است و نشان می‌دهد که دارنده آن، بخشی از مالکیت شرکت را در اختیار دارد و در سود و زیان آن، شریک است.
- ۸- پرهزینه‌ترین نوع کسب و کار ← ایجاد یک شرکت به ویژه یک شرکت سهامی، پرهزینه‌ترین نوع کسب و کار است.
- ۹- تعاونی ← کسب و کاری است که با هدف تأمین نیازمندی‌های اعضا تشکیل می‌شود و به بهبود وضعیت اقتصادی آن‌ها کمک می‌کند.
- ۱۰- مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه ← این مؤسسات نهادی قانونی هستند که برای انجام مأموریتی غیرسودآور، یعنی با هدفی غیرتجاری شکل گرفته‌اند.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

- ۱- پیش از شکل‌گیری یک کسب و کار جدید، کارفرما به چه نکته‌ای توجه می‌کند؟
- (۱) سرمایه را چگونه تأمین کند؟
 (۲) آیا به تنهایی دست به اقدام بزند یا به اشکال دیگر؟
 (۳) به دنبال تهیه مجوز باشد؟
 (۴) در کدام منطقه فعالیت کند؟
- ۲- به این سؤال پاسخ می‌دهد که مالک محصول یا کالای نهایی که به مشتری عرضه می‌شود چه کسی است؟
- (۱) سازمان تولید (۲) اساسنامه (۳) نوع شرکت (۴) مجوز
- ۳- اکثر کسب و کارها در ایران تحت چه عناوینی فعالیت می‌کنند؟
- (۱) سهامی عام و سهامی خاص
 (۲) سهامی عام با مسئولیت محدود و شخصی
 (۳) سهامی خاص، با مسئولیت محدود و شخصی
 (۴) کسب و کاری شخصی، شراکتی، شرکت و تعاونی
- ۴- اگر بخواهیم به صورت کلی، تفاوت مفهومی شکل‌های مختلف کسب و کار را درک کنیم، تنها به یک سؤال پاسخ دهیم، کدام گزینه نشان‌دهنده این سؤال است؟
- (۱) سود چگونه باید تقسیم شود؟
 (۲) منابع مالی را چگونه تأمین کرده‌اند؟
 (۳) مالک محصول یا کالای نهایی کیست؟
 (۴) جایگاه تولید کجاست؟
- ۵- امروزه اغلب کسب و کارها در ایران چه شکلی می‌باشند؟
- (۱) شخصی (۲) سهامی (۳) سهامی خاص (۴) شرکتی
- ۶- کدام گزینه از ویژگی‌های کسب و کار شخصی نیست؟
- (۱) بیش‌تر آن‌ها کوچک مقیاس‌اند
 (۲) سود در آن‌ها به نسبت مساوی تقسیم می‌شود.
 (۳) در همه نوع فعالیت از کشاورزی تا صنعت و به ویژه خدمات
 (۴) این کسب و کار متعلق به یک فرد است.
- ۷- مشاغل خویش‌فرمایی از جمله کدام نوع از اشکال کسب و کار می‌باشند؟
- (۱) شرکتی (۲) شراکتی (۳) شخصی (۴) سهامی
- ۸- کدام دسته از فعالیت‌های زیر از جمله مشاغل خویش‌فرمایی می‌باشند؟
- (۱) تعمیرکاران خودرو و لوازم خانگی، بنگاه‌های معاملات ملکی
 (۲) کشت و صنعت مغان، صنعتگران خرد و هنرمندان
 (۳) خرده‌فروشان، کارخانه ایران خودرو، کشاورزان
 (۴) کارخانه سایپا، بنگاه‌های معاملات ملکی و خرده‌فروشان
- ۹- کدام گزینه از جمله فعالیت‌های خویش‌فرمایی است که در زمینه‌های تخصصی فعالیت می‌کنند؟
- (۱) حسابداری، خرده‌فروشان، معاملات ملکی
 (۲) حسابداری، وکالت، تعمیرات لوازم خانگی
 (۳) دندان‌پزشکی، وکالت، تعمیرکاران خودرو
 (۴) پزشکی، دندان‌پزشکی، وکالت و حسابداری
- ۱۰- کدام گزینه از مزایای کسب و کارهای شخصی است؟
- (۱) مالکیت کامل سود، راه‌اندازی آسان و هزینه‌های نسبتاً اندک، مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی‌ها و دعاوی و تأمین سرمایه
 (۲) راه‌اندازی آسان و هزینه‌های نسبتاً اندک، آزادی عمل و سهولت در تصمیم‌گیری، مالکیت کامل سود و منافع مالیاتی (فقط یک‌بار مالیات بر درآمد می‌دهید).
 (۳) مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی‌ها و دعاوی، منافع مالیاتی (فقط یک‌بار بر درآمد می‌دهید). تأمین سرمایه مالی (پس‌انداز شخصی و قرض از دوستان و خانواده) و مالکیت کامل سود.
 (۴) آزادی عمل و سهولت در تصمیم‌گیری (تصمیم‌گیری در مورد بازاریابی تغییر شرایط بازار و ...)، منافع مالیاتی (فقط یک‌بار مالیات بر درآمد می‌دهید).
- ۱۱- کدام گزینه نشان‌دهنده معایب کسب و کار شخصی است؟
- (۱) راه‌اندازی سخت و هزینه‌های نسبتاً بالا، بار سنگین مسئولیت، مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی‌ها و دعاوی
 (۲) محدودیت برای آزادی عمل و سهولت در تصمیم‌گیری، مشکل تأمین مالی (پس‌انداز شخصی و قرض از دوستان و خانواده) و بار سنگین مسئولیت
 (۳) بار سنگین مسئولیت (همه چیز به شما برمی‌گردد، حتی در ناخوشی و سفر)، مشکل تأمین مالی (پس‌انداز شخصی و قرض از دوستان و خانواده) و مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی‌ها و دعاوی
 (۴) شراکت در مالکیت کامل سود، منافع مالیاتی، مشکل تأمین مالی (پس‌انداز شخصی و قرض از دوستان و خانواده) و بار سنگین مسئولیت (همه چیز به شما برمی‌گردد حتی در ناخوشی و سفر)
- ۱۲- به ترتیب کدام‌یک از موارد زیر از مزایا، معایب و مزایا- معایب و مزایای کسب و کار شخصی است؟
- (الف) راه‌اندازی آسان و هزینه‌های نسبتاً اندک
 (ب) مالکیت کامل سود
 (پ) منافع مالیاتی
 (ت) مسئولیت نامحدود
 (س) تأمین سرمایه
- (۱) ب، ت - پ، س (۲) الف، ب - پ، س (۳) الف، ب - ت، س (۴) ب، ت - پ، ب

۱۳- تولیدکننده‌ای که مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی‌ها و دعاوی از یک سو و مشکل تأمین مالی سرمایه از سوی دیگر تحت فشار است؛ این تولیدکننده چه نوع کسب و کاری دارد؟

- (۱) کسب و کار شخصی
(۲) عضویت در یک شرکت سهامی عام
(۳) عضویت در یک شرکت سهامی خاص
(۴) عضویت در یک شرکت تعاونی

۱۴- فردی به دنبال تأسیس یک شرکت تولیدی است که راه‌اندازی آن آسان و هزینه‌های نسبتاً کمی داشته باشد و از طرف دیگر فقط یکبار مالیات بر درآمد بدهد، کدام نوع کسب و کار را به او توصیه می‌کنید؟

- (۱) شرکت سهامی (۲) ایجاد تعاونی (۳) شرکت با مسئولیت محدود (۴) کسب و کار شخصی

۱۵- در کدام گزینه به ترتیب به معایب، معايب و مزایای کسب و کار شخصی اشاره شده است؟

- (۱) بار سنگین مسئولیت، مشکل تأمین مالی، ارزش افزوده - منافع مالیاتی
(۲) مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی و دعاوی، مشکل تأمین مالی، شرایط مالیاتی - راه‌اندازی آسان
(۳) بار سنگین مسئولیت، مشکل تأمین مالی، مسئولیت نامحدود - معافیت مالیاتی
(۴) مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی و دعاوی، مشکل تأمین مالی، بار سنگین مسئولیت - معافیت مالیاتی

۱۶- شرکت کسب و کاری است که خودش هویت قانونی دارد؛ این عبارت به کدام گزینه اشاره دارد؟

- (۱) یعنی قانون با یک شرکت، مشابه با یک فرد یا انسان رفتار می‌کند.
(۲) یعنی شرکت یک نهاد صرفاً دولتی و قانونی است.
(۳) یعنی مراجع قانونی می‌توانند از شرکت شکایت کنند.
(۴) یعنی قانون از شرکت حمایت همه جانبه می‌کند.

۱۷- چرا منافع مالیاتی، از مزایای کسب و کار شخصی است؟

- (۱) چون فقط یکبار مالیات بر درآمد می‌دهند.
(۲) زیرا کسب و کارهای شخص معاف از مالیات‌اند.
(۳) چون اکثر مشمول بخشیدگی مالیات می‌شوند.
(۴) چون مالیات آن‌ها در بطن کالای نهایی محسوب می‌شود.

۱۸- کدام کسب و کار، پیچیده‌ترین نوع کسب و کار است؟

- (۱) شخصی (۲) شراکتی (۳) شرکت (۴) سهامی خاص

۱۹- کدام گزینه در رابطه با کسب و کار شرکت نادرست است؟

- (۱) شرکت کسب و کاری است که خودش هویت قانونی دارد.
(۲) قانونی با یک شرکت، مشابه با یک فرد و یا انسان رفتار می‌کند.
(۳) یک شرکت می‌تواند دارایی داشته باشد، با دیگر شرکت‌ها و یا افراد وارد قرارداد شود و حتی علیه آن‌ها شکایت کند.
(۴) کسب و کارهای شرکتی همانند کسب و کارهای شراکتی است و بسیار آسان راه‌اندازی می‌شوند.

۲۰- جمله زیر در توضیح کدام نوع سازمان تولیدی آمده است؟

« کسب و کاری متعلق به دو نفر یا بیشتر است که هر کدام از افراد متناسب با سهمشان در سود یا زیان کسب و کار سهیم‌اند.»

- (۱) کسب و کار شخصی (۲) تعاونی (۳) سهامی خاص (۴) شراکتی

۲۱- چرا اقتصاددانان تأکید می‌کنند در صورت شراکتی بودن فعالیت حتماً قرارداد شراکت بین افراد بسته شود؟

- (۱) زیرا اگر قرارداد شراکتی به صورت قانونی بسته نشود، کسب و کار شخصی تلقی می‌گردد و بار مالیاتی به مؤسس اصابت می‌کند.
(۲) زیرا در صورت ثبت رسمی قرارداد، عمل به محتوای آن الزام قانونی پیدا می‌کند و حقوق و تکالیف شرکا روشن می‌شود.
(۳) زیرا در غیراین صورت، در صورت زیان دیدگی فقط مؤسس کسب و کار متحمل ضرر می‌شود.
(۴) زیرا در صورت رعایت نکردن سلسله مراتب ثبت شرکت از جانب حسابرس مالیاتی به مشکل بر می‌خورند.

۲۲- کدام گزینه از مزایای کسب و کار شراکتی نمی‌باشد؟

- (۱) راه‌اندازی نسبتاً آسان
(۲) امکان افزایش سرمایه و تأمین مالی بانکی
(۳) دسترسی به منابع و سرمایه‌های بزرگ‌تر
(۴) تقسیم بار مسئولیت و هم‌افزایی توانایی‌ها

۲۳- آقای مقدسی از کسب و کار خود ناراضی است زیرا معتقد است؛ «آزادی عمل محدودی دارد و تصمیم‌گیری باید توافقی باشد؛ این محدودیت-ها کار را دشوار می‌کند. هم‌چنین مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی‌ها و دعاوی دارد». کسب و کار ایشان با کدام گزینه منطبق است؟

- (۱) ایشان با یکی از دوستانشان مؤسسه نشر کتاب آموزشی دارند.
(۲) ایشان با سرمایه خود یک جواهرفروشی راه انداخته‌اند.
(۳) ایشان یک شرکت سهامی خاص با یکی از دوستان خود تأسیس کرده‌اند.
(۴) ایشان با هدفی غیرتجاری یک مرکز بهداشت و درمان تأسیس کرده‌اند.

۲۴- عیب مشترک بین کسب و کار شخصی و شراکت در کدام گزینه آمده است؟

- (۱) مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی‌ها و دعاوی
(۲) افزایش برخی هزینه‌ها جهت تنظیم قرارداد و مشاوره حقوقی با وکیل
(۳) مشکل تأمین مالی
(۴) بار سنگین مسئولیت و آزادی عمل محدودتر

۲۵- با توجه به موارد الف، ب و پ به ترتیب کدام گزینه صحیح است؟

الف) پیچیده‌ترین نوع کسب و کار کدام است؟

ب) نحوه اداره آن براساس هر نفر، یک رأی است؟

۱) الف) شراکت- ب) شرکت - پ) مؤسسه غیرانتفاعی

۲) الف) شرکت- ب) شرکت سهامی - پ) تعاونی

۳) الف) شرکت سهامی- ب) شراکت- پ) شرکت سهامی عام

۴) الف) مؤسسه غیرانتفاعی- ب) کسب و کار شخصی- پ) شرکت سهامی

۲۶- کدام گزینه در رابطه با شرکت درست است؟

۱) شرکت انواع مختلفی دارد که مهم‌ترین آن شرکت های تضامنی است.

۲) باتوجه به مقیاس تولید بالا و توان سرمایه گذاری بیشتر، امکان رقابت بالاتری دارند.

۳) هر کس در شرکت‌های سهامی به اندازه دیگر سهام‌دارای دارای مسئولیت است.

۴) سهام‌دارای یک شرکت تنها در سود شریک هستند، مگر آن که در اساسنامه ترکیب دیگری ذکر شده باشد.

۲۷- کدام گزینه در رابطه با سهام و سهام‌داری درست است؟

۱) دارایی هر کسب و کار شخصی به تعداد زیادی سهم تقسیم می‌شود.

۲) هر کس با خرید سهام شرکت به سهام‌دار آن تبدیل می‌شود و به اندازه سهمش مالکیت نسبی آن را دارد.

۳) در کسب و کار شرکتی تمام سهام‌دارای به یک اندازه در قبال منافع و زیان شرکت مسئولیت دارند.

۴) اگر دارایی شرکتی به ۲۰۰,۰۰۰ سهم تقسیم شده باشد، سرمایه‌گاری که ۱۵,۰۰۰ سهم آن را خریداری می‌کند، مالک ۱۰ درصد شرکت است.

۲۸- کدام نشان‌دهنده انواع شرکت‌ها است؟

۱) سهامی عام، سهامی خاص، شرکت‌های تعاونی و شرکت‌های با مسئولیت محدود

۲) سهامی عام، سهامی خاص، شرکت‌های تعاونی و شرکت‌های مشارکتی

۳) سهامی عام، سهامی خاص، شرکت‌های مشارکتی و شرکت‌های مزایده‌ای

۴) شرکت‌های مشارکتی، شرکت‌های مزایده‌ای و شرکت‌های مناقضه‌ای

۲۹- ایجاد کدام شرکت‌ها پرهزینه‌ترین نوع کسب و کار است؟

۱) مشارکتی ۲) سهامی عام ۳) سهامی خاص ۴) مزایده‌ای

۳۰- کدام گزینه مبین پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر است؟

« در کدام‌یک از شرکت‌ها صاحبان سهام به اندازه مبلغی که سهم خریده‌اند در قبال شرکت مسئولیت دارند؟ » (بدیهی است که کسانی که

دارای سهام و در نتیجه سرمایه بیشتری هستند، مسئولیت بیشتری هم دارند.)

۱) شرکت سهامی عام ۲) شرکت سهامی

۳) شرکت مختلط غیرسهامی ۴) شرکت غیرسهامی

۳۱- کدام گزینه در مورد «اوراق سهام» صحیح نمی‌باشد؟

۱) سهام ورقه معاملاتی است که نشان‌دهنده مالکیت دارنده آن در شرکت سهامی است.

۲) روی سهم، اطلاعاتی چون میزان مشارکت، تعهدات و منافع صاحب سهم در شرکت سهامی درج شده است.

۳) صاحبان سهم به نسبت سهامی که خریده‌اند، مالک هستند و در سود و زیان شرکت سهیم می‌شوند.

۴) صادرکننده سهام، دولت است و شرکت‌های سهامی عام می‌توانند سهام خود را در بورس بفروشند.

۳۲- کدام‌یک از گزینه‌های زیر از موارد ذکر شده در اساسنامه شرکت نمی‌باشد؟

۱) سهام‌داران چه حقوق و مسئولیت‌هایی دارند و شرکت چگونه متحل می‌شود. ۲) شرکت برای چه کسب و کاری تشکیل شده و سهام آن چه میزان است.

۳) چگونه شرکت سرمایه اولیه خود را تأمین می‌کند و چگونه سود و زیان تقسیم می‌شود. ۴) نحوه اداره سهم چگونه است و لزوماً هر سهم یک رأی دارد.

۳۳- دولت‌ها چگونه به سرمایه‌گذاران شرکت‌ها کمک می‌کنند تا فریب نخورند و متضرر نشوند؟

۱) دولت برای شرکت‌ها قوانینی دارد تا حقوق سرمایه‌گذاران ضایع نشود.

۲) دولت‌ها از طریق گرفتن مالیات‌های سنگین، حقوق سرمایه‌گذاران را تأمین می‌کنند.

۳) دولت فقط به شرکت‌های دولتی و نیمه دولتی، اجازه کسب سرمایه از مردم را می‌دهد.

۴) دولت‌ها از طریق سازمان بازرسی کل کشور بر فعالیت شرکت‌ها نظارت دارند.

۳۴- چرا پذیرش و عمل به قوانین دولتی برای سرمایه‌گذاران شرکت‌ها دشوار است؟

۱) چون قوانین دولتی بسیار سخت‌گیرانه و محدود کننده است، بدین خاطر سرمایه‌گذاران از پذیرش این قوانین سر باز می‌زنند.

۲) پذیرش و عمل به این قوانین، زمان‌بر و پرهزینه است و به مشاوره‌های حقوقی نیاز دارد.

۳) برای استفاده از چتر حمایتی این قوانین، باید مالیات‌های متعدد پرداخت کرد.

۴) این قوانین در رابطه با شرکت‌های دولتی صادق است، نه شرکت‌های خصوصی.

۳۵- کدام گزینه به درستی به اهمیت نیاز به وکیل در تشکیل شرکتها اشاره دارد؟

- (۱) برای استفاده از حمایت‌های قانونی
 (۲) برای نحوه سرمایه‌گذاری در شرکت
 (۳) برای کمک به اسناد حسابرسی شرکت
 (۴) برای تکمیل اساسنامه شرکت و سایر اسناد موردنیاز

۳۶- کدام گزینه در رابطه با ایجاد یک شرکت نادرست است؟

- (۱) ایجاد یک شرکت به ویژه یک شرکت سهامی، پرهزینه‌ترین نوع کسب و کار است.
 (۲) شرکت سهامی از پول دیگران برای راه‌اندازی کارش استفاده می‌کند و دولت برای این شرکتها قوانینی دارد.
 (۳) برای تشکیل شرکت، ممکن است به وکیل نیاز داشته باشد تا شما را برای تکمیل اساسنامه شرکت و سایر اسناد موردنیاز کمک کند.
 (۴) اساسنامه شرکت باید بیان کند که شرکت برای چه کسب و کاری تشکیل شده است. سهام آن چه میزان است و این شرکت به چه کسی تعلق دارد.

۳۷- کدام گزینه به موارد مطرح شده در اساسنامه اشاره درستی دارد؟

- (۱) شرکت چگونه سود و زیان خود را تقسیم می‌کند؟ - چگونه شرکت سرمایه اولیه خود را تأمین می‌کند؟ - این شرکت حقیقی است یا حقوقی؟
 (۲) سهامداران چه حقوق و مسئولیت‌هایی در شرکت دارند؟ - مالکیت شخصی شرکت متعلق به چه کسی است؟
 (۳) شرکت برای چه کسب و کاری تشکیل شده است؟ - سهام آن چه میزان است؟ - سود و زیان چگونه تقسیم می‌شود؟
 (۴) سود و زیان چگونه تقسیم می‌شود؟ - سهام شرکت چه میزان است؟ - آیا شرکت شخصی است یا دولتی؟

۳۸- کدام گزینه به درستی ساختار شرکت‌های سهامی را نشان داده است؟

- (۱) سهامداران ← هیئت مدیره ← رئیس هیئت مدیره ← مدیرعامل ← معاونین مدیر عامل
 (۲) مؤسسان ← سهامداران ← هیئت مدیره ← مدیرعامل ← معاونین مدیر عامل
 (۳) سهامداران ← هیئت مدیره ← رئیس هیئت مدیره ← مدیران ← مدیرعامل
 (۴) مؤسسان ← هیئت مدیره ← رئیس هیئت مدیره ← مدیران ← مدیرعامل

۳۹- کدام گزینه از مزایای ایجاد شرکت سهامی است؟

- (۱) سرعت در تصمیم‌گیری - تقسیم سود به تناسب مالکیت سهام - امکان رقابت بالاتر - مسئولیت محدود
 (۲) مسئولیت محدود برای سهامداران - امکان رقابت بالاتر - تخصص‌گرایی بیشتر - امکان افزایش سرمایه و تأمین مالی
 (۳) تقسیم سود به تناسب مالکیت سهام - مالیات بر سود شرکت - تخصص‌گرایی بیشتر - سرعت در تصمیم‌گیری
 (۴) هزینه‌های راه‌اندازی کمتر - سرعت در تصمیم‌گیری - تقسیم سود به صورت عادلانه - کاهش هزینه مالیات

۴۰- کدام گزینه از معایب ایجاد شرکت نیست؟

- (۱) هزینه‌های راه‌اندازی بالاتر - تأخیر در تصمیم‌گیری - پیچیدگی در رابطه مدیریت و موفقیت‌های غیرفردی
 (۲) تقسیم سود به تناسب مالکیت سهام - مالیات بر سود شرکت علاوه بر درآمد - قوانین پیچیده‌تر و گزارش‌دهی بیشتر - تخصص‌گرایی بیشتر
 (۳) قوانین پیچیده‌تر و گزارش‌دهی بیشتر - مالیات بر سود شرکت علاوه بر مالیات بر درآمد - تقسیم سود به تناسب مالکیت سهام
 (۴) هزینه‌های راه‌اندازی بالاتر - قوانین پیچیده‌تر و گزارش‌دهی بیشتر - تأخیر در تصمیم‌گیری

۴۱- به ترتیب در کدام گزینه به مزایا، معایب، مزایا و معایب ایجاد شرکت (سهامی) اشاره شده است؟

- (الف) تقسیم سود به تناسب مالکیت (ب) تأخیر در تصمیم‌گیری (ج) تخصص‌گرایی بیشتر (د) امکان رقابت بالاتر
 (۱) ب، د، الف، ج (۲) ب، و، الف، د (۳) د، ب، و، الف (۴) د، و، الف، ب

۴۲- عبارت «به دلیل مقیاس تولید بالا، امکان سرمایه‌گذاری بیشتر و قیمت پایین‌تر نسبت به رقبا» به کدام گزینه اشاره دارد؟

- (۱) مسئولیت محدود و برای سهامداران
 (۲) امکان رقابت بالاتر
 (۳) تخصص‌گرایی بیشتر
 (۴) پیچیدگی‌ها در رابطه با مدیریت و مالکیت

۴۳- در کدام گزینه پاسخ درست سوالات زیر آمده است؟

- (الف) منظور از تخصص‌گرایی بیشتر چیست؟
 (ب) در شرکت‌های سهامی چگونه افزایش سرمایه شکل می‌گیرد؟
 (پ) از معایب ایجاد شرکت‌های سهامی است.

- (۱) (الف) امکان جذب افراد توانمند در زمینه‌های تخصص و ویژه (ب) از طریق افزایش سهامداران یا افزایش سرمایه آن‌ها (پ) تأخیر در تصمیم‌گیری
 (۲) (الف) امکان سرمایه‌گذاری بیشتر و قیمت پایین‌تر (ب) از طریق افزایش سهامداران یا افزایش سرمایه آن‌ها (پ) نداشتن قدرت رقابت
 (۳) (الف) امکان جذب افراد توانمند در زمینه‌های تخصص و ویژه (ب) از طریق وام بانکی و بالا بردن قیمت محصول (پ) نداشتن قدرت رقابت
 (۴) (الف) امکان سرمایه‌گذاری بیشتر و قیمت پایین‌تر (ب) از طریق وام بانکی یا بالا بردن قیمت محصول (پ) تأخیر در تصمیم‌گیری

۴۴- کدام نوع کسب و کار با هدف تأمین نیازمندی‌های اعضا تشکیل می‌شود و به بهبود وضعیت اقتصادی آن‌ها کمک می‌کند؟

- (۱) شرکت با مسئولیت محدود (۲) سهامی خاص (۳) سهامی عام (۴) تعاونی

۴۵- مراحل راه‌اندازی تعاونی‌ها کم و بیش شبیه کدام نوع کسب و کار است؟

- (۱) کسب و کار شخصی (۲) کسب و کار خویش‌فرمایی (۳) شرکتها (۴) موسسات عام المنفعه

۴۶- سود در شرکت‌های تعاونی چگونه تقسیم می‌شود؟

- (۱) به نسبت خرید اعضا
 (۲) به دو شکل، نسبت به خرید و نسبت به سرمایه
 (۳) نسبت به سرمایه هر عضو
 (۴) به صورت یکسان

۴۷- کدام گزینه در رابطه با مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه نا درست است؟

- (۱) این مؤسسات با هدف تجاری شکل می‌گیرد.
 (۲) یک مؤسسه غیرانتفاعی نهادی قانونی است.
 (۳) مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه برای انجام مأموریتی غیرسودآور تشکیل می‌شوند.
 (۴) مأموریت این مؤسسات اغلب در زمینه‌های انسانی و اجتماعی است، مانند امور خیریه، آموزشی، توسعه علمی، دینی و ...

۴۸- کدام گزینه در رابطه با سیستم اداره یک شرکت تعاونی درست است؟

- (۱) اعضا به نسبت سرمایه خود حق رأی دارند.
 (۲) هر که سهام بیش‌تری دارد، حق رأی بیش‌تری دارد.
 (۳) حق رأی فقط مخصوص هیئت مدیره آن است.
 (۴) هر نفر از اعضا، یک رأی دارد

درس سوم: اصول انتخاب درست

نقشه راه

- به طور معمول انسان در هر لحظه از زندگی خود **گزینه‌های متعددی** دارد که باید از میان آن‌ها یکی را انتخاب کند.
- در **تصمیم‌گیری‌های منطقی**، افراد، هزینه‌ها و منافع گزینه‌های مختلف را با هم مقایسه و بهترین آن‌ها را انتخاب می‌کند.
- **انتخاب منطقی** ← در برخی موارد سخت و پیچیده می‌شود و جنبه‌های گوناگونی پیدا می‌کند.

طرح مسئله

- ✓ مسئله انتخاب آن قدر مهم است که برخی اقتصاددانان علم اقتصاد را، **علم انتخاب** می‌دانند.
  - ✓ اقتصاد به ما می‌آموزد ← که در شرایط کمیابی منابع، چگونه بهترین انتخاب را داشته باشیم.
  - ✓ برای انتخاب درست ← باید با مفهوم کمیابی منابع آشنا شویم و بدانیم که چگونه می‌توان با در نظر گرفتن هزینه‌ها و منافع هر انتخاب، تصمیم درستی گرفت
- بنابراین** ← باید برای هر تصمیمی قوانینی را رعایت کنیم.
- ✓ هیچ فعالیتی بدون «هزینه فرصت» نیست.
  - ✓ زمانی که صرف یک کاری (مثال پیاده‌روی) می‌شود می‌تواند صرف پول در آوردن، رفتن به مدرسه یا تکمیل کارهای مهم دیگری شود.
  - ✓ تصمیمات عاقلانه از **مقایسه هزینه‌ها و منافع** در هر انتخاب به وجود می‌آید.

- اصل اول: هزینه فرصت هر انتخاب را محاسبه کنید.
- اصل دوم: منابع کمیابی خود را شناسایی کنید.
- اصل سوم: قید بودجه خود را ترسیم کنید.
- اصل چهارم: هزینه‌های در رفته را فراموش کنید.
- اصل پنجم: بین هزینه‌ها و منافع خود، مقایسه کنید.

✓ **قوانینی که باید قبل از هر تصمیمی در انتخاب کسب و کار رعایت شود**

اصل اول: هزینه فرصت هر انتخاب را محاسبه کنید.

☞ محدودیت منابع، مفهوم **هزینه فرصت** را به همراه دارد.

☞ **هزینه فرصت یک انتخاب**، ارزش بهترین گزینه بعدی است که شما هنگام آن انتخاب از دست داده‌اید.

☞ **مثال اول:** یک کشاورز می‌تواند در زمین کشاورزی خود گندم یا جو بکارد، اگر این کشاورز کاشت گندم را انتخاب کرد، باید از کاشت جو صرف نظر کند، پس می‌توان گفت هزینه فرصت کاشت گندم، میزان جویی است که از دست داده است.

☞ **مثال دوم:** سینما رفتن

سینما رفتن برای شما چه هزینه‌هایی دارد؟

- (۱) ممکن است بگویید که هزینه آن پولی است که برای بلیت پرداخت می‌شود. اگر قیمت بلیت ده هزار تومان باشد، «این هزینه آشکار» رفتن به سینما است.
- (۲) اما سینما رفتن «هزینه پنهان» هم دارد. شما با سینما رفتن، بخشی از زمان خود را که محدود و کمیاب است، از دست داده‌اید که می‌توانستید صرف کار دیگری کنید.

اگر به سینما نمی‌رفتید، می‌توانستید پول و زمان خود را برای فعالیت دیگری صرف کنید، چیزی که برای سینما رفتن از آن صرف نظر کرده‌اید، هزینه فرصت انتخاب شماست.

اگر به سینما نمی‌رفتید (چه کار دیگری انجام می‌دادید) مثلاً به بازار می‌رفتید یا بازی بسکتبال و یا مطالعه می‌کردید.

☞ گزینه‌های انتخابی شما پس از سینما به ترتیب عبارتند از: ① بازی بسکتبال ② بازار ③ مطالعه

بهترین و اولین گزینه بعدی شما بعد از سینما رفتن، بازی بسکتبال است؛ پس هزینه فرصت انتخاب رفتن به سینما، از دست دادن بهترین گزینه بعدی، یعنی بسکتبال است.

پس در طول مدتی که شما در حال دیدن فیلم هستید، باید بسکتبال بازی کردن را رها کنید (هزینه فرصت رفتن به سینما)، شما در واقع رفتن به بازار و یا مطالعه را رها نمی‌کنید، زیرا حتی اگر به سینما نمی‌رفتید، گزینه بعدی شما نبودند؛ بلکه بسکتبال بازی کردن، هزینه فرصت سینما رفتن شماست.

☞ **مثال سوم:** انتخاب شغل

فرض کنید قرار است در یک اداره استخدام شوید، در حالی که می‌توانید کسب و کار شخصی، مثلاً تدریس خصوصی، با درآمد ماهانه بیست میلیون تومان داشته باشید ← اگر استخدام را انتخاب کنید، هزینه فرصت این انتخاب، معادل بیست میلیون تومان در هر ماه ناشی از تدریس خصوصی است.

ممکن است از خودتان بپرسید چرا مجبورم بین استخدام شدن و کسب و کار شخصی داشتن و یا بین سینما رفتن و بسکتبال بازی کردن و یا بین کاشت گندم و جو، یکی را انتخاب کنم؟

جواب این پرسش ساده است ← چون منابع و امکانات شما کمیاب است.

در مثال اول: هزینه فرصت سینما رفتن

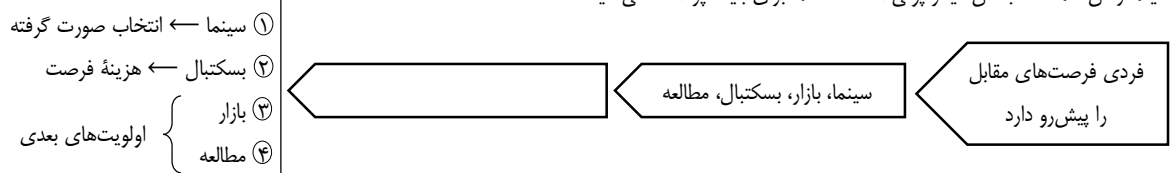
پولی است که برای خرید بلیت می‌دهیم ← پس با این پول نمی‌توانیم خرید دیگری کنیم. (هزینه‌های مستقیم یا آشکار)
زمانی است که برای دیدن فیلم گذاشته‌ایم ← پس در این مدت کار دیگری نمی‌توانیم بکنیم. (هزینه‌های غیر مستقیم یا نهان)
نکته: به دلیل وجود کمیابی در منابع و امکانات ← همیشه باید بین گزینه‌های انتخاب، «بده - بستان» کرد. بده - بستان یعنی چیزی را رها می‌کنید تا چیز دیگری را به دست آورید.

مثال اول: سینما رفتن برای شما دو هزینه دارد
① پولی که برای خرید بلیت سینما پرداخت می‌کنید.
② هزینه دوم، هزینه فرصت است.

- هزینه فرصت یک انتخاب، ارزش بهترین گزینه بعدی است که شما آن را هنگام انتخاب سینما از دست داده‌اید.
- هزینه فرصت، فرصت یا موقعیتی است که از آن چشم‌پوشی کرده‌اید.
  - از هزینه فرصت، تحت عنوان هزینه‌های غیرمستقیم نیز یاد می‌شود.
  - هزینه‌های تولیدی شامل هزینه‌های مستقیم (آشکار) و هزینه‌های غیرمستقیم (هزینه فرصت) است.

شما برای رفتن به سینما پول داده‌اید، البته به غیر از پول، بخشی از زمان کمیاب شما را هم گرفته است. ← چراکه اگر شما به سینما نمی‌رفتید می‌توانستید زمان و پولتان را برای چیزهای دیگر صرف کنید ← کارهایی که برای سینما رفتن از آن صرف نظر کرده‌اید. هزینه فرصت سینما رفتن شماست.

اگر شما به سینما نمی‌رفتید، قصد داشتید چه کار دیگری انجام دهید؟ آیا مایلید با دوستان به بازار بروید؟ بسکتبال بازی کنید و یا مطالعه کنید؟ فرض کنیم که اگر شما سینما نمی‌رفتید، بهترین گزینه بعدی شما بازی بسکتبال بود. پس در طول مدتی که شما در حال دیدن فیلم هستید، باید بسکتبال بازی کردن را رها کنید. شما در واقع، بازار یا مطالعه را رها نمی‌کنید، زیرا حتی اگر به سینما نمی‌رفتید، گزینه بعدی شما نبودید، بلکه بسکتبال بازی کردن بخشی از هزینه فرصت سینما رفتن شماست. بخش دیگر پولی است که شما برای بلیت پرداخت می‌کنید.

نکته: شما نمی‌توانید هم‌زمان دو فعالیت را انتخاب کنید؛ یعنی هم در سالن سینما و هم در باشگاه بسکتبال بازی کنید؛ چون زمان و پول شما «کمیاب» است.
به دلیل وجود کمیابی در امکانات و داشته‌ها (منابع) ← همیشه باید بین گزینه‌های انتخاب «بده - بستان» کنید.
«بده - بستان» یعنی چیزی را رها می‌کنید تا چیز دیگری را به دست آورید.

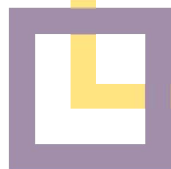
اصل دوم: منابع کمیاب خود را شناسایی کنید.

مثال: انتخاب در سطح خرد

فرض کنید که ۱۰۰ هزار تومان پول برای خرج کردن دارید. با این پول می‌توانید:

- ① وسایل لازم برای ساخت یک ربات امدادگر را بخرید.
  - ② می‌توانید یک جفت قناری زیبا بخرید.
  - ③ یک آکواریوم کوچک تهیه کنید.
- چنانچه پولتان را برای هر کدام خرج کنید، برای گزینه‌های دیگر چیزی باقی نمی‌ماند (هر کدام را انتخاب کنید، ارزش بهترین گزینه بعدی که از آن صرف نظر کردید، هزینه فرصت انتخاب شماست)

- ✓ اگر به عنوان یک کارآفرین و یا تولیدکننده وارد میدان اقتصاد می‌شوید، باید ابتدا از منابع یا عوامل تولید خود آگاه شوید.
- ✓ برای تولید کالاها و خدمات، باید به سراغ منابع کمیاب برویم
- ✓ منابع کمیاب تولید، اولین امکانات ما برای تولید کالاها و خدمات هستند و می‌توان آن‌ها را عوامل تولید نیز دانست.
- ✓ بسیار اتفاق می‌افتد که در جایی که همه عوامل تولید وجود دارد و نیاز یا خواسته برآورده نشده‌ای هم هست، ولی کارآفرینی که آن کسب و کار را راه انداخته و نیاز موردنظر را پاسخ دهد وجود ندارد. مثل عدم وجود آشپز در آشپزخانه.
- ✓ کارآفرینی ← تمایل افراد به سازماندهی و علمباتی کردن کسب و کارهای جدید با پذیرش خطر عدم موفقیت است.
- ✓ کارآفرینان ← در جست‌وجوی فعالیت‌های سودآور، عوامل تولید شامل نیروی کار، سرمایه و منابع طبیعی را گرد هم می‌آورند تا با تولید کالاها و خدمات، نیازها و خواسته‌های دیگران را برآورده کنند و از این محل کسب درآمد نمایند.
- ✓ علاوه بر انتخاب‌های شخصی، دانش اقتصاد و با انتخاب‌های اجتماعی نیز مواجه است. اجتماع نیز امکانات؛ منابع و داشته‌های کمیابی دارد و با انتخاب و بده - بستان رو به روست.
- ✓ هر چه منابع بیشتری داشته باشیم، کالاها و خدمات بیشتری می‌توانیم تولید کنیم.

- ✓ در هر نقطه از زمان، هر کشور مقدار معینی از نیروی کار، زمین قابل بهره‌برداری، سرمایه انسانی و فیزیکی و تعدادی کارآفرین دارد.
- ✓ کشورها نیز مانند مردم با کمیابی منابع رو به رو هستند ← کمیابی منابع هر جامعه را با مبادله مواجه می‌سازد.
- ✓ اگر منابع بیشتری برای تولید یک کالا و خدمات اختصاصی داده شود، منابع کمتری برای تولید کالا و خدمات دیگر باقی می‌ماند.
- ✓ برای تولید دوچرخه بیشتر، کارخانه لاستیک بیشتری به منظور تولید چرخ؛ فلز بیشتری برای ساخت اسکلت دوچرخه و زمین بیشتری برای سالن‌های کارخانه لازم دارد. همچنین نیاز بیشتری به سرمایه، نیروی انسانی دارد ← منابعی که در کارخانه دوچرخه‌سازی استفاده می‌شود، مورد نیاز تولیدات دیگر مثل رایانه‌ها، خودروها هم هستند ← در نتیجه تصمیم برای داشتن دوچرخه بیشتر کمیابی به معنای از دست دادن چیزهای دیگر است.
- ✓ حتی اگر یک کشور کالاهای خود را از دیگر کشورها بخرد هنوز با کمیابی و مبادله مواجه است.
- ✓ تصور کنید که شما یک دوچرخه را که ساخت کشور چین است خریداری می‌کنید، برای ساخت این دوچرخه از منابع چینی به جای منابع ایرانی استفاده شده است.

- ✓ اقتصاد دانان منابع تولید را در سه دسته تقسیم‌بندی می‌کنند
- ① منابع طبیعی (زمین) ← چوب برای نجار، دانه گندم برای کشاورز
- ② نیروی کار ← کارگر
- ③ سرمایه‌های مالی ← پولی که شخصی برای راه‌اندازی یک کارگاه تولید در نظر می‌گیرد.

- ✓ منابع تولید در کشاورزی
- ۱- زمینی که تولیدکننده گندم آن را به زیر کشت می‌برد ← منابع طبیعی
- ۲- کشاورزانی که روی زمین کار می‌کنند ← نیروی کار
- ۳- تراکتوری که روی زمین کار می‌کند ← سرمایه فیزیکی
- ۴- دانش و مهارت نیروی انسانی این مجموعه تولیدی ← سرمایه انسانی محسوب می‌شود.

- ✓ تولید خدمات ← تولید خدمات در اقتصاد نیازمند عوامل تولید است.
- ✓ در یک شرکت تدریس خصوصی
- معلمان و کارمندان شرکت ← نیروی انسانی
- تجهیزات اداری ← سرمایه فیزیکی
- مهارت و دانش تدریس معلمان ← سرمایه انسانی

- ✓ در حالت کلی، منابع تولید ← امکاناتی است که برای ارائه محصول یا خدمت استفاده می‌شود.
- ✓ کمیابی ← منابعی که در اختیار ما قرار دارد، کمیاب است.

- ✓ مفهوم کمیابی در کشاورزی
- چقدر می‌توانم بکارم؟
- اگر کل زمین را به زیر کشت بردم، دیگر نمی‌توانم محصول دیگری در آن بکارم.
- آیا در منطقه ما کارگری هست که بتوانم کار را با کمک او انجام دهم
- آیا توان مالی برای زیرکشت بردن کل زمین را دارم؟

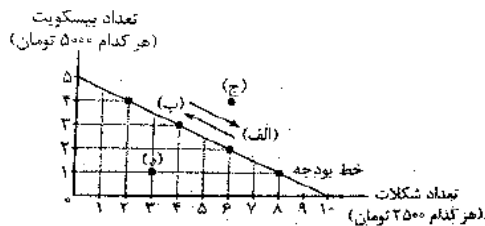
- ✓ ریشه سوالات مطرح شده در رابطه با کمیابی به دو اصل باز می‌گردد
- ۱ منابعی که در اختیار داریم، بی‌نهایت و پایان‌ناپذیر نیست بلکه کاملاً محدود است (مثلاً زمین، آب، بذر و ...)
- ۲ در آن واحد نمی‌توان از یک چیز دو استفاده متفاوت کرد (مثلاً نمی‌توان در آن واحد، در یک واحد زمین دو محصول کاشت).

نکته: (۱) همه عوامل یا منابع تولید در اقتصاد کمیاب‌اند.

- (۲) هر چه منابع بیش‌تری داشته باشیم، کالاها و خدمات بیش‌تری می‌توانیم تولید کنیم.
- (۳) در هر نقطه از زمان، هر شخص یا شرکت و یا هر کشوری، مقدار معینی از نیروی کار، زمین قابل بهره‌برداری، سرمایه انسانی و فیزیکی دارد.

اصل سوم: قید بودجه خود را ترسیم کنید.

- وقتی شما مقدار مشخص و محدودی پول برای خرج کردن دارید، در این حالت می‌گوییم شما یک «قید بودجه» دارید، به دلیل اینکه محدودیت در بودجه دارید پس باید ← بین گزینه‌های خود «بده - بستان» کنید.

- فرض کنید شما ۲۵ هزار تومان برای صرف عصرانه پول دارید. در شکل مقابل نحوه انتخاب بین بیسکویت و شکلات را بررسی کنید. هر نقطه بر روی نمودار خط بودجه نشان‌دهنده مقدار بیسکویت و شکلاتی است که با ۲۵ هزار تومان می‌توان خرید. بده - بستان بین نقاط «الف» و «ب» چگونه است؟
- در نقطه الف ← ما می‌توانیم ۲ بیسکویت و ۶ شکلات بخریم (هر بیسکویت ۵۰۰۰ تومان است، پس دو بیسکویت می‌شود، ۱۰,۰۰۰ تومان و هر شکلات ۲۵۰۰ تومان، پس شکلات می‌شود ۱۵,۰۰۰ تومان که روی هم به اندازه قید بودجه ما یعنی ۲۵,۰۰۰ تومان است).
- در نقطه ب ← ما می‌توانیم ۳ بیسکویت و ۴ شکلات بخریم (۳ بیسکویت روی هم می‌شود ۱۵,۰۰۰ تومان و ۴ شکلات روی هم می‌شود ۱۰,۰۰۰ تومان، در مجموع به اندازه قید بودجه ماست که ۲۵,۰۰۰ تومان است).

نکات خط بودجه

- با انتخاب هر نقطه بر روی خط بودجه، کل بودجه خرج خواهد شد. (البته بر روی یک خط می‌توان نقاط متفاوتی داشت).
- نقاط قرار گرفته بر روی خط بودجه نشان‌دهنده این مطلب است که ما می‌توانیم **انتخاب‌های مختلفی** داشته باشیم.
- اگر انتخاب ما ابتدا یا انتهای خط بودجه باشد، بیانگر این موضوع است که ما فقط یکی از دو کالا را انتخاب کرده‌ایم (در مثال قبل، اگر ما بالاترین نقطه را روی منحنی خط بودجه انتخاب کنیم فقط می‌توانیم ۵ بیسکویت داشته باشیم، $5 \times 5000 = 25000$)
- اگر نقطه ای در **بیرون خط** بودجه انتخاب کنیم (مانند نقطه «ج») به این معنا است که این نقطه با بودجه ما هماهنگ نیست. برای مثال، ما نمی‌توانیم ۶ بیسکویت و ۲ شکلات داشته باشیم.
- اگر نقطه‌ای در زیر خط بودجه انتخاب کنیم (مانند نقطه «د») به این معنا است که ما قسمتی از پولمان را می‌توانیم **پس‌انداز** کنیم.

اصل چهارم: هزینه‌های در رفته را فراموش کنید.

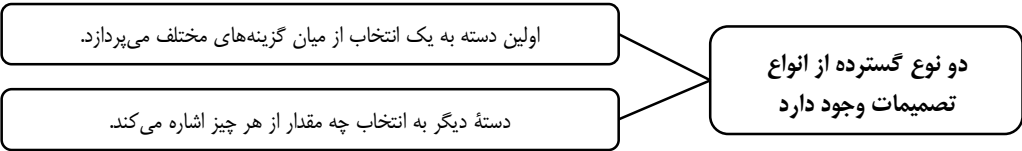
- هزینه در رفته ← هزینه‌هایی که پرداخت شده است و شما نمی‌توانید آن را بازگردانید، **مهم نیستند** چون تأثیری در انتخاب و تصمیم ما ندارند.
- فرض کنید دوستان درباره رفتن به تئاتر یا شما گفت‌وگو می‌کنند، قیمت بلیت برای هر نفر ده هزار تومان است. وقتی که برنامه شروع می‌شود، شما و دوستان از آن خوششان نمی‌آید. اگر برنامه را ترک کنید و از سالن خارج شوید بلیت به شما بر نخواهد گشت. به این ده هزار تومان «هزینه در رفته» می‌گویند.

مقایسه هزینه در رفته و هزینه فرصت

- هزینه در رفته شما، ده هزار تومانی است که بابت بلیت تئاتر داده‌اید.
- هزینه فرصت رفتن به سینما، شما هشت هزار تومانی است که برای بلیت داده‌اید و می‌توانستید با آن کالا یا خدمات دیگری بخرید.
- هزینه در رفته ← پولی است که به یک چاه عمیق افتاده است و دیگر قابل دسترسی نیست.
- تنها هزینه‌ای که بر تصمیم‌گیری‌تان مؤثر است، هزینه‌هایی است که در زمان تصمیم‌گیری شما به وجود می‌آیند، **نه هزینه‌های در رفته**
- برای این که یک تصمیم خوب بگیرید، تشخیص تفاوت هزینه‌هایی که بر تصمیم شما تأثیر گذارند، بسیار مهم‌اند. هزینه‌های در رفته مهم نیستند، چون دیگر رفته و قابل برگشت نیستند.
- فراموش نکنیم که هزینه‌ها باید در مقابل **منافع سنجیده** شوند.

اصل پنجم: بین هزینه‌ها و منافع خود، مقایسه کنید.

- برای این که **تصمیم‌گیری منطقی** باشد ← باید تمام منافع را با تمام هزینه‌ها مقایسه کنید ← و در نهایت به این نتیجه برسید که در گزینه‌ای که شما انتخاب کرده‌اید، منافع بیش‌تر از هزینه‌هاست. مثلاً هنگامی که می‌خواهید بین یک کسب و کار شخصی یا شرکتی انتخاب کنید و یا در مورد اضافه کردن یک خط تولید در کارخانه تصمیم بگیرید، باید بین منافع و هزینه‌های انتخابتان مقایسه کنید.
- همیشه مقایسه هزینه‌ها و منافع براساس اطلاعاتی که افراد از آن‌ها دارند، انجام می‌گیرد.
- مقایسه میان منافع و هزینه‌های کسب و کار، از مهم‌ترین مراحل راه‌اندازی یا استمرار است.
- همیشه **مقایسه هزینه‌ها و منافع براساس اطلاعاتی** که از آن‌ها داریم، انجام می‌شود، یعنی ممکن است در تشخیص دقیق منافع و هزینه‌ها اشتباه کنیم چون اطلاعاتی ناکافی داریم و در نتیجه انتخاب نادرستی داشته باشیم اما توجه کنید که در مورد اصل روشی «هزینه - فایده» هیچ‌گاه اشتباه نمی‌کنیم.
- مقایسه منافع و هزینه‌ها بخشی از تصمیم‌گیری منطقی است ← اما **بهترین رویکرد** به نوع تصمیم شما بستگی دارد.

✓ برای مثال، گاهی اوقات گزینه‌های تصمیم ما این است که مطالعه کنیم یا به گردش برویم و گاهی نیز درباره میزان مطالعه یا مدت زمان گردش در حال تصمیم‌گیری هستیم.

✓ برای محاسبه «هزینه - فایده» می‌توان از فرمول زیر استفاده کرد.

$$\text{هزینه‌ها} - \text{منافع} = \text{منفعت خالص}$$

✓ فرمول‌ها و روابط حاکم بر درآمد، هزینه و سود:

کل

محصول فروخته شده $\times$ قیمت هر واحد = درآمد

هزینه‌های مستقیم (آشکار) + هزینه‌های غیرمستقیم (هزینه فرصت) = هزینه کل

هزینه‌های مستقیم (آشکار) - درآمد = سود حسابداری

هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم - درآمد = سود اقتصادی (سود ویژه)

سود حسابداری - درآمد = هزینه‌های مستقیم

هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم + سود اقتصادی = درآمد

درآمد < هزینه = سود

درآمد - هزینه = ضرر و زیان

فعالیت ۱

فرض کنید که پدرتان می‌خواهد از بین خودرو «A، B و C» یکی را برای خرید انتخاب کند. ستون دوم به ارزش‌گذاری ذهنی براساس معیارهای واقعی مثل نیاز، کیفیت، کارکردها، هویت، زیبایی و ... اشاره دارد. ستون سوم، مربوط به منافع داشتن آن خودرو است که به صورت عددی درآمده و مقداری است که خرید آن برای شما می‌آرد و ستون چهارم قیمت آن در بازار است. سؤال ← به نظر شما کدام یک ارزش خرید بالاتری دارد؟ خودروی B، چون منفعت خالص آن بیش‌تر از دو خودروی دیگر است.

خودرو	ارزش‌گذاری ذهنی	منافع خودرو (به میلیون تومان)	هزینه خودرو (به میلیون تومان)	منفعت خالص = منافع - هزینه (به میلیون تومان)
A	عالی	۱۰۰	۱۲۰	-۲۰
B	خوب	۷۰	۶۰	۱۰
C	مناسب	۶۰	۵۵	۵

چقدر تولید کند؟

پاسخ دهد و تصمیم بگیرد.

چه تعداد نیروی کار استخدام کند؟

در کجا تولید کند؟

❖ یک شرکت برای تولید خود باید سوالاتی از قبیل

نکته: مقایسه‌ای میان هزینه‌ها و منافع و اینکه چه چیزی را هزینه و چه چیزی را منفعت به حساب بیاوریم وابسته به موقعیت‌ها و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی است.

فعالیت ۲

• فرض کنید که می‌خواهید خودرویتان را بفروشید، لاستیک‌های آن فرسوده‌اند اما میزان فرسودگیشان با هم یکسان نیستند. تعویض هر کدام هم اثر متفاوتی بر درآمد فروش خودرو خواهد داشت. براساس جدول زیر فکر کنید و بگویید که چند لاستیک را باید قبل از فروش خودرو تعویض کنید.

لاستیک تعویض شده	منفعت (به هزار تومان)	هزینه (به هزار تومان)	منفعت خالص (به هزار تومان)
۱- لاستیک در بدترین شرایط	۲۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۲- لاستیک در شرایط بد	۱۵۰	۱۰۰	۵۰
۳- لاستیک در شرایط خوب	۹۰	۱۰۰	-۱۰
۴- لاستیک در بهترین شرایط	۱۰	۱۰۰	-۹۰

با توجه به فرمول منفعت خالص می‌توانیم بگوییم یک لاستیک در بدترین شرایط، چون منفعت خالصش از شرایط دیگر بهتر است.

چرا برخی مردم تصمیمات غیرمنطقی می‌گیرند.

فرض کنید قصد دارید به سینما بروید و تصمیم گرفته‌اید که ذرت بوداده نخرید؛ چون هزینه آن از منفعتی که برای شما ایجاد می‌کند، بیشتر است، شاید می‌خواهید پولش را صرف چیز دیگری کنید که برایتان ارزش بیش‌تری دارد یا فکر می‌کنید که خوردن آن شما را تشنه می‌کند و آن وقت مجبورید یک بطری آب هم بخرید. ولی بعد از ورود به سینما به محض این که بوی ذرت بوداده به مشام شما می‌خورد، ممکن است درگیر **قضاوتی زودگذر، آنی و از روی هوس** شوید.

هزینه و منفعت را فراموش کنید و ذرت بوداده را بخرید ← این نمونه یک **تصمیم‌گیری غیرمنطقی** است.

➤ تصمیم‌گیری غیرمنطقی، تصمیم‌گیری است که ← **هزینه‌های آن بیش‌تر از منفعتی** باشد که به دست می‌آوریم.

➤ برخی تصمیمات غیرمنطقی به دلیل **قضاوت‌های (۱) زودگذر (۲) آنی (۳) از روی هوس** می‌باشد.

• **اشتباه اول** ← اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها

وقتی که جنس ۱۶۰ هزار تومانی که ۵۰ درصد تخفیف دارد را صرفاً بخاطر تخفیف آن بر جنس ۸۰ هزار تومانی ترجیح می‌دهید و فقط به دلیل این که حراج یا فروش ویژه اعلام شده خرید می‌کنید.

• **اشتباه دوم** ← توجه به هزینه‌های در رفته

وقتی غذایی را که سفارش داده‌شده، دوست ندارید، اما به خاطر پولی که داده‌اید تا آخر می‌خورید.

وقتی دوره آموزشی بی‌کیفیتی را چون پول داده‌اید، تا آخر می‌روید.

• **اشتباه سوم** ← بی‌صبری زیاد

وقتی به جای صبر در تحصیل و یادگیری و به‌رهمندی از منافع آتی آن، سراغ کارهای کم ارزش آنی می‌روید.

وقتی برای تأمین هزینه‌های مصرف فعلی، زیر بار سنگین انواع بدهی می‌روید.

• **اشتباه چهارم** ← اعتماد به نفس بیش از حد یا خودرأی بودن

وقتی درباره درآمد آینده خوشبینی زیادی دارید و برای نیازهای آتی، کمتر پس انداز می‌کنید.

سرمایه‌گذاری در زمینه‌ها پر خطر، بدون آمادگی لازم

• **اشتباه پنجم** ← چسبیدن به وضعیت فعلی

وقتی که با چسبیدن به وضعیت فعلی و پرهیز از بررسی گزینه‌های جدید با رویکرد منطقی هزینه - فایده تصمیم می‌گیرید.

➤ پنج اشتباه رایج در تصمیم‌گیری غیرمنطقی

فصل اول: درس سوم | اصول انتخاب درست

برای تفکر و تمرین

۱. هر کدام از گزاره‌های زیر را در یکی از منابع کمیاب (منابع طبیعی، نیروی کار، سرمایه فیزیکی و سرمایه انسانی) طبقه‌بندی کنید.

منابع کمیاب	گزاره
منابع طبیعی	باغچه خانه که در آن سبزی کاشته‌اید.
سرمایه فیزیکی	ابزار آلات باغبانی که از آن‌ها استفاده می‌کنید.
نیروی کار	باغبانی که برای هرس کردن درختان باغچه استخدام می‌کنید.
سرمایه انسانی	علم و دانشی که در مدرسه کسب می‌کنید.
سرمایه فیزیکی و منابع طبیعی	کود طبیعی و آبی که برای باغچه استفاده می‌کنید.
سرمایه انسانی	مهارتی که برای فروش بخشی از سبزیجات باغچه به همسایگان به کار می‌گیرید.

۲. هزینه فرصت هر کدام از فعالیت‌های زیر چیست؟

- تعمیر رایانه شخصی ← بازی والیبال در مدرسه
- تماشای فیلم امشب تلویزیون ← زودتر به رختخواب رفتن
- زودتر به رختخواب رفتن ← تماشای فیلم تلویزیون
- بازی والیبال در مدرسه ← تعمیر رایانه شخصی
- رفتن به دانشگاه بعد از دبیرستان ← اشتغال بدون ادامه تحصیل
- اشتغال بدون ادامه تحصیل ← رفتن به دانشگاه بعد از دبیرستان

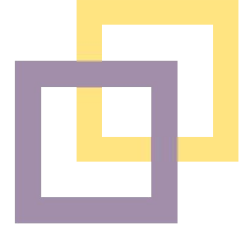
۳. تصمیمات زیر را تحلیل کنید:

- این لباس را به قیمت خیلی خوبی خریدیم؛ زیرا در جراحی بود ← اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها
  - من «برند معمولی» خریدم؛ زیرا ارزان‌تر از «برند معروف» بود ← بی‌صبری زیاد یا می‌توان گفت اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری
  - من واقعاً آن تئاتر را دوست نداشتم؛ اما ترجیح دادم بمانم؛ زیرا پول زیادی برای آن داده بودم ← توجه به هزینه‌های در رفته
  - من غواصی را دوست دارم و بسیاری از دوستانم هم آن را دوست دارند. مطمئنم که می‌توانم مغازه وسایل غواصی باز کنم و پول در بیاورم. فکر می‌کنم بهتر است مدرسه را ترک کنم و یک مغازه وسایل غواصی راه بیندازم. ← اعتماد به نفس بیش از حد یا خودرأی بودن.
  - تا حالا فهرست وظایف برای خودم ننوشتم، چون فکر می‌کنم وقت زیادی نیاز دارد ← چسبیدن به وضعیت فعلی
۴. در درس اول، میزان سود (زیان) حسابداری کارگاه آقای محمدی را محاسبه کردیم. اکنون در نظر بگیرید که پدر امیرعلی و ستایش می‌توانست به جای احداث کارگاه، در یک اداره دولتی با حقوق ماهیانه چهار میلیون تومان، استخدام شود. با توجه به اطلاعات زیر، مجدداً سود یا زیان ماهانه کارگاه را محاسبه کنید و نتیجه را در کلاس به بحث بگذارید.

- خرید مواد اولیه برای تولید ماهیانه: ۱۰۰ میلیون تومان
- پول آب، برق، گاز، عوارض شهرداری و مالیات سالانه: ۸۰۰ میلیون تومان
- دستمزد ماهانه هر کارگر: ۲ میلیون تومان (مجموعاً ۲۰ کارگر)
- درآمد سالانه: ۲/۵ میلیارد تومان
- مواد اولیه سالانه ← میلیون $1200 = 12 \times 100$ میلیون
- آب و برق سالانه ← میلیون ۸۰۰
- دستمزد سالانه ← میلیون $480 = 12 \times 20 \times 2$
- جمع هزینه‌های مستقیم ← میلیون ۲,۴۸۰
- سود به دست آمده سالانه ← میلیون $20 = 2,500 - 2,480$ میلیون در آمد هزینه‌ها
- سوددهی ماهانه ← میلیون $1/6 = 12 \div 20$ میلیون
- درآمد آقای محمدی در صورت کار در اداره (هزینه فرصت) ← میلیون $48 = 12 \times 4$ میلیون
- هزینه‌های آشکار و پنهان ← $2,480 + 48 = 2,528$
- ضرر سالانه آقای محمدی ← $28 = 2,528 - 2,500$

تحلیل کنید.

- هزینه فرصت چیست و چرا معمولاً از دید ما پنهان است و آن را به حساب نمی‌آوریم؟
هزینه‌هایی که در ظاهر پرداخت نمی‌شوند ولی در واقع وجود دارد را هزینه فرصت می‌نامند؛ مانند تولیدکننده‌ای که مالک زمین و یا ابزارآلات تولید است یا خودش کار می‌کند، در ظاهر برای عوامل هزینه‌ای پرداخت نمی‌کند ولی در واقع هزینه کرده است؛ چرا که می‌توانست آن‌ها را به دیگری اجاره دهد و کسب درآمد کند.
- به حساب آوردن هزینه فرصت چه تأثیری در انتخاب ما خواهد داشت؟
در نظر گرفتن و محاسبه هزینه فرصت باعث می‌شود انتخاب ما منطقی‌تر و اقتصادی‌تر شود.
- چگونه می‌توانیم بین منافع و هزینه‌های خود، مقایسه درستی انجام دهیم؟
تصمیمات عاقلانه از مقایسه هزینه‌ها و منافع در هر انتخاب به وجود می‌آید. برای این موضوع، رعایت چند نکته الزامی است؛ ۱- هزینه فرصت هر انتخاب را محاسبه کنیم. ۲- منافع کمیاب خود را بشناسیم. ۳- قید بودجه خود را ترسیم کنیم. ۴- هزینه‌های دررفته را فراموش کنیم. ۵- بین هزینه‌ها و منافع خود، مقایسه کنیم در نتیجه مقایسه درستی بین منافع و هزینه‌ها داشته باشیم.

تعاریف و اصطلاحات

- ۱- **هزینه پنهان** ← همان هزینه‌های غیرمستقیم یا هزینه فرصت است.
- ۲- **هزینه فرصت** ← هزینه فرصت یک انتخاب، ارزش بهترین گزینه بعدی است که ما آن را از دست داده‌ایم.
- ۳- **هزینه فرصت** ← فرصت یا موقعیتی است که از آن چشم‌پوشی کرده‌ایم.
- ۴- **تصمیم‌گیری منطقی** ← تصمیم‌گیری است که در آن افراد، هزینه‌ها و منافع گزینه‌های مختلف را با هم مقایسه و بهترین آن‌ها را انتخاب می‌کنند.
- ۵- **کمیابی** ← منابع و امکانات در دسترس انسان کمیاب است.
- ۶- **کارآفرینی** ← یعنی تمایل افراد به سازماندهی و عملیاتی کردن کسب و کارهای جدید با پذیرش خطر عدم موفقیت آن.
- ۷- **کارآفرینان** ← افرادی هستند که در جست‌وجوی فعالیت‌های سودآور، عوامل تولید شامل نیروی کار، سرمایه‌ها و منابع طبیعی را گرد هم می‌آورند تا با تولید کالاها و خدمات، نیازها و خواسته‌های دیگران را برآورده کنند و از این محل کسب درآمد نمایند.
- ۸- **عوامل تولید** ← عوامل تولید شامل منابع طبیعی، نیروی کار، سرمایه مالی و سرمایه فیزیکی است.
- ۹- **قید بودجه** ← وقتی شما مقدار مشخص و محدودی پول برای خرج کردن دارید، در این حالت می‌گوییم شما یک قید بودجه دارید.
- ۱۰- **تصمیم‌گیری غیرمنطقی** ← تصمیم‌گیری است که هزینه‌های آن کم‌تر از منفعتی باشد که به دست می‌آوریم.
- ۱۱- **اشتباهات رایج در تصمیم‌گیری‌های غیرمنطقی** ← ۱- اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها ۲- توجه به هزینه‌های دررفته ۳- بی‌صبری زیاد ۴- اعتماد به نفس بیش از حد یا خودرأی بودن ۵- چسبیدن به وضعیت فعلی

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

۱- کدام گزینه در رابطه با تعریف علم اقتصاد درست است؟

- ۱) اقتصاد علم انتخاب است.
- ۲) اقتصاد به ما می‌آموزد که از منابع نامحدود، بهترین استفاده را به عمل آوریم.
- ۳) اقتصاد به ما می‌آموزد که چگونه نیازهای محدود خود را به بهترین شکل برآورده کنیم.
- ۴) اقتصاد، علم استفاده بهینه از منابع تولید نامحدود است.

۲- کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) هر کسب و کاری چه شخصی باشد و چه در قالب شرکت، با مسئله انتخاب مواجه است.
- ۲) اقتصاد به ما می‌آموزد که در شرایط کمیابی منابع، چگونه بهترین انتخاب را انجام دهیم.
- ۳) برای انتخاب درست باید با مفهوم کمیابی منابع آشنا شویم و بدانیم که چگونه می‌توان با در نظر گرفتن هزینه‌ها و منافع هر انتخاب، تصمیم درستی گرفت.
- ۴) اگر به عنوان یک کارآفرین و یا تولیدکننده وارد میدان اقتصاد می‌شوید، باید ابتدا از سود یا درآمد خود آگاه شوید و سپس برنامه‌ریزی اقتصادی انجام دهید.

۳- کدام گزینه پاسخ درست سؤالات زیر است؟

- الف) منابع تولید به چند دسته اصلی تقسیم می‌شوند؟**
- ب) برای یک کشاورز، زمین کشاورزی جزء کدام دست از منابع تولید قرار می‌گیرد؟**
- پ) برای یک کشاورز، تراکتور جزء کدام دسته از منابع تولید قرار می‌گیرد؟**

- ۱) الف) منابع طبیعی، نیروی کار و سرمایه ب) منابع طبیعی پ) سرمایه فیزیکی
- ۲) الف) منابع طبیعی، نیروی کار و سرمایه ب) سرمایه پ) سرمایه تولیدی
- ۳) الف) منابع طبیعی و منابع غیرطبیعی ب) منابع طبیعی پ) سرمایه تولیدی
- ۴) الف) منابع طبیعی و منابع غیرطبیعی ب) سرمایه پ) سرمایه فیزیکی

۴- کدام گزینه درست است؟

- ۱) در علم اقتصاد، خدمات یک فعالیت تولیدی است و نیازمند به عوامل تولید است.
- ۲) در یک شرکت آموزشی، عوامل تولید به دو گروه انسانی و غیرانسانی تقسیم می‌شود.
- ۳) در یک شرکت آموزشی، تجهیزات اداری، سرمایه انسانی است چون توسط انسان خلق شده است.
- ۴) در یک شرکت آموزشی، مهارت و دانش تدریس اساتید، همان نیروی انسانی است.

۵- کدام گزینه پاسخ درست سؤالات زیر است؟

- الف) منابع تولید در حالت کلی، ..... (ب) منابعی که در اختیار ما قرار دارد ..... است.**
- ب) هرچه منابع بیش تری داشته باشیم، ..... .**

- ۱) الف) امکاناتی است که شما برای ارائه محصول یا خدمت خود در اختیار دارید. ب) نامحدود پ) کالای بیش تری می‌توانیم تولید کنیم.
- ۲) الف) امکاناتی است که برای تولید کالاهای ملموس در اختیار دارید. ب) نامحدود پ) کالای بیش تری می‌توانیم تولید کنیم.
- ۳) الف) امکاناتی است که برای تولید کالاهای ملموس در اختیار دارید. ب) کمیاب پ) کالا و خدمات بیش تری می‌توانیم تولید کنیم.
- ۴) الف) امکاناتی است که شما برای ارائه محصول یا خدمت خود در اختیار دارید. ب) کمیاب پ) کالا و خدمات بیش تری می‌توانیم تولید کنیم.

۶- سؤالاتی که در رابطه با منابع طرح می‌شوند، به دو اصل کلی اشاره دارند؛ کدام گزینه به این دو اصل اشاره دارد؟

- ۱) اصل اول، منابعی که در اختیار دارید بی‌نهایت و پایان‌ناپذیر نیست. اصل دوم، دانش ما در استفاده از منابع کم است.
- ۲) اصل اول، منابعی که در اختیار دارید بی‌نهایت و پایان‌ناپذیر نیست. اصل دوم، در آن واحد نمی‌توان از یک چیز دو استفاده متفاوت کرد.
- ۳) اصل اول، منابع طبیعی بر روی کره زمین نامحدود است. اصل دوم، دانش ما در استفاده از منابع کم است.
- ۴) اصل اول، منابع طبیعی بر روی کره زمین نامحدود است. اصل دوم، در آن واحد نمی‌توان از یک چیز دو استفاده متفاوت کرد.

۷- کدام گزینه نشان‌دهنده هزینه‌های پنهان است؟

- ۱) هزینه استهلاک ۲) هزینه فرصت ۳) هزینه انرژی ۴) هزینه اداری

۸- در یک تصمیم‌گیری منطقی به چه نکته‌ای باید توجه بیش تری کرد؟

- ۱) هزینه‌های جایگزین و ارزش افزوده ۲) هزینه فرصت و هزینه‌های ذاتی
- ۳) هزینه اولیه و سود اقتصادی ۴) هزینه‌ها و منافع

۹- برای یک انتخاب منطقی و مناسب به چه عواملی باید اهمیت داد؟

- ۱) هزینه‌های فرصت، منابع کمیاب، هزینه‌های در رفته و قید بودجه ۲) هزینه‌های فرصت، منابع کمیاب، هزینه‌های در رفته و سرمایه
- ۳) هزینه‌های فرصت، منابع کمیاب، سرمایه و ارزش افزوده ۴) سرمایه، سود بلندمدت، ارزش افزوده و هزینه‌های جایگزین

۱۰- کدام هزینه در تمام فعالیت‌ها و انتخاب‌های اقتصادی وجود دارد؟

- ۱) هزینه‌های جایگزین ۲) هزینه فرصت ۳) هزینه‌های در رفته ۴) هزینه‌های نسبی

۱۱- کدام گزینه بیان کننده هزینه فرصت است؟

- (۱) جمع تمام فرصت‌های از دست رفته می‌باشد.
- (۲) هزینه فرصت یک انتخاب، اختلاف انتخاب صورت گرفته با انتخاب اول می‌باشد.
- (۳) هزینه فرصت یک انتخاب، ارزش بهترین گزینه بعدی است که ما آن را هنگام انتخاب از دست داده‌ایم.
- (۴) اختلاف بین بهترین انتخاب با بدترین انتخاب است.

۱۲- کدام گزینه صحیح نمی‌باشد؟

- (۱) هزینه فرصت یک انتخاب، ارزش بهترین گزینه بعدی است که شما آن را هنگام انتخاب از دست داده‌اید.
- (۲) تصمیمات عاقلانه از مقایسه سود و زیان در هر انتخاب به وجود می‌آید.
- (۳) به دلیل وجود کمیابی در امکانات و داشته‌ها، همیشه باید بین انتخاب گزینه‌ها، «بده - بستان» کرد.
- (۴) پول و زمان از مهم‌ترین داشته‌های کمیاب هر انسانی است.

۱۳- «وقتی منابع و امکانات در دسترس را که قابلیت مصرف متعدد دارند، به مصرف خاصی می‌رسانیم، در واقع از مصارف دیگر آن و آثار و نتایجی که می‌توانست به بار آورد، صرف‌نظر کرده‌ایم». این تعریف بیانگر کدام مفهوم اقتصادی است؟

- (۱) هزینه فرصت
- (۲) هزینه سرمایه‌ای
- (۳) هزینه جایگزین
- (۴) هزینه از دست رفته

۱۴- این جمله در تعریف کدام مفهوم اقتصادی آمده است؟

«ارزش بهترین گزینه بعدی که شما آن را هنگام انتخاب از دست داده‌اید.»

- (۱) هزینه فرصت
- (۲) کمیابی منابع
- (۳) قید بودجه
- (۴) انتخاب هزینه - منفعت

۱۵- اگر زمینی را به کشت پنبه اختصاص دهیم، عملاً از گندمی که می‌توانستیم از آن برداشت کنیم صرف‌نظر کرده‌ایم، یا اگر پولمان را به خرید «لباس و سایز ملزومات» اختصاص دهیم، از خرید کتاب و نفعی که از آن می‌توانستیم ببریم، محروم شده‌ایم. در این رابطه، کدام یک هزینه فرصت از دست رفته تلقی می‌شود؟

- (۱) «خرید لباسی» که نیازی به خرید آن نبوده است.
- (۲) «میزان پنبه‌ای» که از آن استفاده لازم نبرده‌ایم.
- (۳) «میزان محصول گندم» که از آن صرف‌نظر کرده‌ایم.
- (۴) «سایر ملزومات» که غالب آن‌ها اضافه و غیرقابل استفاده بوده است.

۱۶- در عبارت «زمینی را به کشت پنبه اختصاص دادیم، در صورتی که می‌توانستیم در آن گندم بکاریم و این محصول را برداشت کنیم» هزینه فرصت کدام است؟

- (۱) تفاوت قیمت پنبه و گندم است.
- (۲) مقدار پنبه‌ای که به فروش می‌رسانیم.
- (۳) میزان محصول گندمی است که از آن صرف‌نظر کرده‌ایم.
- (۴) میزان ضرری است که در صورت کشت گندم متحمل می‌شده‌ایم.

۱۷- چه نوع هزینه‌ای در تصمیم‌گیری نسبت به کاربردهای گوناگون منابع در دسترس انسان و انتخاب روش معین برای آن کم‌تر مورد توجه قرار می‌گیرد؟

- (۱) هزینه فرصت
- (۲) هزینه تولید
- (۳) هزینه سرمایه‌ای
- (۴) هزینه ثابت

۱۸- کدام گزینه نشان‌دهنده علت شکل‌گیری مفهومی به نام هزینه فرصت است؟

- (۱) ارزش افزوده
- (۲) سود
- (۳) درآمد
- (۴) کمیابی

۱۹- کشاورزی در زمین زراعی که در اختیار دارد، می‌تواند سیب‌زمینی، هویج و یا گوجه‌فرنگی بکارد. اگر منفعت حاصل از فروش هر کیلو سیب‌زمینی، هویج و گوجه‌فرنگی به ترتیب برابر با ۱۲۰، ۲۱۰ و ۱۵۰ ریال باشد. همچنین اگر این کشاورز زمین خود را به کشت سیب‌زمینی اختصاص دهد، در پایان سال می‌تواند ۷۰ کیلو سیب‌زمینی برداشت کرده و به فروش برساند. اگر به کشت هویج اختصاص دهد، در پایان سال می‌تواند ۵۰ کیلو و اگر به کشت گوجه‌فرنگی اختصاص دهد، در پایان سال می‌تواند ۶۵ کیلو برداشت و به فروش برساند. در این صورت: الف) این کشاورز در زمین زراعی خود کدام محصول را خواهد کاشت؟ ب) هزینه فرصت این انتخاب کشاورز کدام خواهد بود؟

- (۱) الف) هویج - ب) ۱۰,۵۰۰ ریال درآمدی که از طریق کشت و فروش هویج می‌تواند کسب کند.
- (۲) الف) گوجه‌فرنگی - ب) ۸,۴۰۰ ریال منفعت حاصل از کشت و فروش سیب‌زمینی که از آن صرف‌نظر کرده است.
- (۳) الف) گوجه‌فرنگی - ب) ۹,۷۵۰ ریال درآمدی که از طریق کشت و فروش گوجه‌فرنگی می‌تواند کسب کند.
- (۴) الف) هویج - ب) ۹,۷۵۰ ریال منفعت حاصل از کشت و فروش گوجه‌فرنگی که از آن صرف‌نظر کرده است.

۲۰- فردی با ۲۰۰,۰۰۰ تومان پس‌انداز خود می‌تواند: ۲۰ اوراق مشارکت با سود هر ورق ۵۰۰ تومان خریداری کند یا این پول را در بانک با سود ۲۰٪ سرمایه‌گذاری کند یا تعداد سکه با سود ۷۰,۰۰۰ تومان خریداری کند یا با سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار ۶۰,۰۰۰ تومان سود دریافت کند.

الف) این فرد سود پول خود را در چه کاری باید سرمایه‌گذاری کند؟ ب) هزینه فرصت انتخاب فرد کدام است؟

- (۱) الف) سرمایه‌گذاری بورس در اوراق بهادار - ب) ۷۰,۰۰۰ تومان سودی که از خرید طلا می‌توانست کسب کند.
- (۲) الف) خرید سکه - ب) ۴۰,۰۰۰ تومان سودی که از سرمایه‌گذاری در بانک می‌توانست کسب کند.
- (۳) الف) خرید سکه - ب) ۶۰,۰۰۰ تومان سودی که از سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار می‌توانست کسب کند.
- (۴) الف) سرمایه‌گذاری در بانک - ب) ۱۰,۰۰۰ تومان سودی که از خرید اوراق مشارکت می‌توانست کسب کند.

۲۱- فردی خانه‌ای دارد که می‌تواند خود در آن زندگی کند و یا آن را اجاره داده و ماهیانه ۸۰۰,۰۰۰ تومان اجاره بگیرد یا آن را به مبلغ ۷۵ میلیون تومان فروخته و با آن سرمایه، اوراق مشارکتی با سود سالیانه ۲۰٪ بخرد. در صورتی که تصمیم به استفاده شخصی بگیرد، هزینه فرصت او در یک ماه چقدر است؟

(۱) ۸۰,۰۰۰ تومان به اضافه ۱۵,۰۰۰,۰۰۰ (۲) ۱۵,۰۰۰,۰۰۰ تومان

(۳) ۱,۲۵۰,۰۰۰ تومان (۴) ۸۰,۰۰۰ تومان

۲۲- به فردی شغلی با حقوق ماهیانه ۲ میلیون تومان پیشنهاد می‌شود، ولی این فرد این شغل را نمی‌پذیرد و پس از دو سال یک شغل بهتر پیدا می‌کند، هزینه فرصت انتخاب شغل بهتر کدام است؟

(۱) ۴۸ میلیون تومان (۲) هزینه فرصت برابر با صفر است (۳) ۲ میلیون تومان (۴) ۲۴ میلیون تومان

۲۳- فردی یک هکتار زمین کشاورزی دارد، اگر در آن گندم بکارد ۵ تن برداشت می‌کند و هر کیلو گندم ۲۰۰۰ تومان می‌فروشد. اگر در آن جو بکارد، ۴ تن برداشت می‌کند و هر کیلو جو را ۳۰۰۰ تومان می‌فروشد. اگر در آن پنبه بکارد ۲ تن برداشت می‌کند و هر کیلو را ۷۰۰۰ تومان می‌فروشد و یا می‌تواند زمین خود را به فرد دیگری اجاره دهد و سالانه ۸ میلیون تومان بگیرد. چنانچه هزینه تولید تمام فعالیت‌ها یکسان باشد و این فرد بالاترین درآمد را انتخاب کند، هزینه فرصت این انتخاب، کدام محصول و سالانه چند تومان است؟

(۱) جو- ۲ میلیون (۲) جو- ۱۲ میلیون (۳) اجاره- ۸ میلیون (۴) اجاره- ۶ میلیون

۲۴- فردی ۳۰۰ میلیون تومان پس‌انداز دارد و با این پس‌انداز می‌تواند فعالیت‌های زیر را انجام دهد.

۱- دلار بخرد و ۲۰ میلیون تومان سود ببرد. ۲- پول خود را در بانک بگذارد و سالانه ۱۵٪ سود بگیرد. ۳- ۳۰ سکه طلا بخرد و بر روی هر سکه ۲ میلیون تومان سود ببرد.

الف) کدام سود را انتخاب می‌کند؟

ب) هزینه فرصت این انتخاب چند تومان است؟

(۱) الف) خرید سکه طلا ب) ۴۵ میلیون (۲) الف) خرید سکه طلا ب) ۲۵ میلیون

(۳) الف) خرید دلار ب) ۴۵ میلیون (۴) الف) خرید دلار ب) ۲۵ میلیون

۲۵- کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) منابع تولید گاهی طبیعی‌اند، مثل چوبی که نجار روی آن کار می‌کند یا دانه گندمی که کشاورز آن را در زمین می‌کارد.
- ۲) منابع تولید گاهی انسانی‌اند، مثل نیروی کار که در کارگاه مشغول به کار است.
- ۳) منابع تولید می‌تواند سرمایه‌های مالی باشد؛ مثل پولی که شخص برای راه‌اندازی یک کارگاه تولیدی در نظر گرفته است.
- ۴) منابع تولید، گاهی هزینه‌های فرصت است که از آن چشم‌پوشی کرده‌ایم.

۲۶- کدام گزینه در رابطه با منابع درست است؟

- ۱) منابع کمیاب هستند و از آن‌ها می‌توان به اشکال مختلف استفاده کرد.
- ۲) برخی از منابع مانند مواد اولیه کمیاب هستند و برخی مانند نیروی انسانی محدودیت ندارد.
- ۳) برخی از منابع مانند نیروی انسانی کمیاب هستند و برخی مانند مواد اولیه و انرژی محدودیت ندارد.
- ۴) منابع کمیاب نیستند، ولی از آن‌ها می‌توان به اشکال مختلف استفاده کرد این ویژگی باعث شکل‌گیری انتخاب می‌شود.

۲۷- کدام گزینه درست است؟

- ۱) با رشد و گسترش تکنولوژی مفهوم کمیابی اهمیت خود را از دست داده است.
- ۲) بشر از نظر منابع طبیعی با پدیده‌ای به نام کمیابی مواجه است، ولی در رابطه با نیروی انسانی محدودیتی نیست.
- ۳) در هر نقطه از زمان، هر کشور مقدار معینی از نیروی کار، زمین قابل بهره‌برداری، سرمایه انسانی و فیزیکی و تعدادی کارآفرین دارد.
- ۴) کشورها برخلاف مردم، با کمیابی منابع روبه‌رو هستند، که این کمیابی هر جامعه را با مبادله مواجه می‌سازد.

۲۸- چرا تمام جوامع به مبادله روی می‌آورند؟

(۱) شرایط آب و هوایی (۲) تنوع منابع (۳) کمیابی (۴) نیروی انسانی و تکنولوژی

۲۹- وکیلی به ازای هر یک ساعت اشتغال به حرفه وکالت ۱۰۰,۰۰۰ تومان درآمد کسب می‌کند. وی تصمیم به رنگ کردن خانه خود گرفته و هزینه انجام این کار توسط نقاش معادل ۶۰۰,۰۰۰ تومان می‌باشد. رنگ کردن خانه توسط خود وکیل ۱۰ ساعت طول می‌کشد. اگر او خود، این کار را در ساعات کاری انجام دهد، هزینه فرصت وی کدام است؟

(۱) ۱,۰۰۰,۰۰۰ تومان، معادل میزان درآمد از دست رفته وکیل در مدت ۱۰ ساعت

(۲) ۶۰۰,۰۰۰ تومان، معادل دستمزد نقاش

(۳) ۴۰۰,۰۰۰ تومان، معادل مابه‌التفاوت میزان دستمزد از دست رفته وکیل و دستمزد نقاش

(۴) ۱,۶۰۰,۰۰۰ تومان، معادل مجموع دستمزد نقاش و دستمزد از دست رفته وکیل به مدت ۱۰ ساعت

۳۰- فردی زمینی در اختیار دارد و نمی‌داند در این زمین به کاشت چه محصولی مبادرت کند. وی فهرستی از محصولات و منافع حاصل از فروش هر کدام را فراهم کرده است. با توجه به جدول مقابل:

نام محصول	مقدار محصول (به کیلو)	منافع حاصل از فروش هر کیلو محصول (به تومان)
۱ چغندر	۱۰۰	۱۰۰
۲ سیب‌زمینی	۱۲۰	۱۳۰۰
۳ پیاز	۸۰	۲۰۰۰
۴ کلم	۹۵	۱۷۵۰
۵ کاهو	۱۱۵	۲۱۰۰

الف) انتخاب وی کدام محصول خواهد بود؟

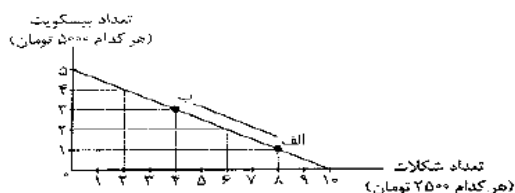
ب) هزینه فرصت انتخاب او کدام است؟

- ۱) الف کاهو - ب) ۱۶۶,۲۵۰ تومان منفعت حاصل از کشت کلم
 ۲) الف کلم - ب) ۱۶۰,۰۰۰ تومان منفعت حاصل از کشت کاهو
 ۳) الف کاهو - ب) ۱۶۶,۲۵۰ تومان منفعت حاصل از کشت سیب‌زمینی
 ۴) الف کلم - ب) ۱۶۰,۰۰۰ تومان منفعت حاصل از کشت سیب‌زمینی

۳۱- کدام گزینه به قید بودجه اشاره دارد؟

- ۱) محدودیت در نیروی انسانی ۲) محدودیت در منابع مالی
 ۳) محدودیت در زمان ۴) محدودیت در مصرف

۳۲- کدام گزینه در رابطه با شکل مقابل، برای فردی که ۲۵۰۰۰ تومان برای خرید در نظر گرفته درست است؟

- ۱) خط راس شده، خط درآمد است - در نقطه «ب» بهترین انتخاب شکل می‌گیرد.
 ۲) خط راس شده، خط درآمد است - در نقطه «الف» ۱ سبکویت و ۸ شکلات می‌توانیم بخریم.
 ۳) خط راس شده، خط بودجه است - در نقطه «ب» بهترین انتخاب شکل می‌گیرد.
 ۴) خط راس شده، بودجه است - در نقطه «الف» ۱ سبکویت و ۸ شکلات می‌توانیم بخریم.

۳۳- کدام گزینه بیانگر مفهوم «هزینه دررفته است»؟

- ۱) هزینه‌هایی که پرداخت شده است و شما نمی‌توانید آن را بازگردانید. این هزینه‌ها نباید تأثیری در انتخاب و تصمیم شما داشته باشد.
 ۲) هزینه‌هایی که پرداخت شده است و شما نمی‌توانید آن را بازگردانید. این هزینه‌ها باید در انتخاب و تصمیم شما اثر داشته باشد.
 ۳) هزینه‌هایی که پرداخت شده است و از آن‌ها به عنوان هزینه ثابت یاد می‌شود. این هزینه‌ها نباید تأثیری در انتخاب و تصمیم‌گیری داشته باشد.
 ۴) هزینه‌هایی که پرداخت شده است و از آن‌ها به عنوان هزینه ثابت یاد می‌شود. این هزینه‌ها باید در انتخاب و تصمیم شما اثر داشته باشد.

۳۴- کدام گزینه در رابطه با عبارت «پولی است که به یک چاه عمیق افتاده است و دیگر قابل دسترس نیست» درست است؟

- ۱) هزینه فرصت ۲) زیان سرمایه ۳) هزینه در رفته ۴) زیان درآمد

۳۵- کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) تنها هزینه‌ای که بر تصمیم‌گیری‌تان مؤثر است، هزینه‌هایی است که در زمان تصمیم‌گیری شما به وجود می‌آیند.
 ۲) برای این که یک تصمیم خوب بگیرید، تشخیص تفاوت هزینه‌هایی که بر تصمیم شما تأثیر گذارند، بسیار مهم‌اند.
 ۳) در تصمیم‌گیری ما هزینه‌های دررفته مهم نیستند، چون دیگر رفته‌اند و قابل برگشت نیستند.
 ۴) برای گرفتن یک تصمیم خوب فقط باید به این نکته توجه کرد که هزینه‌ها را چطور ارزیابی کنیم.

۳۶- مقایسه هزینه‌ها در مقابل کدام مفهوم معنا پیدا می‌کند؟

- ۱) هزینه فرصت ۲) منافع ۳) درآمد ۴) کمیابی

۳۷- بر اساس کدام عامل هزینه‌ها و منافع را با یکدیگر مقایسه می‌کنیم؟

- ۱) اطلاعات ۲) کمیابی ۳) شرایط طبیعی ۴) شرایط انسانی

۳۸- کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) مقایسه منافع و هزینه‌ها بخشی از تصمیم‌گیری منطقی است اما بهترین رویکرد به نوع تصمیم شما بستگی دارد.
 ۲) دو نوع گسترده از انواع تصمیمات وجود دارد، اولین دسته به یک انتخاب از میان گزینه‌های مختلف می‌پردازد و دسته دیگر به انتخاب چه مقدار از هر چیز اشاره می‌کند.
 ۳) هزینه‌های دررفته همان هزینه فرصت است که باید در انتخاب‌ها به آن توجه کنیم.
 ۴) برای این که تصمیم‌گیری منطقی باشد باید تمام منافع را با تمام هزینه‌ها مقایسه کنیم.

۳۹- گزینه درست در رابطه با جدول زیر کدام است؟

کالا	ارزش‌گذاری ذهنی	منافع کالا (به میلیون تومان)	هزینه کالا (به میلیون تومان)	منفعت خالص = منافع - هزینه (به میلیون تومان)
A	عالی	۱۰۰	۱۲۰	-۲۰
B	خوب	۷۰	۶۰	۱۰
C	مناسب	۶۰	۵۵	۵

- ۱) کالای A ارزش خرید بالاتری دارد.
 ۲) کالای B ارزش خرید بالاتری دارد.
 ۳) کالای C ارزش خرید بالاتری دارد.
 ۴) کالای A و B از نظر ارزشی خرید یکسان‌اند.

۴۰- فرض کنید که می‌خواهید آپارتمان خود را بفروشید. آپارتمان شما نیاز به یک سری تعمیرات دارد و هر تعمیراتی اثر متفاوتی بر درآمد حاصل از فروش شما دارد. براساس جدول زیر کدام تعمیرات باید قبل از فروش صورت بگیرد؟

تعمیرات	منفعت (به میلیون)	هزینه (به میلیون)	منفعت خالص (به میلیون)
رنگ ساختمان	۱۲	۸	۴
تعویض در و پنجره	۱۱	۹	۲
نمای ساختمان	۹	۱۰	-۱
تعویض سرامیک	۷	۱۱	-۴

- (۱) فقط تعویض سرامیک چون کم‌ترین منفعت را به همراه دارد.
- (۲) تمام تعمیرات باید انجام پذیرد، چون برآیند آن مثبت است.
- (۳) فقط رنگ ساختمان چون کم‌ترین هزینه را دارد.
- (۴) رنگ ساختمان و تعویض در و پنجره چون هر دو باعث منفعت می‌شوند.
- ۴۱- در کدام گزینه همه موارد از اشتباهات رایج در تصمیم‌گیری است؟**
- (۱) اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری، توجه به هزینه‌های دررفته، توجه به هزینه فرصت و اثرگذاری مفهوم کمیابی
- (۲) تصمیم‌گیری از روی امیال و هوس، توجه به هزینه‌های دررفته، بی‌صبری زیاد و چسبیدن به وضعیت فعلی
- (۳) اعتماد به نفس بیش از حد یا خودرأی بودن، بی‌صبری زیاد، توجه به هزینه فرصت
- (۴) اثرگذاری مفهوم کمیابی، اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها، چسبیدن به وضعیت فعلی
- ۴۲- وقتی که جنس ۱۶۰ هزار تومانی که ۵۰ درصد تخفیف دارد را به جنس ۸۰ هزار تومانی ترجیح می‌دهیم! و یا وقتی فقط به دلیل این که حراج یا فروش ویژه اعلام شده خرید می‌کنیم، دچار کدام‌یک از اشتباهات رایج در تصمیم‌گیری شده‌ایم؟**
- (۱) اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری
- (۲) بی‌صبری زیاد
- (۳) چسبیدن به وضعیت فعلی
- (۴) توجه به هزینه‌های دررفته
- ۴۳- کدام گزینه به ترتیب در رابطه با اشتباهات زیر درست است؟**
- (الف) سرمایه‌گذاری در زمینه‌های پرخطر، بدون آمادگی
- (ب) برای تأمین هزینه‌های مصرف فعلی، زیر بار سنگین انواع بدهی می‌رویم.
- (پ) کلاس بی‌کیفیتی را چون پول داده‌ایم تا آخر می‌رویم.
- (ت) توجه به وضعیت فعلی و پرهیز از بررسی گزینه‌های جدید با رویکرد منطقی هزینه‌ها- فایده
- (۱) الف) بی‌صبری زیاد (ب) توجه به هزینه‌های دررفته (پ) چسبیدن به وضعیت فعلی (ت) اعتماد به نفس بیش از حد
- (۲) الف) بی‌صبری زیاد (ب) چسبیدن به وضعیت فعلی (پ) توجه به هزینه‌های دررفته (ت) بی‌صبری زیاد
- (۳) الف) اعتماد به نفس بیش از حد (ب) بی‌صبری زیاد (پ) توجه به هزینه‌های دررفته (ت) چسبیدن به وضعیت فعلی
- (۴) الف) اعتماد به نفس بیش از حد (ب) بی‌صبری زیاد (پ) چسبیدن به وضعیت فعلی (ت) بی‌صبری زیاد
- ۴۴- کدام‌یک از عوامل به عنوان سرمایه فیزیکی شناخته می‌شود؟**
- (۱) دریا در فعالیتهای صیادی
- (۲) ابزار و تجهیزات در فعالیت تولیدی
- (۳) مواد اولیه معادن در فعالیت صنعتی
- (۴) نیروی انسانی متخصص در انواع فعالیت‌ها
- ۴۵- هر کدام از گزاره‌های زیر به ترتیب جزء کدام‌یک از منابع کمیاب قرار می‌گیرند؟**
- (الف) پولی که در جیب‌تان است.
- (ب) زحمتی که برای نگهداری باغچه‌تان می‌کنید.
- (پ) ابزارآلات باغبانی
- (ت) علم و دانش که در مدرسه کسب می‌کنید.
- (۱) الف) سرمایه فیزیکی (ب) سرمایه انسانی (پ) سرمایه فیزیکی (ت) نیروی کار
- (۲) الف) سرمایه فیزیکی (ب) نیروی کار (پ) منابع طبیعی (ت) نیروی کار
- (۳) الف) سرمایه مالی (ب) سرمایه انسانی (پ) منابع طبیعی (ت) سرمایه انسانی
- (۴) الف) سرمایه مالی (ب) نیروی کار (پ) سرمایه فیزیکی (ت) سرمایه انسانی

- ۴۶- اگر درآمد تولیدکننده، چهار برابر هزینه‌های آشکار تولید باشد و میزان حقوق و دستمزد پرداختی ۱۵۰۰ تومان، قیمت اجاره ابزارهای تولید ۱۰۰۰ تومان و سود به دست آمده برابر با ۱۸۰۰۰ تومان باشد.
- الف) اگر تنها هزینه باقی مانده تولیدکننده، اجاره بنگاه باشد، مبلغ آن چند تومان است؟
- ب) کل هزینه‌های آشکار تولید این تولیدکننده چند تومان است؟
- پ) میزان درآمد او چند تومان است؟
- ۱ الف) (الف) ۳۵۰۰ (ب) ۶۰۰۰ (پ) ۲۴۰۰۰
- ۲ الف) (الف) ۶۰۰۰ (ب) ۳۵۰۰ (پ) ۱۶۰۰۰
- ۳ الف) (الف) ۶۰۰۰ (ب) ۴۲۰۰ (پ) ۱۸۰۰۰
- ۴ الف) (الف) ۳۵۰۰ (ب) ۶۰۰۰ (پ) ۳۸۰۰۰
- ۴۷- صورت حسابداری یک شرکت به کل زیر است. سود این شرکت چهقدر است؟ (واحد تمام اعداد به تومان است)

شماره	توضیحات	بدهکار	بستانکار
۱	خرید ساختمان	۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰	
۲	خرید ملزومات و ماشین‌آلات	۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰	
۳	استخدام ۲۰ نیروی کار ساده از قرار دستمزد هر یک معادل ۸۰۰ هزار تومان	۱۶,۰۰۰,۰۰۰	
۴	استخدام ۲ نیروی متخصص که سرمایه انسانی هستند	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	
۵	فروش ۳۰۰ قطعه کالای ۵۰ هزار تومانی به شرکت آلفا		۱۵,۰۰۰,۰۰۰
۶	تعمیر دستگاه زیراکس شرکت	۳۰۰,۰۰۰	
۷	فروش ۱۰۰۰ قطعه ۱۰۰ هزار تومانی به شرکت بتا		۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۸	فروش ۷۰۰ قطعه ۱۰۰ هزار تومانی به شرکت دیلما		۷۰,۰۰۰,۰۰۰

- ۱) ۸۹۵,۰۰۰,۰۰۰ (۲) ۸,۷۰۰,۰۰۰ (۳) ۹۰۸,۷۰۰,۰۰۰ (۴) ۶۷,۶۰۰,۰۰۰ -
- ۴۸- با توجه به اطلاعات جدول زیر، سود این بنگاه تولیدی چهقدر است؟

تعداد کل محصول تولیدی	۵۰۰
تعداد کارگران	۵ نفر
هزینه استهلاک سالانه ماشین‌آلات تولیدی	۹۰۰ ریال
هزینه خرید مواد اولیه مورد نیاز سالانه	۱۵۰ ریال
هزینه اجاره سالانه بنگاه (در صورت اجاره دادن)	۳۰۰ ریال
هزینه اجاره ماشین‌آلات تولیدی (در صورت اجاره دادن)	۴۰۰ ریال
حقوق ماهانه هر کارگر	۲۰۰ ریال
قیمت هر واحد محصول تولیدی	۶۰ ریال

- ۱) ۱۶,۲۵۰
- ۲) ۱۶,۳۵۰
- ۳) ۱۶,۸۵۰
- ۴) ۱۶,۹۵۰

- ۴۹- در یک واحد تولیدی، در طول یک سال ۸۰,۰۰۰ واحد کالا تولید شده است و هر کار به قیمت ۷۵,۰۰۰ تومان به فروش رفته است. صاحب این واحد تولیدی، بنگاه و ابزار تولید را داشته است و خود مالک آن‌ها می‌باشد. (اگرچه می‌توانست آن‌ها را به دیگری اجاره دهد و درآمد سالانه‌ای معادل ۴۵۰,۰۰۰,۰۰۰ تومان کسب کند.) این واحد تولیدی در طول یک سال مالی، هزینه‌هایی از قبیل حقوق کارگران، خرید مواد اولیه و هزینه‌های حمل و نقل را متحمل شده است که معادل ۶۸۰,۰۰۰,۰۰۰ تومان برآورد شده است؛ با این توضیحات و عملکرد مالی این بنگاه، سود سالانه این واحد تولیدی چند تومان است؟

- ۱) ۵,۳۲۰,۰۰۰,۰۰۰ (۲) ۵,۵۵۰,۰۰۰,۰۰۰ (۳) ۴,۸۷۰,۰۰۰,۰۰۰ (۴) ۴,۷۸۰,۰۰۰,۰۰۰

- ۵۰- با توجه به اطلاعات ارائه شده در جدول زیر که نتیجه عملکرد سالیانه یک بنگاه اقتصادی با ۶ کارمند و تولید سالیانه ۷۵۰ دستگاه به ارزش هر دستگاه ۲۰۰,۰۰۰ تومان است، کدام است؟

۱	اجاره ماهیانه بنگاه	۲,۰۰۰,۰۰۰ تومان
۲	خرید مواد اولیه سالانه	۸,۰۰۰,۰۰۰ تومان
۳	حقوق متوسط هر کارمند ماهانه	۱,۲۰۰,۰۰۰ تومان

- ۱) ۳۱۶۰۰,۰۰۰ سود
- ۲) ۱۱۸,۴۰۰,۰۰۰ سود
- ۳) ۳۱,۶۰۰,۰۰۰ زیان
- ۴) ۱۱۸,۴۰۰,۰۰۰ زیان

۵۱- فردی دارای یک باب مغازه است و خودش در آن به شغل آهنگری مشغول است. در ماه گذشته این فرد ۴ میلیون تومان پول آهن، ۱ میلیون تومان پول وسایل جوشکاری داده است و در و پنجره تولیدی خود را به مبلغ ۱۰ میلیون تومان فروخته است. اگر این فرد به جای کار در مغازه خود، در جای دیگر کار می کرد ماهانه ۲ میلیون تومان دریافت می کرد و اگر مغازه خود را به فرد دیگری اجاره می داد، ماهانه ۱ میلیون تومان اجاره می گرفت. با توجه به اطلاعات داده شده کدام گزینه پاسخ درست سوالات زیر است؟

الف) هزینه فرصت فعالیت این فرد چقدر است؟

ب) سود ظاهری این فعالیت چقدر است؟ (سود حسابداری)

پ) سود واقعی این فعالیت چقدر است؟ (سود اقتصادی)

۲ الف) ۳,۰۰۰,۰۰۰ ب) ۵,۰۰۰,۰۰۰ پ) ۷,۰۰۰,۰۰۰

۱ الف) ۳,۰۰۰,۰۰۰ ب) ۵,۰۰۰,۰۰۰ پ) ۲,۰۰۰,۰۰۰

۴ الف) ۲,۰۰۰,۰۰۰ ب) ۵,۰۰۰,۰۰۰ پ) ۲,۰۰۰,۰۰۰

۳ الف) ۳,۰۰۰,۰۰۰ ب) ۲,۰۰۰,۰۰۰ پ) ۷,۰۰۰,۰۰۰

درس ۴: مرز امکانات تولید

نقشه راه

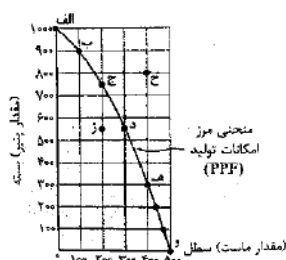
- ❖ الگو ← نمایشی ساده از واقعیتی پیچیده است.
- ❖ ترسیم الگو ← برای استفاده حداکثری از منابع کمیاب است.

الگوهای اقتصادی

- ما می‌توانیم بر روی مدل **مرز امکانات تولید** ← مفاهیمی مثل؛ تخصیص بهینه، کارایی و هزینه فرصت را توضیح دهیم.
- به وسیله ترسیم الگوی مرز امکانات تولید می‌توانیم ← کاربرد **اصول و مفاهیم** اولیه انتخاب را درست بررسی کنیم.
- الگو ← نمایشی ساده از واقعیتی پیچیده است؛ مثلاً
  - نقشه راهها
  - الگوی آناتومی بدن
- الگوهای اقتصادی ← در الگوهای اقتصادی بسیاری از جزئیات دنیای واقعی را رها می‌کنیم تا بتوانیم بر آن چه اهمیت بیش‌تری دارد، متمرکز شویم.
- الگوی مرز امکانات تولید ← از مهم‌ترین الگوهای اقتصادی است که به ما اجازه می‌دهد تا **درک بهتری از بده - بستان‌های** یک کشور در استفاده از منابع کمیاب پیدا کنیم.

الگوی مرز امکانات تولید

- یکی از انتخاب‌های اساسی هر کسب و کار ← **این است که** ← یک شرکت چگونه می‌تواند **منابع کمیاب خود** را در میان انواع تولیدات تقسیم کند.
- مثال: تصور کنید شرکتی راه‌اندازی کرده‌اید که فقط دو محصول پنیر و ماست تولید می‌کند. جدول زیر مقادیر مختلفی از پنیر و ماست را که شرکت شما در هفته می‌تواند تولید کند، نشان می‌دهد. روشن است که اگر همه منابع کمیاب (شیر) فقط برای تولید پنیر به کار روند، حداکثر ۱۰۰۰ بسته پنیر در هفته تولید می‌شود و البته دیگر امکان تولید ماست وجود نخواهد داشت. (نقطه الف)
- در مقابل، اگر همه منابع شما صرف تولید ماست شود، در مجموع ۵۰۰ سطل تولید می‌شود و پنیری تولید نمی‌گردد. (نقطه و)
- باقی نقاط نیز نشان می‌دهد که منابع کمیاب بین تولید این دو کالا تقسیم شده است، به طوری که در نقطه (ب) بیش‌تر منابع به تولید پنیر اختصاص یافته و در نقطه (ه) بیش‌تر صرف تولید ماست شده است.
- مرز امکانات تولید ← به خطی که **نحوه اختصاص** منابع را به تولیدات مختلف نشان می‌دهد، مرز امکانات تولید گفته می‌شود و نشان‌دهنده حداکثر امکان تولید شرکت شما با منابع موجود است.

	مقدار تولید پنیر (بسته)	مقدار تولید ماست (سطل)
الف	۱۰۰۰	۰
ب	۹۰۰	۱۰۰
ج	۷۵۰	۲۰۰
د	۵۵۰	۳۰۰
ه	۳۰۰	۴۰۰
و	۰	۵۰۰

بررسی نکات جدول و منحنی مرز امکانات تولید

- در رابطه با بررسی منحنی مرز امکانات تولید (PPF) می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
- الف) نقاط روی منحنی مرز امکانات تولید**
- از نقطه (الف) تا نقطه (و) بر روی منحنی قرار دارند.
  - این منحنی در رابطه با اختصاص منابع کمیاب به تولید دو کالای ماست و پنیر است.
  - در نقطه (الف)، شرکت تولیدی تمام منابع خود را به تولید پنیر اختصاص داده است و می‌تواند حداکثر ۱۰۰۰ بسته پنیر تولید کند و امکان تولید ماست را ندارد.
  - در نقطه (و)، شرکت تولیدی تمام منابع خود را به تولید ماست اختصاص داده است و می‌تواند ۵۰۰ سطل ماست تولید کند و امکان تولید پنیر را ندارد.
  - دو نقطه ابتدایی و انتهایی منحنی مرز امکانات تولید (الف) و (و)، نشان‌دهنده شرایطی است که تولیدکننده فقط می‌تواند یکی از دو انتخاب خود را به شکل حداکثری تولید کند.
  - در نقاط (ب، ج، د، ه)، تولیدکننده منابع کمیاب خود را بین تولید ماست و پنیر تقسیم کرده است. برای مثال ← در نقطه (ب) تولیدکننده توانسته ۹۰۰ بسته پنیر و ۱۰۰ سطل ماست تولید کند. مثال ← در نقطه (ه) تولیدکننده توانسته ۴۰۰ سطل ماست و ۳۰۰ بسته پنیر تولید کند.

نکته: با حرکت بر روی منحنی مرز امکانات تولید، تولیدکننده از تولید یک کالا (مثلاً ماست) کاسته و بر تولید کالای دیگر (مثلاً پنیر) می‌افزاید و یا می‌کاهد.

۷ حرکت روی مرز منحنی امکانات تولید نشان‌دهنده انتخاب‌های متفاوت شماست.

۸ نقاط روی منحنی مرز امکانات تولید، نشان‌دهنده نقاط بهینه تولید است.

۹ تخصیص بهینه یعنی منابع و امکانات محدود در دسترس را به بهترین شکل به تولید محصولات اختصاص دهیم.

۱۰ منظور از بهترین شکل این است که بتوان حداکثر منفعت را با حداقل ضرر و اتلاف منابع به دست آورد.

ب) نقاط داخل منحنی مرز امکانات تولید (زیر مرز امکانات تولید)

۱ در نمودار ترسیم شده نقطه (ز) زیرمنحنی مرز امکانات تولید است.

۲ در نقطه (ز) تولیدکننده ۵۵۰ بسته پنیر و ۲۰۰ سطل ماست تولید کرده است ← تولیدکننده اگر بخواهد می‌تواند نقطه (ز) را انتخاب کند، اما مرز امکانات تولید به ما نشان می‌دهد که اگر ۵۵۰ بسته پنیر تولید شود، باز هم منابع کافی برای تولید ۳۰۰ سطل ماست (به جای ۲۰۰ سطل ماست)، وجود خواهد داشت.

۳ تولیدکننده با منابع خود می‌تواند به جای نقطه (ز) که در آن بهره‌وری پایین است و از منابع به خوبی استفاده نمی‌شود به نقطه (د) حرکت کند، تا از منابع خود استفاده بهینه کند.

نکته: بهتر است یک شرکت، به جای تولید در زیر مرز امکانات تولید، بر روی مرز امکانات تولید فعالیت کند.

ج) نقاط خارج از منحنی مرز امکانات تولید (بیرون از مرز منحنی امکانات تولید)

۱ در نمودار ترسیم شده نقطه (ح) بیرون از مرز امکانات تولید قرار دارد.

۲ نقطه (ح)، چون بیرون از مرز امکانات تولید قرار دارد پس **غیر قابل دسترسی** است چون منابع کافی در حال حاضر برای رسیدن به این نقطه را نداریم.

۳ نقاط خارج از مرز امکانات تولید، نقاطی هستند که در شرایط فعلی و یا منابع فعلی نمی‌توانیم به آن‌ها دسترسی داشته باشیم.

۴ نقطه (ح)، شرایط آرمانی یک شرکت را نشان می‌دهد که فعلاً قابل دسترسی نیست.

به طور خلاصه می‌توان گفت:

- ۱ منحنی مرز امکانات تولید، نشان‌دهنده **تولید حداکثری** یک تولیدکننده با توجه به منابع فعلی است.
- ۲ تولیدکنندگان باید تصمیم بگیرند که منابع کمیاب خود را چگونه میان تولید کالاهای مختلف تقسیم کنند.
- ۳ تخصیص بهینه، یعنی منابع و امکانات محدود در دسترس خود را به بهترین شکل به تولید محصولات اختصاص دهیم. یعنی همان حرکت بر روی منحنی مرز امکانات تولید، می‌توان گفت منظور از بهترین شکل، حداکثر استفاده از منابع موجود است.
- ۴ اگر این شرکت بخواهد پنیر بیش‌تری تولید کند، باید به سمت چپ و بالا در طول مرز امکانات تولید جابه‌جا شود.

هزینه فرصت اجتماع

- «چیزی به نام ناهار مجانی وجود ندارد.» این جمله ← به کمیابی منابع، اصل انتخاب و هزینه فرصت اجتماع اشاره دارد.
- تمام کالاهایی که برای افراد «رایگان» است، معمولاً برای تولیدشان زمان صرف (کمیابی منابع) می‌شود و هزینه فرصتی برای جامعه دارد.
- مرز امکانات تولید به ما اجازه می‌دهد تا هزینه فرصت یک شرکت یا یک کشور را زمانی که بیش از یک کالا تولید می‌کند، مجسم کنیم.

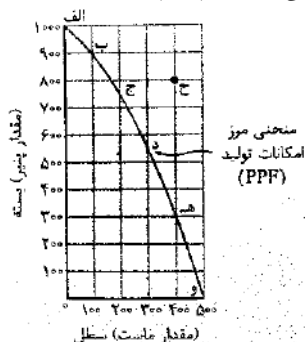
○ **به سؤال زیر پاسخ دهید:**

در نقطه (ج) ۷۵۰ بسته پنیر و ۲۰۰ سطل ماست تولید کرده‌ایم، اگر بخواهیم ۱۵۰ بسته پنیر

بیش‌تر تولید کنیم، حرکت بر روی منحنی مرز امکانات تولید چگونه است؟ توضیح دهید.

حرکت بر روی منحنی مرز امکانات تولید به سمت چپ و بالا است، یعنی باید از نقطه (ج) به نقطه (ب) جابه‌جا شویم. هزینه فرصت تولید ۱۵۰ بسته پنیر بیش‌تر، کاهش ۱۰۰ سطل از تولید ماست است یا می‌توان گفت اگر تولید پنیر ۹۰۰ بسته شود، تولید ماست ۱۰۰ سطل می‌شود. نقطه (ب)

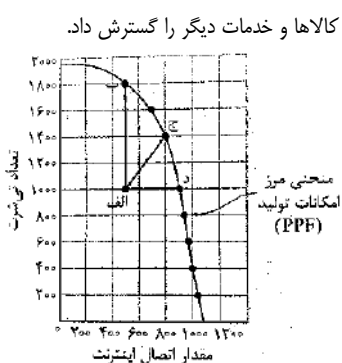
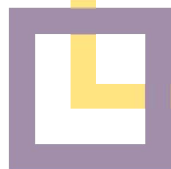
○ مرز امکانات تولید نشان می‌دهد که برای داشتن پنیر بیش‌تر، شرکت تولیدی ما باید از تولید مقداری ماست صرف‌نظر کند. سطل‌های ماست از دست رفته، هزینه فرصت پنیر بیش‌تر است.

کارایی و ناکارایی

✓ تلاش برای به دست آوردن کارایی به معنای یافتن **موقعیت‌هایی برای پیشرفته** است. که در آن بهتر شدن وضعیت کسی باعث بدتر شدن وضع دیگری نشود. برای مثال، فرض کنید که شما در تیم ورزشی دو و میدانی مدرسه عضو هستید و تخصص اصلی شما دوی ۱۵۰۰ متر است. دوستان هم در تیم عضو است و در مسابقه به همان سرعت شما می‌دود، ولی دوی ۱۰۰ متر و ۱۵۰۰ متر برایش فرقی نمی‌کند، چون در هر دو رکورد مناسبی دارد. اگر مربی، شما را برای دوی ۱۰۰ متر و دوستان را برای دو ۱۵۰۰ متر انتخاب کند، باعث ناراحتی شما می‌شود (ناکارایی). با عوض کردن موقعیت‌ها، شما وضعیت بهتری پیدا می‌کنید و دوستان نیز مشکلی نخواهد داشت (کارایی).

✓ اگر یک شرکت یا یک کشور، هر فرصتی را برای استفاده بهتر از منابع به کار گیرد، بدون آن که وضع دیگران بدتر شود، اقتصاد آن شرکت یا کشور کاراست؛ یعنی شرکت یا کشور از منابع موجود خود، بیش‌ترین استفاده را می‌برد. در این صورت حداقل بیش از یک کالا یا خدمات می‌توان در دسترس مردم قرار داد بدون آن که کالاها و خدمات دیگر کاهش پیدا کنند.

نکته:

اگر از عوامل تولید (نیروی انسانی، منابع طبیعی و سرمایه) استفاده کارا و بهینه به عمل آید، می‌توان تولید کالاها و خدمات دیگر را گسترش داد.

مثال: فرض کنید ارائه‌دهندگان دسترسی به اینترنت در یک کشور، دو کارگر را برای ارتباط هر خانه با سرویس اینترنت می‌فرستند. با این فرض که یک کارگر هم می‌توانست کار را با همان سرعت انجام دهد؛ در این صورت تولید در این کشور ناکارا خواهد بود. در مقابل، اگر کشور یک کارگر را برای این فعالیت (اتصال اینترنت) در نظر می‌گرفت، یک نیروی کار آزاد می‌شد و با این نیروی کار آزاد شده می‌توانست تولیداتش را در کالا و خدمات دیگری گسترش دهد (مثلاً تولید تی‌شرت). در چنین حالتی کشور به کارایی رسیده است.

✓ در شکل مقابل، یک کشور از تمام منابعش استفاده می‌کند تا یکی از دو کالا و خدمات (تی‌شرت و اینترنت) را تولید کند.

✓ در نقطه (الف) ترکیب تلاقی تی‌شرت و اتصال اینترنت را برای زمانی که دو کارگر برای اتصال به هر خانه فرستاده می‌شوند، نشان می‌دهد؛ ۵۰۰ خانه که به اینترنت متصل شده‌اند و ۱۰۰۰ تی‌شرت که در یک هفته تولید شده‌اند.

✓ نقطه (الف)، در زیر مرز امکانات تولید قرار دارد. این ناحیه نقطای است که تولید در آن ناکاراست.
 ✓ هر نقطه در زیر مرز امکانات تولید، نشان‌دهنده این است که اقتصاد از بیش‌ترین منابعش استفاده نکرده است؛ زیرا حداقل مقدار بیش‌تری از یک کالا می‌توانست تولید کند، بدون این‌که کالاهای دیگر کاهش یافته و یا حذف گردند.

✓ با تغییر نحوه استفاده از منابع، کشور یا تولیدکنندگان می‌توانند به نقطه‌ای بر روی مرز امکانات تولید برسند.

باتوجه به نمودار منحنی مرز امکانات تولید ترسیم شده ← حالت‌های زیر قابل تصور است:

(۱) حرکت از نقطه (الف) به نقطه (د)

❖ در این حالت، ناکارایی تبدیل به کارایی می‌شود و شرکت می‌تواند میزان تولید تی‌شرت خود را ثابت نگه دارد (۱۰۰۰ عدد) ولی مقدار اتصال به اینترنت از ۴۵۰ به ۹۰۰ می‌رسد.

(۲) حرکت از نقطه (الف) به نقطه (ج)

❖ در این حالت نیز ناکارایی به کارایی تبدیل می‌شود و شرکت می‌تواند میزان تولید تی‌شرت خود را به ۱۴۰۰ افزایش دهد و میزان اتصال به شبکه اینترنت را به ۸۰۰ برساند.

(۳) حرکت از نقطه (الف) به نقطه (ب)

❖ در این حالت نیز ناکارایی به کارایی تبدیل می‌شود و شرکت می‌تواند میزان تولید تی‌شرت خود را به ۱۸۰۰ افزایش دهد و میزان اتصال به شبکه اینترنت را در همان حد ۵۰۰ نگه دارد.

نکته ۱: وقتی تولید ناکارا باشد، این امکان وجود دارد که حداقل بیش‌تر از یک کالا تولید شود بدون آن‌که از تولید کالاهای دیگر کاسته شود.

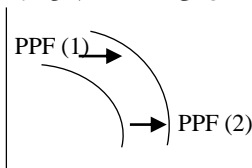
نکته ۲: نقاط خارج از مرز امکانات تولید، نقطای هستند که تولیدکننده یا کشور، آرزوی رسیدن به آن را دارد. فراموش نشود این نقاط با فرض ثابت بودن منابع کشور، غیرقابل دسترسی هستند.

نکته ۳: هنگامی که روی مرز کارایی قرار داریم، بهتر شدن وضعیت ما، مستلزم بدتر شدن وضع دیگری خواهد بود.

حرکت منحنی مرز امکانات تولید به سمت چپ یا راست

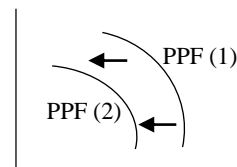
الف) حرکت به سمت راست - بالا

➤ آن‌چه باعث حرکت منحنی مرز امکانات تولید می‌شود، تغییر در عوامل تولید است.
 ➤ در صورتی که عوامل تولید بهبود یابند، منحنی PPF به سمت راست - بالا انتقال می‌یابد ← در چنین شرایطی شاهد رشد اقتصادی یا رشد تولید هستیم.

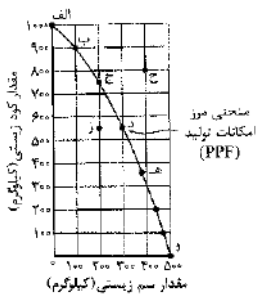

ب) حرکت به سمت چپ - پایین

➤ اگر عوامل و نهادهای تولید کاهش یابد، منحنی PPF به سمت چپ - پایین حرکت می‌کند.
 ➤ عوامل ضعف می‌تواند ← بیکاری، تحریم، کمبود مواد اولیه و ... باشد.

برای تفکر و تمرین

۱- کارگاه آقای محمدی، پس از ایده خوب ستایش دو محصول را در خط تولید شماره یک خود، تولید می کند.

یکی کودهای زیستی برای گیاهان آپارتمانی و دیگری سم های زیستی، این شرکت تولیدی، با مرز امکانات نمودار مقابل روبه روست. هر کدام از شرایط زیر به کدام یک از موارد؛ انتقال مرز امکانات، جابه جا شدن در طول مرز امکانات یا بدون تغییر اشاره می کند؟
- تعداد کارگران تولیدکننده کودهای زیستی افزایش می یابد.

حرکت به سمت چپ و بالا مثل حرکت از (ب) به (الف) ← جابه جا شدن در طول منحنی مرز امکانات

- مقدار سم زیستی که مشتریان می خواهند افزایش می یابد.

حرکت به سمت راست و پایین مثل حرکت از (د) به (ه) ← جابه جا شدن در طول منحنی مرز امکانات

- بعضی از کارگران خط تولید سم زیستی، در حال حاضر بیکارند.

حرکت به سمت داخل مثل حرکت از (د) به (ز)

- منابع و مواد اولیه جدید این اجازه را به شرکت می دهند تا هر دو محصول، به مقدار بیش تری تولید شود.

حرکت به سمت راست و بالا، بیرون از منحنی مرز امکانات تولید، مثل حرکت از (د) به سمت نقطه (ح) ← انتقال از مرز امکانات

- یک فناوری جدید، منابع موجود برای تولید هر دو محصول را افزایش داده است.

حرکت بیرون از منحنی، به سمت راست و بالا مثل حرکت از نقطه (ج) به سمت نقطه (ح) ← انتقال از مرز امکانات

۲- یکی از مهمترین انتخاب هایی که معمولاً کشورها با آن روبه رو هستند، انتخاب در صرف

منابع بیش تر در تولید غذا یا امنیت و دفاع است. این انتخاب با مثال معروف کره یا اسلحه است

که در خلال جنگ جهانی دوم مطرح شد، فرض کنید در نمودار قبل (نمودار بالا) در محور عمودی

به جای کودهای زیستی، تعداد اسلحه و در محور افقی به جای سم زیستی، مقدار کره را

جایگزین کنیم.

• باتوجه به نمودار مقابل به سؤالات پاسخ دهید.

• چند واحد کره در نقطه (و) تولید شده است؟ چه تعداد اسلحه در این نقطه تولید شده است؟

۵۰۰ تن - ۰ واحد

- چند واحد کره در نقطه (الف) تولید شده است؟ چه تعداد اسلحه در این نقطه تولید شده است؟

۰ تن - ۱۰۰۰ واحد

- با جابه جا شدن از نقطه (و) به نقطه (ه) چه تعداد اسلحه بیش تری تولید می شود؟

۳۰۰ واحد

- چقدر کره کم تری در نقطه (ه) نسبت به نقطه (و) تولید شده است؟

۱۰۰ تن

- چرا تولید در نقطه (ز) ناکاراست؟

چون در داخل منحنی مرز امکانات تولید است ما می توانیم با به کار گرفتن تمامی منابع ۱۰۰ تن کره بیش تر تولید کنیم.

- چرا دستیابی به نقطه (ح) غیرممکن است؟

چون خارج از منحنی مرز امکانات تولید قرار دارد با منابع و شرایط فعلی دسترسی به آن ممکن نیست.

- اگر مرز امکانات تولید یک خط راست با شیب منفی بود، آیا باز هم قانون افزایش هزینه فرصت وجود داشت؟ توضیح دهید.

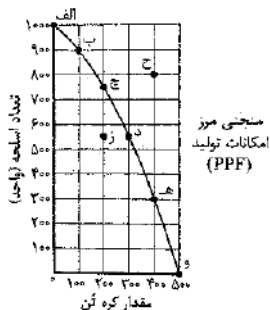
محاسبه پولی هزینه فرصت کار دقیقی نیست؛ چون هزینه فرصت یک مفهوم انتزاعی است. هزینه فرصت در هر شرایطی وجود دارد. منحنی مرز امکانات تولید نشان

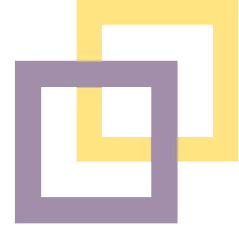
می دهد که با توجه به منابع کمیاب موجود چه میزان امکان تولید وجود دارد. به این ترتیب کمک می کند تا منابع به صورت بهینه تقسیم شود. تقاطعی که روی منحنی

امکانات تولید قرار دارد، نشان دهنده انتخاب های کارا خواهد بود.

- در کجای مرز امکانات تولید در نمودار قرار بگیریم تا در حالت کارایی باشیم؟

بر روی مرز امکانات تولید

تعاریف و اصطلاحات

- ۱- **الگو** ← نمایشی ساده از واقعیتی پیچیده است.
- ۲- **الگوی مرز امکانات تولید** ← از الگوهای اقتصادی است که اجازه می‌دهد تا درک بهتری از بده - بستان‌های یک کشور در استفاده از منابع کمیاب پیدا کنیم.
- ۳- **منحنی مرز امکانات تولید (PPF)** ← خطی است که نشان‌دهنده حداکثر امکان تولید شرکت است.
- ۴- **نقاط داخل منحنی مرز امکانات تولید** ← موقعیت این نقاط نشان‌دهنده عدم کارایی است، یعنی از منابع به خوبی استفاده نمی‌شود.
- ۵- **نقاط خارج از منحنی مرز امکانات تولید** ← موقعیت این نقاط نشان‌دهنده شرایطی است که رسیدن به آن با منابع موجود امکان پذیر نیست و کشور می‌تواند آرزوی رسیدن به آن‌ها را داشته باشد.
- ۶- **هزینه فرصت اجتماع** ← حتی اگر کالایی رایگان داده شود، برای تولید آن زمان صرف می‌شود و هزینه فرصتی برای جامعه دارد.
- ۷- **کارایی** ← تلاش برای به دست آوردن کارایی به معنای یافتن موقعیت‌هایی برای پیشرفت است که در آن بهتر شدن وضعیت کسی باعث بدتر شدن وضع دیگری نشود.
- ۸- **اقتصاد کارا** ← اگر یک شرکت یا یک کشور، هر فرصتی را برای استفاده بهتر از منابع به کار گیرد، بدون آن‌که وضع دیگران بدتر شود، اقتصاد آن شرکت یا کشور کاراست؛ یعنی شرکت یا کشور از منابع موجود خود، بیش‌ترین استفاده را می‌برد.
- ۹- **تولید ناکارا** ← در تولید ناکارا، این امکان وجود دارد که حداقل بیش‌تر از یک کالا تولید شود؛ بدون آن‌که از تولید کالاهای دیگر کاسته شود.
- ۱۰- **روی مرز کارایی** ← هنگامی که روی مرز کارایی قرار داریم، بهتر شدن وضعیت ما مستلزم بدتر شدن وضع دیگری خواهد شد.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

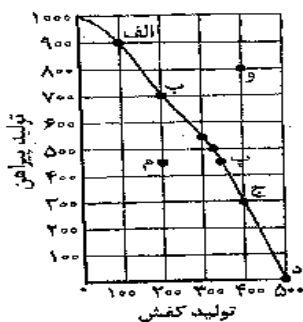
۱- کدام گزینه در رابطه با مفهوم الگو نادرست است؟

- ۱) الگو نمایشی ساده از واقعیت، پیچیده است.
- ۲) نقشه راه‌ها یک الگو است؛ زیرا جزئیات از جمله ساختمان‌ها، درخت‌ها و ... را نشان نمی‌دهد.
- ۳) در اقتصاد الگوهایی وجود دارد که بسیاری از جزئیات دنیای واقعی را رها می‌کند تا به ما کمک کند تا بر آن چه اهمیت دارد، تمرکز کنیم.
- ۴) الگوی مرز امکانات تولید، یکی از الگوهای اقتصادی است که اجازه می‌دهد تا درک بهتری از بده - بستان‌های یک کشور در استفاده از منابع نامحدود پیدا کنیم.

۲- باتوجه به مفهوم هزینه فرصت، الگو و مرز امکانات تولید، کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) الگوی مرز امکانات تولید، یکی از الگوها و مدل‌های اقتصادی است.
- ۲) یکی از انتخاب‌های اساسی که هر کسب و کار با آن روبه‌رو است، تقسیم منابع کمیاب در میان انواع تولیدات است.
- ۳) بهتر است یک شرکت تولیدی بر روی مرز امکانات تولید حرکت کند تا از منابع خود به خوبی استفاده کند.
- ۴) نقاط پایین‌تر از مرز امکانات تولید، غیرقابل دستیابی هستند.

۳- باتوجه به شکل مقابل، کدام گزینه پاسخ درست سؤالات زیر است؟

- الف) منحنی رو به رو نشان‌دهنده چیست؟
- ب) نقطه «و» بیانگر چه شرایطی است؟
- پ) نقطه «م» چه وضعیتی را نشان می‌دهد؟
- ت) شرایط تولید در نقطه «الف» چگونه است؟

- ۱) الف) منحنی مرز امکانات تولید (PPF) منابع کافی برای رسیدن به این نقطه وجود ندارد. پ) شرایط کارایی تولید است. ت) عدد پیراهن تولید ۹۰۰
- ۲) الف) منحنی مرز امکانات تولید (PPF) منابع کافی برای رسیدن به این نقطه وجود ندارد. پ) نشان‌دهنده تولید در شرایط ناکاراست. ت) عدد پیراهن تولید ۹۰۰
- ۳) الف) منحنی مرز امکانات تولید (PPF) نشان‌دهنده تولید ناکارا می‌باشد. پ) نشان‌دهنده تولید در شرایط ناکاراست. ت) ۹۰۰ جفت تولید کفش
- ۴) الف) منحنی عرضه (PPF) منابع کافی برای رسیدن به این نقطه وجود ندارد. پ) کارایی. ت) در این نقطه ۹۰۰ جفت تولید کفش

۴- باتوجه به منحنی سؤال ۳، کدام گزینه درست است؟

- ۱) اگر از نقطه «م» به نقطه «ج» حرکت کنیم، یعنی از منابع خود خوب استفاده کردیم.
- ۲) در نقطه «الف» بالاترین میزان تولید پیراهن و کفش را داریم.
- ۳) در نقطه «د» تولید پیراهن به حداکثر خود و تولید کفش به پایین‌ترین حد خود رسیده است.
- ۴) باتوجه به منابع موجود، می‌توان با یک برنامه‌ریزی خوب به نقطه «و» رسید.

۵- باتوجه به منحنی سؤال ۳، شرایط بازار در نقطه (د) چگونه است؟

- ۱) ۵۰۰ عدد پیراهن و ۰ جفت کفش
- ۲) ۵۰۰ جفت کفش و ۰ عدد پیراهن
- ۳) ۵۰۰ عدد پیراهن و ۵۰۰ جفت کفش
- ۴) ۱۰۰۰ جفت کفش و ۱۰۰۰ عدد پیراهن

۶- باتوجه به منحنی سؤال ۳، در چه شرایطی می‌توانیم به نقطه «و» برسیم؟

- ۱) افزایش منابع
- ۲) کاهش منابع
- ۳) افزایش فروش
- ۴) کاهش کارایی

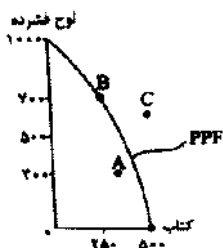
۷- اگر منحنی مرز امکانات به سمت راست متمایل شود، نشان‌دهنده چیست؟

- ۱) افزایش فروش
- ۲) افزایش دارایی
- ۳) افزایش تولید کفش
- ۴) افزایش تولید پیراهن

۸- در مورد مرز امکانات تولید کدام گزینه تعریف صحیح‌تری ارائه می‌کند؟

- ۱) مرزی است بین آن چه یک کسب و کار با استفاده از منابع موجود و در دسترسش می‌تواند تولید کند و آن چه نمی‌تواند.
- ۲) مرزی است بین آن چه یک کسب و کار با استفاده از منابع در دسترسش می‌تواند تولید کند و آن چه در عمل تولید می‌کند.
- ۳) مرزی است بین آن چه یک کسب و کار با استفاده از منابع کمیاب و نیازهای نامحدود تولیدکننده، تولید و عرضه می‌کند.
- ۴) مرزی است که بهترین پتانسیل یک کسب و کار را نشان می‌دهد و کمک می‌کند ببینیم چه قدر از یک محصول و با چه قیمتی تولید کنیم.

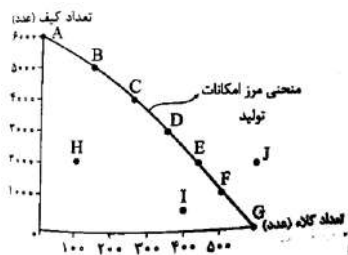
۹- باتوجه به نمودار مقابل وضعیت هریک از نقاط زیر به چه صورت است؟

- الف) A ← عدم ترکیب بهینه از تولید دو کالا - ب) C ← غیرقابل دستیابی - پ) B ← انتخاب بهینه از ترکیب هر دو محصول
- الف) A ← انتخاب بهینه برای تولید کتاب - ب) C ← عدم دسترسی به منابع تخصصی برای تولید لوح فشرده - پ) B ← عدم ترکیب به
- الف) A ← اتلاف نیرو برای این کسب و کار - ب) C ← حمایت از تولید بیشتر کتاب - پ) B ← اترکیب بهینه از تولید هر دو مح
- الف) A ← غیرقابل دستیابی - ب) C ← عدم دسترسی به منابع کافی برای تولید - پ) B ← حمایت از تولید لوح فشرده

۱۰- با توجه به جدول و نمودار زیر، چند جمله درست است؟

مقدار تولید کلاه	مقدار تولید کیف	
صفر	۶۰۰۰	A
۱۰۰	۵۰۰۰	B
۲۰۰	۴۰۰۰	C
۳۰۰	۳۰۰۰	D
۴۰۰	۲۰۰۰	E
۵۰۰	۱۰۰۰	F
۶۰۰	صفر	G

الف) بین مقدار تولید کیف و کلاه رابطه مستقیم وجود دارد.

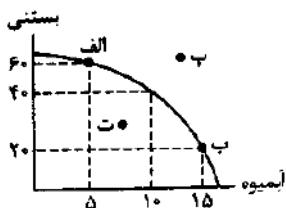
ب) در نقطه D نسبت به نقطه H ترکیب بهینه تری از تولید خواهیم داشت.

پ) در نقطه J، با کمیابی منابع مواجه هستیم و نقطه غیرقابل دستیابی است.

ت) منحنی PPF یک منحنی نزولی است که حرکت روی آن نشان دهنده حداکثر امکان تولید با منابع موجود است.

ث) با حرکت از نقطه B به F مقدار تولید کیف بیشتر و میزان تولید کلاه کم تر می شود.

۱) یک (۲) چهار (۳) دو (۴) سه

۱۱- با توجه به نمودار مقابل به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) شرایط تولید در نقطه «ب» چگونه است؟

ب) به کدام نقطه نمی توان دسترسی پیدا کرد؟

پ) در کدام نقطه تولید ناکارا است؟

۱) الف) تولید کارا است و میزان تولید آبمیوه بیشتر از بستنی است. (ب) پ (ب) ت

۲) الف) تولید کارا نیست و میزان تولید آبمیوه بیشتر از بستنی است. (ب) پ (ب) ت

۳) الف) تولید کارا است و میزان تولید آبمیوه بیشتر از بستنی است. (ب) ت (پ) الف

۴) الف) تولید کارا نیست و میزان تولید آبمیوه بیشتر از بستنی است. (ب) ت (پ) الف

۱۲- با توجه به نمودار سؤال ۱۱، هزینه فرصت حرکت از نقطه «ب» به نقطه «الف» چیست؟

۱) چون هر دو نقاط روی منحنی مرز امکانات تولید قرار دارند، هزینه فرصتی تصور نمی شود.

۲) هزینه فرصت برابر است با اختلاف بستنی و آبمیوه که برابر با ۴۵ است.

۳) هزینه فرصت برابر است با حجم تولید بستنی و آبمیوه که برابر با ۶۵ است.

۴) هزینه فرصت برابر است با ۱۰ آبمیوه ای که از تولید آن صرف نظر کرده ایم.

۱۳- کدام گزینه در رابطه با خط مرز امکانات تولید درست است؟

۱) مرز امکانات تولید، نقطه آرمانی برای یک تولیدکننده است که با افزایش منابع می تواند به آن برسد.

۲) مرز امکانات تولید مرزی است بین آن چه یک کسب و کار با استفاده از منابع موجود و در دسترسش می تواند تولید کند و آن چه نمی تواند.

۳) این خط از مجموع نقاطی ایجاد می شود که در آن بالاترین میزان سود یک کالا شکل گرفته است.

۴) این خط از مجموع نقاطی ایجاد می شود که در آن بالاترین میزان سود یک کالا شکل گرفته است.

۱۴- با توجه به نمودار سؤال ۳ شرایط نقطه «م» چگونه است؟

۱) در نقطه «م» ۴۵۰ پیراهن تولید کرده ایم و می توانیم ۳۰۰ جفت کفش بیشتر نیز تولید کنیم.

۲) در این نقطه ۷۰۰ پیراهن تولید شده است و ۲۰۰ جفت کفش

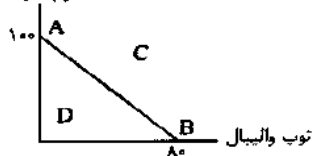
۳) در این نقطه ما می توانیم ۳۵۰ جفت کفش و ۹۰۰ عدد پیراهن تولید کنیم.

۴) در نقطه «م» ۴۵۰ پیراهن تولید کرده ایم و می توانیم تولید کفش خود را ۱۵۰ جفت افزایش دهیم.

۱۵- با توجه به نمودار مقابل کدام گزینه، درست است؟

یک شرکت تولیدی در زمینه تولید توپ فوتبال و والیبال فعالیت می کند؛ اگر بازار توپ فوتبال کساد شود و این شرکت بخواهد به فعالیت

توپ فوتبال

۱) باید به سمت نقطه C حرکت کند.

۲) باید به سمت نقطه D حرکت کند.

۳) باید به سمت نقطه B حرکت کند.

۴) باید به سمت نقطه A حرکت کند.

۱۶- کدام گزینه در رابطه با عبارت «چیزی به نام ناهار مجانی وجود ندارد» درست است؟

۱) برخی از کالاها و خدمات در اقتصاد رایگان تولید می شود.

۲) برخی از کالاها و خدمات در اقتصاد برای جامعه رایگان تولید می شود.

۳) حتی کالاهایی که برای افراد رایگان است، معمولاً برای تولیدشان زمان صرف می شود.

۴) شکل گیری مفهوم هزینه فرصت یا هزینه فرصت اجتماع برای جامعه و گروه های انسانی معنا ندارد.

۱۷- کدام گزینه در رابطه با تولید کالا درست است؟

- (۱) حتی کالاهایی که برای برخی افراد رایگان است، برای تولیدشان زمان صرف می‌شود. (۲) تولید کالاهای رایگان هیچ هزینه فرصتی برای جامعه ندارد.
(۳) تولید کالاهای رایگان هیچ هزینه فرصتی برای فرد ندارد. (۴) تولید خدمات بدون هزینه فرصت شکل می‌گیرد.

۱۸- در کدام گزینه به درستی رابطه مرز امکانات تولید و هزینه فرصت بیان شده است؟

- (۱) مرز امکانات تولید به ما اجازه می‌دهد تا هزینه فرصت یک کشور را زمانی که بیش‌تر از یک کالا تولید می‌کند، مجسم کنیم.
(۲) رابطه مرز امکانات تولید و هزینه فرصت یک رابطه معکوس و غیرمستقیم است.
(۳) مرز امکانات تولید به ما اجازه می‌دهد تا هزینه فرصت یک کشور را زمانی که تمام منابع خود را به تولید یک کالا اختصاص می‌دهد، مجسم کنیم.
(۴) هزینه فرصت تولید برای هر کالا یا خدمات برابر است با سود از دست رفته.

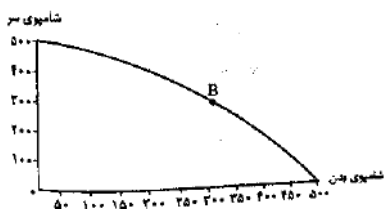
۱۹- کدام گزینه به مفهوم، تلاش برای به دست آوردن کارایی اشاره دارد؟

- (۱) پایین آوردن هزینه‌ها با کاهش کیفیت (۲) یافتن موقعیت‌هایی بهتر برای پیشرفت
(۳) حرکت به سمت داخل منحنی مرز امکانات تولید (۴) حرکت به سمت بیرون منحنی مرز امکانات تولید
- ۲۰- کدام گزینه به مفهوم عبارات «دو دانش آموز در یک مدرسه تحصیل می‌کنند، دانش آموز الف هم در درس اقتصاد قوی است و هم در ادبیات ولی دانش آموز ب در درس اقتصاد متوسط است ولی در درس ادبیات قوی؛ مدیر مدرسه دانش آموز (ب) را برای المپیاد اقتصاد و دانش آموز (الف) را برای المپیاد ادبیات معرفی کرده است» اشاره دارد؟

- (۱) فرصت انتخاب کالا (۲) افزایش بهره‌وری (۳) تخصیص بهینه (۴) عدم کارایی

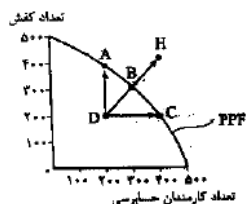
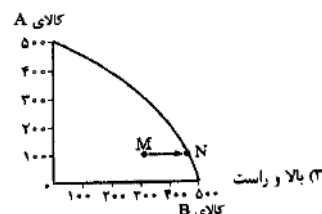
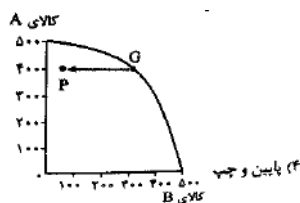
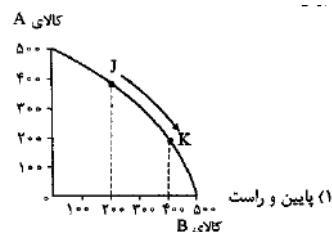
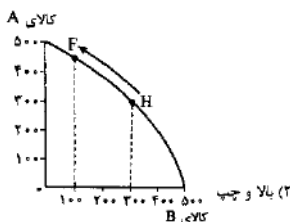
۲۱- در چه صورت اقتصاد یک شرکت یا کشور کاراست؟

- (۱) افزایش میزان تولید کالا و خدمات با افزایش منابع وارداتی
(۲) افزایش میزان تولید کالا و خدمات با کاهش تولید در بخش‌های غیرضروری
(۳) یک شرکت یا یک کشور، هر فرصتی را برای استفاده بهتر از منابع به کار گیرد، بدون بدتر شدن وضع دیگران.
(۴) یک شرکت یا یک کشور، هر فرصتی را برای استفاده بهتر از منابع به کار گیرد، حتی با کاهش تولید کالاها و خدمات در فعالیت‌های غیرضروری
- ۲۲- با توجه به نمودار مقابل، بگویید کدام گزینه صحیح است اگر بخواهیم در نقطه B، ۱۰۰ عدد شامپوی سر بیشتر تولید کنیم؟

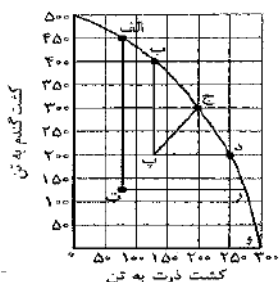
- (۱) باید از نقطه B به سمت پایین و چپ حرکت کنیم و هزینه فرصت ما معادل تعداد شامپوی بدنی است که از آن صرف‌نظر کردیم.
(۲) ما در ازای به دست آوردن ۱۰۰ عدد شامپوی سر بیشتر می‌توانیم به خارج از منحنی PPF و یا مرز امکانات تولید حرکت کنیم.
(۳) باید نقطه B را روی منحنی PPF جابه‌جا کنیم به سمت بالا و چپ حرکت کنیم و دقیقاً هزینه فرصتی معادل ۵۰ عدد شامپوی بدن داریم.
(۴) شرایط منحنی مرز امکانات تولید به طوری که نمی‌توانیم به ترکیب تولیدات دست بزنیم زیرا در غیر این صورت ترکیب بهینه‌ای نخواهیم داشت.

۲۳- برای تولید ۲۰۰ عدد بیشتر از کالای B حرکت روی نمودار در کدام گزینه صحیح رسم و بیان شده است؟

۲۴- با توجه به نمودار روبه‌رو، کدام گزینه تحلیل صحیح‌تری را ارائه می‌کند؟

- (۱) نقطه D تولید ناکارا را نشان می‌دهد زیرا نیروی کار اضافه در بخشی مشغول شده که نیاز به آن نبوده پس تلف شده!
(۲) نقطه B کارا است اگرچه استفاده بهتر از نیروی کار برای حسابرسی به تولید کفش لطمه‌ای کوچک وارد می‌کند.
(۳) نقطه H تولیدی کارا را نشان می‌دهد، کارایی به معنای یافتن موقعیت‌هایی برای پیشرفت است.
(۴) حرکت از نقطه D به سمت نقطه H تلاش برای کارا و بهینه‌شدن تولید را نشان می‌دهد.

۲۵- باتوجه به شکل مقابل کدام گزینه پاسخ سوالات زیر است:

الف) شرایط در نقطه (ب) چگونه است؟

ب) شرایط در نقطه (ج) چگونه است؟

۱) الف) نقطه (ب) بالاترین میزان کارایی است. ب) نقطه (ج) بالاترین میزان کارایی است.

۲) الف) در نقطه (پ) با عدم کارایی مواجه هستیم. ب) نقطه (ج) یک موقعیت آرمانی است.

۳) الف) در نقطه (پ) با عدم کارایی مواجه هستیم. ب) در صورت وارد کردن منابع جدید می توانیم به نقطه (ج) برسیم.

۴) الف) در نقطه (پ) با عدم کارایی مواجه هستیم. ب) در نقطه (ج) استفاده مطلوب از منابع حاصل شده است.

۲۶- باتوجه به نمودار سؤال قبل، اگر برای تولید گندم ۳ کارگر داشته باشیم و برای تولید ذرت ۲ کارگر و اگر برای تولید گندم در نقطه (ب) تنها دو کارگر کافی باشد، کدام گزینه درست است؟

۱) اگر یک کارگر مازاد را به تولید ذرت اختصاص دهیم، آن گاه از نقطه (پ) به نقطه (ت) می‌رسیم.

۲) اگر یک کارگر مازاد را به تولید ذرت اختصاص دهیم، آن گاه از نقطه (پ) به نقطه (د) می‌رسیم.

۳) اگر یک کارگر مازاد را به تولید ذرت اختصاص دهیم، آن گاه از نقطه (پ) به نقطه (ب) می‌رسیم.

۴) اگر یک کارگر مازاد را به تولید ذرت اختصاص دهیم، آن گاه از نقطه (پ) به نقطه (الف) می‌رسیم.

۲۷- کدام گزینه در رابطه با عبارت «این ناحیه نقاطی را نشان می‌دهد که تولید در آن‌ها ناکاراست»، درست می‌باشد؟

۱) نقاط زیر مرز امکانات

۲) نقاط روی مرز امکانات

۳) نقاط بیرون از مرز امکانات

۴) نقاط موجود بر روی خط عمودی که در امتداد خط عمودی هستند.

۲۸- نقاط زیر منحنی مرز امکانات تولید نشان‌دهنده این است که .....

۱) تولیدکننده به بهترین شکل از منابع استفاده کرده است.

۲) تولیدکننده کمبود منابع تولید دارد.

۳) تولیدکننده به خوبی از منابع استفاده نکرده است.

۴) تولیدکننده نمی‌توانست حتی یک کالای بیش‌تر تولید کند.

۲۹- وقتی تولید ناکار باشد، این امکان وجود دارد که .....

۱) بهتر شدن وضعیت تولید در یک کالا یا فرصت باعث بدتر شدن وضع تولید در کالا و خدمات دیگر شود.

۲) با تولید یک کالا یا خدمت به مقدار بیشتر، تولید کالاهای دیگر کاهش یافته یا حذف گردد.

۳) حداکثر بیش از دو کالا یا خدمت تولید شود بدون آنکه از تولید کالاها و خدمات دیگر کاسته شود.

۴) حداقل بیش از یک کالا یا خدمت تولید شود بدون آنکه از تولید کالاها یا خدمات دیگر کاسته شود.

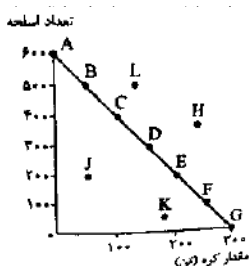
۳۰- باتوجه به نمودار زیر با مثال معروف کره یا اسلحه در خلال جنگ جهانی دوم کدام گزینه صحیح‌ترین پاسخ‌ها را داده است؟

الف) کدام نقطه غیرقابل دستیابی است؟

ب) در کدام نقطه تولید ناکار است؟

پ) مختصات نقطه D چقدر است، اگر به صورت مقابل باشد:

ت) جابه‌جا شدن از نقطه A به B چه هزینه فرصتی است؟

کره
اسلحه

ث) اگر هدف تولید هر دو کالا باشد، اما به خاطر شرایط جنگ تولید اسلحه در اولویت قرار گیرد، کدام نقطه، انتخاب سنجیده‌تری است؟

$$\left. \begin{array}{l} 200 \\ 300 \end{array} \right| \begin{array}{l} D - (ت) - 100 \text{ اسلحه} - (ث) B \\ (الف) J - (ب) L - (پ) \end{array}$$

$$\left. \begin{array}{l} 150 \\ 300 \end{array} \right| \begin{array}{l} D - (ت) - 100 \text{ اسلحه} - (ث) B \\ (الف) H - (ب) J - (پ) \end{array}$$

$$\left. \begin{array}{l} 300 \\ 250 \end{array} \right| \begin{array}{l} D - (ت) - 50 \text{ تن کره} - (ث) A \\ (الف) K - (ب) H - (پ) \end{array}$$

$$\left. \begin{array}{l} 300 \\ 200 \end{array} \right| \begin{array}{l} D - (ت) - 50 \text{ تن کره} - (ث) A \\ (الف) L - (ب) K - (پ) \end{array}$$

۳۱- چرا نقاط خارج از منحنی PPF غیرقابل دستیابی است؟

۱) رسیدن به این نقاط هزینه فرصت اجتماع را بالا برده و تولید را ناکار می‌کند.

۲) در صورت حرکت به سمت این نقاط، تولید کشور ناکار می‌شود و انرژی تلف می‌گردد.

۳) با فرض ثابت ماندن منابع کشور، این نقاط آرزوی یک کشور است.

۴) منحنی مرز امکانات تولید هیچ‌گاه نمی‌تواند به خارج از مرزهایش حرکت کند.

۳۲- چرا می‌گوییم تولید در نقطه F ناکار است؟

۱) زیرا باعث جابه‌جا شدن منحنی مرز امکانات تولید به داخل می‌شود.

۲) زیرا اقتصاد از حداکثر منابع استفاده نکرده است.

۳) زیرا با فرض ثابت بودن منابع کشور، غیرقابل دستیابی است.

۴) زیرا با حذف تعدادی از کالاها می‌توانست بیش از یک کالا تولید کند.

۳۳- در کدام گزینه هزینه فرصت به تعداد ثابت و مساوی وجود دارد؟

۱) در صورتی که مرز امکانات تولید، یک منحنی نزولی با شیب منفی باشد.

۲) در صورتی که مرز امکانات تولید، یک خط راست با شیب مثبت باشد.

۳) در صورتی که مرز امکانات تولید، یک خط راست با شیب منفی باشد.

۴) در صورتی که مرز امکانات تولید، منحنی صعودی با شیب مثبت باشد.

فصل دوم: بازیگران اصلی در میدان اقتصاد

❖ سه سؤال اصلی در اقتصاد | چه چیزی چگونه برای چه کسی ← تولید می‌شود؟

- ❖ پاسخ به سه سؤال (چه چیزی، چگونه و برای چه کسی) ← روشن‌کننده اهداف تخصیص منابع در اقتصاد است.
- ❖ برای این که یک پیراهن تولید و به دست مصرف‌کننده برسد، باید در هر مرحله از تولید به این سه سؤال پاسخ داد.
- ❖ کشاورز در یک مزرعه به این سؤال پاسخ می‌دهد که چه چیزی بکارد؟ چون او می‌تواند پنبه، جو و یا گندم بکارد. کشاورز پنبه را انتخاب کند. حالا سؤال دوم پیش می‌آید که چگونه پنبه بکارد و سپس به این مسئله فکر می‌کند که پنبه را برای چه کسی بکارد؟ بعد از این که پنبه تولید و به شرکت تولید نخ داده شد، حالا این شرکت نخ است که باید به این سه سؤال پاسخ دهد، پس از آن شرکت تولید پارچه این سه سؤال را از خود می‌پرسد.
- ❖ الگوی مرز امکانات تولید ← در واقع ابزاری برای تمرین تخصیص منابع با توجه به اهداف اقتصادی است

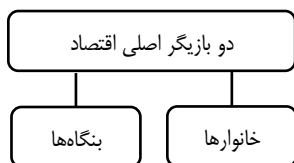

درس ۵: بازار چیست و چگونه عمل می‌کند؟

گفت و گو

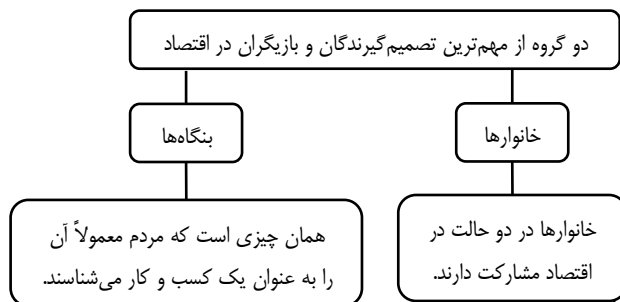
- ۱- به نظر شما چه وقت هر دو طرف یک معامله به خواسته‌های خودشان می‌رسند؟
زمانی که دو طرف معامله از نظر قیمت و مقدار به تفاهم برسند، یعنی بازار در حالت تعادل باشد.
- ۲- دست کدام یک از طرفین برای تحمیل قیمت پیشنهادی خود بازتر است؟
پاسخ این سؤال بستگی به نوع بازار دارد. اگر بازار رقابتی باشد، هیچ یک از طرفین به تنهایی در شکل‌گیری قیمت تاثیر گذار نیستند؛ ولی اگر بازار انحصاری باشد، انحصارگر قدرت قیمت‌گذاری بالاتری دارد.
- ۳- نهایتاً قیمت پیشنهادی چگونه تعیین می‌شود؟
قیمت با توجه به مقدار عرضه و تقاضا برای یک کالا یا خدمات، مشخص می‌شود.

نقشه راه

❖ تعیین قیمت یک کالا و خدمات ^{از طریق} ← بده- بستان‌های بین خانوارها و بنگاه‌ها تعیین می‌شود.

طرح مسئله

- ① خانوارها خریدار محصولات بنگاه‌ها هستند ← خانوارها کالاها و خدمات موردنیاز را از کسب و کارها خریداری می‌کنند.
  - ② خانوارها صاحب و مالک عوامل تولید هستند ← خانوارها زمین، نیروی کار، سرمایه و کارآفرینی را برای تولید کالاها و خدمات ارائه می‌کنند.
- ✓ در اقتصاد «بنگاه» همان چیزی است که مردم معمولاً آن را به عنوان یک کسب و کار می‌شناسند.

- مزارع کشاورزی
  - فروشگاهها
  - کسب و کارهای خویش‌فرمایی
- ✓ مؤسسات کسب و کار یا همان بنگاه‌های اقتصادی، می‌توانند شامل
- پیرایشگری
  - نقشه‌کشی
  - معماری ساختمان ← باشند.
  - شرکتها
  - کارگاهها
  - کارخانه‌های تولیدی باشند

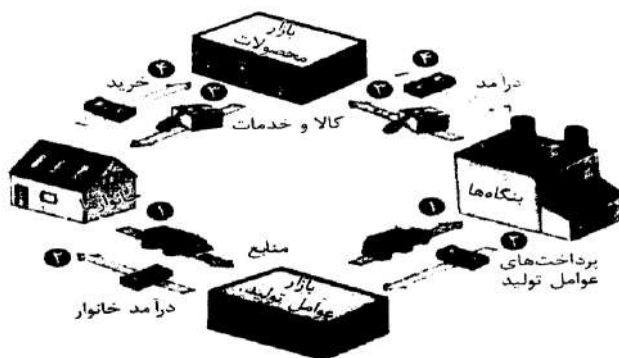
منابع طبیعی ← زمین
 فیزیکی ← ابزار آلات
 سرمایه
 مالی ← پول
 انسانی ← نیروی کار

بنگاه‌های اقتصادی برای تولید کالاها و خدمات باید از خانوارها عوامل یا منابع تولید را خریداری یا اجاره کنند، و این عوامل عبارتند از:

- ✓ به طور خلاصه می‌توان گفت، بنگاه‌ها به دو شکل در اقتصاد مشارکت دارند:
- الف ← عوامل تولید (نیروی انسانی، سرمایه و منابع) را از خانوارها خریداری یا اجاره می‌کنند.
- ب ← کالا و خدمات تولید کرده و آن‌ها را به خانوارها می‌فروشند.

جریان چرخشی ساده

همان‌گونه که خانوارها کالا و خدمات را از بنگاه‌ها خریداری می‌کنند، بنگاه‌ها نیز منابع را از خانوارها اجاره یا خریداری می‌کنند و بدین صورت رابطه داد و ستد بین این دو بازیگر شکل می‌گیرد.

جریان چرخشی، تعاملات بین بازیگران کلیدی در اقتصاد نیمه بالایی نمودار تبادل تولیدات را در بازار کالاها و خدمات نشان می‌دهد. نیمه پایین نمودار مربوط به بازار عوامل تولید است.

• بررسی جریان چرخشی بین خانوار و بنگاه

۱- بازار عوامل تولید

مسیر شماره **یک** ← در مسیر شماره **یک**، خانوارها عوامل تولید (نیروی انسانی، زمین، سرمایه و کارآفرینی) را وارد بازار عوامل تولید کرده و از آن‌جا به بنگاه‌های اقتصادی می‌فرستند.

مسیر شماره **دو** ← در مسیر شماره **دو**، بنگاه‌ها در قبال گرفتن منابع تولید از خانوارها، پول آن را تحت عنوان خرید یا اجاره به خانوارها پرداخت می‌کنند. این پول شامل (مزد یا حقوق، اجاره یا خرید، سود و ...) می‌باشد.

۲- بازار محصولات

مسیر شماره **سه** ← در مسیر شماره **سه**، بنگاه‌ها خدمات و کالاهای تولیدی خود را به خانوارها می‌فروشند.

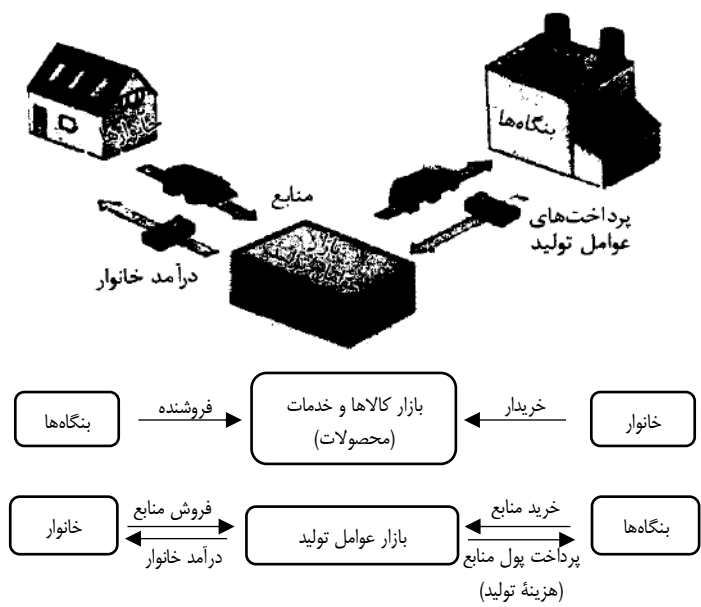
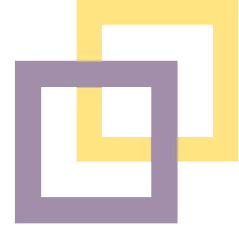
مسیر شماره **چهار** ← در مسیر شماره **چهار**، خانوارها هزینه خرید کالاها و خدمات را به بنگاه‌ها می‌پردازند.

نکته ۱ آنچه برای بنگاه هزینه است برای خانوار درآمد محسوب می‌شود. (مسیر شماره دو)

نکته ۲ آنچه برای بنگاه درآمد است برای خانوار هزینه محسوب می‌شود. (مسیر شماره چهار)

بازار چیست

- در اقتصاد بازار معنای **پر طرفداری** دارد.
- **بازار** به ارتباط مجموعه خریداران و فروشندگان (کالا و خدمات) در هر جای ممکن، بازار اطلاق می‌شود.
- مبادلات در بازار ممکن است **حضوری و حقیقی** و یا **مجازی و اینترنتی** باشد.

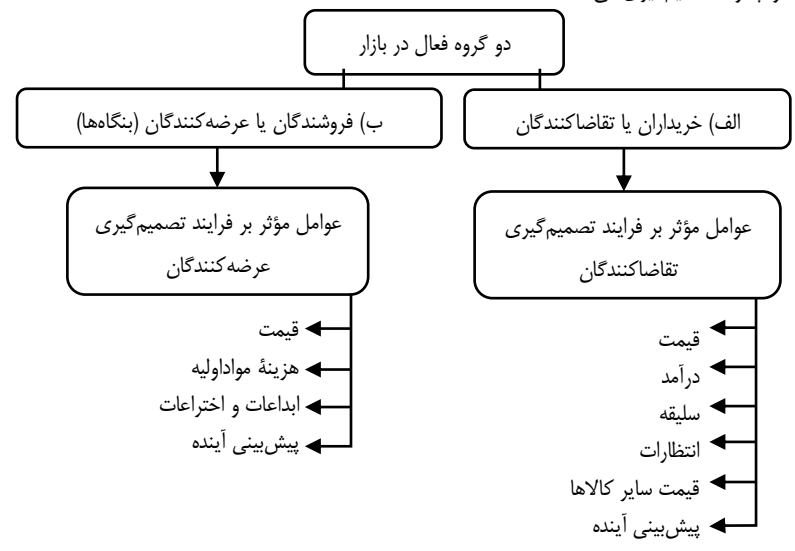
○ هر بازار از دو رکن اصلی تشکیل می‌شود:
 الف) خریداران ← خریداران همان خانوارها هستند که کالا و خدمات تولیدشده را از بنگاه‌ها می‌خرند و می‌توان به آن‌ها مصرف‌کننده یا تقاضا کننده گفت.
 ب) فروشندگان ← فروشندگان همان بنگاه‌های اقتصادی هستند که کالا و خدمات تولید کرده و به بازار عرضه می‌کنند و می‌توان به آن‌ها عرضه‌کننده یا تولیدکننده گفت.

پرداخت‌هایی که بابت خرید منابع تولید به خانوارها پرداخت می‌شود.

ردیف	عنوان	علت
۱	دستمزد	دریافتی خانوارها بابت فروش نیروی کار
۲	اجاره و پول حاصل از فروش	دریافتی خانوارها بابت فروش یا اجاره زمین، مغازه و ...
۳	سود	دریافتی خانوارها آوردن سرمایه مالی

بررسی بازار کالا و خدمات

در بازار چه کسانی حضور دارند و چگونه تصمیم‌گیری می‌کنند؟

الف) خریداران یا تقاضاکنندگان و فرایند تصمیم‌گیری آن‌ها

خریداران، خانوارهایی هستند که تقاضاکننده کالاها و خدمات‌اند و نسبت به مشاهده تغییر بازار تصمیمات متفاوتی می‌گیرند.

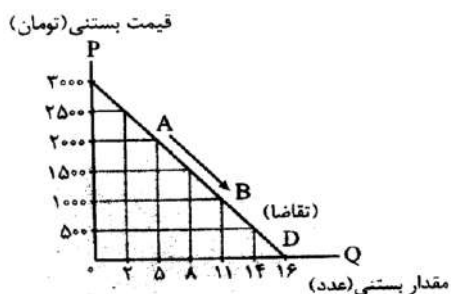
عوامل موثر بر فرایند تصمیم‌گیری خریداران

۱- قیمت کالا

رابطه بین قیمت و تقاضای خریداران معکوس یا غیرمستقیم است.
 $\downarrow$ تقاضا $\neq$ قیمت $\uparrow$

- با افزایش قیمت $\leftarrow$ مقدار تقاضا کاهش می‌یابد و بالعکس، به این رابطه، «**قانون تقاضا**» می‌گویند.
- افزایش درآمد می‌تواند باعث **افزایش در مقدار تقاضا** در هر قیمتی شود.
- چیزهایی که **مد می‌شوند**، حتی بدون تغییر قیمت، مقدار تقاضای آن‌ها زیاده‌تر می‌شود.
- کالاهایی که با کالای موردنظر ما مرتبط‌اند و با هم مصرف می‌شوند، کالاهای «**مکمل**» نامیده می‌شوند مثلاً ما چای و قند را با هم مصرف می‌کنیم و یا خودرو و بنزین که مکمل هم هستند، کالاهایی را که می‌توان به جای یکدیگر استفاده کرد کالاهای «**جانشین**» می‌گویند. مثلاً اگر قیمت گوشت قرمز گران شود، مردم به مصرف مرغ روی می‌آورند و یا اگر قیمت برنج بالا رود، مصرف نان بیش‌تر می‌شود.

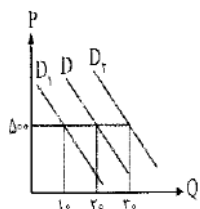
جدول و منحنی تقاضا و قیمت

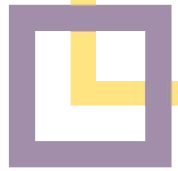

قیمت بستنی	تقاضای بستنی
۰	۱۶
۵۰۰	۱۴
۱۰۰۰	۱۱
۱۵۰۰	۸
۲۰۰۰	۵
۲۵۰۰	۲
۳۰۰۰	۰

نکات جدول و منحنی تقاضا

- منحنی تقاضا را با **D** نشان می‌دهند.
- جدول تقاضا رابطه **معکوس** قیمت و مقدار تقاضا را نشان می‌دهد.
- منحنی تقاضا چگونگی رفتار **اقتصادی تقاضاکنندگان** (مصرف‌کنندگان) را نشان می‌دهد.
- منحنی تقاضا، از **چپ به راست نزولی** است.
- نزولی بودن منحنی تقاضا نشان‌دهنده **رابطه معکوس قیمت و تقاضا** است.
- شیب منحنی** تقاضا نشان‌دهنده میزان حساسیت مقدار تقاضای فرد نسبت به قیمت است.
- بر اساس شیب و درجه حساسیت، کالاها به دو دسته **ضروری** و **تجملی** تقسیم می‌شود.
- اگر **شیب منحنی تقاضا زیاد باشد**، یعنی عکس‌العمل مصرف‌کننده در برابر **قیمت کم** است که اصطلاحاً می‌گوییم **کشش قیمتی تقاضا کم** است که به آن، «**کالای ضروری**» می‌گوییم، کالای لوکس برعکس این حالت است. (یعنی اگر شیب منحنی تقاضا کم باشد، عکس‌العمل مصرف‌کننده در برابر قیمت زیاد است که اصطلاحاً می‌گوییم **کشش قیمتی تقاضا زیاد** است).
- اگر نقطه‌ای بخواهد بر روی منحنی تقاضا از **بالا به پایین** حرکت کند (مانند نقطه **A** به **B**) با کاهش قیمت **امکان پذیر** است و برعکس.
- اگر نقطه‌ای بر روی منحنی تقاضا به سمت **بالا یا پایین** حرکت کند (مانند نقطه **A** به **B** و برعکس) به خاطر قیمت است ولی اگر نقطه‌ای بر روی منحنی تقاضا به سمت چپ یا راست منتقل شود (مانند **D_۱** و **D_۲**) به خاطر عواملی به جز قیمت است.
- دگرگونی عواملی مثل درآمد، سلیقه، قیمت کالاهای مکمل و جانشین می‌تواند منحنی را به سمت چپ یا راست متمایل کند.
- «جابجا شدن منحنی تقاضا به علت عواملی به جز قیمت»

۲- درآمد

- ☞ به طور کلی می‌توان گفت که رابطه بین درآمد و تقاضا مستقیم است.
- ☞ با افزایش درآمد میل به دست آوردن کالا و خدمات افزایش می‌یابد.
- ☞ فراموش نشود که همواره افزایش درآمد باعث افزایش مصرف در هر نوع کالایی نمی‌شود، به عنوان مثال افزایش درآمد باعث افزایش تقاضا برای کالاهای معمولی و کاهش تقاضا نسبت به کالاهای پست است.
- ☞ بر خلاف قانون تقاضا که مطابق با آن، تغییر قیمت کالا باعث حرکت روی منحنی می‌شود، تغییر درآمد باعث انتقال منحنی خواهد شد.

کالای معمولی و پست را بشناسید

- ❖ آیا با افزایش درآمد مقدار خرید ما از همه انواع کالاها می‌تواند بیش تر شود یا در مورد برخی کالاها ممکن است حتی کم تر هم شود؟ درباره خرید نوع مرغوب و پست برنج فکر کنید.
- ❖ پاسخ: با افزایش درآمد خرید کالاهای مرغوب افزایش می‌یابد و خرید کالاهای نامرغوب و پست کاهش می‌یابد.
- ❖ با افزایش درآمد، منحنی تقاضا به سمت راست و بالا حرکت می‌کند. (برای کالاهای معمولی)
- ❖ با کاهش درآمد، منحنی تقاضا به سمت چپ و پایین حرکت می‌کند. (برای کالاهای معمولی)
- ❖ با افزایش درآمد، منحنی تقاضا کالاهای پست به سمت چپ و پایین حرکت می‌کند و برعکس

۳- قیمت سایر کالاها (مکمل و جانشین)

- درباره کالاهایی که با هم مصرف می‌شوند، فکر کنید و درباره اثر تغییر قیمت یکی به میزان خرید دیگری بحث کنید. مثلاً وقتی می‌خواهید چای بخرید، به بازار قند و شکر هم نیم نگاهی دارید یا وقتی خودرو می‌خرید حواستان به قیمت بنزین هم هست؟ اما چگونه؟
- قیمت کالاهای مکمل بر میزان تقاضای ما تأثیرگذار می‌باشند، وقتی قیمت یک کالای مکمل افزایش پیدا می‌کند، مصرف کالای مدنظر ما کاهش می‌یابد و برعکس.
- تأثیر تغییر قیمت کالای جانشین بر میزان تقاضا ← هنگامی که قیمت یک کالا افزایش پیدا کند، تقاضا و مصرف کالای جانشین آن افزایش می‌یابد.

۴- سایر عوامل:

- غیر از درآمد که بر تقاضا اثرگذار است، سلیقه، انتظارات و قیمت سایر کالاها هم می‌تواند بر تقاضا و خرید اثر بگذارد.
- مثال: چیزهایی که مد می‌شوند حتی بدون تغییر قیمت، مقدار تقاضای آن‌ها زیاد تر می‌شود و یا هنگامی که پی ببرید قیمت کالایی در آینده بیش تر می‌شود، ممکن است درباره خرید آن تصمیم دیگری بگیرید.

قیمت به عنوان ابزاری برای مدیریت مصرف

از قیمت کالا می‌توان به عنوان ابزاری برای مدیریت مصرف بهره برد.

① آگاه‌سازی مردم به زبان‌های کشیدن سیگار (فرهنگ سازی)	سیاست‌گذاران معمولاً تلاش می‌کنند از دو راه
② بالا بردن قیمت سیگار از طریق وضع مالیات بر سیگار	مقدار تقاضا و مصرف سیگار را کم کنند

ب) فروشندگان یا عرضه‌کنندگان و فرایند تصمیم‌گیری آن‌ها

فروشندگان که همان ← بنگاه‌های ارائه‌کننده کالا یا خدمات و نیز عوامل فروش آن‌ها هستند، یار دیگر میدان رقابت اقتصادی‌اند.

قیمت هزینه مواد اولیه ابداعات و اختراعات پیش‌بینی آینده	عوامل مؤثر بر عرضه و تولید کالا
--	---------------------------------

۱- رابطه قیمت کالا و عرضه آن

- طبق قانون عرضه ← با افزایش قیمت، مقدار عرضه از هر کالا افزایش می‌یابد و برعکس.
- رابطه قیمت و مقدار عرضه، یک رابطه مستقیم و یا هم جهت است.

↑ قیمت = عرضه ↑

- اگر قیمت یک کالا کاهش پیدا کند، مقدار تولید و عرضه آن نیز کاهش پیدا می‌کند.
- قانون عرضه برای تمام کالاها و تمام زمان‌ها صادق نمی‌باشد.

۲- رابطه بین هزینه مواد اولیه (تولید) و عرضه

- ☞ رابطه بین هزینه تولید کالا و خدمات و عرضه بنگاه، یک رابطه غیرمستقیم و معکوس است.
- ☞ هر قدر هزینه تولید بالا رود ← عرضه بنگاه اقتصادی کاهش می‌یابد.
- ☞ هر قدر هزینه تولید کاهش یابد ← عرضه بنگاه اقتصادی افزایش می‌یابد.

↓ هزینه تولید ≠ مقدار عرضه ↑

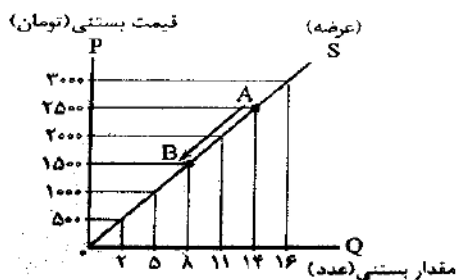
۳- تاثیر ابداعات و اختراعات بر عرضه

- ابداعات و اختراعات معمولاً با کاهش هزینه‌ها، اثر مثبتی بر مقدار تولید و عرضه دارند.
- ابداعات و اختراعات باعث کاهش مصرف انرژی، مواد اولیه و به طور کلی استفاده مطلوب از عوامل تولید می‌شوند.
- ابداعات و اختراعات باعث افزایش تولید و بهره‌وری می‌گردند.

↑ ابداعات و اختراعات = مقدار عرضه ↑

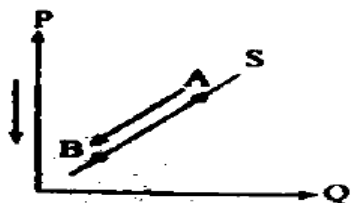
- رابطه ابداعات و اختراعات یا عرضه کالا و خدمات، یک رابطه مستقیم است.

جدول و منحنی عرضه و قیمت

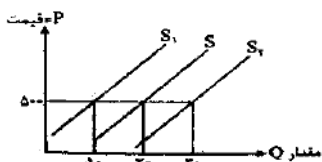
تقاضای بستنی	قیمت بستنی
۰	۰
۲	۵۰۰
۵	۱۰۰۰
۸	۱۵۰۰
۱۱	۲۰۰۰
۱۴	۲۵۰۰
۱۶	۳۰۰۰

نکات منحنی عرضه

«جابجایی دیگر به خاطر تغییر در قیمت»

- ✓ منحنی عرضه را با S نشان می‌دهند.
- ✓ رابطه بین قیمت و مقدار عرضه مستقیم است.
- ✓ منحنی عرضه چگونگی رفتار اقتصادی عرضه‌کنندگان (تولیدکنندگان) را نشان می‌دهد.
- ✓ منحنی عرضه، از چپ به راست صعودی است و از راست به چپ نزولی است.
- ✓ صعودی بودن منحنی عرضه، نشان‌دهنده رابطه مستقیم قیمت و مقدار عرضه است.
- ✓ شیب منحنی عرضه نشان‌دهنده درجه حساسیت تولیدکننده نسبت به قیمت است.
- ✓ اگر تولیدکننده‌ای به دلیل مدیریت ضعیف یا فرسوده بودن تجهیزات نتواند با افزایش قیمت، تولید خود را افزایش دهد، منحنی عرضه‌اش با شیب بیش تر است و اصطلاحاً می‌گوییم، کنش قیمتی عرضه پایین است.
- ✓ اگر نقطه‌ای بخواهد بر روی منحنی عرضه از بالا به پایین حرکت کند (مثل نقطه A به B) با کاهش قیمت امکان‌پذیر است و برعکس.
- ✓ اگر منحنی عرضه به سمت بالا یا پایین حرکت کند (نقطه A به B و برعکس) به خاطر قیمت است ولی
- ✓ اگر منحنی عرضه به سمت چپ یا راست منتقل شود (مثل S₁ و S₂) به خاطر عواملی به جز قیمت است.
- ✓ عواملی مثل تغییر در هزینه تولید، دستمزد کارگر، اجاره، قیمت مواد اولیه، سود و تغییر انتظارات مصرف‌کنندگان می‌تواند منحنی عرضه را به چپ یا راست منتقل کند.

«جابجایی منحنی عرضه به سمت راست

و چپ به دلیل عواملی به جز قیمت»

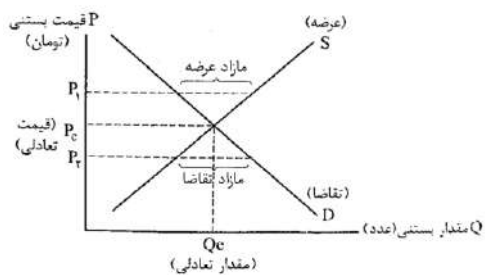
تبادل در بازار کالا و خدمات

رفتار عرضه‌کنندگان و تقاضاکنندگان در بازار در مقابل هم صورت می‌گیرد و باید با هم هماهنگ باشد. عرضه و تقاضا باید با یکدیگر در تعادل باشند.

اگر مقدار تقاضای کالایی از مقدار عرضه آن بیش تر باشد، در بازار کمبود عرضه رخ می‌دهد و باعث بالا رفتن قیمت می‌شود؛ چرا که عده‌ای که به آن کالا مشتاق‌ترند، تلاش می‌کنند با پیشنهاد قیمت بالاتر آن را به دست آورند. (پایین نقطه تعادل)

وقتی عرضه بیش تر از تقاضا باشد، مزاد عرضه رخ می‌دهد و همین امر سبب می‌شود برخی از تولیدکنندگان از قیمت خود کم کنند تا بتوانند با پیدا کردن مشتری کالای بیش تری را بفروشند. (بالای نقطه تعادل)

فصل دوم: درس پنجم | بازار چیست و چگونه عمل می کند؟

قیمت بستنی	تقاضای بستنی	عرضه بستنی
۰	۱۶	۰
۲	۱۴	۵۰۰
۵	۱۱	۱۰۰۰
۸	۸	۱۵۰۰
۱۱	۵	۲۰۰۰
۱۴	۲	۲۵۰۰
۱۶	۰	۳۰۰۰

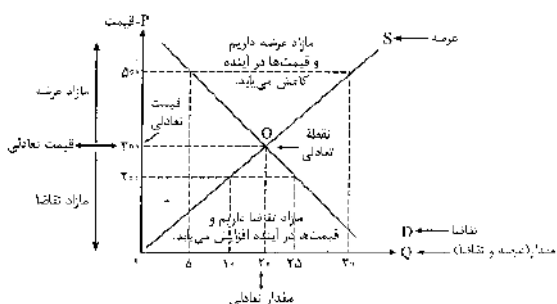
جدول ترکیبی عرضه، تقاضا و قیمت

قیمت (به هزار ریال)	مقدار تقاضا (به کیلو)	مقدار عرضه (به کیلو)
۱۰۰	۱۲۰۰	۰
۱۵۰	۱۰۰۰	۲۰۰
۲۰۰	۸۰۰	۴۰۰
۲۵۰	۶۰۰	۶۰۰
۳۰۰	۴۰۰	۸۰۰
۳۵۰	۲۰۰	۱۰۰۰
۴۰۰	۰	۱۲۰۰

نکات

- ۲۵۰ قیمت تعادلی است، چون در آن مقدار عرضه و تقاضا برابر است.
  - ۶۰۰ مقدار تعادلی است، چون در آن عرضه و تقاضا برابر است.
  - در قیمت‌های بیش تر از ۲۵۰ بازار با **مازاد عرضه** یا **کمبود تقاضا** روبه‌رو است، مانند قیمت‌های ۳۰۰، ۳۵۰ و ۴۰۰.
  - در قیمت‌های کم تر از ۲۵۰ بازار با **مازاد تقاضا** یا **کمبود عرضه** مواجه است، مانند قیمت‌های ۲۰۰، ۱۵۰ و ۱۰۰.
  - در قیمت ۱۰۰ بازار با ۱۲۰۰ کیلو مازاد تقاضا روبه‌رو است.
  - در قیمت ۳۵۰ بازار با ۸۰۰ کیلو مازاد عرضه روبه‌رو شده است.
- $1200 - 0 = 1200$
 مازاد تقاضا عرضه تقاضا
- مازاد عرضه عرضه $1000 - (تقاضا) = 1000$ (عرضه)

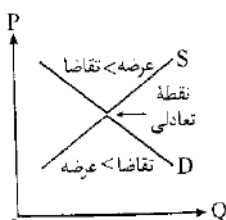
نکات منحنی ترکیبی عرضه و تقاضا

- در شکل مقابل **S** منحنی عرضه است، چون از چپ به راست صعودی است.
- در شکل مقابل **D** منحنی تقاضا است، چون از چپ به راست نزولی است.
- در شکل مقابل **P** محور قیمت‌ها است.
- در شکل مقابل **Q** محور مقدارها است. (عرضه و تقاضا)
- در شکل مقابل **O** نقطه تعادل است چون در آن منحنی عرضه و تقاضا یکدیگر را قطع کرده‌اند و یا می‌توان گفت در آن عرضه و تقاضا باهم برابرند.
- در شکل بالا ۲۰ مقدار تعادلی است، چون اگر از نقطه تعادل به سمت محور مقدارها حرکت کنیم به آن می‌رسیم.
- در شکل بالا ۳۰۰ قیمت تعادلی است، چون اگر از نقطه تعادل به سمت محور قیمت‌ها حرکت کنیم به آن می‌رسیم.
- در قیمت‌های بالاتر از قیمت ۳۰۰ مازاد عرضه یا کمبود تقاضا می‌باشد چون قیمت از قیمت تعادلی بالاتر است.
- در قیمت‌های پایین‌تر از قیمت ۳۰۰، بازار با مازاد تقاضا یا کمبود عرضه روبه‌رو است.
- هرگاه قیمت از قیمت تعادلی بالاتر باشد، در آینده به‌خاطر کاهش قیمت از طرف عرضه‌کننده، قیمت‌ها کاهش یافته تا به قیمت تعادلی برسد.
- هرگاه قیمت از قیمت تعادلی پایین‌تر باشد، در آینده قیمت افزایش یافته تا به قیمت تعادلی برسد، چون گروهی از تقاضاکنندگان حاضر به خرید با قیمت بالاتری هستند. علت این امر بدین خاطر است که در این بازار گروهی از مصرف‌کنندگان به خرید کالای موردنیاز خود موفق نمی‌شوند. این گروه حاضرند مبلغ بیش تری

برای خرید کالا بپردازند و این امر سبب افزایش قیمت می‌شود. افزایش قیمت از یک سود سبب افزایش انگیزه برای تولیدکننده شده و از سوی دیگر، مصرف‌کننده از مصرف خود می‌کاهد. این افزایش قیمت تا سطحی ادامه می‌یابد که فاصله عرضه و تقاضا از بین برود و تعادل در بازار برقرار شود.

- هرگاه در بازار، قیمت در سطح **قیمت تعادلی نباشد**، عواملی آن را به سمت قیمت تعادلی می‌کشاند، مشروط بر این که عوامل بیرونی مثل قیمت‌گذاری دولت مانع تعدیل نشود.
- قیمت پایین‌تر از قیمت تعادلی ← بالا بودن تقاضا و کمبود عرضه ←
نرسیدن کالا به عده‌ای از تقاضاکنندگان ← این گروه حاضر به خرید یا قیمت بالاتر می‌شوند ← افزایش قیمت تا سطح تعادلی

- قیمت بالاتر از قیمت تعادلی ← افزایش تولید و حضور تولیدکنندگان بیش‌تر ← بالا رفتن عرضه و کمبود تقاضا ← مازاد شدن عرضه ← کاهش قیمت تا سطح تعادلی

مثال: با توجه به شکل مقابل به سوالات پاسخ دهید.

۱- منحنی عرضه کدام است؟ چرا؟

S منحنی عرضه می‌باشد، چون از چپ به راست صعودی است.

۲- منحنی تقاضا کدام است؟ چرا؟

D منحنی تقاضا می‌باشد، چون از چپ به راست نزولی است.

۳- نقطه تعادل کدام است؟ چرا؟

O نقطه تعادل است، چون در آن مقدار عرضه و تقاضا برابر است و منحنی عرضه و منحنی تقاضا یکدیگر را قطع کرده‌اند.

۴- قیمت تعادلی کدام است؟ چرا؟

۴۰۰ قیمت تعادلی است، چون اگر از نقطه تعادل به سمت محور قیمت‌ها حرکت کنیم به قیمت ۴۰۰ می‌رسیم.

۵- مقدار تعادلی کدام است؟ چرا؟

۲۰ مقدار تعادلی است، چون اگر از نقطه تعادل به سمت محور مقادیر حرکت کنیم به مقدار ۲۰ می‌رسیم.

۶- در کدام قیمت‌ها مازاد عرضه یا کمبود تقاضا داریم؟ چرا؟
در قیمت‌های ۵۰۰ و ۶۰۰ چون این قیمت‌ها از قیمت تعادلی بیش‌ترند.

۷- در کدام قیمت‌ها مازاد تقاضا یا کمبود عرضه داریم، چرا؟
در قیمت‌های ۳۰۰ و ۲۰۰ چون این قیمت‌ها از قیمت تعادلی کم‌تر هستند.

۸- در قیمت ۶۰۰ چند کیلو مازاد عرضه داریم؟

در قیمت ۶۰۰ ما ۱۵۰ کیلو عرضه داریم و ۲ کیلو تقاضا. چون این قیمت بالای قیمت تعادلی است، مازاد عرضه داریم.

$$150 - 2 = 148 \quad \text{مقدار مازاد عرضه به کیلو}$$

۹- در قیمت ۲۰۰ کیلو چند کیلو مازاد تقاضا داریم؟ و ارزش پولی این مقدار مازاد چقدر است؟

$$80 - 5 = 75 \quad \text{مازاد تقاضا}$$

$$200 \times 75 = 15000 \quad \text{تومان مازاد تقاضا داریم}$$

چون در قیمت ۲۰۰ تومان می‌خواهیم مازاد را پولی به دست آوریم باید مقدار مازاد را محاسبه و سپس آن را در قیمت ضرب کنیم.

۱۰- بازار در قیمت ۶۰۰، تا نقطه تعادل (نقطه تعادل O) چه میزان مازاد دارد؟

$$150 - 20 = 130$$

۱۱- اگر فرد بخواهد در قیمت ۵۰۰، تمام مازاد عرضه خود را بفروشد، چه اقدامی باید انجام دهد؟

در قیمت ۵۰۰ ما با ۳۰ کیلو مازاد عرضه روبه‌رو هستیم، پس باید قیمتی را پیدا کنیم که دقیقاً ۳۰ کیلو مازاد تقاضا داشته باشد، در قیمت ۳۰ شرایط این‌گونه است، پس باید قیمت را از ۵۰۰ به ۳۰ کاهش دهیم.

۱۲- در قیمت ۴۰۰ تومان، چند تومان مازاد داریم؟

$$\text{کیلو} = 0 = 20 \text{ (کیلو تقاضا)} - 20 \text{ (کیلو عرضه)}$$

$$0 \times 400 = 0 \quad \text{تومان}$$

چون ۴۰۰ قیمت تعادلی است در آن نه کمبود و نه مازاد داریم.

پس هیچ مازادی نداریم.

۱۳- در قیمت ۲۰۰ تومان، چند تومان عرضه داریم؟

$$5 \times 200 = 1000 \quad \text{تومان عرضه داریم}$$

در قیمت ۲۰۰ تومان، ۵ کیلو عرضه داریم:

فصل دوم: درس پنجم | بازار چیست و چگونه عمل می‌کند؟

بیش تر بدانیم

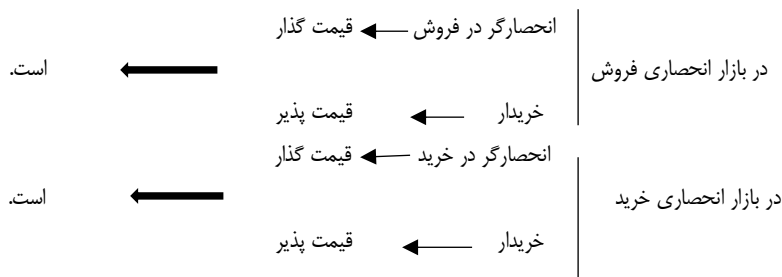
انواع بازار

۱- بازار رقابتی

✓ در بازار هر محصول، تعداد فروشندگان و خریداران به قدری زیاد است که حضور رفتار هر یک از طرفین به نسبت کل بازار بسیار کوچک خواهد بود و در عمل، هیچ‌یک از طرفین به تنهایی در شکل‌گیری قیمت تأثیرگذار و به عبارت دیگر «قیمت‌گذار» نیستند. در این صورت، بازار را به اصطلاح «بازار رقابتی» می‌نامند. بازار محصولاتی چون ماکارانی معمولاً رقابتی است.

۲- بازار انحصاری

✓ گاه به دلیل طبیعی، اقتصادی، قانونی یا حتی غیرقانونی، تعداد فروشنده یا خریدار به یک یا چند نفر محدود می‌شود. این وضعیت را «انحصار» می‌گوییم. مثلاً شرکت توانیر در کشور ما، به دلیل طبیعی و شرکت‌های خودرویی به دلیل قانونی، انحصارگر در فروش کالای خود به شمار می‌روند.

✓ **انحصارگر غیرقانونی** ← معمولاً با افزایش قیمت خود به مشتریان و رفاه جامعه ضرر می‌زند، بنابراین دولت باید مانع شکل‌گیری آن و تئانی برخی از تولیدکنندگان شود.

✓ انحصار طبیعی و قانونی مشروط به مواظبت و مقررات‌گذاری صحیح می‌تواند برای مصرف‌کننده سودمند باشد.

✓ برخی دیگر از انواع بازارها را هم می‌توان در قالب **حراجی‌ها** دید که به دو صورت **مزایده** و **مناقصه** مشاهده می‌شوند.

✓ فروشندگان آثار هنری در نمایشگاه‌ها و **حراجی‌ها**، **مزایده** و خریداران عمده کالا و خدمات مناقصه برگزار می‌کنند.

✓ **مزایده** ← فروش محصول به بالاترین قیمت ← فروشندگان آثار هنری در نمایشگاه‌ها و حراجی‌ها

✓ **مناقصه** ← خرید محصول از پایین‌تر قیمت ← خریداران عمده کالا و خدمات

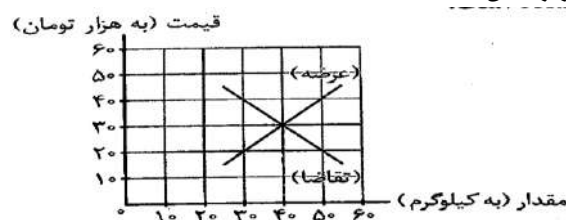
فصل دوم: درس پنجم | بازار چیست و چگونه عمل می‌کند؟

خلاصه انواع بازارها در یک نگاه

انواع بازار	ویژگی‌ها	پیامدها	تقسیم‌بندی و مثال
بازار رقابتی	تعداد فروشندگان و خریداران زیاد است. حضور هر یک از عرضه‌کنندگان و تقاضاکنندگان به نسبت کل بازار بسیار کوچک خواهد بود. در عمل هیچ‌یک از طرفین به تنهایی در شکل‌گیری قیمت تأثیرگذار نیستند و به عبارت دیگر «قیمت‌گذار» نیستند.	قیمت‌گذاری به صورت طبیعی و باتوجه به عرضه و تقاضا می‌باشد.	بازار بسیاری از محصولات و تولیدات مانند بازار ماکارونی
بازار انحصاری	تعداد فروشنده یا خریدار به یک یا چند نفر محدود می‌شود. تولیدکننده یا فروشنده منحصر به فرد را «انحصارگر در فروش» و خریدار یا تقاضاکننده منحصر به فرد را «انحصارگر در خرید» می‌نامیم. انحصارگر «قیمت‌گذار» است و خریداران در بازار انحصاری قیمت‌پذیرند. شرکت توانیر ایران انحصار طبیعی در فروش دارد. شرکت‌های خودروبی به دلایل قانونی انحصارگر در فروش کالاهای خود به شمار می‌روند. انحصارگر غیرقانونی معمولاً با افزایش قیمت خود به مشتریان و رفاه جامعه ضرر می‌زند.	در بازار انحصاری شرایط به نفع انحصارگر است. دولت باید با انحصار غیرقانونی مقابله کند. انحصار طبیعی و قانونی ۱- مشروط به مواظبت ۲- مقررات‌گذاری صحیح دولت می‌تواند برای مصرف‌کننده سودمند باشد.	انحصار طبیعی ← شرکت توانیر انحصار اقتصادی انحصار قانونی ← شرکت‌های خودروبی انحصار غیرقانونی
بازار حراجی‌ها	این بازارها در قالب حراجی‌ها شکل می‌گیرند. فروشندگان آثار هنری در نمایشگاه‌ها و حراجی‌ها ← مزایده خریداران عمده کالا و خدمات مثل خریدهای دولتی ← مناقصه	—	مزایده‌ها مناقصه‌ها

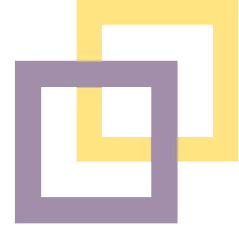
برای تفکر و تمرین

۱. یکی از محصولاتی که در کارگاه آقای محمدی (شرکت ایران سبزی) تولید می‌شود، کودهای زیستی برای گیاهان آپارتمانی است. قیمت و مقدار تعادلی این محصول در نمودار زیر نشان داده شده است.

اخیراً هزینه‌های تولید افزایش یافته و مسئولان کارگاه مجبور شده‌اند، قیمت محصول را ۴۰۰۰۰۰ تومان تعیین کنند. در قیمت ۴۰۰۰۰۰ تومان تحلیل کنید که چه شرایطی پیش می‌آید و کارخانه ممکن است با چه مشکلاتی مواجه شود؟ همچنین بیان کنید که چه اتفاقی باید برای بازار بیفتد تا قیمت و مقدار مجدداً به وضعیت تعادلی بازگردد؟

اگر قیمت کالا ۴۰ هزار تومان شود میزان عرضه ۵۰ کیلو و میزان تقاضا ۳۰ کیلو است؛ پس کارخانه با ۲۰ کیلو مازاد عرضه یا کمبود تقاضا مواجه می‌شود و کالاهای مازاد به روی دست کارخانه باد می‌کند. در این شرایط کارخانه باید قیمت خود را کاهش دهد تا تقاضاکنندگان حاضر به خرید کالا با قیمت جدید شوند. کاهش قیمت باید با قیمت تعادلی یعنی ۳۰ هزار تومان صورت گیرد.

فصل دوم: درس پنجم | بازار چیست و چگونه عمل می‌کند؟

تحلیل کنید.

1. خریداران و فروشندگان در بازار چگونه با یکدیگر تعامل می‌کنند؟
مهم‌ترین عامل مرثر برای رسیدن به تعادل در بازار، قیمت است. اگر خریدار و فروشنده بر روی یک قیمت و مقدار مشخصی به تفاهم برسند، مبادله صورت می‌گیرد و در غیر این صورت مبادله محقق نمی‌شود.
2. قیمت تعادلی چیست و اگر عرضه یا تقاضا بیش از قیمت تعادلی در بازار باشد، چه روی می‌دهد؟
قیمت تعادلی قیمتی است که خریدار و فروشنده بر روی آن به تفاهم رسیده‌اند، در این قیمت بازار نه با کمبود و نه با مازاد عرضه روبه‌رو است. (عرضه و تقاضا با هم برابرند) اگر عرضه یا تقاضا بیش از قیمت تعادلی باشد، بازار با کمبود یا مازاد کالا مواجه می‌شود و از حالت تعادل خارج می‌گردد، یعنی شرایط بازار به بالا یا پایین نقطه تعادل انتقال می‌یابد.
3. بازار چیست و چگونه مقدار و قیمت تعادلی در آن مشخص می‌شود؟
به مجموعه خریداران (تقاضاکنندگان) و فروشندگان (عرضه‌کنندگان) هر چیزی در هر جایی بازار گفته می‌ود که ممکن است حضوری یا مجازی باشد. مقدار و قیمت تعادلی، در بازار، با هماهنگی رفتار عرضه‌کنندگان و تقاضاکنندگان مشخص می‌شود.

فصل دوم: درس پنجم | بازار چیست و چگونه عمل می‌کند؟

تعاریف و اصطلاحات

- ۱- سه سؤال اصلی در اقتصاد ← ۱- چه چیزی ۲- چگونه ۳- برای چه کسی
- ۲- اهداف تخصیص در اقتصاد ← پاسخی که به ۳ سؤال اصلی اقتصاد داده می‌شود.
- ۳- دو بازیگر اصلی در اقتصاد ← ۱- خانوارها ۲- بنگاه‌ها
- ۴- بنگاه ← همان چیزی است که مردم معمولاً آن را به عنوان یک کسب و کار می‌شناسند.
- ۵- بازار ← به مجموعه‌ای از خریداران و فروشندگان چیزی (کالا و خدمات) در هر جای ممکن اطلاق می‌شود.
- ۶- انواع مبادلات ← ۱) حضوری یا حقیقی ۲) مجازی یا اینترنتی
- ۷- خریداران ← خانوارهایی هستند که تقاضاکننده کالاها و خدمات‌اند و نسبت به مشاهده تغییر شرایط بازار تصمیمات متفاوتی می‌گیرند.
- ۸- قانون تقاضا ← مقدار تقاضا از یک کالا با قیمت آن رابطه‌ای عکس دارد. به طوری که با افزایش قیمت، مقدار تقاضا کاهش می‌یابد و بالعکس.
- ۹- عوامل مؤثر بر رفتار خریداران یا تقاضاکنندگان ← قیمت، درآمد، سلیقه، مد، قیمت سایر کالاها و پیش‌بینی آینده
- ۱۰- کالاهای مکمل ← کالاهایی که با هم مصرف می‌شوند مثل قند و چای
- ۱۱- کالاهای جانشین ← کالاهایی که به جای یکدیگر می‌توان مصرف کرد.
- ۱۲- قیمت ← مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر عرضه و تقاضا
- ۱۳- قانون عرضه ← با افزایش قیمت، مقدار عرضه از هر کالا افزایش می‌یابد و بالعکس.
- ۱۴- عوامل مؤثر بر رفتار عرضه‌کنندگان یا فروشندگان ← قیمت، هزینه تولید، ابداعات و اختراعات
- ۱۵- نقطه تعادلی ← نقطه برابری عرضه و تقاضا
- ۱۶- قیمت تعادلی ← قیمتی که عرضه‌کنندگان و تقاضاکنندگان بر روی آن به تفاهم رسیده‌اند.
- ۱۷- مقدار تعادلی ← مقداری که با توجه به قیمت تعادلی عرضه‌کنندگان و تقاضاکنندگان بر روی آن به تفاهم رسیده‌اند.
- ۱۸- مازاد عرضه (کمبود تقاضا) ← اگر قیمت از قیمت تعادلی بالاتر رود، مازاد عرضه یا کمبود تقاضا شکل می‌گیرد.
- ۱۹- مازاد تقاضا (کمبود عرضه) ← اگر قیمت از قیمت تعادلی پایین‌تر باشد، مازاد تقاضا یا کمبود عرضه شکل می‌گیرد.
- ۲۰- بازار رقابتی ← بازاری که تعداد خریداران و فروشندگان زیاد باشد و هیچ‌یک از طرفین به تنهایی در شکل‌گیری قیمت تأثیرگذار یا قیمت‌گذار نباشند.
- ۲۱- بازار انحصاری ← بازاری که به دلایل طبیعی، اقتصادی، قانونی و یا حتی غیرقانونی، تعداد فروشندگان یا خریداران به یک یا چند نفر محدود می‌شود.
- ۲۲- مزایده ← یک نوع حراجی است که کالا یا خدمات به بالاترین پیشنهاد فروخته می‌شود.
- ۲۳- مناقصه ← یک نوع حراجی است که خرید کالا و خدمات از پایین‌ترین قیمت پیشنهادی صورت می‌گیرد. (خرید از پایین‌ترین قیمت صورت می‌گیرد).

پرسش های چهار گزینه ای

۱- در کدام گزینه به سه سؤال اصلی اقتصاد اشاره دارد؟

- (۱) چطور، کجا و چه زمانی
- (۲) اندازه، کیفیت و قیمت
- (۳) چه چیزی، چگونه و برای چه کسی
- (۴) چقدر، چه تعداد و چه قیمت

۲- کدام گزینه پاسخ به سه سؤال چه چیزی، چگونه و برای چه کسی است؟

- (۱) اهداف تخصیص را در اقتصاد روشن می کند.
- (۲) مشخص کننده نوع مدیریت است.
- (۳) میزان مازاد و کمبود را مشخص می کند.
- (۴) مشخص کننده کارایی سازمان است.

۳- در کدام گزینه به دو بازیگر اصلی اقتصاد اشاره شده است؟

- (۱) تولیدکننده و عرضه کننده
- (۲) تقاضاکننده و خریدار
- (۳) دولت و خانوار
- (۴) خانوارها و بنگاهها

۴- قیمت و مقدار کالا و خدمات را چه کسانی و چگونه تعیین می کنند؟

- (۱) خانوارها و بنگاه، از طریق بده - بستان
- (۲) بنگاههای خدماتی و تولیدی از طریق بده - بستان
- (۳) خانوارها و بنگاهها از طریق سیاست های پولی و مالی
- (۴) بنگاههای خدماتی و تولیدی از طریق سیاست های پولی و مالی

۵- خانوارها در دو حالت در اقتصاد مشارکت می کنند، کدام گزینه نشان دهنده این دو حالت است؟

- (۱) خانوارها با خرید کالاها و خدمات و یا با خرید عوامل و نهادهای تولید مشارکت می کنند.
- (۲) خانوارها کالاها و خدمات موردنیاز را از کسب و کارها خریداری می کنند. از طرف دیگر، زمین، نیروی کار، سرمایه و کارآفرینی را برای تولید در اقتصاد کالاها و خدمات ارائه می کنند.

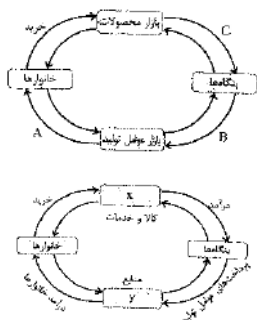
(۳) خانوارها نیروی کار و کارآفرین ارائه می کنند. خانوارها کالا و خدمات تولیدشده را مصرف می کنند.

(۴) خانوارها سرمایه و منابع را تهیه می کنند. خانوارها تکنولوژی و ابداعات و نوآوری دارند.

۶- در کدام گزینه رابطه درست، آورده شده است؟

- (۱) خانوارها $\xrightarrow{\text{خرید هزینهها}}$ بازار عوامل تولید $\xleftarrow{\text{فروش کالا و خدمات}}$ خانوارها
- (۲) خانوارها $\xrightarrow{\text{خرید کالا و خدمات}}$ بازار عوامل تولید $\xleftarrow{\text{فروش کالا و خدمات}}$ بازار عوامل تولید
- (۳) بنگاه $\xrightarrow{\text{کالا و خدمات}}$ بازار محصولات $\xleftarrow{\text{درآمد}}$ بنگاه
- (۴) بنگاه $\xrightarrow{\text{فروش}}$ بازار عوامل تولید $\xleftarrow{\text{کالا و خدمات}}$ بازار عوامل تولید

۷- باتوجه به شکل مقابل، به ترتیب مسیر A، B و C نشان دهنده چه چیز هستند؟

(۱) $A = \text{درآمد خانوار}$ - $B = \text{پرداخت های عوامل تولید}$ - $C = \text{درآمد}$

(۲) $A = \text{عوامل تولید}$ - $B = \text{درآمد}$ - $C = \text{هزینه های تولید}$

(۳) $A = \text{عوامل و منابع}$ - $B = \text{هزینه های تولید}$ - $C = \text{درآمد خانوار}$

(۴) $A = \text{درآمد}$ - $B = \text{پرداخت عوامل تولید}$ - $C = \text{درآمد}$

۸- باتوجه به نمودار مقابل، صحیح ترین پاسخ را انتخاب کنید.

(الف) به جای X چه واژه هایی قرار دهیم؟

(ب) نیمه بالایی نمودار چه چیزی را نشان می دهد؟

(پ) در بازار کالاها و خدمات، نقشی هر یک از طرفین چیست؟

(۱) (الف) X: بازار عوامل تولید و Y: بازار کالاها و خدمات - (ب) تبادل نیروها - (پ) خانوارها تقاضاکننده و بنگاهها فروشنده اند.

(۲) (الف) X: بازار محصولات و Y: بازار عوامل تولید - (ب) تبادل تولیدات - (پ) خانوارها خریدار و بنگاهها فروشنده اند.

(۳) (الف) X: بازار منابع و عوامل تولید و Y: بازار کالاها و خدمات - (ب) تبادل تولیدات - (پ) بنگاه صاحب عامل تولید و خانوارها تقاضاکننده اند.

(۴) (الف) X: بازار کالاها و خدمات و Y: بازار منابع تولید - (ب) تبادل منابع - (پ) خانوارها و عرضه کننده و بنگاهها خریدار عوامل تولیدند.

۹- باتوجه به شکل روبهرو کدام تحلیل صحیح نیست؟

(۱) خانوارها از طرفی صاحب عوامل تولیدند و آن را به بنگاهها عرضه می کنند و در مقابل درآمد کسب می کنند.

(۲) بنگاهها در ازای تولید کالاها و خدمات و فروش آن از طریق بازار محصولات، از خانوارها کسب درآمد می کنند.

(۳) خانوارها باتوجه به قیمت بالای نمودار در بازار منابع تولید وارد می شوند و کالاها و خدمات موردنظر خود را خریداری می کنند.

(۴) دو گروه از مهم ترین تصمیم گیرندگان و بازیگران در اقتصاد، خانوارها و بنگاهها هستند که از طریق مبادلات بین خود با هم رفع نیاز و کسب درآمد می کنند.

۱۰- مبادلات در بازار به چه اشکالی صورت می گیرد؟

- (۱) حضوری و حقیقی
- (۲) مجازی و اینترنتی
- (۳) مجازی و حقوقی
- (۴) حضوری و مجازی

۱۱- کدام گزینه در رابطه با بازار نادرست است؟

- (۱) وجود مجموعه ای از خریداران (تقاضاکنندگان یا همان خانوارها)
- (۲) وجود مجموعه ای از فروشندگان (عرضه کنندگان یا همان بنگاهها)
- (۳) در بازار فقط بعضی از کالاها و خدمات خرید و فروش می شود.
- (۴) بازار در هر جایی شکل می گیرد.

۱۲- کدام گزینه بیان کننده «قانون تقاضا» است؟

- (۱) مقدار تقاضا از یک کالا با قیمت آن رابطه‌ای عکس دارد، به طوری که با افزایش قیمت، مقدار تقاضا کاهش می‌یابد و بالعکس.
- (۲) مقدار تقاضا از یک کالا با قیمت آن رابطه‌ای مستقیم دارد، به طوری که با افزایش قیمت هجوم مردم برای خرید افزایش می‌یابد.
- (۳) قانون تقاضا نشان‌دهنده صعودی بودن منحنی تقاضا از چپ به راست است.
- (۴) قانون تقاضا فقط برای کالاهای ضروری صادق است.

۱۳- رابطه درآمد با مقدار تقاضا چگونه است؟

- (۱) معکوس (۲) مستقیم (۳) تاثیر بر هم ندارند (۴) بستگی به حجم تولید دارد.

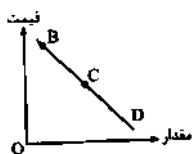
۱۴- کدام گزینه نشان‌دهنده کالاهای معکوس و جانشین است؟

- (۱) قند و چای جانشین - کره و عسل مکمل
- (۲) قند و چای جانشین - گوشت قرمز و مرغ مکمل
- (۳) قند و چای مکمل - بنزین و ماشین جانشین
- (۴) قند و چای مکمل - گوشت قرمز و مرغ جانشین

۱۵- نزولی بودن منحنی تقاضا به این معناست که با ..... مقدار تقاضا ..... یافته و در مقابل ..... (خارج از کشور ۹۱) مقدار تقاضا ..... می‌شود.

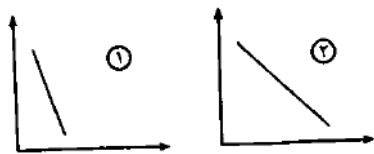
- (۱) افزایش قیمت - کاهش - کاهش قیمت - افزایش
- (۲) ثبات قیمت - افزایش - کاهش قیمت - کاهش
- (۳) افزایش قیمت - افزایش - کاهش قیمت - کاهش
- (۴) کاهش قیمت - کاهش - افزایش قیمت - افزایش

۱۶- با فرض این که نقاط B و C به ترتیب از چپ به راست بر روی منحنی تقاضا قرار داشته باشند، وضع نقطه B در مقایسه با نقطه C به چه صورت است؟

- (۱) قیمت کم تر، مقدار بیش تر
- (۲) قیمت و مقدار کم تر
- (۳) قیمت بیش تر، مقدار کم تر
- (۴) قیمت و مقدار بیش تر

۱۷- کدام گزینه، در رابطه با دو منحنی شماره یک و دو درست است؟

- (۱) هر دو منحنی در رابطه با عرضه می‌باشند.
- (۲) منحنی شماره «۱»، منحنی تقاضا برای یک کالای ضروری را نشان می‌دهد.
- (۳) منحنی شماره «۲»، نشان‌دهنده کشش قیمتی پایین است.
- (۴) منحنی شماره «۲»، برای کالاهای پست و منحنی شماره «۱» برای کالاهای معمولی است.

۱۸- شیب زیاد منحنی تقاضا به چه موضوعی دلالت دارد؟

- (۱) کشش قیمتی اندک - تقاضا برای کالای ضروری
- (۲) کشش قیمتی اندک - تقاضا برای کالاهای تجملی
- (۳) کشش قیمتی زیاد - تقاضا برای کالاهای ضروری
- (۴) کشش قیمتی زیاد - تقاضا برای کالاهای تجملی

۱۹- کدام گزینه در رابطه با قانون عرضه درست است؟

- (۱) با افزایش قیمت، مقدار عرضه از هر کالا کاهش می‌یابد.
- (۲) با افزایش قیمت، مقدار عرضه از هر کالا افزایش می‌یابد.
- (۳) عرضه و تقاضا جانشین یکدیگرند.
- (۴) عرضه و تقاضا مکمل یکدیگرند.

۲۰- کدام گزینه نشان‌دهنده عوامل مؤثر بر عرضه است؟

- (۱) درآمد، هزینه کارگر و تعادل
- (۲) مواد اولیه، هزینه کارگر و سرمایه
- (۳) قیمت، تقاضا و تعادل
- (۴) قیمت، مواد اولیه، ابداعات و اختراعات

۲۱- کدام گزینه نشان‌دهنده منحنی عرضه می‌باشد؟

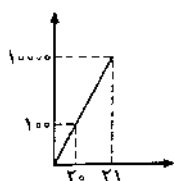
۲۲- در رابطه با معنا و مفهوم صعودی بودن منحنی عرضه کدام عبارت نادرست است؟ (سراسری ۸۴)

- (۱) با افزایش قیمت، مقدار عرضه کالا افزایش می‌یابد.
- (۲) رابطه «عرضه و قیمت» یک رابطه مستقیم است.
- (۳) با کاهش قیمت، مقدار عرضه کالا نیز کاهش می‌یابد.
- (۴) یا کاهش قیمت کالا، تقاضا برای آن نیز تقبیل می‌یابد.

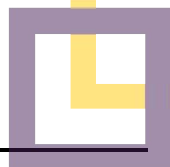
۲۳- عرضه و قیمت رابطه‌ای ..... دارند، این رابطه بیانگر ..... بودن منحنی آن از چپ به راست است.

- (۱) معکوس - صعودی (۲) معکوس - نزولی (۳) مستقیم - صعودی (۴) مستقیم - نزولی

۲۴- کدام گزینه در رابطه با شکل مقابل درست است؟

- (۱) نشان‌دهنده منحنی تقاضا با شیب زیاد است.
- (۲) نشان‌دهنده عرضه‌کننده‌ای است که نتوانسته با افزایش زیاد جمعیت، تولید خود را چندان افزایش دهد.
- (۳) نشان‌دهنده کالایی است که دارای کشش قیمتی بسیار زیاد است.
- (۴) عرضه‌کننده‌ای را نشان می‌دهد که باتوجه به شرایط بازار، میزان عرضه خود را به شدت بالا برده است.

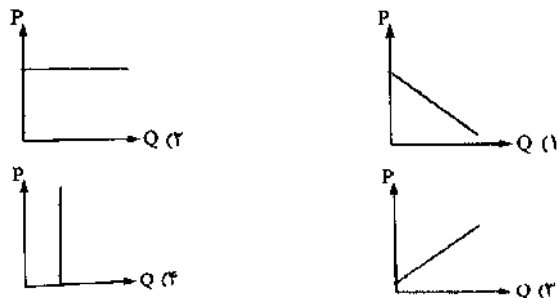

درس پنجم

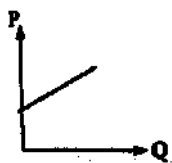
«پرسش‌های چهار گزیندهای»

مقدار (کیلو)	قیمت (ریال)
۱۰۰۰	۱۰۰
۹۸۱	۱۵۰
۸۶۷	۲۰۰
۷۴۱	۲۵۰
۵۹۸	۳۰۰

۲۵- کدام نمودار متعلق به جدول روبه‌رو است؟

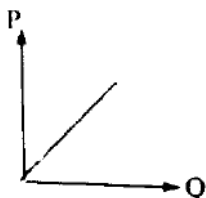

۲۶- با توجه به نمودار روبه‌رو کدام گزینه صحیح است؟

- نمودار مربوط به عرضه کالایی با رابطه معکوس بین قیمت (P) و مقدار (Q) است.
- نمودار مربوط به تقاضای کالایی با شیب نزولی است.
- نمودار، عرضه کالایی با رابطه مستقیم بین (P) و مقدار (Q) را نشان می‌دهد.
- نمودار، تقاضای کالایی با شیب مورب را نشان می‌دهد.

۲۷- با توجه به نمودار روبه‌رو کدام جدول بهترین انتخاب است؟

مقدار عرضه	قیمت	مقدار عرضه	قیمت
۱۰۰	۱۰۰	۳۰۰	۲۰۰
۸۰	۱۵۰	۴۰۰	۱۵۰
۲۵۰	۲۰۰	۵۰۰	۱۰۰
مقدار عرضه	قیمت	مقدار عرضه	قیمت
۲۰۰	۲۰۰	۵۰۰	۱۰۰
۳۰۰	۲۵۰	۴۸۰	۲۶۰
۴۰۰	۳۰۰	۳۱۰	۳۹۰

(سراسری ۹۲)

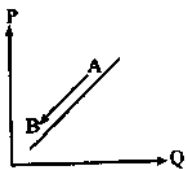
۲۸- کدام حالت مربوط به «مازاد عرضه» در بازار نیست؟

- این اتفاق موقعی پدید می‌آید که در بازار، قیمت از سطح «قیمت تعادلی» پایین‌تر باشد.
- در این حالت، «قیمت» کاهش می‌یابد و فاصله بین «میزان عرضه و تقاضا» کم‌تر می‌شود.
- با پایین آمدن قیمت از یک سو «مصرف‌کنندگان» مقدار خرید خود را افزایش می‌دهند و از سوی دیگر «تولیدکنندگان» از مقدار تولید خود می‌کاهند.
- در چنین حالتی چون گروهی از «تولیدکنندگان» موفق نمی‌شوند کالایشان را بفروشند حاضر خواهند بود آن را با قیمتی پایین‌تر به فروش برسانند.

۲۹- در مورد منحنی عرضه کدام گزینه صحیح است؟

- منحنی عرضه را با D نشان می‌دهند.
- منحنی عرضه از چپ به راست صعودی است.
- منحنی عرضه رفتار اقتصادی مصرف‌کنندگان را نشان می‌دهد.
- شیب منحنی عرضه نشان‌دهنده درجه حساسیت مصرف‌کننده است.

۳۰- در چه صورت نقطه A به B انتقال پیدا می‌کند؟

- افزایش تقاضا
- افزایش عرضه
- کاهش قیمت
- افزایش قیمت

(سراسری ۸۴)

۳۱- مقصود از تعادل بازار یک کالا در اقتصاد چیست؟

- مقدار معین و محدودی از آن کالا در بازار وجود دارد.
- حداقل قیمت برای کالا در بازار به علت کمبود تعیین گردیده است.
- مقدار معین و محدودی از آن کالا در بازار وجود دارد.
- حداکثر قیمت برای کالا در بازار به علت کمبود تعیین گردیده است.

۳۲- عامل هماهنگی و ایجاد تعادل در «رفتار اقتصادی تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان» کدام است؟

- ارزش و قیمت کالا
- ارزان بودن کالا
- فرونی عرضه بر تقاضا
- فرونی تقاضا بر عرضه

۳۳- در یک دستگاه مختصات قیمت تعادلی و مقدار تعادلی چگونه نمایش داده می‌شود؟

- اولین نقطه منحنی، قیمت تعادلی و مقدار تعادلی، آخرین نقطه منحنی است.
- بالاترین قیمت‌ها، قیمت تعادلی و بیش‌ترین مقدار، مقدار تعادلی است.
- منحنی تقاضا بیانگر قیمت تعادلی منحنی عرضه بیانگر مقدار تعادلی است.
- محل برخورد دو منحنی تقاضا و عرضه بیانگر قیمت تعادلی و مقدار تعادلی است.

۳۴- کدام مورد بیانگر قیمت تعادلی و مقدار تعادلی است؟

- قیمت ۱۵۰- مقدار تقاضا ۶۰- مقدار عرضه ۱۵۰
- قیمت ۲۰۰- مقدار تقاضا ۵۰- مقدار عرضه ۵۰
- قیمت ۲۵۰- مقدار تقاضا ۲۵۰- مقدار عرضه ۳۰۰
- قیمت ۳۰۰- مقدار تقاضا ۲۰۰- مقدار عرضه ۴۰۰

ردیف	قیمت (به ریال)	مقدار تقاضا (به کیلو)	مقدار عرضه (به کیلو)
۱	۱۰۰	۱۲۰۰	۰
۲	۱۵۰	۱۰۰۰	۲۰۰
۳	۲۰۰	۸۰۰	۴۰۰
۴	۲۵۰	۶۰۰	۶۰۰
۵	۳۰۰	۴۰۰	۸۰۰
۶	۳۵۰	۲۰۰	۱۰۰۰
۷	۴۰۰	۰	۱۲۰۰

۳۵- باتوجه به جدول «تقاضا، عرضه، قیمت» روبه‌رو، به دلیل ارزان بودن کالا، تقاضا برای آن زیاد است، در حالی که تولیدکنندگان برای تولید آن کالا به آن مقدار، انگیزه کافی ندارند. در این صورت، در کدام «سطح قیمت» و کدام «ردیف‌های جدول»، بازار با «کمبود عرضه» روبه‌رو است؟ (سراسری خارج از کشور ۹۰)

۱) در سطح قیمت بالاتر از ۲۵۰ ریال، ردیف‌های ۱، ۲ و ۳
 ۲) در سطح قیمت پایین‌تر از ۲۵۰ ریال، ردیف‌های ۱، ۲ و ۳
 ۳) در سطح قیمت پایین‌تر از ۲۵۰ ریال، ردیف‌های ۵، ۶ و ۷
 ۴) در سطح قیمت بالاتر از ۲۵۰ ریال، ردیف‌های ۵، ۶ و ۷

۳۶- جدول زیر، نمودار «تقاضا، عرضه، قیمت» در یک جامعه فرضی است، در این صورت، کدام ردیف جدول، بیانگر: (سراسری ۹۱)

الف) «مازاد عرضه» است؟

ب) «کمبود عرضه» است؟

پ) برابری میان «تقاضا و عرضه» است و نام اصطلاح اقتصادی آن چیست؟

(خارج از کشور ۹۴)

ردیف	قیمت (به ریال)	مقدار تقاضا (به کیلو)	مقدار عرضه (به کیلو)
۱	۱۰۰	۱۲۰۰	۰
۲	۱۵۰	۱۰۰۰	۲۰۰
۳	۲۰۰	۸۰۰	۴۰۰
۴	۲۵۰	۶۰۰	۶۰۰
۵	۳۰۰	۴۰۰	۸۰۰
۶	۳۵۰	۲۰۰	۱۰۰۰
۷	۴۰۰	۰	۱۲۰۰

۱) الف) ردیف ۳، ب) ردیف ۵، پ) ردیف ۴- مقدار تعادلی
 ۲) الف) ردیف ۳، ب) ردیف ۵، پ) ردیف ۷- قیمت تعادلی
 ۳) الف) ردیف ۵، ب) ردیف ۳، پ) ردیف ۴- قیمت و مقدار تعادلی
 ۴) الف) ردیف ۵، ب) ردیف ۳، پ) ردیف ۷- مقدار و قیمت تعادلی

۳۷- در کدام شرایط اتفاق زیر رخ می‌نماید؟

«افزایش قیمت» تا سطحی ادامه می‌یابد که در آن فاصله میان «عرضه و تقاضا» از بین برود و تعادل در «بازار» حفظ شود. این «سطح قیمت» همان «قیمت تعادلی» است.

۱) وقتی در «بازار» قیمت از سطح قیمت تعادلی بالا برود و «مازاد عرضه» به وجود آید.
 ۲) هنگامی که در بازار «کمبود» اتفاق می‌افتد و قیمت از سطح «قیمت تعادلی» پایین‌تر باشد.
 ۳) موقعی که گروهی از «تولیدکنندگان» موفق نشوند کالایشان را بفروشند و حاضر شوند آن را با قیمتی «پایین‌تر» به فروش برسانند.
 ۴) زمانی که از یک سو «مصرف‌کنندگان» مقدار خرید خود را افزایش دهند و از سوی دیگر «تولیدکنندگان» از تولید خود بکاهند.

۳۸- کدام عکس‌العمل وضعیت مازاد عرضه نوعی کالا را به سمت قیمت تعادلی آن پیش می‌برد؟

۱) کاهش قیمت
 ۲) افزایش قیمت
 ۳) افزایش مقدار تولید
 ۴) کاهش مقدار خرید

۳۹- کمبود عرضه در چه قسمتی از شکل مقابل می‌باشد؟

۱) ۴
 ۲) ۳
 ۳) ۲
 ۴) ۱

۴۰- تغییرات قیمت کالای X و میزان عرضه و تقاضای آن، در یک دوره معین، در جدول زیر آمده است. به ترتیب از راست به چپ:

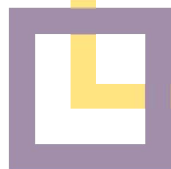
(کانون فرهنگی آموزش ۹۸)

الف) چه اعدادی به جای حروف A و B می‌توانند قرار بگیرند؟

ب) تولیدکنندگان، در قیمت ۳۰۰ ریال در بازار، حداکثر چه مقدار درآمد خواهند داشت؟

میزان تقاضا (به کیلو)	۳۱	A	۲۷	۲۳	۲۱	۱۸	۱۱
قیمت (به ریال)	۱۰۰	۱۵۰	۲۰۰	۲۵۰	۳۰۰	۴۰۰	۵۰۰
میزان عرضه (به کیلو)	۱۷	۲۱	۲۷	۳۱	۳۳	B	۴۳

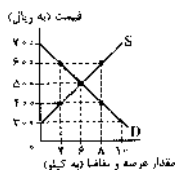
۱) الف) ۲۸ و ۳۷- ب) ۹۹۰۰
 ۲) الف) ۳۰ و ۲۸- ب) ۸۷۰۰
 ۳) الف) ۲۵ و ۴۰- ب) ۵۵۰۰
 ۴) الف) ۲۹-۳۷ و ۳۰- ب) ۶۳۰۰

۴۱- با توجه به منحنی‌های عرضه و تقاضای یک کالای پر طرفدار در بازار، کدام گزینه مبین پاسخ صحیح پرسش‌های زیر است؟

(کانون فرهنگی آموزش ۹۷)

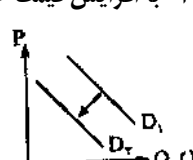
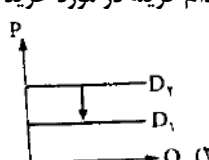
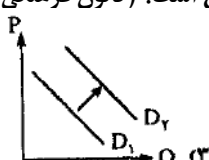
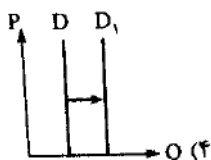
الف) عرضه‌کنندگان در قیمت ۴۰۰ ریال، چند کیلو کالا تولید می‌کند و چه مازاد یا کمبودی در بازار وجود دارد و کدام عامل باعث پیشروی بازار این کالا به سوی تعادل می‌شود؟

ب) به ترتیب مقدار «قیمت تعادلی»، «تقاضای تعادلی» و «عرضه تعادلی» کدام است؟

- ۱) الف) ۸ کیلو- مازاد عرضه‌ای معادل ۴ کیلو- کاهش قیمت- ب) ۵۰۰ ریال- ۶ کیلو- ۶ کیلو
- ۲) الف) ۴ کیلو- کمبود عرضه‌ای معادل ۴ کیلو- افزایش قیمت- ب) ۶۰۰ ریال- ۲ کیلو- ۸ کیلو
- ۳) الف) ۴ کیلو- کمبود عرضه‌ای معادل ۴ کیلو- افزایش قیمت- ب) ۵۰۰ ریال- ۶ کیلو- ۶ کیلو
- ۴) الف) ۸ کیلو- مازاد عرضه‌ای معادل ۴ کیلو- کاهش قیمت- ب) ۵۰۰ ریال- ۲ کیلو- ۸ کیلو

۴۲- با افزایش قیمت خمیردندان، کدام گزینه در مورد خرید مسواک صحیح است؟ (کانون فرهنگی آموزش ۹۸)

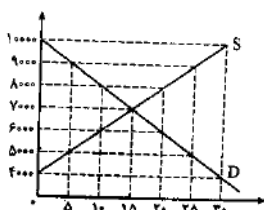
۴۳- کدام گزینه صحیح است؟

الف) امکان این که فروشندگان برای افزایش قیمت یک کالا تباری کنند در بازار ..... بیش تر است.

ب) با کاهش درآمد، منحنی تقاضا برای کالای پست چه تغییری می‌کند؟

- ۱) الف) رقابتی- ب) تغییر می‌کند و مکان هندسی مقدار تقاضا روی منحنی جابه‌جا می‌شود.
- ۲) الف) انحصاری- ب) تغییر می‌کند و مکان هندسی مقدار تقاضا روی منحنی جابه‌جا می‌شود.
- ۳) الف) انحصاری- ب) به سمت چپ جابه‌جا می‌شود.
- ۴) الف) رقابتی- ب) به سمت راست جابه‌جا می‌شود.

۴۴- نمودار مقابل، بیانگر مقادیر عرضه و تقاضای یک کالا در قیمت‌های مختلف است، با توجه به آن:

الف) در قیمت ۱۰۰۰۰ ریال، کمبود تقاضا نسبت به مقدار تقاضای تعادلی چقدر است؟

ب) در قیمت ۶۰۰۰ ریال و ۹۰۰۰ ریال، به ترتیب مقدار مازاد تقاضا و کمبود تقاضا چیست؟

پ) در کدام سطح از قیمت و مقدار، دریافتی تولیدکننده به حداکثر می‌رسد و مقدار آن کدام است؟

ت) کدام عامل موجب از بین رفتن فاصله بین عرضه و تقاضا و هماهنگی رفتار اقتصادی تولیدکننده و مصرف‌کننده می‌شود؟

- ۱) الف) ۱۵ ب) ۲۰-۱۰ پ) ۱۰۰۰۰ و ۳۰-۳۰۰۰۰ ت) افزایش قیمت از ۶۰۰۰ ریال به ۷۰۰۰ ریال
- ۲) الف) ۱۵ ب) ۱۰-۲۰ پ) ۷۰۰۰ و ۱۵-۱۰۵۰۰۰ ت) افزایش قیمت از ۸۰۰۰ ریال به ۷۰۰۰ ریال
- ۳) الف) ۳۰ ب) ۱۰-۲۰ پ) ۷۰۰۰ و ۱۵-۱۰۵۰۰۰ ت) افزایش قیمت از ۶۰۰۰ ریال به ۷۰۰۰ ریال
- ۴) الف) ۳۰ ب) ۲۰-۱۰ پ) ۱۰۰۰۰ و ۳۰-۳۰۰۰۰ ت) افزایش قیمت از ۸۰۰۰ ریال به ۷۰۰۰ ریال

۴۵- کدام گزینه نشان‌دهنده انواع حراجی‌ها است؟

- ۱) رقابتی و انحصاری
- ۲) مزایده و مناقصه
- ۳) انحصار طبیعی و انحصار قانونی
- ۴) حراجی عام و پر طرفدار

۴۶- کدام گزینه از عوامل شکل‌گیری انحصار است؟

- ۱) طبیعی، قانونی، اقتصادی و غیرقانونی
- ۲) طبیعی، قانونی، اقتصادی و اجتماعی
- ۳) قانونی، اقتصادی، اجتماعی و غیرقانونی
- ۴) طبیعی، قانونی، اقتصادی و غیراقتصادی

۴۷- کدام یک از گزینه‌های زیر به ترتیب شامل «بازار انحصاری»، «مناقصه» و «مزایده» می‌باشد؟

- ۱) فروشندگان آثار هنری در نمایشگاه‌ها و حراجی- شرکت توانیر- خریدهای دولتی
- ۲) شرکت پخش و پالایش فرآورده‌های نفتی- خریدهای دولتی- فروشندگان آثار هنری در حراجی‌ها
- ۳) شرکت توانیر- فروشندگان آثار هنری در نمایشگاه‌ها و حراجی‌ها- خریدهای دولتی
- ۴) فروشندگان آثار هنری در نمایشگاه‌ها و حراجی‌ها- شرکت پخش و پالایش فرآورده‌های نفتی- خریدهای دولتی

درس ۶: نقش دولت در اقتصاد چیست؟

گفت‌وگو در کلاس

۱- به نظر شما چرا آقای محمدی باید به دولت مالیات بدهد؟

دولت به وسیله مالیات سه هدف را دنبال می‌کند؛ ۱- افزایش درآمد دولت ۲- کاهش فعالیت‌های نامناسب و تشویق فعالیت‌های مطلوب ۳- کاهش نابرابری‌های اقتصادی

♦ دولت از مردم مالیات می‌گیرد، ۱- چون بهای برخی از کالاها و خدمات عمومی (مثل امنیت) را مستقیماً از شهروندان دریافت نمی‌کند. ۲- همچنین به وسیله مالیات به دنبال رفع نابرابری بین افراد پردرآمد و کم‌درآمد است.

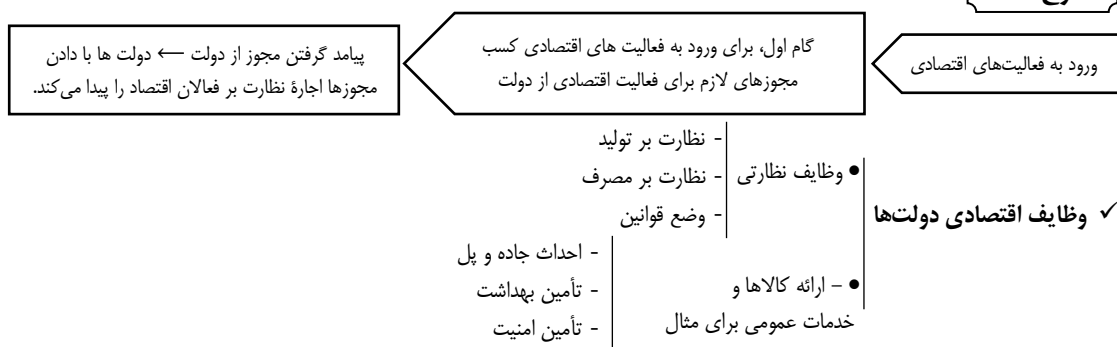
۲- به نظر شما دولت با چه انگیزه‌ای باید وارد بازی میان عرضه‌کننده و تقاضاکننده شود؟ این کار برای او چه نفعی دارد؟

مهم‌ترین هدف دولت ایجاد تعادل در بازار عرضه و تقاضا است. همچنین دولت برای بالا بردن امنیت اقتصادی جامعه باید نقش فعالی در عرصه اقتصادی بازی کند، به طور خلاصه می‌توان گفت، هدف دولت بهبود عملکرد بازار است.

نقشه راه

- دولت ← در فضای کسب و کار نقش داور را دارد.
- تصمیمات دولت بر روی رفتار تولیدکنندگان و تقاضاکنندگان تأثیر می‌گذارد.
- در عرصه اقتصاد دو بازیگر اصلی وجود دارد
  - تولیدکنندگان (عرضه‌کنندگان)
  - مصرف‌کنندگان (تقاضاکنندگان)
- دولت با عملکرد درست خود می‌تواند تخصیص‌های بهینه‌ای برای اقتصاد به وجود آورد.

طرح مسئله

دو وظیفه اقتصادی دولت

۱- بهبود عملکرد بازار

- مجموعه گسترده‌ای از قوانین و مقرراتی که توسط دولت وضع و اجرا می‌شود، برای رسیدن به دو هدف است.
- ① تسهیل و تشویق مبادلاتی که به نفع خریداران و فروشندگان است.
- ② جلوگیری از بروز شرایطی که به مبادلات خریداران و فروشندگان آسیب می‌زند.
- حضور دولت و عملکرد قوی آن سبب می‌شود افراد به حقوق یکدیگر تعرض نکنند و دارایی‌هایی را که متعلق به آنها نیست، تصرف نمایند.
- برای مثال، نقش نظارتی دولت نباشد، خریداران نمی‌توانند اطمینان یابند، آیا فروشندگان مالکان واقعی آن چیزی هستند که برای فروش عرضه کرده‌اند یا خیر؟

وظایف و نقش دولت در بهبود عملکرد بازار (خرید و فروش)

الف) حمایت دولت از مالکیت و قراردادها

- دولت با تعریف و اجرای حقوق مالکیت ← امنیت خرید و فروش و مبادلات را بهبود می‌بخشد.
- دولت اجازه نمی‌دهد تا زمانی که فروشنده اثبات نکند که مالک واقعی چیزی است، آن را بفروشد.

ب) وضع قوانین و مقررات

- ✓ دولت‌ها علاوه بر حمایت از حقوق مالکیت و اجرای قراردادها می‌کوشند با وضع قوانین و مقرراتی ویژه در زمینه‌های مختلف، اطلاعات و آگاهی‌های لازم را برای مبادله بین افراد تضمین کنند. برای مثال شرکت‌های دارویی و غذایی نمی‌توانند پیش از انجام برخی آزمایش‌ها و اخذ گواهی معتبر، محصولات خود را به بازار عرضه کنند یا افراد بدون دارا بودن صلاحیت‌های لازم به مشاغل مختلف وارد شوند.
- ✓ سازمان استاندارد وظیفه دارد کیفیت یا عدم کیفیت محصولات را تأیید کند.
- ✓ نتیجه تمام فعالیت‌های مثبت دولت ← بهبود عملکرد بازار است.

۲- ارائه کالاهای عمومی

- دولت علاوه بر وظایف نظارتی، مسئول ارائه کالاها و خدمات عمومی و سرمایه‌گذاری در این حوزه هم هست.
- کالاهای عمومی ← کالاها و خدماتی هستند که توسط افراد زیادی به طور هم زمان استفاده می‌شوند و کسی نمی‌تواند مردم را از استفاده از آن‌ها محروم کند.
- کالاها و خدمات عمومی بسیار باارزش‌اند و مالکیت آن‌ها در اختیار هیچ فردی طرفداری نیست، مثل خیابان‌ها، بوستان‌ها، و پل‌ها ...

ابزارها و منابع تأمین مالی دولت

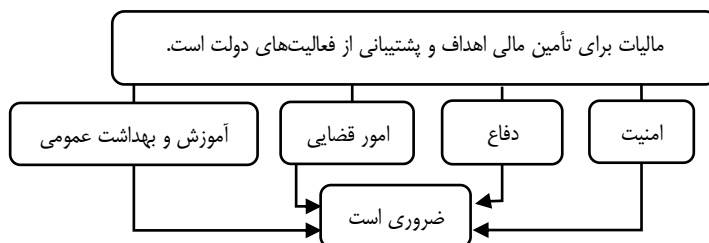
- ◆ دولت‌ها کالاها و خدمات گوناگونی ارائه می‌دهند و مسئولیت‌های مختلفی برعهده دارند، ارائه این کالاها و خدمات عمومی برای دولت‌ها بار مالی به همراه دارد.
- ◆ منابع مالی دولت برای ارائه کالاها و خدمات عمومی
  - ۱ مالیات‌ها
  - ۲ درآمد دولت از طریق فروش دارایی‌های ملی
  - ۳ ایجاد بدهی

۱- مالیات‌ها

- ◆ دولت برای تأمین سطحی از کالاها و خدمات عمومی برای همگان، از مردم مالیات می‌گیرد.

الف) افزایش درآمد دولت

- هدف اصلی مالیات از اخذ مالیات ← بالا رفتن درآمد دولت تا حدی که عملکرد دولت مؤثر واقع شود.
- ب) کاهش فعالیت‌های نامناسب و تشویق فعالیت‌های مطلوب
- فراتر از افزایش درآمد ← هدف از برخی مالیات‌ها، کاهش رفتارهای نامناسب است.
- مثال: ① مالیات بر چوبک‌های غذاخوری باعث کاهش قطع درختان جنگلی و مصرف چوبک‌ها شد. (در چین)
- مثال: ② در برخی کشورها مالیات بر سوخت‌های آلاینده مانند بنزین و گازوئیل معمول است. ← چراکه این مالیات می‌تواند به کاهش مصرف و در نتیجه کاهش آلودگی ناشی از آن بیانجامد.
- مثال: ③ در برخی از کشورها به دلیل آثار زیست‌محیطی خطرناک کیسه‌های پلاستیکی، به وضع مالیات بر آن‌ها اقدام شده است.
- مثال: ④ مالیات بر مصرف محصولات تنباکویی از جمله سیگار که برای سلامت انسان مضر است، در دنیا بسیار شایع است.
- مثال: ⑤ گاهی نیز دولت از برخی فعالیت‌ها که برای افراد جامعه مفید است، مالیات دریافت نمی‌کند.

فصل دوم: درس ششم | نقش دولت در اقتصاد چیست؟

انواع مالیات

الف) مالیات مستقیم ← در مالیات مستقیم مبلغی به عنوان مالیات از درآمد و دارایی افراد دریافت می‌شود.
(مثل مالیات بر درآمد و دارایی)

ب) مالیات غیرمستقیم ← در مالیات غیرمستقیم، مالیات به صورت بخشی از قیمت کالا از مشتری گرفته می‌شود (مثل مالیات بر مصرف، مالیات بر ارزش افزوده)

در کشور ما در یک دسته‌بندی کلی دو نوع مالیات گرفته می‌شود

الف) مالیات مستقیم

• مالیات بر ارث

- ✓ مهم‌ترین نوع مالیات بر دارایی، مالیات بر ارث است.
- ✓ مالیات بر ارث: از اموال و دارایی‌های باقی‌مانده ی شخص فوت شده، دریافت می‌شود. در واقع زمانی که اموال شخص متوفی قرار است به وراث او منتقل شود، دولت از دارایی و ثروت در حال انتقال مالیات می‌گیرد.

۱- مالیات بر دارایی ←

↓
اساس و مبنای مالیات بر دارایی، ثروت مؤدی (پرداخت‌کننده مالیات) است.

انواع مالیات مستقیم

۲- مالیات بر درآمد

درآمد افراد و شرکت‌ها (و نه ثروت آن‌ها) مبنای مالیات است.

- شاید بتوان گفت که مالیات بر درآمد اشهر طرفدار، مهم‌ترین نوع مالیات است.
- مالیات بر درآمد از هر کدام از انواع درآمدها جداگانه دریافت می‌شود.
- مالیات بر درآمد مانند ← مالیات بر درآمد حقوق، مالیات بر درآمد املاک، مالیات بر درآمد مشاغل و ...

بیش تر بدانیم

اقسام مالیات بر درآمد

نوع مالیات	تعریف	مقدار مالیات
مالیات بر درآمد کشاورزی و دامپروری	هرگونه درآمد ناشی از فعالیت‌های کشاورزی، زراعت، دامپروری، دامداری، پرورش ماهی، پرورش زنبورعسل، صیادی، ماهیگیری و مواردی از این دست	از پرداخت مالیات معاف است.
مالیات بر درآمد حقوق	درآمد ناشی از حقوق و دستمزد	تا سطحی از درآمد (تعیین شده در بودجه سالیانه) معاف از مالیات و مازاد بر این مبلغ و تا هفت برابر آن، ده درصد مالیات کسر می‌شود. نسبت به مازاد این مبلغ هم ۲۰ درصد کسر می‌شود.
مالیات بر درآمد مشاغل	درآمد شخص حقیقی از اشتغال به مشاغل تجاری، خدماتی و پزشکی به صورت کل فروش کالا و خدمات پس از کسر هزینه‌ها	نحوه محاسبه بر مبنای سود سالیانه یعنی؛ کل فروش کالا و خدمات این فعالیت‌ها است البته ابتدا هزینه محاسبه و از درآمد کسر می‌شود. مبنای مالیات اظهارنامه‌ای است که باید پر کنند و تا قبل از تیرماه سال بعد به اداره امور مالیاتی محل کار خود تسلیم نمایند.
مالیات بر درآمد اتفاقی	درآمدهایی مانند جایزه و معاملات بلاعوض (مثل بخشش و هبه زمین به دیگری) که معمولاً مستمر و تکرار شونده نیستند و به صورت اتفاقی حاصل می‌گردند.	میزان مالیات و نحوه پرداخت آن، بسته به نوع درآمد حاصله می‌تواند متفاوت باشد.
مالیات بر درآمد املاک	درآمد ناشی از اجاره املاک و علاوه بر اجاره نقل و انتقال املاک هم مشمول مالیات است.	پس از کسر ۲۵ درصد از مبلغ کل اجاره به عنوان هزینه‌ها و استهلاک، مشمول پرداخت مالیات خواهند شد.
مالیات بر درآمد اشهر طرفدار حقوقی	از جمع درآمد شرکت‌های تجاری	—

فصل دوم: درس ششم | نقش دولت در اقتصاد چیست؟

چند مثال برای مسائل مالیات (برای مطالعه)

مثال (۱): این مثال در رابطه با مالیات بر درآمد حقوق است.

- کارمند یکی از وزارتخانه‌ها ماهیانه ۶,۵۰۰,۰۰۰ تومان حقوق می‌گیرد. طبق قانون، درآمدهای تا ۲,۵۰۰,۰۰۰ تومان از پرداخت مالیات معاف هستند.

الف) میزان مالیات ماهانه این فرد چقدر است؟

ب) درآمد خالص ماهانه این فرد را محاسبه کنید.

درآمد کل   سقف معافیت درآمد از پرداخت مالیات

$$6,500,000 - 2,500,000 = 4,000,000 \leftarrow \text{درآمدی که به آن مالیات تعلق می‌گیرد}$$

پاسخ: الف)

$$4,000,000 \times \frac{10}{100} = 400,000 \leftarrow \text{میزان مالیات ماهانه}$$

نکته: از درآمد این فرد ۲,۵۰۰,۰۰۰ تومان از پرداخت مالیات معاف است، پس از ۶,۵۰۰,۰۰۰ تومان، تنها ۴,۰۰۰,۰۰۰ تومان مشمول پرداخت مالیات می‌شود. چون

درآمد مشمول مالیات این فرد کم‌تر از ۷ برابر معافیت مالیاتی است، پس او باید فقط ۱۰ درصد مالیات بدهد.

ب)

مالیات ماهانه   درآمد کل

$$6,500,000 - 400,000 = 6,100,000 \leftarrow \text{خالص درآمد}$$

مثال (۲): این مثال در رابطه با مالیات بر درآمد مشاغل است.

- یک کارخانه صنعتی در سال گذشته ۹۳,۰۰۰,۰۰۰ تومان درآمد داشته است. این کارگاه سالانه ۱۲,۰۰۰,۰۰۰ تومان اجاره داده است و حقوق کارکنانش سالانه ۲۱,۰۰۰,۰۰۰ تومان بوده است. مالک این کارگاه اظهارنامه مالیاتی خود را به موقع ارائه کرده است (تا قبل از تیرماه) میزان مالیات او را محاسبه کنید. (نرخ مالیات ۱۵ درصد است).

ابتدا هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم کارگاه را محاسبه می‌کنیم (هزینه‌های آشکار و پنهان)

$$12,000,000 + 21,000,000 = 33,000,000 \leftarrow \text{جمع هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم (البته در این سوال هزینه‌های غیر مستقیم بیان نشده است)}$$

$$93,000,000 - 33,000,000 = 60,000,000 \leftarrow \text{درآمد مشمول مالیات}$$

$$60,000,000 \times \frac{15}{100} = 9,000,000 \leftarrow \text{مالیات قابل پرداخت}$$

مثال (۳) این مثال در رابطه با مالیات بر املاک است.

- فردی از بابت اجاره املاک خود ماهانه ۱۳,۰۰۰,۰۰۰ تومان اجاره می‌گیرد، نرخ مالیاتی در این کشور ۸٪ است، مالیات سالانه این فرد را محاسبه کنید.

$$13,000,000 \times 12 = 156,000,000 \leftarrow \text{درآمد اجاره سالانه}$$

$$156,000,000 \times \frac{25}{100} = 39,000,000 \leftarrow \text{کسر ۲۵٪ از درآمد سالانه اجاره}$$

$$156,000,000 - 39,000,000 = 117,000,000 \leftarrow \text{درآمد مشمول مالیات}$$

$$117,000,000 \times \frac{8}{100} = 9,360,000 \leftarrow \text{مالیات سالانه}$$

ب) مالیات غیرمستقیم

در مالیات غیرمستقیم، مالیات به صورت بخشی از قیمت کالا یا خدمات از مشتریان گرفته می‌شود.

- ① عوارض گمرکی
- ② عوارض خدماتی
- ③ مالیات بر مصرف
- ④ مالیات بر ارزش افزوده

مهم‌ترین انواع مالیات‌های غیرمستقیم که در کشور ما اجرا و اعمال می‌شوند، عبارت‌اند از

۱- عوارض گمرکی

♦ یکی از انواع مالیات‌های غیرمستقیم، عوارض گمرکی است.

♦ حقوق و عوارض گمرکی در واقع مالیات هر کشور بر صادرات و واردات کالاهاست که با نام «تعرفه‌های گمرکی» نیز شناخته می‌شود.

♦ این نوع مالیات‌ها، تابع سیاست‌های کلان بازرگانی ② شرایط اقتصادی کشورها هستند.

♦ این نوع مالیات‌ها، دو کارکرد دارند ① یکی از راه‌های درآمدزایی دولت‌ها هستند. ② معمولاً برای حمایت از صنایع داخلی نیز به کار گرفته می‌شوند.

♦ این دسته از مالیات‌ها ممکن است براساس ① قیمت و ارزش کالاها یا ② براساس ویژگی‌ها و مشخصات آن‌ها (مانند حجم، وزن و ...) تعیین و دریافت شوند.

۲- عوارض خدماتی

◆ انواع عوارض درج شده در قبض‌های شهرداری مالیات تلقی می‌شود.

◆ شهرداری در مقابل خدماتی که ارائه می‌کند، وجوهی مانند عوارض خودرو یا عوارض نوسازی و دفع پسماند دریافت می‌کند.

۳- مالیات بر مصرف

◆ مالیات بر مصرف مالیاتی است که مصرف‌کنندگان کالاها را بر طرفدار در زمان خرید آن کالا (به همراه قیمت کالا) پرداخت می‌کنند.

◆ هرکس میزان بیش تری از آن کالا مصرف کند، در نهایت مالیات بیش تری نیز پرداخت می‌کند. (مصرف ↑ = مالیات ↑)

◆ اگرچه مالیات بر مصرف، نهایتاً به وسیله مصرف‌کننده نهایی پرداخت می‌شود، اما وظیفه قانونی پرداخت آن به عهده تولیدکنندگان و فروشندگان است.

• مالیات بر مشروبات غیرالکلی ماشینی

◆ مالیات بر مصرف، انواع بسیار زیادی دارد. دو نمونه از بارزترین آن‌ها در ایران

• مالیات بر دخانیات

بیش تر بدانیم

ارزش افزوده

- تفاوت داده‌ها | ستاده‌ها را «ارزش افزوده» می‌گویند.
- اختلاف ارزش یک کالا نسبت به مرحله قبل را «ارزش افزوده» می‌گویند. در واقع می‌توان گفت، در هر مرحله از تولید بر ارزش محصول اولیه افزوده شده و محصول تحویل مرحله بعدی می‌شود، این کار تا مرحله نهایی ادامه دارد.
- ارزش افزوده مرحله اول همان قیمت مرحله اول است.
- جمع ارزش افزوده در مراحل مختلف یک کالا با قیمت نهایی آن کالا یکسان است.
- ارزش افزوده همان سود نیست، بلکه قسمتی از ارزش افزوده سود است.
- قیمت یک کالا از دو قسمت تشکیل می‌شود | ۱- مواد اولیه آن کالا
۲- ارزش افزوده آن

مثال: ۱- باتوجه به اطلاعات داده شده به سوالات پاسخ دهید.

الف) ارزش افزوده مرحله اول چقدر است؟

ب) ارزش افزوده مرحله تولید نخ چقدر است؟

پ) جمع ارزش افزوده در مراحل مختلف چقدر است؟

قیمت پنبه	۳,۰۰۰ تومان
قیمت نخ	۷,۰۰۰ تومان
قیمت پارچه	۲۰,۰۰۰ تومان
قیمت پیراهن	۵۰,۰۰۰ تومان

پاسخ:

الف) ارزش افزوده مرحله اول همان قیمت مرحله اول است، یعنی ۳,۰۰۰ تومان

ب) اگر مرحله تولید نخ را منهای مرحله قبل یعنی پنبه کنیم، ارزش افزوده نخ به دست می‌آید.

پ) ارزش افزوده پنبه $3000 - 0 = 3000$

ارزش افزوده نخ $7000 - 3000 = 4000$

ارزش افزوده پارچه $20000 - 7000 = 13000$

ارزش افزوده پیراهن $50000 - 20000 = 30000$

جمع ارزش افزوده‌ها $3000 + 4000 + 13000 + 30000 = 50000$

جمع ارزش افزوده در تمام مراحل، همان قیمت نهایی است.

۲- باتوجه به اطلاعات داده شده ارزش افزوده مرحله دوم را محاسبه کنید.

مواد اولیه مرحله دوم ۲۰,۰۰۰ تومان

ارزش افزوده مرحله سوم ۵,۰۰۰ تومان

مواد اولیه مرحله چهارم ۷۰,۰۰۰ تومان

پاسخ:

$20000 + 5000 = 25000$

ارزش افزوده مرحله دوم $70000 - 25000 = 45000$

می‌توان گفت مرحله چهارم ۷۰,۰۰۰ تومان بابت مواد اولیه به مرحله سوم داده است، مرحله سوم از این مبلغ ۵۰,۰۰۰ تومان بابت ارزش افزوده و ۶۵,۰۰۰ تومان بابت مواد اولیه گرفته است.

مرحله سوم ۶۵,۰۰۰ تومان مواد اولیه را به مرحله دوم داده است. مرحله دوم از این ۶۵,۰۰۰ تومان، ۲۰,۰۰۰ تومان بابت مواد اولیه داده و ۴۵,۰۰۰ تومان ارزش افزوده ایجاد کرده است.

بیش تر بدانیم

- برخی از انواع مالیات‌ها در ایران گرفته نمی‌شود و همین امر سبب شده است که انحرافات در مسیر سرمایه‌گذاری، در کشور رخ دهد. از جمله این مالیات‌ها، مالیات خانه‌های خالی و زمین‌های یاب است که سبب شده است این نوع دارایی‌های مصرفی به دارایی سرمایه‌ای غیرمولد تبدیل شود.

۴- مالیات بر ارزش افزوده

☞ **منظور از مالیات بر ارزش افزوده**، مالیاتی است که از تفاوت بین ارزش کالا و خدمات عرضه‌شده با ارزش کالا و خدمات خریداری شده در دوره‌ای مشخص گرفته می‌شود.

☞ **این نوع مالیات چند مرحله‌ای** است و در هر یک از مراحل تولید و تکمیل تا مصرف نهایی بر حسب ارزش افزوده گرفته می‌شود.

- مالیات بر ارزش افزوده با ایجاد شفافیت، فرار مالیاتی را کاهش می‌دهد.
- مزایای مالیات بر ارزش افزوده
- این نوع از مالیات، از مالیات‌ستانی مضاعف جلوگیری می‌کند؛ چراکه مالیات پرداخت شده تولیدکنندگان قبلی از مالیات بر فروش بعدی کسر می‌شود. به عبارت دیگر کالا و خدمات واسطه‌ای از پرداخت مالیات معاف می‌شوند.

• مالیات بر ارزش افزوده (VAT)، چگونه کار می‌کند؟

در کشورهایی که سازوکار مالیات بر ارزش افزوده برقرار است، کسب و کارها، منبع مالیات را از فروش خودشان جمع‌آوری کرده و آن را از طریق خرید از دیگر کسب و کارها، پرداخت می‌کنند در مثال زیر نشان داده شده است که چگونه ۱۰ درصد مالیات بر ارزش افزوده (VAT) بر تولید و فروش لباس، عمل می‌کند.

مرحله (۱): کشاورزی پنبه را برداشت می‌کند و آن را به قیمت ۱۰۰۰ تومان به پارچه‌باف می‌فروشد.
 مرحله (۲): پارچه‌باف، پارچه را می‌بافد و به قیمت ۵۰۰۰ تومان به خیاط می‌فروشد.
 مرحله (۳): خیاط لباس را می‌دوزد و آن را به قیمت ۱۲۰۰۰ تومان به مغازه‌دار می‌فروشد.
 مرحله (۴): مغازه‌دار، لباس را به قیمت ۲۰۰۰۰ تومان به مشتری می‌فروشد.

قیمت فروش با مالیات بر ارزش افزوده	۱۱۰۰ تومان	۵۵۰۰ تومان	۱۳۲۰۰ تومان	۲۲۰۰۰ تومان
مالیات بر ارزش افزوده جمع‌آوری شده توسط فروشنده	۱۰۰ تومان	۵۰۰ تومان	۱۲۰۰ تومان	۲۰۰۰ تومان
اعتبار مالیات بر ارزش افزوده‌هایی که در مرحله قبلی پرداخت شده	۱۰۰- تومان	۵۰۰- تومان	۱۲۰۰- تومان	
مالیات بر ارزش افزوده خالص جمع‌آوری شده	۱۰۰ تومان	۴۰۰ تومان	۷۰۰ تومان	۸۰۰ تومان
مجموع مالیات بر ارزش افزوده جمع‌آوری شده				۲۰۰۰ تومان

مثال دیگری برای مالیات بر ارزش افزوده

دامپروری، پوست گوسفند را به مبلغ ۲۰,۰۰۰ تومان به کارخانه تولید چرم می‌فروشد، کارخانه پوست را به چرم تبدیل کرده و به قیمت ۱۰۰,۰۰۰ تومان به کارخانه تولید کیف می‌فروشد. کارخانه چرم را به کیف تبدیل کرده و آن را به قیمت ۳۰۰,۰۰۰ تومان به فروشگاه کیف و چرم می‌فروشد. فروشگاه نیز کیف را به مبلغ ۴۵۰,۰۰۰ تومان به قیمت گذاشته شده. (در این جامعه مالیات بر ارزش افزوده ۵٪ است).
 «برای سؤال بالا به جدول مالیات بر ارزش افزوده بنویسید.»

مرحله اول: فروش پوست گوسفند	مرحله دوم: تبدیل پوست به چرم	مرحله سوم: تبدیل چرم به کیف	مرحله چهارم: قیمت فروش بدون مالیات
۲۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	۴۵۰۰۰۰
۲۱۰۰۰ VAT $20000 \times \frac{5}{100} = 1000$	۱۰۵۰۰۰ VAT $100000 \times \frac{5}{100} = 5000$	۳۱۵۰۰۰ VAT $300000 \times \frac{5}{100} = 15000$	۴۷۲۵۰۰ VAT $450000 \times \frac{5}{100} = 22500$ $450000 + 22500 = 472500$
۱۰۰۰	۵۰۰۰	۱۵۰۰۰	۲۲۵۰۰
—	-۱۰۰	-۵۰۰۰	-۱۵۰۰۰
+ ۱۰۰۰	+ ۴۰۰۰	+ ۱۰۰۰۰	۷۵۰۰

فصل دوم: درس ششم | نقش دولت در اقتصاد چیست؟

↓ ۲۲۵۰۰	مجموع مالیات بر ارزش- افزوده جمع‌آوری شده
------------	--

۲- سایر درآمدهای دولت

الف) فروش دارایی‌های ملی

- غیر از مالیات بخش زیادی از درآمدهای موردنیاز دولت در ایران از محل فروش دارایی‌های تجدیدناپذیر مثل نفت تأمین می‌شود.
- بخش زیادی از درآمدهای دولت از محل فروش دارایی‌های تجدیدناپذیری مانند نفت و گاز تأمین شده است.

- معایب تأمین درآمد از محل دارایی‌هایی مانند نفت و گاز
- این درآمدی پایدار نیست.
  - این منابع تجدیدناپذیرند.
  - با نوسانات جهانی قیمت نفت و گاز تغییر می‌کند.
  - قابل تحریم است.

فروش این نوع دارایی‌ها، عملاً فروش دارایی‌هایی است که نه فقط به ما بلکه به نسل‌های بعد هم تعلق دارد. اگر با درآمدهای حاصل از فروش منابع طبیعی مثل نفت، دارایی‌های دیگری خلق نشود و این درآمدها صرف هزینه‌های جاری کشور (نظیر پرداخت حقوق و دستمزد و ...) شود، در این صورت حتماً نسل‌های بعد، ما را نخواهند بخشید! (اگر درآمد نفت و گاز صرف سرمایه‌گذاری‌های مولد و زیربنایی شود مشکلی نخواهد بود.)

ب) ایجاد بدهی

همچنین دولت، سالیانه بخشی از درآمد مورد نیاز خود را از طریق ایجاد بدهی تأمین می‌کند، یعنی از مردم قرض می‌گیرد یا آن‌ها را در طرح‌های عمرانی و سرمایه‌گذاری‌های دولتی شریک می‌کند و از محل سود این طرح‌ها سودی بین آن‌ها تقسیم می‌کند. این درآمد هم ناپایدار است.

جایگاه دولت در جریان چرخشی درآمد

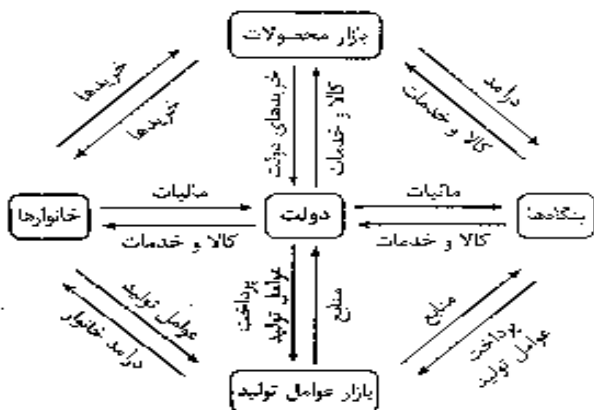
در گذشته به دو بازیگر اصلی اقتصاد اشاره کردیم (خانوارها و بنگاه‌ها) حالا با یک بازیگر دیگر آشنا می‌شویم به نام دولت

- بازیگران اصلی اقتصاد
- خانوارها
  - بنگاه‌ها
  - دولت

☞ در جریان چرخشی تعاملات بین خانوارها و شرکت‌ها باید به نقش دولت نیز اهمیت داد.

- ☞ دولت
- در اقتصاد جامعه، نقش‌های مختلفی برعهده دارد.
  - خریدار مهمی در بازارهای عوامل تولید و نیز بازار کالا و خدمات است.
  - با دریافت مالیات از شرکت‌ها و خانوارها و پرداخت یارانه به آن‌ها نقش مهم در اقتصاد ایفا می‌کند.

- مشارکت دولت در روابط اقتصادی به ۳ شکل است:
- روابط با خانوار
  - روابط با بازار محصولات
  - روابط با بازار عوامل تولید

- منابع درآمد دولت
- مالیاتی که از خانوارها و مؤسسات می‌گیرد.
  - کالاهای که به خانوارها و مؤسسات می‌فروشد.
  - خدماتی که به خانوارها و مؤسسات می‌فروشد.
  - منابعی که به بازار عوامل تولید می‌فروشد.

- هزینه‌های دولت
- یارانه‌هایی که به مؤسسات و خانوارها می‌پردازد.
  - کالاهایی که از مؤسسات و خانوارها می‌خرد.
  - خدماتی که از مؤسسات و خانوارها می‌خرد.
  - منابعی که از بازار عوامل تولید می‌خرد.

برای تفکر و تمرین

۱- هر یک از موارد زیر را تحلیل کنید و مشخص کنید که آیا این تغییرات می تواند یک فعالیت اقتصادی را که مشمول مالیات می شود، تشویق یا دلسرد کند؟ پاسخ را توضیح دهید.

- دولت مالیات ۱۰۰۰ تومانی بر بطری ها و قوطی های پلاستیکی وضع می کند.
- این اقدام دولت می تواند باعث افزایش قیمت این کالاها شود و در نتیجه میل مصرف کننده از مصرف آن ها کاهش می یابد و احتمالاً تولیدکنندگان این کالاها به سمت تولیدات دیگر مثل بطری های کاغذی می روند.
- دولت مبلغ کمک های خیریه را که می تواند هنگام محاسبه مالیات بر درآمد از درآمد کسر شود، افزایش می دهد.
- این روند باعث افزایش کمک های نقدی بنگاه های اقتصادی به سازمان های خیریه می شود.
- دولت مالیات حقوق و دستمزد کارفرمایان را کاهش می دهد.
- این روند باعث افزایش کارگاه ها و بنگاه های اقتصادی می شود و به عنوان یک عامل تشویقی عمل می کند.
- دولت بر غذاهایی که حاوی سطوح بالایی از چربی و سطح بالایی از سدیم هستند، مالیات اعمال می کند.
- این طرح باعث کاهش مصرف این مواد غذایی می شود و در نهایت باعث افزایش سلامت و بهبود تغذیه مردم جامعه می گردد.
- دولت قوانین را تغییر می دهد تا شرکت ها مالیات بیش تری بپردازند.
- این روند می تواند باعث تعطیل شدن برخی شرکت ها و بنگاه ها شود و از طرف دیگر قیمت کالاهای تولیدی این بنگاه ها را افزایش دهد.
- دولت مالیات بر فروش خودروهای جدید را حذف می کند.
- این قانون می تواند ناوگان وسایل نقلیه را نو کند و خرید و فروش خودروهای قدیمی و میل به خرید آن ها را کاهش دهد و تأثیرات زیست محیطی مثبتی ایجاد کند.
- دولت نرخ مالیات املاک برای کارخانجات جدید را کاهش می دهد.
- قسمتی از سرمایه و یا سود کارخانجات به طرف سرمایه گذاری در املاک صنعتی حرکت می کند و باعث ایجاد کارخانه های جدید می شود.

۲- نوع مالیات را در هر یک از موارد زیر تعیین کنید.

- کارفرمایان باید درصدی از دستمزد کارکنان خود را به دولت پرداخت کنند.
- مالیات مستقیم ← مالیات بر درآمد
- افرادی که خانه، ویلا، خودروهای لوکس و ... دارند، ملزم به پرداخت درصدی از ارزش دارایی خود به دولت هستند.
- مالیات مستقیم ← مالیات بر دارایی
- دولت تصمیم می گیرد که فقط کالاهای پر طرفداری در مقادیر مشخصی پس از خرید مالیات بپردازند.
- مالیات غیرمستقیم ← مالیات بر مصرف
- شرکت ها باید در صدی از سود خودشان را به دولت بپردازند.
- مالیات مستقیم ← مالیات بر درآمد اشهر طرفدار حقوقی
- کارکنان باید بخشی از درآمد خود را به عنوان مالیات به دولت پرداخت کنند.
- مالیات مستقیم ← مالیات بر درآمد حقوق

۳- کارگاه ایران سبزی، به همراه سه کارگاه مجاور دیگر، از مجموع کالاها و امکانات عمومی که دولت در اختیار آن ها قرار داده است، هر یک مطابق با موارد زیر از مزایای آن بهره مند می شوند.

- احداث و تجهیز جاده ای که برای تسهیل حمل و نقل در کنار کارخانه احداث شده است، به ارزش سالانه ۵۰ میلیون تومان
  - احداث و تجهیز مجموعه سامانه روشنایی بیرون از کارخانه به ارزش سالانه ۳۰ میلیون تومان
  - تأمین امنیت راه ها و بازار خرید مواد اولیه و فروش محصولات به ارزش سالانه ۳۰ میلیون تومان
  - ایجاد و نگهداری امکانات رفاهی و بهداشتی در نزدیکی کارخانه به ارزش سالانه ۳۰ میلیون تومان
- اگر قرار بود آقای محمدی به عنوان مدیرعامل کارگاه، خودش هزینه این موارد را پرداخت کند، چه تغییری در درآمد و سود و زیان سالانه شرکت او حاصل می شود؟ (اطلاعات مربوط به هزینه ها و درآمد شرکت در تمرین درس اول آمده است).

درآمد شرکت تغییری نخواهد کرد.

هزینه های شرکت به شدت افزایش می یابد و سود شرکت به شدت کاهش می یابد.

- اکنون فرض کنید دولت، مالیاتی معادل ۵ درصد به طور سالانه، بر درآمدهای شرکت تولیدی آقای محمدی وضع کرده است، اولاً تأثیر این مالیات را بر سود و زیان سالانه شرکت محاسبه کنید. ثانیاً هزینه مالیات را با منافع به دست آمده از امکانات عمومی مقایسه کنید و تحلیل کنید که آیا پرداخت مالیات به نفع شرکت است یا به ضرر آن.

باتوجه به درآمد سالیانه ۲,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰ (که در تمرین درس اول آمده است) میزان مالیات ۵٪ را حساب می کنیم.

$$۲,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰ \times \frac{۵}{۱۰۰} = ۱۲۵,۰۰۰,۰۰۰$$

با افزایش ۵ درصدی مالیات، میزان هزینه های شرکت در حالت عادی افزایش می یابد و از میزان سود شرکت کاسته می شود.

مالیاتی که شرکت آقای محمدی می پردازد نسبت به خدمات و امکاناتی که از دولت گرفته است، اندک است و می توان گفت پرداخت مالیات در اصل یک سرمایه گذاری پر سود برای شرکت آقای محمدی است و در بلندمدت باعث افزایش درآمد و سود، و کاهش هزینه ها و افزایش سود می شود.

فصل دوم: درس ششم | نقش دولت در اقتصاد چیست؟

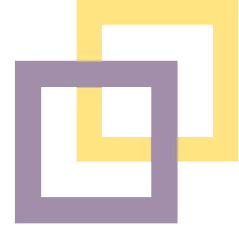
تحلیل کنید.

۱- چرا دولت به عنوان یکی از بازیگران، باید در میان کسب و کار حضور داشته باشد؟

از زمان شکل‌گیری نخستین تمدن‌های بشری، نیاز به نهادی که اداره این جوامع را به عهده بگیرد، احساس می‌شد. با گذشت زمان دولت‌ها به تدریج به محدوده اقتصادی جامعه نفوذ کردند و روابط مالی خود را با شهروندان گسترش دادند. امروزه دولت‌ها در عرصه اقتصاد فعالیت بسیار گسترده‌ای دارند و حضورشان را در اقتصاد جامعه نمی‌توان نادیده گرفت. دولت‌ها وظایفی مانند هدایت جامعه در مسیر رشد و توسعه پایدار، ایجاد اشتغال، فقرزدایی، کاهش نابرابری و توزیع عادلانه درآمد و ثروت، مقابله با تورم و ... برعهده دارند.

۲- چرا کسب و کارهای گوناگون، باید به دولت مالیات بدهند؟

دولت‌ها کالاها و خدمات گوناگونی ارائه می‌دهند و مسئولیت‌های مختلفی برعهده دارند. برای تأمین منابع مالی این فعالیت‌ها و ارائه خدمات و کالاهای عمومی، دولت‌ها از مردم مالیات می‌گیرند. دولت‌ها با سه هدف از بنگاه‌های اقتصادی و مردم مالیات می‌گیرند. ۱- افزایش درآمد دولت ۲- کاهش فعالیت‌های نامناسب و تشویق فعالیت‌های مطلوب ۳- کاهش نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی

تعاریف و اصطلاحات

- ۱- **بازیگران اقتصاد** ← خانوارها، بنگاه‌ها و دولت
- ۲- **دولت** ← وظیفه نظارتی و ارائه کالا و خدمات را دارد.
- ۳- **کالاهای عمومی** ← به کالاها و خدماتی که توسط افراد زیادی می‌تواند هم‌زمان استفاده شود و کسی نمی‌تواند مردم را از استفاده‌ی آن محروم سازد، کالاهای عمومی گویند. (کالاها و خدمات عمومی)
- ۴- **منابع درآمد دولت** ← مالیات‌ها، فروش دارایی‌های ملی و ایجاد بدهی
- ۵- **اهداف مالیات** ← افزایش درآمد دولت و کاهش رفتارهای نامطلوب و کاهش نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی
- ۶- **انواع مالیات** ← ۱- مالیات مستقیم ۲- مالیات غیرمستقیم
- ۷- **مالیات مستقیم** ← در مالیات مستقیم مبلغی به عنوان مالیات گرفته می‌شود.
- ۸- **مالیات غیرمستقیم** ← این مالیات به صورت بخشی از قیمت کالا از مشتری گرفته می‌شود.
- ۹- **انواع مالیات‌های مستقیم** ← ۱- مالیات بر دارایی ۲- مالیات بر درآمد
- ۱۰- **مالیات بر ارث** ← مهم‌ترین نوع مالیات بر دارایی است.
- ۱۱- **مالیات بر درآمد** ← از درآمد افراد و شرکت‌ها گرفته می‌شود.
- ۱۲- **مهم‌ترین نوع مالیات** ← شاید بتوان گفت که مالیات بر درآمد اشهر طرفدار مهم‌ترین نوع مالیات است.
- ۱۳- **مهم‌ترین مالیات‌های غیرمستقیم** ← عوارض گمرکی و خدماتی، مالیات بر مصرف و مالیات بر ارزش افزوده
- ۱۴- **عوارض گمرکی** ← مالیات بر صادرات و واردات کالاها می‌باشد.
- ۱۵- **مالیات بر مصرف** ← مالیات بر مصرف مالیاتی است که مصرف‌کنندگان کالاها را بر طرفدار در زمان خرید پرداخت می‌کنند.
- ۱۶- **بارزترین نمونه مالیات بر مصرف در ایران** ← انواع بسیار زیادی دارد که بارزترین آن در کشور ما، مالیات بر مشروبات غیرالکلی ماشینی و مالیات بر دخانیات است.
- ۱۷- **مالیات بر ارزش افزوده** ← مالیاتی است که از تفاوت ارزش بین کالا و خدمات عرضه شده با ارزش کالا و خدمات خریداری شده در دوره‌ای مشخص گرفته می‌شود.
- ۱۸- **درآمدهای نفتی** ← بخش زیادی از درآمدهای موردنیاز در ایران از محل فروش دارایی‌هایی مانند نفت تأمین می‌شود.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

- ۱- در کدام گزینه به بازیگران اصلی عرصه اقتصاد اشاره شده است؟
- (۱) خانوارها، مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان
(۲) خانوارها، بنگاه‌ها و دولت‌ها
(۳) بنگاه‌ها، سازمان‌ها و نهادها
(۴) دولت‌ها، سازمان‌ها و بنگاه‌ها
- ۲- کدام گزینه نشان‌دهنده عملکرد درست دولت است؟
- (۱) ایجاد تخصیص‌های بهینه‌ای برای اقتصاد
(۲) کاهش تعرفه‌های گمرکی
(۳) افزایش مالیات‌های غیرمستقیم
(۴) افزایش مالیات‌های مستقیم
- ۳- در عرصه فعالیت‌های اقتصادی، نقش داوری برعهده کدام نهاد است؟
- (۱) بنگاه
(۲) خانوار
(۳) دولت
(۴) کشور
- ۴- اولین گام برای راه‌اندازی یک فعالیت اقتصادی تولیدی کدام است؟
- (۱) کسب مجوزهای لازم
(۲) به‌دست آوردن سرمایه و تخصص
(۳) پرداخت هزینه‌های مالیاتی
(۴) دریافت شناسه کارگاهی
- ۵- چگونه بنگاه‌ها و سازمان‌های اقتصادی، اجازه نظارت دولت را بر عملکرد خود می‌دهند؟
- (۱) در زمان پر کردن تعرفه‌های گمرکی
(۲) با دریافت وام از دولت
(۳) در زمان پر کردن اظهارنامه مالیاتی
(۴) با گرفتن مجوزها
- ۶- کدام گزینه در رابطه با فعالیت‌های اقتصادی دولت کامل‌تر است؟
- (۱) دریافت مالیات‌ها و پرداخت هزینه‌های جاری کشور
(۲) وظایف نظارتی و ارائه کالاها و خدمات عمومی
(۳) برنامه‌ریزی و نظارت بر عملکرد بنگاه‌ها و سازمان‌های اقتصادی زیرمجموعه خود
(۴) برنامه‌ریزی برای رشد و توسعه بلندمدت و پایدار کشور از یک طرف و دریافت درآمدهای عمومی از طرف دیگر
- ۷- فرض کنید شما مالک یک شرکت تولیدکننده دارو هستید و کار خود را با دقت و کیفیت انجام می‌دهید؛ اما رقیب شما در بازار، که آن هم یک شرکت تولید دارو است، محصولاتی با کیفیت کم‌تر و قیمت پایین‌تر ارائه می‌دهد و برای تولیدات و بازار فروش شما مشکل ایجاد می‌کند. وظیفه نظارت بر این شرایط برعهده کدام بازیگر اقتصادی است و پیامد عدم حضور این نهاد چیست؟
- (۱) دولت- هم شما به عنوان تولیدکننده ضرر می‌کنید و هم سلامت جامعه به خطر می‌افتد.
(۲) قوه قضائیه- در این حالت تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان دچار ضرر می‌شوند.
(۳) دولت- در این حالت تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان دچار ضرر می‌شوند.
(۴) قوه قضائیه- هم شما به عنوان تولیدکننده ضرر می‌کنید و هم سلامت جامعه به خطر می‌افتد.
- ۸- کدام گزینه نشان‌دهنده هدف دولت از وضع مجموعه گسترده‌ای از قوانین و مقررات است؟
- (۱) این قوانین و مقررات برای بالا بردن کیفیت تولید و افزایش کمیت آن است.
(۲) هدف از اجرای این مقررات از بین بردن تنش‌های حاکم بر فضای اقتصادی جامعه و بنگاه‌های تجاری است.
(۳) این قوانین به منظور تسهیل و تشویق مبادلاتی است که به نفع خریداران و فروشندگان است و از بروز شرایطی که به مبادلات آن‌ها آسیب می‌زند، جلوگیری می‌کند.
(۴) دولت‌ها با طرح و برنامه‌ریزی مجموعه‌ای از قوانین و مقررات گمرکی و تعرفه‌ای به دنبال رونق بازار صادرات و کاهش واردات هستند.
- ۹- پیامد حضور دولت و عملکرد قوی آن در اقتصاد چیست؟
- (۱) جلوگیری از تعرض افراد به حقوق یکدیگر
(۲) افزایش هزینه‌های تولید و مصرف
(۳) کاهش ضریب ورشکستگی بنگاه‌ها
(۴) ایجاد تعادل در بازار عرضه و تقاضا
- ۱۰- چگونه دولت، امنیت خرید و فروش مبادلات را بهبود می‌بخشد؟
- (۱) دریافت عوارض‌های گوناگون
(۲) نظارت کامل بر قوه قضائیه
(۳) اجرای نقش نظارتی خود بر بازار
(۴) تعریف و اجرای حقوق مالکیت
- ۱۱- یکی از وظایف دولت، تعریف و اجرای حقوق مالکیت است. کدام گزینه وظیفه دیگر دولت را در این زمینه به درستی نشان داده است؟
- (۱) دولت‌ها با اجرای قوانین کار و نظارت بر بنگاه‌های تولیدی به اجرای قوانین مالکیت توجه دارند.
(۲) دولت‌ها با وضع قوانین و مقرراتی ویژه در زمینه‌های مختلف می‌کوشند تا اطلاعات و آگاهی‌های لازم را برای مبادله بین افراد تضمین کنند.
(۳) دولت‌ها با ضبط و ثبت املاک و دارایی‌های بخش خصوصی و بنگاه‌های دولتی، بحث مالکیت را نظم و ثبات می‌بخشند.
(۴) یکی دیگر از وظایف اقتصادی دولت‌ها تدوین و اجرای قوانین مدون حقوقی است تا بدان وسیله نقل و انتقال را تسهیل کنند.
- ۱۲- کدام گزینه نشان‌دهنده وظیفه سازمان استاندارد است؟
- (۱) تعیین قیمت و نظارت بر آن
(۲) اجرای سیاست‌های وارداتی و صادراتی
(۳) تأیید کیفیت یا عدم کیفیت محصولات
(۴) تثبیت شرایط مطلوب در بازار

۱۳- به کالاها و خدماتی که توسط افراد زیادی می‌تواند هم‌زمان استفاده شود و شما نمی‌توانید مردم را از استفاده آن محروم سازید. گفته می‌شود؟

- (۱) فعالیت‌های مشاع
(۲) خدمات دولتی
(۳) کالای عمومی
(۴) کالاها و خدمات شهری

۱۴- کدام گزینه در رابطه با جایگاه دولت در جریان چرخشی درآمد درست است؟

- (۱) دولت با انجام نقش‌های مختلفی که برعهده دارد، خریداری مهم در بازارهای عوامل تولید و نیز بازار کالا و خدمات است.
(۲) دولت با دریافت مالیات از شرکت‌ها و خانواده‌ها و پرداخت حقوق به کارمندان خود نقش مهمی در جریان چرخشی درآمد دارد.
(۳) دولت به بنگاه‌های اقتصادی سوبسید یا یارانه می‌دهد و از طرف دیگر کالاها و خدمات موردنیاز آن‌ها را تأمین می‌کند.
(۴) دولت‌ها در تعاملات بین خانوارها و شرکت دخالت نمی‌کنند.

۱۵- کدام گزینه پاسخ درست سؤالات زیر است؟

(الف) سه بازیگر اصلی اقتصاد (ب) دولت‌ها برای انجام نقش‌های مختلفی که بر عهده دارند، ..... .

(پ) مهم‌ترین منابع درآمد دولت‌ها

- (۱) (الف) تولیدکنندگان، تقاضاکنندگان و عرضه‌کنندگان (ب) به وضع قوانین و مقررات اقتصادی می‌پردازند. (پ) دریافت مالیات از شرکت‌ها و خانوارها
(۲) (الف) تولیدکنندگان، تقاضاکنندگان و عرضه‌کنندگان (ب) خریداری مهم در بازارهای عوامل تولید و نیز بازار کالا و خدمات است. (پ) چاپ اسکناس و دریافت مالیات
(۳) (الف) خانوارها، شرکت‌ها و دولت (ب) خریداری مهم در بازارهای عوامل تولید و نیز بازار کالا و خدمات است. (پ) دریافت مالیات از شرکت‌ها و خانوارها
(۴) (الف) خانوارها، شرکت‌ها و دولت (ب) به وضع قوانین و مقررات اقتصادی می‌پردازند. (پ) چاپ اسکناس و دریافت مالیات

۱۶- کدام گزینه، در رابطه با جایگاه دولت در جریان چرخشی درآمد درست است؟

- (۱) دولت‌ها، کالا و خدمات به بنگاه‌های اقتصادی می‌دهند و از آن‌ها مالیات می‌گیرند.
(۲) دولت‌ها، منابع و مواد اولیه را از بازار عوامل تولید می‌گیرند و به آن‌ها یارانه می‌دهند.
(۳) دولت‌ها به خانوارها، کالا و خدمات می‌دهند و از آن‌ها یارانه غیرمستقیم می‌گیرند.
(۴) دولت‌ها از بازار محصولات، کالا و خدمات می‌خرند و به آن‌ها یارانه مستقیم می‌دهند.

۱۷- کدام گزینه نشان‌دهنده ابزارها و منابع تأمین مالی دولت است؟

- (۱) تولید کالا و خدمات دولتی (۲) مالیات‌ها و فروش نفت (۳) راه‌اندازی بنگاه‌های اقتصادی دولتی (۴) مالیات‌ها و فروش دارایی‌های ملی

۱۸- دولت برای تأمین سطحی از کالاها و خدمات برای همگان، از مردم ..... می‌گیرند.

- (۱) مالیات (۲) سوبسید (۳) یارانه (۴) رانت

۱۹- کدام گزینه اهداف دولت را در رابطه با گرفتن مالیات به درستی بیان کرده است؟

- (۱) اولین و مهم‌ترین هدف مالیات، افزایش درآمد دولت است. دیگر این که، مالیات می‌تواند فعالیت‌های نامناسبی مانند کشیدن سیگار را کاهش و رفتارهای مطلوب مانند مصرف شیر را افزایش دهد. هم‌چنین دولت‌ها با گرفتن مالیات، به کاهش نابرابری‌های اقتصادی کمک می‌کنند.
(۲) دولت با دریافت مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم سه هدف اصلی را دنبال می‌کند؛ کسب درآمد، ایجاد عدالت و افزایش ضریب امنیت اقتصادی در جامعه
(۳) اغلب دولت‌ها برای دریافت مالیات یک هدف تعیین کرده‌اند و آن، اجرای سیاست‌های پولی و مالی دولت است.
(۴) دولت‌ها برای اجرای سیاست‌های مالی خود از افزایش و کاهش میزان مالیات‌ها استفاده می‌کنند.

۲۰- کدام اقدام دولت می‌تواند راهکار مناسبی برای کاهش رفتارهای نامطلوب مثل کشیدن سیگار و افزایش رفتارهای مطلوب مثل افزایش مصرف شیر را اجرایی کند؟

- (۱) اخذ مالیات‌ها (۲) اخذ عوارض (۳) اخذ مالیات‌های مستقیم (۴) اخذ عوارض مستقیم

۲۱- کدام گزینه درست است؟

- (۱) مالیات برای تأمین اهداف پولی و پشتیبانی از فعالیت‌های دولتی مانند امنیت، دفاع و امور اقتصادی اخذ می‌شود.
(۲) مالیات برای تأمین مالی اهداف و پشتیبانی از فعالیت‌های دولتی مانند آموزش و پرورش و بهداشت عمومی اخذ می‌شود.
(۳) هدف اصلی دولت از گرفتن مالیات این است که درآمد بخش خصوصی را کنترل کند و از افزایش افسارگسیخته آن جلوگیری کند.
(۴) هدف اصلی دولت از گرفتن مالیات اجرای سیاست‌های پولی بانک مرکزی برای مهار تورم است.

۲۲- در کدام گزینه پاسخ صحیحی به سؤالات در مورد عوارض گمرکی و خدمات ارائه شده است؟

(الف) این نوع مالیات‌ها تابع چه چیز هستند؟ (ب) با چه هدف یا اهدافی اعمال می‌شوند؟ (پ) چگونه تعیین و دریافت می‌شوند؟

(۱) (الف) تابع سیاست‌های کلان بازرگانی و شرایط اقتصادی کشورها- (ب) با هدف درآمدزایی برای دولت و حمایت از صنایع داخلی- (پ) براساس قیمت و ارزش کالاها یا براساس ویژگی‌ها و مشخصات آن‌ها

(۲) (الف) تابع سیاست‌های کلان دولت و شرایط صادرات و واردات- (ب) با هدف کاهش فاصله دهک‌های درآمدی و حمایت از صنایع خارجی- (پ) براساس قوانین دولتی و تعرفه‌های مجلس و ارزش کالاها

(۳) (الف) تابع سیاست‌های کلان بازرگانی و شرایط اقتصادی کشورها- (ب) با هدف بهبود وضع توزیع عادلانه درآمد و درآمدزایی برای دولت- (پ) براساس قوانین دولتی و تعرفه‌های مجلس و ارزش کالاها

(۴) (الف) تابع سیاست‌های خرد دولت و شرایط صادرات و واردات- (ب) با هدف حمایت از صادرات و منعی بر واردات و هم‌چنین راهی برای رفع فقر- (پ) براساس قیمت و ارزش کالاها یا براساس ویژگی‌ها و مشخصات آن‌ها

۲۳- کدام گزینه مبین پاسخ صحیح پرسش زیر است؟

به ترتیب هر یک از موارد «عوارض نوسازی- عوارض خودرو- مالیات بر خودرو- مالیات بر ورود خودرو از سایر کشورها- بهای نظافت شهر» به کدام نوع از مالیات اشاره دارند؟

- ۱) عوارض شهرداری، حقوق و عوارض گمرکی، عوارض شهرداری، مالیات بر دارایی، بهای خدمات
- ۲) بهای خدمات، عوارض شهرداری، مالیات بر نقل و انتقالات دارایی، حقوق گمرکی، عوارض شهرداری
- ۳) عوارض شهرداری، عوارض شهرداری، مالیات بر دارایی، حقوق و عوارض گمرکی، عوارض شهرداری
- ۴) بهای خدمات، مالیات بر دارایی، حقوق و عوارض گمرکی، مالیات بر دارایی، بهای خدمات

۲۴- هدف اصلی از دریافت مالیات چیست؟

- ۱) بالا بردن درآمد دولت تا حدی که عملکرد دولت مؤثر واقع شود.
- ۲) کنترل حجم پول و درآمدهای عمومی مردم
- ۳) کنترل میزان واردات کالاها غیرضروری و لوکس
- ۴) افزایش درآمد دولت برای تحقق اهداف اقتصادی و اجتماعی خود

۲۵- چرا برخی از کشورها مالیات بر سوخت‌های آلاینده مانند بنزین و گازوئیل را بالا می‌برند و در این کشورها گرفتن مالیات از حامل‌های انرژی امری عادی است؟

- ۱) کنترل روند مصرف این سوخت‌ها
- ۲) افزایش درآمد دولت
- ۳) ایجاد عدالت اقتصادی
- ۴) اجرای سیاست‌های پولی دولت

۲۶- چگونه دولت‌ها می‌توانند مصرف کیسه‌های پلاستیکی و محصولات تنباکویی را کاهش دهند؟

- ۱) مالیات‌های مستقیم
- ۲) با عوارض گمرکی بر صادرات
- ۳) مالیات بر مصرف آن‌ها
- ۴) با تعطیل کردن کارخانه‌های تولیدی

۲۷- در کشور ما در یک دسته‌بندی کلی دو نوع مالیات گرفته می‌شود، کدام گزینه این دو نوع مالیات را نشان داده است؟

- ۱) مالیات‌های ثابت و تصاعدی
- ۲) مالیات بر درآمد و مالیات بر دارایی
- ۳) مالیات بر واردات و مالیات بر صادرات
- ۴) مالیات مستقیم و مالیات غیرمستقیم

۲۸- کدام گزینه در رابطه با تفاوت مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم درست است؟

- ۱) تفاوت مالیات مستقیم و غیرمستقیم در این است که مالیات مستقیم ثابت، ولی مالیات غیرمستقیم تصاعدی است.
- ۲) تفاوت مالیات مستقیم و غیرمستقیم در این است که در مالیات مستقیم مبلغی به عنوان مالیات دریافت می‌شود ولی در مالیات غیرمستقیم مالیات به صورت بخشی از قیمت کالا از مشتری گرفته می‌شود.
- ۳) تفاوت مالیات مستقیم و غیرمستقیم در این است که در مالیات مستقیم، مالیات بخشی از قیمت کالا است و از مشتری گرفته می‌شود ولی در مالیات غیرمستقیم، مبلغی به عنوان مالیات از تولیدکننده دریافت می‌شود.
- ۴) تفاوت مالیات مستقیم و غیرمستقیم در این است که مالیات مستقیم زیاد ولی مالیات غیرمستقیم کم است.

۲۹- کدام گزینه در رابطه با مالیات مستقیم نادرست است؟

- ۱) مالیات‌های مستقیم خود به دو دسته مالیات بر دارایی و مالیات بر درآمد تقسیم می‌شوند.
- ۲) اساس و مبنای مالیات بر دارایی، ثروت مؤدی (پرداخت‌کننده مالیات) است.
- ۳) در مالیات بر درآمد، میزان مصرف و هزینه‌های افراد و شرکت‌ها مبنای مالیات است.
- ۴) مهم‌ترین نوع مالیات بر دارایی، مالیات بر ارث است که از اموال و دارایی‌های باقی‌مانده شخص فوت‌شده، دریافت می‌شود.

۳۰- کدام گزینه نشان‌دهنده مهم‌ترین نوع مالیات است؟

- ۱) مالیات بر ارث
- ۲) مالیات بر عوارض گمرکی
- ۳) مالیات بر دارایی
- ۴) مالیات بر درآمد اشهر طرفدار

۳۱- کدام گزینه پاسخ درست سؤالات زیر است؟

الف) میزان مالیات بر درآمد کشاورزی و دامپروری چقدر است؟

ب) کدام مالیات، از درآمد شخص حقیقی از اشتغال به مشاغل تجاری، خدماتی و پزشکی به صورت کل فروش کالا و خدمات پس از کسر هزینه‌ها اخذ می‌شود.

پ) مقدار مالیات بر درآمد املاک چه قدر است؟

- ۱) الف) معاف از مالیات ب) مالیات بر درآمد حقوق پ) پس از کسر هزینه‌های بازسازی تا سقف ۳۵ درصد
- ۲) الف) معاف از مالیات ب) مالیات بر درآمد مشاغل پ) پس از کسر ۲۵ درصد از مبلغ کل اجاره اخذ می‌شود.
- ۳) الف) فقط از سود خالص اخذ می‌شود. ب) مالیات بر درآمد مشاغل پ) پس از کسر هزینه‌های بازسازی تا سقف ۳۵ درصد اخذ می‌شود.
- ۴) الف) فقط از سود خالص اخذ می‌شود. ب) مالیات بر درآمد حقوق پ) پس از کسر ۲۵ درصد از مبلغ کل اجاره اخذ می‌شود.

۳۲- مهم‌ترین انواع مالیات غیرمستقیم که در کشور ما اجرا و اعمال می‌شوند، کدام‌اند؟

- ۱) عوارض گمرکی و خدماتی، مالیات بر مصرف، مالیات بر ارزش افزوده
- ۲) مالیات بر دارایی، مالیات بر مصرف، مالیات بر عوارض گمرکی
- ۳) عوارض گمرکی و خدماتی، مالیات بر ارث، مالیات بر دارایی
- ۴) مالیات بر ارزش افزوده، مالیات بر دارایی، مالیات بر درآمد

۳۳- کدام گزینه در رابطه با عوارض گمرکی درست است؟

- ۱) این مالیات یکی از انواع مالیات‌های مستقیم است.
- ۲) حقوق و عوارض گمرکی در واقع مالیات هر کشور بر صادرات و واردات مواد اولیه خام است.
- ۳) این نوع از مالیات‌ها، تأمین سیاست‌های کلان بازرگانی و شرایط اقتصادی کشورها هستند و معمولاً برای حمایت از صنایع داخلی نیز به کار گرفته می‌شوند.
- ۴) این دسته از مالیات‌ها ممکن است براساس قیمت و ارزش کالاها یا براساس ویژگی‌ها و مشخصات آن‌ها (مانند حجم، وزن و ...) تعیین و دریافت شوند و از انواع مالیات‌های مستقیم به شمار می‌روند.

۳۴- کدام نوع از مالیات‌ها به جز این که یکی از راه‌های درآمدزایی دولت‌ها هستند، معمولاً برای حمایت از صنایع داخلی نیز به کار گرفته می‌شوند؟

- ۱) عوارض گمرکی
- ۲) مالیات بر مشاغل
- ۳) مالیات بر مصرف
- ۴) مالیات بر ارزش افزوده

۳۵- عوارض گمرکی چگونه تعیین می‌شوند؟

- ۱) این دسته از مالیات‌ها براساس سیاست‌های پولی دولت‌ها و بانک مرکزی اجرا می‌شوند و معمولاً از ۲۵ درصد تخفیف برخوردارند.
- ۲) این دسته از مالیات‌ها براساس میزان ارزش افزوده و سود خالص آن‌ها تعیین مالیات می‌شوند.
- ۳) این دسته از مالیات‌ها براساس مبدأ ورودی و خروجی کشورها و نوع کالا تعیین وضعیت می‌شوند.
- ۴) این دسته از مالیات‌ها ممکن است براساس قیمت و ارزش کالاها یا براساس ویژگی‌ها و مشخصات آن‌ها (مانند حجم، وزن و ...) تعیین و دریافت شوند.

۳۶- «انواع عوارض درج شده در قبض‌های شهرداری .....» تلقی می‌شوند. شهرداری‌ها در مقابل خدماتی که ارائه می‌کنند وجوهی مانند عوارض خودرو یا عوارض نوسازی و دفع پسماند دریافت می‌کنند.» این دسته از دریافت‌ها جزو کدام یک از منابع درآمد دولت است؟

- ۱) مالیات، غیرمستقیم
- ۲) غیرمستقیم، مالیات بر ارزش افزوده
- ۳) مالیات، مستقیم
- ۴) مستقیم، مالیات بر ارزش افزوده

۳۷- کدام گزینه در رابطه با مالیات بر مصرف نادرست است؟

- ۱) مالیات بر مصرف مالیاتی است که مصرف‌کنندگان کالاها را بر طرفدار در زمان خرید آن کالا (به همراه قیمت کالا) پرداخت می‌کنند.
- ۲) در این مالیات، اگر شما میزان بیش تری از آن کالا مصرف کنید در نهایت مالیات بیش تری نیز پرداخت می‌کنید.
- ۳) اگرچه این نوع مالیات در نهایت به وسیله تولیدکننده نهایی پرداخت می‌شود، اما وظیفه قانونی پرداخت آن به عهده مصرف‌کنندگان است.
- ۴) مالیات بر مصرف انواع بسیار زیادی دارد که بارزترین نمونه آن در ایران، مالیات بر مشروبات غیرالکلی ماشینی و مالیات بر دخانیات است.

۳۸- در کدام گزینه مفهوم مالیات بر ارزش افزوده به درستی بیان شده است؟

- ۱) این نوع مالیات از مصرف‌کنندگان کالا و خدمات بر طرفدار گرفته می‌شود.
- ۲) مالیاتی است که از تفاوت ارزش کالا و خدمات عرضه شده با ارزش کالا و خدمات خریداری شده در دوره‌ای مشخص گرفته می‌شود.
- ۳) این نوع از مالیات بر درآمدهایی مانند جایزه و معاملات بلاعوض که معمولاً مستمر و تکرارشونده نیستند و به صورت اتفاقی حاصل می‌گردند، اخذ می‌شود.
- ۴) این مالیات از انواع مالیات‌های غیرمستقیم است و از درآمد اشهر طرفدار حقیقی گرفته می‌شود.

۳۹- این نوع مالیات چند مرحله‌ای است و در هر یک از مراحل تولید و تکمیل تا مصرف نهایی گرفته می‌شود؟

- ۱) مالیات بر مصرف
- ۲) مالیات بر تولید
- ۳) مالیات بر دارایی و درآمد
- ۴) مالیات بر ارزش افزوده

۴۰- کدام گزینه در مورد مالیات بر ارزش افزوده نادرست است؟

- ۱) مالیات بر ارزش افزوده با ایجاد شفافیت، فرار مالیاتی را کاهش می‌دهد و از مالیات‌ستانی مضاعف جلوگیری می‌کند.
- ۲) در مالیات بر ارزش افزوده، مالیات تولیدکنندگان قبلی از مالیات بر فروش بعدی کسر می‌شود.
- ۳) در مالیات بر ارزش افزوده در تمام مراحل تولید یکسان مالیات اخذ می‌شود و اگر کالایی در سه مرحله تولید می‌شود، مالیات تقسیم بر سه می‌شود.
- ۴) در مالیات بر ارزش افزوده کالاها و خدمات واسطه‌ای از پرداخت مالیات معاف می‌شوند.

۴۱- یک کالای نهایی در چهار مرحله تولید شده است، میزان مالیات بر ارزش افزوده در این جامعه ۲۰ درصد است، چه میزان از مالیات را مرحله چهارم باید پرداخت کند؟

- ۱) ۲۰ درصد از رقم کل کالا
- ۲) $\frac{1}{4}$ از مالیات ۲۰ درصدی
- ۳) جمع مالیات سه مرحله قبلی
- ۴) ۲۰ درصد از اختلاف نهایی ارزش کالا نسبت به مرحله سوم

۴۲- کشاورز گندم را به قیمت ۳۰,۰۰۰ تومان به کارخانه آرد می‌فروشد. کارخانه گندم را آرد کرده و به قیمت ۴۰,۰۰۰ تومان به کارخانه شیرینی فروش می‌فروشد. اگر در این جامعه نرخ مالیات بر ارزش افزوده ۱۵٪ باشد:

الف) کل مالیات پرداختی در این فرایند چقدر است؟

ب) مالیات پرداختی توسط کارخانه آرد چقدر است؟

- ۱) الف) ۶۰۰۰ (ب) ۱۵۰۰
- ۲) الف) ۶۰۰۰ (ب) ۶۰۰۰
- ۳) الف) ۱۵۰۰ (ب) ۶۰۰۰
- ۴) الف) ۱۵۰۰ (ب) ۱۵۰۰

۴۳- کشاورزان هر کیلوگرم پنبه تولیدی خود را به ارزش ۶۵۰۰ ریال به کارگاه‌های ریسندگی می‌فروشند. کارگاه‌های ریسندگی، این مقدار پنبه را به مقداری نخ تبدیل می‌کنند و آن را به ارزش ۷۵۰۰ ریال به کارگاه‌های پارچه‌بافی می‌فروشند. کارگاه‌های پارچه‌بافی نیز نخ را به پارچه تبدیل می‌کنند و آن را به مبلغ ۹۰۰۰ ریال به کارگاه‌های «تولید پوشاک» می‌فروشند. در این کارگاه‌ها، پارچه به «پوشاک» تبدیل می‌شود و سرانجام به مبلغ ۱۶۰۰۰ ریال به دست مصرف‌کنندگان می‌رسد. با این شرایط، مالیات بر ارزش افزوده جمع‌آوری شده را اگر VAT ۳٪ باشد، حساب کنید. (سراسری ۹۰)

(۱) ۱۶۴۸۰ تومان (۲) ۱۹۵ تومان (۳) ۴۸۰ تومان (۴) ۱۱۷۰ تومان

۴۴- در یک جامعه فرضی، چنانچه کشاورزان هر کیلوگرم پنبه تولیدی خود را به ارزش ۴۰۰۰ ریال به «کارگاه‌های ریسندگی» بفروشند، کارگاه ریسندگی، این مقدار پنبه را به مقداری نخ تبدیل کرده و به ارزش ۵۰۰۰ ریال به «کارگاه‌های پارچه‌بافی» بفروشند و در کارگاه‌های پارچه‌بافی نخ به «پارچه» تبدیل شده و به مبلغ ۸۰۰۰ ریال به کارگاه‌های «تولید پوشاک» فروخته شود و در این کارگاه‌ها «پارچه» به «پوشاک» تبدیل شود و به مبلغ ۱۶۰۰۰ ریال به دست مصرف‌کنندگان برسد. با توجه به این «داده‌ها و ستاده‌ها» با فرض این که VAT معادل ۶٪ باشد، مالیات بر ارزش افزوده پرداختی چه قدر است؟ (سراسری ۹۲)

(۱) ۹۶۰ تومان (۲) ۲۴۰ تومان (۳) ۹۹۰ تومان (۴) ۱۶۶۶۰ تومان

۴۵- فرض کنیم کشاورزان هر کیلوگرم «پنبه تولیدی» خود را به ارزش ۴,۵۰۰ ریال به کارگاه‌های «ریسندگی» بفروشند. کارگاه‌های ریسندگی، این مقدار پنبه را به مقداری نخ تبدیل کرده و به ارزش ۶,۰۰۰ ریال به کارگاه‌های «پارچه‌بافی» می‌فروشند. در کارگاه‌های پارچه‌بافی، نخ به «پارچه» تبدیل شده و به مبلغ ۸,۵۰۰ ریال به کارگاه‌های «تولید پوشاک» فروخته می‌شود و در این کارگاه‌ها پارچه به پوشاک تبدیل شده و به مبلغ ۱۷,۰۰۰ ریال به دست مصرف‌کنندگان می‌رسد. با فرض این که VAT معادل ۸٪ باشد:

الف) قیمت فروش پارچه با احتساب مالیات بر ارزش افزوده چه قدر است؟

ب) مالیات بر ارزش افزوده جمع شده توسط کارخانه نخ‌ریسی چه قدر است؟

پ) مالیات بر ارزش افزوده خالص جمع‌آوری شده توسط کارگاه تولید پوشاک چه قدر است؟

(۱) الف) ۱۸۳۶۰- ب) ۳۶۰- پ) ۱۳۶۰

(۲) الف) ۹۱۸۰- ب) ۴۸۰- پ) ۱۳۶۰

(۳) الف) ۱۸۳۶۰- ب) ۳۶۰- پ) ۶۸۰

(۴) الف) ۹۱۸۰- ب) ۴۸۰- پ) ۶۸۰

۴۶- با توجه به داده‌های زیر، کدام گزینه درست است؟

برای تولید لباس، مراحل زیر طی می‌شود و میزان مالیات بر ارزش افزوده ۵٪ است.

الف) مالیات بر ارزش افزوده چقدر است؟ (ب) ویژگی این مالیات چیست؟

(۱) ۴۰۰۰- میزان این مالیات نسبت به مالیات‌های دیگر کم تر است.

(۲) ۴۰۰۰- این نوع از مالیات از شفافیت مالیاتی برخوردار است.

(۳) ۳۷۵۰- میزان این مالیات نسبت به مالیات‌های دیگر کم است.

(۴) ۳۷۵۰- این نوع از مالیات از شفافیت مالیاتی برخوردار است.

مرحله	تولیدکنندگان	ارزش افزوده
۱	کشاورز پنبه‌کار	۲۰۰۰۰
۲	کارخانه پنبه	۱۵۰۰۰
۳	کارگاه پارچه‌بافی	۳۰۰۰۰
۴	کارگاه پوشاک	۱۰۰۰۰
۵	شرکت حمل‌ونقل	۵۰۰۰

۴۷- معدن سنگ آهن، سنگ آهن خود را از قرار هر تن ۳ میلیون تومان به کارخانه ذوب آهن می‌فروشد، کارخانه ذوب آهن سنگ آهن را ذوب کرده و آهن تولیدی را از قرار هر تن ۵ میلیون تومان می‌فروشد. کارخانه تولید تیرآهن، آهن ذوب‌شده را به تیرآهن تبدیل کرده و هر تن آن را ۸ میلیون تومان می‌فروشد. «اگر نرخ VAT برابر با ۱۵ درصد باشد». (قیمت‌های بالا بدون در نظر گرفتن مالیات است)

الف) قیمت فروش هر تن سنگ آهن با احتساب مالیات بر ارزش افزوده چقدر است؟

ب) مجموع مالیات بر ارزش افزوده چقدر است؟

پ) کارخانه تولید تیرآهن چقدر باید مالیات بر ارزش افزوده بدهد؟

(۱) الف) ۳,۰۰۰,۰۰۰ ب) ۸,۹۰۰,۰۰۰ پ) ۴۵۰,۰۰۰ (۲) الف) ۳,۰۰۰,۰۰۰ ب) ۹,۲۰۰,۰۰۰ پ) ۱,۲۰۰,۰۰۰

(۳) الف) ۳,۴۵۰,۰۰۰ ب) ۹,۲۰۰,۰۰۰ پ) ۴۵۰,۰۰۰ (۴) الف) ۳,۴۵۰,۰۰۰ ب) ۸,۹۰۰,۰۰۰ پ) ۱,۲۰۰,۰۰۰

۴۸- کدام گزینه در رابطه با درآمدهای دولت از محل فروش دارایی‌ها درست است؟

(۱) غیر از مالیات، بخش زیادی از درآمدهای موردنیاز دولت در ایران از محل فروش دارایی‌های مثل نفت تأمین می‌شود.

(۲) بخش زیادی از درآمدهای دولت کشور ما از محل فروش دارایی‌های تجدیدپذیر است.

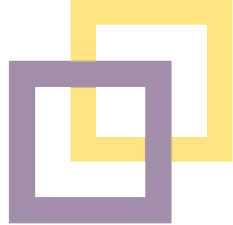
(۳) فروش دارایی‌هایی مثل نفت و گاز درآمدی پایدار است.

(۴) قیمت نفت ثابت است و قابل تحریم نمی‌باشد.

۴۹- در چه صورت فروش منابع طبیعی مثل نفت و گاز عاقلانه‌تر به نظر می‌رسد؟

(۱) صرف هزینه‌های جاری شود. (۲) برای خریدهای ضروری مواد غذایی هزینه شود.

(۳) باعث خلق دارایی‌های دیگر شود. (۴) به قیمت مناسب به فروش برسد.

۵۰- کدام گزینه در رابطه با عبارت «دولت، سالیانه بخشی از درآمدهای موردنیاز خود را از طریق ایجاد بدهی تأمین می‌کند» نادرست است؟

- (۱) یعنی از مردم قرض می‌گیرد یا آن‌ها را در طرح‌های عمرانی و سرمایه‌گذاری‌های دولت شریک می‌کند.
- (۲) دولت از محل سود سرمایه‌گذاری‌های خود به قرض مردم سود می‌دهد.
- (۳) این درآمد از جمله درآمدهای مالیاتی دولت است.
- (۴) این درآمد ناپایدار است.

۵۱- کدام گزینه پاسخ درست سؤالات زیر است؟

- (الف) از وظایف دولت‌ها .....
- (ب) تعریف بودجه .....
- (پ) منظور از کسری بوجه .....

(۱) الف) بهبود عملکرد بازار و ارائه کالاهای عمومی (ب) بودجه دولت در واقع برنامه یک‌ساله دولت را برای خرج کردن با توجه به درآمدها ارائه می‌دهد. (پ) فزونی هزینه‌ها بر درآمدها

(۲) الف) بهبود عملکرد بازار و ارائه کالاهای عمومی (ب) بودجه یک سند مالی است که درآمدها و هزینه‌های دولت را به طور دقیق مشخص می‌کند. (پ) عدم دستیابی به درآمدهای تعیین شده

(۳) الف) تدوین فعالیت‌های اقتصادی (ب) بودجه دولت در واقع برنامه یک‌ساله دولت را برای خرج کردن با توجه به درآمدها ارائه می‌دهد. (پ) فزونی هزینه‌ها بر درآمدها

(۴) الف) تدوین فعالیت‌های اقتصادی (ب) بودجه یک سند مالی است که درآمدها و هزینه‌های دولت را به طور دقیق مشخص می‌کند. (پ) عدم دستیابی به درآمدهای تعیین شده

۵۲- با توجه به بودجه، کدام رابطه زیر درست است؟

- (۱) هزینه > درآمد = مازاد بودجه
- (۲) هزینه > درآمدها = کسری بودجه
- (۳) هزینه < درآمد = مازاد بودجه
- (۴) هزینه < مالیات‌ها = کسری بودجه

درس ۷: تجارت بین الملل

موقعیت

این درس به بررسی مزیت‌های مطلق و نسبی، تحریم‌ها، سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی و پیمان‌های تجاری می‌پردازد. در این درس به تأثیرات منفی و مثبت تحریم‌ها اشاره می‌کنیم.

گفت‌وگو در کلاس

- ۱- آیا اگر سفارش خارجی برای سموم زیستی نبود، آقای محمدی زودتر شکست نمی‌خورد؟
تجارت خارجی در اغلب زمان‌ها و مکان‌های سودآور است، ولی در برخی از شرایط سخت تحت تأثیر تنش‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی پیامدهای منفی به دنبال دارد.
- ۲- به نظر شما چه عللی باعث می‌شود طرف عراقی به فکر وارد کردن محصول از یک کشور دیگر بیفتد؟
کشورها زمانی کالا یا خدمات از کشور دیگر وارد می‌کنند که خود نتوانند آن کالا یا خدمات را با کیفیت بهتر و قیمت پایین‌تر تولید کنند. به طور خلاصه می‌توان گفت در تولید آن کالا و خدمات مزیت نداشته باشند.
- ۳- به نظر شما، وجود تقاضای خارجی برای کالای تولیدی آقای محمدی چه منافعی برای او و کارگاهش به همراه داشت؟
میزان فروش شرکت افزایش یافت و شرکت به بازارهای خارجی راه پیدا کرد و از طرف دیگر شرکت توانست با فروش خارجی خود ارزآوری داشته باشد.

نقشه راه

مشکلات و چالش‌های تجارت خارجی

موانع امروزی تجارت (انواع تحریم‌ها)
یافتن الگویی مطلوب برای رفع موانع تجارت

طرح مسئله

- کالا و خدماتی که در داخل کشور تولید می‌شوند.
  - کالاها و خدماتی که توسط یک کشور خارجی تولید و به کشور ما صادر شده‌اند.
  - کالاها و خدماتی که توسط شرکت‌های چندملیتی تولید شده‌اند، مثلاً سرمایه‌گذار یک شرکت آلمانی است ولی ساخته شده دست کارگران چینی است.
- ✓ اشکال مختلف تولید کالا و خدمات
از نظر ملیت آن‌ها

نکته: برخی محصولات، به ویژه محصولاتی که از فناوری‌های پیشرفته‌تری بهره می‌برند، ممکن است چند میلیتی باشند.

بازیگران عرضه اقتصاد	
• بازیگران خرد	- خانوارها
	- بنگاه‌های اقتصادی (مؤسسات انتفاعی و غیرانتفاعی و خیریه‌ها)
• بازیگران کلان	- دولت‌ها
	- سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی

چرا تجارت با دیگر کشورها مهم است؟

فرض کنید صاحب یک شرکت بزرگ تولید پوشاک هستید و در کشور شما امکان تولید پنبه وجود ندارد و یا تولید آن هزینه بسیار بالایی دارد. اما در عوض کشور همسایه شما، زمین حاصل‌خیزی برای کشت پنبه دارد. شما برای این‌که هزینه‌ی تولیدتان را کاهش دهید و بتوانید با قیمت مناسب‌تری پوشاک خود را به بازار روانه کنید، پنبه را از کشور همسایه وارد می‌کنید و هزینه‌های تولید خود را کاهش می‌دهید. پوشاک را با قیمت مناسب‌تر به بازار عرضه می‌کنید و سود بیش‌تری به‌دست می‌آورید.

در نتیجه

- امکان تولید آن کالا در داخل نیست.
  - اگر آن کالا در داخل تولید شود، هزینه تولید آن بالا خواهد بود.
  - کیفیت تولید آن کالا در داخل بسیار پایین‌تر از مشابه خارجی آن است.
- ❖ علت ورود یک کالا از خارج (به طور خلاصه)

• کشور صادرکننده	- بازار فروش خود را گسترش می‌دهد.
	- صادرات برای آن کشور ارزآوری دارد.
• کشور واردکننده	- کالا را با قیمت پایین‌تر به دست می‌آورد.

- کفایت کالاهای وارداتی بالاتر از تولیدات داخلی است.

فصل دوم: درس هفتم | تجارت بین الملل

❖ فواید تجارت برای کشورها

عوامل روی آوردن کشورها به مبادله

- یکسان نبودن منابع و عوامل تولید در کشورها (مثلاً ایران نفت دارد، کشور شیلی مس و کشور چین نیروی کار)
- یکسان نبودن کشورها از نظر دسترسی به فناوری (مثلاً کشور ژاپن و آلمان از فناوری بالایی برخوردارند)
- تفاوت‌های اقلیمی و آب و هوایی (مثلاً کشور ما برای تولید پسته و خرما شرایط خوبی دارد و مصر برای تولید پنبه)

❖ تفاوت‌های اقلیمی، یکسان نبودن کشورها از نظر دسترسی به فناوری و یکسان نبودن منابع و عوامل تولید باعث می‌شود تا تولید یک محصول در کشوری به صرفه باشد و در کشور دیگر، صرفه اقتصادی نداشته باشد.

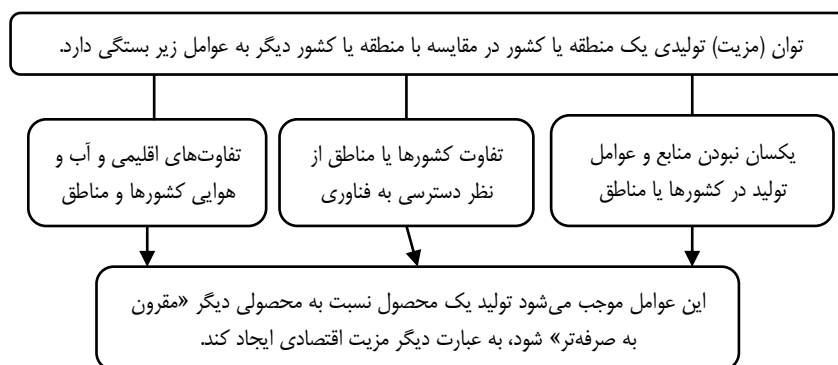
❖ مزیت‌های تولیدی باعث می‌شود که کسب و کار رونق بگیرد و پایه بده-بستان بین دو کشور با صادرات و واردات تقویت شود.

❖ تجارت موفق می‌تواند دسترسی به بازارهای وسیع تر را افزایش داده و با سودآوری بیش تر و کاهش هزینه‌ها به افزایش رفاه کمک کند.

بیش تر بدانیم
<ul style="list-style-type: none"> • این بندر از پُر رونق‌ترین بنادر ایران در دوران‌های گذشته بوده است. • این بندر سه هزار ساله در بخش مرکزی شهر کنگان واقع شده بود و در میان باستان‌شناسان از شهرت بالایی برخوردار بوده است. • بند سیراف، دروازه تجارت ایران با هند، چین و آفریقا بوده است. • این بندر شهری زیبا، آباد و ثروتمند بوده است.

❖ اصل مزیت‌های مطلق و نسبی در تجارت

- مفهوم مزیت یعنی: برتری داشتن در یک فعالیت
- عوامل متعددی باعث شکل‌گیری مزیت در تولید می‌شود.

❖ مزیت مطلق

الف) هر دو کشور به یک اندازه از نیروی کار، سرمایه دولتی و دانش فنی برخوردارند: در هر دو کشور فقط غذا و پوشاک با قیمت‌های یکسان تولید می‌شوند.

ب) هر دو کشور اگر همه عوامل تولیدشان را با اشتغال کامل، برای تولید غذا به کار گیرند، ایران ۶۰ واحد غذا و برزیل ۴۰ واحد پوشاک تولید می‌کند.

ج) هر دو کشور اگر همه عوامل تولیدشان را با اشتغال کامل، برای تولید پوشاک به کار گیرند، ایران ۳۰ واحد پوشاک و برزیل ۷۰ واحد پوشاک تولید می‌کند.

«نتیجه»

در این صورت می‌گوییم برزیل در تولید پوشاک و ایران در تولید غذا «مزیت مطلق» دارند. در نتیجه بهتر است در محصولی که مزیت دارند، تخصص و تمرکز یابند و محصولات خود را با یکدیگر مبادله کنند؛ یعنی ایران به برزیل مواد غذایی صادر کند و برزیل به ایران، پوشاک.

- دو کشور ایران و برزیل را در نظر بگیرید. هر کدام شرایط و ویژگی‌های مقابل را دارند.

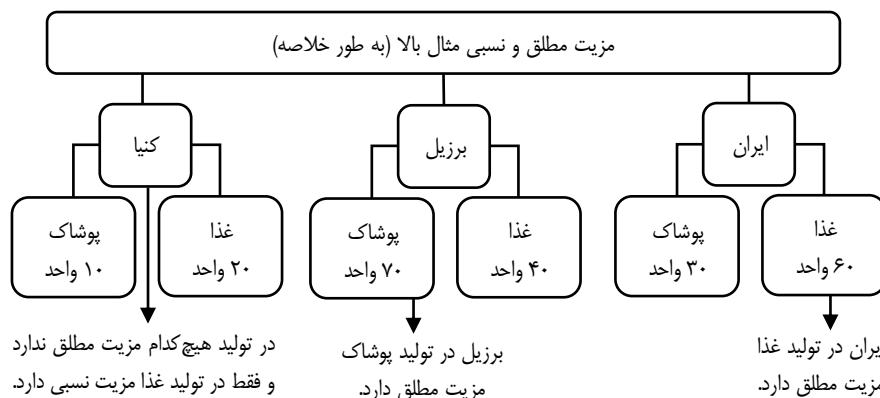
❖ مزیت نسبی

☞ مثال: اکنون کشور دیگری مثل کنیا را در نظر بگیرید که از نظر عوامل تولید با دو کشور ایران و برزیل یکسان است. اگر کنیا همه امکانات خود را بر تولید غذا متمرکز کند، می‌تواند ۲۰ واحد غذا و اگر به پوشاک تخصیص دهد ۱۰ واحد پوشاک تهیه می‌کند، همان‌طور که می‌بینید کنیا در تولید غذا و پوشاک نسبت به ایران و برزیل مزیت مطلق اقتصادی ندارد؛ یعنی هیچ‌کدام از آن دو کالا را به صرفه تولید نمی‌کند، یا به عبارت دیگر، هزینه تمام شده هر دو کالا در کنیا از دو کشور ایران و

فصل دوم: درس هفتم | تجارت بین الملل

برزیل بیش تر است و این کشور مجبور است برای تولید مقدار مشخصی از کالا، منابع بیش تری را صرف کند. ← آیا به نظر شما کشور کنیا به هیچ وجه امکان تخصصی شدن و حضور در تجارت جهانی را ندارد؟

☞ اقتصاددانان در این حالت، مفهوم «مزیت نسبی» را به کار می‌برند و می‌گویند هر چند کنیا در غذا و پوشاک، نسبت به دیگر کشورها (ایران و برزیل) مزیت مطلق ندارد ولی، در کشور خود در تولید غذا نسبت به پوشاک مزیت نسبی دارد. بنابراین باید در صنعت غذا متمرکز شود و پوشاک مورد نیاز خود را از برزیل وارد کند به عبارت دیگر، هزینه فرصت تولید غذا در کشور کنیا، کم تر از هزینه فرصت تولید پوشاک است و همین امر باعث می‌شود تا کنیا منابع کمیاب خود را بیش تر به تولید غذا، اختصاص دهد.

مزیت مطلق ← یعنی یک کشور در تولید یک محصول شرایط بسیار خوبی دارد و کشورهای دیگر قدرت رقابت در آن محصول را با این کشور ندارند یا می‌توان گفت این کشور محصول مدنظر را با بالاترین کیفیت و پایین ترین هزینه تولید می‌کند.

مزیت نسبی ← یعنی یک کشور قدرت تولید یک کالا با هزینه فرصت کم تر، نسبت به سایر کالاها را در کشور خود دارد. (مثلاً همان کنیا در تولید غذا نسبت به پوشاک)

• اولاً، از منابع و سرمایه‌ها به بهترین نحو ممکن استفاده نمی‌شود که به نوعی **هدر رفت** آن‌ها محسوب می‌شود (چرا که منابع کمیاب هستند)

☞ اگر مزیت مطلق و نسبی رعایت نشود • ثانیاً، با تولید محصولات کم تر و بی کیفیت تر، باعث **کاهش رفاه جامعه** می‌گردد.

نکته: برای شکل گیری صادرات باید به دو مفهوم مزیت مطلق و نسبی توجه شود.

☞ **پیامد مثبت صادرات کالا برای** تولیدکنندگان
 • صادرات کالاها به تولیدکنندگان اجازه می‌دهد تا محصولات خود را در **بازارهای بزرگ تر** به فروش برسانند.
 • صادرکنندگان به منظور رقابت با تولیدکنندگان دیگر، به تلاش بیش تر برای **تولید بهتر و کارآمدتر** وادار می‌شوند.
نکته: مزیت مطلق در مقایسه با تولید کنندگان خارجی است ولی مزیت نسبی در مقایسه با داخل است.

☞ مزیت نسبی و هزینه فرصت

♦ برای آن که مفهوم مزیت نسبی را بهتر درک کنیم، باید به مفهوم **هزینه فرصت** و **تخصیص بهینه** منابع کمیاب توجه کنیم.
 ♦ **هزینه فرصت**، یعنی فرصت‌هایی که از آن چشم‌پوشی می‌کنیم.

♦ **مقایسه مزیت نسبی با هزینه فرصت**

<p>• یک وکیل برای یک ساعت حق مشاوره ۲۰۰,۰۰۰ تومان دریافت می‌کند.</p> <p>• یک منشی برای کارهای تایپ و مدیریت کارهای اجرایی دفتر و کالت، ساعتی ۵۰,۰۰۰ تومان دریافت می‌کند.</p>	<p>حالا اگر وکیل بخواهد کار منشی را انجام دهد، ظاهراً ۵۰,۰۰۰ تومان صرفه‌جویی کرده است ولی در حقیقت ۱۵۰,۰۰۰ تومان ضرر کرده است؛ پس وکیل در انجام کار منشی از مزیت نسبی برخوردار نیست.</p>
--	--

♦ سه مفهوم هزینه فرصت، تخصیص بهینه منابع کمیاب و مزیت نسبی در ارتباط با هم هستند.
 ♦ نفع هر کشور در این است که به تخصیص شدن در تولید و ارائه کالاها و خدماتی بپردازد که در آن بهترین است و با مبادله آن محصول با کشورهای دیگر نیاز خود به کالا و خدمات دیگر را تأمین کند.
 $۲۰۰۰۰۰ - ۵۰۰۰۰ = ۱۵۰۰۰۰$

فصل دوم: درس هفتم | تجارت بین الملل

دولت‌ها و تجارت بین الملل

منافع و محدودیت‌های تجارت بین الملل برای کشورها	
منافع	محدودیت‌ها (مشکلات)
گسترش بازار فروش	تحریم‌ها
افزایش درآمد	موانع قانونی و گمرکی
ارزآوری	بحران‌های نظامی، سیاسی و اقتصادی
سود بیش تر	_____

با وجود منافع قابل توجهی که تجارت بین‌الملل برای کشورها دارد، اما در عمل دولت‌ها با روند تجارت بین‌الملل یکسان برخورد نکرده‌اند. یک کشور ممکن است با مشکلات پر طرفدار خود مواجه باشد و کشور همسایه‌اش، مشکلات و مسائل متفاوتی داشته باشد. همچنین آرمان‌ها و چشم‌اندازهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشورها ممکن است تفاوت‌های قابل توجهی داشته باشد. همین امور موجب می‌شود تا دولت‌ها در طول تاریخ و در شرایط گوناگون، برخوردهای گوناگون و گاه متعارضی با مسئله تجارت بین‌الملل داشته باشند.

- **حمایت از صنایع داخلی و کاهش وابستگی به کشورهای دیگر** ← گاهی دولت‌ها برای حمایت از صنایع داخلی خود و کاهش وابستگی به کشورهای دیگر، تعرفه‌های گوناگونی بر واردات برخی از کالاها وضع می‌کنند.
- **مسائل سیاسی و اقتصادی** ← گاهی کشورها در جهت گسترش روابط اقتصادی شان با کشورهایی که دیدگاه‌های نزدیک سیاسی با یکدیگر دارند، پیمان‌های تجاری وضع می‌کنند و تعرفه‌ها را کاهش می‌دهند همچنین ممکن است بنا به شرایط و بروز اختلافات سیاسی یا اقتصادی، تعرفه‌ها را برقرار و پیمان‌های قبلی را نقض می‌کنند.
- **آرمان‌های سیاسی و اجتماعی** ← آرمان‌ها و چشم‌اندازهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشورها ممکن است تفاوت‌های قابل توجهی داشته باشد.

➤ برخی از دلایل برخوردهای گوناگون و گاه متعارض کشورها (عملکرد دولت‌ها) با مسئله تجارت بین‌الملل

چند نمونه از وضع تعرفه‌های جدید و تغییر شرایط مبادله در اقتصاد بین‌الملل

کشور یا کشورها	نوع تعرفه گمرکی (وارداتی)	علت وضع تعرفه
انگلستان	در سال ۱۷۰۱، قانونی در مجلس خود تصویب کرد که براساس آن واردات هر نوع پوشاک با ابریشم ایرانی، هندی و چینی را به کشور ممنوع اعلام کرد.	حمایت از صنعت منسوجات داخلی انگلستان.
آلمان، اروپای شرقی، ایالات متحده	تعرفه‌های حمایتی متعددی بر کالاهای وارداتی وضع کردند.	تقویت و حمایت از صنایع داخلی خود
کنگره آمریکا	در دوره بین دو جنگ جهانی، کارگران و تولیدکنندگان، کنگره آمریکا را متقاعد کردند که تعرفه‌های گمرکی را تا ۵۲ درصد افزایش دهد.	حمایت از تولیدات داخلی نکته: البته سایر کشورها نیز به تلافی این اقدام، تجارت خود را با آمریکا کاهش دادند.

- ایالات متحده آمریکا، در دهه ۷۰ قرن بیستم نیز مجدداً به سیاست‌های حمایت‌گرایانه در مقابل تجارت آزاد روی آورد.
- سازمان‌های بین‌المللی که در قرن بیستم شکل گرفت، مجموعه‌ای از پیمان‌های تجاری منعقد کردند که با فراز و نشیب‌های گوناگونی همراه بودند.

مهم‌ترین سازمان‌ها و قراردادهایی که در قرن بیستم شکل گرفتند.		
نام سازمان	نحوه شکل‌گیری	پیامد و هدف
بانک جهانی توسعه و صندوق بین‌المللی پول	این دو سازمان در نتیجه کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل (برتن وودز) در سال ۱۹۴۴ تشکیل شد.	مقابله با سیاست‌های حمایت‌گرایانه آمریکا و برخی از کشورهای اروپایی
سازمان جهانی تجارت (WTO)	در سال ۱۹۴۷، ۲۳ کشور برای جلوگیری از اقدامات حمایت‌گرایانه کشورها علیه یکدیگر و حفظ روابط تجاری بین خودشان قرارداد «گات» را امضا کردند و بعدها به سازمان دائمی تجارت جهانی تبدیل شد.	جلوگیری از اقدامات حمایت‌گرایانه کشورها علیه یکدیگر (تجارت آزاد)، حفظ روابط تجاری کشورهای عضو
نفتا	آمریکا، کانادا و مکزیک در سال ۱۹۹۲، پیمان نفتا را امضا کردند.	تجارت آزاد

فصل دوم: درس هفتم | تجارت بین الملل

- آن چه پشت سر امضای این پیمان‌های تجاری یا نقض آن‌ها بوده است، همان **منافع ملی** کشورهاست.
- نظر «بیل کلینتون» رئیس جمهور وقت آمریکا در رابطه با **امضای پیمان نفتا** ← نفتا به معنای شغل و درآمد مناسب برای آمریکایی‌هاست. اگر من به این امر باور نداشتم، هرگز این معاهده را حمایت نمی‌کردم.
- **حفاظت از منافع ملی** ← گسستن از پیمان‌های تجاری و یا پایبندی به این پیمان‌ها می‌باشد.

➤ **عدم پایبندی به پیمان‌های بین‌المللی، سابقه بلندی در سنت آمریکایی دارد و دولت‌های این کشور، بارها پیمان‌های بین‌المللی را نقض کرده‌اند، مانند خروج از:**

- توافق آب و هوایی پاریس
- توافق نامه آسیا- پاسیفیک
- توافق برجام
- پیمان جهانی سازمان ملل برای بهبود وضعیت مهاجران و پناهندگان

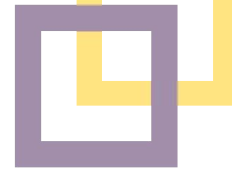
بیش تر بدانیم

برخی از پیمان‌های تجاری در جهان

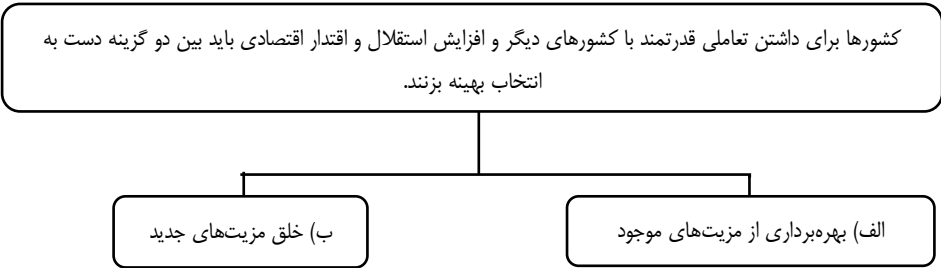
نام	منطقه و توضیح	نام	منطقه و توضیح
APEC ✓	همکاری اقتصاد آسیا پاسیفیک	ASEAN ✓	اتحادیه ملل جنوب شرقی آسیا
SADC	انجمن توسعه آفریقای جنوبی	ECOWAS	انجمن اقتصادی ایالت‌های غربی آفریقا
COMESA	بازار مشترک آفریقای شرقی و جنوبی	CARICOM	انجمن و بازار مشترک کارائیب
EU ✓	اتحادیه اروپا	MERCOSUR	بازار مشترک جنوبی
NAFTA ✓	پیمان تجاری آزاد آمریکای شمالی	CAFTA-DR	پیمان تجارت آزاد جمهوری دومینیکن، ایالات متحده آمریکای مرکزی

جنگ‌های تجاری و تحریم‌های اقتصادی

- **معایب تجارت خارجی و تمرکز بر مزیت‌های مطلق یا نسبی برای کشور ما:**
- آسیب زدن به قدرت و استقلال اقتصادی کشور
- شکل‌گیری مشکلاتی برای کشور، شبیه مشکلات کشورهای وابسته
- دو عاملی که باعث شده که اقتصاددانان به اهمیت خودکفایی در برخی تولیدات داخلی و عدم وابستگی برای تأمین آن‌ها از خارج تأکید کنند.
- **معایب تجارت خارجی و تمرکز بر مزیت‌های مطلق یا نسبی** ← باعث شده تا اقتصاددانان به اهمیت خودکفایی در برخی از تولیدات داخلی و عدم وابستگی برای تأمین آن‌ها از خارج تأکید کنند.
- وابستگی در تأمین کالاهای راهبردی و ضروری مانند
  - دارو، غذا و محصولات کشاورزی
  - حوزه انرژی مثل نفت و انرژی هسته‌ای و انرژی‌های نو
  - صنایع نظامی و دفاعی
- **محصولات راهبردی** به محصولاتی گفته می‌شود که تولید آن‌ها در یک کشور بدون توجه به میزان سود، هزینه، بازار و ... انجام می‌شود.
- زندگی عموم انسان‌ها در جامعه شهری به خاطر تخصص‌گرایی و تولید براساس مزیت، **اقتصادی تک‌محصولی** است.
- تولید براساس اصل مزیت مطلق و نسبی ← تخصص‌گرایی و تقسیم کار می‌شود و این روند منجر به شکل‌گیری اقتصاد تک‌محصولی می‌شود.
- در فضای جهانی، اقتصاد تک‌محصولی، اقتصادی شکننده و آسیب‌پذیر است؛ زیرا اقتصاد تک‌محصولی در مواقع بحرانی، امکان تاب‌آوری و انعطاف‌پذیری در مقابل تکان‌ها، مشکلات و تحریم‌ها را ندارد.
- راه‌های تأمین کالاهای وارداتی یا بازارهای فروش کالاهای صادراتی خود را گوناگون کند.
- از وضعیت تک‌محصولی فاصله بگیرد
- با خلق مزیت‌های جدید اقتصادی امکان تأمین برخی نیازهای مهم و اساسی را در داخل کشور فراهم کند.
- به علم و فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان توجه بیش تری داشته باشد.

فصل دوم: درس هفتم | تجارت بین الملل

- عوامل مؤثر بر انتخاب بهینه در تجارت بین الملل و داشتن تعاملی قدرتمند با دیگر کشورها به این عوامل بستگی دارد:
- موقعیت رقبا
- میزان اعتمادی که به رقبا داریم
- موقعیت صنایع داخلی
- منابع و امکانات طبیعی و انسانی
- وضعیت بازار
- قیمت‌ها

بیش تر بدانیم

نگاهی به تحریم‌های اقتصادی

- در طول تاریخ، کشورها برای دستیابی به اهداف اقتصادی، سیاسی یا ایدئولوژیک خود دست به **تحریم‌های اقتصادی** دیگر کشورها زده‌اند.
- در **قرن نوزدهم**، پس از این که قدرت دریانوردی و نیروی نظامی دریایی افزایش یافت، استفاده از محاصره‌ها نیز افزایش یافت، به طوری که کشورهای قدرتمند می‌توانستند برای مدت طولانی قدرت اقتصادی دولتی را هدف قرار دهند و آن را کنترل کنند.
- در سال‌های ابتدایی استقلال یافتن آمریکا و همزمان با جنگ‌های ناپلئونی در اروپا، تحریم‌های اقتصادی یکی از اصلی‌ترین اجزای سیاست خارجی ایالات متحده به شمار می‌رفت.
- تکنیک جنگ‌های اقتصادی در طول جنگ جهانی اول بیش از همه سال‌های قبل از آن توسعه یافت و ثابت کرد که این تکنیک‌ها بسیار مؤثرند.
- یک بررسی اجمالی از تاریخ تحریم‌های اقتصادی در سطح جهانی نشان‌دهنده آن است که دولت آمریکا سهم به‌سزایی در استفاده از سیاست تحریم اقتصادی داشته است. در مجموع حدود ۲۰٪ تحریم‌های اقتصادی جهان تا سال ۲۰۰۰، به وسیله آمریکا اعمال شده است.

<ul style="list-style-type: none"> ① بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و تسخیر سفارت آمریکا در سال ۱۳۵۸ ② در طول جنگ تحمیلی ← تحریم نظامی و غیر نظامی شده بود. ③ در دهه‌های اخیر ← تحریم‌های مالی و تجاری شده است. 	<ul style="list-style-type: none"> کشور ما بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در سه دوره توسط آمریکا تحریم شد
---	---

تأثیر تحریم‌ها بر ایران

<p>جنبه منفی</p> <p>۱ هزینه‌های زیادی به ایران تحمیل شده ۲ سطح رفاه جامعه کاهش یافت.</p>	<p>جنبه مثبت</p> <p>منافی برای بخش‌هایی از کشور به همراه داشت و نشان داد که اقتصاد ایران در مقایسه با کشورهای مشابه مقاوم است.</p>
---	---

فصل دوم: درس هفتم | تجارت بین‌الملل

فعالیت گروهی در کلاس

ابتدا موقعیت درس را بخوانید و سپس فرض کنید که شما به عنوان نماینده تولیدکنندگان کشور، در دولت هستید و دستتان برای حمایت از تولیدکنندگان باز است. فرض دیگر این که شما هیچ کمک مالی‌ای به تولیدکننده نمی‌توانید بکنید. حال با توجه به این شرایط و آنچه در این درس خوانده‌اید به آقای محمدی کمک کنید. لطفاً به نکات زیر توجه کنید:

- دو اصل مزیت مطلق و مزیت نسبی و منافع آن را در نظر بگیرید.
- آسیب‌پذیری شرکت‌های تولیدی در صورت کاهش تعرفه‌های وارداتی و آزاد شدن واردات کالاهایی را که آن‌ها تولید می‌کنند، در نظر بگیرید.
- منفعی را که از صادرات کالاهای تولید شده، نصیب شرکت‌های داخلی می‌شود، در نظر بگیرید.
- آسیب‌هایی را که ممکن است از ناحیه وابستگی تأمین نهاده‌های تولید به کشور وارد شود، در نظر بگیرید.
- به مدل‌های تبادل غیر پولی بیندیشید.
- از دانش و فناوری بومی غافل نشوید.
- به سازمان‌های تولید که در درس دوم گفته شد، فکر کنید.

می‌توان کمک‌های زیر را انجام داد:

- ۱- دولت با توجه به اصل مزیت مطلق و مزیت نسبی از ورود کالاهای مشابه جلوگیری کند و یا تعرفه‌های وارداتی آن کالاها را بالا ببرد.
- ۲- به تولیدکنندگان ارز دولتی اختصاص دهد.
- ۳- با کشورهایی که رابطه سیاسی و اقتصادی خوبی داریم، مبادله به صورت تهارتی (کالا به کالا) انجام شود.
- ۴- دانشگاه‌ها پروژه‌هایی تعریف کنند تا مواد اولیه مورد نیاز در داخل تولید شود.
- ۵- دولت به جای دادن یارانه به مصرف‌کنندگان، به تولیدکنندگان یارانه دهد.

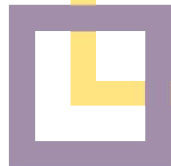
فعالیت فردی در کلاس

هنگامی که در باره الگوی مناسب تجارت خارجی فکر می‌کنیم، در واقع در حال یک انتخاب هستیم. چگونه می‌توانیم از منافع تجارت خارجی (اصل مزیت مطلق و مزیت نسبی) بهره‌مند شویم، اما در تأمین نیازهای اساسی مان به دیگران وابسته نشویم؟

تجارت خارجی می‌تواند برای تمام کشورها مطلوب باشد و کشورها از منافع آن استفاده کنند. در رابطه با تولیداتی که مزیت مطلق داریم که جای بحث نیست؛ ولی در رابطه با مزیت نسبی باید توجه داشته باشیم که برخی از کالاها و خدمات جنبه راهبردی دارند و در تولید آن‌ها هیچ مزیتی نباید در نظر گرفته شود، مثل تولید گندم و دارد.

برای تفکر و تمرین

- باتوجه به اطلاعات هر یک از موارد زیر، مشخص کنید که کشور «الف» دارای کدام یک از مزیت‌هاست: ۱- مزیت مطلق در تولید موز
- ۲- مزیت نسبی در تولید موز ۳- مزیت مطلق در تولید آناناس ۴- مزیت نسبی در تولید آناناس
- کشور «الف» به ازای هر آناناسی که تولید می‌کند، از تولید ۱۰ موز صرف‌نظر می‌کند؛ کشور «ب» به ازای هر آناناسی که تولید می‌کند از تولید ۱۲ موز صرف‌نظر می‌کند.
  - براساس مقادیر یکسانی از منابع تولید، کشور «الف» می‌تواند سه تن موز و کشور «ب» می‌تواند دو تن موز تولید کند.
  - کشور «الف» می‌تواند موزهایی با هزینه فرصت کم تری نسبت به کشور «ب» تولید کند.
  - براساس مقادیر یکسانی از منابع تولید، کشور «ب» نمی‌تواند به زیادی کشور «الف» آناناس تولید کند.
  - کشور «الف» در تولید موز مزیت مطلق دارد. کشور «ب» در تولید موز مزیت نسبی دارد.
  - کشور «الف» در تولید آناناس مزیت مطلق دارد. کشور «ب» در تولید آناناس مزیت نسبی دارد.

فصل دوم: درس هفتم | تجارت بین‌الملل

تحقیق کنید.

کشور ما در گذشته به خاطر وابستگی به درآمدهای نفتی، کشوری تک محصولی به شمار می‌رفت. در دهه‌های اخیر با گسترش دانش‌های فنی و شرکت‌های دانش‌بنیان، تنوع محصولات در صنایع پیشرفته‌ای چون زیست‌فناوری، نانو فناوری، انرژی هسته‌ای، یاخته‌های بنیادین، صنایع موشکی و ... رو به گسترش است و در حال حاضر در برخی از این صنایع امکان صادرات محصولات به کشورهای دیگر نیز فراهم شده است. نقش شرکت‌های دانش‌بنیان را در ایجاد و خلق مزیت‌های جدید در کشور و فاصله گرفتن از اقتصاد تک محصولی بررسی کرده و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.

مزیت‌های اقتصادی باتوجه به محیط جغرافیایی و طبیعی در اختیار هر کشور قرار می‌گیرد، اما برخی از عوامل (مثل فعالیت‌های شرکت دانش بنیان) می‌تواند کشورها را از مسیر تک‌محصولی بودن برهاند.

شرکت‌های دانش بنیان با قابلیت‌های طرفدار خود می‌توانند دغدغه عمومی جامعه را برای کاهش وابستگی اقتصادی به خارج و ضرورت افزایش بهره‌وری تولید را تا حدی برطرف کنند و روش‌هایی برای تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی ارائه کنند از جمله:

۱- استفاده از مزیت‌های اقتصادی بالفعل که محیط جغرافیایی و طبیعت ایجاد می‌کند، احیای مزیت‌های اقتصادی بالقوه، مثل محصولات کشاورزی جدید و تولید محصولات پربازده و یا صنایع جدید دریایی

۲- ایجاد مزیت‌های اقتصادی جدید به ویژه در عرصه خدمات، علم و فناوری و صنایع فرهنگی

۳- اهمیت دادن به سرمایه انسانی، نوآوری و اقتصاد دانش‌بنیان

بسیاری از منابع ثروت و موفقیت کشورهای پیشرفته ناشی از مزیت‌هایی است که تا چند قرن پیش فاقد آن‌ها بودند و اکنون دارای آن هستند.

کشورهای موفق پیوسته در حال انتقال از مزیت‌های با ارزش افزوده کم تر به مزیت‌های با ارزش افزوده بیش ترند.

تحلیل کنید.

از نظر شما، با وجود موانع تجاری، بهترین الگوی تجارت اقتصادی با دنیا، دارای چه ویژگی‌هایی است؟

عرصه تجارت بین‌المللی، عرصه تلاش و رقابت است و در فضای رقابتی فقط کشورهایی برنده می‌شوند که ضمن شناسایی و افزایش توانمندی‌های تولیدی خود، فرصت‌های بین‌المللی را نیز به خوبی بشناسند و با هوشمندی و کوشش فراوان و افزایش همکاری‌های دوجانبه بین‌المللی از آن‌ها بهره‌مند شوند.

کشور ما با اعمال سیاست‌های تجاری باید بین کشورهای دوست و شریکان تجاری خود با سایر کشورها یکسان عمل نکند و با ایجاد اتحادیه‌های اقتصادی و بلوک‌های تجاری، سعی در افزایش مبادلات تجاری خود و اعضای آن اتحادیه و کاهش موانع تجاری قدم بردارد.

تعاریف و اصطلاحات

۱- **عواملی که باعث مبادله می‌شود** ← ۱- یکسان نبودن منابع و عوامل تولید ۲- یکسان نبودن کشورها از نظر دسترسی به فناوری ۳- تفاوت‌های اقلیمی و آب و هوایی

۲- **مزیت مطلق** ← برتری بر طرفدار یک کشور در تولید یک نوع محصول نسبت به کشورهای دیگر با فرض یکسان بودن منابع و عوامل تولید

۳- **مزیت نسبی** ← به توانایی یک کشور در تولید کالا با هزینه فرصت کم تر نسبت به سایر کالاها در آن کشور اشاره دارد.

۴- **مزیت نسبی** ← اگر کشوری در تولید هیچ محصولی، مزیت مطلق نداشته باشد باید به دنبال تولید محصولی باشد که در آن مزیت نسبی دارد.

۵- **پیامدهای عدم رعایت اصل مزیت مطلق و نسبی** ← اولاً از منابع و سرمایه‌ها به بهترین نحو ممکن استفاده نمی‌شود ثانیاً با تولید محصولات کم تر و بی کیفیت‌تر، رفاه جامعه کاهش می‌یابد.

۶- **بانک جهانی توسعه و صندوق بین‌المللی پول** ← کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل (برتن وودز) در سال ۱۹۴۴ تشکیل شد و نتیجه آن تشکیل بانک توسعه و صندوق بین‌المللی پول بود.

۷- **گات** ← در سال ۱۹۴۷، ۲۳ کشور برای جلوگیری از اقدامات حمایت‌گرایانه کشورهای علیه یکدیگر و حفظ روابط تجاری بین خودشان قراردادی غیررسمی را امضا کردند که به نام قرارداد «گات» مشهور شد. این قرارداد بعدها به سازمان دائمی تجارت جهانی تبدیل شد.

۸- **نفتا** ← آمریکا، کانادا و مکزیک در سال ۱۹۹۲، پیمان تجارت آزاد مشهور به پیمان نفتا را امضا کردند.

۹- **مهم‌ترین نمونه‌های نقض پیمان‌ها توسط آمریکا** ← ۱- توافق آب و هوایی پاریس ۲- توافق برجام ۳- توافق نامه آسیا- پاسیفیک ۴- پیمان جهانی سازمان ملل برای بهبود وضعیت مهاجران و پناهندگان

۱۰- **محصولات راهبردی** ← کالاهای اساسی مثل دارو، کالاهای حوزه انرژی مثل نفت و انرژی هسته‌ای و صنایع نظامی و دفاعی

۱۱- **پیامد تک محصولی بودن** ← اقتصاد شکننده و آسیب‌پذیر است؛ زیرا اقتصاد تک‌محصولی در مواقع بحرانی، امکان تاب‌آوری و انعطاف‌پذیری مقابله‌تکنانه‌ها، مشکلات و تحریم‌ها را ندارد.

درس هفتم

«پرسش‌های چهارگزینه‌ای»

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

۱- کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) برخی از محصولات، به ویژه محصولاتی که از فناوری‌های پیشرفته‌تری بهره می‌برند، ممکن است چند ملیتی باشند.
- ۲) ممکن است برای تولید یک کالا، سرمایه‌گذاری توسط یک شرکت آلمانی صورت بگیرد ولی ساخته‌شده دست کارگران چینی باشد.
- ۳) یکی دیگر از بازیگران اقتصادی، شرکت‌ها و دولت‌هایی هستند که خارج از مرزهای ما زندگی می‌کنند.
- ۴) بنگاه‌های اقتصادی خارج از کشور نمی‌توانند بر زندگی اقتصادی مردم در کشوری دیگر تأثیر بگذارند.

۲- در رابطه با عبارت زیر کدام گزینه درست است؟

«فرض کنید صاحب یک شرکت بزرگ تولید پوشاک هستیید و در کشور شما امکان تولید پنبه وجود ندارد یا تولید آن هزینه بسیار بالایی دارد. اما در عوض، کشور همسایه شما، زمین‌های حاصل‌خیزی برای کشت پنبه دارد. شما برای این که هزینه تولیدتان را کاهش دهید و بتوانید با قیمت مناسب‌تری پوشاک خود را به بازار روانه کنید، پنبه را از کشور همسایه وارد می‌کنید.»

- ۱) شکل‌گیری تجارت
- ۲) استفاده از مزیت مطلق
- ۳) شکل‌گیری شرکت‌های چندملیتی
- ۴) استفاده از مزیت نسبی

۳- کدام گروه‌ها یا کشورها از شکل‌گیری تجارت سود می‌برند؟

- ۱) کشورهای صادرکننده
- ۲) کشورهای واردکننده
- ۳) هر دو کشور صادرکننده و واردکننده
- ۴) اقتصادهای منطقه‌ای

۴- کدام گزینه نشان‌دهنده دلایلی است که باعث می‌شود تا کشورها به تجارت بین‌الملل روی آورند؟

- ۱) یکسان نبودن منابع و عوامل تولید در کشورها و نیز یکسان نبودن کشورها از نظر دسترسی به فناوری و تفاوت‌های اقلیمی و آب و هوایی
- ۲) یکسان نبودن منابع و عوامل تولید در کشورها و نیز یکسان نبودن کشورها از نظر دسترسی به فناوری و تفاوت در سطح منابع انرژی
- ۳) یکسان نبودن منابع و عوامل تولید در کشورها و تفاوت در سطوح منابع انرژی با تفاوت در سطح مواد اولیه
- ۴) تفاوت در سطح منابع انرژی و تفاوت در سطح مواد اولیه یا تفاوت در نیروی انسانی متخصص

۵- کدام گزینه نشان‌دهنده عاملی است که باعث می‌شود تولید یک محصول در کشوری به صرفه باشد و در کشور دیگر، صرفه اقتصادی نداشته باشد؟

- ۱) یکسان نبودن منابع و عوامل تولید
- ۲) یکسان نبودن هزینه فرصت
- ۳) کیفیت منابع و عوامل تولید
- ۴) یکسان نبودن روند تجارت بین‌الملل در کشورها

۶- کدام عامل پایه بده - بستان دو کشور یا صادرات و واردات را تشکیل می‌دهد؟

- ۱) تفاوت در نیازها
- ۲) تفاوت در عوامل تولید
- ۳) یکسان نبودن سطح فناوری
- ۴) تفاوت‌های اقلیمی

۷- کشور ژاپن در تولید صنایع الکترونیکی و کشور ما در تولید صنایع پتروشیمی تخصص دارد. این وضعیت نشان‌دهنده تأثیر کدام یک از دلایل شکل‌گیری مبادله است؟

- ۱) یکسان نبودن منابع
- ۲) تفاوت‌های اقلیمی
- ۳) تفاوت از نظر دسترسی به فناوری
- ۴) تفاوت‌های سرمایه‌ای

۸- با توجه به جدول مقابل، با فرض این که هر سه کشور به یک اندازه از نیروی کار، سرمایه و دانش فنی برخوردارند و همه عوامل تولیدشان را با اشتغال کامل برای تولید برنج و گندم به کار گرفته‌اند. به ترتیب:

نام کشور / نام کالا	برنج (واحد)	گندم (واحد)
ژاپن	۴۰	۵۰
چین	۶۰	۴۰
ایران	۷۰	۳۰

الف) کدام کشور در تولید برنج مزیت مطلق دارد؟

ب) کشور چین در تولید کدام کالا باید متمرکز شود؟

پ) بدون در نظر گرفتن هزینه‌های حمل و نقل و با توجه به وضعیت کشور ژاپن، کدام رابطه توجیه اقتصادی دارد؟

- ۱) الف) ایران - ب) برنج - پ) کشور ژاپن، گندم را در داخل تولید کند، اما برنج را از ایران وارد کند.
- ۲) الف) چین - ب) برنج - پ) کشور ژاپن، گندم و برنج را از چین وارد کند.
- ۳) الف) ایران - ب) گندم - پ) کشور ژاپن، گندم را در داخل تولید کند، اما برنج را از ایران وارد کند.
- ۴) الف) چین - ب) گندم - پ) کشور ژاپن، برنج را در داخل تولید کند، اما گندم را از چین وارد کند.

۹- کدام گزینه در رابطه با بندر سیراف نادرست است؟

- ۱) این بندر از پُر رونق‌ترین بنادر ایران در دوران‌های مختلف تاریخی بوده است.
- ۲) سیراف، در طی اعصار مختلف دروازه تجاری ایران با بسیاری از مناطق جهان مانند هند، چین و آفریقا به شمار می‌رفته است.
- ۳) این بندر سه هزار ساله در بخش مرکزی شهر کنگان، در بین تمام باستان‌شناسان از شهرت بالایی برخوردار بوده است.
- ۴) این بندر با داشتن منابع طلا و مس، شهری آباد و ثروتمند و دارای خانه‌های اشرافی با تزئینات گچی و چوبی بوده است.

درس هفتم

«پرسش‌های چهارگزینه‌ای»

- ۱۰- کدام عامل باعث می‌شود تا تولید یک محصول نسبت به محصولی دیگر «مقرون به صرفه‌تر» شود؟
- (۱) تفاوت در عوامل تولید
(۲) شکل‌گیری مزیت مطلق
(۳) تفاوت در بازارهای فروش
(۴) شکل‌گیری مزیت نسبی
- ۱۱- علت آن که کشورهای اروپایی با توجه به آن که می‌توانند فرش دستباف تولید کنند اما در خصوص انجام دادن این کار زیان خواهند دید، چیست؟
- (۱) زیرا آن‌ها سرمایه‌های خود را صرف تولید کالاهای سنگین و استراتژیک می‌کنند.
(۲) زیرا هزینه تمام‌شده فرش در ایران کم تر از هزینه‌های تمام‌شده این کالا در اروپاست.
(۳) چون این کشورها نیروی انسانی کمی دارند و صنعت فرش صنعتی است که کارگر زیاد می‌خواهد.
(۴) چون این کالاها بیش تر جنبه تزئینی و لوکس دارند، لذا ائتلاف سرمایه در این زمینه مقرون به صرفه نیست.
- ۱۲- کدام گزینه پاسخ درست سؤالات زیر است؟
- (الف) با توجه به مفهوم .....، کشورهای بهتر است تخصص و تمرکز خود بر روی آن محصول قرار دهند.
(ب) اگر کشوری در تولید یک محصول مزیت مطلق ندارد باید به ..... توجه کند.
- (۱) الف) مزیت مطلق (ب) واردات
(۲) الف) مزیت نسبی (ب) واردات
(۳) الف) مزیت مطلق (ب) مزیت نسبی
(۴) الف) مزیت نسبی (ب) مزیت نسبی

(سراسری ۹۴)

- ۱۳- کدام گزینه، بیانگر معنا و مفهوم اصل «مزیت نسبی» است؟
- (۱) براساس این اصل هر منطقه یا کشور باید همه نوع کالایی را تولید کند تا «خودکفا» شود.
(۲) براساس این اصل برای رسیدن به «خودکفایی» باید تا حد امکان از واردات کالا به داخل کشور جلوگیری نمود.
(۳) براساس این اصل هر منطقه یا کشور باید کالایی را «تولید» کند که هزینه آن در مقایسه با سایر نقاط کم تر باشد.
(۴) براساس این اصل هر منطقه یا کشور باید کالایی را تولید کند که هزینه آن حداقل برابر با سایر نقاط یا منطقه باشد.
- ۱۴- براساس اصل ..... هر منطقه یا کشور باید کالاهایی را تولید کند که ..... آن‌ها نسبت به هزینه تولید کالاهای مشابه در مقایسه با سایر نقاط کم تر باشد.
- (۱) هزینه فرصت- هزینه فرصت
(۲) هزینه فرصت- هزینه کم تر
(۳) مزیت نسبی- هزینه فرصت
(۴) مزیت نسبی- هزینه تولید
- ۱۵- کشوری از لحاظ تولید یک کالای پر طرفدار دارای مزیت نسبی است که .....
- (۱) امکان فروش در داخل و خارج از کشور داشته باشد
(۲) زمینه تولید انبوه یک کالا را داشته باشد.
(۳) تولید متنوع برای فروش در بازارهای جهانی داشته باشد
(۴) با هزینه فرصت کم تر تولید کند.
- ۱۶- دو مفهوم «مزیت مطلق و نسبی» در هر زندگی جمعی اعم از شهری، منطقه‌ای و جهانی چه پیامدی به دنبال دارد؟
- (۱) تک محصولی شدن
(۲) تنوع تولیدات داخلی
(۳) تجارت بین‌الملل
(۴) شکل‌گیری سازمان‌های اقتصادی جهان

۱۷- هزینه تولید هر واحد رایانه و پارچه در کشور ژاپن و چین به صورت جدول زیر است. بنابراین براساس اصل مزیت مطلق:

کشور/ نام کالا	رایانه	پارچه
ژاپن	۲۰۰ ریال	۳۰۰ ریال
چین	۱۰۰ ریال	۴۰۰ ریال

- (۱) کشور ژاپن باید به تولید رایانه بپردازد.
(۲) کشور چین باید به تولید رایانه بپردازد.
(۳) کشور ژاپن باید به تولید هر دو کالا بپردازد.
(۴) کشور چین باید به تولید هر دو کالا بپردازد.

۱۸- با توجه به جدول، با فرض این که هر سه کشور از نظر عوامل تولید یکسان هستند:

کشور/ محصول	پسته	گل	پوشاک
ایران	۶۰ واحد	۳۰ واحد	۴۷ واحد
هلند	۳۰ واحد	۶۰ واحد	۴۰ واحد
کنیا	۱۰ واحد	۲۰ واحد	۱۳ واحد

- (الف) کدام کشور در تولید گل مزیت مطلق دارد؟
(ب) کشور کنیا در تولید چه کالایی مزیت نسبی دارد؟
(پ) کشور کنیا در تولید گل و پسته و پوشاک نسبت به ایران و هلند مزیت اقتصادی ندارد. این جمله به چه معناست؟
(ت) با توجه به قسمت (ب)، کنیا در تولیدات خود باید چه رویه‌ای را پیش گیرد؟

- (۱) الف) ایران- (ب) گل- (پ) قیمت تمام‌شده هر دو کالا در کنیا از دو کشور دیگر بیش تر است.- (ت) کنیا باید گل را که در تولید آن، مزیت مطلق دارد، تولید و صادر کند و در مقابل، پسته و پوشاک موردنیاز خود را از دو کشور دیگر وارد کند.
(۲) الف) هلند- (ب) گل- (پ) قیمت تمام‌شده هر دو کالا در کنیا، از دو کشور دیگر بیش تر است.- (ت) کنیا چون در هر سه کالا، مزیت نسبی دارد و مزیت مطلق نسبت به هلند و ایران ندارد، باید هر سه نوع کالا را از ایران و هلند وارد کند.
(۳) الف) ایران- (ب) پوشاک- (پ) همه کالاهای آن نسبت به دو کشور دیگر، به صرفه‌تر تولید می‌کند.- (ت) کنیا چون در تولید گل مزیت نسبی دارد، باید گل را به هلند و ایران صادر کند و پوشاک و پسته را از این دو کشور وارد کند.
(۴) الف) هلند- (ب) گل (پ) هیچ‌کدام از کالاها را به صرفه تولید نمی‌کند.- (ت) کنیا چون مزیت مطلق نسبت به دو کشور دیگر ندارد، باید در تولید گل متمرکز شده و پسته و پوشاک مورد نیاز خود را از ایران وارد کند.

درس هفتم

«پرستش‌های چهارگزینه‌ای»

۱۹- اگر اصل مزیت مطلق و نسبی رعایت نشوند؛ .....

(۱) الف) از منابع و سرمایه‌ها به بهترین نحو ممکن استفاده نمی‌شود که به نوعی هدررفت آن‌ها محسوب می‌شود. (ب) با تولید محصولات کم تر و بی کیفیت‌تر، رفاه جامعه کاهش می‌یابد.

(۲) الف) میزان تولید کالاهای رقابتی کاهش و کالاهای تخصصی افزایش می‌یابد. (ب) هزینه تولید کالاهای صادراتی به شدت کاهش پیدا می‌کند.

(۳) الف) از منابع و سرمایه‌ها به بهترین نحو ممکن استفاده نمی‌شود که به نوعی هدررفت آن‌ها محسوب می‌شود. (ب) میزان تولید کالاهای رقابتی کاهش یافته و کالاهای تخصصی افزایش می‌یابد.

(۴) الف) با تولید محصولات کم تر و بی کیفیت‌تر، رفاه جامعه کاهش می‌یابد. (ب) هزینه تولید کالاهای صادراتی به شدت کاهش پیدا می‌کند.

۲۰- میزان تولید سه کالا در دو کشور در جدول زیر آورده شده است، کدام گزینه در رابطه با تجارت میان این دو کشور درست است؟ (منابع تولید در دو کشور یکسان است.)

کشور/ نام کالا	کالای ۱	کالای ۲	کالای ۳
A	۲۰۰	۳۰۰	۴۰۰
B	۴۰۰	۲۵۰	۶۰۰

(۱) کشور B در تولید کالای (۲) و (۳) مزیت مطلق دارد و در تولید کالای (۱)

مزیت نسبی دارد.

(۲) هیچ کدام از دو کشور A و B در تولید کالای (۱) و کالای (۲) مزیت مطلق ندارند

و کشور A می‌تواند کالای (۳) را از کشور B وارد کند.

(۳) کشور A در تولید کالای (۱) و کالای (۲) مزیت مطلق دارد، اما در تولید کالای (۳) مزیت نسبی دارد.

(۴) کشور A در تولید کالای (۲) مزیت مطلق دارد و می‌تواند آن کالا را به کشور B صادر کند. کشور B در تولید کالای (۱) مزیت مطلق دارد و می‌تواند آن کالا را به کشور A صادر کند.

۲۱- میزان تولید پارچه و شکر در سه کشور فرضی A، B و C در جدول روبرو درج شده است. با توجه به جدول، کدام گزینه نشان‌دهنده رابطه تجاری بین این سه کشور براساس اصل مزیت مطلق و نسبی است؟

کشور/ نام کالا	پارچه	شکر
A	۲۵۰	۸۰۰
B	۷۰۰	۲۰۰
C	۳۰۰	۳۵۰

(عوامل تولید در هر سه کشور یکسان است.)

(۱) براساس اصل مزیت مطلق، کشور A شکر تولید می‌کند و به کشور B صادر می‌کند و از کشور C پارچه وارد می‌کند.

(۲) براساس اصل مزیت مطلق، کشور B پارچه تولید می‌کند و به کشورهای A و C می‌فروشد و کشور C در تولید پارچه مزیت نسبی دارد.

(۳) براساس اصل مزیت مطلق کشور C شکر تولید می‌کند و به کشور B می‌فروشد و از کشور A وارد می‌کند.

(۴) براساس اصل مزیت نسبی کشور B پارچه تولید می‌کند و به کشور C می‌فروشد.

۲۲- اگر با شرایط مساوی در دو کشور A و B فقط بنزین و نفت تولید شود، کدام گزینه درست است؟

الف) کشور A در ازای تولید ۱۰۰ لیتر بنزین از تولید ۱۲۰ لیتر نفت صرف نظر کرده است و کشور B با تولید ۱۰۰ لیتر بنزین از تولید ۱۶۰ لیتر نفت صرف نظر کرده است.

ب) اگر صنایع و مواد تولیدی یکسان باشد، کشور A، ۱۳۰ لیتر و کشور B، ۱۵۰ لیتر بنزین تولید می‌کنند.

پ) کشور A هیچ‌گاه نمی‌تواند به خوبی و کیفیت کشور B نفت تولید کند.

ت) بین این دو کشور کدام نوع مبادله اقتصادی باید برقرار شود؟

(۱) الف) کشور A در تولید بنزین مزیت نسبی دارد. (ب) کشور B در تولید بنزین مزیت مطلق دارد. (پ) کشور B در تولید نفت مزیت مطلق دارد. (ت) کشور A نفت را از کشور B بخرد.

(۲) الف) کشور A در تولید نفت مزیت مطلق دارد. (ب) کشور B در تولید بنزین مزیت نسبی دارد. (پ) کشور A در تولید نفت مزیت مطلق دارد. (ت) کشور A نفت را به کشور B بفروشد.

(۳) الف) کشور B در تولید بنزین مزیت مطلق دارد. (ب) کشور A در تولید بنزین مزیت مطلق دارد. (پ) کشور A در تولید نفت مزیت نسبی دارد. (ت) کشور A بنزین به کشور B بدهد.

(۴) الف) کشور B در تولید بنزین مزیت نسبی دارد. (ب) کشور A در تولید بنزین مزیت نسبی دارد. (پ) کشور B در تولید نفت مزیت نسبی دارد. (ت) کشور B بنزین به کشور A بدهد.

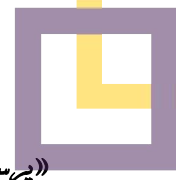
۲۳- پیامد مثبت صادرات کالا برای تولیدکنندگان چیست؟

(۱) به تولیدکنندگان این فرصت را می‌دهد تا در داخل کشور به انحصار برسانند و هزینه تولید خود را کاهش و کیفیت تولید را افزایش دهند و سپس قیمت و مقدار صادرات را با توجه به اصل مزیت مطلق مشخص کنند.

(۲) به تولیدکنندگان اجازه می‌دهد تا محصولات خود را در بازارهای بزرگ‌تری به فروش برسانند و همچنین به منظور رقابت با تولیدکنندگان دیگر، به تلاش بیش تر برای تولید بهتر و کارآمدتر وادار شوند.

(۳) به تولیدکنندگان این فرصت را می‌دهد تا مزیت نسبی خود را در تولید به مزیت مطلق تبدیل کنند و میزان فروش و سود خود را بالا ببرند.

(۴) به تولیدکنندگان اجازه می‌دهد تا هزینه تهیه مواد اولیه و انرژی را به حداقل برسانند و بازارهای کشورهای بدون مزیت را در اختیار بگیرند.

درس هفتم

«پرستش‌های چهارگزینه‌ای»

۲۴- یک کارشناس کامپیوتر در شرکت خود به طور متوسط ساعتی ۲۰۰ هزار تومان درآمد دارد. او به فکر نقاشی ساختمان خود می‌افتد.

هزینه هر ساعت کار نقاشی ۶۰ هزار تومان است. در این رابطه کدام گزینه درست است؟

- (۱) بهتر است مهندس کامپیوتر، کار نقاشی ساختمان را خود انجام دهد و بابت هر ساعت ۶۰ هزار تومان سود ببرد.
- (۲) بهتر است مهندس کامپیوتر، کار نقاشی ساختمان را به نقاش سپرده و بابت هر ساعت ۶۰ هزار تومان سود ببرد.
- (۳) بهتر است مهندس کامپیوتر، کار نقاشی ساختمان را به نقاش سپرده و بابت این کار ۱۴۰ هزار تومان سود ببرد، چون در انجام کار نقاشی مزیت نسبی ندارد.
- (۴) بهتر است مهندس کامپیوتر، کار نقاشی ساختمان را به نقاش سپرده و بابت این کار ۱۴۰ هزار تومان سود ببرد، چون در انجام کار نقاشی مزیت نسبی دارد.

۲۵- پاسخ درست و کامل سه پرستش زیر، در کدام گزینه مندرج است؟ (سراسری خارج از کشور ۹۳)

(الف) این عبارت مربوط به کدام یک از عوامل روی آوردن کشورها به «تجارت بین‌الملل» است؟ «در کشور استرالیا زمین‌های حاصل خیز و

آب کافی برای محصولات کشاورزی یافت می‌شود و کشور ژاپن در حوزه الکترونیک، نیروی متخصص فراوان در اختیار دارد.»

(ب) کدام مورد در جهت گسترش روابط اقتصادی دو کشور با یکدیگر است؟

- (۱) (الف) شرایط اقلیمی متفاوت- (ب) افزایش عوارض وارداتی
- (۲) (الف) یکسان نبودن منابع و عوامل تولید- (ب) کاهش سهمیه‌های وارداتی
- (۳) (الف) یکسان نبودن کشورها از نظر دسترسی به «فناوری»- (ب) وضع انواع تسهیلات اقتصادی و حقوقی
- (۴) (الف) یکسان نبودن منابع و عوامل تولید- (ب) کاهش تعرفه‌های گمرکی

۲۶- شرایط و امکانات موجود طبیعی، یا فناوری سبب می‌شود که:

- (۱) ساکنان آن کشور به تولید کالای «پرفرمداری» بپردازند.
- (۲) اعتبار «تخصص بین‌المللی» در «تولید» کالاها، کاهش یابد.
- (۳) کشورهای مختلف نیازهای متقابل یکدیگر را از طریق «تجارت بین‌الملل» رفع کنند.
- (۴) افراد آن کشور با توجه به شرایط «زمانی و مکانی» کار تشخیص نیازها و تولید «کالاها و خدمات» را به درستی انجام دهند.

۲۷- در رابطه با «نقش تجارت بین‌الملل در اقتصاد کشورها»، همه گزینه‌ها به استثنای گزینه «.....» درست است. (سراسری ۹۳)

- (۱) منافع حاصل از تجارت بین‌الملل به کشورها کمک می‌کند که از تولیدات کشورهای دیگر بهره ببرند.
- (۲) «تجارت بین‌الملل» تولیدکنندگان را تشویق می‌کند که با صدور کالاها خود به خارج از کشور، سود مناسبی دریافت دارند.
- (۳) در مجموع «تجارت بین‌الملل» موجب ادغام هر چه بیشتر اقتصاد ممالک جهان سوم در «اقتصاد و تجارت جهانی» است و لاغیر.
- (۴) یکی از آثار مثبت «تجارت بین‌الملل» این است که کشورها کالاها موردنیاز مردم را با قیمت «ارزان‌تر و کیفیت بهتر» از خارج وارد می‌کنند.

۲۸- کدام گزینه نشان‌دهنده پاسخ این سؤال است؟ «چرا دولت‌ها در طول تاریخ در شرایط گوناگون، برخوردهای گوناگون و گاه متعارضی

با مسئله تجارت بین‌الملل داشته‌اند؟

- (۱) چون تمام کشورها و دولت‌ها از تجارت بین‌الملل یکسان سود نمی‌برند، بدین خاطر کشورهای کم‌تر توسعه‌یافته شرایط متفاوتی با کشورهای توسعه‌یافته دارند.
- (۲) چون کشورها از نظر دسترسی به منابع، مواد اولیه، انرژی و نیروی انسانی شرایط یکسانی ندارند، بدین خاطر قوانین تجاری و گمرکی مختلفی وضع می‌کنند.
- (۳) دولت‌ها در طول تاریخ سیاست‌های تجاری مختلفی را دنبال کرده‌اند، این سیاست‌ها بستگی به شرایط اجتماعی و سیاسی کشورها دارد.
- (۴) چون یک کشور ممکن است با مشکلات طرفدار خود مواجه باشد و کشور همسایه‌اش، مشکلات و مسائل متفاوتی داشته باشد، هم‌چنین آرمان‌ها و چشم‌اندازهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشورها ممکن است، متفاوت باشد.

۲۹- دولت‌ها برای حمایت از صنایع داخلی خود و کاهش وابستگی اقتصادی به کشورهای دیگر، دست به چه اقدامی می‌زنند؟

- (۱) تحریم‌های مالی
  - (۲) تحریم‌های تجاری
  - (۳) وضع تعرفه‌های گمرکی
  - (۴) باز کردن مرزهای گمرکی خود به روی کالاها با کیفیت‌تر
- ۳۰- اگر دو کشور دیدگاه‌های نزدیک سیاسی با یکدیگر داشته باشند، از چه راهکاری برای گسترش روابط اقتصادی فی‌مابین خود استفاده می‌کنند؟

- (۱) مرزهای سیاسی بین خود برمی‌دارند.
- (۲) پیمان‌های تجاری وضع می‌کنند و تعرفه‌ها را کاهش می‌دهند.
- (۳) تعرفه‌های صادراتی خود را افزایش می‌دهند.
- (۴) کیفیت تولیدات داخلی را افزایش و هزینه‌های صادرات را کاهش می‌دهند.

۳۱- کشور انگلستان در سال ۱۷۰۱، قانونی را در مجلس خود تصویب کرد که براساس آن واردات هر نوع پوشاک با ابریشم ایرانی، هندی

یا چینی به کشورش را ممنوع اعلام کرد، این سیاست در چه راستایی اتخاذ شد؟

- (۱) در حمایت از صنعت منسوجات داخلی
- (۲) برای تحت فشار قرار دادن کشورهای یادشده
- (۳) برای انتقال فرآیند تولید ابریشم به انگلستان
- (۴) برای کسب درآمدهای گمرکی

۳۲- کدام گزینه نادرست است؟

- (۱) کشورهای آلمان، اروپای شرقی و ایالات متحده در جهت تقویت و حمایت از صنایع داخلی خود، تعرفه‌های حمایتی متعددی بر کالاهای وارداتی وضع کردند.
- (۲) در دوره بین دو جنگ جهانی، کارگران و تولیدکنندگان، کنگره آمریکا را متقاعد کردند که تعرفه‌های گمرکی را تا ۵۲ درصد افزایش دهد. البته سایر کشورها نیز به تلافی این اقدام، تجارت خود را با آمریکا کاهش دادند.
- (۳) کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل (برتن وودز) در سال ۱۹۴۴ تشکیل شد و نتیجه آن تشکیل بانک جهانی توسعه و صندوق بین‌المللی پول بود.
- (۴) ایالات متحده در دهه ۷۰ قرن بیستم مجدداً تعرفه‌های گمرکی خود را کاهش داد و به تجارت آزاد روی آورد.

- ۳۳- در کدام گزینه پاسخ درست جاهای خالی آمده است؟
 الف) در سال ۱۹۴۷، ۲۳ کشور برای جلوگیری از اقدامات حمایت‌گرایانه کشورهای علیه یکدیگر و حفظ روابط تجاری بین خودشان قرارداد ..... را امضا کردند که به نام قرارداد ..... مشهور شد و بعدها به ..... تبدیل شد.
 ب) آن چه پشت سر امضا پیمان‌های تجاری و یا نقض آن‌ها بوده است، همان ..... کشورهاست.
 پ) آمریکا، کانادا و مکزیک در سال ۱۹۹۲، پیمان تجارت آزاد، مشهور به پیمان ..... را امضا کردند.
- ۱ الف) رسمی- سازمان دائمی تجارت جهانی- گات ب) سیاست خارجی پ) اکو
 ۲ الف) رسمی- گات- سازمان دائمی تجارت جهانی- ب) سیاست خارجی پ) نفتا
 ۳ الف) غیررسمی- گات- سازمان دائمی تجارت جهانی- ب) منافع ملی پ) نفتا
 ۴ الف) غیررسمی- سازمان دائمی تجارت جهانی- گات ب) منافع ملی پ) اکو
- ۳۴- کدام گزینه در رابطه با پیمان «نفتا» درست است؟
 ۱) آمریکا، کانادا و مکزیک در سال ۱۹۹۲، پیمان استفاده مشترک از منابع نفتی اقیانوس اطلس را امضا کردند که به نفتا مشهور شد.
 ۲) آمریکا، کانادا و مکزیک در سال ۱۹۹۲، پیمان تجارت آزاد مشهور به پیمان نفتا را امضا کردند.
 ۳) انگلستان، فرانسه و آلمان در سال ۱۹۹۳، پیمان از میان بردن مرزها را امضا کردند که به نفتا مشهور شد.
 ۴) انگلستان، فرانسه و آلمان در سال ۱۹۹۳، پیمان استفاده مشترک از منابع نفتی اقیانوس اطلس را امضا کردند که به نفتا مشهور شد.
- ۳۵- کدا گزینه نشان‌دهنده پیمان‌هایی است که آمریکا در دوران اخیر آن‌ها را نقض کرده است؟
 ۱) پیمان آب و هوایی پاریس، توافق‌نامه آسیا پاسیفیک و توافق برجان
 ۲) پیمان جهانی سازمان ملل برای بهبود وضعیت مهاجران و پناهندگان، پیمان شانگهای و توافق برجام
 ۳) پیمان شانگهای، خارج شدن از پیمان اقتصادی اکو و پیمان جهانی سازمان ملل برای بهبود وضعیت مهاجران و پناهندگان
 ۴) توافق‌نامه آسیا- پاسیفیک، پیمان اقتصادی اکو و پیمان شانگهای
- ۳۶- کدام یک از گزینه‌های زیر نشان‌دهنده پیمان‌های تجاری جهان نمی‌باشد؟
 ۱) همکاری اقتصادی آسیا- پاسیفیک (APEC)، انجمن توسعه آفریقای جنوبی (SADC)
 ۲) اتحادیه اروپا (EU)، پیمان تجارت آزاد آمریکا شمالی (NAFTA)
 ۳) پیمان تجارت آزاد جمهوری دومینیکن ایالات متحده آمریکا مرکزی (CAFTA-DR)، بازار مشترک جنوبی (MERCOSUR)
 ۴) پیمان اقتصادی شرق و شمال اروپا ورشو (UC-WARSAW)، پیمان اقتصادی غرب اروپا و آمریکا ناتو (NATO)
- ۳۷- کدام گزینه نشان‌دهنده پیامد نامناسب تمرکز بر مزیت‌های مطلق و نسبی در تجارت خارجی است؟
 ۱) کاهش تولیدات کشور
 ۲) افزایش هزینه تولید
 ۳) کاهش قدرت و استقلال اقتصادی کشور
 ۴) شکل‌گیری رابطه یک‌طرفه
- ۳۸- کدام عامل سبب می‌شود تا مشکلاتی که کشورهای وابسته دارند، گریبان گیر کشور ما نیز شود؟
 ۱) تمرکز بیش از حد بر روی مزیت‌های مطلق یا نسبی در تجارت خارجی
 ۲) افزایش صادرات و کاهش واردات کالاهای اساسی
 ۳) عدم رعایت اصول تجارت در تجارت خارجی و منطقه‌ای
 ۴) کاهش تعرفه‌های گمرکی بر واردات
- ۳۹- چه عواملی موجب شد تا اقتصاددانان به اهمیت خودکفایی در برخی از تولیدات و عدم وابستگی برای تأمین آن‌ها از خارج تأکید و تمرکز کنند؟
 ۱) شکل‌گیری موازنه منفی در تجارت خارجی
 ۲) جنگ‌ها و تحریم‌های اقتصادی قرون اخیر و رفتار خودخواهانه برخی کشورها
 ۳) افزایش واردات مخصوصاً واردات کالاهای اساسی و کاهش صادرات کالاهای سرمایه‌ای
 ۴) شکل‌گیری ده‌ها سازمان و پیمان اقتصادی جهانی و منطقه‌ای در کشورهای اروپایی و آمریکای شمالی
- ۴۰- وابستگی در تأمین کدام دسته از کالاها موجب بهانه‌جویی و سلطه رقیب یا دشمن و نهایتاً ضعف وابستگی کشور می‌شود؟
 ۱) کالاهای راهبردی و مواد اولیه ۲) مواد اولیه و کالاهای ضروری ۳) مواد اولیه و حامل‌های انرژی ۴) کالاهای راهبردی و ضروری
- ۴۱- کدام گزینه نشان‌دهنده کالاهای راهبردی و ضروری است؟
 ۱) دارو، غذا و محصولات کشاورزی، در حوزه انرژی نفت و انرژی هسته‌های صنایع نظامی و دفاعی
 ۲) دارو و میوه، مواد آزمایشگاهی، در حوزه گاز و انرژی‌های نو و صنایع نظامی و دفاعی
 ۳) کالاهای اساسی و غذا، وسایل آموزشی و بهداشتی و صنایع نظامی
 ۴) کالاهای اساسی، غذا، وسایل آموزشی و بهداشتی و صنایع پزشکی و انفورماتیک
- ۴۲- کدام گزینه نادرست است؟
 ۱) زندگی عموم انسان‌ها در جامعه شهری به خاطر تخصص‌گرایی و تولید براساس مزیت اقتصادی، تک محصولی است.
 ۲) در فضای جهانی، اقتصاد تک‌محصولی، اقتصادی شکننده و آسیب‌پذیر است.
 ۳) اقتصاد تک‌محصولی در مواقع بحرانی، امکان تاب‌آوری و انعطاف‌پذیری در مقابل تکان‌ها را ندارد.
 ۴) تک‌محصولی بودن در تجارت داخلی یک امر مثبت ولی در تجارت خارجی منفی است.

درس هفتم

«پرسش‌های چهارگزینه‌ای»

۴۳- کدام گزینه در راستای رسیدن یک کشور به وضعیت استقلال و استحکام اقتصادی نمی‌باشد؟

- ۱) توجه بیش تر به علم و فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان
- ۲) گوناگونی راه‌های تأمین کالاهای وارداتی یا بازارهای فروش کالاهای صادراتی خود
- ۳) فراهم کردن امکان تأمین برخی نیازهای مهم و اساسی در داخل کشور یا خلق مزیت‌های جدید اقتصادی
- ۴) فراهم کردن خودکفایی در تولید تمام کالاهای موردنیاز، بدون توجه به مفهوم مزیت مطلق و نسبی

۴۴- در کدام گزینه به مشکلات کشورهای تک محصولی اشاره شده است؟

- ۱) تولید در این کشورها کم و کیفیت آن پایین است.
- ۲) اقتصاد این کشورها شکننده و آسیب‌پذیر است.
- ۳) درآمد ارزش این کشورها بسیار پایین است.
- ۴) درآمد سرانه این کشورها بسیار پایین است.

۴۵- برای تعامل قدرتمند با دیگر کشورها چه سیاست یا برنامه‌ای باید در پیش گرفت؟

- ۱) باید میان بهره‌برداری از مزیت‌های موجود از سویی و خلق مزیت‌های جدید در جهت افزایش استقلال و اقتدار اقتصادی دست به انتخاب بهینه زد.
- ۲) باید بیش تر تکیه را بر روی محصولات اساسی کشاورزی و صنایع دارویی متمرکز کرد.
- ۳) باید از اقتصاد تک محصولی فاصله گرفت و میزان واردات را کاهش داد.
- ۴) باید بین واردات و صادرات کالاها یک تعامل اقتصادی ایجاد کرد.

۴۶- کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) در طول تاریخ، کشورها برای دستیابی به اهداف اقتصادی، سیاسی و یا ایدئولوژیک خود دست به تحریم‌های اقتصادی دیگر کشورها زده‌اند.
- ۲) در قرن نوزدهم، پس از این‌که قدرت دریانوردی و نیروی نظامی دریایی افزایش یافت، استفاده از محاصره‌ها نیز افزایش یافت.
- ۳) در سال‌های ابتدایی استقلال آمریکا و هم‌زمان با جنگ‌های ناپلئونی در اروپا، تحریم‌های اقتصادی یکی از اصلی‌ترین اجزای سیاست خارجی ایالات متحده به شمار می‌رفت.
- ۴) در بین سال‌های ۱۷۹۴ و ۱۸۰۹، کنگره آمریکا قوانینی را تصویب کرد که برای حفظ امنیت و مصلحت کشور، محدودیت‌ها ممنوعیت‌های موجود بر روابط تجاری و اقتصادی را از میان برداشت.

۴۷- پاسخ به این سؤال «که بازیگران اصلی اقتصاد در چه چارچوبی با یکدیگر تعامل می‌کنند یا به سخن دیگر قوانین و قواعدی که بر زمین بازی آن‌ها حاکم است، چیست و چگونه تعیین می‌شود؟» با توجه به چه نکاتی داده می‌شود؟

- ۱) با توجه به مسئله مالکیت و همچنین شیوه مدیریت و میزان اختیارات و محدودیت‌های هر کدام از بازیگران تعیین می‌شود.
- ۲) با توجه به میزان سرمایه و همچنین نحوه تقسیم سود در شرکت‌های سهامی عام و بر طرفدار مشخص می‌شود.
- ۳) با توجه به اصول حاکم بر بازار و شرکت‌های تولیدی و توزیع مشخص می‌شود.
- ۴) با توجه به تعیین حدود مالکیت‌های فضای تولیدی و مصرفی نظام اقتصادی مشخص می‌شود.

۴۸- هر کدام از موارد زیر به ترتیب مربوط به کدام نظام اقتصادی است؟

الف) بازیگر اصلی اقتصاد، بازار است.

ب) رقابت آزادانه در بازار باعث می‌شود تا اقتصاد کارایی بیش تری داشته باشد.

پ) هیچ محدودیت بیرونی نباید بر سازوکار تعیین قیمت وضع کرد.

ت) پیروی از اقتصاد بازار آزاد و سیاست عدم مداخله و سرمایه محوری، منجر به تسلط سرمایه‌دارها بر اقتصاد شده است.

ث) این گروه بر مالکیت اشتراکی تأکید دارد.

- ۱) سرمایه‌داری، بازار آزاد، سوسیالیستی، سرمایه‌داری و بازار آزاد
- ۲) بازار آزاد، سرمایه‌داری، سوسیالیستی، بازار آزاد و سوسیالیستی
- ۳) سرمایه‌داری، سرمایه‌داری، بازار آزاد، سوسیالیستی و سوسیالیستی
- ۴) سوسیالیستی، سرمایه‌داری، سرمایه‌داری، بازار آزاد، و سوسیالیستی

فصل سوم: اقتصاد، رشد و پیشرفت

اگر مجموعه فعالیت‌های اقتصادی را به یک میدان بازی تشبیه کنیم، این بازی اصول و قوانینی دارد که قرار گرفتن و به کار بستن آن، شرط موفقیت است.

- ❖ بازیگران اصلی عرصه اقتصادی
  - خانوارها
  - بنگاه‌ها
  - دولت‌ها
  - سازمان‌ها (چه در داخل چه در خارج از کشور)

- ❖ برای اندازه‌گیری و سنجش موفقیت یا عدم موفقیت در عرصه اقتصادی از شاخص‌های مختلفی استفاده می‌شود.
- ❖ برای اندازه‌گیری سنجش موفقیت می‌توان از معیارهایی مانند رشد یا پیشرفت استفاده کرد.
- ❖ برای اندازه‌گیری سنجش عدم موفقیت می‌توان از معیارهایی مانند رکود، بیکاری بی‌عدالتی استفاده کرد.
- ❖ اقتصاددانان تلاش کرده‌اند، موفقیت یا عدم موفقیت اقتصادی را به وسیله شاخص‌ها و معیارهایی اندازه‌گیری کنند.

نکته: پاسخ به این پرسش که کدام کشور پیشرفته‌تر از دیگری است و کدام عقب مانده‌تر است کار چندان ساده‌ای نیست.

شاخص‌های سنجش موفقیت یا عدم موفقیت در عرصه‌ی فعالیت‌های اقتصادی	
شاخص‌های موفقیت	شاخص‌های عدم موفقیت
رشد	رکود
پیشرفت اقتصادی	بیکاری
توزیع عادلانه ثروت	بی‌عدالتی

فصل سوم: اقتصاد، رشد و پیشرفت

درس ۸: رکود، بیکاری و فقر

طرح مسئله

- با مفاهیمی مانند رکود، بیکاری و فقر آشنا می‌شویم.
- بسیاری از کسب و کارها در گذشته رونق داشتند ولی امروزه خبری از آنها نیست و فراموش شده‌اند. (مثل پنبه‌زنی و درست کردن تشک و لحاف)

در نتیجه، تولیدات شرکت‌ها و کارخانه‌ها کاهش می‌یابد و اقتصاد کشور گرفتار رکود شد و به این ترتیب اشتغال کاهش و بیکاری افزایش می‌یابد.

- تغییر در فناوری‌های صنعتی
- تغییر در رویه‌های تولید
- ضعف ساختار اقتصادی
- قاچاق و واردات بی‌رویه
- تحریم‌های اقتصادی

عوامل مؤثر بر از دست دادن شغل و شکل‌گیری بیکاری

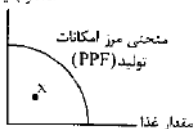
نکته: تغییر فناوری، از سویی باعث ایجاد مشاغل جدید و از سویی دیگر موجب از بین رفتن برخی مشاغل می‌شود.

منابع غیرفعال و منحنی مرز امکانات تولید

- ✓ با کاهش تولید و پدید آمدن رکود ← نیاز به عوامل تولید (سرمایه، نیروی انسانی و کارآفرینی) نیز کم تر می‌شود. برای مثال کارخانه‌ها، کارگر کم تری نیاز دارند و سرمایه کم تری مورد استفاده قرار می‌گیرد

تولیدات کارخانه به فروش نمی‌رسد اقتصاد دارای منابع بیکار است. از منابعی که می‌توانستیم کالا و خدمات تولید کنیم هیچ استفاده‌ای نمی‌شود.

مقدار بقیه کالاها

- ✓ وجود منابع بیکار سبب می‌شود که کشور در زیر مرز امکانات تولید قرار گیرد. (نقطه X)

- ✓ دلایل مختلفی برای قرار گرفتن در درون مرز امکانات تولید (الف) بسته شدن برخی از کارخانه‌ها و (ب) بیکاری بعضی از کارگرها به جای قرار گرفتن در روی آن وجود دارد. مثل

نکته: وقتی یک اقتصاد منابع غیرفعال دارد، به راحتی می‌تواند با استفاده از آن منابع غیرفعال کالا و خدمات زیادی تولید کند.

فعالیت فردی در کلاس

در درس‌های گذشته راجع به منحنی امکانات تولید سخن گفتیم. باتوجه به مفهوم آن تحلیل کنید که چرا این جمله صحیح است؛ «وقتی یک اقتصاد منابع غیرفعال دارد، هیچ احتیاجی به انتقال منابع از تولید یک کالا به تولید کالای دیگر نیست».

پاسخ: در درس‌های گذشته گفتیم که اگر تولید بر روی منحنی مرز امکانات تولید باشد، یعنی از منابع به طور کامل استفاده می‌کنیم و اگر بخواهیم کالای دوم را بیش تر تولید کنیم باید از تولید کالای اول بکاهیم. حالا اگر تولید در زیر منحنی مرز امکانات تولید باشد، یعنی از منابع تولید به خوبی استفاده نمی‌شود و برای تولید بیش تر هیچ احتیاجی به انتقال منابع نداریم.

اشتغال و بیکاری

- تعریف شاغل ← کسانی که در ازای کاری که انجام می‌دهند، دستمزد یا حقوق می‌گیرند، شاغل محسوب می‌شوند.
- شغل می‌تواند
  - تمام وقت ← باشد.
  - پاره‌وقت
- تمام کسانی که شغلی ندارند، بیکار محسوب نمی‌شوند.
- بیکار ← کسی است که بالاتر از ۱۵ سال سن دارد و در جست‌وجوی کار است؛ اما کاری برای خود پیدا نمی‌کند.

- گروه‌هایی که بالای ۱۵ سال هستند ولی بیکار محسوب نمی‌شوند (جمعیت غیرفعال)
  - دانش‌آموزان بالای ۱۵ سال
  - دانشجویان
  - بازنشستگان
  - افراد خانه‌دار
  - کسانی که دنبال کار نمی‌گردند

تقسیم‌بندی جمعیت از نظر اشتغال و بیکاری

- کل جمعیت
  - جمعیت پایین‌تر از ۱۵ سال
  - جمعیت ۱۵ سال و بالاتر
    - جمعیت غیرفعال مانند (دانشجویان و دانش‌آموزان بالای ۱۵ سال و...)
    - جمعیت فعال
      - جمعیت فعال شاغل
      - جمعیت فعال غیرشاغل (بیکار)

- اگر تعداد افراد شاغل و بیکار را با هم جمع کنیم، جمعیت فعال جامعه به دست می‌آید.
- جمعیت فعال ← افراد بالای ۱۵ سال هستند که یا مشغول به کارند یا به دنبال کار می‌گردند.
- جمعیت غیرفعال ← افرادی هستند که در سن کار (بالای ۱۵ سال) قرار دارند، ولی شاغل یا بیکار نیستند.
- جمعیت شاغل ← افراد بالای ۱۵ سال که در ازای انجام کار دستمزد و حقوق دریافت می‌کنند.
- جمعیت بیکار ← کسانی که بالاتر از ۱۵ سال سن دارند و در جست‌وجوی کار هستند، اما کاری پیدا نمی‌کنند.

- فرمول‌ها و روابط حاکم بر جمعیت فعال، شاغل و بیکار
  - جمعیت بیکار + جمعیت شاغل = جمعیت فعال
  - جمعیت بیکار - جمعیت فعال = جمعیت شاغل
  - جمعیت شاغل - جمعیت فعال = جمعیت بیکار
  - جمعیت غیرفعال + جمعیت فعال = جمعیت ۱۵ سال و بالاتر

نرخ بیکاری

- اساسی‌ترین شاخص ارزیابی وضعیت اشتغال کشور، «نرخ بیکاری» است.
- نرخ بیکاری از نسبت تعداد بیکاران به کل جمعیت فعال کشور، ضرب در صد به دست می‌آید.

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{تعداد شاغلین}}{\text{تعداد بیکاران}} \times ۱۰۰$$

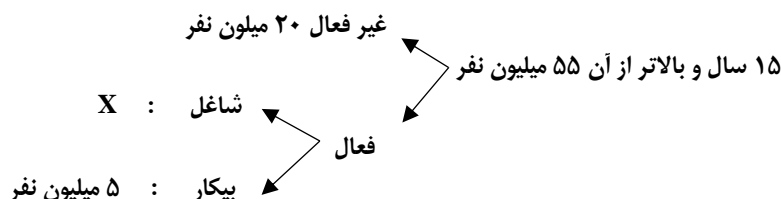
$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} \times ۱۰۰$$

نکته: در فرمول‌هایی که عدد نرخ بیکاری یا اشتغال آمده است، درصد آن‌ها را نمی‌گذاریم. مثلاً ۲۵ درصد را فقط ۲۵ آن را می‌نویسیم.

مثال: کل جمعیت یک کشور ۹۰ میلیون نفر است. از این تعداد، ۳۵ میلیون نفر زیر ۱۵ سال سن دارند. جمعیت ۱۵ سال و بالاتر از آن ۵۵ میلیون نفر است. اگر جمعیت غیرفعال ۲۰ میلیون نفر باشد و جمعیت بیکار ۵ نفر باشد، الف) جمعیت فعال را محاسبه کنید. ب) جمعیت شاغل چقدر است؟
پاسخ:

جمعیت فعال ← $۵۵ - ۲۰ = ۳۵$
جمعیت شاغل ← $۳۵ - ۵ = ۳۰$

کل جمعیت ۹۰ میلیون نفر
پایین‌تر از ۱۵ سال ۳۵ میلیون نفر

مثال ۲: جمعیت یک کشور فرضی ۴۹ میلیون نفر است. از این تعداد ۱۹ میلیون نفر کم‌تر از ۱۵ سال سن دارند. تعداد شاغلان ۱۸ میلیون نفر و تعداد بیکاران ۱۲ میلیون نفر است، نرخ بیکاری را محاسبه کنید.

جمعیت فعال $۱۸ + ۱۲ = ۳۰$
نرخ بیکاری ← $\frac{۱۲}{۳۰} \times ۱۰۰ = \frac{۱۲۰}{۳۰} = ۴۰\%$

فصل سوم: اقتصاد، رشد و پیشرفت

چرا بیکاری را بیش تر از آن چه اعلام می شود، احساس می کنیم؟

- ① طبق تعریف، کسانی را که از جست و جوی شغل دلسرد شده اند، بیکار محسوب نمی کنند؟
- ② همه کسانی را که به صورت پاره وقت مشغول به کارند شاغل به حساب می آورند، در حالی که آن ها در جست و جوی شغل تمام وقت هستند و خود را شاغل به حساب نمی آورند.
- ③ همه کسانی را که در غیر از زمینه تخصصی شان مشغول به کار و فعالیت باشند، شاغل محسوب می کنند.
- ④ برخی افراد نیز ممکن است به دلایلی مانند اشتغال در بخش غیر رسمی یا به امید بهره مندی از بیمه بیکاری و ... با مأمور آمارگیری درباره وضعیت شغلی خود با صداقت برخورد نکنند.

✓ آن چه در سنجش تعداد بیکاران اتفاق می افتد، گاهی با احساس عمومی جامعه از بیکاری سازگار نیست؛ چراکه

✓ دلایل بالا سبب می شود که نرخ بیکاری از مقدار واقعی اش فاصله داشته باشد ولی در هر صورت هم چنان بهترین سنجه برای مشخص شدن وضعیت بیکاری در جامعه است.

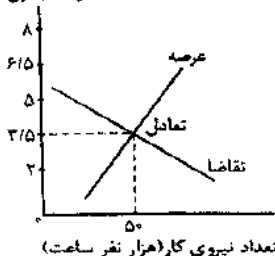
بازار نیروی کار

($\uparrow$ قیمت = عرضه $\uparrow$ ، $\downarrow$ قیمت $\neq$ تقاضا $\uparrow$)

- ◆ نیروی کار در اقتصاد دارای بازار است.
- ◆ در بازار کالا، مقدار عرضه یا تقاضای یک کالا با قیمت آن در ارتباط است.
- ◆ در بازار نیروی کار، قیمت نیروی کار (دستمزد) با میزان تقاضا یا عرضه نیروی کار ارتباط دارد.
- ◆ عرضه کننده نیروی کار، همان کارگرانی هستند که با نیروی بدنی و یا فکری خود، محصول یا خدمتی را تولید می کنند و حاضرند کار خود را در اختیار تقاضاکنندگان کار قرار دهند. (عرضه کنندگان نیروی کار، خانوارها هستند)
- ◆ تقاضاکنندگان نیروی کار ← صاحبان شرکتها و کارخانهها یا سرمایه گذارانی هستند که نیروی کار را استخدام می کنند و گاهی در اقتصاد به آن ها «کارفرما» نیز می گویند. (تقاضاکنندگان نیروی کار، بنگاهها هستند).
- ◆ تقاضاکننده نیروی کار دولت، صاحبان صنایع و شرکتها و یا سرمایه گذاران هستند که نیروی کار استخدام می کند.
- ◆ در اقتصاد به تقاضاکنندگان نیروی کار «کارفرما» می گویند.
- ◆ عامل ایجاد هماهنگی و تعادل در بازار نیروی کار، قیمت نیروی کار است «دستمزد»

فعالیت گروهی در کلاس

دستمزد (میلیون تومان)

در نمودار زیر، مقدار و قیمت (دستمزد) تعادلی در یک بازار نیروی کار، نشان داده شده است. در دستمزد پنج میلیون تومانی (برای هر ماه)، بازار دارای مازاد عرضه است و در قیمت دو میلیون تومانی، بازار با مازاد تقاضا روبه روست.

- ۱- تحلیل کنید که مازاد عرضه و تقاضا در بازار به چه معناست.
  - ۲- چگونه مقدار و قیمت در بازار نیروی کار به حالت تعادلی باز می گردد؟
- پاسخ:

- ◆ (۱) با توجه به نمودار، در قیمت ۳/۵ میلیون تومان، میزان عرضه نیروی کار و تقاضای نیروی کار (توسط کارفرمایان) به تعادل رسیده است، یعنی هم کارفرما از پرداخت این حقوق راضی است و هم کارگران با این حقوق راضی به کار هستند.
- ◆ (۲) بازار عرضه و تقاضا با توجه به قیمت به تعادل می رسد، اگر قیمت بالاتر از قیمت تعادلی باشد، عرضه افزایش می یابد و اگر قیمت پایین تر از قیمت تعادلی باشد، تقاضا افزایش می یابد.
- ◆ در نمودار ترسیم شده، در قیمت ۵ میلیون تومان عرضه نیروی کار زیاد است ولی تقاضا برای جذب نیروی کار کم است پس بازار نیروی کار با مازاد عرضه نیروی کار روبه رو می شود و می توان گفت در تمام قیمت های بالاتر از قیمت تعادلی بازار با مازاد عرضه نیروی کار روبه رو است.
- ◆ در قیمت های پایین تر از قیمت تعادلی (۳/۵) تقاضا برای جذب نیروی کار زیاد است ولی عرضه نیروی کار کم است، پس بازار نیروی کار با مازاد تقاضا برای جذب نیروی کار روبه روست.
- ◆ به طور خلاصه می توان گفت رابطه قیمت (دستمزد) با تقاضای نیروی کار معکوس است، یعنی هر چه دستمزد پایین تر باشد، تقاضا برای استخدام نیروی کار بیش تر است.
- ◆ هم چنین می توان گفت رابطه قیمت (دستمزد) با عرضه نیروی کار مستقیم است، یعنی هر چه دستمزد بالاتر باشد، عرضه نیروی کار نیز بیش تر می شود.

فصل سوم: اقتصاد، رشد و پیشرفت

بازار نیروی کار در یک نگاه

مازاد عرضه نیروی کار ← زیادی نیروی کار نسبت به تقاضا ← علت بالا بودن دستمزد نسبت به دستمزد تعادلی ← پیامد کاهش دستمزد درخواستی توسط کارگران تا سطح دستمزد تعادلی
کمبود عرضه نیروی کار ← کم بودن نیروی کار نسبت به تقاضای بنگاه‌ها ← علت پایین بودن دستمزد نسبت به دستمزد تعادلی ← پیامد افزایش دستمزد توسط بنگاه‌ها تا سقف دستمزد تعادلی

انواع بیکاری

بیکاری به دلایل مختلفی می‌تواند به وجود آید. اقتصاددانان انواع بیکار را با توجه به دلایل آن دسته‌بندی می‌کنند.

- **بیکاری اصطلاحی:** این نوع بیکاری شامل کسانی می‌شود که **شغل قبلی خود را به دلایلی رها کرده** و به امید یافتن شغلی بهتر در جست‌وجو هستند، همچنین شامل کسانی است که **به تازگی در حال ورود** به بازار کار هستند. این نوع بیکاری کوتاه مدت است و در همه کشورهای وجود دارد.
- **بیکاری فصلی:** زمانی اتفاق می‌افتد که کارگران به دلیل **تغییرات فصلی** شغل خود را از دست می‌دهند، مانند برخی کارگران ساختمانی و کشاورزان در فصل زمستان.
- **بیکاری ساختاری:** بیکاری‌ای که ناشی از **عدم تطبیق** بین افراد جویای کار و انواع شغل‌های موجود به دلایلی از جمله عدم تطابق مهارت-هاست. مثلاً نیروی کار ساده در اقتصاد وجود دارد؛ ولی نیروی کار متخصص مورد نیاز است.
- **بیکاری دوره‌ای:** بیکاری‌ای که هنگام **رکود اقتصادی** رخ می‌دهد. در دوره رکود، تولید کاهش می‌یابد و به همین دلیل شرکت‌ها استخدام خود را متوقف می‌کنند یا بخشی از نیروهای خود را بیکار می‌کنند.

انواع بیکاری

بیش تر بدانیم

آیا نرخ بیکاری صفر هم داریم؟

در هیچ جامعه‌ای نرخ بیکاری صفر نمی‌شود؛ چون همواره در جامعه بیکاری اصطلاحی، فصلی، ساختاری و دوره‌ای وجود دارد. اقتصاددانان این میزان از بیکاری را که همیشه در جامعه وجود دارد نرخ طبیعی بیکاری قلمداد می‌کنند و این نرخ در هر اقتصاد سالمی دیده می‌شود.

بیکاری و رکود چه پیامدهایی دارد؟

- ① خانواده درآمد خود را از دست می‌دهد.
- ② بسیاری از بیکاران، بیمه خدمات درمانی خود را از دست می‌دهند.
- ③ اگر خانواده هیچ دستمزد (درآمد) دیگری نداشته باشد، مجبور است **پس‌انداز** خود را برای تهیه غذا، پوشاک و مسکن استفاده کند و یا قرض کند.
- ④ خانواده برای تأمین هزینه‌های غیرمترقبه مانند درمان و یا تعمیر خرابی‌های لوازم منزل ناتوان می‌شود.
- ⑤ بیکاری می‌تواند باعث بروز اختلافات خانوادگی شود.
- ⑥ بیکاری می‌تواند باعث افزایش جرم و جنایات در جامعه شود.
- ⑦ بیکاری تأثیر منفی بر بودجه دولت می‌گذارد، چون میزان بالای بیکاری، دولت را مجبور می‌کند تا پول بیش تری را صرف برنامه‌های اجتماعی مانند بیمه بیکاری و کمک به تغذیه خانواده‌های نیازمند کند؛ در حالی که درآمد مالیاتی دولت به دلیل بیکار بودن کارگران و کاهش تولید شرکت‌ها کاهش یافته است.

- بیکاری مشکلات زیادی برای فرد بیکار، خانواده او و جامعه دارد که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از

فقر

- فقر یکی از پیامدهای غم‌انگیز بیکاری و رکود است.
- بسیاری از کشورهای جهان درگیر مسائل مرتبط با فقر و نابرابری هستند، حتی کشورهای با درآمد بالا نیز دست به گریبان نابرابری‌های اقتصادی‌اند.

فقر نسبی و فقر مطلق

- برای تعیین میزان فقر یک روش کلی وجود دارد. در این روش از دو شاخص استفاده می‌شود. (۱) نیازهای افراد یا خانوارهای آن جامعه (۲) توانمندی‌های آنان برای دستیابی به نیازهایشان.

- شاخص‌های اندازه‌گیری فقر، بسیار نسبی است یعنی از زمانی به زمان دیگر، از فردی به فرد دیگر و از مکانی به مکان دیگر متفاوت است.
- کافی بودن یا نبودن شاخص‌های تعیین فقر به وضعیت نسبی رفاه اقشار جامعه، گروه‌ها و طبقات مختلف مردم بستگی دارد. ممکن است میزانی از این شاخص‌ها که برای یک گروه کافی به نظر می‌رسد، برای گروه دیگر ناکافی باشد. این وضعیت باعث شکل‌گیری بررسی دو نوع فقر شده است.

• **تعریف** ← در فقر نسبی افراد نسبت به یکدیگر مقایسه می‌شوند. در این نوع از فقر همیشه تعریف فقر نسبت به وضعیتی که فرد در آن قرار دارد، بررسی می‌شود.

- **فقر نسبی** • **مثال** ← ممکن است میزانی از «سلامت» که برای خانوارهای یک ناحیه روستایی مطلوب و ایده‌آل است. برای خانوارهای شهری ناچیز تلقی شود و براین اساس آن‌ها خود را فقیر بدانند.

- زمانی به زمان دیگر
- مکانی به مکان دیگر ← مقاومت است.
- جامعه‌ای به جامعه دیگر
- **باتوجه به مفهوم فقر نسبی می‌توان گفت** ← محاسبه تعداد افراد فقیر بسیار پیچیده، سخت و شاید ناممکن است، چون فقر نسبی از

- باتوجه به مفهوم فقر نسبی، می‌توان گفت که محاسبه تعداد افراد فقیر بسیار پیچیده و سخت است.
- چون محاسبه افراد فقیر بر اساس شاخص فقر نسبی بسیار سخت است ← لذا از مفهوم فقر مطلق استفاده می‌شود.
- باتوجه به شاخص فقر مطلق می‌توان معیاری را برای سنجش میزان فقر در نظر گرفت.
- در کل جهان ۱/۴ میلیارد نفر در فقر مطلق به سر می‌برند.
- مطابق با معیار بانک جهانی افرادی که زیر ۱/۹ دلار در روز درآمد دارند (در شاخص فقر مطلق، ارزش دلار، از طریق روش برابری قدرت خرید (PPP) محاسبه می‌شود)، زیر خط فقر مطلق اند.
- **فقر مطلق**، وضعیتی است که فرد از تأمین احتیاجات اولیه زندگی خود مانند خوراک، پوشاک، مسکن و بهداشت ناتوان است.
- معیار سنجش فقر مطلق، شاخص‌هایی مانند: ① تولید ناخالص داخلی ② درآمد سرانه کشورها است.
- برای رتبه‌بندی کشورها از نظر فقر از دو شاخص **درآمد سرانه** یا **تولید ناخالص داخلی** استفاده می‌شود.

نکات تکمیلی

نرخ دلار رفاهی (PPP)

نرخ دلار رفاهی به این شکل محاسبه می‌شود، یک سید کالایی یکسان، سالانه در کشور X (مثلاً ایران) قیمت‌گذاری، و هم‌زمان همان سید کالایی در کشور آمریکا تعیین قیمت می‌شود. تقسیم این دو قیمت بر هم، قدرت خرید دلار را در ایران نشان می‌دهد. این دلار سالانه توسط سازمان‌های بین‌المللی محاسبه و اعلام می‌شود و ارتباط مستقیم به نرخ دلار موجود در بازار ارز ندارد.

مثال: در کشور ما در طول سال گذشته، قیمت متوسط سیب زمینی ۴ هزار تومان، قیمت دارو ۳ هزار تومان، قیمت اجاره خانه ۱۶ هزار تومان، قیمت میوه ۳ هزار تومان بوده است. طی همین سال قیمت کالا و خدمات بالا به ترتیب در کشور آمریکا برابر با ۳ دلار، ۱/۵ دلار، ۸ دلار و ۱/۵ دلار بوده است. ارزش دلار رفاهی «PPP» را در ایران مشخص کنید.

$$\frac{4000 + 3000 + 16000 + 3000}{2 + 1/5 + 8 + 1/5} = 2000 \leftarrow \text{دلار رفاهی (PPP)}$$

دولت و مسئله بیکاری و فقر

◆ عوامل ایجاد بیکاری و فقر در کشور را می‌توان ← از درد دل و صحبت‌های کارآفرینان و صاحبان شرکت‌ها و صنایع تولیدی فهمید.

- قاچاق کالاهای خارجی به کشور
- واردات بی‌رویه کالاهای خارجی
- بالا بودن نرخ بهره وام‌های بانکی برای تولیدکنندگان
- نبود فضای مناسب کسب و کار
- ◆ عوامل اصلی ایجاد فقر و شکل‌گیری بیکاری

- مشکل اخذ مجوزهای دولتی
- کاغذ بازی‌های اداری و بانکی
- قانون‌گذاری‌های متعدد و متناقض
- بی‌ثباتی قوانین و تغییرات پی در پی آن‌ها
- اختلال در بازارهای انرژی جهان
- بی‌ثباتی در قیمت‌ها
- بحران‌های زیست محیطی یا بهداشتی مثل ویروس کرونا
- ◆ عواملی که باعث شکل‌گیری فضای نامناسب کسب و کار و بی‌ثباتی آن می‌شوند عبارتند از:

فصل سوم: اقتصاد، رشد و پیشرفت

- ◆ عوامل یاد شده باعث می شود تا تولیدکنندگان، بخشی از نیروی کار خود را اخراج کنند یا دستمزد آن‌ها را کاهش دهند، حتی برخی از آن‌ها ممکن است کارگاه یا کارخانه تولیدی‌شان را تعطیل کنند.
- ◆ در اقتصاد ایران بی ثباتی قیمت‌ها بر بی ثباتی بازار کار و فعالیت‌های اقتصادی اثر منفی قابل توجهی گذاشته و یکی از عوامل مهم بیکاری و رکود به شمار می‌رود.
- یکی از وظایف دولت‌ها در هر کشور ← (۱) اجرای سیاست‌های فقر زدایی (۲) برقراری عدالت است.

- ◆ دولت‌ها به دو شکل با فقر و بیکاری مقابله می‌کنند
- حمایت از شرکت‌های تولیدی
- مبارزه با فساد

مسئولیت اجتماعی مردم

- مردم برای حفاظت از پیشرفت‌های اقتصادی خود در مقابل ویروس فقر مسئولیت دارند. آن‌ها می‌توانند با استفاده از روش‌های زیر، از یکدیگر در برابر خطر فقر و نابرابری، محافظت کنند:
- (۱) ایجاد نهادهای توانمندسازی
- (۲) ایجاد مؤسسات خیریه و کمک‌های مردمی
- (۳) تأسیس صندوق‌های قرض‌الحسنه
- (۴) انجام فعالیت‌های جهادی

پیش‌تر بدانیم

- الگوی جهانی فقرزدایی
- بشاگرد از مناطق محروم کشور است.
- عبدالله والی برای کمک به مردم این منطقه سه سال خدمت و جهاد با اخلاص کرد.
- عبدالله والی ابتدا وضع موجود و امکانات منطقه را شناخت سپس با طراحی برنامه‌های درآمدزایی و توانمندسازی و با تشویق و حمایت همه‌جانبه از تولید تا مصرف به افزایش سطح زندگی مردم کمک کرد.
- مهم‌ترین تأثیر والی بر مردم منطقه بشاگرد ایجاد روحیه خودباوری در مردم و افزایش سطح آگاهی و توانمندی آن‌ها بوده است.

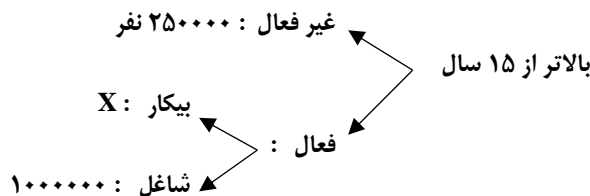
برای تفکر و تمرین

شرایط پیش آمده و واردات بی‌رویه تجهیزات کشاورزی، باعث شد تا آقای محمدی مجبور شود، بخشی از واحد تولیدی کارگاه خود را که مربوط به سموم زیستی بود، تعطیل کند. همین اتفاق در بسیاری از کارگاه‌ها و تولیدی‌های منطقه نیز رخ داد. آقای محمدی برای محاسبه نرخ بیکاری منطقه خودش به اطلاعات زیر دست یافته است. لطفاً محاسبه کنید که نرخ بیکاری در منطقه زندگی آقای محمدی چقدر است؟

جمعیت کل (نفر)	جمعیت زیر ۱۵ سال (نفر)	جمعیت غیرفعال (نفر)	جمعیت شاغل منطقه (نفر)
۱,۸۶۰,۰۰۰	۳۶۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰

پاسخ:

کل جمعیت: ۱۸۶۰۰۰۰ نفر
پایین تر ۱۵ سال: ۳۶۰۰۰۰

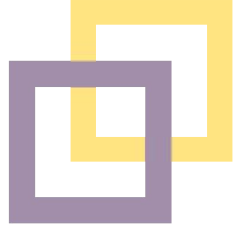
$$100 \times \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۵ ساله و تر بیش}}{\text{جمعیت فعال ۱۵ ساله و تر بیش}} = \text{نرخ بیکاری}$$

$$1,860,000 - 360,000 = 1,500,000 \leftarrow \text{جمعیت بالای ۱۵ سال}$$

$$1,500,000 - 250,000 = 1,250,000 \leftarrow \text{جمعیت فعال بالای ۱۵ سال}$$

$$1,250,000 - 1,000,000 = 250,000 \leftarrow \text{جمعیت بیکار}$$

$$x = \frac{250,000}{1,250,000} \times 100 \rightarrow \text{نرخ بیکاری } 20\%$$

فصل سوم: اقتصاد، رشد و پیشرفت

تحلیل کنید.

۱- نرخ بیکاری در کشور چگونه محاسبه می‌شود و چرا معمولاً نرخ بیکاری اعلام شده، از آن چه ما تصور می‌کنیم، کم تر است؟
 اساسی‌ترین شاخص ارزیابی وضعیت اشتغال کشور **نرخ بیکاری** است. نرخ بیکاری از نسبت تعداد بیکاران به کل جمعیت فعال کشور، ضرب در صد به دست می‌آید.

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۵ ساله و تر بیش}}{\text{جمعیت فعال ۱۵ ساله و تر بیش}} \times ۱۰۰$$

آن چه در سنجش تعداد بیکاران اتفاق می‌افتد، گاهی با احساس عمومی جامعه از بیکاری سازگار نیست، چرا که:

- ۱- طبق تعریف، کسانی را که از جست‌وجوی شغل دلسرد شده‌اند، بیکار محسوب نمی‌کنند.
- ۲- همه کسانی را که به صورت پاره‌وقت مشغول به کارند، شاغل به حساب می‌آورند؛ در حالی که آن‌ها در جست‌وجوی شغل تمام‌وقت هستند و خود را شاغل به حساب نمی‌آورند.
- ۳- همه کسانی را که در غیر از زمینه تخصصی‌شان مشغول به کار و فعالیت باشند، شاغل محسوب می‌کنند.
- ۴- برخی از افراد نیز ممکن است به دلایلی مانند اشتغال در بخش غیررسمی یا به امید بهره‌مندی از بیمه بیکاری و ... با مأموران آمارگیری درباره وضعیت شغلی خود با صداقت برخورد نکنند.

۲. از نظر شما مهم‌ترین راهکار برای مقابله با بیکاری و فقر چیست؟

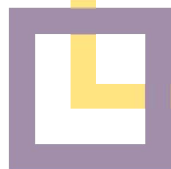
اصلاح نظام آموزشی مدارس و دانشگاه‌های کشور، توانمندسازی مهارتی و فنی و حرفه‌ای، کاهش هزینه جست‌وجوی کار، ایجاد رونق اقتصادی، ایجاد فرصت‌های شغلی، اصلاح توزیع درآمد و ...

فصل سوم: اقتصاد، رشد و پیشرفت

تعاریف و اصطلاحات

- ۱- بازبگرن اصلی در میدان اقتصاد ← خانوارها، بنگاه‌های اقتصادی، دولت‌ها و سازمان‌ها، چه در داخل کشور و چه خارج از کشور
- ۲- برخی از مشکلات اقتصادی ← رکود، تورم، بیکاری و بی‌عدالتی
- ۳- پیامد رکود ← کاهش تولید، بیکاری، نیاز به سرمایه و کارگر کم تر
- ۴- پیامد شکل‌گیری منابع غیرفعال ← وقتی یک اقتصاد منابع غیرفعال درد، هیچ احتیاجی به انتقال منابع از تولید یک کالا به کالای دیگری ندارد.
- ۵- بیکار ← بیکار کسی است که بالاتر از ۱۵ سال سن دارد و در جست‌وجوی کار است؛ اما کاری برای خود پیدا نمی‌کند.
- ۶- گروه‌هایی که بیکار محسوب نمی‌شوند ← دانش‌آموزان بالای ۱۵ سال، دانشجویان، بازنشستگان و خانم‌های خانه‌دار که دنبال کار نمی‌گردند.
- ۷- جمعیت فعال ← جمع تعداد افراد شاغل و بیکار، یا می‌توان گفت، جمعیت فعال افرادی هستند که یا مشغول به کارند یا دنبال کار می‌گردند.
- ۸- جمعیت غیرفعال ← افرادی که در سن کار (بالای ۱۵ سال) قرار دارند، ولی شاغل یا بیکار نیستند.
- ۹- نرخ بیکاری ← اساسی‌ترین شاخص ارزیابی وضعیت اشتغال کشور، نرخ بیکاری است. نرخ بیکاری از نسبت تعداد بیکاران به کل جمعیت فعال کشور ضرب در صد به دست می‌آید.
- ۱۰- فرمول نرخ بیکاری ← $100 \times \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۵ ساله و تر بیش}}{\text{جمعیت فعال ۱۵ ساله و تر بیش}} = \text{نرخ بیکاری}$
- ۱۱- کسانی که در سنجش تعداد بیکاران، محسوب نمی‌شوند ← کسانی که به دنبال شغل نیستند، کسانی که شغل پاره‌وقت دارند، کسانی که در غیر از زمینه تخصصی‌شان مشغول به کارند. فعالان بخش غیررسمی و کسانی که خود بیکار بودنشان را اعلام نمی‌کنند.
- ۱۲- قیمت نیروی کار ← دستمزد
- ۱۳- انواع بیکاری ← بیکاری اصطلاحی، فصلی، ساختاری و دوره‌ای
- ۱۴- بیکاری اصطلاحی ← این نوع بیکاری شامل کسانی می‌شود که شغل قبلی خود را به دلایلی رها کرده و به امید یافتن شغلی بهتر در جست‌وجوی کار هستند. هم‌چنین شامل کسانی است که به تازگی در حال ورود به بازار کار هستند.
- ۱۵- بیکاری فصلی ← زمانی اتفاق می‌افتد که کارگران به دلیل تغییرات فصلی شغل خود را از دست می‌دهند.
- ۱۶- بیکاری ساختاری ← بیکاری‌ای که ناشی از عدم تطبیق بین افراد جویای کار و انواع شغل‌های موجود به دلایلی از جمله عدم تطابق مهارت‌هاست.
- ۱۷- بیکاری دوره‌ای ← بیکاری‌ای که هنگام رکود اقتصادی رخ می‌دهد. در دوره رکود، تولید کاهش می‌یابد و به همین دلیل شرکت‌ها استخدام خود را متوقف می‌کنند یا بخشی از نیروهای خود را بیکار می‌کنند.
- ۱۸- فقر ← پیامد بیکاری و رکود است.
- ۱۹- فقر نسبی ← در فقر نسبی افراد با یکدیگر مقایسه می‌شوند. در فقر نسبی همیشه تعریف فقر نسبت به وضعیتی که ما در آن هستیم، صورت می‌گیرد.
- ۲۰- فقر مطلق ← فقر مطلق، وضعیتی است که فرد در تأمین احتیاجات اولیه زندگی خود مانند خوراک، پوشاک، مسکن و ... ناتوان است.

درس هشتم

«پرسش‌های چهارگزینه‌ای»

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

۱- در کدام گزینه شاخص‌های سنجش موفقیت در عرصه اقتصادی آورده شده است؟

- (۱) رشد اقتصادی، پیشرفت اقتصادی و یا توزیع عادلانه ثروت
 (۲) رشد اقتصادی، پیشرفت اقتصادی و افزایش نرخ ارز
 (۳) رشد اقتصادی، افزایش نرخ ارز و کاهش سرانه مصرف
 (۴) پیشرفت اقتصادی، کاهش سرانه مصرف و افزایش نرخ ارز

۲- در کدام گزینه به دلایل از دست دادن شغل به درستی اشاره نشده است؟

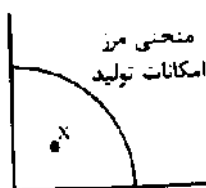
- (۱) تغییرات در فناوری‌های صنعتی، دگرگونی در رویه‌های تولید، تحریم‌های اقتصادی و قاچاق کالا
 (۲) ضعیف بودن ساختار اقتصادی، قاچاق کالا، واردات بی‌رویه کالا و تحریم‌های اقتصادی
 (۳) قاچاق کالا، قاچاق ارز، کاهش موانع صادرات، تغییرات در فناوری‌های صنعتی و خدماتی
 (۴) ضعیف بودن ساختار اقتصادی، تغییرات در فناوری‌های صنعتی.

۳- پیامد کاهش تولید و پدید آمدن رکود کدام می‌باشد؟

- (۱) افزایش نرخ اشتغال، کاهش میزان سرمایه‌گذاری و شکل‌گیری منابع بیکار در اقتصاد
 (۲) کاهش میزان سرمایه‌گذاری؛ اخراج کارگران و شکل‌گیری منابع بیکار در اقتصاد
 (۳) کاهش نرخ بیکاری، افزایش نرخ اشتغال و گسترش حجم سرمایه‌گذاری
 (۴) شکل‌گیری منابع بیکار در اقتصاد، حرکت به سمت بالای منحنی مرز امکانات تولید، گسترش سرمایه‌گذاری

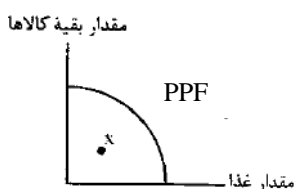
۴- کدام گزینه در رابطه با شکل مقابل درست است؟

- (۱) محل قرار گرفتن X نشان‌دهنده بهترین شرایط برای تولید است.
 (۲) محل قرار گرفتن X نشان‌دهنده شرایط اشتغال کامل منابع و سرمایه است.
 (۳) محل قرار گرفتن X نشان‌دهنده وجود منابع بیکار و کاهش سطح تولید است.
 (۴) در رابطه با محل قرار گرفتن X می‌توان گفت، این اقتصاد منابع غیرفعال دارد و برای رسیدن به شرایط مطلوب باید از برخی تولیدات کاست.

۵- کدام گزینه در رابطه با شکل مقابل درست است؟

- (۱) وقتی یک اقتصاد منابع غیرفعال دارد، به راحتی می‌تواند با استفاده از آن منابع غیرفعال، کالا و خدمات زیادی تولید کند.
 (۲) وقتی یک اقتصاد منابع غیرفعال دارد، به راحتی می‌تواند با استفاده از آن منابع غیرفعال، کالا تولید کند ولی خدمات خیر.
 (۳) وقتی یک اقتصاد منابع فعال دارد، به راحتی می‌تواند با استفاده از آن منابع، کالا و خدمات بیش تری تولید کند.
 (۴) وقتی یک اقتصاد منابع فعال دارد، یعنی شرایط در زیر منحنی (PPF) می‌باشد.

۶- درستی و نادرستی عبارتهای زیر در کدام گزینه آورده شده است؟

- (الف) وقتی یک اقتصاد منابع غیرفعال دارد، هیچ احتیاجی به انتقال منابع از تولید یک کالا به تولید کالای دیگری نیست.
 (ب) کسانی که در ازای کاری که انجام می‌دهند دستمزد یا حقوق می‌گیرند، شاغل محسوب می‌شوند.
 (پ) همه کسانی که شغلی ندارند، بیکار محسوب می‌شوند.
 (ت) دانشجویان، دانش‌آموزان و بازنشستگان جامعه بیکاران را تشکیل می‌دهند.

- (۱) درست - نادرست - درست - نادرست
 (۲) درست - نادرست - نادرست - درست
 (۳) نادرست - نادرست - درست - درست
 (۴) درست - درست - نادرست - نادرست

۷- چه برداشتی از نقطه X در نمودار مقابل می‌توان داشت؟

- (۱) این جامعه در ماه اخیر به منابع طبیعی فراوانی دست یافته است.
 (۲) کارآفرینان جدیدی برای بهبود وضع اقتصاد وارد بازار شدند.
 (۳) اقتصاد این جامعه منابع غیرفعال دارد.
 (۴) تولید داخلی اشباع شده و تولیدکنندگان ملزم به صادراتند.

۸- باتوجه به نمودار مقابل چند عبارت می‌تواند دلیل رخ دادن نقطه A باشد؟

- (الف) برخی از کارخانه‌ها بسته شدند.
 (ب) قیمت تولید غذا بسیار بالا رفته است.
 (پ) بعضی از کارگرها بیکار شدند.
 (ت) کشور دچار رکود اقتصادی شده است.
 (ث) میزان صادرات افزایش یافته است.
 (ج) تعرفه‌های گمرکی افزایش یافته است.

- (۱) چهار (۲) سه (۳) دو (۴) پنج

۹- کدام گزینه در رابطه با جمعیت فعال صحیح می‌باشد؟

- (۱) تمام افرادی که در سن کار قرار دارند، یعنی بالاتر از ۱۵ سال و پایین‌تر از ۶۵ سال، جمعیت فعال گفته می‌شود.
 (۲) اگر تعداد افراد شاغل و بیکار را جمع کنیم، جمعیت فعال جامعه به دست می‌آید.
 (۳) تعداد شاغلین یک جامعه، جمعیت فعال آن جامعه را تشکیل می‌دهد.
 (۴) اگر از جمعیت کل تعداد بیکاران را کم کنیم جمعیت فعال به دست می‌آید.

۱۰- کدام یک از عبارات زیر در رابطه با بیکاری درست است؟

- ۱) دانش‌آموزی که به سن کار و تولید رسیده است ولی کاری ندارد.
- ۲) تمام کسانی را شامل می‌شود که سن آن‌ها بالاتر از ۱۵ سال است ولی کار ندارند.
- ۳) بیکار کسی است که بالاتر از ۱۵ سال دارد و در جست‌وجوی کار است؛ اما کاری برای خود پیدا نمی‌کند.
- ۴) اگر جمعیت فعال جامعه را از کل جمعیت کم کنیم، تعداد بیکاران به دست می‌آید.

۱۱- کدام گزینه در رابطه با جمعیت فعال صحیح می‌باشد؟

- ۱) تمام افرادی که شغل دارند و حقوق دریافت می‌کنند در جمعیت فعال قرار می‌گیرند.
- ۲) جمعیت فعال شامل تمام کسانی است که سن آن‌ها بالاتر از ۱۵ سال است و دارای شغل هستند.
- ۳) تمام افراد شاغل و بیکار که سن آن‌ها ۱۵ سال و بالاتر باشد در جمعیت فعال قرار می‌گیرند.
- ۴) با کم کردن جمعیت غیرفعال از جمعیت کل، جمعیت فعال به دست می‌آید.

۱۲- با توجه به اطلاعات داده شده در جدول، پاسخ درست سؤالات زیر در کدام گزینه آمده است؟

جمعیت کل	۶۸,۰۰۰,۰۰۰ نفر
پایین‌تر از ۱۵ سال	۲۰,۰۰۰,۰۰۰ نفر
۱۵ سال و بالاتر	۴۸,۰۰۰,۰۰۰ نفر
جمعیت غیرفعال	۱۸,۰۰۰,۰۰۰ نفر
جمعیت بیکار	۴,۰۰۰,۰۰۰ نفر

الف) جمعیت فعال در این جامعه چقدر است.

ب) تعداد شاغلین در کدام گزینه به درستی بیان شده است.

- ۱) الف) ۵۰ میلیون نفر ب) ۳۰ میلیون نفر
- ۲) الف) ۴۸ میلیون نفر ب) ۳۰ میلیون نفر
- ۳) الف) ۴۸ میلیون نفر ب) ۲۶ میلیون نفر
- ۴) الف) ۳۰ میلیون نفر ب) ۲۶ میلیون نفر

۱۳- جمعیت یک کشور ۶۳ میلیون نفر است، جمعیت غیرفعال ۲۰ میلیون نفر، جمعیت شاغل ۱۵ میلیون نفر و جمعیت بیکار ۳ میلیون نفر است.

الف) چند میلیون از جمعیت این کشور کم‌تر از ۱۵ سال سن دارند؟

ب) جمعیت فعال این کشور چند میلیون نفر است؟

- ۱) الف) ۲۵ میلیون ب) ۱۸ میلیون
- ۲) الف) ۴۳ میلیون ب) ۱۸ میلیون
- ۳) الف) ۲۵ میلیون ب) ۱۵ میلیون
- ۴) الف) ۴۳ میلیون ب) ۱۵ میلیون

۱۴- در کدام گزینه، فرمول محاسبه نرخ بیکاری به درستی آورده شده است؟

- ۱) $100 \times \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت شاغل}} = \text{نرخ بیکاری}$
- ۲) $100 \times \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۵ ساله و تر بیش}}{\text{جمعیت فعال ۱۵ ساله و تر بیش}} = \text{نرخ بیکاری}$
- ۳) $100 \times \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{کل جمعیت}} = \text{نرخ بیکاری}$
- ۴) $100 \times \frac{\text{جمعیت فعال} - \text{جمعیت شاغل}}{\text{کل جمعیت}} = \text{نرخ بیکاری}$

۱۵- با توجه به اطلاعات داده شده در جدول مقابل، نرخ بیکاری چقدر است.

جمعیت کل	۵۹,۰۰۰,۰۰۰ نفر
جمعیت کم‌تر از ۱۵ سال	۳۰,۰۰۰,۰۰۰ نفر
جمعیت غیرفعال	۹,۰۰۰,۰۰۰ نفر
جمعیت بیکار	۳,۰۰۰,۰۰۰ نفر

- ۱) ۳۰ درصد
- ۲) ۱۵ درصد
- ۳) ۱۰ درصد
- ۴) ۳ درصد

۱۶- جمعیت کل یک کشور ۸۰ میلیون نفر است و جمعیت غیرفعال ۲۵ میلیون نفر، جمعیت فعال ۳۰ میلیون نفر و نرخ بیکاری ۲۵ درصد.

تعداد بیکاران در این کشور چقدر است.

- ۱) ۷/۵ میلیون نفر
- ۲) ۵ میلیون نفر
- ۳) ۲۰ میلیون نفر
- ۴) ۱۵ میلیون نفر

۱۷- اگر جمعیت کل یک کشور X باشد و جمعیت غیرفعال آن برابر ۱۹ میلیون نفر باشد و نرخ بیکاری در این جامعه ۲۰ درصد باشد که

معادل ۸ میلیون نفر است، تعداد شاغلین را محاسبه کنید.

- ۱) ۴۰ میلیون نفر
- ۲) ۴۸ میلیون نفر
- ۳) ۳۲ میلیون نفر
- ۴) ۲۷ میلیون نفر

۱۸- جدول زیر آمار کشوری فرضی است. جمعیت فعال و غیرفعال آن به ترتیب از راست به چپ چه عددی را نشان می‌دهد؟

کل جمعیت	۵۸,۰۰۰,۰۰۰ نفر
پایین‌تر از ۱۵ سال	۱۰,۰۰۰,۰۰۰ نفر
غیرفعال؟	
شاغل	۱۸,۰۰۰,۰۰۰ نفر
فعال؟	
بیکار	۱۲,۰۰۰,۰۰۰ نفر

- ۱) ۱۸ میلیون نفر و ۲۰ میلیون نفر
- ۲) ۴۹ میلیون نفر و ۱۰ میلیون نفر
- ۳) ۳۰ میلیون نفر و ۱۸ میلیون نفر
- ۴) ۸ میلیون نفر و ۳۰ میلیون نفر

۱۹- در کشوری فرضی با ۵۸ میلیون نفر جمعیت طبق آمار رسمی در این کشور ۶۳ میلیون نفر بالای ۱۵ سال سن دارند و ۴۲ میلیون نفر از آن جزء جمعیت فعال هستند و ۱۲ میلیون نفر متأسفانه بیکارند. باتوجه به این شرایط:

- (الف) چند نفر از جمعیت کم تر از ۱۵ سال سن دارند؟
 (الف) ۴۲ میلیون نفر (ب) ۹ میلیون نفر (پ) ۳۹ میلیون نفر
 (الف) ۱ (الف) ۲۲ میلیون نفر (ب) ۹ میلیون نفر (پ) ۲۱ میلیون نفر
 (الف) ۴۲ میلیون نفر (ب) ۳۰ میلیون نفر (پ) ۳۹ میلیون نفر
 (الف) ۲۲ میلیون نفر (ب) ۳۰ میلیون نفر (پ) ۲۱ میلیون نفر
- ۲۰- در کشوری فرضی با ۱۰۰ میلیون نفر جمعیت که ۳۰ میلیون نفر آن کم تر از ۱۵ سال دارند و ۱۰ میلیون نفر جمعیت غیرفعال آن هستند و ۲۰ میلیون نفر جمعیت بیکار هستند. چند درصد از جمعیت این کشور شاغل هستند؟
 (الف) ۶۰ درصد (ب) ۷۰ درصد (ج) ۴۰ درصد (د) ۶۶ درصد

۲۱- چند مورد از جملات زیر صحیح است؟

- اساسی ترین شاخص ارزیابی و وضعیت اشتغال کشور نرخ اشتغال است.
  - همه کسانی که شغلی ندارند، بیکارند.
  - کسانی که دانش آموز و دانشجو هستند و یا بازنشسته و خانه دارند و دنبال کار نمی گردند، بیکار محسوب نمی شوند.
  - وقتی یک اقتصاد منابع غیرفعال دارد، هیچ احتیاجی به انتقال منابع از تولید یک کالا به تولید کالای دیگری نیست.
  - در شرایط تحریم، بسته شدن راه صادرات و واردات کالای ارزان که مشابه داخلی اش هست تابآوری تولید کننده داخلی را دشوار می کند.
  - داستان از بین رفتن برخی شغلها و به وجود آمدن برخی دیگر، از مواردی است که دائم در اقتصاد در حال تکرار است.
- (الف) یک (ب) چهار (ج) دو (د) سه

۲۲- باتوجه به جدول مقابل نرخ بیکاری چه قدر است؟

- (الف) ۲/۷٪
 (ب) ۱۱٪
 (ج) ۹٪
 (د) ۵٪

کل جمعیت ۱۸۰,۰۰۰,۰۰۰ نفر	
پایین تر از ۱۵ سال ۸۰,۰۰۰,۰۰۰ نفر	
غیرفعال ۴۵,۰۰۰,۰۰۰	۱۵ سال و بالاتر ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ نفر
شاغل ۵۰,۰۰۰,۰۰۰ نفر	فعال ۵۵,۰۰۰,۰۰۰
بیکار ۵,۰۰۰,۰۰۰ نفر	

۲۳- آن چه در سنجش تعداد بیکاران اتفاق می افتد، گاهی با احساس عمومی جامعه از بیکاری سازگار نیست، کدام گزینه در راستای این مطلب نیست؟

- (الف) طبق تعریف، کسانی را که از جست و جوی شغل دلسرد شده اند، بیکار محسوب نمی کنند.
 (ب) همه کسانی را که غیر از زمینه تخصصی شان مشغول به کار و فعالیت باشند، شاغل محسوب می کنند.
 (ج) برخی از افراد در بخش خدمات فعالیت می کنند و این گروه جزء جامعه فعال نمی باشند.
 (د) همه کسانی را که به صورت پاره وقت مشغول به کارند، شاغل به حساب می آورند؛ در حالی که آن ها در جست و جوی شغل تمام وقت هستند و خود را شاغل به حساب نمی آورند.

۲۴- مقدار عرضه یا تقاضای نیروی کار با کدام عامل در ارتباط است؟

- (الف) تولید (کالا و خدمات)
 (ب) صنعت (تولید)
 (ج) قوانین کار و شرایط اقتصادی
 (د) قیمت (دستمزد)

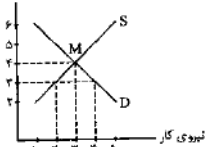
۲۵- در کدام گزینه پاسخ سوالات زیر به درستی آمده است؟

- (الف) چگونه نیروی کار، کالا و خدمات تولید می کند.
 (ب) در اقتصاد صاحبان شرکتها و کارخانهها یا سرمایه گذاران را چه می نامند؟
 (پ) به قیمت نیروی کار چه می گویند؟

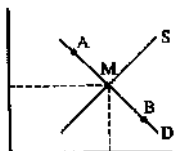
- (الف) به وسیله نیروی بدنی یا فکری (ب) عامل تولید (پ) سود
 (الف) به وسیله نیروی بدنی یا فکری (ب) کارفرما (پ) دستمزد
 (الف) به وسیله سرمایه (ب) عامل تولید (پ) دستمزد
 (الف) به وسیله سرمایه (ب) کارفرما (پ) سود

۲۶- کدام گزینه در رابطه با نمودار مقابل درست است؟

دستمزد (به میلیون تومان)

- (الف) در قیمت ۴ میلیون تومان، میزان عرضه و تقاضای نیروی کار به تعادل رسیده است و بازار نیروی کار با ۳۰ عرضه نیروی کار و ۳۰ تقاضای نیروی کار روبهرو بوده است.
 (ب) در قیمت ۴ میلیون تومان، عرضه نیروی کار ۳۰ نفر بوده است در صورتی که تقاضا برای نیروی کار ۵۰ نفر بوده است.
 (ج) در قیمت ۳ میلیون تومان، عرضه نیروی کار ۲۰ نفر ولی تقاضا برای نیروی کار ۳۰ نفر بوده است.
 (د) در قیمت ۳ میلیون تومان تقاضای نیروی کار ۴۰ نفر بوده است، در صورتی که عرضه نیروی کار تنها ۳۰ نفر بوده است.

۲۷- کدام گزینه شرایط نیروی کار را در نقطه A و B به درستی بیان کرده است.

- (۱) در نقطه A چون دستمزد بالاتر از قیمت تعادلی است، عرضه نیروی انسانی زیاد ولی تقاضا برای آن کم است.
- (۲) در نقطه A چون دستمزد پایین است، تقاضای نیروی کار بالا ولی عرضه آن کم است.
- (۳) در نقطه B چون قیمت از سطح قیمت تعادلی پایین تر است، تقاضای نیروی کار کم ولی عرضه نیروی کار زیاد است.
- (۴) در نقطه B چون قیمت از سطح قیمت تعادلی بالاتر است، عرضه نیروی کار زیاد ولی تقاضا برای آن کم است.

۲۸- تعریف زیر در رابطه با کدام یک از اشکال بیکاری است؟

« این نوع بیکاری شامل کسانی می شود که شغل قبلی خود را به دلایلی رها کرده و به امید یافتن شغلی بهتر در جست و جو هستند»

(۱) فصلی	(۲) دوره‌ای
(۳) ساختاری	(۴) اصطکاکی
- ۲۹- این ویژگی در رابطه با کدام نوع بیماری است؟ «این نوع بیکاری کوتاه مدت است و در همه کشورهای وجود دارد.»

(۱) فصلی	(۲) دوره‌ای
(۳) ساختاری	(۴) اصطکاکی
- ۳۰- این بیکاری شامل کسانی است که به تازگی در حال ورود به بازار کار هستند؟

(۱) دوره‌ای	(۲) اصطکاکی
(۳) ساختاری	(۴) فصلی
- ۳۱- هریک از توضیحات زیر در رابطه با کدام یک از انواع بیکاری است؟

(الف) بیکاری کارگران ساختمانی

(ب) در جامعه‌ای که نیروی کار ساده در اقتصاد وجود دارد؛ ولی نیروی کار متخصص لازم است.

(پ) این بیکاری هنگام رکود اقتصادی رخ می دهد.

(ت) این نوع بیکاری که ناشی از عدم تطبیق بین افراد جویای کار و انواع شغل‌های موجود به دلایلی از جمله عدم تطابق مهارت‌هاست.

- (۱) فصلی - دوره‌ای - ساختاری - استهکاک
- (۲) دوره ای - ساختاری - دوره ای - ساختاری
- (۳) فصلی - ساختاری - دوره‌ای - ساختاری
- (۴) دوره‌ای - ساختاری - ساختاری - فصلی

۳۲- کدام گزینه دلالت بر پیامدهای بیکاری ندارد؟

- (۱) بیکاران بیمه خدمات درمانی خود را از دست می دهند- خانواده‌هایی که هیچ دستمزد دیگری ندارند، مجبورند از پس انداز خود برای غذا، پوشاک و مسکن استفاده کنند یا از دیگران برای تأمین این نیازها قرض بگیرند.
- (۲) بیکاران، برای پرداخت هزینه‌های غیرمترقبه مانند درمان و خرابی لوازم خانگی و... ناتوان می شوند. همچنین بیکاری می تواند موجب بروز اختلافات خانوادگی شود و حتی جرم و جنایات را در جامعه بیفزاید.
- (۳) بیکاری تأثیر منفی بر بودجه دولت دارد و باعث شکل گیری رکود اقتصادی می شود.
- (۴) بیکاری مشکلات زیادی برای بیکاران و خانواده‌های آن‌ها به وجود می آورد. خانوارها علاوه بر از دست دادن درآمد، مشکلات اجتماعی نیز پیدا می کنند.

۳۳- کدام گزینه در رابطه با تأثیر منفی بیکاری بر دولت نادرست است؟

- (۱) باعث کاهش سرمایه گذاری‌های اجتماعی و افزایش سرمایه گذاری‌های زیربنایی می شود.
- (۲) میزان بالای بیکاری، دولت را مجبور می کند تا پول بیش تری را صرف برنامه‌های اجتماعی خود کند.
- (۳) باعث می شود تا درآمدهای مالیاتی دولت کاهش یابد، چون کارگران و شرکت‌ها، مالیات کم تری می پردازند.
- (۴) باعث می شود تا هزینه‌های بیمه بیکاری و کمک به تغذیه خانواده‌های نیازمند بالا برود.

۳۴- پاسخ درست سؤالات زیر در کدام گزینه آمده است؟

(الف) از پیامدهای غم انگیز بیکاری و رکود است؟

(ب) روش کلی در تعیین میزان فقر است؟

(پ) در شاخص فقر مطلق، ارزش دلار به کدام روش محاسبه می شود؟

- (۱) (الف) تورم (ب) تمام کسانی که درآمد آن‌ها از ۱/۹ دلار در روز کم تر باشد را در جامعه مشخص می کنیم. (پ) در شاخص فقر مطلق، ارزش دلار، از طریق روش برابر قدرت خرید (PPP) محاسبه می شود.
- (۲) (الف) تورم (ب) نیازمندی‌های افراد یا خانوار را با توانمندی‌های آنان برای دستیابی به آن نیازها مقایسه می کنیم. (پ) در شاخص فقر مطلق، دلار را با روش سرانه محاسبه می کنیم.
- (۳) (الف) فقر (ب) تمام کسانی که درآمد آن‌ها از ۱/۹ دلار در روز کم تر باشد را در جامعه مشخص می کنیم. (پ) در شاخص فقر مطلق، دلار را با روش سرانه محاسبه می کنیم.
- (۴) (الف) فقر (ب) نیازمندی‌های افراد یا خانوار را با توانمندی‌های آنان برای دستیابی به آن نیازها مقایسه می کنیم. (پ) در شاخص فقر مطلق، ارزش دلار، از طریق روش برابر قدرت خرید (PPP) محاسبه می شود.

درس هشتم

«پرسش‌های چهارگزینه‌ای»

۳۵- کدام یک از گزاره‌های زیر به ترتیب درست، نادرست، درست و نادرست می‌باشد؟
 الف) در فقر نسبی همیشه تعریف فقر نسبت به وضعیتی که ما در آن هستیم، تعریف می‌شود.
 ب) شورای امنیت سازمان ملل، افرادی را که درآمد آن‌ها در روز کم‌تر از ۳ یورو می‌باشد را فقر مطلق می‌داند.
 پ) می‌توان تولید ناخالص داخلی یا درآمد سرانه کشورها را معیاری برای رتبه‌بندی آن‌ها از نظر فقر در نظر گرفت.
 ت) با توجه به مفهوم فقر مطلق، می‌توان گفت که محاسبه تعداد افراد فقیر بسیار پیچیده، سخت و شاید ناممکن است. از این رو مفهوم فقر نسبی استفاده می‌شود.

۱) الف-ب-ت-پ   ۲) الف-ب-پ-ت   ۳) ب-ت-ب-الف   ۴) ب-الف-پ-ت

۳۶- کدام یک از گزینه‌های زیر در رابطه با عوامل ایجاد بیکاری و فقر نادرست است؟

۱) قاچاق کالا به داخل کشور
 ۲) واردات بی‌رویه کالاهای خارجی
 ۳) تورم و قوانین روان صادرات کالا
 ۴) مشکل بازپرداخت اصل وام‌ها و بهره آن‌ها به بانک‌ها

۳۷- در کدام گزینه به عوامل شکل‌گیری فضای نامناسب کسب و کار اشاره شده است؟

۱) قوانین دست و پا گیر اداری- مشکل دریافت مجوزهای دولتی- قوانین متعدد و بعضاً متناقض- بی‌ثباتی فضای کسب و کار- واردات بی‌رویه
 ۲) قوانین دست و پا گیر اداری- افزایش ساعت کار کارگران- واردات بی‌رویه کالاها- قوانین متعدد و بعضاً متناقض- صادرات انبوه کالاها
 ۳) مشکل دریافت مجوزهای دولتی- تورم- پرداخت وام‌های تولیدی با بهره کم- بالا بردن تعرفه‌های واردات کالا
 ۴) بالا بردن تعرفه‌های واردات کالا- افزایش ساعت کار کارگران براساس قانون کار- تغییرات سریع فناوری

۳۸- یکی از وظایف دولت‌ها در هر کشوری، اجرای سیاست‌های فقرزدایی و برقرار کردن عدالت است، دولت ما برای رسیدن به این هدف از چه راهکارهایی استفاده می‌کند؟

۱) پرداخت یارانه به مصرف‌کنندگان- افزایش مالیات بر تولید
 ۲) حمایت از شرکت‌های تولیدی- مبارزه با فساد
 ۳) واردات انبوه کالاهای اساسی و سرمایه‌ای به کشور
 ۴) اجرای سیاست‌های پول و مالی انقباضی در بلندمدت

۳۹- پیامد مثبت ایجاد نهادهای توانمندسازی، خیریه‌ها و کمک‌های مردمی و نیز تأسیس صندوق‌های قرض‌الحسنه و فعالیت‌های جهادی، توسط مردم چیست؟

۱) محافظت مردم از یکدیگر در برابر فقر
 ۲) افزایش توان تولیدی کشور
 ۳) افزایش درآمد مالیاتی دولت
 ۴) اجرای سیاست‌های پولی دولت

درس ۹: تورم و کاهش قدرت خرید

موقعیت

- کسری بودجه ← یعنی هزینه‌های دولت بیش تر از درآمدها باشد.
- ساختار پولی کشور ما ← به دلار آمریکا وابسته است.

گفت‌گو در کلاس

- ۱- به نظر شما افزایش قیمت‌ها چه تأثیری در کسب و کارها خواهد گذاشت؟
پاسخ: افزایش قیمت‌ها (تورم) باعث کاهش رونق کسب و کارها می‌شود، زمانی که قیمت کالاها و خدمات افزایش پیدا کند، میل به خرید در مصرف‌کنندگان کاهش می‌یابد و کسب و کارها را با افول روبه‌رو می‌کند.
- ۲- به نظر شما آیا میان تورم، پول و خرید کالاها رابطه‌ای وجود دارد؟
پاسخ: به طور خلاصه می‌توان گفت، تورم باعث کاهش قدرت خرید پول می‌شود و این امر باعث کاهش خرید کالا و خدمات می‌شود، در نتیجه رابطه بین تورم و خرید کالا یک رابطه معکوس است.
- ۳- چرا معمولاً گمان می‌کنیم تورمی که واقعاً وجود دارد، بیش تر از آن چیزی است که مسئولان اقتصادی می‌گویند؟
پاسخ: چون بار فشار افزایش قیمت‌ها، بیش از آن چیزی که هست احساس می‌شود و از طرفی دیگر در برخی موارد، مردم تورم را در دوره‌های طولانی محاسبه می‌کنند، مثلاً افزایش قیمت یک کالا را با قیمت پنج سال پیش آن مقایسه می‌کنند. به طور خلاصه می‌توان گفت اغلب مردم از نحوه محاسبه نرخ تورم اطلاعی ندارند.

نقشه راه

- تورم یک آسیب و تهدید اقتصادی است.

طرح مسئله

- ✓ یکی از باورهای رایج میان مردم این است که گمان می‌کنند ← پول همان ثروت است.
- ✓ با شکل‌گیری تورم، قدرت خرید پول کاهش پیدا می‌کند.
- ✓ افزایش یا کاهش قدرت خرید پول به عوامل متعددی بستگی دارد، که یکی از مهم‌ترین آن‌ها «تورم» است.

قدرت خرید
۵۰۰۰ تومان

- ← در سال ۹۹ ← دو بسته بیسکویت
  - ← در سال ۸۹ ← یک پیراهن
  - ← در سال ۷۹ ← یک کیف
- این مثال نشان می‌دهد، که ارزش پول یا به عبارت دیگر، قدرت خرید پول کاهش پیدا کرده است.

- ✓ هر ساله، میزان پولی که در دست مردم است، افزایش می‌یابد، مثلاً حقوق کارمندان یا درآمد مشاغل افزایش می‌یابد اما این به معنای ثروتمندتر شدن مردم نیست.
- ← چون قیمت کالاها بیش از این مقدار افزایش یافته است یا می‌توان گفت قدرت خرید پول کاهش یافته است.
- ✓ وقتی پول نتواند ارزش خود را حفظ کند، می‌گوییم قدرت خرید پول کاهش یافته است.
- قدرت خرید پول ← یعنی قدرتی که یک واحد پول برای خرید کالا و خدمات دارد.
- قدرت خرید پول ← به سطح عمومی قیمت‌ها وابسته است.
- هر چه سطح عمومی قیمت‌ها افزایش یابد، قدرت خرید پول کاهش می‌یابد و برعکس. در نتیجه رابطه قدرت خرید پول و سطح عمومی قیمت‌ها غیر مستقیم است.

پول چیست؟

- در یک اقتصاد پویا روزانه میلیون‌ها مبادله می‌شود.
- تاریخچه پول و مبادله
- (۱) اولین سیستم مبادله، مبادله کالا به کالا، (پایاپای، بای‌بک، تهاتری) بوده است.
- این سیستم از زمانی شکل گرفت که مازاد تولید به وجود آمد.
- انسان‌ها کالاهای مازاد خود را با کالاهای دیگر عوض می‌کردند.
- برای مثال، کشاورزی که گندم زیادی تولید می‌کرد، گندم اضافه خود را با کفش مبادله می‌کرد یعنی یک کالا می‌داد و کالای دیگری می‌گرفت.

مبادله کالا به کالا (پایاپای، تهاتر) و مشکلات آن

- اولین سیستم مبادله بود.
- این نوع مبادله قبل از شکل‌گیری پول بود.
- علت شکل‌گیری این سیستم وجود مازاد تولید بود.
- مبادله کالا به کالا (پایاپای)

فصل سوم: درس نهم | تورم و کاهش قدرت خرید

- **عدم تمایل هم‌زمان دو طرف مبادله**
  - کشاورزی که گندم مازاد داشت و کفش می‌خواست باید در بازار می‌گشت فردی را پیدا می‌کرد که گندم بخواهد و کفش داشته باشد و اگر تمایل هم‌زمان وجود نداشت، مبادله شکل نمی‌گرفت.
  - در برخی از شرایط فرد مجبور می‌شد ده‌ها مبادله انجام دهد تا به کالایی که می‌خواهد برسد.
- **بالا بودن هزینه مبادلاتی در این سیستم**
  - همان‌طور که گفته شد، در این سیستم برای پیدا کردن کالای موردنظر باید ده‌ها مبادله انجام می‌شد؛ این فرایند، هم زمان زیادی می‌برد و هم هزینه مبادله را بالا می‌برد.
- **نبود یک معیار برای سنجش ارزش مشترک (دشواری محاسبه قیمت‌ها)**
  - مشخص کردن ارزش مبادلاتی کالاها در این سیستم، کار سختی بود، چون کالاها هم‌جنس نبودند و هر کدام در برابر کالای دیگر ارزش‌های مختلفی داشتند.
  - تعیین و محاسبه قیمت‌ها و تبدیل آن‌ها به یکدیگر بسیار مشکل‌زا بود. ← $(n - 1 = \text{تعداد قیمت یک کالا})$
  - در فرمول بالا (n) تعداد کل کالاها موجود است.
- **نبود وسیله پس‌انداز و حفظ ارزش و انتقال آن به آینده**
  - در این سیستم مبادله، نمی‌توانیم بسیار از کالاها را انبار و ذخیره کنیم، چون فاسد می‌شدند.
  - در این سیستم، امکان پس‌انداز و حفظ ارزش نبود و یا بسیار دشوار صورت می‌گرفت.
- **حمل و نقل دشوار**
  - بسیاری از تولیدکنندگان نمی‌توانستند محصولات تولیدی خود را به آسانی حمل و نقل کنند.

مشکلات مبادله کالا به کالا

۲) استفاده از کالاها برای طرفدار به عنوان اولین پول

❖ مشکلات سیستم مبادله کالا به کالا باعث شکل‌گیری استفاده از کالاها برای طرفدار شد.

- علت شکل‌گیری این سیستم، مشکلات مبادله کالا به کالا بود.
- کالاها برای طرفدار در مناطق مختلف، متفاوت بود.
  - به طور نسبی بادوام و غیرفاسد شدنی بودند.
  - قابل تقسیم به تکه‌های کوچکتر بودند.
  - در آن منطقه طرفدار بودند و خواهان زیاد داشتند.
- اولین پول مورد استفاده بشر، کالاها برای طرفدار بود.

❖ مبادله با کالاها برای طرفدار یا طرفدار (واسطه‌ای)

برخی از کالاها برای طرفدار در مناطق مختلف جهان				
کشور	ایران	هندوستان	تبت	روسیه
کالای طرفدار	غلات	صدف	چای	پوست سمور

❖ ساکنان این مناطق حاضر بودند، هرگونه کالاها اضافی خود را با این کالاها مبادله کنند؛ زیرا مطمئن بودند که با دادن آن در هر زمان و به هر فرد، می‌توانند کالای موردنیاز خود را تهیه کنند.

مزایا و معایب استفاده از کالاها برای طرفدار در مبادلات	
مزایا	معایب
① افزایش سرعت در مبادلات	① فاسد و غیرقابل استفاده شدن کالاها، در صورتی که مدت زیادی بدون مصرف می‌مانند.
② کاهش هزینه مبادلات	② ذخیره این کالاها، فضای زیادی را اشغال می‌کرد به دلیل حجم زیاد.
③ سهولت در انجام مبادلات	③ بالا بودن هزینه تأمین جا برای نگهداری از این کالاها

❖ با افزایش تولید و زیاد شدن حجم و تعداد مبادلات، مشکلات جدیدی برای مبادله با کالاها برای طرفدار به وجود آمد و بشر دریافت که این کالاها وسیله مناسبی برای مبادله نیست.

فصل سوم: درس نهم | تورم و کاهش قدرت خرید

۳) پول فلزی

- مشکلات کالاهای طرفدار باعث شد ← تا بشر به سراغ استفاده از پول های فلزی (مثل طلا و نقره) برود.
- هزینه های تجارت با کالاهای طرفدار، بالا بود.
- اولین پول فلزی برخی از فلزات بودند ← مانند طلا و نقره

➤ پول فلزی

- ① فسادناپذیری
- ② حجم کم
- ③ حمل و نقل بسیار آسان
- ④ گسترش تجارت در داخل کشورها و بین ملتها
- ⑤ سبب رونق دریانوردی و حمل و نقل

پیامدهای مثبت استفاده از پول فلزی (طلا و نقره)

- ① ایجاد فرصت و روش های جدیدی برای سوء استفاده
- ② محدود بودن میزان طلا و نقره در دسترس بشر
- ③ روبه رو شدن مبادلات در حجم بالا با مشکل حمل و نقل
- ④ عامل محدودکننده بر سر راه پیشرفت اقتصادی و تجاری
- ⑤ مسائل امنیتی، دزدی و ...

➤ مهم ترین مشکلات پول فلزی

- محدودیت طلا و نقره را می توان، مهم ترین مشکل پول فلزی دانست.
- رفته رفته کمبود طلا و نقره خود به عامل محدودکننده ای بر سر راه پیشرفت اقتصادی و تجاری تبدیل شد.

مشکلات پول فلزی	مزایای پول فلزی
محدود بودن میزان طلا و نقره	فسادناپذیری
در مبادلات بزرگ پول فلزی وسیله مناسبی نبود	کمک به گسترش تجارت داخلی و بین ملتها
سوء استفاده از پول فلزی	حجم کم و حمل و نقل آسان
مسائل امنیتی فردی و اقتصادی	رونق دریانوردی، تجارت و حمل و نقل
مشکل حمل و نقل	شکل گیری پس انداز

۴) پول کاغذی (اسکناس)

- مشکلات پول فلزی باعث شکل گیری ← پول کاغذی شد.
- بازرگانان در معاملات خود به جای سکه های فلزی، رسید صادر می کردند.
- رسیدهای اولیه توسط تجار و صرافان براساس اصل اعتماد صادر می شد.
- این رسیدها در واقع ← نخستین اسکناس ها بودند
- پشتوانه رسیدهای اولیه (اسکناس) ← طلا و نقره ای بود که نزد صرافان و بازرگانان نگهداری می شد.
- مردم برای مصون ماندن از خطرات و رهایی یافتن از حمل مسکوکات (پول فلزی) ← از رسیدها استفاده کردند.
- در دوران تمدن اسلامی، کارگری در بلخ، رسید صرافی اسلامی (استامبولی) را می گرفت.
- صرافان و تجار صادرکننده رسید ← در اقتصاد اروپا «بانک» نامیده شدند.

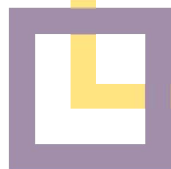
▪ مبادله با پول کاغذی

- رونق روزافزون کار صرافی ها آن ها را به نهاد مهمی در اقتصاد به نام بانک تبدیل کرد.
- بی مبالاتی یا سوء استفاده برخی از صرافان از اعتماد مردم و تعداد زیاد انواع رسیدها و صرافی ها، که آشنایی و اعتبارسنجی آن ها را برای مردم سخت کرده بود، ^{موجب شد} تا دولت ها برای جلوگیری از بروز این گونه مشکلات به ناچار چاپ و انتشار اسکناس را خود برعهده گیرند. فکر سپردن نشر پول به یک بانک تجاری از اینجا شکل گرفت.

- رسیدها اولین اسکناس ها بودند که براساس اعتماد پذیرفته می شدند.
- پشتوانه رسیدهای اولیه، طلا و نقره نزد صرافان بود.
- سوء استفاده از رسیدها باعث شد تا دولت ها چاپ آن ها را بر عهده بگیرند و فکر سپردن نشر پول به یک بانک تجاری از این جا شکل گرفت.

✓ مهم ترین نکات رسیده ها (پول کاغذی)

- با گسترش ارتباطات، بانک ها فعالیت خود را گسترش دادند و نقل و انتقال اسکناس هم کم کم دشوار شد.

فصل سوم: درس نهم | تورم و کاهش قدرت خرید

(۵) پول ثبتي (تحريري)

- ✓ با گسترش ارتباطات ← فعالیت بانکها گسترش یافت و نقل و انتقال اسکناس هم کم کم دشوار شد.
- ✓ نقل و انتقال اسکناس دشوار شد ← بانکها این مشکل را با استفاده از چک حل کردند.
- ✓ یکی از خدمات مهم بانکها ← چک است.
- ✓ در معاملاتی که با چک انجام می شود ← پول نقد رد و بدل نمی شود، بلکه بانک موجودی حسابی را کاهش و موجودی حساب دیگری را افزایش می دهد.
- ✓ چون افراد خود مبلغ چک را روی آن می نویسند به آن ← پول ثبتي یا تحريري می گویند.
- ✓ با شکل گیری چک و سازماندهی فعالیت های اقتصادی ← از گردش پول نقد کاسته شد.
- ✓ ایجاد چک و استقبال مردم از آن باعث شد که ← شبه پول به وجود آید.

(۶) پول الکترونيکی و مجازی

➤ افزایش حجم و سرعت مبادلات و همراه شدن آن با انقلاب دیجیتال و الکترونیک موجب شد تا بشر به دنبال روش های سریع تر و راحت تر باشد ← پول الکترونيکی که (۱) قابلیت ثبت و ضبط در کارت های بانکی و (۲) قابلیت انتقال در شبکه های ارتباطی (تلفن، تلفن همراه و فضای مجازی) را دارد ← خرید و فروش و انتقال دارایی را بسیار آسان و سریع کرده است.

➤ پول های دیجیتالی در آینده ← باعث ایجاد

- فرصت ها ← می شوند.
- تهدیدها

➤ بیت کوین ← یکی از پول های دیجیتالی یا الکترونيکی جدید است.

پیش تر بدانیم	
داستان پول	
❖ قبل از به وجود آمدن پول، مردم از کالاهای گوناگون جهت پرداختها بهره می بردند.	
❖ پوست، دندان حیوانات و دام، یکی از معتبرترین کالاها بود.	
❖ برخی از کالاهای پر طرفدار	<ul style="list-style-type: none"> • قبایل آفریقای غربی ← از نوعی دستبند و بازوبند که از مس و برنز درست شده بود، استفاده می کردند. • اینکاها ← آنان امپراتوری بزرگی تشکیل دادند و در آن امپراتوری از پول استفاده نمی کردند و به جای آن از طلا و نقره استفاده می کردند. • آرتکها و مایاها ← از قبایل مکزیک بودند و از دانه های کاکائو به عنوان پول استفاده می کردند.
❖ اولین پول های رسمی	<ul style="list-style-type: none"> • اولین سکه های استاندارد ۷ قرن قبل از میلاد ← در غرب ترکیه امروزی ساخته شد. (لودیه) • هخامنشیان ← داریوش هخامنشی اولین کسی بود که در ایران به ضرب سکه اقدام کرد. • ساسانیان ← در دوره ساسانیان، سکه ها با نقوش مختلفی ضرب شد. • دوره های اسلامی ← ضرب سکه به شیوه های رومی و ایرانی بود و بعدها تصاویر اسلامی در سکه ها نقش بست. • چین ← کمبود مس در قرن نهم میلادی باعث شد تا چینی ها به سمت تولید پول های کاغذی بروند. • چک اسلواکی ← در قرن شانزدهم در این منطقه، سکه های نقره ای ضرب شد که به آن تالر می گفتند. • اسپانیا ← نوع اسپانیایی تالر، اولین پول جهانی قلمداد می شود.
❖ پول جدید	<ul style="list-style-type: none"> • رسیدهای کاغذی در آمریکا و در دوره جنگ شهری رواج داشت. • بزرگ ترین وسیله کاغذی مربوط به کشور مجارستان در سال ۱۹۴۶ است که ۱۰۰ میلیون پنگو (واحد پول مجارستان در آن زمان) ارزش داشت. • در سال ۱۹۳۴، رسید کاغذی ۱۰۰,۰۰۰ دلاری، که پشتوانه طلا داشت، بزرگ ترین رسیدی بود که تا آن زمان در ایالات متحده ساخته شده بود. • در سال ۲۰۱۲، ۱۶۷ نوع پول مختلف در دنیا رواج داشت.

پشتوانه پول

❖ پول های کاغذی، تحريري یا الکترونيکی، خصوصیتی اعتباری دارند، بدین معنا که ← کاغذی که در دست ماست و روی آن نوشته شده ۱۰ هزار تومان تنها یک سند و رسیدی است که به ما امکان می دهد، تا با آن معادل ۱۰ هزار تومان کالا یا خدمات بخریم. آن کاغذ (اسکناس) به خودی خود ارزش دیگری ندارد و ما به آن اعتبار ۱۰ هزار تومانی داده ایم.

❖ پشتوانه پول ← اطمینانی است که مردم به ارزش پول در مبادلات دارند.

فصل سوم: درس نهم | تورم و کاهش قدرت خرید

- ❧ پشتوانه پول
- در گذشته | پول فلزی ← پول‌ها از جنس طلا و نقره بودند ← این پول‌ها ارزش ذاتی داشتند.
  - پول کاغذی (رسیده‌ها) ← پشتوانه این رسیده‌ها، پول‌های فلزی و شمش‌های طلا و جواهراتی که نزد صرافان یا بانک‌ها بود.
  - امروزه ← پول‌های فلزی، کاغذی، تحریری و الکترونیکی ← پشتوانه‌ای جز قدرت اقتصادی کشورها ندارند.

- ❧ به طور خلاصه
- اطمینانی که مردم به ارزش پول در مبادلات دارند، «پشتوانه پول» به شمار می‌رود.
  - زمانی که پول فلزی (طلا و نقره) رایج بود، پشتوانه پول همان طلا و نقره موجود در خود پول بود.
  - پشتوانه پول کاغذی، فلزات، شمش‌های طلا و جواهراتی بود که نزد صراف یا بانک بود.
  - امروزه پول‌های فلزی، کاغذی، تحریری و الکترونیکی که در دست افراد یا در حساب آن‌ها است، پشتوانه‌ای جز قدرت اقتصادی کشورها ندارد.

❧ وظایف پول

- ✓ وظایف پول
- ۱) وسیله پرداخت در مبادلات**
    - مردم در مبادلات پول می‌پذیرند، زیرا می‌دانند که دیگران نیز هنگام فروش کالاها یا خدمات خود، آن را خواهند پذیرفت.
    - نقش اصلی پول در مبادلات آسان‌سازی مبادله است.
  - ۲) وسیله سنجش ارزش**
    - با پول، ارزش کالاهای مختلف مشخص می‌شود.
    - با پول، می‌توان ارزش نسبی کالاها را با هم سنجید.
    - این وظیفه پول، کار خرید و فروش کالاهای مختلف و تبدیل قیمت‌ها را به یکدیگر آسان می‌کند.
    - هر کشوری دارای واحد ارزش پر طرفدار خود است.
    - واحد پول اتحادیه اروپا ← یورو، انگلیس ← پوند، ایران ← ریال (تومان) است.
  - ۳) وسیله پس‌انداز و حفظ ارزش**
    - بعضی نیازها هر روز و بعضی در طول زمان پیش می‌آید و فرد همواره باید مقداری پول برای رفع نیازهای آینده نزد خود نگهداری کند.
    - مردم پول‌ها را که نزد خود پس‌انداز کرده‌اند، به عنوان وسیله‌ای برای حفظ ارزش در زمان لازم مورد استفاده قرار می‌دهند.
  - ۴) وسیله پرداخت‌های آینده (آتی)**
    - در صورتی که پول بتواند حفظ ارزش کند، می‌تواند وسیله مناسبی برای پرداخت‌های آینده نیز باشد.
    - این وظیفه پول در روزگار ما محسوس است، زیرا بیش تر معاملات تجاری در مقابل پرداخت‌های آینده صورت می‌گیرد؛ مانند خرید اقساطی، حواله‌های بانکی

❧ نقدینگی

- نقدینگی ← عبارت است از کل حجم پول موجود در کشور به علاوه شبه پول
- کل حجم پول شامل مسکوک، اسکناس و چک‌پول‌های در دست مردم و یا به شکل سپرده دیداری در حساب‌های بانکی نگه داری می‌شود.
- همان‌طور که آب استخر قابل زیاد یا کم شدن است، حجم نقدینگی نیز کم یا زیاد می‌شود.
- اگرچه حجم نقدینگی ممکن است کم یا زیاد شود اما در بیش تر موارد حجم نقدینگی در کشورها با افزایش روبه‌روست.

❧ فرمول‌های حجم پول و نقدینگی

نقدینگی = حجم پول

چک‌پول (در دست مردم) + سپرده‌های دیداری (در حساب‌های بانکی) + مسکوکات + اسکناس = حجم پول یا نقدینگی

فصل سوم: درس نهم | تورم و کاهش قدرت خرید

فرمول‌ها و روابط جدید نقدینگی، حجم پول و شبه پول

حساب‌های پس‌انداز بلندمدت + حساب‌های پس‌انداز کوتاه‌مدت = شبه پول
 شبه پول + حجم پول = نقدینگی
 حجم پول $\geq$ نقدینگی
 حجم پول - نقدینگی = شبه پول
 شبه پول - نقدینگی = حجم پول

➤ افزایش نقدینگی معمولاً ناشی از عملکرد بانک‌هاست.
 ➤ سپرده دیداری؛ نوعی سپرده که سپرده‌گذاران می‌توانند هنگام نیاز به پول چک صادر کنند.

بیش تر بدانیم

بانک‌ها و افزایش نقدینگی

- با رونق گرفتن تجارت در جوامع بشری به ویژه
  - ابتدا در تمدن اسلامی قرن سوم تا هشتم هجری
  - سپس در اروپا در قرون شانزدهم و هفدهم میلادی
- با جریان پول‌های کاغذی و اعتبار و اعتماد به این پول‌ها ← کم‌کم مؤسسات مالی شکل گرفت.
- وظیفه اصلی مؤسسات مالی اولیه
  - ① حفظ و تأمین امنیت پول
  - ② آسان‌سازی نقل و انتقال آن از شهری به شهر دیگر
- مؤسسات مالی، ابتدا ← صرافی سپس بانک نامیده شد.
- مؤسسات مالی ← با آسان کردن فعالیت‌های تجاری ← به افزایش مبادلات و در نتیجه ← به تولید بیش تر کمک کردند.
- اعتبار مؤسسات مالی اولیه به این دلیل بود که مؤسسان آن‌ها بازرگانان و ثروتمندان مورد اعتماد مردم بودند.
- مؤسسات مالی اولیه در قبال خدمات نگهداری پول از مردم ← کارمزد دریافت می‌کردند.

① در اغلب موارد صاحبان پول‌های فلزی (که پول‌های خود را به امانت نزد آنان گذاشته اند و رسید گرفته‌اند). تمامی پول خود را از صندوق مؤسسه خارج نمی‌کنند. به همین سبب، بخشی از کل موجودی برای پاسخگویی به مراجعان کافی است.
 ② هم‌زمان با مراجعه تعدادی از افراد به مؤسسه برای دریافت پول، عده‌ای نیز برای واریز کردن پول به حسابشان مراجعه می‌کنند.
 • نتیجه دو نکته بالا این است که موجودی صندوق هیچ‌گاه صفر نمی‌شود.

مدیران مؤسسات مالی با گذشت زمان به دو نکته پی بردند

- این دو مورد، برخی را به این فکر واداشت که پول‌های راكد صندوق را به کار گیرند.
  - ① عده‌ای با دادن قرض الحسنه نیاز هم‌نوعان خود را تأمین می‌کردند. هم‌چنین با مشارکت مالی در تجارت و تولید، بخشی از سود آن فعالیت اقتصادی را به دست می‌آوردند. (یا قرض الحسنه می‌دادند و یا خود در تولید شریک می‌شدند).
  - ② عده‌ای بودند که پول‌های راكد خود را به نیازمندان یا بازرگانان متقاضی، وام می‌دادند و در مقابل، مبالغی اضافه بر وام دریافت می‌کردند؛ بدون این که در فعالیت اقتصادی مشارکت کنند و یا ضرری متحمل شوند.
  - این عده برخلاف آموزه‌های همه آدیان الهی رباخوار بودند. (عده‌ای ربا می‌دادند و رباخواری می‌کردند).

پاسخ به این سؤال که مالک پول‌های راكد در بانک‌ها یا صرافی‌ها کیست؟

دیدگاه اول: صرافان دین دار	دیدگاه دوم: صرافان غیردین دار
پول‌های مردم را نزد خود امانت می‌دانستند.	پول‌های راكد را نه امانت بلکه قرض مردم به آنان و مال خود می‌دانستند.
این گروه بدون رضایت صاحب پول از آن استفاده نمی‌کردند.	آن‌ها وام می‌دادند و ربا می‌گرفتند بدون رضایت صاحب پول.
اگر مؤسسه مالی از این پول‌ها استفاده می‌کرد، فقط نقش وکیل یا واسطه را داشت.	این مؤسسات بخشی از ربا را به صاحبان سرمایه می‌دادند.
سود فعالیت اقتصادی مال صاحب اصلی پول است.	سپرده‌گذاران با دریافت ربا، تشویق می‌شدند که پول بیش تری در بانک بگذارند.
سود مؤسسه از فعالیت اقتصادی، فقط گرفتن حق الوکاله خود بود.	بانک‌ها ربوی این‌گونه شکل گرفت.

فصل سوم: درس نهم | تورم و کاهش قدرت خرید

ادامه پیش تر بدانیم

- فعالیت بانک‌های ربوی و غیر ربوی
- نقل و انتقال پول
- محافظت از پول
- اعطای وام و تأمین اعتبار
- دادن وام اعتبار ← امکان گرفتن وام و اعتبار و پیدایش مؤسسه‌ای که اعتبار دارد و می‌تواند این اعتبار خود را به دیگران هم بدهد (وام) در حجم و شکل فعالیت‌های اقتصادی تأثیر زیادی گذاشت.
- مؤسسات مالی با چاپ رسید (پول کاغذی) ← قدرت خلق اعتبار پیدا کردند.
- سوءاستفاده مؤسسات مالی از چاپ رسید ← باعث شد، دولت‌ها خود، چاپ اسکناس را بر عهده بگیرند.
- اصل وام‌دهی و تأمین اعتبار ← امکان خوبی برای رونق اقتصادی بشر بود.
- انحصار حق چاپ و نشر اسکناس در دست دولت ← ظاهراً بانک‌ها را صرفاً به واسطه دریافت و پرداخت تبدیل کرده بود و دیگر نمی‌توانستند اسکناس چاپ کنند. (خلق پول)
- بانک‌ها حتی اگر اجازه چاپ پول را هم نداشته باشند ← امکان خلق نوعی دیگر از پول (شبه پول مانند پول‌های تحریری) را دارند.
- بانک‌ها تا سقف سپرده‌های بلندمدت خود ← می‌توانند به تقاضاکنندگان وام دهند. حالا اگر بانک شرط کند که وام افراد را به جای پول نقد به صورت چک یا کارت اعتباری پردازد و کسانی که این چک‌ها را وصول می‌کنند، مجاب کند که پول نقد درخواست نکنند و در همان بانک حساب باز کنند، بانک می‌تواند اعتبار به مراتب بیش تری به مردم بدهد.
- اگر پول از گردش درون بانک خارج نشود، به این فرایند، خلق شبه پول یا «خلق اعتبار» می‌گویند که از چاپ پول متفاوت است.
- دولت‌ها باید با ابزارهایی خلق اعتبار یا «خلق شبه پول» توسط بانک‌ها را کنترل کنند ← به همین دلایل بانک‌ها مؤسسات مالی و اعتباری، باید ماهیتاً نهادی غیرانتفاعی و صرفاً با هدف ارائه خدمات به فعالان اقتصادی باشند و در هیچ جای دنیا اجازه فعالیت آزاد انتفاعی به بانک‌ها داده نمی‌شود.
- بانک‌ها فقط با مجوز بانک مرکزی تأسیس می‌شوند و تمام فعالیت‌های پول و بانکی آن‌ها باید تحت کنترل و نظارت شدید باشد.

تورم

- ◆ معمولاً هنگامی با تورم روبه‌رو می‌شویم و آن را احساس می‌کنیم که بخواهیم کالایی را خریداری کنیم، در چنین حالتی اگر ببینیم برای کالای موردنظر باید پول بیش تری پرداخت کنیم، متوجه حضور تورم در اقتصاد می‌شویم.
- ◆ هرگونه افزایش در قیمت را نمی‌توان تورم دانست. مثلاً ممکن است فروشنده‌ای بی‌انصاف کالای موردنظر شما را گران‌تر از آن چه هست، به شما بفروشد.
- ◆ تورم ← اقتصاددانان افزایش در سطح عمومی قیمت‌ها را تورم می‌گویند.
- ◆ نرخ تورم ← درصد افزایش سالانه سطح عمومی قیمت‌هاست.
- ◆ اگر قیمت کالاها نسبت به سال قبل ۲۰ درصد افزایش یافته باشد؛ یعنی ما نسبت به سال قبل، تورم ۲۰ درصدی داریم و این به معنای آن است که قدرت خرید پول ما ۲۰ درصد کاهش یافته؛ یعنی می‌توان با یک مقدار مشخص پول، ۲۰ درصد کم‌تر از سال قبل، کالا خریداری کرد.
- ◆ قدرت خرید پول ← تورم نشان می‌دهد که قدرت خرید پول چقدر کاهش یافته است.

چگونه نرخ تورم را محاسبه می‌کنند؟

- ✓ «CPI» ← معمولاً برای اندازه‌گیری تورم از شاخص قیمت مصرف‌کننده (CPI) بهره می‌برند.
- تشکیل شاخص قیمت مصرف‌کننده ← دولت‌ها معمولاً یک سبد بازار یعنی بسته‌ای از کالاهای گوناگون را که عموم مصرف‌کنندگان احتمالاً خریداری می‌کنند در نظر می‌گیرند، سپس دولت هزینه این سبد بازار را در طول زمان رصد می‌کند. اگر قیمت این سبد در طی یک دوره مشخص، ۱۰ درصد افزایش داشت؛ CPI نیز ۱۰ درصد افزایش دارد ← یعنی تورم ۱۰٪ افزایش یافته است.
- ✓ سبد بازار ← سبد بازار طیف وسیعی از کالاها شامل انواع مواد غذایی، ماشین، لباس، خدمات تفریحی و... را پوشش می‌دهد. بعد از گردآوری اطلاعات قیمت از سبد کالاها، دولت از طریق رابطه زیر، شاخص قیمت مصرف‌کننده (CPI) را محاسبه می‌کند.

$$CPI = \frac{\text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل} - \text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) معین}}{\text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل}} \times 100$$

برای مثال فرض کنید در ماه جاری، هزینه سبد بازار یک میلیارد و صد میلیون تومان باشد. اگر هزینه سبد بازار در سال قبل، در همین ماه، برابر با یک میلیارد تومان بوده باشد، آن‌گاه درصد تغییر شاخص قیمت مصرف‌کننده برابر است با:

$$CPI = \frac{1000 - 1000}{1000} \times 100 = 0$$

فصل سوم: درس نهم | تورم و کاهش قدرت خرید

✓ عدد ۱۰ به ما می‌گوید که از سال قبل تاکنون، شاخص قیمت مصرف‌کننده ۱۰ درصد رشد داشته است و یا به عبارت دیگر، ما نسبت به سال قبل، تورمی معادل ۱۰ درصد داشته‌ایم.

«فرمول‌ها روابط حاکم بر تورم»

تقاضای کل < عرضه = تورم
تقاضای کل > عرضه = رکود

$$cpi = \frac{\text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل} - \text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) معین}}{\text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل}} \times 100$$

$$cpi = \frac{P_2 - P_1}{P_1} \times 100$$

شاخص قیمت مصرف‌کننده = cpi

P_1 = هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل

P_2 = هزینه سبد بازار در ماه (سال) جاری

P = علامت اختصاری قیمت

هزینه سبد بازار در ماه (سال) معین	هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل
(P_2)	(P_1)
فقط عدد $100 + cpi$	۱۰۰

مقدار افزایش قیمت‌ها	هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل
cpi (فقط عدد)	(P_1)
	۱۰۰

«فرمول‌های تورم در گذشته»

$$\text{درصد نرخ تورم} = \frac{\text{سطح قیمت‌های قبلی } (P_1) - \text{سطح قیمت‌های جدید } (P_2)}{\text{سطح قیمت‌های قبلی } (P_1)} \times 100$$

قیمت قبلی (P_1)	مقدار افزایش قیمت	قیمت قبلی (P_1)	قیمت جدید (P_2)
۱۰۰	عدد نرخ تورم	۱۰۰	عدد نرخ تورم $100 +$

مقدار افزایش تورم = قیمت قدیم - قیمت جدید

مقدار افزایش تورم = قیمت جدید - قیمت قدیم

قیمت قدیم - قیمت جدید = مقدار تورم

درصد نرخ تورم = قیمت قدیم × مقدار تورم

نکته: در جاهایی که عدد نرخ تورم آورده شده است، دیگر درصد تورم گذاشته نشود. مثلاً ۲۵ درصد فقط ۲۵ نوشته شود.

مثال: اگر قیمت کالایی در ابتدای سال ۱۰۰۰ ریال باشد و در انتهای سال، قیمت آن به ۱۲۰۰ ریال افزایش یابد، می‌گوییم طی این سال ۲۰٪ تورم در قیمت این کالا داشته‌ایم.

$$\frac{1200 - 1000}{1000} \Rightarrow \frac{200}{1000} \Rightarrow \frac{1}{5} \Rightarrow 20\%$$

مثال: اگر قیمت کالایی در حال حاضر ۸۴,۰۰۰ تومان باشد و نرخ تورم در سال گذشته ۲۰٪ باشد، قیمت قبلی این کالا را محاسبه کنید.

قیمت قبلی	قیمت فعلی	X	۸۴,۰۰۰	⇒ ۸۴۰,۰۰۰ ۱۲۰	⇒ ۷۰,۰۰۰
۱۰۰	عدد نرخ تورم $100 +$	۱۰۰	$100 + 20$		

قیمت قبلی برابر با ۷۰,۰۰۰ است.

فصل سوم: درس نهم | تورم و کاهش قدرت خرید

گاهی افراد با شنیدن کاهش نرخ تورم به اشتباه انتظار دارند که سطح عمومی قیمت‌ها کاهش یافته و به عبارتی دیگر اجناس ارزان‌تر شده باشد، در حالی که کاهش تورم به معنای کاهش شتاب افزایش قیمت‌ها است و قیمت‌ها همچنان با شتابی کم‌تر از قبل، افزایش خواهند داشت.

پیامدهای تورم

از نظر علم اقتصاد ← تورم، افزایش سطح عمومی قیمت‌هاست. وقتی این افزایش در سطح قیمت‌ها بی‌رویه، پرنوسان و مداوم باشد، با تورم زیان‌بار روبه‌رو هستیم.

- ۱) تورم بر رفاه و امنیت اقتصادی مردم اثر منفی دارد.
- ۲) تورم موجب می‌شود فضای کسب و کار بی‌ثبات شود و تولیدکنندگان و بازرگانان نتوانند پیش‌بینی درستی از آینده قیمت‌ها در بازار داشته باشند. به این ترتیب ← تولید و خرید و فروش کالاها با مشکلات زیادی روبه‌رو خواهد شد.
- ۳) کاهش قدرت خرید مردم؛ این عامل باعث می‌شود تا مصرف‌کنندگان کالا و خدمات میزان مصرف خود را کاهش دهند و این روند بر رفاه آنان تأثیر منفی می‌گذارد.

اقتصاد کشور ما در سال‌های متمادی از تورم‌های لجام‌گسیخته آسیب دیده است.

نمودار تورمی ایران

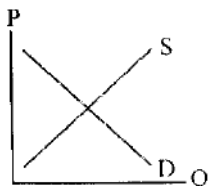

نمودار تورم در ایران، براساس سال پایه ۱۳۹۵ - منبع: داده‌های بانک مرکزی

نکات نمودار

- ❖ در سال ۱۳۹۲ بالاترین نرخ تورم را معادل ۳۵ درصد داشته‌ایم.
- ❖ در سال ۱۳۹۵ پایین‌ترین نرخ تورم را معادل ۷ درصد داشته‌ایم.

نکته: کاهش نرخ تورم به معنای ارزان شدن کالاها و خدمات نیست، بلکه شتاب افزایش قیمت‌ها کاهش یافته است.

فعالیت گروهی در کلاس

- باتوجه به آن چه تاکنون راجع به تورم آموختید، تحلیل کنید که اگر تورم بالایی در اقتصاد داشته باشیم، برای نمودار تقاضای مقابل چه اتفاقی خواهد افتاد. (فرض کنید که نمودار عرضه و تقاضای مقابل مربوط به سبد کالاها مصرفی مردم است.)
- اگر تورم شکل بگیرد، قیمت کالاها و خدمات افزایش می‌یابد و در تمام قیمت‌ها با کاهش تقاضا روبه‌رو می‌شویم و می‌توان گفت، منحنی تقاضا به سمت چپ متمایل می‌شود، یعنی میزان تقاضا نسبت به قبل کاهش پیدا می‌کند.

علل تورم و نقش دولت

درباره علت به وجود آمدن تورم در جامعه، نظریه‌های مختلفی وجود دارد.

الف) نابرابری عرضه و تقاضای آن

گاهی علت تورم، نابرابری عرضه و تقاضای کل در اقتصاد است. این فزونی تقاضا بر عرضه، به صورت افزایش قیمت‌ها بروز می‌کند.

$$\text{تقاضا} < \text{عرضه} = \text{تقاضا}$$

مثال: تصور کنید که برای خرید خودرو وارد بازار شده‌اید، اما خودرو به اندازه تقاضاکنندگان وجود ندارد و بازار با مازاد تقاضا مواجه است (شرایط زیر نقطه تعادل) در این صورت تنها عده محدودی از تقاضاکنندگان می‌توانند صاحب خودرو شوند و به دیگران خودرو نمی‌رسد، پس آن‌های که قیمت بالاتری برای خودرو می‌پردازند مالک خودرو می‌شوند. اگر سایر کالاها نیز به نحو مشابهی افزایش قیمت داشته باشند، کم‌کم بر روی سطح عمومی قیمت‌ها اثر می‌گذارد و نرخ تورم کل کشور را افزایش می‌دهد.

فصل سوم: درس نهم | تورم و کاهش قدرت خرید

❖ دولت برای مقابله و کنترل تورم میزان عرضه کالاها را افزایش دهد.

- **روش اول:** افزایش ظرفیت‌های تولیدی
  - مثل افزایش شیفت کاری کارخانه‌ها و یا احداث کارخانه‌های جدید. البته مشکل این روش، زمان‌بر بودن آن است.
  - **روش دوم:** افزایش واردات
  - دولت‌ها ترجیح می‌دهند از طریق افزایش واردات، عرضه کالاها را بیش تر کنند.
- ❖ دولت به دو روش عرضه کالاها را افزایش می‌دهد

ب) عدم هماهنگی رشد نقدینگی با رشد تولید

تورم می‌تواند علت دیگری هم داشته باشد. اگر افزایش نقدینگی در کشور با افزایش تولید هماهنگ نباشد، می‌توند سبب تورم شود. در این صورت، دولت موظف است تا با کنترل میزان نقدینگی در کشور، تورم را کنترل کند.

یکی از دلایل افزایش نقدینگی در کشور ما ← افزایش درآمدهای نفتی است. افزایش درآمدهای نفتی هر چند گاهی به افزایش ظرفیت‌های تولیدی کمک می‌کند ولی باعث رشد درآمدهای اقتصادی و رشد حجم نقدینگی در کشور می‌شود که تورم‌زا است.

نوسانات نرخ ارز ← نوسانات نرخ ارز (بالا رفتن نرخ ارز) نیز بر ارزش پول ملی ما اثر منفی می‌گذارد و منجر به کاهش قدرت خرید پول ملی و در پی آن منجر به تورم می‌شود.

پ) علل شکل‌گیری تورم:

جنگ، سیل یا زلزله نیز ممکن است تولید و عرضه محصولات را کم نماید.

کنترل نقدینگی

○ **سیاست پولی** ← سیاست‌هایی که دولت از طریق بانک مرکزی برای مدیریت حجم نقدینگی و حفظ ارزش پول اعمال می‌کند، «سیاست‌های پولی» است.

۱) کاهش نقدینگی در گردش (کاهش حجم پول در گردش)

- این سیاست را **بانک مرکزی** اجرا می‌کند.
- کاهش نقدینگی در گردش به «**سیاست پولی انقباضی**» مشهور است.
- این سیاست زمانی اجرا می‌شود که اقتصاد کشور با **تورم روبه‌رو** باشد.
- اجرای این سیاست برای پیش‌گیری از «افزایش قیمت‌ها» یا «کاهش سرعت آن» است.
- بانک مرکزی، برای مقابله با افزایش قیمت‌ها (تورم)، «سیاست کاهش نقدینگی» با همان «کاهش حجم پول در گردش» را به کار می‌گیرند.
- یکی از روش‌هایی که بانک مرکزی کشورها برای کنترل تورم و تنظیم نقدینگی در گردش به کار می‌گیرد، «سیاست بازار باز (فروش اوراق مشارکت)» است.
- در این روش، بانک مرکزی می‌تواند با فروش اوراق مشارکت به طور مستقیم از مقدار نقدینگی در دست مردم بکاهد.

○ **سیاست‌های پولی دولت که از طریق بانک مرکزی اجرا می‌شود**

۲) افزایش نقدینگی در گردش (افزایش حجم پول در گردش)

- این سیاست را **بانک مرکزی** اجرا می‌کند.
- افزایش نقدینگی را «**سیاست پولی انبساطی**» می‌گویند.
- این سیاست در زمان **رکود اقتصادی** (فزونی عرضه بر تقاضا) اجرا می‌شود.
- در زمان شکل‌گیری رکود، سطح تولید کاهش و بیکاری افزایش می‌یابد و بانک مرکزی برای درمان آن، سیاست‌های انبساطی را اعمال می‌کند.
- بانک مرکزی برای حل مشکل رکود، با خرید اوراق مشارکت میزان نقدینگی را افزایش می‌دهد.

در یک نگاه

علت به وجود آمدن تورم در جامعه و نقش دولت برای حل این مشکل		
علت تورم	شرایط	راه حل دولت
<ul style="list-style-type: none"> • نابرابری عرضه و تقاضا 	<ul style="list-style-type: none"> • فزونی تقاضا بر عرضه • پیامد شکل گیری تورم • قیمت پایین نقطه تعادل 	<ul style="list-style-type: none"> • افزایش میزان عرضه کالا • این راه حل به دو شکل امکان پذیر است. ۱ افزایش ظرفیت دولت ۲ افزایش واردات کالا
<ul style="list-style-type: none"> • افزایش نقدینگی نسبت به میزان تولید 	<ul style="list-style-type: none"> • اگر نقدینگی افزایش یابد و به میزان آن، کالا و خدمات افزایش پیدا نکند، تورم شکل می گیرد. • دلایل رشد نقدینگی: ۱ افزایش درآمدهای نفتی ۲ نوسان نرخ ارز 	<ul style="list-style-type: none"> • اجرای سیاست های پولی انقباضی • روش اجرا ← سیاست بازار یا فروش اوراق مشارکت

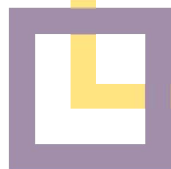
فعالیت گروهی در کلاس

- ویژگی های مثبت و منفی هر دو روش (افزایش عرضه و افزایش واردات) را بررسی کنید و به کلاس ارائه دهید.

روش	ویژگی های مثبت	ویژگی های منفی
افزایش عرضه	<ul style="list-style-type: none"> ① افزایش نوآوری و خلاقیت ② استفاده از ظرفیت های داخلی ③ استقلال 	<ul style="list-style-type: none"> ① زمان بر بودن ② نارضایتی عمومی در کوتاه مدت
افزایش واردات	<ul style="list-style-type: none"> ① اثردهی سریع ② رضایت مندی افکار عمومی ③ ثبات بازار 	<ul style="list-style-type: none"> ① وابستگی ② ضربه خوردن صنایع و تولیدات داخلی ③ نارضایتی بخش تولید

فعالیت فردی در کلاس

- ✓ گاهی افراد با شنیدن کاهش نرخ تورم به اشتباه انتظار داند که سطح عمومی قیمت ها کاهش یابد و به عبارتی دیگر، کالاها ارزان تر شده باشد: با توجه به معنای تورم (افزایش سطح عمومی قیمت ها)، چرا مردم چنین اشتباهی را مرتکب می شوند؟ به طور خلاصه می توان گفت؛ کاهش تورم به معنای کاهش شتاب افزایش قیمت ها است و قیمت ها همچنان با شتابی کم تر از قبل، افزایش خواهد داشت.

فصل سوم: درس نهم | تورم و کاهش قدرت خرید

برای تفکر و تمرین

- هر چند تورم در کل، برای اقتصاد کشور زیان بار است، اما برای برخی نیز سود آور است. در هر یک از موارد زیر مشخص کنید که فرد توصیف شده، از تورم زیان می بیند یا سود می برد؟ دلایل خود را توضیح دهید.
  - بازنشسته ای با یک حقوق ثابت بازنشستگی در طول دوره تورم
  - این شخص زیان می بیند، چون درآمدش ثابت است و همراه با نرخ تورم رشد نمی کند، پس قدرت خرید پولش کاهش می یابد و رفاه او نیز کم می شود.
  - خریدار یک واحد ساختمانی که آن واحد ساختمانی را یک سال پیش از اتمام و تحویل خریداری کرده است و بعد از تحویل به خاطر تورم، افزایش در قیمت ساختمان روی داده است.
  - این فرد ظاهراً سود می برد، چون کالایی را با قیمت گذشته خریده است و قیمت روز آن به مراتب بالاتر است.
  - مغازه داری که مجبور است قیمت محصولاتش را بعد از تغییرات قیمت، به روزرسانی کند.
  - این فرد نیز ظاهراً سود می برد، چون با قیمت قدیم خریده است و با قیمت حال می فروشد، ولی در واقعیت سودی نبرده است و از طرف دیگر فروش او به خاطر کاهش قدرت خرید مردم کم می شود.
- فرض کنید تورم امسال معادل ۲۳ درصد بوده است. شرکت تولیدی ایران سبز (شرکتی که آقای محمدی مدیرعامل آن است)، نیز هم چون سایر شرکت ها تحت تأثیر این نرخ تورم قرار گرفته است و هزینه عوامل تولید این شرکت به میزان ۲۳ درصد افزایش یافته است. شرکت تصمیم می گیرد برای جلوگیری از ضرر بیش تر، قیمت هر دو واحد محصولش (کود زیستی و سم زیستی) را افزایش دهد.

الف) به نظر شما آیا با وجود تورم عمومی و افزایش قیمت این دو محصول، تقاضای آن ها کاهش می یابد؟

این دو محصول برای کشاورزان کالای ضروری محسوب می شود و این کالاها نسبت به افزایش قیمت حساسیت بسیار کمی دارند، ولی در کل میزان فروش این محصول نیز کاهش می یابد.

ب) اگر تقاضا هیچ تغییری نکند، درباره سود شرکت چه فکر می کنید؟ آیا می توان گفت افزایش می یابد؟

سود اسمی یا جاری شرکت افزایش می یابد ولی در حقیقت سود شرکت با قیمت های ثابت تغییری پیدا نمی کند. زمانی سود شرکت به صورت حقیقی رشد می کند که افزایش آن ناشی از افزایش تولید باشد.

تحلیل کنید.

- بر اساس آن چه درباره شیوه محاسبه نرخ تورم آموختید، میان تورم و کاهش قدرت خرید پول چه رابطه ای است؟ با افزایش نرخ تورم، قدرت خرید مردم کاهش پیدا می کند و رفاه عمومی کم تر می شود. در زمان شکل گیری تورم، پول قدرت خرید خود را از دست می دهد.
- چرا معمولاً بین نرخ تورمی که سازمان های دولتی اعلام می کنند و آن چه ما احساس می کنیم، تفاوت وجود دارد؟ همان طور که در محاسبه نرخ تورم گفته شد، تورم برای یک دوره یک ماه یا یک سال محاسبه می شود و این نرخ از اختلاف یک سبد از کالاها یا خدمات مختلف به دست می آید. حال احتمال دارد در این سبد برخی از کالاها افزایش قیمت چندانی نداشته باشند؛ همین عامل باعث می شود تا نرخ تورم کل پایین بیاید.
- اگر به جای دولت بودید، چه راهکارهایی برای مبارزه با تورم، ارائه می دادید؟
  - ۱- ابتدا کار فرهنگی انجام می دادم تا حس نوع دوستی افزایش پیدا کند.
  - ۲- تولید را به اشکال مختلف بالا می بردم و برای حل مشکل در کوتاه مدت، واردات را افزایش می دادم.
  - ۳- به اشکال مختلف از حجم نقدینگی جامعه می کاستم.

فصل سوم: درس نهم | تورم و کاهش قدرت خرید

تعاریف و اصطلاحات

- ۱- **کسری بودجه** ← یعنی هزینه‌های دولت بیش تر از درآمدهایش باشد.
- ۲- **قدرت خرید پول** ← قدرت خرید پول یعنی قدرتی که یک واحد پول برای خرید کالا و خدمات دارد. قدرت خرید پول می‌تواند با توجه به تورم یا سطح عمومی قیمت‌ها کاهش یا افزایش پیدا کند.
- ۳- **مبادله کالا با کالا (تهاتری)** ← هر کس کالای مازاد خود را با کالایی مبادله می‌کند که بدان نیاز داشت، به این نوع مبادله «کالا با کالا» (تهاتری) می‌گفتند.
- ۴- **کالاهای پرفردار** ← مشکلات مبادله پایاپای باعث شد تا بشر برای راحت‌تر انجام دادن مبادله، از کالاهایی استفاده کند که بادوام و فاسد نشدنی، قابل تقسیم به تکه‌های کوچک، و پرفردار باشند. این کالاها «پرفردار» نامیده شدند.
- ۵- **پول کاغذی (رسیده‌ها)** ← مشکلات مبادله با کالاهای پرفردار باعث شد تا بشر از رسیده‌ها استفاده کند. این رسیده‌ها را می‌توان اولین اسکناس‌ها نامید.
- ۶- **پول ثبتی یا تحریری** ← چون افراد خود مبلغ چک را روی آن می‌نویسند به آن «پول تحریری» یا «پول ثبتی» گفته می‌شود.
- ۷- **پول الکترونیکی و مجازی** ← با شکل‌گیری انقلاب دیجیتال، بشر به این فکر افتاد که از روش‌های سریع و راحت‌تری برای جابه‌جایی پول و خرید و فروش استفاده کند. این فکر، پول الکترونیکی (تلفنی، تلفن همراه و ...) را ایجاد کرد.
- ۸- **بیت کوین** ← بیت کوین یکی از پول‌های الکترونیکی نوظهور است.
- ۹- **پشتوانه پول** ← اطمینانی که مردم به ارزش پول در مبادلات دارند، «پشتوانه پول» به شمار می‌رود.
- ۱۰- **وظایف پول** ← (۱) وسیله پرداخت در مبادلات (۲) وسیله پس‌انداز و حفظ ارزش (۳) وسیله پرداخت‌های آینده (۴) وسیله سنجش و ارزش
- ۱۱- **نقدینگی** ← کل حجم پول موجود در کشور
- ۱۲- **تورم** ← اقتصاددانان افزایش سطح عمومی قیمت‌ها را تورم می‌گویند.
- ۱۳- **cpi** ← معمولاً برای اندازه‌گیری تورم از شاخص قیمت مصرف‌کننده (cpi) بهره می‌برند.
- ۱۴- **فرمول شاخص cpi** ←

$$cpi = \frac{\text{هزینه سید بازار در ماه (سال) قبل - هزینه سید بازار در ماه (سال) معین}}{\text{هزینه سید بازار در ماه (سال) قبل}} \times 100$$

- ۱۵- **پیامدهای تورم** ← (۱) افزایش سطح عمومی قیمت و کاهش رفاه مردم (۲) ایجاد بی‌ثباتی در فضای کسب و کار (۳) کاهش قدرت خرید پول
- ۱۶- **علل تورم** ← (۱) نابرابری عرضه و تقاضای کل (۲) افزایش نقدینگی در کشور (۳) جنگ، سیل، زلزله و ...
- ۱۷- **راه‌حل دولت برای فزونی تقاضا بر عرضه** ← (۱) افزایش ظرفیت‌های تولیدی (۲) افزایش واردات
- ۱۸- **سیاست‌های پولی** ← سیاست‌هایی که دولت از طریق بانک مرکزی برای مدیریت حجم نقدینگی و حفظ ارزش پول اعمال می‌کند.
- ۱۹- **کاهش نقدینگی در گردش** ← این سیاست، به «سیاست پولی انقباضی» مشهور است و در زمان تورم، توسط بانک مرکزی اجرا می‌شود.
- ۲۰- **افزایش نقدینگی در گردش** ← این سیاست، به «سیاست پولی انبساطی» مشهور است و در زمان رکود، توسط بانک مرکزی اجرا می‌شود.
- ۲۱- **سیاست بازار باز** ← فروش اوراق مشارکت است.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

۱- کدام گزینه در رابطه با کسری بودجه دولت است؟

- (۱) هزینه‌ها < درآمدها (۲) مالیات‌ها < هزینه‌ها (۳) هزینه‌ها > درآمدها (۴) مالیات‌ها > درآمدها

۲- دولت‌های برای مقابله با تورم از چه راه‌هایی وارد می‌شوند؟

- (۱) مالیات‌ها را کاهش می‌دهند و از سیاست‌های پولی انبساطی استفاده می‌کنند.
 (۲) مالیات‌ها را کاهش می‌دهند و از سیاست‌های پولی انقباضی استفاده می‌کنند.
 (۳) مالیات‌ها را افزایش می‌دهند و از سیاست‌های پولی انقباضی استفاده می‌کنند.
 (۴) مالیات‌ها را افزایش می‌دهند و از سیاست‌های پولی انبساطی استفاده می‌کنند.

۳- کدام گزینه در رابطه با عبارت «نرخ برابری ریال با دلار به شدت بالا رفته بود.» درست است؟

- (۱) میزان عرضه دلار توسط دولت بالا رفته است. (۲) دلار در بازار کمیاب شده است.
 (۳) میزان تقاضای دلار در بازار کاهش یافته است. (۴) قدرت خرید ریال افزایش یافته است.

۴- کدام گزینه درست است؟

- (۱) پول همان ثروت است. (۲) ارزش پول همان ثروت است.
 (۳) ارزش پول مشخص‌کننده قدرت خرید پول است. (۴) معمولاً میزان پولی که در دست مردم است هر ساله کاهش می‌یابد.

۵- کدام گزینه نادرست است؟

- (۱) نام دیگر مبادلات پایاپای، مبادلات تهاتری است. (۲) مبادله پایاپای اولین سیستم مبادله مورد استفاده بشر بود.
 (۳) در یک اقتصاد پویا روزانه میلیون‌ها مبادله انجام می‌شود. (۴) سیستم مبادله پایاپای، اولین نوع پول بود.

۶- مطلب: «فردی که مقداری گندم اضافی داشت و می‌خواست آن را با برنج معاوضه کند باید فردی را می‌یافت که برنج اضافی داشته باشد. در ضمن حاضر باشد آن را با گندم معاوضه کند.» مربوط به کدام یک از مشکلات «مبادله پایاپای» است؟

- (۱) عدم تمایل هم‌زمان طرفین به مبادله (۲) فقدان وسیله پس‌انداز فردی
 (۳) فقدان وسایل حمل و نقل و بارکشی (۴) نبودن یک معیار سنجش ارزش

۷- در رابطه با دلایل گزینش برخی از کالاها به عنوان وسیله مبادله، کدام مورد با موارد دیگر بی‌ارتباط است؟

- (۱) مردم به آن‌ها علاقه بیش تری نشان می‌دهند.
 (۲) با دادن آن کالاها می‌توانند کالاهای موردنیاز خود را دریافت نمایند.
 (۳) به علت فقدان حجم، فضای زیادی اشغال می‌کردند و در صورت عدم مصرف فاسد می‌شدند.
 (۴) به تجربه دریافتند برخی از کالاها مشتری بیش تری دارند.

۸- در رابطه با دومین مرحله پیدایش پول کدام گزینه درست است؟

- (۱) استفاده از پول کاغذی یا رسید پول‌های فلزی (۲) انتخاب برخی فلزات به عنوان وسیله مبادله
 (۳) استفاده از فلزات طلا و نقره به عنوان وسیله مبادله (۴) گزینش کالای پر طرفدار به عنوان وسیله مبادله در هر منطقه

۹- کدام گزینه در رابطه با استفاده از کالاهای پر طرفدار درست است؟

- (۱) در ایران کالای پر طرفدار غلات و در روسیه، پوست سمور بود. (۲) در هر منطقه از کالاهای کمیاب به عنوان کالاهای پر طرفدار استفاده می‌شد.
 (۳) کالاهای پر طرفدار به عنوان اولین اسکناس‌ها در تاریخ مبادلات مطرح‌اند. (۴) کالاهای پر طرفدار توانستند مشکل پس‌انداز را حل کنند.

۱۰- کدام عوامل باعث شد تا بشر به دنبال روش‌های سریع‌تر و راحت‌تری برای مبادله باشد؟

- (۱) افزایش حجم و سرعت مبادلات و همراه شدن آن با انقلاب دیجیتال
 (۲) کاهش طلا و نقره و سرعت روزافزون تولیدات صنعتی
 (۳) کاهش بُعد مسافت بین صنایع و مراکز تولید با مراکز مصرف و انقلاب صنعتی
 (۴) افزایش جمعیت و گسترش تجارت خارجی بین کشورهای صنعتی و توسعه‌یافته

۱۱- در کدام گزینه به مشکل استفاده از کالاهای پر طرفدار به عنوان عاملی برای پس‌انداز اشاره شده است؟

- (۱) میزان کالاهای پر طرفدار به اندازه‌ای نبود که بشود آن‌ها را پس‌انداز کرد.
 (۲) کالاهای پر طرفدار ارزش و اعتبار پس‌انداز نداشتند.
 (۳) چون کالاهای پر طرفدار در هر منطقه متفاوت بود، نمی‌شد آن‌ها را پس‌انداز کرد.
 (۴) کالاهای پر طرفدار به‌خاطر حجم زیاد، اشغال فضای زیاد و همچنین فاسد شدن، قابل پس‌انداز نبودند.

۱۲- کدام گزینه در رابطه با استفاده از پول فلزی نادرست است؟

- (۱) بشر دریافت که کالاها پر طرفدار وسیله مناسبی برای معامله نیست و به جای آن از پول فلزی استفاده کرد.
 (۲) استفاده از برخی فلزات مثل طلا و نقره جانشین کالاهای پر طرفدار شد.
 (۳) مهم‌ترین مشکل استفاده از پول فلزی دشواری در جابه‌جایی آن نسبت به کالاهای پر طرفدار بود.
 (۴) استفاده از پول فلزی، موجب گسترش تجارت در داخل کشورها و بین ملت‌ها شد.

۱۳- عامل محدودکننده بر سر راه گسترش مبادلات در زمان به کارگیری پول فلزی کدام است؟

- (۱) وفور طلا و نقره (۲) سنگینی طلا و نقره (۳) محدودیت طلا و نقره (۴) علاقه مردم به طلا و نقره
- ۱۴- چه مشکلاتی سبب شد تا انسان‌ها کالاها را بیاورند، فاسد نشدنی و قابل تقسیم به تکه‌های کوچک و پرطرفدار را جایگزین تهاتر کنند؟**
- (۱) فاسد شدنی بودن کالاها در طی زمان و فقدان امکان پس‌انداز و حفظ ارزش - نبودن وسیله سنجش ارزش - عدم تمایل هم‌زمان طرفین به مبادله
 (۲) بدون مصرف باقی‌ماندن کالاها به مدت زیاد - عدم امکان پس‌انداز - اشغال فضای زیاد جهت نگهداری طولانی مدت آن‌ها
 (۳) مبادلات با حجم زیاد، فضای زیادی را اشغال می‌کرد و حمل تعداد زیاد کالا بسیار سنگین و دشوار بود و افزایش هزینه نگهداری
 (۴) عدم امکان تعیین ارزش پولی کالاها، فاسد شدن عادلانه - فاسد شدن کالاها در صورت انبار شدن طولانی‌مدت و ضرر صاحبان کالا در صورت نگهداری طولانی‌مدت

۱۵- در گذشته ساکنان ایران، هندوستان، روسیه و تبت به ترتیب حاضر بودند کالای اضافی خود را با کدام کالای پرطرفدار معاوضه کنند؟

- (۱) گندم - صدف - پوست سمور - غلات
 (۲) غلات - پارچه - صدف - چای
 (۳) غلات - صدف - پوست سمور - چای
 (۴) گندم - پارچه - صدف - غلات

۱۶- پاسخ صحیح پرسش‌های زیر به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

(الف) کدام مورد از معایب استفاده از اولین پول رایج است؟

(ب) کدام مورد از مشکلات تهاتر است؟

(پ) در دوره‌ای که کالای پر طرفداری پرطرفدار بود، در هند و روسیه چه کالاها را خواهان بیش تری داشت؟

(ت) کدام عبارت در مورد پول کاغذی درست است؟

- (۱) **(الف)** افزایش هزینه نگهداری به منظور تأمین جا برای محافظت از این کالاها - (ب) محدود کردن راه پیشرفت اقتصادی و تجاری - (پ) صدف و چای - (ت) عده‌ای از بازرگانان در معاملات خود به جای پرداخت سکه‌های فلزی، رسیدی صادر می‌کردند که بیانگر بدهی آنان بود و طرف مقابل براساس اصل اعتماد این رسید را می‌پذیرفت.
- (۲) **(الف)** افزایش هزینه نگهداری به منظور تأمین جا برای محافظت طولانی‌مدت از این کالاها - (ب) فقدان امکان پس‌انداز و حفظ ارزش و انتقال آن به آینده - (پ) صدف و پوست سمور - (ت) عده‌ای از بازرگانان در معاملات خود به جای پرداخت سکه‌های فلزی، رسیدی صادر می‌کردند که بیانگر بدهی آنان بود و طرف مقابل براساس اصل اعتماد این رسید را می‌پذیرفت.

- (۳) **(الف)** نامناسب بودن این وسیله پرداخت در معاملات با حجم زیاد - (ب) عدم تمایل هم‌زمان طرفین به مبادله - (پ) صدف و پوست سمور - (ت) بی‌مبالاتی و یا سوء استفاده برخی از صرافان از اعتماد مردم و یا تعداد زیاد انواع رسیده‌ها و صرافی‌ها، اگرچه آشنایی و اعتبارسنجی آن‌ها را برای مردم ساده کرده بودند، موجب شد تا دولت‌ها چاپ و انتشار اسکناس را برعهده گیرند.

- (۴) **(الف)** نامناسب بودن این وسیله پرداخت در معاملات با حجم زیاد - (ب) محدود کردن راه پیشرفت اقتصادی و تجاری - (پ) صدف و چای - (ت) بی‌مبالاتی و یا سوء استفاده برخی از صرافان از اعتماد مردم و یا تعداد زیاد انواع رسیده‌ها و صرافی‌ها، اگرچه آشنایی و اعتبارسنجی آن‌ها را برای مردم ساده کرده بودند، موجب شد تا دولت‌ها برای جلوگیری از بروز این گونه مشکلات، چاپ و انتشار اسکناس را برعهده گیرند.

۱۷- پاسخ درست سؤالات زیر در کدام گزینه آمده است؟

(الف) بازرگانان بر چه اساسی رسیده‌های یکدیگر را می‌پذیرفتند؟

(ب) در واقع اولین اسکناس‌ها می‌باشند.

(پ) از مزیت‌های استفاده از رسیده‌ها به جای پول فلزی ..... است.

- (۱) **(الف)** اعتماد (ب) چک (پ) اعتبار سنجی آن‌ها
 (۲) **(الف)** امانت (ب) چک (پ) اعتبار سنجی آن‌ها
 (۳) **(الف)** اعتماد (ب) رسیده‌ها (پ) حمل و نقل آسان
 (۴) **(الف)** امانت (ب) رسیده‌ها (پ) حمل و نقل آسان

۱۸- کدام عامل موجب شد تا رسیده‌های برخی از صرافان موجب اختلاف در فعالیت‌های اقتصادی شود؟

- (۱) یکنواخت نبودن شکل و اندازه رسیده‌ها
 (۲) بی‌اعتباری رسیده‌ها در شهرهای مختلف
 (۳) ناتوانی صرافان در بازپرداخت سکه‌های دریافتی
 (۴) تعداد زیاد رسیده‌ها در دست مردم

۱۹- در چه نوع مبادلاتی در حقیقت پول نقد بین افراد رد و بدل نمی‌شود بلکه بانک‌ها موجودی حسابی را کاهش و موجودی حساب دیگری افزایش می‌دهند؟ (سراسری ۸۵)

- (۱) معاملات مربوط به بیت کوین
 (۲) معاملاتی که با چک انجام می‌شود.
 (۳) معاملاتی که با اسناد اعتباری کوتاه‌مدت انجام می‌شود.
 (۴) معاملاتی که در فضای دیجیتال انجام می‌شود.

۲۰- به کدام یک از اسناد، پول تحریری گفته می‌شود؟

- (۱) چک (۲) اسناد اعتباری کوتاه مدت (۳) اسناد اعتباری بلند مدت (۴) اوراق مشارکت

۲۱- بانک‌ها از چه طریق توانستند میزان پول نقد در گردش را بکاهند؟ (سراسری ۸۳)

- (۱) با اعمال سیاست انقباضی پولی بانک مرکزی
 (۲) با خرید اوراق مشارکت

- (۳) انتشار اسکناس و تنظیم حجم پول در گردش و نگهداری موجودی نقدی بانک‌های تجاری
 (۴) با ایجاد چک و سازماندهی فعالیت‌های اقتصادی از طریق آن و افزایش سهم چک در مبادلات

۲۲- کدام یک از گزینه‌های زیر، یک پول دیجیتال یا الکترونیک نو ظهور است؟

- (۱) فارکس (۲) گلدمین (۳) بیت کوین (۴) گلدبرین

۲۳- کدام گزینه در رابطه با پشتوانه پول نادرست است؟

- (۱) اطمینانی که مردم به ارزش پول در مبادلات دارند، پشتوانه پول به شمار می‌رود.
 (۲) زمانی که طلا و نقره رایج بود، پشتوانه پول همان طلا و نقره موجود در خود پول بود.
 (۳) پشتوانه پول کاغذی همان پول‌های فلزی و شمش‌های طلا و جواهراتی بود که نزد صرافان یا بانک‌ها بود.
 (۴) امروزه پول‌های فلزی، کاغذی، تحریری و الکترونیکی که در دست افراد یا در حساب آن‌هاست، دارای ارزش ذاتی است.

۲۴- «نقش اصلی پول» در مبادلات چیست؟

- (۱) وسیله پرداخت‌های آتی (۲) وسیله پس‌انداز (۳) سنجش ارزش (۴) تسهیل مبادله

(سراسری ۸۷)

۲۵- پول به عنوان وسیله سنجش ارزش، موجب تسهیل انجام چه کاری شده است؟

- (۱) خرید و فروش کالاهای موردنیاز (۲) پرداخت‌های آتی
 (۳) خرید و فروش کالاهای مختلف (۴) پرداخت مخارج غیرقابل پیش‌بینی

(سراسری ۸۹)

۲۶- مورد دوم کدام گزینه، پیامد مورد اول آن نیست؟

- (۱) «پول به عنوان وسیله حفظ ارزش» و «پرداخت‌های آتی»
 (۲) «فرونی تقاضا بر عرضه» و «رکود اقتصادی»
 (۳) «رکود اقتصادی» و «رواج بیکاری گسترده»
 (۴) «پول به عنوان سنجش ارزش» و «پرداخت در مبادلات»

(سراسری ۹۰)

۲۷- پول در ایفای کدام یک از وظایف خود، تابع سطح عمومی قیمت‌ها قرار می‌گیرد؟

- (۱) پرداخت در مبادلات (۲) سنجش ارزش (۳) حفظ ارزش (۴) پرداخت‌های آینده

۲۸- خریدهای اقساطی در اثر کدام یک از عملکردهای پول امکان‌پذیر است؟

- (۱) سنجش ارزش (۲) حفظ ارزش (۳) پرداخت در مبادلات (۴) پرداخت در آینده

۲۹- مطلب «هر یک از کشورها دارای واحد ارزشی پر طرفدار خود هستند. مثلاً واحد ارزشی در ایران ریال است.» در ارتباط با کدام یک از وظایف پول است؟

- (۱) وسیله سنجش ارزش (۲) وسیله پرداخت‌های آتی (۳) وسیله پس‌انداز و حفظ ارزش (۴) وسیله پرداخت در مبادلات

۳۰- با توجه به تاریخچه پیدایش پول، کدام گزینه مبین پاسخ صحیح پرسش‌های زیر است؟

(الف) کدام یک از مشکلات مبادله تهاتری نیست؟

(ب) در رابطه با پیدایش پول در مرحله دوم کدام مورد درست است؟

(پ) به چه دلیلی استفاده از فلزاتی مانند، طلا و نقره به عنوان پول در گذشته جایگزین کالاهای پر طرفدار پر طرفدار در هر منطقه شد؟

(ت) ایده سپردن نثر پول به یک بانک چگونه شکل گرفت؟

(ث) در معاملاتی که با «چک» انجام می‌شود، جابه‌جایی پول چگونه است؟

(ج) پشتوانه «پول‌های فلزی، تحریری و الکترونیکی که امروزه در دست افراد است» چیست؟

(۱) (الف) پس‌انداز، حفظ ارزش و انتقال آن به آینده- (ب) انتخاب برخی فلزات مانند طلا و نقره به عنوان وسیله مبادله- (پ) نامحدود بودن میزان طلا و نقره در دسترس بشر- (ت) مجبور شدن دولت به چاپ و انتشار اسکناس به دلیل بی‌مبادلاتی و یا سوءاستفاده برخی از صرافان از اعتماد مردم و همچنین سخت بودن آشنایی و اعتبارسنجی انواع رسیده‌ها و صرافی‌ها- (ث) پول نقد بین افراد رد و بدل می‌شود و بانک مبلغ قیدشده روی چک را به فردی که چک را در اختیار دارد، پرداخت می‌کند- (ج) قدرت اقتصادی کشور

(۲) (الف) تعیین و محاسبه قیمت‌ها و تبدیل آن‌ها به یکدیگر- (ب) استفاده از پول کاغذی یا رسیده‌ها در معامله‌ها- (پ) مناسب بودن پول فلزی به عنوان وسیله پرداخت در مبادلات با حجم زیاد- (ت) مصون ماندن مردم از خطرهای احتمالی و همچنین رهایی‌یافتن از حمل رسیده‌ها در معاملات- (ث) پول نقد بین افراد ردوبدل نمی‌شود بلکه بانک، موجودی حسابی را کاهش و حساب دیگر را افزایش می‌دهد- (ج) پول فلزی و شمش‌های طلا و جواهراتی که نزد صراف یا بانک است.

(۳) (الف) محدود بودن میزان هر کالا- (ب) گزینش کالایی پر طرفدار به عنوان وسیله مبادله در هر منطقه- (پ) فسادناپذیری و حمل‌ونقل بسیار آسان- (ت) مجبور شدن دولت به چاپ و انتشار اسکناس به دلیل بی‌مبادلاتی و یا سوءاستفاده برخی از صرافان از اعتماد مردم و همچنین سخت بودن آشنایی و اعتبارسنجی انواع رسیده‌ها و صرافی‌ها- (ث) پول نقد بین افراد ردوبدل نمی‌شود بلکه بانک، موجودی حسابی را کاهش و موجودی حساب دیگر را افزایش می‌دهد- (ج) افزایش اقتصادی کشور

(۴) (الف) حمل و نقل دشوار در مبادلات با حجم زیاد- (ب) در هر منطقه کالایی پر طرفدار پر طرفدار بود که به عنوان اولین پول مورد استفاده قرار گرفت- (پ) فسادناپذیری و حجم کم- (ت) مصون ماندن مردم از خطرهای احتمالی و همچنین رهایی‌یافتن از حمل رسیده‌ها در معامله‌ها- (ث) پول نقد بین افراد ردوبدل می‌شود و بانک مبلغ قیدشده روی چک را به فردی که چک را در اختیار دارد، پرداخت می‌کند- (ج) پول‌های فلزی و شمش‌های طلا و جواهراتی که نزد صراف یا بانک است.

درس نهم

«پرسش‌های چهارگزینه‌ای»

- ۳۱- جاهای خالی عبارات زیر با موارد کدام گزینه به درستی کامل می‌شوند؟
 الف) اولین اسکناس‌ها ..... بود و ..... پشتوانه آن‌ها محسوب می‌شد.
 ب) مردم برای ..... پول‌های خود را به صرافان یا تجار معتبر می‌سپردند و در مقابل، آن‌ها ..... می‌گرفتند.
 پ) .....، آن‌ها را به نهادی مهم در اقتصاد تبدیل کرد که نام آن ..... بود.
 ت) بی‌مبالاتی یا سوءاستفاده برخی از صرافان از اعتماد مردم باعث شد که ..... .
- ۱ الف) رسیدی که بازرگانان صادر می‌کردند- کالای پرترفدار نزد بازرگانان- ب) رهایی‌یافتن از حمل مسکوکات در معامله‌ها- طلا و نقره- پ) افزایش اعتماد مردم به صرافی‌ها- بانک مرکزی- ت) دولت‌ها خود چاپ و انتشار اسکناس را برعهده بگیرند.
 ۲ الف) رسیدی که مردم بین خود رد و بدل می‌کردند- طلا و نقره نزد صرافان و تجار- ب) رهایی‌یافتن از حمل مسکوکات در معامله‌ها- رسید معتبر- پ) رونق روزافزون کار صرافی‌ها- بانک مرکزی- ت) دولت‌ها از طریق بانک مرکزی بر کار صرافی‌ها نظارت کنند.
 ۳ الف) رسیدی که بازرگانان یا صرفی صادر می‌کردند- طلا و نقره نزد صرافان و تجار- ب) مصون ماندن از خطرهای احتمالی- رسید معتبر- پ) رونق روزافزون کار صرافی‌ها- بانک- ت) دولت‌ها خود چاپ و انتشار اسکناس را برعهده بگیرند.
 ۴ الف) رسیدی که مردم و تجار بین خود رد و بدل می‌کردند- کالای پرترفدار نزد بازرگانان- ب) مصون ماندن از خطرهای احتمالی- طلا و نقره- پ) افزایش اعتماد مردم به صرافی‌ها- بانک- ت) دولت‌ها از طریق بانک مرکزی بر کار صرافی‌ها نظارت کنند.
- ۳۲- کدام گزینه در رابطه با نقدینگی نادرست است؟
 ۱) کل حجم پول موجود در کشور، نقدینگی آن کشور به شمار می‌رود.
 ۲) در بیش تر موارد، حجم نقدینگی در کشورها با افزایش روبه‌روست.
 ۳) نقدینگی حجم اسکناس‌ها و مسکوکات در دست مردم است.
 ۴) افزایش نقدینگی معمولاً ناشی از عملکرد بانک‌هاست.
- ۳۳- با توجه به داده‌های زیر پاسخ سؤالات در کدام گزینه آمده است. (جدید)

۱	اسکناس	۲۰۰۰ واحد
۲	مسکوکات	۱۶۰۰ واحد
۳	سپرده‌های دیداری	۹۰۰ واحد
۴	چک پول‌ها	۵۰۰۰ واحد
۵	سپرده‌های غیر دیداری	۳۰۰۰ واحد
۶	سپرده پس‌انداز کوتاه‌مدت	۶۰۰۰ واحد
۷	سپرده پس‌انداز بلندمدت	۲۵۰۰ واحد

- الف) حجم پول چقدر است؟
 ب) شبه پول چقدر است؟
 پ) نقدینگی چقدر است؟
 ۱ الف) ۹۵۰۰ (ب) ۱۱۵۰۰ (پ) ۲۱۰۰۰
 ۲ الف) ۹۵۰۰ (ب) ۸۵۰۰ (پ) ۱۸۰۰۰
 ۳ الف) ۱۲۵۰۰ (ب) ۸۵۰۰ (پ) ۲۱۰۰۰
 ۴ الف) ۱۲۵۰۰ (ب) ۱۱۵۰۰ (پ) ۱۸۰۰۰
- ۳۴- کدام گزینه پاسخ درست سؤالات زیر است؟ (جدید)

- الف) در یک جامعه، میزان نقدینگی ۳۵۰۰۰ واحد و شبه پول ۹۰۰۰ واحد باشد؛ میزان حجم پول چقدر است؟
 ب) در چه صورت میزان حجم پول و نقدینگی یکسان می‌شود؟
 پ) اگر حجم پول ۲۵۰۰۰ واحد، شبه پول ۳۵۰۰۰ واحد و اسکناس ۷۰۰۰ واحد باشد؛ میزان نقدینگی چقدر است؟
 ۱ الف) ۴۴۰۰۰ واحد (ب) شبه پول برابر با صفر باشد. (پ) ۳۵۰۰۰ واحد
 ۲ الف) ۴۴۰۰۰ واحد (ب) اسکناس‌ها با سپرده دیداری برابر باشند. (پ) ۲۸۰۰۰ واحد
 ۳ الف) ۲۶۰۰۰ واحد (ب) اسکناس‌ها با سپرده دیداری برابر باشند. (پ) ۳۵۰۰۰ واحد
 ۴ الف) ۲۶۰۰۰ واحد (ب) شبه پول برابر با صفر باشد. (پ) ۲۸۰۰۰ واحد
- ۳۵- کدام گزینه با توجه به اطلاعات جدول روبه‌رو درست است؟ (جدید)

نقدینگی	۱۳۵۰۰۰ واحد
حجم پول	۸۳۰۰۰ واحد
اسکناس	۱۵۰۰۰ واحد
مسکوکات	۸۰۰۰ واحد

- ۱) میزان شبه پول برابر با، ۵۲۰۰۰ واحد
 ۲) میزان شبه پول برابر با، ۲۳۰۰۰ واحد
 ۳) حجم سپرده‌های دیداری برابر با، ۹۸۰۰۰ واحد
 ۴) حجم سپرده‌های دیداری برابر با، ۱۱۲۰۰۰ واحد

- ۳۶- اطلاعات ارائه شده در جدول زیر، مربوط به یک جامعه فرضی است؛ با توجه به مندرجات این جدول: (سراسری ۸۹ با اندکی تغییر)
 الف) ارزش پولی مسکوکات موجود در دست مردم چقدر است؟ (ب) حجم شبه پول چقدر است؟ (پ) حجم نقدینگی چقدر است؟

۱	ارزش پولی اسکناس	۲۰۰۰ واحد
۲	ارزش پولی مسکوکات در دست مردم	$\frac{2}{5}$ موجودی اسکناس
۳	حساب‌های پس‌انداز کوتاه‌مدت	۳۵۰۰ واحد
۴	حساب‌های پس‌انداز بلندمدت	۷۰۰۰ واحد
۵	حجم پول موجود	۳۵۰۰۰ واحد

- ۱ الف) ۸۰۰ (ب) ۱۳۲۰۰ (پ) ۵۳۰۰۰
 ۲ الف) ۸۰۰ (ب) ۱۰۵۰۰ (پ) ۴۵۵۰۰
 ۳ الف) ۱۲۰۰ (ب) ۱۰۵۰۰ (پ) ۵۳۰۰۰
 ۴ الف) ۱۲۰۰ (ب) ۱۳۲۰۰ (پ) ۴۵۵۰۰

۳۷- کدام گزینه پاسخ درست سوالات زیر است؟

- (الف) رونق تجارت و دادو ستد ابتدا در کدام تمدن و در چه قرنی بوده است؟
 (ب) رونق تجارت در اروپا مربوط به کدام قرون است؟
 (ت) مؤسسات مالی اولیه چگونه شکل گرفتند؟

(۱) الف) ابتدا در تمدن اسلامی طی قرون سوم تا پنجم هجری (ب) قرون چهاردهم و پانزدهم میلادی (پ) نیاز به خدمات حمل و نقل (ت) جریان یافتن تجارت پولی
 (۲) الف) ابتدا در تمدن هند و چین طی قرون سوم و هشتم میلادی (ب) قرون شانزدهم و هفدهم میلادی (پ) نیاز به خدمات حمل و نقل و گسترش راه‌های دریایی
 (ت) با شکل‌گیری پول فلزی

(۳) الف) ابتدا در تمدن اسلامی طی قرون سوم تا هشتم هجری (ب) قرون شانزدهم و هفدهم میلادی (پ) نیاز به پول و خدمات آن بیش تر شد (ت) با جریان یافتن پول‌های کاغذی و اعتبار و اعتماد مردم به آن‌ها

(۴) الف) ابتدا در تمدن هند و چین طی قرون سوم تا پنجم میلادی (ب) قرون چهاردهم و پانزدهم میلادی (پ) نیاز به پول و خدمات آن بیش تر شد (ت) با جریان یافتن تجارت پولی و مالی بین کشورهای مختلف

۳۸- کدام گزینه عبارت‌های زیر را به درستی کامل کنید.

مدیران مؤسسات مالی اولیه با گذشت زمان متوجه دو نکته مهم شدند.

- (الف) اول این که در اغلب موارد، صاحبان پول‌های فلزی، تمامی پول خود را از صندوق مؤسسه خارج نمی‌کنند و به همین سبب .....
 (ب) دوم این که هم‌زمان با مراجعه تعدادی از افراد به مؤسسات برای دریافت پول خود، عده‌ای نیز برای واریز کردن پول به حسابشان مراجعه می‌کنند: در نتیجه .....

(۱) الف) می‌بایست برای صاحبان سرمایه سودی را در نظر گرفت. (ب) هیچ‌گاه موجودی صندوق به صفر نمی‌رسد.

(۲) الف) بخشی از کل موجودی برای پاسخگویی به مراجعان کافی است. (ب) هیچ‌گاه موجودی صندوق به صفر نمی‌سد.

(۳) الف) می‌بایست برای صاحبان سرمایه سودی را در نظر گرفت. (ب) پول‌های راكد در صندوق بلااستفاده می‌ماند.

(۴) الف) بخشی از کل موجودی برای پاسخگویی به مراجعان کافی است. (ب) پول‌های راكد در صندوق بلااستفاده می‌ماند.

۳۹- بانک‌های ربوی برای افزایش توان وام‌دهی خود چه سیاستی اتخاذ کرده بودند؟

(۱) فعالیت‌های مؤسسه خود را گسترش می‌دادند.

(۲) میزان خدمات خود را برای سپرده‌گذاران به شدت بالا می‌بردند.

(۳) با معاوضه واحدهای پولی به یکدیگر بخشی از سود را به سپرده‌گذاران می‌دادند.

(۴) با دادن بخشی از ربا به مالکان پول‌های راكد، آن‌ها را تشویق به سپرده‌گذاری بیش تر می‌کردند.

۴۰- کدام گزینه درست است؟

(۱) بانک‌ها اگر اجازه چاپ پول را نداشته باشند به هیچ شکل نمی‌توانند هیچ نوع پولی خلق کنند.

(۲) بانک‌ها با خلق شبه‌پول (خلق اعتبار) می‌توانند بیش تر از سرمایه خود وام دهند.

(۳) حداکثر پرداخت وام در بانک به میزان سپرده‌ها و سرمایه‌های بانک بستگی دارد.

(۴) در همه جای دنیا، بانک‌ها اجازه فعالیت آزاد و انتفاعی دارند.

۴۱- کدام گزینه در رابطه با تورم نادرست است؟

(۱) هرگونه افزایش قیمتی را نمی‌توان تورم دانست.

(۲) اقتصاددانان افزایش در سطح عمومی قیمت‌ها را تورم می‌گویند.

(۳) تورم نشان می‌دهد که قدرت خرید پول چقدر افزایش یافته است.

(۴) نرخ تورم، درصد افزایش سالانه سطح عمومی قیمت‌هاست.

۴۲- با توجه به نمودار تصویری روبه‌رو در رابطه با «قدرت خرید پول»: (سراسری خارج ۹۰ و ۹۶)

(الف) چرا گفته می‌شود قدرت خرید پول دستخوش تغییر است؟

(ب) پول در مقابل چه چیزی ارزش خود را حفظ نکرده است؟

(ج) قدرت خرید پول در جامعه واپسته به چیست؟

(د) یکی از دلایل مهم کاهش قدرت خرید پول در جامعه چیست؟

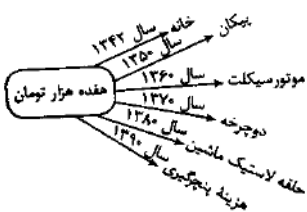
(ه) نتیجه کاهش قدرت خرید پول، کدام است؟

(۱) الف) چون یک واحد پول نتوانسته در طول زمان ارزش خود را حفظ کند. (ب) سطح عمومی قیمت‌ها (ج) سطح عمومی قیمت‌ها (د) حجم زیاد پول نسبت به تولید جامعه (ه) وجود تورم

(۲) الف) چون ارزش پول متناسب با رونق و شکوفایی اقتصادی افزایش هماهنگ نداشته است. (ب) سطح عمومی قیمت‌ها (ج) نقدینگی (د) نابرابری عرضه و تقاضای کل در جامعه (ه) وجود تورم

(۳) الف) چون یک واحد پول نتوانسته در طول زمان ارزش خود را حفظ کند. (ب) حجم پول در گردش (ج) سطح عمومی قیمت‌ها (د) نابرابری عرضه و تقاضای کل در جامعه (ه) وجود تورم رکودی

(۴) الف) چون ارزش پول متناسب با رونق و شکوفایی اقتصادی افزایش هماهنگ نداشته است. (ب) حجم پول در گردش (ج) نقدینگی (د) حجم زیاد پول نسبت به تولید جامعه (ه) وجود تورم رکودی

۴۳- کدام گزینه در رابطه با محاسبه نرخ تورم نادرست است؟

- (۱) معمولاً برای اندازه‌گیری تورم از شاخص قیمت مصرف‌کننده (CPI) بهره می‌برند.
- (۲) سید بازار تنها شامل کالاهای پرمصرف است که عموم مصرف‌کنندگان احتمالاً خریداری می‌کنند.
- (۳) اگر قیمت سید مصرف‌کننده در طی یک دوره مشخص، ۱۰ درصد افزایش داشت، CPI نیز ۱۰ درصد افزایش دارد.
- (۴) برای تشکیل شاخص قیمت مصرف‌کننده، دولت‌ها معمولاً یک سید بازار یعنی بسته‌ای از کالاهای گوناگون را که عموم مصرف‌کنندگان احتمالاً خریداری می‌کنند، در نظر می‌گیرند.

۴۴- در طول یک سال تورم یک جامعه برابر با ۱۵٪ بوده است، اگر هزینه سید بازار در ابتدای سال برابر ۹۰,۰۰۰ تومان باشد، قیمت آن کالا پس از یک سال چقدر است؟

- (۱) ۱۱۳,۵۰۰ (۲) ۱۰۳,۵۰۰ (۳) ۹۱,۵۰۰ (۴) ۱۱۸,۰۰۰

۴۵- هزینه سید بازار در ابتدای سال برابر با ۷۰۰,۰۰۰ تومان و پس از گذشت یک سال قیمت این سید برابر با ۹۱۰,۰۰۰ تومان است. CPI را محاسبه کنید.

- (۱) ۲۰٪ (۲) ۳۰٪ (۳) ۱۵٪ (۴) ۵٪

۴۶- در جدول زیر، قیمت سید بازار برای سه سال متوالی آورده شده است. چنانچه نرخ تورم در این سه سال یکسان باشد، قیمت سید مصرفی در ابتدای سال A و انتهای سال C را محاسبه کنید.

قیمت / سال	هزینه سید بازار در ابتدای سال	هزینه سید بازار در انتهای سال
(۱) ۵۶,۴۰۰ - ۱,۷۱۷,۲۰۰	A	x
(۲) ۱۱۲,۵۷۲ - ۱۱,۹۷۹	B	۶۳۴,۰۰۰
(۳) ۵۶,۴۰۰ - ۱۱۲,۵۷۲	C	۹۵,۴۰۰
(۴) ۱,۷۱۷,۲۰۰ - ۱۱,۹۷۹		x

۴۷- در چه صورت تورم زیان بار است؟

- (۱) در صورتی که نرخ تورم از نرخ نقدینگی بزرگ‌تر باشد.
  - (۲) وقتی افزایش در سطح قیمت‌ها، بی‌رویه، پرنوسان و مداوم باشد.
  - (۳) وقتی نرخ رشد تورم از نرخ رشد رکود کم‌تر باشد.
  - (۴) وقتی میزان تورم بالاتر از سطح پول در گردش باشد.
- ۴۸- در کدام گزینه به پیامدهای تورم به درستی اشاره شده است؟**
- (۱) تورم بر رفاه مردم و امنیت اقتصادی آن‌ها اثر منفی دارد. - تورم موجب می‌شود تا فضای کسب و کار بی‌ثبات شود. هم‌چنین باعث می‌شود تا تولیدکنندگان و بازرگانان نتوانند پیش‌بینی درستی از آینده قیمت‌ها در بازار داشته باشند.
  - (۲) تورم بر رفاه مردم و امنیت اقتصادی آن‌ها اثر منفی دارد. - تورم موجب می‌شود تا فضای کسب و کار بی‌ثبات شود. - هم‌چنین تورم باعث کاهش میزان نقدینگی در جامعه می‌شود.
  - (۳) تورم بر رفاه مردم و امنیت اقتصادی آن‌ها اثر منفی دارد. - تورم باعث کاهش میزان نقدینگی در جامعه می‌شود و هم‌چنین باعث افزایش قدرت خرید کاذب مردم می‌شود.
  - (۴) تورم باعث کاهش میزان نقدینگی در جامعه می‌شود. - تورم افزایش قدرت خرید کاذب مردم را به همراه دارد - تورم موجب می‌شود تا فضای کسب و کار بی‌ثبات شود.

۴۹- در کدام گزینه به علل تورم اشاره شده است؟

- (۱) نابرابری عرضه و تقاضا - افزایش نقدینگی در کشور
- (۲) نابرابری عرضه و تقاضا - کاهش نقدینگی در کشور
- (۳) فزونی عرضه بر تقاضا - افزایش نقدینگی در کشور
- (۴) فزونی عرضه بر تقاضا - کاهش نقدینگی در کشور

۵۰- علت افزایش نقدینگی در کشور ما چیست؟

- (۱) کاهش نرخ ارز - بالا رفتن نرخ مالیات
- (۲) افزایش درآمدهای نفتی - بالا رفتن نرخ مالیات
- (۳) افزایش درآمدهای نفتی - نوسانات نرخ ارز
- (۴) کاهش نرخ ارز - افزایش درآمدهای نفتی

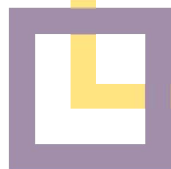
۵۱- کدام عبارتهای زیر به ترتیب درست، نادرست و نادرست است؟

- (الف) سیاست‌هایی که دولت از طریق وزارت بازرگانی برای مدیریت حجم نقدینگی و حفظ ارزش پول اعمال می‌کند، سیاست‌های پولی است.
- (ب) سیاست‌های پولی به دو شکل، کاهش نقدینگی در گردش (سیاست پولی انقباضی) و افزایش نقدینگی در گردش (سیاست پولی انبساطی) است.
- (ج) در زمانی که دولت با بحران رکود روبه‌رو باشد، از سیاست‌های پولی انبساطی استفاده می‌کند.
- (د) یکی از روش‌هایی که بانک مرکزی کشورها برای کنترل تورم و تنظیم نقدینگی در گردش به کار می‌گیرد، سیاست بازار باز یا همان خرید اوراق مشارکت است.

- (۱) الف، ب، ج، د (۲) ج، د، الف، ب (۳) د، الف، ب، ج (۴) ب، ج، الف، د

۵۲- کدام گزینه نادرست است؟

- (۱) بانک مرکزی می‌تواند با فروش اوراق مشارکت به طور مستقیم از مقدار نقدینگی در دست مردم بکاهد.
- (۲) در حالت رکود اقتصادی که سطح تولید کاهش و بیکاری افزایش می‌یابد، معمولاً سیاست‌های انبساطی اعمال می‌شود.
- (۳) نوسانات نرخ ارز بر ارزش پول ملی ما اثر منفی می‌گذارد و باعث شکل‌گیری تورم می‌گردد.
- (۴) زمانی که اقتصاد کشور گرفتار تورم می‌شود، برای پیشگیری از افزایش قیمت‌ها یا کاهش سرعت آن، بانک مرکزی سیاست کاهش نقدینگی یا همان کاهش حجم پول در گردش را به کار می‌گیرد.

درس نهم

«پرسش‌های چهارگزینه‌ای»

۵۳- باتوجه به این مطلب: «در سال‌های نه چندان دور، کسی که یک میلیون تومان پول داشت، می‌توانست با آن یک دستگاه آپارتمان بخرد یا با ۵۰,۰۰۰ تومان می‌شد یک دستگاه اتومبیل نو و ارزان قیمت خریداری کرد، اما در حال حاضر با ده میلیون هم نمی‌توان یک دستگاه آپارتمان خرید و برای خرید یک دستگاه اتومبیل نو و ارزان قیمت بیش از ۵ میلیون تومان موردنیاز است»: (سراسری ۹۰)

الف) چرا گفته می‌شود «قدرت خرید پول» دستخوش تغییر است؟ (ب) پول در مقابل چه چیزی «ارزش» خود را حفظ نکرده است؟
 ب) «قدرت خرید پول جامعه» وابسته به چیست؟
 ت) علت «کاهش قدرت خرید پول» در جامعه کدام است؟

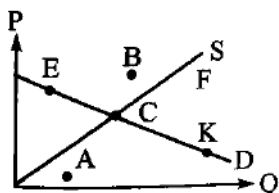
۱) الف) چون یک واحد پول نتوانسته در طول زمان ارزش خود را حفظ کند. (ب) افزایش سطح عمومی قیمت‌ها- (پ) سطح عمومی قیمت‌ها- (ث) وجود تورم

۲) الف) چون یک واحد پول نتوانسته در طول زمان ارزش خود را حفظ کند. (ب) افزایش حجم پول در گردش- (پ) سطح عمومی قیمت‌ها- (ت) سطح عمومی قیمت‌ها- (ث) وجود تورم رکودی

۳) الف) چون ارزش پول باتوجه به رونق و شکوفایی اقتصادی افزایش هماهنگ نداشته است. (ب) افزایش سطح عمومی قیمت‌ها- (پ) نقدینگی- (ت) سطح عمومی قیمت‌ها- (ث) وجود تورم

۴) الف) چون ارزش پول باتوجه به رونق و شکوفایی اقتصادی افزایش هماهنگ نداشته است. (ب) افزایش حجم پول در گردش- (پ) نقدینگی- (ت) سطح عمومی قیمت‌ها- (ث) وجود تورم رکوی

۵۴- در کدام نقطه، کشور با تورم مواجه است و کدام گزینه راهکار بهتری برای رهایی از این شرایط است؟

۱) F، دولت می‌تواند از طریق افزایش واردات بازار را تنظیم کند.

۲) K، دولت می‌تواند با وضع مالیات بر تولیدات داخلی عرضه را کنترل کند.

۳) B، دولت می‌تواند تعرفه گمرکی بر واردات کالا به منظور حمایت از تولید داخلی وضع کند.

۴) A، دولت با دادن یارانه به تولیدکننده و افزایش ظرفیت تولیدی او را حمایت کند.

۵۵- پاسخ سوالات زیر در کدام گزینه آمده است؟

الف) یکی از روش‌هایی که بانک مرکزی برای کنترل و تنظیم حجم پول به کار می‌گیرد، چیست؟

ب) در چه زمانی بانک مرکزی اقدام به فروش اوراق مشارکت می‌کند؟

پ) چه زمانی و چگونه بانک مرکزی به جامعه پول تزریق می‌کند؟

۱) الف) سیاست بازار باز- (ب) زمانی که بخواهد به طور مستقیم از مقدار پول در دست مردم بکاهد، یعنی در زمان تورم- (پ) در زمان رکود و با خرید اوراق مشارکت

۲) الف) سیاست جانب عرضه- (ب) زمانی که بخواهد از مقدار پول در دست مردم بکاهد، یعنی در زمان تورم- (پ) در زمان رکود و با فروش اوراق مشارکت

۳) الف) سیاست بازار باز- (ب) زمانی که بخواهد به مردم پول بدهد تا آن‌ها در شرایط تورمی بتوانند رفاه داشته باشند- (پ) در زمان تورم و با خرید اوراق مشارکت

۴) الف) سیاست فروش اوراق مشارکت- (ب) در زمان رکود که بخواهد مستقیماً از حجم پول در گردش بکاهد- (پ) در زمان رکود و با فروش اوراق مشارکت

درس نهم

«پرستش‌های چهارگزینه‌ای»

درس ۱۰: مقاومت‌سازی اقتصاد

موقعیت

- تحریم
  - تورم
  - قاچاق گسترده
  - رکود در بخش کشاورزی
  - ناتوانی سیستم اقتصادی کشور به خاطر وابستگی به نفت و ارز خارجی
- ✓ عواملی که باعث خرد شدن کمر تولیدکنندگان می‌شود

گفت و گو در کلاس

- ۱- به نظر شما چگونه می‌توان شرکت‌های کسب و کار را در برابر مشکلاتی نظیر رکود، بیکاری، تورم و تحریم یاری کرد؟ در این رابطه می‌توان به عوامل زیر اشاره کرد:
  - ۱- باید به عوامل درون‌زایی کشور اهمیت دارد.
  - ۲- شرکت‌های تولیدی باید به دنبال فرصت‌سازی باشند.
  - ۳- شرکت‌ها باید تهدیدها را به فرصت تبدیل کنند.
  - ۴- سیاست شرکت‌ها باید براساس مدیریت مصرف و بهروری حداکثری باشد.
  - ۵- همکاری تولیدکنندگان با شرکت‌های دانش‌بنیان
- ۲- چه الگویی در تجارت خارجی، اقتصاد کشور ما را قوی می‌کند و به رونق و پیشرفت می‌رساند؟ هر زمان و هر کشور الگوی پر طرفدار خود را باید خلق کند، ولی می‌توان تجربه موفق آلمان پس از جنگ جهانی اول و دوم و ژاپن پس از جنگ جهانی دوم را مورد بررسی قرار داد هم‌چنین به سیاست اقتصادی دولت دکتر مصدق یعنی اقتصاد بدون نفت توجه کرد.

طرح مسئله

- ✓ با وجود ارتباطات گسترده‌ای که میان کشورهای جهان وجود دارد، چرا همچنان اختلاف‌ها، تهدیدها، تحریم‌ها و دشمنی‌ها پابرجاست؟
- ✓ **منافع ملی** ← واقعیت آن است که کشورهای مختلف جهان و دولت‌های آن‌ها، با وجود روابط اقتصادی پیچیده‌ای که باهم دارند، هنگام حضور در روابط جهانی، نگران منافع ملی خود نیز هستند.
- ✓ برخی کشورها حاضر نیستند کشورهای دیگر پیشرفت کنند و تمایل دارند، خودشان تنها کشور قدرتمند در جهان باشند. کشورهای دیگر نیز باید در مقابل خواسته‌های آن‌ها سر تسلیم فرود آورند و به مزرعه‌ای از گاوهای شیرده تبدیل شوند یا باید از شرافت و استقلال ملی و دینی خود دفاع کنند.
- ✓ **هزینه‌های ننگ داشتن استقلال ملی و دینی**
  - تحمیل انواع تحریم‌های اقتصادی
  - سنگ‌اندازی‌ها و دشمنی‌های کشورهای زورگو

مسیر تاریخی اقتصاد ایران

➤ برای بهتر شدن درک مسیر تاریخی اقتصاد ایران، بهتر است این مسیر را دوره‌بندی کنیم.

۱- اقتصاد ایران در سال‌های قبل از ۱۳۰۰ هـ. ش

دوران باستان

- **ایران به دلیل**
  - وسعت و پهناوری جغرافیایی
  - برخورداری از منابع طبیعی
  - قرارگرفتن در چهارراه بین‌المللی

- **وجود**
    - حکومت‌ها
    - سلسله‌های بزرگ
    - لشکرکشی‌ها و جنگ‌ها
    - پهناور مرزهای ایران باستان
    - جاده ابریشم
    - تجارت با چین و روم
- ← نشان‌دهنده اهمیت و بزرگی اقتصاد ایران در آن دوران (قبل از ۱۳۰۰ هـ. ش) بود.

درس نهم

«پریش‌های چهارگزینه‌ای»

دوره اسلامی

طی هفت قرن شکوفایی تمدن اسلامی

- جلوه‌هایی از پیشرفت اندیشه اقتصادی
  - تأمین مالی مراکز علمی
  - عمران و آبادانی
  - تجهیز زیرساخت‌ها و موقوفات
- ← را میتوان در اقتصاد ایران و جهان اسلام مشاهده کرد.

طی هفت قرن شکوفایی تمدن اسلامی، احکام اقتصادی اسلام پایه قواعد و مقررات اقتصادهای موفق آسیای میانه، آسیای غربی و جنوب غربی، شمال آفریقا و حتی جنوب اروپا قرار گرفته است. البته شکوفایی اقتصاد ایران در آن دوران، الزاماً به معنای عادلانه بودن آن نبود چراکه ← حکومت‌های محلی آن زمان، با دریافت خراج و تحمیل هزینه‌های خود بر مردم مشکلاتی را به وجود می‌آوردند.

زمانی که در اروپا بربریت حاکم بود و زنان حتی حق مالکیت نداشتند، وقف‌نامه‌هایی از زنان مسلمان ایران برجا مانده است که نشان از مالکیت سرمایه‌گذاری و مشارکت زنان در تولید است.

دوره صفویه

رونق و آبادانی اقتصاد ایران تا اواسط حکومت صفویه را می‌توان در

- زیربناها
  - عمران بندرها
  - بازارها
  - مدارس علمی
  - کاروانسراها
  - مساجد
  - فعالیتهای عام‌المنفعه
- ← مشاهده کرد.

در نیمه اول حکومت صفویه، علاوه بر یکپارچگی سیاسی؛ اقتصاد یکپارچه و مستقلی شکل گرفت که با سایر لایه‌های دینی و اجتماعی و فرهنگی کشور هماهنگی داشت.

وضعیت ایران و جهان در دوره پایانی حکومت صفویه:

- در دوره پایانی حکومت صفویه، اقتصاد ایران به تدریج رو به ضعف نهاد.
- در این دوران حاکمان ایران از موقعیت جهان و وظایف خطیر تاریخی خود تصور درستی نداشتند و به همین دلیل نتوانستند با انتخاب روشی درست و بهره‌برداری از اوضاع پر طرفدار آن زمان، جریان پیشرفت و نوسازی را آغاز کنند.
- در این دوران، اروپا شاهد تغییر و تحول سریع و شکل‌گیری قدرت‌های بزرگ بود.
- دولت‌های اروپایی با تجهیز ناوگان خود به رقابت شدید نظامی و تجاری با یکدیگر و استعمار در خارج پرداختند.
- رقابت این کشورها با هم و استعمار موجب تسریع جریان پیشرفت کشورهای اروپایی شد.
- اروپائیان از یک سو با چنگ انداختن بر دارایی‌های سایر ملت‌های جهان به ثروت‌اندوزی پرداختند و از سوی دیگر در رقابت با یکدیگر به نوسازی سریع صنایع و تولیدات خود اقدام کردند.

دوره قاجار

در دوران قاجار، در حالی که کشورهای دیگر منطقه هم‌چون مصر، ترکیه «امپراطوری عثمانی»، سوریه و لبنان، در روند تجارت و گسترش تولید و صادرات محصولات کشاورزی رشد مطلوبی داشتند، ایران گرفتار ضعف‌های ساختاری در اقتصاد بود.

در دوران قاجار، بی‌کفایتی و عیاشی حکام به اوج رسید و ایران فرصت طلایی خود را برای جبران عقب‌ماندگی نسبت به اروپا- که در آن زمان هنوز چشمگیر نشده بود- از دست داد.

عمده تلاش حاکمان ایران در دوره قاجار صرف :

- تحکیم پایه‌های حکومت خود
  - افزودن بر خزانه از طریق غارت دسترنج مردم
  - اعطای امتیازات به وابستگان و خادمان خود
  - تأمین هزینه‌های گزاف دربار
  - تأمین هزینه‌های سفرهای خارجی
  - تأمین هزینه‌های تجملات
- ← می‌شد.

- ۱) دست دادن بخش‌ها مهمی از سرزمین و منابع کشور
- ۲) هزینه‌های شکست در جنگ‌ها
- ۳) عهدنامه‌های ننگین
- ۴) پرداخت جریمه‌های گزاف به خارجی‌ها
- ۵) بی‌توجهی به سرمایه‌های انسانی و اجتماعی
- ۶) سیاست‌های رکودی و انقباضی (افزایش بیش از حد مالیات)
- ۷) نبود برنامه‌ریزی و قانون‌گذاری اقتصادی
- ۸) اعطای امتیازات به شرکت‌ها و کشورهای استعماری
- ۹) تأسیس بانک‌های روسی و انگلیسی
- ۱۰) ورود کالاهای خارجی

➤ عواملی که آسیب‌های توان فرسایی بر ساختار اقتصادی ایران در دوران قاجار وارد کرد:

- تأسیس دارالفنون و برقراری نظم مالی و اداری توسط امیرکبیر
- تأسیس شرکت اسلامی
- تحریم کالاهای خارجی توسط علمای اصفهان
- تحریم تنباکو و لغو قرارداد رژی
- بیانیتهای در حمایت از تولید ملی

▪ مهم‌ترین حرکت‌های مذهبی و ملی ایران در دوره ی قاجار (در رابطه با اقتصاد) که اثر بخش نبود

۲- اقتصاد ایران از ۱۳۰۰ تا ۱۳۵۷ هـ. ش (دوره پهلوی)

روند افول اقتصاد ایران با حکومت رضاخان و تشکیل سلسله پهلوی تشدید شد و تا زمان انقلاب اسلامی ادامه یافت.

☞ ویژگی عمده اقتصاد در دوران پهلوی ← اقتصاد ایران از بعد هویتی فرهنگی دینی اجتماعی و تاریخی خود جدا شد. اقتصاد ایران به جای تکیه بر پایه‌های بومی و درون‌زای داخلی و ملی خود، به بیرون از مرزها متکی شد. نظم جهانی آن روز اقتصاد ایران را به سمت وابستگی به قدرت‌های جهانی سوق داد ← با این حال ضعف‌های ساختاری اقتصاد ایران همچنان پا برجاست.

- زمینه‌های قانونی (قانون تجارت، تعاونی و ...)
- زیرساخت‌های مواصلاتی (خط آهن، پل، راه و ...)
- امنیت نسبی
- گسترش مدارس و دانشگاه‌ها
- بهبود نسبی بهداشت

☞ در زمان پهلوی حتی با شکل‌گیری

- تعدی حکومت پهلوی بر موقوفات
- تعدی بر مالکیت‌های خصوصی و عمومی
- واگذاری منابع نفتی و معدنی به بیگانگان
- اجرای برنامه انقلاب سفید (که آخرین لطمه را بر بدنه کشاورزی و اقتصاد روستایی ایران زد)

☞ عواملی که باعث تشدید بیماری اقتصادی ایران در زمان پهلوی شد:

☞ نوسازی و توسعه ایران در زمان پهلوی به صورت ظاهری و سطحی و با صنایع مونتاژ انجام شد و درآمدهای نفتی هم با تبدیل ایران به بازار مصرفی کالاهای کشورهای صنعتی و غفلت از اقتصاد مردمی، مشکلات اقتصاد ایران را تشدید کرد.

- در زمان پهلوی دولت حضوری گسترده در عرصه اقتصاد کشور داشت و توانست سازمان و تشکیلات خود را نوسازی کند و شکل جدیدتری به خود بگیرد.
- نظام نوینی در مالیات ستانی پدید آمد.
- نظام نوینی در بودجه‌ندی کشور شکل گرفت.
- برخی از شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و انسانی بهبود یافت.
- با افزایش درآمدهای نفتی، قدرت اقتصادی دولت افزایش یافت.

☞ اقدامات مثبت اقتصادی در زمان پهلوی

- ✂ در زمان پهلوی، دولت با هدف ایجاد توسعه نمایشی به اجرای طرح‌های عمرانی متعدد در کشور پرداخت و بدین ترتیب، بخشی از درآمدهای نفتی کشور، صرف ساخت و ساز شد.
- ✂ در زمان پهلوی کارخانه‌ها و مؤسسات زیادی شکل گرفت و دولت به عنوان کارفرمای بزرگ در عرصه اقتصاد مطرح شد.
- ✂ ساختارهای اساسی اقتصاد کشور زیر سلطه و برنامه‌ریزی بیگانگان قرار داشت.

بیش تر بدانیم

غارت و قحطی

- ✓ یکی از ابزارهای دولت‌های غربی برای استثمار و غارت دیگر کشورها ← تأسیس و تقویت شرکت‌های بزرگ چند ملیتی است. یکی از نمونه‌های این شرکت، شرکت انگلیسی - هلندی هند شرقی است.
- ✓ کتاب تاریخ جهان ← اثر جواهر لعل نهرو است.
- ✓ مطالب زیر برگرفته از کتاب تاریخ جهان است.
- ✓ موقعیت انگلیس‌ها در شمال هند به صورتی بود که قدرت و ثروت را در دست داشتند، بدون آن که هیچ مسئولیتی را قبول کنند.
- بازرگانان ماجراجوی کمپانی هند شرقی هیچ حد و فاصله‌ای میان بازرگانی قانونی و بازرگانی غیرمجاز که همراه با غارت و چپاول بود، قائل نمی‌شدند.
- در سال ۱۷۷۰ قحطی عظیمی در بنگال و بیهار روی دارد. گفته می‌شود که بیش از یک سوم اهالی این نواحی نابود شدند. کمپانی هند شرقی هیچ کمکی به مردم نکرد و آن‌ها هیچ مسئولیت و تمایلی در خود احساس نمی‌کردند. وظیفه اصلی آن‌ها به دست آوردن پول و جمع‌آوری درآمد بود.
- «کتاب قحطی بزرگ (نسل‌کشی ایرانیان در جنگ جهانی اول): محمد قلی مجد، ترجمه محمد کریمی»
- نویسنده در این کتاب، در ضمن پژوهش خود اخبار و گزارش‌های دست اول و رقت‌انگیزی از نتایج حضور نیروهای نظامی بیگانه و عملیات و اقدامات آن در ایران ارائه داده است. اقداماتی که با «جنایت جنگی علیه غیرنظامیان» برابر بوده است.
- ✓ او نشان داده که چگونه نیروهای انگلستان، درحالی که مردم یک شهر از گرسنگی به جان آمده بودند، آذوقه‌ای را که از شکم گرسنه همان مردم زده بودند، به هنگام عقب‌نشینی از برابر نیروهای عثمانی برای آن‌ها که به دست حریف نیفتند، یک جا از میان بردند.

اقتصاد ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی

- با پیروزی انقلاب اسلامی ← مردم ما به توانمندی‌های خود برای ایجاد تحول و تغییر در شیوه حکمرانی سیاسی و زندگی جمعی پی بردند.
- مردم ایران که تا قبل از پیروزی انقلاب خود را در برابر زورگویی کشورهای غربی در تعیین حاکمان و تعیین سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی‌شان ناتوان می‌دیدند، توانستند
- روی پای خود بایستند.
- خواستار استقلال و آزادی کشورشان شدند.
- به قدرت و توانمندی خود پی بردند.
- به دنبال ایجاد تحول و تغییر در شیوه حکمرانی سیاسی و اجتماعی کشور خود شدند.

دیدگاه میشل فوکو

- ◆ میشل فوکو ← متفکر شهیر فرانسوی و نویسنده کتاب «ایران، روح یک جهان بی‌روح» درباره آنچه خودش از شور و حال انقلاب اسلامی ایران در آن ایام دیده بود، چنین می‌گوید:
- یکی از چیزهای سرشت نمای این رویداد انقلابی این واقعیت است که این رویداد انقلابی اراده‌ای مطلقاً جمعی را نمایان می‌کند و کم تر مردمی در تاریخ چنین فرصت و اقبالی داشته‌اند.

- اراده جمعی اسطوره‌ای سیاسی است که حقوق دانان یا فیلسوفان تلاش می‌کنند به کمک آن نهادها و غیره را تحلیل یا توجیه کنند.
- ◆ از نظر فوکو • در تهران و ایران به اراده جمعی یک ملت برخورد کردیم.
- اراده جمعی، در ایران هدفی کاملاً روشن و معین را برای خود تعیین کرده و بدین گونه در تاریخ ظهور کرده است.
- در ایران عرق ملی بی‌نهایت قوی بوده است.

- ◆ فوکو چهار عامل را از عوامل تعیین کننده‌ای می‌داند که نبودن این ویژگی‌ها در شاه ایران، باعث می‌شد که او یک دست نشانده غرب به شمار آید
- ① سرباز زدن از اطاعت از بیگانگان
- ② بیزاری از چپاول منابع ملی
- ③ عدم پذیرش سیاست وابستگی به خارج
- ④ عدم پذیرش دخالت آمریکایی‌ها

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

- بعد از شکل‌گیری نظام جمهوری اسلامی، آن چه مورد نظر امام خمینی (ره)، رهبر ایران و خواسته ملت بود، در قانون اساسی کشور تجلی یافت و تصویری از خطوط کلی اقتصاد مطلوب اسلامی - ایران نیز در آن درج شد.

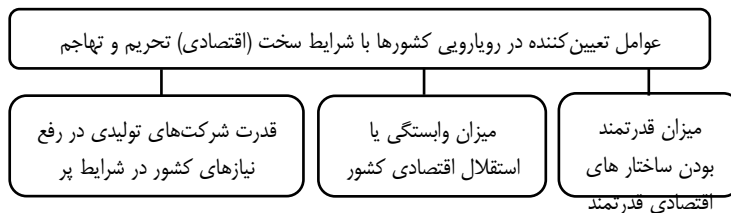
- در بخش اقتصادی قانون اساسی بر آموزه‌هایی چون:
  - اقتصاد مردمی
  - نفع سلطه بیگانگان و استقلال اقتصادی
  - حقوق اقتصادی شهروندان
  - عدالت اقتصادی
- ← تاکید شده است.

دستیابی به اهداف اقتصادی و سیاسی ملت ایران که در قانون اساسی بازتاب دارد، مستلزم ← غلبه بر ضعفها و بیماری‌های ساختاری اقتصاد ایران است.

- وابستگی به درآمدهای نفتی
  - مصرف‌گرایی
  - واردات بی‌رویه
  - بهره‌وری و کارایی اندک شرکت‌های تولیدی
  - تورم
  - بیکاری
- بیماری‌های ساختاری اقتصاد ایران**

اقتصاد مقاوتی و استقلال اقتصادی

واکنش کشورها در شرایط سخت پیش‌بینی نشده ← به قدرتمند بودن آن‌ها بستگی دارد.

برای عبور از مشکلات اقتصادی و آسیب‌هایی که در دوران کنونی، اقتصاد ملی ما را تهدید می‌کند، **مقاوم‌سازی اقتصاد و مصونیت بخشی** به آن در برابر

- فشارها و تکان‌های خارجی، ضروری است.
  - ثبات اقتصادی
  - استحکام اقتصاد
  - تاب‌آوری اقتصاد
  - پایداری
- اصطلاحات معادل با مقاومت اقتصادی**

- مقاوم‌سازی اقتصادی
- مقاومت اقتصادی
- مقاومت‌سازی اقتصادی، کشورها می‌توانند ← در صورت به وجود آمدن بحران، تمامی نیازهای اساسی و حیاتی‌شان را خودشان تولید و تأمین کنند.
- پیامد مقاوم‌سازی اقتصاد ← عدم وابستگی به بیگانگان است.

۱) خودباوری (۲) تلاش و مجاهدت همه‌جانبه و فراگیر مردمان سخت‌کوش است. که حاضر نیستند زیر سایه بیگانگان زندگی کنند و به آنان وابسته باشند.

• قدرت مردم مسلمان ایران ← رشادتها و دل‌آوری‌های مردم ایران در طول تاریخ ثابت کرده است که ایرانیان مسلمان، از چنین قدرتی برخوردارند و هر کجا از این قدرت خود استفاده کرده‌اند، به پیشرفت‌های بزرگی دست یافته‌اند.

- ویژگی‌های اقتصاد مقاومتی
- ۱) پیشرفته (۲) مردمی (۳) دانش‌بنیان است.
- ۴) در برابر تهدیدات و تکان‌های داخلی و خارجی، آسیب‌ناپذیر است.
- ۵) با اتکا به قابلیت‌ها و ظرفیت‌های داخلی و استفاده از فرصت‌های بیرونی، نیازها و مشکلات اقتصادی رفع می‌شود و تحریم‌ها و تهدیدات دشمنان بی‌اثر می‌ماند.

- وابسته نبودن اقتصاد ملی به اقتصادهای بیگانه را می‌توان با نام استقلال اقتصادی شناخت.
- استقلال اقتصادی
- استقلال اقتصادی به معنای قطع ارتباط با کشورهای دیگر نیست و هر کشوری برای پیشرفت، به تعامل منطقی با کشورهای دیگر نیاز دارد.
- در استقلال اقتصادی، تعامل با دیگر کشورها باید مقتدرانه و از روی تدبیر باشد.

فعالیت گروهی در کلاس

مهم ترین نکاتی که در این فعالیت مطرح شده است:

- (۱) اهمیت علم و دانش در قدرتمند شدن کشورها است.
- (۲) اگر یکی از کشورهای عضو اوپک، سقف تولید خود را رعایت نکند و بیش از سقف تولیدی، نفت تولید کند، عرضه نفت در بازارهای جهانی افزایش می‌یابد و قیمت آن کاهش پیدا می‌کند ← **قانون عرضه و تقاضا**
- رفتار این کشور بر اقتصاد ما نیز تأثیر می‌گذارد ← **اشاره به جهانی شدن و تک محصولی بودن** دارد.
- (۳) یکی از برکات نظام مالیاتی درست این است که چون درآمد دولت به درآمد مردم وابسته می‌شود، دولت به سرعت متوجه اوضاع بد اقتصادی مردم خواهد شد و دیگر از مردم غافل نخواهد بود.
- اهمیت درآمدهای پایدار ← **اشاره** به فاصله گرفتن از درآمدهای نفتی و اهمیت مالیات دارد.
- (۴) وقتی که شرکت‌ها و تولیدی‌ها، دولتی می‌شود، اشکال کار این است که مدیر آن‌جا کاری به **سود و زیان شرکت‌اش** ندارد، چون حقوقی ثابت از دولت دریافت می‌کند.
- عدم رشد در صنعت، تولید، اشتغال و ... **اشاره** به ← پیامدهای منفی اقتصاد دولتی دارد.
- (۵) اگر تعداد فروشنده یا خریدار یک محصول به یک یا چند نفر محدود شود، این وضعیت را انحصار می‌گویند.
- انواع انحصار ← **طبیعی، اقتصادی، قانونی** یا ... می‌باشد.
- تولیدکننده یا فروشنده منحصر به فرد را «انحصارگر در فروش» و خریدار یا تقاضاکننده منحصر به فرد را «انحصارگر در خرید» می‌نامیم.
- در بازار انحصاری، انحصارگر قیمت‌گذار و خریدار قیمت‌پذیر است.
- اشاره** به ← انواع بازارها رقابتی و انحصاری دارد.
- (۶) **هزینه تولید در کشور ما بالاست** و یکی از دلایل آن کهنه بودن دستگاه‌ها و به روز نبودن مکانیسم‌های تولید است. این روند باعث کاهش بهره‌وری و افزایش هزینه تولید شده است.
- اشاره** به ← عوامل مؤثر بر قیمت و تأثیر بهره‌وری در تولید و کاهش قیمت است.
- (۷) اهمیت **حذف دلار** از مبادلات کشور
- می‌توان به جای مبادله با دلار از یک شیء با ارزش مثل طلا استفاده کرد.
- اشاره** به ← وابستگی ساختار اقتصادی کشور به دلار و تأثیر نوسانات آن بر تولید دارد.
- (۸) یکی از مشکلات صنعت خودرو در کشور ما، **وابستگی این صنعت به خارج**
- اشاره** به ← ضعف کشور در فناوری و مشکلات وابستگی است.
- (۹) کشور ما در ساخت **نرم‌افزارهای موبایلی** جزو دو کشور اول منطقه است.
- این صنعت، نیازی به استفاده از منابع اولیه ندارد و فقط به فکر و نیروی متخصص داخلی وابسته است.
- اشاره** به ← استفاده از مزیت‌های مطلق و نسبی کشور و حرکت به سمت فعالیت‌های دانش‌بنیان است.
- (۱۰) اگر از منظر اقتصادی به **پیاده‌روی اربعین** نگاه کنیم، به این نکته پی می‌بریم که در این پیاده‌روی می‌توانیم برای تولیدات خود بازاریابی کنیم.
- اشاره** به ← استفاده از فرصت‌ها در دنیای اقتصاد دارد.
- (۱۱) انسان وقتی برای یک چیز تلاش می‌کند که در آن حس موفقیت داشته باشد. حالا فرض کنیم که در شرایط کنونی، یک کارگر با خودش فکر کند که من صبح تا شب تلاش می‌کنم و آخرش ۲ میلیون درآمد دارم، اما فلانی که از رابطه استفاده می‌کند، بدون هیچ دردمندی یک شبه به ثروت فراوانی می‌رسد.
- اشاره** به ← عدالت اقتصادی و حقوق شهروندی دارد.

فعالیت فردی خارج از کلاس

با مراجعه به بخش‌های اقتصاد قانون اساسی و به ویژه اصل ۴۳، ۴۴ و ۴۵، اصول کلی و ویژگی‌های اصلی قوانین اقتصادی کشورمان را شناسایی و آن را در کلاس ارائه کنید.

اصل ۴۳ ← این اصل در رابطه با اقتصاد مردمی و رد سلطهٔ بیگانگان است.

در این اصل بر تأمین نیازهای اساسی، تأمین شرایط کار و امکانات کار، تنظیم برنامهٔ اقتصادی کشور، رعایت آزادی انتخاب شغل و ... اشاره شده است.

اصل ۴۴ ← این اصل در رابطه با محدودهٔ فعالیت بخش‌های اقتصادی (دولتی، تعاونی و خصوصی) اشاره کرده است.

اصل ۴۵ ← در رابطه با منابع مالی حکومت برای ایفای وظایف خود است.

- با مراجعه به متن اصول کلی سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، عناصر و مؤلفه‌های اصلی این سیاست را فهرست کنید و آن را با آنچه در فعالیت فردی در کلاس به دست آورده‌ید، مقایسه کنید.

(۱) درون‌زایی (۲) برون‌گرایی و گسترش ارتباطات (۳) پیشرو، مولد و فرصت‌ساز (۴) مدیریت مصرف و بهره‌وری حداکثری (۵) اقتصاد دانش‌بنیان (۶) اقتصاد مردمی

(۷) توزیع عادلانهٔ ثروت و درآمد (۸) مقاوم‌زایی در برابر فشارها و تهدیدات (۹) توان تحریم‌شکنی (۱۰) کاهش اتکای بودجه و تراز تجاری به درآمدهای نفتی

✿ برای تفکر و تمرین

تحلیل کنید.

از نظر شما مهم‌ترین راه‌های مقابله با تحریم‌های اقتصادی و زمینه‌ساز برای رونق کسب و کارهای اقتصادی کشور چیست؟

پاسخ: تحریم‌های تجاری و مالی هزینه‌های کشور را بالا برده است و از طرف دیگر محدودیت تولید را به همراه داشته است. ما می‌توانیم با تلاش در عرصه علم و فناوری و تجاری‌سازی فناوری‌های نوین و تأسیس شرکت‌های دانش‌بینان، توان فنی کشور را افزایش دهیم و امکان تأمین نیازهای صنایع کشور در داخل را فراهم کنیم. ما باید اقتصاد خود را از نظر منابع درون‌زا کنیم، قدرت خلق ارزش را بالا ببریم، حلقه‌های تولید را به یکدیگر متصل کنیم و به طور کلی به مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی توجه کنیم.

تعاریف و اصطلاحات

- ۱- **موانع تولید در کشور** ← تحریم‌ها، قاچاق گسترده کالا به داخل، تورم، رکود در بخش کشاورزی، وابستگی به درآمدهای نفتی
- ۲- **منافع ملی** ← کشورها و دولت‌های مختلف جهان، با وجود روابط اقتصادی پیچیده‌ای که با هم دارند، هنگام حضور در روابط جهانی، نگران منافع ملی خود نیز هستند.
- ۳- **مشکلات نگرده‌داشتن استقلال ملی و دینی کشور** ← تحریم‌های اقتصادی، سنگ‌اندازی‌ها و دشمنی‌ها
- ۴- **دلایل اهمیت ایران در اقتصاد دوران باستان** ← ۱- وسعت و پهناوری جغرافیایی ۲- برخورداری از منابع طبیعی ۳- قرار گرفتن در چهارراه بین‌المللی ۴- عبور جاده‌های ابریشم و ادویه ۵- حکومت‌ها و سلسله‌های بزرگ
- ۵- **هفت قرن دوران شکوفایی تمدن اسلامی** ← در این قرون جلوه‌هایی از پیشرفت اندیشه اقتصادی، تأمین مالی مراکز علمی، عمرانی و آبادانی و ... را شاهد هستیم.
- ۶- **نیمه اول حکومت صفویه** ← در این دوره، علاوه بر یکپارچگی سیاسی، اقتصاد یکپارچه و مستقلی شکل گرفت.
- ۷- **دوره پایانی حکومت صفویه** ← در این دوران، اقتصاد ایران به تدریج رو به ضعف نهاد. حاکمان وقت از موقعیت جهان و وظایف خطیر تاریخی خود تصور درستی نداشتند.
- ۸- **دوران قاجار** ← در این دوران، ایران فرصت طلایی خود را برای جبران کاستی‌ها، از دست داد.
- ۹- **حکومت رضاشاه** ← روند افول اقتصاد ایران با تشکیل سلسله پهلوی ادامه یافت.
- ۱۰- **میشل فوکو** ← متفکر شهیر فرانسوی و نویسنده کتاب (ایران، روح یک جهان بی‌روح) است.
- ۱۱- **اقتصاددانان و مقاومت‌سازی اقتصادی** ← اقتصاددانان با اصطلاحاتی مانند «ثبات اقتصادی»، «استحکام اقتصادی»، «تاب‌آوری اقتصادی» و «پایداری» به اقتصاد مقاومتی تأکید می‌کنند.
- ۱۲- **مقاومت‌سازی اقتصادی** ← به معنای آن است که مجموع نیروهای مولد، شرکت‌ها، مؤسسات تولیدی و خدماتی یک کشور، روی پای خود بایستند.
- ۱۳- **ویژگی‌های اقتصاد مقاومتی** ← اقتصادی پیشرفته، مردمی و دانش‌بنیان که در برابر تهدیدات و تکانه‌های داخلی و خارجی، آسیب‌ناپذیر است.
- ۱۴- **استقلال اقتصادی** ← وابسته نبودن اقتصاد ملی به اقتصادهای بیگانه را می‌توان با نام استقلال اقتصادی شناخت. با این حال استقلال اقتصادی به معنای قطع رابطه با کشورهای دیگر نیست.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

۱- در کدام گزینه به دلایل ایجاد مشکلات برای تولیدکنندگان اشاره شده است؟

- ۱) تحریم، تورم، قاچاق گسترده، رکود در بخش کشاورزی، وابستگی کشور به درآمدهای نفتی
- ۲) تحریم، تورم، قاچاق گسترده، رکود در بخش کشاورزی، آسان کردن قوانین صادرات
- ۳) آسان کردن قوانین صادرات، وابستگی کشور به درآمدهای نفتی، نوسانات بازار
- ۴) تحریم، تورم، قاچاق گسترده، آسان کردن قوانین صادرات، نوسانات بازار

۲- مهم‌ترین نگرانی دولت‌ها در رابطه با حضور در عرصه تجارت جهانی چیست؟

- ۱) امنیت داخلی
- ۲) سود اقتصادی
- ۳) تولید ملی
- ۴) منافع ملی

۳- دولت‌های مستقل، برای نگه داشتن استقلال ملی و دینی خود با کدام محدودیت‌ها مواجه هستند؟

- ۱) از دست دادن وحدت ملی و عدم کارایی تولید
- ۲) کاهش نرخ اشتغال، افزایش نرخ تورم
- ۳) انواع تحریم‌های اقتصادی، سنگ‌اندازی‌های دشمنان
- ۴) از بین رفتن منافع ملی و داخلی

۴- چرا ایران از دوران باستان تاکنون جایگاه ویژه‌ای در اقتصاد جهان داشته است؟

- ۱) وسعت و پهناوری جغرافیایی، کشیدگی در طول جغرافیایی، برخورداری از منابع طبیعی
- ۲) وسعت و پهناوری جغرافیایی، برخورداری از منابع طبیعی و قرار گرفتن در چهارراه بین‌المللی
- ۳) به دلیل عبور جاده ابریشم و ادویه از ایران، وسعت و پهناوری جغرافیایی، اتصال به قاره اروپا و آفریقا
- ۴) به دلیل عبور جاده ابریشم و ادویه از ایران، اتصال به قاره اروپا و آفریقا و قرار گرفتن در چهارراه بین‌المللی

۵- کدام گزینه نشان‌دهنده اهمیت اقتصادی ایران در دوران باستان است؟

- ۱) وجود منابع عظیم نفت و گاز، حکومت‌ها و سلسله‌های بزرگ، لشکرکشی و جنگ‌ها
- ۲) جمعیت زیاد، حکومت‌های بزرگ و مستقل، جنگ‌های پی‌درپی با یونان و روم، جاده ابریشم
- ۳) وجود حکومت‌ها و سلسله‌های بزرگ، لشکرکشی‌های نظامی به چین و هند، پهناوری مرزی ایران
- ۴) وجود حکومت‌ها و سلسله‌های بزرگ، لشکرکشی و جنگ‌ها، پهناوری مرزهای ایران باستان، جاده ابریشم و تجارت با چین و روم

۶- طی هفت قرن دوران شکوفایی تمدن اسلامی، .....

- ۱) جلوه‌هایی از پیشرفت اندیشه اقتصادی، تأمین مالی مراکز علمی، عمران و آبادانی، تجهیز زیرساخت‌ها و موقوفات را می‌توان در اقتصاد ایران و جهان اسلام مشاهده کرد.
- ۲) جلوه‌هایی از پیشرفت اندیشه اقتصادی، شکل‌گیری دانشگاه جندی شاپور، تجهیز زیرساخت‌ها و موقوفات را می‌توان مشاهده کرد.
- ۳) در این دوران تأسیس شرکت اسلامی و تأمین مالی مراکز علمی، عمران و آبادانی، تجهیز زیرساخت‌ها و موقوفات را می‌توان دید.
- ۴) در این دوران تأسیس شرکت اسلامی و تأمین مالی مراکز علمی، عمران و آبادانی شهرها و روستاها را می‌توان مشاهده کرد.

۷- کدام مناطق از دوران شکوفایی تمدن اسلامی بهره بردند و احکام اقتصادی اسلام را پایه قوانین و مقررات اقتصادی خود کردند؟

- ۱) شمال اروپا، جنوب اروپا و آسیای غربی
- ۲) شمال اروپا، جنوب اروپا، آسیای میانه و شمال آفریقا
- ۳) آسیای میانه، آسیای غربی، شمال آفریقا
- ۴) جنوب اروپا، شمال آفریقا، شرق آفریقا و غرب آسیا

۸- در کدام گزینه به ترتیب عبارتهای درست، نادرست، نادرست و درست اشاره شده است؟

الف) در موقعیتی که، در اروپا بربریت حاکم بود و زنان حتی حق مالکیت نیز نداشتند، وقف‌نامه‌هایی باقی‌مانده از زنان مسلمان ایرانی، حجم عظیمی از مالکیت و سرمایه‌گذاری و مشارکت آن‌ها را در تولید نشان می‌دهد.

ب) رونق و آبادانی اقتصاد ایران را تا اواسط حکومت صفویه می‌توان از زیر بناها و عمران بندرها و ... درک کرد.

پ) در نیمه اول حکومت صفویه، علاوه بر یکپارچگی سیاسی، اقتصاد یکپارچه و مستقلاً شکل گرفت.

ت) در دوره پایانی حکومت صفویه، اقتصاد ایران در اوج عظمت و شکوفایی قرار داشت.

ث) در اوایل شکل‌گیری سلسله صفویه، حاکمان وقت از موقعیت جهان و وظایف خطیر تاریخی خود تصور درستی نداشتند.

- ۱) ب، الف، ت، پ
- ۲) الف، ت، ث، ب
- ۳) ت، ث، ب، الف
- ۴) ب، پ، ت، ث

۹- عبارت «رونق و آبادانی اقتصاد ایران می‌توان از زیربناها و عمران بندرها، بازارها، مدارس علمی، کاروان‌سراها، مساجد باقی‌مانده و

فعالیت‌های خیریه درک کرد.» در رابطه با کدام دوره ایران است؟

- ۱) تا اواسط حکومت صفویه
- ۲) تا اواخر حکومت قاجار
- ۳) تا شکل‌گیری حکومت زندیان
- ۴) تا پایان حکومت افشار

۱۰- کدام عوامل باعث شد تا در دوره پایانی حکومت صفویه، اقتصاد ایران به تدریج رو به ضعف نهد؟

- ۱) توجه بیش از حد به نیروهای نظامی و تجملات درباری
- ۲) وضع پیمان‌های اقتصادی با دولت‌های عثمانی و روسیه
- ۳) شکل‌گیری جنگ‌های پی‌درپی با امپراتوری عثمانی و گورکانیان هند
- ۴) حاکمان وقت از موقعیت جهان و وظایف خطیر تاریخی خود تصور درستی نداشتند.

۱۱- کدام عامل باعث شد تا در دوره پایانی حکومت صفویه، کشورهای اروپایی به یک باره با تغییر و تحویل سریع خود به قدرت‌های بزرگ تبدیل شوند؟

- ۱) با اختراع ماشین بخار و توسعه ناوگان دریایی خود
  - ۲) با کشف راه‌های جدید دریایی و تسلط بر منابع و ذخایر آمریکای لاتین و هندوستان
  - ۳) دولت‌های اروپایی با تجهیز ناوگان خود به رقابت شدید نظامی و تجاری با یکدیگر و استعمار کشورهای دیگر پرداختند.
  - ۴) در این دوره اروپا شاهد شکل‌گیری انقلاب رنسانس بود و این جریان باعث دگرگونی سیاسی، اقتصادی و اجتماعی اروپا شد.
- ۱۲- در این دوران، این فرصت طلایی خود را برای جبران کاستی‌ها از دست داد. تلاش حاکمان صرف تحکیم پایه‌های حکومت خود و افزودن بر خزانه از طریق غارت دسترنج مردم بود.

۱) دوران صفویه (۲) دوران قاجار (۳) دوران پهلوی (۴) افشاریه

۱۳- در کدام گزینه به درستی به دلایل وارد شدن آسیب‌های جدی به ساختار اقتصادی ایران در دوران قاجار اشاره نشده است؟

- ۱) اعطای امتیازات به وابستگان و خادمان قاجار، تأمین هزینه‌های گزاف دربار، سفرهای خارجی و پر تجمل
  - ۲) سیاست‌های رکودی و انقباضی، نبودن برنامه‌ریزی و قانون‌گذاری اقتصادی و اعطای امتیاز به خارجی‌ان
  - ۳) تأسیس بانک‌های روسی و انگلیسی و سیل ورود کالاهای خارجی، بی‌توجهی به سرمایه‌های انسانی و اجتماعی
  - ۴) جنگ‌های پی‌درپی با عثمانی، تأسیس شرکت اسلامی و تحریم کالاهای خارجی
- ۱۴- در دوره قاجار، کدام حرکت‌های ملی و مذهبی برای بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی ایران شکل گرفت؟
- ۱) تأسیس دارالفنون و نظم مالی و اداری امیرکبیر، تأسیس شرکت اسلامی و تحریم کالاهای خارجی توسط علمای اصفهان، تحریم تنباکو، ملی شدن صنعت نفت، لغو قرارداد رژی
  - ۲) تأسیس دارالفنون و نظم مالی و اداری امیرکبیر، تأسیس شرکت اسلامی و تحریم کالاهای خارجی توسط علمای اصفهان، تحریم تنباکو، لغو قرارداد رژی
  - ۳) تأسیس دانشگاه جندی شاپور، تأسیس دارالفنون و نظم اداری و مالی امیرکبیر، تأسیس شرکت ایرانیه و تحریم کالاهای خارجی
  - ۴) لغو قرارداد رژی، لغو قرارداد تنباکو، تأسیس دارالفنون، ملی شدن صنعت نفت، توصیه‌های علما به شاهان قاجار

۱۵- ویژگی عمده اقتصاد ایران در دوره رضاخان و حکومت پهلوی کدام است؟

- ۱) وارد شدن ایران به شبکه اقتصاد جهانی، تشکیل اوپک، شکل‌گیری صنایع مونتاژ، دوری کردن از سرمایه‌های داخلی به جای سرمایه‌های خارجی
- ۲) ویژگی عمده این دوره جدا شدن ایران از اقتصاد جهانی، ورود سرمایه‌های خارجی به ایران، استفاده از ارزهای بین‌المللی، تکیه به اقتصادهای جهانی به جای سرمایه‌های داخلی
- ۳) ویژگی عمده این دوره جداسازی اقتصاد ایران از ابعاد هویتی، فرهنگی، اجتماعی، تاریخی و دینی خود بود؛ ضمن این که اقتصاد ایران به جای تکیه بر پایه‌های بومی و درون‌زای داخلی و ملی خود به بیرون از مرزها و قدرت‌های بزرگ متکی شد.
- ۴) شکل‌گیری صنایع مونتاژ، دور شدن ایران از ابعاد هویتی، فرهنگی، اجتماعی، تاریخی و دینی خود بود، تکیه بیش از حد بر پایه‌های بومی و ملی داخلی، تبدیل کردن اقتصاد ایران به اقتصاد درون‌زا

۱۶- کدام گزینه پاسخ درست سؤالات زیر است؟

الف) اجرای این برنامه، لطمه شدیدی بر بدنه کشاورزی و اقتصاد روستایی ایران زد؟

ب) پیامد ورود درآمدهای نفتی

پ) حکومت پهلوی در کدام زمینه‌ها بهبود نسبی ایجاد کرد؟

- ۱) الف) انقلاب سفید ب) تبدیل ایران به بازار مصرفی کالاهای کشورهای پیشرفته پ) رشد بهداشت، گسترش بندری مراکز علمی و آموزشی، نظام نوین مالیات‌گیری و بودجه‌بندی
- ۲) الف) انقلاب سبز ب) رشد صنایع پایه‌ای و استراتژیک پ) صنعت نفت و پتروشیمی، ایجاد تأسیسات بندری و ارتباطی، نظام نوین بهره‌بانی
- ۳) الف) انقلاب سفید ب) رشد صنایع پایه‌ای و استراتژیک پ) صنعت نفت و پتروشیمی، ایجاد تأسیسات بندری و ارتباطی، نظام نوین بهره‌بانی
- ۴) الف) انقلاب سبز ب) تبدیل ایران به بازار مصرفی کالاهای کشورهای پیشرفته پ) رشد بهداشت، گسترش مراکز علمی و آموزشی، نظام نوین مالیات‌گیری و بودجه‌بندی

۱۷- ویژگی‌های زیر مربوط به چه دورانی از تاریخ کشور ما است؟

«در این دوران دولت حضوری گسترده در عرصه اقتصاد کشور داشت و توانست سازمان و تشکیلات خود را نوسازی کند و شکل جدیدی به خود بگیرد. از سوی دیگر، در نتیجه افزایش درآمدهای نفتی قدرت اقتصادی دولت افزایش یافت.»

- ۱) سلسله پهلوی (۲) حکومت صفویه (۳) بعد از پیروزی انقلاب اسلامی (۴) حکومت قاجاریه

۱۸- کدام یک از موارد زیر در دوران پهلوی اتفاق نیفتاد؟

- ۱) توسعه اقتصادی (۲) رشد مصرف‌گرایی (۳) انقلاب سفید (۴) گسترش زیرساخت‌های مواصلاتی

۱۹- در رابطه با «اقدامات اقتصادی دوره پهلوی» کدام مورد نادرست است؟ (سراسری ۹۲)

- ۱) کارخانه‌ها و مؤسسات زیادی شکل گرفتند و دولت به عنوان یک کارفرمای بزرگ در عرصه اقتصاد مطرح شد.
- ۲) در نتیجه افزایش «درآمدهای نفتی» قدرت اقتصادی دولت افزایش یافت و بخشی از درآمدها نفتی کشور صرف «ساخت و ساز» شد.
- ۳) در این دوره، دولت حضوری گسترده در عرصه اقتصاد کشور داشت و توانست سازمان و تشکیلات خود را نوسازی کند و شکل جدیدتری به خود بگیرد. در عین حال «نظام‌نوینی» را در «مالیات‌گیری و بودجه‌بندی» کشور پدید آورد.
- ۴) در این دوره به رغم «وابستگی اقتصادی به خارج» با گسترش برخی صنایع و افزایش تولیدات صنعتی و بهبود برخی شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایران گام‌های بلند را در جهت دستیابی به «توسعه پایدار» برداشت.

۲۰- در کدام گزینه به عبارتهای نادرست اشاره شده است؟

- (الف) یکی از ابزارهای دولت‌های غربی برای استثمار و غارت، تأسیس و تقویت شرکت‌های بزرگ چندملیتی است.
 (ب) بازرگانان ماجراجوی کمپانی هندشرقی هیچ حد و فاصله‌ای میان بازرگانی قانونی و بازرگانی غیرمجاز قائل نبودند.
 (پ) شرکت انگلیسی - آمریکای هندشرقی، عامل غارت و تباهی کشور هند بود.
 (ت) در گزارش رسمی کمپانی هند شرقی گفته شده است که به خاطر وجود قحطی شدید و گرسنگی مردم هند، کمپانی از $\frac{2}{3}$ درآمد خود صرف‌نظر کرده است.

(۱) الف، ت (۲) الف، ب (۳) پ، ت (۴) ب، ت

۲۱- چند مورد از عبارتهای زیر درست است؟

- (الف) در جریان جنگ جهانی اول نیروهای انگلیسی هنگام عقب‌نشینی از برابر نیروهای عثمانی، آذوقه و منابع غذایی زیادی را از میان بردند.
 (ب) ارتش انگلستان برای تدارک آذوقه موردنیاز نفرات خود در ایران، به جای وارد کردن آذوقه از هندوستان به لطیف الحیل اقدام به جمع‌آوری و خرید گندم و جو و سایر مایحتاج مردم گرسنه و قحطی زده ایران می‌کند.
 (پ) در جریان جنگ جهانی دوم، انگلستان با خرید گسترده گندم و مواد غذایی ایرانیان باعث شکل‌گیری قحطی بزرگی در ایران شد.
 (ت) کتاب قحطی بزرگ (نسل‌کشی ایرانیان در جنگ جهانی اول)؛ اثر محمدقلی مجد، ترجمه محمد کریمی است.

(۱) یک مورد (۲) دو مورد (۳) سه مورد (۴) چهار مورد

۲۲- پاسخ درست سؤالات زیر در کدام گزینه آمده است؟

- (الف) خواسته مردم ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی چه بود؟
 (ب) نویسنده کتاب «تاریخ اقتصادی ایران» کیست؟

(پ) از جمله دلایل ضعف اقتصادی ایران، با توجه به کتاب تاریخ اقتصادی ایران می‌باشد.

(۱) الف) استقلال، آزادی (ب) استاد مطهری (پ) فرهنگ مصرف‌گرایی

(۲) الف) استقلال، آزادی (ب) عیسوی (پ) ضعف نیروهای نظامی

(۳) الف) عدالت و وحدت ملی (ب) عیسوی (پ) فرهنگ مصرف‌گرایی

(۴) الف) عدالت و وحدت ملی (ب) استاد مطهری (پ) ضعف نیروهای نظامی

۲۳- کدام عامل، دلیل شکل‌گیری علانمی از پیشرفت و سازندگی ایران تا قبل از ۱۳۰۰ می‌باشد؟

- (۱) رشد تجارت خارجی کشور
 (۲) بهبود شرایط نظامی کشور
 (۳) شکل‌گیری ثبات سیاسی و اقتصادی
 (۴) تأسیس مراکز آموزش عالی مثل دانشگاه تهران

۲۴- کدام گزینه در رابطه با خواست امام خمینی (ره) و ملت ایران، پس از پیروزی انقلاب است؟

- (۱) شکل‌گیری عدالت اقتصادی و اجتماعی که در منشور انقلاب تجلی پیدا کرد.
 (۲) خطوط کلی اقتصاد مطلوب اسلامی - ایرانی که در منشور انقلاب تجلی پیدا کرد.
 (۳) شکل‌گیری عدالت اقتصادی و اجتماعی که در قانون اساسی کشور تجلی یافت.
 (۴) خطوط کلی اقتصاد مطلوب اسلامی - ایرانی که در قانون اساسی کشور تجلی یافت.

۲۵- در بخش اقتصادی قانون اساسی، به کدام مفاهیم اشاره شده است؟

- (۱) اقتصاد مردمی - مالکیت عمومی بر ثروت‌های کشور - حقوق اقتصادی شهروندی - اقتصاد مقاومتی
 (۲) اقتصاد مقاومتی - مالکیت عمومی بر ثروت‌های کشور - نفی سلطه بیگانگان و استقلال اقتصادی
 (۳) اقتصاد مردمی - نفی سلطه بیگانگان و استقلال اقتصادی - حقوق اقتصادی شهروندان و عدالت اقتصادی
 (۴) اقتصاد مقاومتی - اقتصاد مردمی - عدم رابطه با کشورهای دیگر - توزیع عادلانه ثروت‌های عمومی
- ۲۶- این که کشورها در شرایط سخت و پیش‌بینی نشده، چه واکنشی نشان می‌دهند، به چه عاملی بستگی دارد؟

(۱) قدرتمند بودن آن‌ها (۲) عضویت در شورای امنیت (۳) ثروت یک کشور (۴) اقتصاد پویا

۲۷- برای عبور از مشکلات اقتصادی و آسیب‌هایی که در دوران کنونی، اقتصاد ملی ما را تهدید می‌کند، چه ضرورتی احساس می‌شود؟

- (۱) افزایش توان نظامی و هسته‌ای کشور از یک سو و گسترش تعاملات سازنده با سازمان‌های بین‌المللی
 (۲) استفاده از سیاست‌های پولی و مالی انقباضی از یک سو و ایجاد تعامل سازنده با کشورهای قدرتمند
 (۳) مقاوم‌سازی اقتصاد و مصونیت بخشی به آن در برابر فشارها و تکان‌های خارجی
 (۴) مقاوم‌سازی اقتصاد و مصونیت بخشی به تولیدات صنعتی و خدماتی کشور

۲۸- اقتصاددانان با چه اصطلاحاتی بر مقاوم‌سازی تأکید می‌کنند؟

- (۱) ثبات اقتصادی - استحکام اقتصادی - تاب‌آوری اقتصاد - پایداری
 (۲) تاب‌آوری اقتصاد - اقتصاد مقاومتی - پایداری - چند محصولی اقتصادی
 (۳) ثبات اقتصادی - استحکام اقتصادی - اقتصاد مقاومتی - چند محصولی اقتصادی
 (۴) تاب‌آوری اقتصاد - اقتصاد مقاومتی - درون زایی اقتصادی - برون‌گرایی اقتصادی

۲۹- عبارت زیر به کدام مفهوم اشاره دارد؟

«مجموع نیروهای مولد، شرکت‌ها، مؤسسات تولیدی و خدماتی یک کشور، روی پای خود بایستند تا بتوانند در صورت به‌وجود آمدن بحران، تمامی نیازهای اساسی و حیاتی‌شان را خودشان تولید و تأمین کنند و وابسته به بیگانگان نباشند.»

- (۱) استحکام اقتصادی
(۲) ثبات اقتصادی
(۳) اقتصاد مقاومتی
(۴) مقاوم‌سازی اقتصادی

۳۰- یک اقتصاد مقاوم، محصول چیست؟

- (۱) این اقتصاد محصول رشد و بالندگی علمی و صنعتی کشور است و با عضویت در سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی و منطقه‌ای شکل می‌گیرد.
(۲) محصول خودباوری، تلاش و مجاهدت همه‌جانبه و فراگیر مردمان سخت‌کوشی است که حاضر نیستند زیر سلطه بیگانگان زندگی کنند و به آنان وابسته باشند.
(۳) اقتصاد مقاومتی، محصول ثبات نرخ ارز و عدم اتکا به درآمدهای نفتی است و این مهم با برنامه اقتصاد بدون نفت تجلی پیدا می‌کند.
(۴) برای شکل‌گیری و عملی شدن اقتصاد مقاومتی عزم ملی و همه‌جانبه دولت و مجلس لازم است تا ریل‌گذاری اقتصاد به خوبی انجام شود.

۳۱- کدام یک از عبارتهای زیر به ترتیب درست، درست، نادرست و نادرست است؟

- (الف) اگر یکی از کشورهای عضو ایک، سقف تولید نفت را کاهش ندهد، ما دچار افت قیمت نفت خواهیم شد.
(ب) یکی از برکات نظام مالیاتی درست این است که دولت به سرعت متوجه اوضاع بد اقتصادی مردم می‌شود.
(پ) انحصار تنها به دلیل وجود تورم و رکود شکل می‌گیرد و تولیدکننده و یا فروشنده منحصر به فرد را انحصارگر می‌گویند.
(ت) مشکل اصلی ما در قراردادهای ما با شرکت فرانسوی (خودروساز) این است که فناوری تولید را به کشور ما انتقال داده‌اند نه قطعات را.
(ث) دلار یک کاغذ رایج است که هیچ پشتوانه‌ای ندارد، می‌توانیم به جای آن شیء با ارزش را تحویل بگیریم.

- (۱) الف، پ- ب، ت   (۲) ب، پ- ت، ث   (۳) الف، ث- پ، ت   (۴) ث، ت- ب، الف

۳۲- کدام گزینه نادرست است؟

- (۱) وقتی که شرکت‌ها و تولیدی‌ها، دولتی می‌شوند، اشکال کار این است که مدیر آن‌جا کاری به سود و زیان شرکت ندارد، چون حقوق ثابتی از دولت دریافت می‌کند و نتیجه کار، عدم رشد در صنعت، تولید، اشتغال و ... خواهد بود.
(۲) اگر تعداد فروشنده یا خریدار به یک یا چند نفر محدود شود، این وضعیت را انحصار می‌گوییم.
(۳) کشور ما در تولید نرم‌افزارهای موبایلی مزیت ندارد، چون منابع اولیه و تخصص آن را نداریم.
(۴) علت این که ما در بعضی از حوزه‌ها توان رقابت با نمونه‌های مشابه خارجی را نداریم، به این دلیل است که هزینه تولید در کشور ما بالاست.

۳۳- کدام گزینه در رابطه با اقتصاد مقاومتی درست است؟

- (۱) اقتصادی است پیشرفته، مردمی و دانش‌بنیان که در برابر تهدیدات و تکنانه‌های داخلی و خارجی، آسیب‌ناپذیر است و با اتکالی به قابلیت‌ها و ظرفیت‌های داخلی و استفاده از فرصت‌های بیرونی، نیازها و مشکلات اقتصادی را رفع می‌کند و با تحریم‌ها و تهدیدات دشمنان به زانو در نمی‌آید.
(۲) این اقتصاد از مجموع نیروهای مولد، شرکت‌ها، مؤسسات تولیدی و خدماتی یک کشور شکل می‌گیرد که روی پای خود ایستاده‌اند تا بتوانند در صورت به‌وجود آمدن بحران، نیازهای اساسی و حیاتی‌شان را خودشان تولید و تأمین کنند.
(۳) این اقتصاد دارای ابعاد هویتی، فرهنگی، اجتماعی، تاریخی و دینی است و به جای تکیه بر عوامل خارجی بر پایه‌های بومی و درون‌زا تکیه می‌کند و به هیچ‌عنوان برون‌گرایی ندارد.
(۴) در این اقتصاد برون‌گرایی و گسترش ارتباطات معنا ندارد و درون‌زایی از اولویت بالایی برخوردار است.

۳۴- کدام گزینه در رابطه با استقلال اقتصادی نادرست است؟

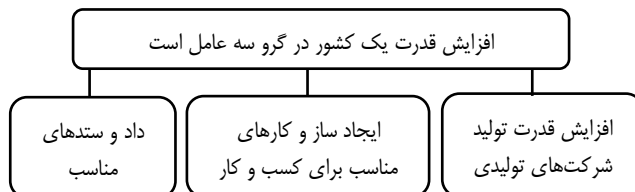
- (۱) وابسته نبودن اقتصاد ملی به اقتصادهای بیگانه را می‌توان با نام استقلال اقتصادی شناخت.
(۲) استقلال اقتصادی به معنای قطع ارتباط با کشورهای دیگر است.
(۳) تعامل اقتصادی با کشورهای خارجی باید مقتدرانه و از روی تدبیر باشد.
(۴) برای رسیدن به اقتصاد مقاومتی، باید از فرصت‌های بیرونی استفاده کرد و این جریان تضادی با استقلال اقتصادی ندارد.

درس ۱۱: رشد و پیشرفت اقتصادی

طرح مسئله

- در اقتصاد، معمولاً کشورهایی که دارای این دو ویژگی باشند را «پیشرفته» می‌دانند
- قدرت تولیدی بالاتر
- درآمد بیش تر

- ۱ درآمد و تولید بالایی دارند.
- ۲ توزیع درآمد در آن کشورها عادلانه‌تر است.
- ۳ تعداد بیکاران در این کشورها کم است.
- ۴ این کشورها در برابر شوک‌های اقتصادی قدرت مقاومت دارند.
- ۵ از ثبات نسبی قیمت‌ها و بازارها برخوردارند.
- ۶ می‌توانند در شرایط بحرانی نیازهای اولیه خود را تأمین کنند و حتی مازاد آن را صادر کنند.
- ۷ از سطح سواد و بهداشت عمومی بالایی برخوردارند.
- ۸ روحیه اعتماد و همبستگی بین مردم این کشورها برای تکاپو و تلاش اقتصادی، برجسته است.
- ۹ کشورهای پیشرفته در سطح منطقه و جهان تأثیرگذارند.
- ۱۰ کشورهای پیشرفته، کشورهای قدرتمندی محسوب می‌شوند و بقیه روی آن‌ها حساب باز می‌کنند.

ویژگی‌های کشورهای پیشرفته

✓ رشد و پیشرفت نقطه مقابل رکود است.

- ✓ مؤلفه‌های پیشرفت اقتصادی کشور
- رشد اقتصادی
- شاخص‌های توسعه انسانی نظیر (بهداشت، سواد و امید به زندگی)
- شاخص توزیع عادلانه درآمد

رشد اقتصادی

- شکل‌گیری رشد ← اگر در جامعه میزان واقعی تولید در دوره‌ای معین نسبت به دوره قبل افزایش یابد، می‌گوییم در آن جامعه رشد صورت گرفته است.
- معنای رشد ← رشد به معنای افزایش تولید است.
- مفهوم رشد ← رشد یک مفهوم کمی است.
- کشورها به دو روش ظرفیت تولید خود را بالا می‌برند
  - ۱- سرمایه‌گذاری بیش تر
  - ۲- به کارگیری روش‌های بهتر و فناوری مناسب‌تر

رشد

- افزایش ظرفیت تولید ^{منجر به} کسب درآمد بیش تر می‌شود.
- گاهی افزایش شاخص رشد یک کشور را با افزایش درآمد آن، معادل در نظر می‌گیرند.

- افزایش نیروی انسانی ← با افزایش جمعیت یا آموزش نیروی انسانی، سرمایه انسانی افزایش می‌یابد.
- افزایش سرمایه ← سرمایه‌های فیزیکی کشور را می‌توان با سرمایه‌گذاری در کارخانه‌ها، ساختمان‌ها، ادارات، افزایش ماشین‌آلات و معازنه‌ها ایجاد کرد.
- افزایش منابع ← استخراج مواد اولیه بیش تر برای تولید

یک منشاء رشد اقتصادی

افزایش منابع است

نکته: به طور خلاصه می‌توان گفت هر قدر منابع بیش تر باشد، تولید کالا و خدمات نیز بیش تر می‌شود.

فصل سوم: درس یازدهم | رشد و پیشرفت اقتصادی

بررسی رشد با الگوی مرز امکانات تولید

از الگوی مرز امکانات تولید می‌توان برای نشان دادن تأثیرات رشد اقتصادی استفاده کرد.

رشد اقتصادی منحنی (PPF) را به سمت راست-بالا منتقل می‌کند که نشان‌دهنده امکان تولید بیش‌تر در کشور است.

در نمودار سمت چپ ← محور افقی مقدار غذای تولید شده در کشور را نشان می‌دهد و محور عمودی همه مقادیر از کالاهای دیگر، یعنی کالا و خدمات به جز غذا را که در کشور تولید شده است را نشان می‌دهد. تصمیم‌گیری بین یک واحد «غذا» و یک واحد «از کالاهای دیگر» واقعاً دشوار است؛ اما به این فکر کنید که واحد «غذا» همه انواع غذاها و واحد «کالاهای دیگر» همه انواع کالاها و خدمات را در بر می‌گیرد.

فرض کنید ← کشوری ابتدا روی نقطه X قرار دارد. اما مردم مقدار بیش‌تری از غذا و سایر کالاها می‌خواهند، پس محور باید به سمت راست و بالا حرکت کند تا مردم به رفاه بیش‌تری برسند.

نقطه Y نشان‌دهنده رفاه بیش‌تر است ← برای آن که مردم به رفاه بیش‌تری برسند، باید منحنی مرز امکانات تولید به بالا و سمت راست حرکت کند و برای رسیدن به نقطه Y لازم است: (۱) ابتدا صرفه‌جویی صورت بگیرد تا سرمایه‌گذاری بیش‌تر انجام شود. (۲) سپس میزان تولید غذا و کالاهای دیگر (ظرفیت تولید) بالا رود.

۱- منحنی X شرایط موجود را نشان می‌دهد. در این منحنی ما به کارایی رسیده‌ایم، یعنی هیچ‌کدام از عوامل تولید عدم کارایی ندارند و از منابع به خوبی استفاده می‌کنیم.

۲- منحنی Y نشان‌دهنده شرایطی است که ما توانسته‌ایم میزان غذا و سایر کالاها را افزایش دهیم، در این صورت رفاه جامعه افزایش یافته است.

در این منحنی از منابع جدید استفاده کرده‌یم و منحنی تولید را به سمت راست-بالا حرکت داده‌ایم.

۳- منحنی Y نشان‌دهنده رشد اقتصادی است.

رسیدن به رشد اقتصادی به کشور امکان می‌دهد که غذا، کالا و خدمات بیش‌تری تولید کند.

بررسی رشد با الگوی مرز امکانات تولید «در یک نگاه»

رابطه رشد اقتصادی و هزینه فرصت

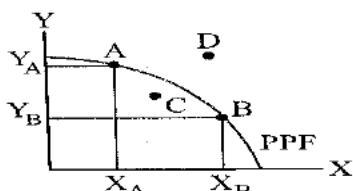
➤ رشد اقتصادی یک هدف مشترک است زیرا ← کشور را قادر می‌سازد تا کالاها و خدمات بیش‌تری تولید کند و گام مؤثری برای تأمین نیازها و خواسته‌های شهروندان خود بردارد.

- وقتی اقتصاد رشد می‌کند، کشور قادر است از هر چیزی مقدار بیش‌تری تولید کند.
  - **هزینه فرصت** ← هر کشور برای این که از مواهب رشد اقتصادی در آینده لذت ببرد، باید چیزهایی را در زمان حال در اقتصاد فدا کند. (هزینه فرصت)
- **رشد اقتصادی و هزینه فرصت**
- مثالی برای هزینه فرصت و رشد اقتصادی ← مثلاً منابعی را که می‌توانستیم برای ساخت کالاهای مصرفی در زمان حال استفاده کنیم، باید برای ساختن انواع سرمایه‌ها و توسعه روش‌های تولید بهتر برای آینده صرف کنیم.

نکته: قانون حیات انسانی این است که هر انتخابی مسلماً از دست دادن انتخاب یا انتخاب‌های دیگری است؛ به عبارت دیگر افراد و جوامع با هر انتخابی، «بده - بستان» می‌کنند؛ یعنی چیزی را انتخاب می‌کنند و چیزهایی را از دست می‌دهند. (یاداوری)

فعالیت فردی در کلاس

در درس چهارم با مفهوم کارایی آشنا شدیم و در این درس درباره رشد سخن گفتیم. تفاوت بین دستیابی به کارایی و رشد اقتصادی را با کمک نمودار توضیح دهید.

- C. در این موقعیت از عدم کارایی رنج برده می‌شود ← تولید کم است؛ چون ما از تمام ظرفیت استفاده نمی‌کنیم.
- B. در این موقعیت ما به کارایی رسیده‌ایم و از تمام منابع موجود استفاده می‌کنیم.
- D. موقعیتی که برای رسیدن به آن نیاز به استفاده از منابع جدید داریم، این موقعیت نقطه رشد است.

فصل سوم: درس یازدهم | رشد و پیشرفت اقتصادی

چگونه رشد اقتصادی را اندازه‌گیری کنیم؟ تولید ناخالص داخلی

رشد $\leftarrow$ یعنی افزایش تولید $\leftarrow$ بنابراین اقتصاددانان برای اندازه‌گیری میزان رشد، به میزان تولیدات یک کشور در طول سال می‌نگرند.

۱- تولید ناخالص داخلی (GDP):

شاخص‌های سنجش رشد ارزش پولی همه کالاها و خدمات نهایی (تولید کل) تولید شده در داخل مرزهای یک کشور در طول یک سال است.

۲- درآمد داخلی:

مجموع درآمدهایی است که در طول سال برای کشور به دست می‌آید.

نکته: با فرض این که هر تولید داخلی، درآمدی را برای تولیدکنندگان آن ایجاد کرده است. می‌توان درآمد داخلی را نیز معادل تولید داخلی دانست.

۱) تولید ناخالص داخلی

پنج کلید واژه مهم در تعریف تولید ناخالص داخلی (GDP)	
ارزش پولی	<p>✓ برای اندازه‌گیری تولید کشور، نیاز به یک واحد مشترک داریم که بتوانیم هر چیزی را که تولید شده است، اندازه‌گیری کنیم.</p> <p>✓ از هر واحد اندازه‌گیری مثل کیلوگرم هم می‌شود استفاده کرد، اما شاید نتیجه مفید نباشد، چراکه یک کیلوگرم چپیس سیب‌زمینی با یک کیلوگرم چپیس رایانه قابل جمع‌شدنی نیست.</p> <p>بدین خاطر ما ارزش پولی تمام تولیدات (کالا و خدمات) را از بازار به دست می‌آوریم و آن‌ها را با هم جمع می‌کنیم تا محاسبه منطقی‌تر شود، در این صورت $\leftarrow$ صرف‌نظر از ابعاد و اندازه و وزن هر کالا با ارزشی که در بازار داشته، در محاسبه مقدار تولید لحاظ خواهد شد.</p>
کالا و خدمات	<p>• کالا $\leftarrow$ هر شیء فیزیکی قابل لمس که ارزش اقتصادی داشته باشد مثل کتاب، غذا و لباس</p> <p>• خدمات $\leftarrow$ فعالیتی که تولید آن غیر قابل لمس باشد مثل فعالیت یک پزشکی، وکیل و مشاور</p> <p>هر دو شکل تولید باید در محاسبه ما لحاظ شود.</p> <p>مثال‌های دیگر خدمات $\leftarrow$ لوله‌کشی، خلبانی هواپیما، رانندگی کامیون و معاینه پزشکی</p>
تولید نهایی	<p>✓ برای اندازه‌گیری تولید ناخالص داخلی، تنها کالا و خدمات نهایی را در نظر می‌گیریم، نه محصولات واسطه‌ای $\leftarrow$ زیرا کالاها و خدمات واسطه‌ای در تولیدات نهایی محاسبه شده است. اگر آن‌ها را هم جداگانه محاسبه کنیم، دچار خطای محاسبه مجدد می‌شویم.</p> <p>الف) ارزش کالاها و خدمات واسطه‌ای در درون کالاهای نهایی است.</p> <p>ب) اگر ارزش کالاها و خدمات واسطه‌ای را محاسبه کنیم، ارزش این کالاها به اشتباه دو کالاها و خدمات واسطه‌ای را در تولید نهایی بار محاسبه می‌شود؛ یک‌بار به صورت بخشی از تولید نهایی و یک‌بار هم به صورت مستقل.</p> <p>محاسبه نمی‌کنیم</p> <p>یادآوری: پنبه و لباس را (در درس مالیات بر ارزش افزوده) به یاد آورید. برای محاسبه ارزش لباس‌های تولید شده، لازم نیست ارزش محصولاتی نظیر پنبه و نخ و پارچه را نیز جداگانه محاسبه کنیم؛ بلکه با محاسبه ارزش کل لباس‌های تولید شده، خود به خود ارزش کالاهای واسطه‌ای که در آن به کاررفته است نیز محاسبه می‌شود.</p>
داخل مرزهای یک کشور (GDP)	<p>تولید ناخالص داخلی $\leftarrow$ تولیداتی است که در داخل مرزهای یک کشور تولید و اندازه‌گیری می‌شود؛ صرف‌نظر از این که چه شهروندی آن را تولید کرده است. (در تولید ناخالص داخلی فقط کافی است تولید در داخل مرزهای یک کشور باشد، چه خارجی باشد).</p> <p>تولید ناخالص داخلی ایران $\leftarrow$ جمع تمام تولیداتی که شرکت‌ها و افرادی که در ایران فعالیت می‌کنند، آن‌ها را تولید کرده‌اند؛ حتی اگر بخشی از این تولید متعلق به خارجی‌ها باشد.</p>
در یک سال	<p>تولید ناخالص داخلی تنها شامل کالاهای و خدمات نهایی تولید شده در یک سال تقویمی از اول فروردین تا پایان اسفند است این مقدار شامل فروش اقلام باقی‌مانده از سال قبل نمی‌شود؛ یعنی چیزهایی که در یک سال ساخته می‌شود و در سال بعد فروخته می‌شود.</p>

نکته: در کنار شاخص تولید (درآمد) ناخالص داخلی، اقتصاددانان گاهی از شاخص تولید «درآمد» ملی نیز استفاده می‌کنند.

تولید (درآمد) ناخالص داخلی (GDP) $\leftarrow$ مجموع تولید یک کشور در داخل مرزهای آن مدنظر است.

تولید (درآمد) ناخالص ملی (GNP) $\leftarrow$ ارزش همه کالاها و خدمات تولید شده توسط مردم یک کشور، چه در داخل و چه در خارج مدنظر است.

بیش تر بدانیم

«فرمول‌های تولید ناخالص و خالص داخلی»

تولید ناخالص داخلی به اختصار GDP (Gross Domestic Product)

تولید ناخالص داخلی (GDP) = تولید مردم یک کشور در داخل + تولید خارجیانی مقیم آن کشور

تولید ناخالص داخلی (GDP) = تولید ناخالص ملی - تولید ناخالص خارجی

هزینه استهلاک سالانه - تولید ناخالص داخلی (GDP) = تولید ناخالص داخلی (NDP)

- ✓ تولید ناخالص داخلی به مرزها اهمیت می‌دهد نه ملیت افراد.
- ✓ منظور از تولید مردم یک کشور، جمع ارزش تمام تولیدات کالاها و خدمات مختلف است.
- ✓ اگر در مسئله‌ای تولید مردم در داخل را نداشته باشیم باید از فرمول دوم استفاده کنیم. (یعنی از ناخالص ملی به ناخالص داخلی برسیم)
- ✓ در کشورهایی که رشد اقتصادی بالایی داشته باشند و دارای ثبات سیاسی و امنیتی باشند، GDP بالا می‌رود.
- ✓ اگر در سوالی میزان تولید در کشوری را خواسته بود، یعنی GDP را باید به دست آوریم.

نکات حل مسائل تولید ناخالص

برای حل مسائل تولید ناخالص و خالص داخلی یا ملی باید به نکات زیر توجه کرد:

- ◆ باید تمام واحدهای پولی را باتوجه به سؤال با گزینه‌ها یکسان کرد. (مثلاً تمام درآمدها به تومان یا دلار)
- ◆ باید بین واحدهای مقداری و واحدهای پولی هماهنگی ایجاد کرد. مثلاً اگر بگوییم تولید گندم ۳۰۰۰ تن، قیمت هر کیلوگرم گندم ۵۰۰۰ ریال، ابتدا باید تن را به کیلو تبدیل کرد و سپس در قیمت ضرب کرد.

◆ جمع تمام تولیدات و خدمات برابر با ناخالص است.

◆ اگر از ارزش تولید کل ناخالص، هزینه استهلاک را کم کنیم به ارزش تولید کل خالص می‌رسیم.

مثال ۱: باتوجه به داده‌های زیر، میزان تولید ناخالص و خالص داخلی را به تومان محاسبه کنید.

تولید برنج ۳۰۰۰ تن قیمت هر کیلو ۵۰۰۰ ریال

تولید پارچه ۱۰۰۰ متر، هر ۵۰ متر یک توپ، قیمت هر توپ ۲۰۰،۰۰۰ تومان

تولید ماشین ۲۰۰ دستگاه قیمت هر دستگاه ۳،۰۰۰،۰۰۰ تومان

ارزش خدمات $\frac{1}{5}$ درآمد تولید ماشین

استهلاک صنعت ۲۰٪ درآمد پارچه

استهلاک کشاورزی $\frac{1}{10}$ درآمد برنج

استهلاک خدمات $\frac{1}{3}$ استهلاک صنعت و کشاورزی

پاسخ:

قیمت هر کیلو به تومان   کیلو برنج   تن برنج

$$300 \times 1000 = 300,000 \times 50 \Rightarrow 150,000,000 \text{ تومان}$$

درآمد حاصل از تولید برنج

توپ   متر

$$10,000 \div 50 = 200 \times 20,000 \Rightarrow 40,000,000 \text{ تومان}$$

درآمد حاصل از تولید پارچه

$$200 \times 3,000,000 \Rightarrow 600,000,000 \text{ تومان}$$

درآمد حاصل از تولید ماشین

$$600,000 \times \frac{1}{5} \Rightarrow 120,000,000 \text{ تومان}$$

خدمات

درآمد ناخالص داخلی

$$150,000,000 + 40,000,000 \times \frac{20}{100} = 80,000,000 \text{ تومان}$$

استهلاک صنعت

$$150,000,000 \times \frac{1}{10} = 15,000,000 \text{ تومان}$$

استهلاک کشاورزی

$$\frac{80,000,000 + 15,000,000}{3} = 11,500,000 \text{ تومان}$$

استهلاک خدمات

$$80,000,000 + 15,000,000 + 11,500,000 \Rightarrow 34,500,000$$

جمع هزینه‌ها یا استهلاک‌ها

↑ استهلاک صنعت   ↑ استهلاک کشاورزی   ↑ استهلاک خدمات

$$910,000,000 - 34,500,000 = 875,500,000$$

درآمد یا تولید ناخالص داخلی

↑ درآمد ناخالص داخلی (تولید ناخالص داخلی)   ↑ جمع استهلاک (هزینه‌ها)

مثال ۲: در کشوری، کالاهای زیر در مدت یک سال تولید شده است. باتوجه به رقم این تولیدات، تولید ناخالص و خالص داخلی این کشور را محاسبه کنید.

مواد غذایی ۴۰ تن از قرار هر کیلو	۲۰۰,۰۰۰ ریال
ماشین آلات ۳۵۰ دستگاه از قرار هر دستگاه	۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال
پوشاک ۵۰۰ عدد از قرار هر عدد	۲۰۰,۰۰۰ ریال
خدمات ارائه شده	۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال
استهلاک در هر سال	۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال

پاسخ:

$$\begin{aligned}
 & 40 \times 1000 = 40,000 \quad \text{تولید مواد غذایی به کیلو} \\
 & 200,000 \times 40,000 = 8,000,000,000 \quad \text{درآمد مواد غذایی} \\
 & 20,000,000 \times 350 = 7,000,000,000 \quad \text{درآمد ماشین آلات} \\
 & 200,000 \times 50 = 100,000,000 \quad \text{درآمد پوشاک} \\
 & \quad \quad \quad 400,000,000 \quad \text{درآمد خدمات} \\
 & \quad \quad \quad 15,500,000,000 \quad \text{درآمد ناخالص داخلی یا تولید ناخالص داخلی}
 \end{aligned}$$

تولید خالص داخلی = استهلاک - تولید ناخالص داخلی
 درآمد خالص داخلی یا تولید خالص داخلی = ۱۵,۴۵۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۵۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۱۵,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰

بیش تر بدانیم

تولید خالص و ناخالص

- تفاوت تولید خالص و ناخالص در هزینه استهلاک است.

$\text{هزینه استهلاک} = \text{X ناخالص} - \text{X خالص}$
 $\text{هزینه استهلاک} = \text{X خالص} + \text{X ناخالص}$
 $\text{X خالص} = \text{X ناخالص} - \text{هزینه استهلاک}$

۲) درآمد داخلی

درآمد داخلی ← مجموع درآمدهایی است که در طول یک سال برای کشور به دست می آید.
 درآمد سرانه ← با تقسیم درآمد داخلی به جمعیت کشور، درآمد سرانه به دست می آید.

بیش تر بدانیم

«فرمولهای درآمد داخلی و درآمد سرانه»

اجاره + سود + مزد = درآمد داخلی
 درآمد خدمات + درآمد کالاها = درآمد داخلی
 درآمد خدمات + درآمد کشاورزی + درآمد صنعت = درآمد داخلی
 درآمد صاحبان مشاغل آزاد + سودی که نصیب شرکتها و مؤسسات می شود + درآمد صاحبان املاک + درآمد صاحبان سرمایه + حقوق (دستمزد) = درآمد داخلی

- هر شاخصی تقسیم بر جمعیت شود، سرانه همان شاخص بدست می آید.
- درآمد سرانه یعنی سهم متوسط هر فرد از درآمد یا تولید

$\text{درآمد سرانه} = \frac{\text{درآمد داخلی}}{\text{جمعیت}}$

$\text{GDP سرانه} = \frac{\text{GDP}}{\text{جمعیت}}$

$\text{جمعیت} \times \text{درآمد سرانه} = \text{درآمد داخلی}$

$\text{تولید ناخالص داخلی} = \frac{\text{تولید ناخالص داخلی سرانه}}{\text{جمعیت}}$

$\text{جمعیت} \times \text{تولید ناخالص داخلی سرانه} = \text{تولید ناخالص داخلی}$

نکته: با تقسیم هر شاخصی بر جمعیت، سرانه آن شاخص به دست می آید.

مثال: جدول زیر کالاهای تولید شده یک کشور به مدت یک سال است. اگر هزینه استهلاک کالاهای سرمایه ای ۴۰,۰۰۰ ریال و تعداد جمعیت ۴۰۰۰ نفر باشد، تولید سرانه چند ریال است

نام کالا	قیمت به ریال
ماشین آلات	۷۰۰,۰۰۰
لوازم التحریر	۶,۰۰۰
پوشاک	۳۰۰۰
مواد غذایی	۸۰,۰۰۰

ماشین آلات ← ۷۰۰,۰۰۰
 لوازم التحریر ← ۶,۰۰۰
 پوشاک ← ۳۰۰۰
 مواد غذایی ← ۸۰,۰۰۰
 جمع تولید ناخالص = ۸۱۶,۰۰۰
 تولید خالص = ۷۷۶,۰۰۰ - ۴۰,۰۰۰ = ۷۳۶,۰۰۰
 تولید سرانه = ۷۳۶,۰۰۰ ÷ ۴,۰۰۰ = ۱۸۴

مواردی که در تولید ناخالص داخلی محاسبه نمی‌شود.

به دلیل دشواری‌های محاسباتی برخی از اقلام تولیدی در اندازه‌گیری تولید ناخالص داخلی لحاظ نمی‌شوند:

- (۱) **کار بدون دستمزد** ← فعالیت‌هایی که پولی برای آن‌ها جابه‌جا نمی‌شوند.
مثال: کارهایی که در خانه انجام می‌گیرد یا خدماتی که در خیریه‌ها به صورت داوطلبانه ارائه می‌شود و پولی برای آن‌ها رد و بدل نمی‌گردد ← اگرچه این فعالیت‌ها دارای ارزش بالایی هستند، اما در محاسبات تولید ناخالص داخلی منظور نمی‌گردند.
(در برخی از منابع مفهوم کار بدون دستمزد تحت عنوان عدم عبور از بازار آمده است).
  - (۲) **ارزش حاصل از خرید و فروش کالاهای دست دوم** ← ارزش حاصل از خرید و فروش کالاهای دسته دوم در محاسبات تولید ناخالصی داخلی لحاظ نمی‌شوند مانند: خرید و فروش میلمان، خانه و یا خودرو دست دوم (این تولیدات پس از تولید یکبار محاسبه شده‌اند)
  - (۳) **تولیدات اقتصاد زیرزمینی، غیرقانونی و قاچاق** ← فعالیت‌های غیرقانونی و نامشروع مانند قاچاق در تولید کل محاسبه نمی‌گردند.
- به دو دلیل فعالیت‌های قاچاق و غیرقانونی در تولید ناخالص داخلی محاسبه نمی‌شوند
- ۱- اطلاعات دقیقی از آن‌ها در دست نیست.
  - ۲- محاسبه آن‌ها مشروعیت بخشی به این فعالیت‌ها تلقی می‌شود.

پیش‌تر بدانیم

استهلاک

بخشی از سرمایه‌های هر کشور از قبیل ماشین‌آلات، ساختمان‌ها، راه‌ها و نظایر آن که در فعالیت‌های تولیدی مورد استفاده قرار می‌گیرد، به مرور زمان فرسوده می‌شوند و از بین می‌روند، این فرسودگی و از بین رفتن را «استهلاک» می‌گوییم.

از کل تولید جامعه در طول یک‌سال باید قسمتی را به هزینه‌های جایگزینی یا تعمیر سرمایه‌های فرسوده شده اختصاص دهیم ← هزینه استهلاک اگر کل تولیدات جامعه را اندازه‌گیری کرده باشیم، آن را تولید ناخالص می‌نامیم؛ اما اگر هزینه‌های استهلاک را از تولید ناخالص کم کنیم، آن را «تولید خالص» می‌نامیم.

هزینه استهلاک - تولید ناخالص ملی (داخلی) = تولید خالص داخلی (ملی)

«فرمول‌ها و روابط حاکم بر عوامل استهلاک»

$\frac{\text{ارزش سرمایه}}{\text{عمر مفید}} = \text{هزینه استهلاک}$	$\text{درصد نرخ استهلاک} \times \text{ارزش سرمایه} = \text{هزینه استهلاک}$				
$\text{عمر مفید} \times \text{هزینه استهلاک} = \text{ارزش سرمایه}$	$\frac{\text{سرمایه ارزش}}{\text{هزینه استهلاک}} = \text{عمر مفید}$				
$\text{عدد نرخ استهلاک} \div 100 = \text{عمر مفید}$	$\text{عمر مفید} \div 100 = \text{عدد نرخ استهلاک}$				
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; padding: 2px;">ارزش سرمایه</td> <td style="width: 50%; padding: 2px;">هزینه استهلاک</td> </tr> <tr> <td style="width: 50%; padding: 2px;">100</td> <td style="width: 50%; padding: 2px;">عدد نرخ استهلاک</td> </tr> </table>	ارزش سرمایه	هزینه استهلاک	100	عدد نرخ استهلاک	
ارزش سرمایه	هزینه استهلاک				
100	عدد نرخ استهلاک				

- ❖ منظور از عدد نرخ استهلاک، میزان نرخ استهلاک بدون در نظر گرفتن درصد آن است. مثلاً اگر نرخ استهلاک ۲۵٪ بود، عدد نرخ آن فقط ۲۵ است.
  - ❖ در مسائل استهلاک هیچ‌وقت ارزش سرمایه در عمر مفید ضرب نمی‌شود.
  - ❖ برای به‌دست آوردن جمع هزینه‌های استهلاک، چند سال، کافی است هزینه استهلاک یک سال را ضرب در سال مدنظر کنیم؛ برای مثال اگر هزینه استهلاک یک کالا هر سال ۵۰۰۰ تومان باشد، جمع هزینه پس از چهار سال برابر با ۲۰,۰۰۰ تومان می‌شود.
 $4 \times 5,000 = 20,000$
  - ❖ در جوامعی که رشد قیمت‌ها یا تورم وجود دارد، ارزش سرمایه و هزینه استهلاک با توجه به تورم محاسبه می‌شود. برای مثال اگر در جامعه‌ای ۵٪ تورم داشته باشیم هم ارزش سرمایه و هم هزینه‌ها (استهلاک) ۵٪ بالا می‌رود.
  - ❖ در مواقعی که قیمت‌ها کاهش می‌یابد، برعکس تورم عمل می‌کنیم؛ یعنی میزان درصد کاهش را محاسبه می‌کنیم و سپس از ارزش سرمایه یا هزینه‌ها کم می‌کنیم.
- مثال: اگر ارزش سرمایه‌ای ۴۴۰ میلیارد تومان باشد و عمر مفید این سرمایه ۱۱ سال باشد به سوالات زیر پاسخ دهید.**
- الف) هزینه استهلاک سالانه این سرمایه چقدر است؟**

هزینه استهلاک میلیارد = $440 \div 11 = 40$ ⇒ $\frac{\text{ارزش سرمایه}}{\text{عمر مفید}} = \text{هزینه استهلاک سالانه}$

ب) نرخ استهلاک این سرمایه چقدر است؟

$100 \div 11 = 9/09$ ⇒ $\text{عمر} \div 100 = \text{نرخ استهلاک}$

ج) هزینه استهلاک پس از سه سال چقدر است؟

هزینه پس از سه سال   میلیارد $40 \times 3 = 120$ میلیارد

د) ارزش خالص این سرمایه پس از پنج سال چقدر است؟

جمع هزینه پنج سال   میلیارد $40 \times 5 = 200$ میلیارد
ارزش خالص پس از پنج سال $440 - 200 = 240$ میلیارد

ه) چنانچه در دو سال آخر عمر مفید این سرمایه ۵٪ تورم یا رشد قیمت‌ها را داشته باشیم، جمع هزینه‌ی استهلاک این دو سال و ارزش ناخالص این سرمایه را محاسبه کنید.

پاسخ:

روش اول

هزینه‌ی دو سال $40 \times 2 = 80$ میلیارد

افزایش هزینه به‌خاطر ۵٪ تورم $80 \times \frac{5}{100} = 4$ میلیارد

جمع هزینه‌ی دو سال با ۵٪ تورم $80 + 4 = 84$ میلیارد

افزایش ارزش به‌خاطر ۵٪ تورم $440 \times \frac{5}{100} = 22$ میلیارد

ارزش ناخالصی در این سال (قیمت جدید) $440 + 22 = 462$ میلیارد

روش دوم:

هزینه‌ی استهلاک سالانه $\frac{440}{11} = 40$

میزان افزایش سرمایه به‌خاطر ۵٪ تورم $240 \times \frac{5}{100} = 12$

قیمت جدید کالا با ۵٪ تورم $440 + 12 = 452$

هزینه‌ی استهلاک سالانه با ۵٪ تورم $\frac{452}{11} = 41$

هزینه‌ی استهلاک دو سال با ۵٪ تورم $41 \times 2 = 82$

و) چنانچه در سه سال اول عمر این سرمایه ۱۰٪ کاهش قیمت‌ها را داشته باشیم، محاسبه کنید جمع هزینه‌ی این سه سال و ارزش ناخالص این سرمایه در این سال چقدر است؟

پاسخ:

روش اول:

جمع هزینه‌ی این سه سال $40 \times 3 = 120$ میلیارد

میزان کاهش هزینه به‌خاطر کاهش قیمت $120 \times \frac{10}{100} = 12$ میلیارد

جمع هزینه‌ها با کاهش ۱۰٪ قیمت‌ها $120 - 12 = 108$ میلیارد

کاهش ارزش سرمایه به‌خاطر ۱۰٪ کاهش قیمت‌ها $440 \times \frac{10}{100} = 44$ میلیارد

ارزش ناخالص سرمایه با ۱۰٪ کاهش قیمت‌ها $440 - 44 = 396$ میلیارد

روش دوم:

هزینه‌ی استهلاک سالانه $\frac{440}{22} = 20$

کاهش ارزش سرمایه به‌خاطر ۱۰٪ کاهش قیمت $440 \times \frac{10}{100} = 44$ میلیارد

قیمت جدید سرمایه با ۱۰٪ کاهش $440 - 44 = 396$

هزینه‌ی استهلاک سالانه با ۱۰٪ کاهش $396 \div 11 = 36$

جمع هزینه‌ی سه سال با ۱۰٪ کاهش $36 \times 3 = 108$

تولید ناخالص داخلی اسمی و واقعی

مهم‌ترین دلیل برای اندازه‌گیری تولید ناخالص داخلی، نظارت بر تغییرات تولید در طول زمان است اما چون تولید ناخالص داخلی به واحد پولی اندازه‌گیری می‌شود، با یک مشکل مواجه هستیم؛ قیمت کالاها و خدماتی که تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهد، به طور مداوم در حال تغییر است. مثال: فرض کنید یک میلیون خودرو در ایران در سال جاری تولید می‌شود و میانگین قیمت یک خودرو ۵۰ میلیون تومان باشد، مجموع تولیدات خودرو برای سال جاری عبارت است از:

۱ میلیون خودرو $\times 50$ میلیون تومان = ۵۰ هزار میلیارد تومان

حالا فرض کنید در سال بعد همان یک میلیون خودرو تولید شود ولی قیمت میانگین هر خودرو ۶۰ میلیون تومان گردد.

۱ میلیون خودرو $\times 60$ میلیون تومان = ۶۰ هزار میلیارد تومان

✓ باتوجه به درآمدهای این دو سال، ظاهراً در سال جدید ما ۱۰ هزار میلیارد تومان افزایش تولید داشته‌ایم، ولی این چنین نیست چون تولید ما طی این دو سال ثابت بوده (همان ۱ میلیون خودرو) و این افزایش حاصل تورم (افزایش قیمت‌ها) است.

اقتصاددانان برای حل این مشکل راه‌حلی دارند؛ قیمت‌های محاسباتی باید در سالی که به آن سال پایه گفته می‌شود، ثابت فرض شود. (تولیدات سال‌های مختلف را در قیمت‌های سال پایه ضرب می‌کنیم.)

محاسبه تولید ناخالص داخلی و نرخ رشد آن

برای محاسبه تولید ناخالص داخلی (اسمی) ← مجموع ارزش کالاهای تولید شده کشور را در یک سال محاسبه می‌کنیم. اگر بخواهیم بدانیم تولیدات سال جاری نسبت به سال قبل، چه میزان رشد داشته است، می‌توانیم از رابطه زیر استفاده کنیم:

$$100 \times \frac{\text{تولید ناخالص داخلی سال قبل} - \text{تولید ناخالص داخلی سال جاری}}{\text{تولید ناخالص داخلی سال قبل}} = \text{نرخ رشد تولید}$$

- در این روش از قیمت‌های جاری استفاده می‌شود، معمولاً محاسبه تولید به این روش سیر صعودی دارد.
- در محاسبه به این روش، تورم در میزان تولید آورده شده است.
- قیمت همان سال $\times$ تولید هر سال = تولید ناخالص داخلی اسمی
- در این روش از قیمت‌های یک سال به عنوان سال پایه استفاده می‌شود.
- یعنی تولیدات سال‌های مختلف جداگانه ضرب در قیمت سال پایه می‌شوند.
- معمولاً درآمد تولید در این روش کوچک‌تر از روش اسمی است.
- تورم در این روش حذف می‌شود.
- قیمت سال پایه $\times$ تولید هر سال = تولید ناخالص داخلی واقعی

تولید ناخالص داخلی اسمی (جاری)

به طور خلاصه می‌توان گفت تولید ناخالص داخلی به دو شکل قابل محاسبه است

تولید ناخالص داخلی واقعی (ثابت)

مثال: تولید ناخالص داخلی را برای اقتصادی با دو کالا و قیمت‌های زیر به صورت اسمی و واقعی محاسبه کنید:

سال	پیتزا		شکلات	
	قیمت (P)	مقدار (q)	قیمت (P)	مقدار (q)
۱۳۹۵	۱۰۰۰۰ تومان	۴۰۰	۲۰۰۰ تومان	۱۰۰۰
۱۳۹۶	۱۱۰۰۰ تومان	۵۰۰	۲۵۰۰ تومان	۱۱۰۰
۱۳۹۷	۱۲۰۰۰ تومان	۶۰۰	۳۰۰۰ تومان	۱۲۰۰

محاسبه تولید ناخالص داخلی (GDP) اسمی (به قیمت جاری)

$$GDP \text{ اسمی سال } 1395 = 10000 \times 400 = 4000000 \Rightarrow 4000000 + 2000000 = 6000000$$

$$GDP \text{ اسمی سال } 1396 = 11000 \times 500 = 5500000 \Rightarrow 5500000 + 2750000 = 8250000$$

$$GDP \text{ اسمی سال } 1397 = 12000 \times 600 = 7200000 \Rightarrow 7200000 + 3600000 = 10800000$$

محاسبه تولید ناخالص داخلی (GDP) واقعی (به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵)

$$GDP \text{ واقعی سال } 1395 = 10000 \times 400 = 4000000 \Rightarrow 4000000 + 2000000 = 6000000$$

$$GDP \text{ واقعی سال } 1396 = 500 \times 10000 = 5000000 \Rightarrow 5000000 + 2200000 = 7200000$$

$$GDP \text{ واقعی سال } 1397 = 600 \times 10000 = 6000000 \Rightarrow 6000000 + 2400000 = 8400000$$

محاسبه نرخ رشد اسمی (جاری) تولیدات به قیمت سال جاری

سال ۱۳۹۶ نسبت به سال ۱۳۹۵

$$\frac{8250000 - 6000000}{6000000} \times 100 = 37.5\% \leftarrow \text{نرخ رشد تولید در سال } 1396$$

سال ۱۳۹۷ نسبت به سال ۱۳۹۶

$$\frac{10800000 - 8250000}{8250000} \times 100 = 30.9\% \leftarrow \text{نرخ رشد تولید در سال } 1397$$

محاسبه نرخ رشد واقعی (ثابت) با در نظر گرفتن سال ۱۳۹۵

فصل سوم: درس یازدهم | رشد و پیشرفت اقتصادی

نرخ واقعی رشد در سال ۱۳۹۶

$$\frac{7.200.000 - 6.000.000}{6.000.000} \times 100 = 20\%$$

نرخ واقعی رشد در سال ۱۳۹۷

$$\frac{8.400.000 - 7.200.000}{7.200.000} \times 100 = 16,7\%$$

نکته: همیشه در سال پایه GDP اسمی و واقعی یکسان می‌شود.

بیش تر بدانیم

- اگر میزان GDP اسمی (جاری) در طی سه سال پی‌درپی به ترتیب ۱۰۰۰، ۱۱۰۰، ۱۲۵۰ میلیارد باشد. این ارقام ظاهراً افزایش یافته ولی ما نمی‌دانیم این افزایش به چه دلیل است.
- افزایش GDP به سه دلیل است
  - افزایش میزان تولید
  - افزایش رشد قیمت‌ها (تورم)
  - افزایش تولید و رشد قیمت‌ها (تورم)
- اگر جامعه دچار تورم باشد، مقدار GDP اسمی محاسبه شده هر سال، حتی اگر میزان محصولات تولیدی افزایش نداشته باشد، رقم بزرگ‌تری را نشان می‌دهد.

(۱) GDP اسمی (جاری)

اگر تولید هر سال را ضرب در قیمت همان سال کنیم، GDP اسمی به‌دست می‌آید.

در GDP اسمی تورم وجود دارد.

GDP اسمی معمولاً سیر صعودی دارد.

(۲) GDP واقعی

اگر تولید سال‌های مختلف را با قیمت سال پایه محاسبه کنیم، GDP واقعی به‌دست می‌آید.

در GDP واقعی، تورم حذف می‌شود.

GDP واقعی، معمولاً از GDP اسمی کوچک‌تر است.

GDP کشور به دو شکل محاسبه می‌شود

سال پایه، سالی است که تولیدات سال‌های مختلف را با توجه به قیمت آن سال محاسبه می‌کنیم.

همیشه GDP اسمی و واقعی سال پایه یکسان است.

سال مدنظر، سالی است که می‌خواهیم میزان رشد GDP آن را محاسبه کنیم.

محاسبه با قیمت‌های ثابت، فقط به محاسبه GDP جامعه منحصر نیست، بلکه اقتصاددانان در محاسبه سایر شاخص‌های اقتصادی مانند میزان صادرات و واردات و ... از آن استفاده می‌کنند.

فرمول‌ها و روابط حاکم بر GDP اسمی و واقعی

قیمت همان سال × تولید هر سال = GDP اسمی

قیمت سال پایه × تولید هر سال = GDP واقعی

GDP سال پایه - GDP واقعی سال مدنظر = رشد واقعی GDP (حاصل تولید)

GDP واقعی سال مدنظر - GDP سال مدنظر = رشد اسمی GDP (حاصل تورم)

مثال ۱:

اگر میزان تولید یک کشور طی ۴ سال پی‌درپی برابر ۷، ۱۰، ۱۰، ۱۵ باشد و طی این چهار سال قیمت‌ها به ترتیب ۱۰۰، ۲۰۰، ۳۰۰، ۴۰۰ باشد و اگر سال اول را به عنوان سال پایه در نظر بگیریم:

	GDP واقعی	GDP اسمی	قیمت	تولید
سال اول	$7 \times 100 = 700$	$7 \times 100 = 700$	۱۰۰	۷
سال دوم	$10 \times 100 = 1000$	$10 \times 200 = 2000$	۲۰۰	۱۰
سال سوم	$10 \times 100 = 1000$	$10 \times 300 = 3000$	۳۰۰	۱۰
سال چهارم	$15 \times 100 = 1500$	$15 \times 400 = 6000$	۴۰۰	۱۵

الف) محاسبه کنید GDP اسمی هر چهار سال را
ب) محاسبه کنید GDP واقعی هر چهار سال را

نکته ۱: سال اول که سال پایه بوده GDP اسمی و واقعی آن یکسان شد.

فصل سوم: درس یازدهم | رشد و پیشرفت اقتصادی

نکته ۲ GDP اسمی سال‌های مختلف از GDP واقعی سال‌های مختلف، بیش تر است، چون تورم را در خود دارد. برای مثال: در سال دوم و سوم ۱۰ واحد تولید داریم ولی GDP اسمی سال سوم بیش تر از سال دوم است.

نکته ۳ GDP واقعی در سال دوم و سوم به خاطر یکسان بودن تولید، یکسان است.

بیش تر بدانیم

محاسبه افزایش ناشی از تولید و افزایش ناشی از رشد قیمت‌ها (تورم)

تولید + رشد قیمت‌ها (تورم) = رشد درآمد
 تولید - رشد درآمد = رشد قیمت‌ها
 رشد قیمت‌ها (تورم) - رشد درآمد = رشد تولید
 رشد درآمد - GDP اسمی سال مدنظر = GDP سال پایه
 رشد تولید - GDP واقعی سال مدنظر = GDP سال پایه
 رشد درآمد + GDP سال پایه = GDP اسمی سال مدنظر
 تورم + GDP واقعی سال مدنظر = GDP اسمی سال مدنظر
 تورم - GDP اسمی سال مدنظر = GDP واقعی سال مدنظر
 رشد تولید + GDP سال پایه = GDP واقعی سال مدنظر

مثال:

تولیدات یک کشور فرضی در سه سال متوالی در جدول زیر نمایش داده شده است. باتوجه به اطلاعات داده شده به سوالات زیر پاسخ دهید. (سال پایه: سال ۹۶)

الف) نرخ رشد اسمی GDP در سال ۹۷ را محاسبه کنید.

ب) نرخ رشد واقعی GDP در سال ۹۸ را محاسبه کنید.

سال	سال ۹۶		سال ۹۷		سال ۹۸	
	مقدار (q)	قیمت (P)	مقدار (q)	قیمت (P)	مقدار (q)	قیمت (P)
کالای A	۵	۲۰	۱۵	۶۰	۳۵	۱۰۰
کالای B	۷	۳۰	۲۰	۷۰	۴۵	۲۰۰
خدمات	۱۰	۴۰	۲۵	۸۰	۵۵	۳۰۰

$$\text{GDP اسمی و واقعی در سال ۹۶:}$$

$$\begin{cases} 5 \times 20 = 100 \\ 7 \times 30 = 210 \\ 10 \times 40 = 400 \end{cases}$$

$$100 + 210 + 400 = 710$$

چون سال ۹۶ سال پایه است، GDP واقعی و اسمی آن یکسان است.

$$\text{۹۷ سال اسمی GDP} = (15 \times 60) + (20 \times 70) + (25 \times 80) = 900 + 1400 + 2000 = 4300$$

$$\text{۹۷ سال واقعی GDP} = (15 \times 20) + (20 \times 30) + (25 \times 40) = 1000 + 600 + 300 = 1900$$

$$\text{۹۸ سال اسمی GDP} = (35 \times 100) + (45 \times 200) + (55 \times 300) = 3500 + 9000 + 16500 = 29000$$

$$\text{۹۸ سال واقعی GDP} = (35 \times 20) + (45 \times 30) + (55 \times 40) = 700 + 1350 + 2200 = 4250$$

پاسخ (الف):

$$\text{نرخ رشد اسمی GDP سال ۹۷} = \frac{\text{GDP اسمی ۹۷} - \text{GDP اسمی ۹۶}}{\text{GDP اسمی ۹۶}} \times 100$$

$$= \frac{4300 - 710}{710} \times 100 = 505\%$$

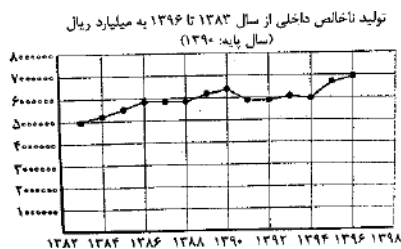
پاسخ (ب):

$$\text{نرخ رشد واقعی GDP سال ۹۸} = \frac{\text{GDP واقعی سال ۹۸} - \text{GDP واقعی سال ۹۷}}{\text{GDP واقعی سال ۹۷}} \times 100$$

$$= \frac{4250 - 1900}{1900} \times 100 = 123\%$$

فصل سوم: درس یازدهم | رشد و پیشرفت اقتصادی

نمودارهای رشد تولید ناخالص داخلی

معمولاً از نمودارهای رشد ناخالص داخلی، برای نشان دادن رشد اقتصادی کشورها استفاده می‌شود. نمودار زیر تولید ناخالص داخلی کشور ما را از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۶ نشان می‌دهد.

بررسی نمودار

در رابطه با نمودار می‌توان گفت، در سال‌های ۹۶، ۹۵ و ۹۰ بیشترین میزان GDP را داشته باشیم. در سال ۱۳۸۲ پایینترین میزان GDP را داشته‌ایم.

شاخص‌های دیگر اندازه‌گیری پیشرفت اقتصادی

- اقتصاددانان معتقدند که شاخص‌های مربوط به رشد کمی اقتصاد و افزایش تولید ناخالص، به تنهایی نمی‌تواند نشان‌دهنده میزان پیشرفت یک کشور باشد زیرا پیشرفت کشور فقط محدود به رشد کمی آن، یعنی افزایش تولید ناخالص داخلی نیست؛ بلکه ابعاد دیگری نیز دارد (مثل توزیع عادلانه ثروت‌ها و فرصت‌ها)
- فرض کنید کشوری از لحاظ میزان درآمد و تولید ناخالص داخلی، وضعیت مطلوبی دارد ← این به معنای آن است که کشور در زمینه رشد ثروت، پیشرفت خوبی داشته است ← آیا می‌توان نتیجه گرفت که این کشور در توزیع ثروت تولید شده در میان مردم نیز پیشرفته است؟ اقتصاددانان معمولاً در این مورد از مثال یک کشور استفاده می‌کنند: آیا بزرگ‌تر شدن یک کیک، به معنای آن است که سهم افراد مختلف از آن کیک عادلانه است؟
- بسیاری از کشورهایی که دارای رشد درآمد بالایی هستند نظیر چین و آمریکا، گرفتار نابرابری درآمدی‌اند؛ بدین معنی که بخش بزرگی از ثروت تولید شده، تنها به گروه‌های محدودی از جامعه تعلق دارد و اکثریت جامعه از درآمد کم تری برخوردارند. برای نشان دادن وضعیت نابرابری در اقتصاد از شاخص‌های گوناگونی استفاده می‌شود که یکی از آن‌ها شاخص دهک‌ها است.

شاخص دهک‌ها

- یکی از شاخص‌های سنجش وضعیت توزیع درآمد، شاخص «دهک» هاست.
- از شاخص دهک‌ها در برخی گزارش‌های اقتصادی و به منظور نشان دادن پیشرفت‌هایی که در زمینه عدالت اقتصادی روی داده است، استفاده می‌شود.
- برای محاسبه شاخص دهک، مردم کشور را به ده گروه جمعیتی مساوی تقسیم می‌کنیم.
- در طبقه‌بندی این ده گروه، سطح درآمد از کم‌ترین به بیش‌ترین مدنظر قرار می‌گیرد.
- گروه اول (دهک اول) که ۱۰ درصد اولیه جمعیت را تشکیل می‌دهند، کم‌ترین سهم از درآمد ملی را دارا هستند.
- گروه دهم (دهک دهم) که ۱۰ درصد آخر جمعیت را تشکیل می‌دهند، بیشترین سهم از درآمد ملی را دارا هستند.
- با محاسبه نسبت دهک دهم به دهک اول در کشورهای مختلف، شاخصی به دست می‌آید که برای مقایسه وضعیت توزیع درآمد به کار می‌رود. هر چه این نسبت بیش‌تر باشد، توزیع درآمد در آن جامعه نامناسب‌تر است.
- درآمدها گاهی قابل ثبت نیست، به همین دلیل اقتصاددانان برای به دست آوردن اختلاف درآمدی، اختلاف هزینه‌ای را محاسبه می‌کنند. در این حالت هزینه خانوار نماینده‌ای از درآمد آن است.
- در سال ۱۳۹۱، ۱۰ درصد ثروتمندان، ۲۹ درصد از درآمد ملی را تصاحب کردند و ۱۰ درصد فقرا تنها ۲/۷ درصد، از درآمد ملی را مالک بوده‌اند. در این سال اختلاف این دو دهک حدود ۱۰ برابر بوده است.

توضیحات تکمیلی

نکات، فرمول‌ها و روابط مسائل دهک (شاخص سنجش وضعیت توزیع درآمد)

- برای استفاده از شاخص دهک، جمعیت کشور به ده گروه مساوی جمعیتی تقسیم می‌شود، یعنی در هر دهک ۱۰٪ جمعیت جای می‌گیرد.
- دهک اول کم‌ترین درصد درآمد و دهک دهم بیش‌ترین درصد درآمد را دارد.
- جمع درصد درآمد ده دهک برابر است با ۱۰۰٪، پس اگر سهم نُه دهک را داشتیم، برای به دست آوردن سهم دهک X کافی است درصد درآمد نُه دهک را با هم جمع کنیم و از ۱۰۰ کم کنیم.
- درآمد هر دهک از دهک قبل از خود یا باید بزرگ‌تر باشد یا مساوی، مثلاً اگر سهم درآمد دهک دوم ۵٪ باشد، سهم درآمد دهک سوم یا ۵٪ است یا بیش‌تر.
- اگر سهم دهک اول ۱۰٪ از درآمد باشد، سهم تمام دهک‌ها (نُه دهک دیگر) باید ۱۰ درصدی باشد.
- اگر سهم دهک دهم ۱۰٪ از درآمد باشد، سهم تمام دهک‌ها (نُه دهک دیگر) باید ۱۰ درصدی باشد.
- برای به دست آوردن وضعیت توزیع درآمد از فرمول زیر استفاده می‌شود:

$$\text{درصد درآمد دهک اول} = \frac{\text{درصد درآمد دهک دهم}}{\text{توزیع درآمد}}$$

فصل سوم: درس یازدهم | رشد و پیشرفت اقتصادی

هر قدر جواب کوچک تر باشد، توزیع درآمد مناسب تر و برعکس.

$$\frac{\text{درصد درآمد دهک دهم}}{\text{عدد شاخص توزیع درآمد}} = \frac{\text{درصد درآمد دهک اول}}{\text{عدد شاخص توزیع درآمد}}$$

$$\text{عدد شاخص توزیع درآمد} \times \text{درصد درآمد دهک اول} = \text{درصد درآمد دهک دهم}$$

۸- عدد شاخص توزیع درآمد در این فرمول نشان دهنده این مطلب است که هر فرد در دهک دهم چند برابر هر فرد در دهک اول درآمد دارد.

مثال: اگر سهم دهک دهم ۲۱٪ و سهم دهک اول ۳٪ باشد، عدد شاخص توزیع درآمد را به دست آورید و این عدد نشان دهنده چیست؟
 $\frac{21\%}{3\%} = 7$ یعنی هر فرد در دهک دهم، ۷ برابر هر فرد در دهک اول درآمد دارد.

مثال ۱: اطلاعات جدول زیر، بیانگر وضعیت توزیع درآمد در کشور ایران مربوط به سال ۱۳۷۷ است، با توجه به جدول، به سؤالات پاسخ دهید.
 - سهم دهک چهارم را به دست آورید.

دهک	درآمد
دهک اول	X
دهک دوم	۵ درصد
دهک سوم	۶ درصد
دهک چهارم	دو واحد با دهک پنجم فاصله دارد
دهک پنجم	۹ درصد
دهک ششم	۹ درصد
دهک هفتم	۱۰ درصد
دهک هشتم	دو واحد با دهک هفتم فاصله دارد.
دهک نهم	۱۵ درصد
دهک دهم	۲۳ درصد

سهم دهک چهارم $9 - 2 = 7$

- سهم دهک هشتم را به دست آورید.

سهم دهک هشتم $10 + 2 = 12$

- سهم دهک اول چقدر است؟

سهم دهک اول $100 - 96 = 4$

درصد درآمد نه دهک را با هم جمع کردیم و از ۱۰۰ کم کردیم.

- در هر دهک چند درصد جمعیت جای دارد؟

در هر دهک ۱۰٪ جمعیت جای دارد.

- در کدام دهک جمعیت و درآمد شرایط متعادلی دارد؟

در دهک هفتم چون ۱۰٪ جمعیت و ۱۰٪ درآمد در این دهک است.

- اگر جمعیت کشور ۵۰ میلیون نفر باشد، در هر دهک چند میلیون جمعیت حضور داد؟

در هر دهک ← میلیون ۵ = $\frac{50}{10}$

- شاخص توزیع درآمد در این جامعه را به دست آورید.

شاخص توزیع درآمد $\frac{23}{4} = 5.75$

۲- اگر درآمد کشور در این سال برابر با ۵۰,۰۰۰ میلیارد ریال باشد، سهم درآمد دهک اول چقدر است و سهم هر فرد در این دهک چقدر می باشد؟
 (با فرض جمعیت ۱۰ میلیون نفری کشور)

کل سهم دهک اول ← میلیارد ۲۰۰۰ = $50,000 \times \frac{4}{100}$

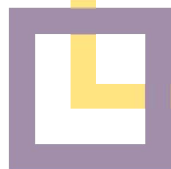
سهم هر فرد در دهک اول = $\frac{2,000,000}{10,000,000} = 0.2$ (کل درآمد دهک اول) / (جمعیت دهک اول)

۳- با توجه به عدد توزیع درآمد که در سؤالات قبل به دست آورده شد (۵/۷۵)، اگر درآمد هر فرد در دهک اول ۲,۰۰۰,۰۰۰ تومان باشد، درآمد هر فرد در دهک دهم چقدر است؟

درآمد هر فرد در دهک دهم = $2,000,000 \times 5.75 = 11,500,000$

۴- چند درصد درآمد متعلق به ۲۰٪ ثروتمندان است؟

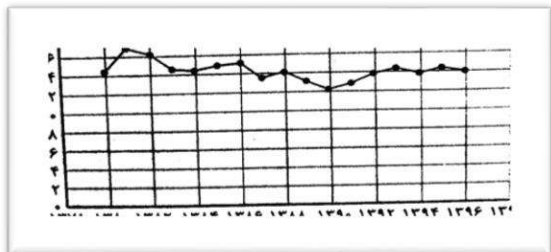
جمع درآمد دهک دهم و دهک نهم = $15\% + 23\%$

وضعیت توزیع درآمد

نمودار زیر نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۰، ده درصد ثروتمندان، چهارده برابر ده درصد فقرا درآمد داشته‌اند. این رقم برای سال ۱۳۹۰ به ۱۲ برابر و در سال ۱۳۹۶، مجدداً به ۱۴ برابر رسیده است.

سهام ثروتمندترین دهک به فقیرترین دهک از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶

در نمودار بالا محور عمودی نشان‌دهنده شاخص وضعیت توزیع درآمد است. (اعداد محور عمودی از تقسیم درآمد دهک دهم به دهک اول به دست آمده است).
 در سال ۱۳۸۱ شاخص توزیع درآمد عدد ۱۷ را نشان می‌دهد، یعنی در این سال ده درصد ثروتمندان ۱۷ برابر ده درصد فقرا درآمد داشته‌اند. برای مثال در این سال اگر درآمد متوسط هر فرد در دهک اول ۲ میلیون تومان بوده، درآمد متوسط هر فرد در دهک دهم ۳۴ میلیون تومان بوده است.

شاخص توسعه انسانی

یکی از شاخص‌های رایج جهانی برای اندازه‌گیری پیشرفت‌های اقتصادی کشورهای گوناگون، شاخص‌های توسعه انسانی (HDI) است.

- میزان امید به زندگی در بدو تولد (سن امید به زندگی)
- میانگین سال‌های تحصیل
- سرانه درآمد ناخالص ملی (GNI)

مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده شاخص توسعه انسانی (HDI)

- نرخ باروری
- نابرابری جنسیتی
- دسترسی به آب آشامیدنی سالم
- بهداشت عمومی
- شاخص‌های فقر

مؤلفه‌های دیگری که در گزارش‌های توسعه انسانی منعکس می‌شود

- شاخص‌های پایداری محیطی
- انرژی‌های تجدید شونده و فسیلی
- کاهش آلاینده‌های محیط‌زیست و گازهای گلخانه‌ای
- نقصان منابع طبیعی و تغییرات نواحی جنگلی

- اگر معیارهای اندازه‌گیری رشد اقتصادی، یعنی رشد تولید ناخالص داخلی را با معیارهای اندازه‌گیری نابرابری درآمدی و نیز سایر شاخص‌ها نظیر امید به زندگی (۱) میزان سواد (۲) شاخص‌های مربوط به بهداشت ترکیب کنیم، تصویر کامل‌تری از پیشرفت اقتصادی یک کشور به دست می‌آوریم.
- شاخص توسعه انسانی (HDI) ← تصویر بهتری از پیشرفت کشور ارائه می‌دهد.
- در گزارش توسعه انسانی ← ایران رتبه ۶۵ و جزو کشورهای با توسعه‌یافتگی بالا به شمار می‌رود.

رتبه HDI	درآمد ناخالص ملی سرانه (GNI) دلار PPP	میانگین سال‌های تحصیلی	سال‌های تحصیلی موردانتظار	امید به زندگی در بدو تولد	شاخص توسعه انسانی (HDI)	رتبه‌بندی HDI
	دلار PPP	سال	سال	سال	ارزش	
۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۸	۲۰۱۸	۲۰۱۸	۲۰۱۸	رتبه‌بندی HDI
توسعه انسانی بسیار بالا						
۱	۶۸/۰۵۹	۱۲/۶	۱۸/۱	۸۲/۳	۰/۹۵۴	۱. نروژ
۲	۵۹/۳۷۵	۱۳/۴	۱۶/۲	۸۳/۶	۰/۹۴۶	۲. سوئیس
۳	۵۵/۶۶۰	۱۲/۵	۱۸/۸	۸۲/۱	۰/۹۴۲	۳. ایرلند
۴	۴۶/۹۴۶	۱۴/۱	۱۷/۱	۸۱/۲	۰/۹۳۹	۴. آلمان
۶	۶۰/۲۲۱	۱۲/۰	۱۶/۵	۸۴/۷	۰/۹۳۹	۵. هونگ کنگ، چین

رتبه HDI	درآمد ناخالص ملی سرانه (GNI)	میانگین سال‌های تحصیلی	سال‌های تحصیلی موردانتظار	امید به زندگی در بدو تولد	شاخص توسعه انسانی (HDI)	
	دلار PPP	سال	سال	سال	ارزش	
۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۸	۲۰۱۸	۲۰۱۸	۲۰۱۸	رتبه‌بندی HDI
توسعه انسانی بسیار بالا						
۶۵	۱۵/۲۱۸	۱۱/۲	۱۴/۸	۷۵/۸	۰/۷۹۹	۶۳ صربستان
۶۳	۲۸/۴۹۷	۱۱/۰	۱۳/۰	۷۳/۴	۰/۷۹۹	۶۳ ترینیداد و توباگو
۶۳	۱۸/۱۶۶	۱۰/۰	۱۴/۷	۷۶/۵	۰/۷۹۷	۶۵ ایران
۶۶	۲۲/۷۲۴	۰۹/۴	۱۵/۰	۷۴/۹	۰/۷۹۶	۶۶ جزیره موریس

بیش تر بدانیم

عدالت، رشد و پیشرفت متوازن

✳ اگر جامعه را به بدن انسان تشبیه کنیم، سلامت اجتماعی در گرو پیشرفت هماهنگ و متوازن همه اجزای آن است.

✳ رشد ناهماهنگ اجزای یک جامعه، رشد آن جامعه را کاریکاتوری و غیرعادلانه خواهد ساخت.

✳ فزایی داشته‌اند ایرانی اعتقاد دارد که شکاف طبقاتی عمیق نشان‌دهنده جامعه فاسق است.

- سرمایه‌داران و سوداگران فقط به فکر منافع شخصی خودشان هستند.
- در این جوامع سرمایه‌داران با انواع انحصار، فعالیت‌های غیرمولد و زد و بندهای نامشروع مال‌اندوزی می‌کنند.
- در نظام سرمایه‌داری جهانی، زیر عنوان آزادی اقتصادی، شاهد انواع بی‌عدالتی‌ها و اختلافات طبقاتی هستیم و این نشانه رشد سرطانی و نامتوازن است.

ویژگی‌های جوامع فاسق

الگوی پیشرفت اسلامی - ایرانی

✳ هر چند شاخص‌های توسعه انسانی در کنار شاخص‌های رشد تولید، تصویر مناسب‌تری از پیشرفت یک کشور ارائه می‌کند ← اما این تصویر نیز، تصویری از پیشرفت کامل نیست.

- شاخص مبارزه با فساد
  - بهبود فضای کسب و کار
  - رشد علم و فناوری
  - محیط زیست
  - پیشرفت‌های فرهنگی و معنوی
  - تفاوت‌های بومی و محلی
  - تفاوت‌های تاریخی و فرهنگی
  - ارزش‌های اجتماعی - اقتصادی
- ✳ شاخص‌های توسعه انسانی و رشد تولید
برخی از موضوعات را در بر نمی‌گیرد. مانند

چند مثال از کتاب درسی

- ✳ ارزش‌های اجتماعی - اقتصادی جامعه ما ← با جوامع اروپایی، آمریکایی یا چینی یکسان نیست.
- ✳ اهمیت عدالت اقتصادی و اجتماعی در جامعه ما به مراتب بیش تر از کشورهای سرمایه‌داری غربی است.
- ✳ رشد و توسعه، بخشی از پیشرفت کشور ماست، اما همه آن نیست.

الگوی بومی پیشرفت

- ✳ کامل نبودن شاخص‌های توسعه انسانی و عدم توجه این شاخص‌ها به تفاوت‌های فرهنگی، اجتماعی باعث شد تا الگوی دیگری برای پیشرفت در نظر گرفته شود.
- ✳ برخی از کشورها و سازمان‌های بین‌المللی در طول سده‌های گذشته، از شاخص‌های توسعه و همچنین نهادهایی که ظاهراً با هدف توسعه اقتصادی به وجود آمده‌اند، برای تحمیل الگوها و سبک زندگی غربی استفاده کرده‌اند.
- ✳ در کشور ما هر چند تلاش‌هایی در جهت استقرار نظام اقتصادی اسلام صورت گرفته است اما متأسفانه همچنان نهادهای سرمایه‌داری، در جهت انباشت ثروت در دست عده‌ای محدود و توزیع ناعادلانه آن فعالیت دارند.

فصل سوم: درس یازدهم | رشد و پیشرفت اقتصادی

✂ اندیشمندان کشور ما به فکر دستیابی به یک الگوی بومی برای پیشرفت‌اند. این الگو باید با شرایط سازگار باشد، تا بتواند راه روشنی را پیش پای مردم کشور قرار دهد.

الگوی پیشرفت اسلامی- ایرانی ← آغاز حرکتی مستمر و بلندمدت است، برای دستیابی به یک الگوی پیشرفت بومی که با فرهنگ ما سازگاری داشته باشد.

برای تفکر و تمرین

۱. فرض کنید کل اقتصاد کشور ما از دو شرکت تولیدی بزرگ تشکیل شده باشد. مجموع ارزش تولیدات سال جاری شرکت اول برابر با یک میلیارد تومان و مجموع ارزش تولیدات سال جاری شرکت دوم، برابر با ۵۰۰ میلیون تومان است. با توجه به این دو فرض به سؤالات زیر پاسخ دهید:

تولید ناخالص داخلی اسمی کشور، برای سال جاری چقدر است؟

میلیون $1/500 = 500$ میلیون + ۱ میلیارد

اگر سهم هر کدام از شرکت‌ها در تولید ناخالص داخلی ثابت و مطابق با نسبت تولیدات آن‌ها برای سال جاری باشد و نیز اگر اقتصاد کشور از سال قبل تا امسال ده درصد رشد داشته باشد، ارزش اسمی تولیدات هر دو شرکت را برای سال قبل، محاسبه کنید.

$$\begin{array}{c|c} \text{تولید سال جاری} & \text{تولید سال قبل} \\ \hline \text{عدد رشد} + 100 & 100 \end{array} \Rightarrow \frac{X}{100} \left| \begin{array}{c} 1,000,000,000 \\ 100 + 10 \end{array} \right. \Rightarrow \text{تولید سال قبل شرکت A} \quad \text{شرکت A} \quad 909 \text{ میلیون}$$

$$\begin{array}{c|c} \text{تولید سال جاری} & \text{تولید سال قبل} \\ \hline \text{عدد رشد} + 100 & 100 \end{array} \Rightarrow \frac{X}{100} \left| \begin{array}{c} 500,000,000 \\ 100 + 10 \end{array} \right. \Rightarrow \text{تولید سال قبل شرکت B} \quad \text{شرکت B} \quad 454 \text{ میلیون}$$

۲. کدام یک از موارد زیر صرفاً نشان‌دهنده رشد اقتصادی است و کدام یک، نشان‌دهنده پیشرفت اقتصادی کشور است؟

افزایش درآمد هر یک از کارکنان و کارگران شرکت‌ها ← رشد

نزدیک شدن سهم دهک اول از کل درآمد کشور به دهک دهم ← پیشرفت

افزایش درآمد خریداران کالاها و محصولات تولید شده ← رشد

افزایش میانگین سال‌های تحصیلی کارمندان شرکت‌ها ← پیشرفت

فصل سوم: درس یازدهم | رشد و پیشرفت اقتصادی

تحلیل کنید.

۱. چه تفاوتی بین رشد و توسعه و پیشرفت وجود دارد و برای هر کدام چه شاخص‌هایی وجود دارد؟

ویژگی‌های رشد، توسعه و پیشرفت در یک نگاه		
پیشرفت	توسعه	رشد
- اصطلاح پیشرفت انتخاب بسیاری از نخبگان و اندیشمندان است. (از جمله کشورها)	- توسعه در کنار افزایش تولید بر تغییرات و تحولات کیفی دلالت دارد.	- رشد صرفاً به معنای افزایش تولید است.
- برای مفهوم پیشرفت، الگوی واحدی برای تمام کشورها توصیه نمی‌شود.	- توسعه یک مفهوم کمی - کیفی است.	- رشد مفهومی کمی است.
- برای مقایسه بهتر کشورها استفاده از شاخص، پیشرفت منطقی‌تر است.	- مفهوم توسعه شامل رشد نیز می‌شود.	- هر رشدی را نمی‌توان توسعه دانست.
- شاخص پیشرفت باتوجه به عوامل جغرافیایی - تاریخی، سیاسی و ... در نهایت زمان و مکان تعیین می‌شود.	- توسعه یک فرآیند بلندمدت است.	- رشد در کوتاه‌مدت به دست می‌آید.
	- هر افزایش تولیدی، توسعه نیست.	- افزایش تولید واقعی در یک دوره معین نسبت به دوره قبل رشد است.

- ☞ به طور خلاصه می‌توان گفت: رشد به معنای افزایش تولید و مفهومی کمی است اما پیشرفت فقط محدود به رشد کمی (افزایش تولید) نیست و ابعاد دیگری نیز دارد. مانند وضعیت توزیع ثروت و درآمد، شاخص‌های توسعه انسانی و ...
- ☞ برای اندازه‌گیری رشد از شاخص‌هایی مانند ← درآمد سرانه، تولید ناخالص داخلی و تولید ناخالص ملی استفاده می‌شود.
- ☞ برای اندازه‌گیری شاخص توسعه می‌توان از ← سن امید به زندگی، دسترسی به آب سالم، نرخ مرگ و میر نوزادان و ... استفاده کرد.
- ☞ برای اندازه‌گیری شاخص پیشرفت می‌توان از ← بهبود فضای کسب و کار، عدالت اجتماعی، عدالت اقتصادی و ... استفاده کرد.

۲. از نظر شما چه رابطه‌ای میان پیشرفت اقتصادی یک کسب و کار و پیشرفت اقتصاد ملی وجود دارد؟

این دو با هم رابطه مستقیم دارند.

فصل سوم: درس یازدهم | رشد و پیشرفت اقتصادی

تعاریف و اصطلاحات

- ۱- **قدرت تولید** ← این افزایش در گرو افزایش قدرت تولید شرکت‌های تولیدی و سازوکارهای مناسب برای ایجاد کسب و کار و دادوستدهای مناسب است.
- ۲- **رشد و پیشرفت** ← نقطه مقابل رکود است.
- ۳- **ویژگی‌های کشورهای پیشرفته** ← درآمد و تولیدی بالایی دارند، درآمد به صورت عادلانه تر توزیع شده، تعداد بیکاران کم است، در برابر شوک‌های اقتصادی، قدرت مقاومت دارند؛ از ثبات نسبی قیمت‌ها و بازارها برخوردارند؛ می‌توانند در شرایط بحرانی نیازهای اولیه خود را تأمین و حتی مازاد آن را صادر کنند.
- ۴- **مهم‌ترین مؤلفه‌های پیشرفت** ← رشد اقتصادی، شاخص‌های توسعه انسانی و شاخص توزیع عادلانه درآمد.
- ۵- **رشد اقتصادی** ← اگر در جامعه‌ای میزان واقعی تولید در دوره‌ای معین نسبت به دوره قبل افزایش یابد، می‌گوییم در آن جامعه رشد صورت گرفته است.
- ۶- **معنای رشد** ← رشد به معنای افزایش تولید است. بنابراین مفهومی کمی است.
- ۷- **افزایش ظرفیت تولید** ← کشورها معمولاً با سرمایه‌گذاری بیش تر یا به کارگیری روش‌های بهتر و فناوری مناسب‌تر، ظرفیت تولیدی خود را افزایش می‌دهند.
- ۸- **منشأ رشد اقتصادی** ← یکی از عوامل منشأ اقتصادی، افزایش در منابع و عوامل تولید است.
- ۹- **پیامد رشد اقتصادی** ← کشور را قادر می‌سازد کالاها و خدمات بیش تری تولید کند.
- ۱۰- **اندازه‌گیری رشد** ← اقتصاددانان برای اندازه‌گیری رشد به میزان رشد تولیدات یک کشور در طول سال می‌نگرند.
- ۱۱- **تولید ناخالص داخلی** ← تولید ناخالصی یک کشور (GDP) ارزش پولی همه کالاها و خدمات نهایی تولیدشده در داخل مرزهای یک کشور در طول یک سال است.
- ۱۲- **پنج کلید واژه تولید داخلی** ← (۱) ارزش پولی (۲) همه کالاها و خدمات (۳) نهایی (۴) درون مرزهای کشور (۵) در یک سال
- ۱۳- **ارزش پولی** ← ارزش تمام تولیدات (کالا و خدمات) را با پول محاسبه می‌کنیم.
- ۱۴- **تولید نهایی** ← برای اندازه‌گیری تولید ناخالص داخلی، تنها کالا و خدمات نهایی را در نظر می‌گیریم، نه محصولات واسطه‌ای را.
- ۱۵- **داخل مرزهای یک کشور** ← تولید ناخالص داخلی، تولیداتی که در داخل مرزهای یک کشور تولید می‌شود را اندازه‌گیری می‌کند، صرف‌نظر از این که چه شهروندی آن را تولید کرده است.
- ۱۶- **در یک سال** ← تولید ناخالص داخلی تنها شامل کالاها و خدمات نهایی تولید شده در یک سال تقویمی از اول فروردین تا پایان اسفند است. این مقدار شامل فروش اقلام باقی‌مانده از سال قبل نمی‌شود.
- ۱۷- **مواردی که در تولید ناخالص داخلی محاسبه نمی‌شوند** ← (۱) کار بدون دستمزد (۲) خرید و فروش کالاهای دست دوم (۳) تولیدات اقتصاد زیرزمینی، غیرقانونی و قاچاق
- ۱۸- **محاسبه تولید ناخالص داخلی (اسمی)** ← برای محاسبه تولید ناخالص داخلی (اسمی)، مجموع ارزش کالاهای تولید شده کشور را در یک سال محاسبه می‌کنیم.
- ۱۹- **نرخ رشد تولید ناخالص داخلی** ←

$$\text{نرخ رشد تولید ناخالص داخلی} = \frac{\text{تولید ناخالص داخلی سال قبل} - \text{تولید ناخالص داخلی سال جاری}}{\text{تولید ناخالص داخلی سال قبل}} \times 100$$

- ۲۰- **شاخص دهک‌ها** ← از شاخص‌های سنجش وضعیت توزیع درآمد است.
- ۲۱- **استفاده از شاخص دهک‌ها** ← در برخی گزارش‌های اقتصادی از شاخص دهک‌ها به منظور نشان دادن پیشرفت در زمینه عدالت اقتصادی استفاده می‌کنند.
- ۲۲- **شاخص توزیع درآمد** ← با محاسبه نسبت دهک دهم به دهک اول به دست می‌آید.

$$\text{شاخص توزیع درآمد} = \frac{\text{دهک دهم}}{\text{دهک اول}}$$

- ۲۳- **شاخص توسعه انسانی** ← یکی از شاخص‌های رایج جهانی برای اندازه‌گیری پیشرفت‌های اقتصادی کشورهای گوناگون، شاخص توسعه انسانی (HDI) است.

- ۲۴- **مؤلفه‌های شاخص توسعه انسانی** ← (۱) میزان امید به زندگی در بدو تولد (۲) میانگین سال‌های تحصیل (۳) سرانه درآمد ناخالص ملی
- ۲۵- **شاخص‌های ارزیابی پیشرفت** ← (۱) مبارزه با فساد (۲) بهبود فضای کسب و کار (۳) رشد علم و فناوری (۴) موضوعات محیط زیستی
- ۲۶- **الگوی بومی پیشرفت در کشور ما** ← این الگو با شرایط فرهنگی، اقلیمی و تاریخی کشور ما سازگار است.
- ۲۷- **الگوی پیشرفت اسلامی - ایرانی** ← این الگو آغاز حرکتی مستمر و بلندمدت است برای دستیابی به یک الگوی پیشرفت بومی که با فرهنگ ما سازگاری داشته باشد.

درس یازدهم

«پرسش‌های چهارگزینه‌ای»

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

۱- کدام گروه از کشورها در اقتصاد پیشرفته‌ترند؟

- ۱) کشورهایی که درآمد سرانه بالاتری داشته باشند.
- ۲) کشورهایی که از قدرت تولیدی بالاتر و درآمد بیش تری برخوردار باشند.
- ۳) کشورهایی که شاخص رشدیافتگی بالاتری داشته باشند.
- ۴) کشورهایی که درآمد بخش خدمات آن‌ها بیش تر از بخش صنعت و کشاورزی باشد.

۲- افزایش قدرت تولیدی در گرو چیست؟

- ۱) در گرو افزایش قدرت تولید شرکت‌های تولیدی و سازوکارهای مناسب برای ایجاد کسب‌وکار و دادوستدهای مناسب
- ۲) ایجاد شرایط همکاری و هم‌افزایش بین بخش‌های مختلف تولیدی و تجاری
- ۳) در گرو افزایش ارزش افزوده و ایجاد زنجیره‌های تولید
- ۴) در ایجاد استفاده از صنایع دانش بنیان و پایه

۳- کدام گزینه در رابطه با ویژگی‌های کشورهای پیشرفته نادرست است؟

- ۱) این کشورها معمولاً درآمد و تولید بالایی دارند و درآمد را به صورت عادلانه‌تری توزیع می‌کنند.
- ۲) یک کشور پیشرفته در برابر شوک‌های اقتصادی، قدرت مقاومت دارد، از ثبات نسبی قیمت‌ها و بازارها برخوردار است.
- ۳) این کشورها می‌توانند در شرایط بحرانی نیازهای اولیه خود را تأمین و حتی مازاد آن را صادر کنند.
- ۴) این کشورها از نظر سطح رفاه و بهداشت شرایط مناسبی دارند اما در آن‌ها روحیه اعتماد و همبستگی کم تر به چشم می‌خورد.

۴- کدام گزینه به مهم‌ترین مؤلفه‌های پیشرفت اقتصادی اشاره دارد؟

- ۱) تولید ناخالص داخلی، تولید ناخالص ملی و درآمد سرانه
- ۲) تولید ناخالص داخلی، تولید ناخالص ملی و شاخص توزیع عادلانه درآمد
- ۳) رشد اقتصادی، شاخص‌های توسعه انسانی و شاخص توزیع عادلانه درآمد
- ۴) شاخص توزیع عادلانه درآمد، رشد اقتصادی و شاخص تولید ناخالص داخلی

۵- باتوجه به مفهوم رشد اقتصادی، پاسخ درست سؤالات زیر در کدام گزینه بیان شده است؟

الف) معنای رشد (ب) رشد چه نوع مفهومی است؟ (پ) کدام عامل نشان‌دهنده منشأ رشد اقتصادی است؟

- ۱) الف) افزایش کیفیت (ب) مفهومی کمی - کیفی است (پ) افزایش تولید
- ۲) الف) افزایش کیفیت (ب) مفهومی کمی است (پ) افزایش منابع
- ۳) الف) افزایش تولید (ب) مفهومی کمی است (پ) افزایش منابع
- ۴) الف) افزایش تولید (ب) مفهومی کمی - کیفی است (پ) افزایش تولید

۶- چگونه می‌توان گفت در جامعه‌ای رشد صورت گرفته است؟

- ۱) اگر در جامعه‌ای میزان تولید در دوره‌ای معین نسبت به دوره قبل افزایش یابد، می‌گوییم در آن جامعه رشد صورت گرفته است.
- ۲) اگر در جامعه‌ای کیفیت محصولات تولیدی نسبت به دوره قبل افزایش یابد، می‌گوییم در آن جامعه رشد صورت گرفته است.
- ۳) چنانچه جامعه‌ای بتواند ظرفیت تولیدی خود را افزایش دهد و درآمد سرانه‌اش نسبت به قبل افزایش یابد، این جامعه رشد کرده است.
- ۴) چنانچه جامعه‌ای بتواند توان‌های بالقوه خود را به تولیدات بالفعل تبدیل کند، می‌گوییم این جامعه رشد کرده است.

۷- کدام گزینه دلیل این مطلب است که می‌توان افزایش شاخص رشد یک کشور را با افزایش درآمد آن معادل دانست؟

- ۱) رشد اقتصادی یک مفهوم کمی و کیفی است، پس می‌توان افزایش شاخص رشد را با افزایش درآمد یکسان دانست.
- ۲) کشورها معمولاً با سرمایه‌گذاری بیش تر یا به کارگیری روش‌های بهتر و فناوری مناسب‌تر، ظرفیت تولیدی خود را افزایش می‌دهند و این امر به درآمد بیش تر می‌انجامد.

۳) هر ساله جمعیت کشورها و منابع در دسترس بشر افزایش می‌یابد و این افزایش باعث افزایش ظرفیت تولیدی بنگاه‌های اقتصادی و رشد درآمد سرانه می‌شود.

۴) کشورها معمولاً با سرمایه‌گذاری‌های اجتماعی و زیربنایی باعث افزایش ظرفیت تولیدی خود می‌شوند و به دنبال آن درآمد سرانه نیز رشد می‌کند.

۸- افزایش تولید ناشی از افزایش سطح زیرکشت، تأسیس کارخانه‌های جدید و توسعه مراکز تولیدی، مثالی برای «.....» است. زیرا

این واژه صرفاً به معنای افزایش تولید «.....» بنابراین، یک «.....» است. (سراسری ۹۱)

- ۱) توسعه - نیست - مفهومی کیفی
- ۲) رشد - نیست - مفهومی کیفی
- ۳) توسعه - است - مفهوم کمی
- ۴) رشد - است - مفهومی کمی

۹- عبارت زیر در رابطه با کدام گزینه است؟

«اگر جمعیت در طول زمان رشد کند، به طور کلی عرضه نیروی کار هم افزایش می‌یابد. سرمایه‌های فیزیکی کشور می‌تواند با سرمایه‌گذاری در کارخانه‌ها، ساختمان‌ها، ادارات، ماشین‌آلات و مغازه‌ها افزایش یابد. سرمایه انسانی با آموزش افزایش می‌یابد. با منابع در دسترس بیش تر، یک کشور می‌تواند کالا و خدمات بیش تری تولید کند.»

- ۱) منشأ رشد اقتصادی، افزایش در منابع است.
- ۲) در محاسبه رشد اقتصادی باید جمعیت را نادیده گرفت.
- ۳) عبارت بیان شده در رابطه با شکل‌گیری رکود اقتصادی است.
- ۴) عبارت بیان شده در رابطه با شکل‌گیری تورم است.

درس یازدهم

«پرسش‌های چهارگزینه‌ای»

۱۰- چه تعداد از موارد زیر، معیاری برای سنجش رشد است؟

الف) گسترش و توسعه مراکز تولیدی

ب) استفاده بهتر از امکانات و منابع

۱) سه ۲) یک ۳) دو ۴) چهار

ب) بهبود توزیع درآمد

ت) دسترسی به ارتباطات و فناوری اطلاعات

۴) چهار

۳) دو

۲) یک

۱) سه

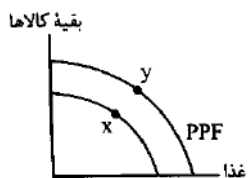
۱۱- کدام گزینه در رابطه با نمودار مقابل درست است؟

۱) در نقطه X بالاترین حد تولید شکل گرفته است.

۲) نقطه Y نشان‌دهنده افزایش غذا و کاهش دیگر کالاهاست.

۳) نقطه Y نشان‌دهنده افزایش دیگر کالاها و کاهش غذا است.

۴) نقطه Y نشان‌دهنده رشد اقتصادی است.

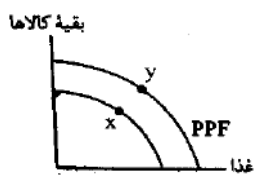
۱۲- با توجه به نمودار مقابل، چگونه نقطه X به نقطه Y حرکت کرده است؟

۱) کشور با استفاده از منابع جدید خود توانسته است مقدار تولید غذا را افزایش دهد ولی در مقدار تولید کالاهای دیگر موفق نبوده است.

۲) با صرفه‌جویی، سرمایه‌گذاری بیش تری انجام شده با گذشت زمان، ظرفیت تولیدی توسعه یافته است و مرز امکانات تولید به سمت راست و بالا منتقل شد.

۳) این حرکت نشان‌دهنده رابطه معکوس بین بهره‌وری و تولید کالاهاست.

۴) این حرکت نشان‌دهنده توسعه کیفی تولید در دو بخش غذا و سایر کالاهاست.

۱۳- در چه صورت منحنی PPF به سمت راست و بالا حرکت می‌کند؟

۱) کاهش تولید در بخش‌های غیر ضروری

۲) افزایش تولید در بخش‌های ضروری و کاهش آن در بخش‌های دیگر

۳) حرکت کشور در جهت رشد اقتصادی

۴) بهبود شرایط انسانی و افزایش شاخص‌های PPP

۱۴- کدام گزینه در رابطه با رشد اقتصادی نادرست است؟

۱) رشد اقتصادی به کشور امکان می‌دهد تا غذا و کالاهای دیگر بیش تر و بیش تری را تولید و مصرف کند.

۲) رشد اقتصادی باعث حرکت منحنی PPF به سمت راست و بالا می‌شود.

۳) رشد اقتصادی یک هدف مشترک است، زیرا کشور را قادر می‌سازد کالاها و خدمات بیش تری تولید کند.

۴) هر کشوری برای این که از مواهب رشد اقتصادی بهره ببرند، باید از افزایش تولید چشم‌پوشی کند.

۱۵- چرا رشد اقتصادی یک مفهوم مشترک است؟

۱) زیرا کشور را قادر می‌سازد کالاها و خدمات بیش تری تولید کند و گام مؤثری برای تأمین نیازها و خواسته‌های شهروندان خود بردارد.

۲) زیرا رشد اقتصادی یک جهش کمی است و این جهش افزایش کیفیت را در بلندمدت به همراه می‌آورد.

۳) چون رشد اقتصادی باعث افزایش شاخص‌های توسعه انسانی (HDI) می‌شود که یک هدف بلندمدت است.

۴) چون رسیدن به رشد اقتصادی یعنی توزیع عدلانه ثروت و فرصت‌های اقتصادی برای تمام آحاد مردم

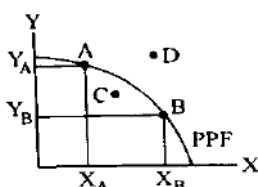
۱۶- در کدام گزینه رابطه درست رشد اقتصادی و هزینه نشان داده شده است؟

۱) رشد اقتصادی هیچ رابطه‌ای با هزینه فرصت ندارد.

۲) هزینه فرصت با رشد اقتصادی یک رابطه مستقیم دارند.

۳) هزینه فرصت معادل شکل‌گیری رشد اقتصادی است.

۴) برای رسیدن به رشد اقتصادی باید هزینه فرصت را در نظر گرفت.

۱۷- در رابطه با نمودار مقابل کدام گزینه درست است؟

۱) نقطه A نشان‌دهنده رسیدن به رشد اقتصادی از موقعیت B است.

۲) نقطه B نشان‌دهنده رسیدن به رشد اقتصادی از موقعیت A است.

۳) نقطه C نشان‌دهنده رسیدن به رشد اقتصادی است.

۴) نقطه D نقطه‌ای است که برای رسیدن به آن باید از ظرفیت‌های تولیدی جدید استفاده کرد.

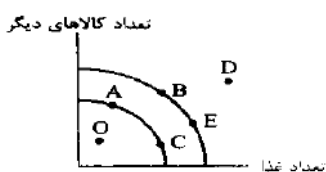
۱۸- با توجه به نمودار مقابل کدام نقطه به ترتیب دستیابی به رشد اقتصادی و کدام نقطه دستیابی به کارایی را نشان می‌دهد؟

۱) حرکت از A به B - حرکت از E به A

۲) حرکت از E به B - حرکت از D به E

۳) حرکت از B به A - حرکت از C به O

۴) حرکت از C به E - حرکت از O به A

۱۹- اقتصاددانان برای اندازه‌گیری رشد، چگونه عمل می‌کنند؟

۱) برای اندازه‌گیری رشد به بهبود شاخص‌های (HDI) توجه می‌شود.

۲) برای اندازه‌گیری رشد، به میزان رشد تولیدات یک کشور در طول سال می‌نگرند.

۳) رشد اقتصادی را با PPP اندازه‌گیری می‌کنند.

۴) رشد اقتصادی را با PPF اندازه‌گیری می‌کنند.

۲۰- کدام گزینه در رابطه با عبارت «ارزش پولی همه کالاها و خدمات نهایی تولید شده در داخل مرزهای یک کشور در طول یک سال است» درست است؟

۲) تولید ناخالص ملی (GDP)

۱) تولید ناخالص ملی (GNP)

۴) تولید ناخالص داخلی (GNP)

۳) تولید ناخالص داخلی (GDP)

درس یازدهم

«پرستش‌های چهارگزینه‌ای»

۲۱- کدام گزینه در رابطه با درآمد داخلی و درآمد سرانه درست است؟

- ۱) درآمد داخلی، مجموع درآمدهایی است که در طول سال برای کشور به‌دست می‌آید. درآمد سرانه، با تقسیم درآمد داخلی به جمعیت کشور به‌دست می‌آید.
- ۲) درآمد داخلی، مجموع درآمدهایی است که تمام مردم ایران در طول یک‌سال به‌دست می‌آورند. درآمد سرانه، با تقسیم تولید ناخالص داخلی به جمعیت کشور به‌دست می‌آید.
- ۳) درآمد داخلی، مجموع درآمدهایی است که در طول سال برای کشور به‌دست می‌آید. درآمد سرانه، از ضرب تولیدکل در جمعیت به‌دست می‌آید.
- ۴) درآمد داخلی، مجموع درآمدهایی است که تمام مردم ایران در طول یک‌سال به‌دست می‌آورند. درآمد سرانه، از ضرب تولیدکل در جمعیت به‌دست می‌آید.

۲۲- پنج کلید واژه مهم که در تعریف تولید ناخالص داخلی به کار می‌رود، در کدام گزینه آمده است؟

- ۱) ارزش پولی - همه کالاها و خدمات - نهایی - واسطه‌ای - درون مرزهای یک کشور
- ۲) کالاها و خدمات نهایی - تمام مردم یک ملت - درون مرزهای یک کشور - واسطه‌ای
- ۳) کالا و خدمات نهایی - تمام مردم یک ملت - در یک‌سال - واسطه‌ای - مشروعیت
- ۴) ارزش پولی - همه کالاها و خدمات - نهایی - درون مرزهای کشور - در یک‌سال

۲۳- کدام گزینه به مفهوم «ارزش پولی» اشاره دارد؟

- ۱) ارزش پولی به برابری نرخ ارزهای خارجی به پول ملی اشاره دارد.
- ۲) برای اندازه‌گیری تولید کشور، نیاز به یک واحد مشترک داریم.
- ۳) به برابری واحد پول کشور به دلار آمریکا، ارزش پولی گفته می‌شود.
- ۴) ارزش پولی یعنی، برابری یک کالا به واحد پول ملی

۲۴- کدام یک از فعالیت‌های زیر در تولید ناخالص داخلی مورد محاسبه و سنجش قرار نمی‌گیرد؟

- الف) فعالیت تولیدی زنان در مزرعه‌ها
- ب) تعمیر جاروبرقی منزل توسط تعمیرکار
- پ) فعالیت زنان خانه‌دار در خانه
- ت) فروش سی‌دی‌های غیرمجاز در چهارراه‌ها توسط دست‌فروشان
- ث) تولید قطعات خودرو در کارخانه

- ۱) ب، پ و ت   ۲) الف، ت و ث   ۳) پ، ت و ث   ۴) الف، ب و ت

۲۵- چرا ارزش کالاها و خدمات واسطه‌ای، در تولید ناخالص داخلی (GDP) محاسبه نمی‌شود؟

- ۱) چون از میزان ارزش کالاهای واسطه‌ای اطلاع دقیقی در دست نداریم.
- ۲) چون کالاها و خدمات واسطه‌ای همگی در تولیدات نهایی در نظر گرفته می‌شوند.
- ۳) چون اگر ارزش کالاها و خدمات واسطه‌ای را محاسبه کنیم، ارزش نهایی کالاها و خدمات کاهش می‌یابد.
- ۴) چون کالاها و خدمات واسطه‌ای برابر با ارزش کالاها و خدمات نهایی است.

۲۶- در محاسبه تولید ناخالص داخلی، کدام گزینه را محاسبه نمی‌کنیم؟

- ۱) تولید ایرانیانی که در خارج فعالیت می‌کنند.
- ۲) تولید خارجیانی که در ایران فعالیت می‌کنند.
- ۳) تولید مردم ایران که در داخل کشور هستند.
- ۴) تولید کالاها و خدمات نهایی که در داخل کشور هستند.

۲۷- کدام گزینه در محاسبات تولید ناخالص داخلی منظور می‌شود؟

- ۱) تولید شرکت‌های خارجی که در ایران فعالیت می‌کنند.
- ۲) خرید و فروش کالاهای دست دوم از جمله خودرو، مبلمان و ...
- ۳) تولیدات اقتصاد زیرزمینی، غیرقانونی و قاچاق
- ۴) فعالیت اقتصادی سفارتخانه‌های ایران در خارج از کشور

۲۸- در یک جامعه فرضی کالاهای زیر در مدت یک‌سال تولید شده است. با توجه به رقم این تولیدات، تولید ناخالص داخلی و تولید خالص داخلی به ترتیب از «راست به چپ» کدام است؟

(سراسری ۸۵)

- الف) موادغذایی: ۵۰ تن، از قرار هر تن: ۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال
 ب) ماشین‌آلات: ۵۰۰ دستگاه از قرار هر دستگاه: ۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال
 ج) پوشاک: ۱۵۰۰ عدد از قرار هر عدد: ۵۰,۰۰۰ ریال
 د) خدمات ارائه شده: $\frac{2}{3}$ ارزش پوشاک

ه) هزینه «استهلاک»: $\frac{1}{25}$ ارزش ماشین‌آلات

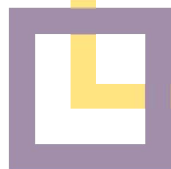
- ۱) ۲,۷۲۵ میلیون ریال - ۲,۵۷۵ میلیون ریال
 ۲) ۲,۷۷۵ میلیون ریال - ۲,۶۷۵ میلیون ریال
 ۳) ۳,۷۶۵ میلیون ریال - ۲,۶۶۵ میلیون ریال
 ۴) ۳,۵۵۵ میلیون ریال - ۳,۵۵۵ میلیون ریال

۲۹- در یک جامعه فرضی در مدت یک‌سال کالاهای زیر تولید شده است. با توجه به ارزش کالاهای مذکور و سایر داده‌ها: (خارج از کشور ۹۰)

A	ارزش ماشین‌آلات	ارزش پوشاک
B	ارزش پوشاک	ارزش موادغذایی
C	ارزش موادغذایی	خدمات ارائه شده
D	خدمات ارائه شده	هزینه استهلاک
E	هزینه استهلاک	

الف) تولید خالص داخلی
 ب) تولید ناخالص داخلی، در این کشور به ترتیب (از راست به چپ) چند میلیون ریال است؟

- ۱) ۳۶۷۰ - ۳۸۷۰
 ۲) ۳۷۶۰ - ۳۸۷۰
 ۳) ۳۶۷۰ - ۳۷۸۰
 ۴) ۳۷۶۰ - ۳۷۸۰

۳۰- در کشوری کالاهای زیر در مدت یکسال تولید شده است. باتوجه به ارزش کالاهای مذکور و داده‌های دیگر، به ترتیب (از راست به چپ):

A	ارزش ماشین‌آلات	۲,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰
B	ارزش پوشاک	۹۵,۰۰۰,۰۰۰
C	ارزش موادغذایی	۲۵۰,۰۰۰,۰۰۰
D	خدمات ارائه شده	$\frac{1}{5}$ ارزش موادغذایی
E	هزینه استهلاک	$\frac{1}{14}$ ارزش ماشین‌آلات

الف) تولید خالص داخلی
 ب) تولید ناخالص داخلی این کشور کدام است؟ (ارقام به میلیارد است)
 (۱) ۲,۵۱۹ - ۲,۹۹۵
 (۲) ۳,۱۹۵ - ۲,۹۹۵
 (۳) ۳,۱۵۱ - ۳,۰۰۵
 (۴) ۳,۵۱۱ - ۳,۰۵۰

۳۱- مندرجات جدول زیر مربوط به اطلاعات استخراجی از حساب‌های ملی کشوری در سال جاری است. باتوجه به داده‌های مذکور، سهم تولید خارجی‌ان مقیم کشور کدام است؟ (ارقام به میلیارد ریال است)

۱	تولید ناخالص ملی	۲۵۵
۲	سهم تولید مردم مقیم در خارج	۱۵
۳	تولید ناخالص داخلی	۳۵۰

(۱) ۱۰
 (۲) ۱۱
 (۳) ۱۲
 (۴) ۱۴

۳۲- جدول زیر مبین اقلام مختلف درآمدی است که در طول یکسال نصیب اعضای یک جامعه فرضی شده است و جمعیت کل این جامعه ۷۵ میلیون نفر می‌باشد. در این صورت

الف) کدام ردیف جدول، قیمت خدمات سرمایه و کدام ردیف، اجاره‌بها یا وجوه مربوط به اجاره است؟

ردیف	اقلام درآمدی	ارزش
۱	درآمد حقوق بگیران	$\frac{1}{4}$ سود شرکت‌ها و مؤسسات
۲	درآمد صاحبان املاک و مستغلات	$\frac{2}{5}$ درآمد صاحبان سرمایه
۳	درآمد صاحبان مشاغل آزاد	۲۴۹,۳۹۶,۲۰۰ ریال
۴	دستمزدها	$\frac{1}{3}$ درآمد صاحبان املاک و مستغلات
۵	درآمد صاحبان سرمایه	۶۸۴,۲۲۵,۰۰۰ ریال
۶	سود شرکت‌ها و مؤسسات	۶۹۸,۹۵۸,۰۰۰ ریال

ب) میزان درآمد ملی این جامعه، کدام است؟
 پ) درآمد سرانه آن چقدر است؟
 د) معنا و مفهوم سرانه چیست؟

- (۱) الف) ردیف ۲ و ردیف ۵ (ب) ۲,۳۳۹,۱۷۲,۲۰۰ (ج) ۲۸,۱۸۹,۹۶۳ (د) سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان درآمد آن جامعه
 (۲) الف) ردیف ۲ و ردیف ۵ (ب) ۲,۳۳۹,۱۷۲,۲۰۰ (ج) ۲۸,۹۶۳,۱۸۹ (د) سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان تولید و درآمد آن جامعه
 (۳) الف) ردیف ۵ و ردیف ۲ (ب) ۲,۱۷۲,۳۳۹,۲۰۰ (ج) ۲۸,۹۶۳,۱۸۹ (د) سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان درآمد و تولید آن جامعه
 (۴) الف) ردیف ۵ و ردیف ۲ (ب) ۲,۱۷۲,۳۳۹,۲۰۰ (ج) ۲۸,۱۸۹,۹۶۳ (د) سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان تولید آن جامعه

۳۳- جدول زیر، مشتمل بر اقلام مختلف درآمدی است که در طول یکسال نصیب یک جامعه فرضی شده است، باتوجه به مندرجات این جدول:

ردیف	اقلام درآمدی	ارزش
۱	درآمد صاحبان املاک و مستغلات	۶۵۶ میلیارد ریال
۲	سود شرکت‌ها و مؤسسات	$\frac{2}{3}$ درآمد صاحبان سرمایه
۳	درآمد حقوق بگیران	$\frac{2}{6}$ مجموع درآمد ردیف‌های ۱ و ۶
۴	درآمد صاحبان سرمایه	۶۹۶ میلیارد ریال
۵	درآمد صاحبان مشاغل آزاد	$\frac{1}{3}$ مجموع درآمد ردیف‌های ۴ و ۶
۶	دستمزدها	۴۶۶ میلیارد ریال
۷	جمعیت کل کشور	۵۰ میلیون نفر

الف) کدام ردیف جدول، قیمت خدمات سرمایه و کدام ردیف، اجاره‌بها یا مال‌الاجاره است؟

ب) درآمد ملی این جامعه، چقدر است؟

ج) درآمد سرانه آن کدام است؟

د) مفهوم و معنای سرانه چیست؟

«قابل توجه درآمد کارکنان و کارگران موضوع ردیف‌های ۳ و ۶ به تفکیک منظور شده است.»

- (۱) الف) ردیف ۱ ردیف ۴ (ب) ۳۰۴۳ (ج) ۶۰/۶۸ (د) سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان درآمد آن جامعه
 (۲) الف) ردیف ۱ ردیف ۴ (ب) ۳۰۳۴ (ج) ۶۰/۶۸ (د) سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان تولید آن جامعه
 (۳) الف) ردیف ۴ ردیف ۱ (ب) ۳۰۳۴ (ج) ۶۰/۸۶ (د) سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان تولید و درآمد آن جامعه
 (۴) الف) ردیف ۴ ردیف ۱ (ب) ۳۰۴۳ (ج) ۶۰/۸۶ (د) سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان درآمد و تولید آن جامعه

۳۴- مهم‌ترین دلیل برای اندازه‌گیری تولید ناخالص داخلی چیست؟

- (۱) نظارت بر تغییرات قیمت در طول زمان است.
 (۲) نظارت بر تغییرات تولید در طول زمان است.
 (۳) رسیدن به بهره‌وری است.
 (۴) به‌دست آوردن شاخص تولید است.
- ۳۵- جدول زیر، بیانگر اقلام درآمدی است که در طول یک سال نصیب یک جامعه فرضی شده است، چنان‌چه جمعیت کل این جامعه ۵۰ میلیون نفر باشد، در این صورت:
- (الف) درآمد ملی این جامعه، چقدر است؟
 (ب) درآمد سرانه آن کدام است؟
 (پ) مفهوم و معنای سرانه چیست؟
 قابل توجه: درآمد کارکنان و کارگران موضوع ردیف‌های ۴ و ۵ به تفکیک محاسبه شده است؟

ردیف	اقلام درآمدی	ارزش
۱	درآمد صاحبان سرمایه	۹۸۹۷ میلیارد ریال
۲	درآمد صاحبان مشاغل آزاد	$\frac{1}{3}$ مجموع درآمد ردیف‌های ۱ و ۶
۳	سود شرکت‌ها و مؤسسات	$\frac{2}{3}$ درآمد صاحبان سرمایه
۴	دستمزد	۶۴۴۲ میلیارد ریال
۵	درآمد حقوق بگیران	$\frac{1}{8}$ مجموع درآمد ردیف‌های ۴ و ۶
۶	درآمد صاحبان املاک و مستغلات	۸۸۵۶ میلیارد ریال

- (۱) الف) ۶۸۶۴۰ (ب) ۱۳۷۲۸ (پ) سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان درآمد یا تولید آن جامعه
 (۲) الف) ۶۸۶۴۰ (ب) ۱۲۷۳۸ (پ) سهم متوسط هر فرد جامعه در میزان تولید و درآمد آن جامعه
 (۳) الف) ۶۴۸۶۰ (ب) ۱۳۷۲۸ (پ) سهم متوسط هر فرد در میزان تولید آن جامعه
 (۴) الف) ۶۴۸۶۰ (ب) ۱۳۷۳۸ (پ) سهم متوسط هر فرد در میزان درآمد آن جامعه

۳۶- چرا فعالیت‌های غیرقانونی و زیرزمینی را در محاسبه تولید ناخالص داخلی نمی‌آوریم؟

- (۱) چون این فعالیت‌ها در زمره فعالیت‌های واسطه‌ای قرار می‌گیرد و محاسبه آن‌ها یعنی مشروعیت دادن به آن‌ها
 (۲) چون این فعالیت‌ها در زمره فعالیت‌های واسطه‌ای قرار می‌گیرد میزان تولید داخلی را به اشتباه دوبار محاسبه می‌کند.
 (۳) چون اطلاع دقیقی از آن‌ها در دست نیست و میزان تولید ناخالص داخلی را به اشتباه دوبار محاسبه می‌کند.
 (۴) چون اطلاع دقیقی از آن‌ها در دست نیست و عملاً محاسبه آن‌ها مشروعیت بخشی به این گونه فعالیت‌ها تلقی می‌شود.
- ۳۷- با توجه به اطلاعات جدول زیر کدام گزینه پاسخ درست سؤالات است؟ (سال پایه، سال ۹۵ است).

	سال ۹۵		سال ۹۶		سال ۹۷	
	مقدار	قیمت	مقدار	قیمت	مقدار	قیمت
کالا	۸۰	۱۰۰	۸۵	۱۵۰	۱۰۰	۳۰۰
خدمات	۹۰	۲۰۰	۹۵	۲۵۰	۱۱۰	۴۰۰

- الف) DGP واقع در سال ۱۳۹۶ چقدر است؟
 ب) GDP اسمی در سال ۱۳۹۷ چقدر است؟
 پ) نرخ رشد سال ۹۶ چقدر است؟
- (۱) الف) ۳۶۵۰۰ (ب) ۶۰۰۰۰ (پ) ۳۲ درصد
 (۲) الف) ۳۶۵۰۰ (ب) ۷۴۰۰۰ (پ) ۴۰ درصد
 (۳) الف) ۳۴۵۰۰ (ب) ۷۴۰۰۰ (پ) ۴۰ درصد
 (۴) الف) ۳۴۵۰۰ (ب) ۶۰۰۰۰ (پ) ۳۲ درصد

۳۸- با توجه به جدول زیر کدام گزینه پاسخ درست سؤالات است؟ (سال پایه ۹۸، سال پایه است)

	سال ۹۸		سال ۹۹	
	مقدار	قیمت	مقدار	قیمت
کالای A	۵۰۰	۷۰	۷۰۰	۹۰
کالای B	۶۰۰	۶۰	۸۰۰	۱۰۰

- الف) GDP واقعی سال ۹۹
 ب) GDP اسمی سال ۹۹
- (۱) الف) ۱۰۵۰۰۰ (ب) ۱۴۳۰۰۰
 (۲) الف) ۱۰۵۰۰۰ (ب) ۱۲۰۰۰۰
 (۳) الف) ۱۴۳۰۰۰ (ب) ۱۰۵۰۰۰
 (۴) الف) ۱۴۳۰۰۰ (ب) ۱۲۰۰۰۰

۳۹- باتوجه به اطلاعات مندرج در جدول زیر، به ترتیب «از راست به چپ»:

(الف) تولیدکل ناخالص داخلی به قیمت‌های «اسمی»، در سال ۱۳۹۰ (ب) تولید کل ناخالص داخلی به قیمت‌های «واقعی» در سال ۱۳۹۰ کدام است؟

کالا	سال ۱۳۸۹		سال ۱۳۹۰	
	قیمت	مقدار	قیمت	مقدار
A	۱۰۰	۵۰	۱۵۰	۲۵
B	۲۰	۱۵۰	۵۰	۳۰۰

- (۱) الف) ۱۸۷۵۰ (ب) ۸۵۰۰
 (۲) الف) ۱۸۵۰ (ب) ۸۰۵۰
 (۳) الف) ۱۷۸۰ (ب) ۸۵۰۰
 (۴) الف) ۱۸۷۵۰ (ب) ۸۰۵۰

۴۰- باتوجه به اطلاعات مندرج در جدول زیر، به ترتیب «از راست به چپ»:

(الف) تولید ناخالص داخلی به قیمت «اسمی» در سال ۱۳۹۲ (ب) تولید ناخالص داخلی به قیمت «واقعی» در سال ۱۳۹۲ کدام است؟

کالا	سال ۱۳۹۰		سال ۱۳۹۲	
	قیمت	مقدار	قیمت	مقدار
A	۳۰۰	۱۵۰	۴۰۰	۷۵
B	۶۰	۴۰۰	۱۲۰	۷۰۰

- (۱) الف) ۱۱۴۰۰۰ (ب) ۶۵۴۰۰
 (۲) الف) ۱۱۴۰۰۰ (ب) ۶۴۵۰۰
 (۳) الف) ۱۴۱۰۰۰ (ب) ۶۴۵۰۰
 (۴) الف) ۱۴۱۰۰۰ (ب) ۶۵۴۰۰

۴۱- اطلاعات مندرج در جدول زیر مربوط به یک کشور فرضی در سه سال پیاپی است. در صورتی که میزان تورم در سال دوم و سوم به

سال	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳
تولیدکل	۳۹۰۰	۵۰۳۴	?
ارزش تولید کل به قیمت اسمی	۳۹۰۰	۵۰۳۴	?
ارزش تولید کل به قیمت ثابت	۳۹۰۰	?	۸۳۹۰

ترتیب ۴۸۷ و ۱۰۲۰ هزار میلیارد باشد در این صورت: (سراسری ۹۹)

(الف) ارزش تولیدکل در سال دوم و سوم، کدام است؟
 (ب) مقدار افزایش تولید کل در سال دوم و سوم، کدام است؟

- (۱) الف) ۴۶۴۷-۹۴۱۰ (ب) ۷۴۷-۴۴۹۰
 (۲) الف) ۵۴۲۱-۹۴۱۰ (ب) ۱۵۲۱-۴۴۹۰
 (۳) الف) ۴۶۴۷-۷۳۷۰ (ب) ۷۳۷۰-۳۴۷۰
 (۴) الف) ۵۴۲۱-۷۳۷۰ (ب) ۷۳۷۰-۳۴۷۰

۴۲- باتوجه به اطلاعات مندرج در جدول زیر و با فرض این که تنها دو کالای A و B در کشور تولید می‌شود، به ترتیب از «راست به چپ»:

(الف) تولید ناخالص داخلی در سال «۱۳۹۰» کدام است؟

(ب) تولید ناخالص داخلی واقعی در سال «۱۳۹۵» کدام است؟

(پ) نرخ رشد اقتصادی واقعی (رشد در میزان تولید) در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۰ تقریباً چند درصد است؟ (سال ۱۳۹۰ به عنوان

سال پایه در نظر گرفته می‌شود.)

کالا	سال ۱۳۹۰		سال ۱۳۹۵	
	قیمت (ریال)	مقدار (کیلو)	قیمت (ریال)	مقدار (کیلو)
A	۲۰۰	۳۵۰	۲۵۰	۲۰۰
B	۷۵	۵۰۰	۱۰۰	۸۰۰

- (۱) الف) ۱۰۷,۵۰۰ ریال- (ب) ۱۰۰,۰۰۰ ریال- (پ) ۷- %
 (۲) الف) ۱۰۰,۰۰۰ ریال- (ب) ۱۰۷,۵۰۰ ریال- (پ) ۷+ %
 (۳) الف) ۱۰۷,۵۰۰ ریال- (ب) ۱۳۰,۰۰۰ ریال- (پ) ۵- %
 (۴) الف) ۱۳۰,۰۰۰ ریال- (ب) ۱۳۷,۵۰۰ ریال- (پ) ۵+ %

۴۳- باتوجه به اطلاعات مندرج در جدول زیر: (سال ۱۳۹۰ سال پایه است).

کالا	سال ۱۳۹۰		سال ۱۳۹۱		سال ۱۳۹۲	
	قیمت به میلیارد دلار	مقدار به کیلو	قیمت به میلیارد دلار	مقدار به کیلو	قیمت به میلیارد دلار	مقدار به کیلو
A	۵۰	۱۰۰	۵۵	۱۲۰	۶۰	۱۲۵
B	۳۰	۵۰	۲۵	۷۰	۳۵	۶۰

(الف) GDP واقعی در سال ۱۳۹۱، ..... میلیارد دلار است. (ب) GDP اسمی در سال ۱۳۹۲، ..... میلیارد دلار است.

(پ) نرخ رشد سال ۹۱ چه قدر است؟

- (۱) الف) ۸۱۰۰- (ب) ۹۶۰۰- (پ) ۲۴ %
 (۲) الف) ۸۳۵۰- (ب) ۸۰۵۰- (پ) ۲۸ %
 (۳) الف) ۸۳۵۰- (ب) ۸۰۵۰- (پ) ۲۳ %
 (۴) الف) ۸۱۰۰- (ب) ۹۶۰۰- (پ) ۲۲ %

۴۴- انواع تولیدات یک کشور در شرق آسیا به دو گروه A و B تقسیم می شود. میزان تولید هر کدام و میانگین قیمت هر واحد از آن ها در جدول زیر آورده شده است. اگر سال ۱۳۹۰ سال پایه باشد و GDP اسمی سال ۹۱،۰۰۰ واحد پولی محاسبه شده باشد:
الف) میانگین قیمت تولید هر واحد از گروه B در سال ۱۳۹۱ چند واحد پولی است؟ ب) تولید ناخالص داخلی واقعی سال ۱۳۹۱ چه قدر است؟

کالا	میانگین سال ۱۳۹۰		میانگین سال ۱۳۹۱	
	مقدار	قیمت	مقدار	قیمت
A	۱۵۰ واحد پولی	۷۵ کیلو	۲۰۰ واحد پولی	۴۵ کیلو
B	۱۰۰ واحد پولی	۴۰۰ کیلو	؟	۳۵۰ کیلو

۱) الف) ۲۱۰- (ب) ۵۱۰۰۰ (۲) الف) ۱۲۰- (ب) ۴۱۷۵۰ (۳) الف) ۲۱۰- (ب) ۵۱۰۰۰ (۴) الف) ۱۲۰- (ب) ۴۱۷۵۰

۴۵- کدام گزینه در رابطه با کشوری که از لحاظ میزان درآمد و تولید ناخالص داخلی وضعیت مطلوبی دارد درست است؟

- ۱) در رابطه با رشد شاخص های توسعه انسانی وضعیت مطلوبی دارد.
۲) در رابطه با توزیع ثروت عادلانه پیشرفت خوبی داشته است.
۳) این کشور، کشوری توسعه یافته محسوب می شود.
۴) در زمینه رشد ثروت، پیشرفت خوبی داشته است.

۴۶- کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) اقتصاددانان به ما می گویند که شاخص های مربوط به رشد کمی اقتصاد و افزایش تولید ناخالص به تنهایی نمی تواند نشان دهنده میزان پیشرفت یک کشور باشد.
۲) بسیاری از کشورهایی که دارای رشد درآمد بالایی هستند، نظیر چین و آمریکا، گرفتار نابرابری درآمد.
۳) یکی از شاخص های سنجش وضعیت توزیع درآمد، شاخص درآمد سرانه است.
۴) پیشرفت کشور فقط محدود به رشد کمی آن، یعنی افزایش تولید ناخالص داخلی نیست.

۴۷- کدام گزینه پاسخ درست سؤالات زیر است؟

الف) از این شاخص برای نشان دادن پیشرفت هایی که در زمینه عدالت اقتصادی روی داده است، استفاده می شود.

ب) برای محاسبه شاخص توزیع درآمد، جمعیت چگونه در دهک ها تقسیم می شود؟

پ) به ترتیب کم ترین و بیش ترین درآمد در کم دهک ها جای می گیرد؟

۱) الف) GDP (ب) جمعیت در هر دهک به نسبت درآمد آن یکسان است (پ) دهک اول، دهک دهم

۲) الف) دهک ها (ب) در هر دهک ۱۰ درصد جمعیت جای می گیرد (پ) دهک دهم، دهک اول

۳) الف) دهک ها (ب) در هر دهک ۱۰ درصد جمعیت جای می گیرد (پ) دهک اول، دهک دهم

۴) الف) GDP (ب) در هر دهک ۱۰ درصد جمعیت جای می گیرد (پ) دهک دهم، دهک اول

۴۸- سهم دهک های اول، دوم و دهم کشوری در یک سال از درآمد ملی به ترتیب ۲، ۶ و ۲۴ درصد بوده، شاخص وضعیت توزیع درآمد بین مردم آن کشور، «چه عددی» است؟

۱) ۳ (۲) ۴ (۳) ۶ (۴) ۱۲

۴۹- در کشوری، نسبت های سهم دهک دهم به دهک اول جامعه از درآمد ملی در سال های ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴ به ترتیب ۷/۵، ۶، ۵/۵، محاسبه شده: وضع توزیع درآمد این کشور در «چه سالی» مناسب تر بوده است؟

۱) ۸۴ (۲) ۸۳ (۳) ۸۲ (۴) ۸۱

۵۰- جدول وضعیت توزیع درآمد یک کشور در سال گذشته سهم دهک اول را ۶ و دهک دهم را ۲۴ درصد نشان داده، برای ثابت ماندن عدد شاخص توزیع درآمد در سال جاری، اگر سهم دهک دهم برابر ۲۰ درصد شود، سهم دهک اول باید «چند درصد» باشد؟

۱) ۴ (۲) ۵ (۳) ۶ (۴) ۷

۵۱- اگر شاخص دهک ها در جدول توزیع درآمد ایران در سال ۱۳۷۷ مقدار ۵/۷۵ باشد، در چه صورتی وضعیت توزیع درآمد بهتر نشان داده می شود؟

۱) در صورت افزایش عدد ۵/۷۵ (۲) در صورت ثابت ماندن ۵/۷۵ (۳) در صورت کاهش ۵/۷۵ (۴) ارتباطی به شاخص ۵/۷۵ ندارد.

مربوط به سال ۱۹۹۸ میلادی جدول وضعیت توزیع درآمد در کشور (A)	
سهم دهک اول	؟
سهم دهک دوم	۵ درصد
سهم دهک سوم	۶ درصد
سهم دهک چهارم	۷ درصد
سهم دهک پنجم	؟
سهم دهک ششم	۹ درصد
سهم دهک هفتم	۱۰/۵ درصد
سهم دهک هشتم	۱۲/۵ درصد
سهم دهک نهم	؟
سهم دهک دهم	؟
۱۰۰ درصد جمعیت کشور	۱۰۰ درصد درآمد ملی کشور

۵۲- اطلاعات جدول مقابل، بیانگر وضعیت توزیع درآمد در کشور A مربوط به سال ۱۹۹۸ میلادی براساس «شاخص دهک ها» است. چنانچه تفاوت سهام «دهک اول و سوم» ۳ درصد، تفاوت سهام «دهک پنجم و هفتم» ۲/۵ درصد، تفاوت سهام «دهک نهم و پنجم» ۷ درصد و تفاوت سهام «دهک دهم و اول» ۲۱ درصد باشد. در این صورت سهم «دهک اول»، «دهک پنجم»، «دهک نهم» و «دهک دهم» چند درصد است؟ (سراسری ۹۰)

۱) سه- هشت- پانزده- بیست و چهار

۲) سه- هشت- چهارده و نیم- بیست و چهار و نیم

۳) دو و نیم- هشت و نیم- پانزده- بیست و چهار

۴) دو و نیم- هشت و نیم- چهارده و نیم- بیست و چهار و نیم

سهم دهک اول	۷ درصد
سهم دهک دوم	۷/۵ درصد
سهم دهک سوم	۸ درصد
سهم دهک چهارم	؟
سهم دهک پنجم	؟
سهم دهک ششم	؟
سهم دهک هفتم	؟
سهم دهک هشتم	۱۱ درصد
سهم دهک نهم	۱۲/۵ درصد
سهم دهک دهم	۱۶/۵ درصد
۱۰۰ درصد جمعیت کشور	۱۰۰ درصد درآمد ملی کشور

۵۳- اطلاعات مندرج در جدول مقابل، نشانگر وضعیت توزیع درآمد در کشور C در سال ۱۹۷۹ میلادی براساس «شاخص دهک‌ها» است چنانچه: تفاوت سهام «دهک اول و چهارم»: ۱/۵ درصد، تفاوت سهام «دهک دوم و پنجم»: ۲ درصد، تفاوت سهام «دهک ششم و نهم»: ۳ درصد و تفاوت سهام «دهک هفتم و دهم»: ۶/۵ درصد، سهام «دهک‌های چهارم، پنجم، ششم و هفتم» به ترتیب چند درصد است؟ (سراسری ۹۲ و ۹۶)

- (۱) هفت و نیم - هشت و نیم - نه و نیم - یازده
- (۲) هفت و نیم - هشت و نیم - نه - ده
- (۳) هشت و نیم - نه و نیم - نه و نیم - ده
- (۴) هشت و نیم - نه و نیم - ده - یازده

(سراسری ۸۹)

۵۴- در رابطه با شکل‌گیری «شاخص دهک‌ها» کدام عبارت نادرست است؟

- (۱) برای تشکیل این معیار، مردم کشور را به ده گروه جمعیتی مساوی تقسیم می‌کنند.
- (۲) در طبقه‌بندی این ده دهک، سطح درآمد از کم‌ترین به بیش‌ترین مد نظر قرار می‌گیرد.
- (۳) در این شاخص، دهک اول که ده درصد جمعیت را تشکیل می‌دهند، بیش‌ترین درصد «درآمد ملی» را در اختیار دارند.
- (۴) برای سنجش «وضعیت توزیع درآمد» در جوامع چندین معیار متفاوت وجود دارد که یکی از این معیارهای ساده و مفید «شاخص دهک‌ها» است.

سهم دهک اول	۴ درصد
سهم دهک دوم	۵ درصد
سهم دهک سوم	۷ درصد
سهم دهک چهارم	۹ درصد
سهم دهک پنجم	۱۸ درصد
سهم دهک دهم	۲۱ درصد

۵۵- جدول مقابل، بیانگر وضعیت توزیع درآمد کشور C در سال ۱۹۹۰ میلادی است. ارائه کدام شاخص: (سراسری ۹۴)

- (الف) بیانگر نامناسب بودن «توزیع درآمد» در این کشور است؟
- (ب) «توزیع درآمد» را در این کشور «مناسب‌تر» نشان می‌دهد؟
- (ج) شاخصی که برای مقایسه «وضعیت توزیع درآمد» مورد استفاده قرار می‌گیرد، چگونه محاسبه می‌شود؟

- (۱) الف) نسبت دهک اول به دهک دهم (ب) نسبت ده درصد بالا به چهل درصد پایین
- (۲) الف) نسبت دهک دوم به دهک اول (ب) نسبت ده درصد بالا به چهل درصد پایین
- (۳) الف) نسبت بیست درصد بالا به بیست درصد پایین (ب) نسبت ده درصد پایین به چهل درصد بالا
- (۴) الف) نسبت بیست درصد پایین به بیست درصد بالا (ب) نسبت ده درصد پایین به چهل درصد بالا

۵۶- مندرجات جدول زیر، مبین وضعیت توزیع درآمد در یک کشور فرضی در سال ۱۹۸۰ میلادی براساس شاخص دهک‌هاست، چنانچه:

سهم دهک اول	؟
سهم دهک دوم	۵ درصد
سهم دهک سوم	؟
سهم دهک چهارم	۷ درصد
سهم دهک پنجم	۷/۵ درصد
سهم دهک ششم	۸/۵ درصد
سهم دهک هفتم	؟
سهم دهک هشتم	۱۳ درصد
سهم دهک نهم	؟
سهم دهک دهم	۲۳ درصد
۱۰۰ درصد جمعیت کشور	۱۰۰ درصد درآمد ملی

(خارج از کشور ۹۶)

- تفاوت سهم دهک اول و دهم: ۱۹ درصد
تفاوت سهام دهک دوم و نهم: ۹/۵ درصد
تفاوت سهام دهک سوم و نهم: ۸/۵ درصد
اگر تفاوت سهام دهک اول و هفتم ۷/۵ درصد باشد. در این صورت سهم دهک اول و سهم دهک سوم و سهم دهک هفتم و سهم دهک نهم، به ترتیب چند درصد است؟
- (۱) چهار - شش - یازده - چهارده
  - (۲) چهار - شش - یازده و نیم - چهارده و نیم
  - (۳) سه و نیم - شش و نیم - یازده - چهارده
  - (۴) سه و نیم - شش و نیم - یازده و نیم - چهارده و نیم

۵۷- مندرجات جدول مقابل، بیانگر وضعیت توزیع درآمد در کشور A در سال ۱۹۸۰ میلادی براساس شاخص دهک‌ها است، چنان‌چه:

درآمد	دهک
؟	سهم دهک اول
؟	سهم دهک دوم
۶ درصد	سهم دهک سوم
۷ درصد	سهم دهک چهارم
۸ درصد	سهم دهک پنجم
۹ درصد	سهم دهک ششم
۱۰/۵ درصد	سهم دهک هفتم
۱۲/۵ درصد	سهم دهک هشتم
؟	سهم دهک نهم
؟	سهم دهک دهم
۱۰۰ درصد درآمد ملی	۱۰۰ درصد جمعیت کشور

(سراسری ۹۹)

تفاوت سهم دهک اول و چهارم: ۴ درصد

تفاوت سهام دهک دوم و هفتم: ۵/۵ درصد

تفاوت سهام دهک پنجم و نهم: ۷ درصد

تفاوت سهام دهک ششم و دهم: ۱۵ درصد باشد، در این صورت سهم دهک اول، دهک دوم و سهم دهک نهم و سهم دهک دهم به ترتیب چند درصد است؟

۱) سه - پنج - چهارده و نیم - بیست و سه و نیم

۲) سه - پنج - پانزده - بیست و چهار

۳) دو و نیم - شش - پانزده - بیست و سه و نیم

۴) دو و نیم - شش - پانزده - بیست و چهار

۵۸- در کدام گزینه، مؤلفه‌های شاخص توسعه انسانی نشان داده شده است؟

۱) میزان امید به زندگی در بدو تولد، میانگین سال‌های تحصیل، سرانه درآمد ناخالص ملی و شاخص‌های نابرابری تشکیل‌دهنده شاخص توسعه انسانی

۲) نرخ مرگ و میر نوزادان در بدو تولد، میانگین سال‌های تحصیل، سرانه درآمد ناخالص ملی، نرخ مرگ و میر نوزادان و تعداد دانشجویان کشور

۳) میزان امید به زندگی در بدو تولد، نرخ مرگ و میر نوزادان، تعداد دانشجویان کشور، نسبت درآمد خدمات به کشاورزی و درصد جمعیت شهرنشین

۴) نرخ مرگ و میر نوزادان، میانگین سال‌های تحصیل، ضریب به‌دست آوردن فرصت‌های شغلی و درآمد دهک‌های میانی جامعه به کل درآمد

۵۹- کدام گزینه نادرست است؟

۱) اگر معیارهای اندازه‌گیری رشد اقتصادی، یعنی رشد تولید ناخالص داخلی را با معیارهای اندازه‌گیری نابرابری درآمد و نیز سایر شاخص‌ها نظیر شاخص امید به زندگی، میزان سواد و یا شاخص‌های مربوط به بهداشت ترکیب کنیم، تصویری کامل‌تر از پیشرفت اقتصادی یک کشور به‌دست می‌آوریم.

۲) شاخص توسعه انسانی ترکیبی از شاخص‌هاست و از این‌رو تصویر بهتری از پیشرفت کشور ارائه می‌دهند.

۳) در گزارش توسعه انسانی، ایران در رتبه ۶۵ و جزو کشورهای با توسعه‌یافتگی بالا به‌شمار می‌رود.

۴) شاخص توسعه انسانی را با HDI و شاخص درآمد ناخالص ملی سرانه را با GNP نشان می‌دهند.

۶۰- کدام گزینه از موانع رشد و پیشرفت متوازن جامعه می‌باشد؟

۱) درآمدهای فعالیت‌های واسطه‌ای، درآمدهای فعالیت‌های خدماتی

۲) فعالیت‌های غیرمولد، زد و بندهای نامشروع و زیاده‌خواهی‌ها

۳) درآمدهایی که هیچ تولید کالایی به همراه ندارند.

۴) فعالیت‌های تولیدی با سود اقتصادی بالا

۶۱- به ترتیب عبارت‌های درست، نادرست، نادرست، درست و درست را مشخص کنید.

الف) شاخص‌های توسعه انسانی در کنار شاخص‌های رشد تولید، تصویر مناسب‌تری از پیشرفت یک کشور ارائه می‌کند.

ب) شاخص‌هایی مانند مبارزه با فساد، بهبود فضای کسب و کار، رشد علم و فناوری را در ارزیابی پیشرفت باید در نظر گرفت.

پ) تفاوت‌های بومی و محلی هیچ ربطی به شاخص‌های پیشرفت ندارد.

ت) در پیشرفت اقتصادی نباید به مؤلفه‌هایی مثل آداب و رسوم اهمیت دارد.

ث) عدالت اقتصادی و اجتماعی برای تمام کشورها و جوامع به یک میزان اهمیت دارد.

د) برخی از کشورها و سازمان‌های بین‌المللی در طول سده‌های گذشته، از شاخص‌های توسعه و همچنین نهادهایی که ظاهراً با هدف توسعه اقتصادی به وجود آمده‌اند، برای تحمیل الگوها و سبک زندگی غربی استفاده کرده‌اند.

۱) الف، ب، پ، ت، ث (۲) د، ب، ث، پ، الف (۳) الف، پ، ت، د (۴) ت، پ، الف، د، ب

۶۲- کدام گزینه پاسخ درست سؤالات زیر است؟

الف) الگوی بومی پیشرفت، چگونه الگویی است؟

ب) هدف شکل‌گیری الگوی پیشرفت اسلامی - ایرانی چیست؟

۱) الف) الگویی که با شرایط اقلیمی، تاریخی کشور سازگار باشد. ب) دستیابی به یک الگوی پیشرفت بومی که با فرهنگ ما سازگاری داشته باشد.

۲) الف) الگویی که با شرایط اقلیمی، تاریخی و کشور سازگار باشد. ب) رسیدن به بالاترین حد رشد و توسعه اقتصادی

۳) الف) الگویی که با شرایط رشد و پیشرفت و معیارهای جهانی هماهنگ باشد. ب) رسیدن به بالاترین حد رشد و توسعه اقتصادی

۴) الف) الگویی که با شرایط رشد و پیشرفت و معیارهای جهانی هماهنگ باشد. ب) دستیابی به یک الگوی پیشرفت بومی که با فرهنگ ما سازگاری داشته باشد.

فصل چهارم: اقتصاد در خانواده

اقتصاد در خانواده

خرج

حفظ

دخل

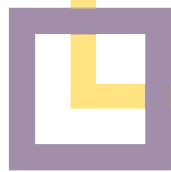
❖ بسیار اتفاق افتاده است که افرادی با نظم و انضباط مالی توانسته‌اند زندگی آرامی را از نظر اقتصادی سپری کنند و در مقابل، کسانی ثروت‌های فراوانی را در اندک زمانی نابود کرده‌اند.

به طور کلی در بُعد اقتصاد زندگی، سه اتفاق مهم می‌افتد؛ دخل، حفظ و خرج

- دخل یا کسب درآمد شامل فعالیت‌هایی می‌شود که بیش تر افراد برای درآمدزایی و پول درآوردن انجام می‌دهند.
  - حفظ و رشد درآمد؛ شامل فعالیت‌هایی نظیر پس‌انداز و سرمایه‌گذاری است.
  - خرج کردن؛ مربوط به حوزه برنامه‌ریزی مخارج و شیوه‌های مصرف است.
- سه اتفاق مهم بعد اقتصادی زندگی

تجزیه و تحلیل جدول هزینه‌ها

- ۶) پس از ثبت هزینه‌ها برای یک دوره، مجموع هر ستون را در زیر آن مشخص می‌کنیم. این مجموع به ما می‌گوید که چه میزان پول در هر گروه صرف کرده‌ایم. مثلاً جمع هزینه‌های خوراک، پوشاک و ... چقدر بوده است.
- ۷) از مجموع کل برای محاسبه درصد صرف‌شده برای هر دسته استفاده می‌کنیم و مقدار هزینه‌های برنامه‌ریزی شده و برنامه‌ریزی نشده را هم محاسبه می‌کنیم.
- اکنون با توجه به اطلاعات به‌دست آمده از جدول هزینه‌ها، باید به پرسش‌های زیر پاسخ داد.**
- ۱- برای کدام مخارج بیش تر از حد معمول هزینه شده؟
  - ۲- کدام یک از مخارج **برنامه‌ریزی** شده نبوده؟ (یعنی به صورت اتفاقی شکل گرفته است).
  - ۳- اگر به گذشته برگردیم، کدام یک از هزینه‌ها را **تغییر** می‌دهیم؟
  - ۴- کدام یک از هزینه‌ها، تصمیم‌گیری نادرستی بوده است؟
  - ۵- کدام یک از هزینه‌های برنامه‌ریزی نشده، تصمیم درستی بوده است؟
  - ۶- کدام یک از مخارج را می‌شود **ساده‌تر کاهش** داد؟ مخارج ثابت یا متغیر؟
  - ۷- در صورتی که برای یک کار ضروری پول داشته باشید، کاهش کدام یک از مخارج برای شما آسان‌تر است؟

نکته: کاهش هزینه‌های متغیر ساده‌تر است تا هزینه‌های ثابت

- ۱) درآمدها و مخارج را مشخص کنیم.
- ۲) درصدی از درآمد باید برای هزینه‌های **پیش‌بینی نشده** کنار گذاشته شود.
- ۳) هزینه‌های **ثابت و متغیر** را مشخص کنیم.
- ۴) در برنامه‌ریزی مالی به **هزینه فرصت** اهمیت داده شود.
- ۵) در برنامه‌ریزی باید به **هزینه‌های در رفته** که دیگر قابل بازگشت نیست توجه شود.
- ۶) هزینه‌های هر برنامه را میزان درآمدها مشخص می‌کند.

◆ به طور خلاصه می‌توان گفت
در بودجه‌بندی باید به این نکات توجه کرد

مراحل بودجه‌ریزی ماهانه

- می‌توان مراحل بودجه‌بندی را در **چهار مرحله** زیر خلاصه کرد:
- ۱- از هر **منبعی که درآمد** به دست آورید، آن درآمد را ماهیانه مشخص کنید و بنویسید.
  - ۲- هزینه‌های **متغیر و ثابت** خود را به صورت ماهیانه فهرست کنید.
  - ۳- مجموع درآمدها و هزینه‌ها را با یکدیگر مقایسه کنید.
  - ۴- اگر هزینه‌ها بیش تر از درآمد بود، **مخارج غیرضروری** را کم کنید یا فرصت‌هایی را که فراموش کردید، به نظر آورید تا درآمدها افزایش یابد.

تعیین سال خمسی در برنامه مخارج

دو واجب از واجبات مالی اسلامی: ● زکات ← است. ● خمس

- خمس**
- از واجبات مالی اسلام است.
  - هر درآمدی که به‌دست می‌آوریم، اگر بعد از یک‌سال از مجموع مخارج ما زیاد بیاید، به همان میزان که زیاد آمده است، مشمول خمس قرار می‌گیرد.
  - میزان خمس، یک پنجم (۲۰ درصد) از درآمد اضافه هر فرد است، به علاوه اقلام مصرفی که خریده‌ایم ولی استفاده نکردیم. (خمس مالیاتی ثابت است).
  - خمس مالیات اسلامی است.
  - خمس را به عنوان سهم امام و سهم سادات به مرجع تقلید یا نماینده او می‌دهیم.
  - پرداخت خمس موجب توزیع مجدد ثروت می‌شود و عدالت اقتصادی را در جامعه گسترش می‌دهد.
- باعث **توزیع مجدد** ثروت می‌شود.
- آثار و نتایج خمس**
- **عدالت** اقتصادی را در جامعه گسترش می‌دهد.
  - کسانی که توان کار و فعالیت اقتصادی ندارند، از منابع خمس استفاده می‌کنند.

- ✓ سال مالی، از همان روزی که **اولین درآمد به‌دست** می‌آید، آغاز می‌گردد.
- ✓ بعد از گذشت یک‌سال، درآمدی را که برایمان باقی‌مانده (پس‌انداز) به همراه اقلام مصرفی که خریده‌ایم ولی از آن استفاده نکردیم، محاسبه می‌کنیم و **۲۰ درصد** آن را به عنوان خمس پرداخت می‌کنیم.

فصل چهارم: درس دوازدهم | اقتصاد و خانواده

نکته: خمس مالیات ثابت با نرخ ۲۰ درصد است.

مسائل خمس

مثال ۱: فردی سالانه ۲۰۰ میلیون تومان درآمد دارد و مخارج سالانه او ۱۳۰ میلیون تومان است. میزان خمس پرداختی این فرد را محاسبه کنید: (عدد به میلیون است)

$$۲۰۰ - ۱۳۰ = ۷۰ \quad \text{میزان پس انداز سالانه}$$

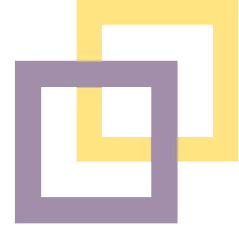
$$۷۰ \times \frac{۲۰}{۱۰۰} = ۱۴ \quad \text{میزان خمس پرداختی}$$

مثال ۲: درآمد سالانه یک فرد ۸۰ میلیون تومان است. این فرد در سال ۶۳ میلیون تومان هزینه داشته است هم‌چنین از سال قبل ۷ میلیون پس انداز برای او باقی مانده است. میزان خمس پرداختی این فرد را محاسبه کنید. (عدد به میلیون است)

$$۸۰ - ۶۳ = ۱۷ \quad \text{پس انداز سال}$$

$$۱۷ + ۷ = ۲۴ \quad \text{جمع پس انداز با سال قبل}$$

$$۲۴ \times \frac{۲۰}{۱۰۰} = ۴/۸ \quad \text{میزان خمس}$$

فصل چهارم: درس دوازدهم | اقتصاد و خانواده

تعاریف و اصلاحات

- ۱- سه رکن اصلی اقتصاد خانواده ← دخل، حفظ و خرج
- ۲- انواع هزینه‌ها ← هزینه‌های ثابت و متغیر
- ۳- تأمین هزینه‌های یک فعالیت ضروری پیش‌بینی نشده ← این هزینه‌ها را، از هزینه‌های متغیر تأمین می‌کنیم.
- ۴- مراحل بودجه‌بندی ← (۱) جمع درآمدها (۲) ثبت هزینه‌های ثابت و متغیر (۳) مقایسه درآمدها و هزینه‌ها (۴) جبران کسری درآمد با کاهش هزینه‌های غیرضروری
- ۵- خمس ← یک مالیات اسلامی با نرخ ثابت ۲۰ درصد است.
- ۶- مواردی که خمس به آن تعلق می‌گیرد ← درآمد باقی مانده از مجموع مخارج سالانه به علاوه اقالام مصرفی که خریداری کرده‌ایم ولی پس از یک سال استفاده نشده است. (البته در فقه اسلامی خمس به هفت مورد تعلق می‌گیرد.)*
- ۷- سال مالی ← سال مالی از همان روزی که اولین درآمد به دست می‌آید آغاز می‌گردد.
- ۸- پرداخت خمس ← خمس به عنوان سهم امام و سهم سادات به مرجع تقلید یا نماینده او داده می‌شود.

درس دوازدهم

«پرسش‌های چهارگزینه‌ای»

۱- کدام گزینه، در رابطه با سه اتفاق مهم بعد اقتصادی زندگی درست است؟

- (۱) دخل، حفظ و خرج: دخل یا کسب درآمد ← شامل فعالیت‌هایی می‌شود که بیش تر افراد برای درآمدزایی و پول درآوردن انجام می‌دهند. خرج کردن ← مربوط به حوزه برنامه‌ریزی مخارج و شیوه‌های مصرف است. حفظ و رشد درآمد ← شامل فعالیت‌هایی نظیر پس‌انداز و سرمایه‌گذاری است.
- (۲) سود، هزینه، درآمد: سود ← اختلاف درآمد و هزینه است. هزینه ← شامل تمام پول‌هایی است که خرج تولید می‌شود. درآمد ← تمام پول‌های حاصل از فروش کالا و خدمات است
- (۳) دخل، حفظ و خرج: دخل ← پولی است که می‌توانیم آن را پس‌انداز کنیم. حفظ ← سرمایه اولیه است که باید در طول زمان حفظ شود. خرج ← مربوط به حوزه برنامه‌ریزی مخارج و چگونگی حفظ آن است.
- (۴) سود، هزینه و درآمد: سود ← از جمع پس‌اندازها حاصل می‌شود. هزینه ← جمع پرداخت‌های نقدی و غیرنقدی است. درآمد ← پول حاصل از فروش کالا و خدمات است.

۲- کدام گزینه پاسخ درست سوالات زیر است؟

الف) برای مدیریت بهتر موجودی پولمان، ابتدا باید چه اقدامی انجام دهیم؟

ب) برای درست کردن جدول هزینه ابتدا باید چه کنیم؟

پ) هزینه‌ها را از نظر تکرار شدن یا عدم تکرار چگونه تقسیم‌بندی می‌کنند؟

- (۱) الف) تمام مخارجی که در یک دوره داریم فهرست می‌کنیم. ب) مخارج غیرضروری را حذف می‌کنیم. پ) ثابت و متغیر
- (۲) الف) درآمدهای مختلف خود را محاسبه و جمع می‌کنیم. ب) مخارج غیرضروری را حذف می‌کنیم. پ) ضروری و غیرضروری
- (۳) الف) تمام مخارجی را که در یک دوره داریم فهرست می‌کنیم. ب) انواع مخارج را مشخص می‌کنیم. پ) ثابت و متغیر
- (۴) الف) درآمدهای مختلف خود را محاسبه و جمع می‌کنیم. ب) انواع مخارج را مشخص می‌کنیم. پ) ضروری و غیرضروری
- ۳- اگر جمع کل هزینه‌های پوشاک در یک دوره برابر با ۲ میلیون تومان و هزینه مسکن برای همین دوره، برابر با ۳۳ میلیون تومان باشد و هزینه‌های فعالیت‌های خدماتی برابر با ۱۵ میلیون تومان باشد، محاسبه کنید هزینه مسکن چند درصد از هزینه‌ها را به خود اختصاص داده است؟

(۱) ۳۳ درصد

(۲) ۹۳ درصد

(۳) ۸۰ درصد

(۴) ۶۶ درصد

۴- برای محاسبه درصد هزینه مصرف شده در هر گروه، چگونه عمل می‌کنیم؟

- (۱) نسبت به جمع درآمد محاسبه می‌کنیم.
- (۲) نسبت به کل هزینه‌ها محاسبه می‌کنیم.
- (۳) نسبت به هزینه‌های دیگر محاسبه می‌کنیم.
- (۴) هزینه انجام شده را منهای هزینه کل و ضرب در صد می‌کنیم.
- ۵- با توجه به اطلاع جدول زیر به سوالات پاسخ دهید.

الف) جمع هزینه‌های انجام شده چقدر است؟

ب) اگر درآمد این فرد ۵۰ میلیون باشد، این فرد چه مقدار پس‌انداز یا کسری درآمد دارد؟

پ) هزینه خدمات رفاهی، چند درصد از هزینه‌های کل می‌باشد؟

ت) این فرد اگر بخواهد یک دستگاه ماشین لباسشویی به قیمت ۴ میلیون تومان بخرد، هزینه فرصت این مقدار چیست؟

- (۱) الف) ۳۳/۰۹ ب) ۶/۹ پ) ۶/۹ درصد ت) از پس‌انداز خود به مقدار ۴ میلیون باید چشم‌پوشی کند.
- (۲) الف) ۳۳/۹۰ ب) ۶/۱ پ) ۶/۸ درصد ت) از پس‌انداز خود به مقدار ۴ میلیون باید چشم‌پوشی کند.
- (۳) الف) ۳۳/۹۰ ب) ۶/۹ پ) ۶/۸ درصد ت) پایه درآمد خود را ۴ میلیون افزایش دهد.
- (۴) الف) ۳۳/۰۹ ب) ۶/۱ پ) ۶/۹ درصد ت) باید درآمد خود را ۴ میلیون افزایش دهد.

نوع خرج	مقدار به میلیون تومان
پس‌انداز	۲
اجاره خانه	۶/۵
خدمات رفاهی	۳
قبوض	۱۵
غذا	۲/۲۵
حمل و نقل	۵/۵۰
بیمه	۱/۵۶
امور خیریه	۰/۷۷
پوشاک	۰/۸۰
بازپرداخت وام	۰/۵۵
تفریحات	۲
خدمات منزل	۱/۵
سایر	۱/۶۶

درس دوازدهم

«پرسش‌های چهارگزینه‌ای»

۶- درآمد سالیانه یک کارمند ۴۷ میلیون تومان است. او از سال گذشته توانسته ۵ میلیون تومان پس‌انداز کند، چنانچه مخارج سالانه او مطابق با جدول مقابل باشد:

نوع هزینه (خرج)	مقدار به میلیون تومان
اجاره خانه	۷
خدمات رفاهی	۴
قبوض مصرفی	۳/۵
غذا	۵
حمل و نقل	۴/۲۰
بیمه	۱/۵۶
بنزین	۰/۷۷
امور خیریه	۰/۸۰
پوشاک	۰/۵۵
بازپرداخت وام	۴/۵۰
تفریحات	۲/۵
خدمات منزل	۱/۷
سایر	۱/۴۲

الف) میزان مخارج سالانه ی او را محاسبه کنید.

ب) در پایان سال مالی چقدر پس‌انداز یا کسری درآمد داشته است؟

پ) برای افزایش پس‌انداز یا کاهش کسری درآمد چه کاری باید انجام دهد؟

۱) الف) ۴۲/۲ ب) ۹/۵ پ) باید مدیریت بودجه داشته باشد.

۲) الف) ۳۷/۵ ب) ۹/۵ پ) باید هزینه‌های ثابت خود را کم کند.

۳) الف) ۴۲/۲ ب) ۱۴/۵ پ) باید هزینه‌های ثابت خود را کم کند.

۴) الف) ۳۷/۵ ب) ۱۴/۵ پ) باید مدیریت بودجه داشته باشد.

۷- درآمد سالیانه شخصی ۳۴ میلیون تومان است، او از سال گذشته ۳ میلیون تومان پس‌انداز دارد و مخارج سالیانه او به شرح جدول روبه‌روست:

نوع خرج	مقدار به میلیون تومان
اجاره خانه	۶/۵
خدمات رفاهی	۳/۵
قبوض مصرفی	۱/۲۵
غذا	۲/۷۵
حمل و نقل	۱/۵
بیمه	۱/۲۲
بنزین	۱/۸۸
امور خیریه	۰/۳۱
پوشاک	۰/۵۹
بازپرداخت وام	۱/۵
تفریحات	۱/۵
خدمات منزل	۰/۵
سایر	۲

الف) با احتساب پس‌انداز، درآمد او بیش تر است یا مخارجش و به چه میزان؟

ب) اگر ایشان تصمیم بگیرند که یک تور تفریحی ۳ روزه به جنگل بکری در شمال

ایران با هزینه ۱/۵ میلیون تومان بروند، چه اتفاقی رخ می‌دهد؟

پ) خمس پرداختی ایشان در پایان سال چه قدر است؟

۱) الف) ۹ میلیون تومان بیش تر از دخل خود خرج کرده. ب) پس‌انداز ایشان به ۱/۵ تنزل می‌یابد.

پ) ۲,۴۰۰,۰۰۰ تومان

۲) الف) ۱۲ میلیون تومان کم تر از دخل خود خرج کرده. ب) از ۱۲ میلیون باقی‌مانده درآمد، ۱/۵

میلیون تومان کم می‌شود. پ) ۲,۴۰۰,۰۰۰ تومان

۳) الف) ۳ میلیون تومان کم تر از دخل خود خرج کرده. ب) ایشان توان اقتصادی تحمل هزینه سفر را

ندارد. پ) ۶,۰۰۰,۰۰۰ تومان

۴) الف) ۶ میلیون تومان بیش تر از دخل خود خرج کرده. ب) ایشان دچار کمبود بودجه می‌شود. پ)

۶,۰۰۰,۰۰۰ تومان

۸- کدام گزینه در رابطه با مراحل بودجه‌بندی ماهانه نادرست است؟

۱) هزینه‌های متغیر و ثابت خود را به صورت ماهیانه فهرست می‌کنیم.

۲) هزینه‌های فرصت با یکدیگر جمع کرده و مقایسه کنیم.

۳) مجموع درآمدها و هزینه‌های خود را ماهیانه با یکدیگر مقایسه می‌کنیم.

۴) اگر هزینه‌ها بیش تر از درآمد بود، مخارج غیرضروری را کم کنید.

۹- در صورتی که در بودجه‌بندی، هزینه‌ها بیش تر از درآمدها شود، چه باید کرد؟

۱) از هزینه‌های ضروری بکاهیم تا شرایط متعادل شود.

۲) از پس‌اندازهای سال‌ها یا دوره‌های قبل استفاده کنیم.

۳) مخارج غیرضروری را کم کنیم و یا فرصت‌هایی را که فراموش کرده‌ایم، محاسبه کنیم بررسی می‌کنیم.

۴) هزینه‌های فرصت و هزینه‌های فرصت از دست رفته را مدنظر قرار دهیم تا بودجه به تعادل برسد.

درس دوازدهم

«پرسش‌های چهارگزینه‌ای»

۱۰- با توجه به گزاره‌های زیر به ترتیب جملات درست، درست، نادرست، نادرست و نادرست را مشخص کنید.
 الف) خمس و زکات دو واجب از واجبات مالی اسلامی است.
 ب) خمس شامل درآمدهای کشاورزی و دامداری می‌شود و بقیه درآمدها مشمول زکات است.
 پ) خمس یک مالیات اسلامی با نرخ تصاعدی است و به صورت میانگین ۲۵ درصد است.
 ت) هر درآمدی که به دست می‌آوریم، اگر بعد از یک سال از مجموع مخارج ما زیاد بیاید، به همان میزان که زیاد آمده است، مشمول خمس می‌شود.

ث) خمس را باید به دولت پرداخت کرد.

۱) الف-ب، ت، ث (۲) ب، پ-الف، ب (۳) ث، ب-ت، پ (۴) الف، ت-ب، پ

۱۱- کدام گزینه از دستاوردهای پرداخت خمس نیست؟

۱) پرداخت خمس موجب توزیع مجدد ثروت می‌شود.

۲) پرداخت خمس، عدالت اقتصادی را به همراه دارد.

۳) خمس از منابع درآمد پایدار دولت است.

۴) به کسانی که توان کار و فعالیت اقتصادی ندارند، کمک می‌کند تا ادامه حیات دهند.

۱۲- سال خمسی (سال مالی) چگونه مشخص می‌شود؟

۱) سال مالی از همان روزی که اولین درآمد را به دست آوردیم، آغاز می‌شود.

۲) سال مالی از همان روزی که اولین هزینه‌ها را انجام دادیم، آغاز می‌شود.

۳) با شکل‌گیری اولین پس‌انداز، سال مالی آغاز می‌شود.

۴) از زمانی که شروع به کار کردیم، سال مالی آغاز می‌شود.

۱۳- به کدام یک از موارد زیر خمس تعلق نمی‌گیرد؟

۱) مازاد درآمد سالانه (۲) اقلام مصرفی که خریده‌ایم ولی از آن استفاده نکرده‌ایم.

۳) پس‌اندازی که از درآمدهای به دست آمده، حاصل شده است. (۴) ۲۰ درصد از مجموع درآمدهای به دست آمده.

۱۴- درآمد سالیانه یک فرد معادل ۸۳ میلیون تومان است، مجموع هزینه‌های این فرد برابر با ۶۰ میلیون تومان است و میزان پس‌انداز او

از سال قبل برابر با ۱۷ میلیون تومان است. میزان خمس این فرد چقدر است؟

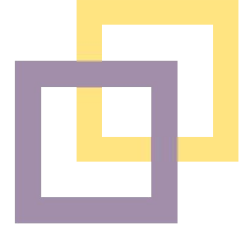
۱) ۸ میلیون (۲) ۱۶/۶ میلیون (۳) ۳/۴ میلیون (۴) ۴/۶ میلیون

۱۵- اگر میزان خمس پرداختی یک فرد برابر ۴/۵ میلیون تومان باشد پس‌انداز این فرد چقدر است؟

۱) ۲۲/۵ میلیون (۲) ۴۵ میلیون (۳) ۱۰۰ میلیون (۴) ۴۴/۵ میلیون

۱۶- فردی ۴۰۰ هزار تومان خمس پرداخت کرده است، اگر درآمد این فرد ۱۰ میلیون تومان باشد، مخارج او چقدر است؟

۱) ۸ میلیون (۲) ۲ میلیون (۳) ۱۴ میلیون (۴) ۲۴ میلیون

فصل چهارم: درس سیزدهم | تصمیم‌گیری در مخارج

درس ۱۳: تصمیم‌گیری در مخارج

نقشه راه

- کسی که **مدبرانه و هوشمندانه** خرید می‌کند و قیمت‌ها و محصولات را ارزیابی می‌کند، **می‌تواند** با صرفه‌جویی، کالاها و خدمات با **کیفیت‌تری** تهیه کند.
- کالاهای را که برای خرید انتخاب می‌کنیم، با داشتن معیار یا یکدیگر مقایسه و هوشمندانه انتخاب می‌کنیم.

طرح مسئله

- ◊ برای خرید باید، برنامه بودجه‌ای خود را با برنامه خرید خود، انطباق دهیم.
- ◊ خرید هوشمندانه به انسان کمک می‌کند تا بتواند از **صرفه‌جویی** صورت گرفته، هزینه‌های فعالیت‌های دیگر را تأمین کند.
- ◊ مهارت مدیریت مخارج و خرید از جمله مهارت‌هایی است که برخی افراد در سنین بزرگسالی نیز ندارند و برای کوچک‌ترین خرید بسیار تردید می‌کنند و حتی بعد از خرید هم پشیمان می‌شوند.

خرید هوشمندانه

- خرید باید **آگاهانه** و **هوشمندانه** باشد.
- این خرید از روی **هوس** است.
- این خرید **بدون تفکر** است.
- این خرید از روی **احساسات آنی** است.
- این نوع خرید عمدتاً **پشیمانی** همراه دارد.
- ویژگی‌های خرید غیر هوشمندانه
- **مثالی برای خرید ناآگاهانه** ← در راه برگشت از مدرسه چون خیلی گرسنه‌ایم با این که می‌دانیم در خانه مادر برایمان غذای سالم و خوشمزه‌ای آماده کرده، نمی‌توانیم جلوی خودمان را بگیریم و خیلی زود همه پول‌های توی جیبمان را به هله هوله تبدیل می‌کنیم.
- **خرید هوشمندانه، خیلی دشوار نیست** ← فقط به این نکته باید توجه کرد که ما اکنون به عنوان عضوی از یک خانواده و عضو یک جامعه در حال خرید کردن
- هستیم **پس اگر** ← به فکر رونق و پیشرفت اقتصادی خود هستیم ← این پیشرفت اقتصادی در **گرو (۱) خانواده (۲) جامعه** است.
- برای خرید هوشمندانه، مراقب باشیم که **نقش اجتماعی** خود را در میدان اقتصاد فراموش نکنیم.

فصل چهارم: درس سیزدهم | تصمیم‌گیری در مخارج

مراحل یک خرید هوشمندانه

۱- طرح دقیق مشکل

مشکل و مسئله خودتان را دقیق مشخص کنید. برای این کار باید به سؤال‌های زیر پاسخ داد:

الف) دقیقاً به چه چیزی نیاز دارید؟

ب) بررسی کنید که آیا آن چه می‌خواهید، نیاز است یا خواسته؟

پ) از چه راه‌هایی می‌توان آن نیاز و خواسته‌ها را برطرف کرد؟

ت) آیا راه‌های دیگر غیر از خرید کردن وجود دارد؟

۲- تعیین بودجه (قید بودجه)

در این مرحله، باید مشخص کنید چه میزان قرار است هزینه کنید.

۳- بررسی و تحلیل گزینه‌های موجود

در این مرحله، باید مشخص کنید، که چه گزینه‌هایی در سطح پولی که شما می‌خواهید هزینه کنید، وجود دارد. (برای این کار می‌توانید از وب‌سایت‌ها و فروشگاه‌های اینترنتی استفاده کنید. موارد را در لیستی یادداشت کنید.)

۴- مشخص کردن ویژگی‌های محصول

در این مرحله ویژگی‌های کالای هدف را مشخص کنید. ویژگی‌های کالاهای هدف را می‌توانید در سه دسته تقسیم‌بندی کنید.

الف) ویژگی‌هایی که می‌خواهید حتماً در کالای هدف باشد.

ب) ویژگی‌هایی که اگر باشد بهتر است.

پ) ویژگی‌هایی که اصلاً نمی‌خواهید باشد.

۵- بررسی و مقایسه گزینه‌ها با هم

در این مرحله با استفاده از جدول خرید مقایسه‌ای، گزینه‌های مختلف را بررسی کنید.

۶- انتخاب و تصمیم نهایی

در این مرحله، انتخاب می‌کنیم و می‌خریم.

خرید مقایسه‌ای

منظور از خرید مقایسه‌ای ← فرآیند بررسی قیمت‌ها و ویژگی‌های محصولات مشابه قبل از تصمیم‌گیری برای خرید است.

نکته ← هر چه کالا یا خدمات گران‌تر و پیچیده‌تر باشد، نیاز بیش‌تری به خرید هوشمندانه وجود دارد.

در خرید مقایسه‌ای ← باید گزینه‌های مختلف را قبل از انتخاب با هم مقایسه کنید.

۱- ویژگی

۲- اندازه‌ها

۳- کیفیت محصول

۴- هویت محصول

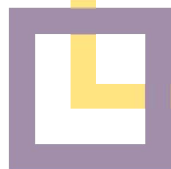
۵- عملکرد محصول

۶- قیمت محصول

۷- خدمات پس از فروش

در خرید مقایسه‌ای عوامل مختلفی

در نظر گرفته می‌شود از جمله تفاوت در

فصل چهارم: درس سیزدهم | تصمیم‌گیری در مخارج

مراحل شکل‌گیری یک خرید مقایسه‌ای

۱- تعریف مسئله

شامل بیان این‌که واقعاً برای رفع چه مشکلی یا حل چه مسئله‌ای نیاز به خرید و مصرف دارید؛ مثلاً برخی افراد بدون دانستن عکاسی برای خرید دوربین حرفه‌ای برنامه‌ریزی می‌کنند. این خرید مناسبی برای آن‌ها نیست، بلکه برای این کار یک دوربین ساده نیز کافی است.

۲- فهرست گزینه‌ها

شامل مواردی که می‌توان مشکل را رفع یا مسئله را حل کند.

۳- تعیین معیارها

معیارهایی که عملاً برای افراد هنگام انتخاب مهم است؛ مثلاً در خرید یخچال ← جادار بودن، مصرف انرژی، سهولت تعمیرات و زیبایی ظاهری و نیز ایرانی بودن محصول برای خرید مهم است.

۴- ارزیابی

سنجش گزینه‌ها براساس معیارهای مختلف که اغلب براساس جدول خرید انجام می‌شود.

۵- تصمیم‌گیری

انتخاب گزینه ی نهایی

جدول خرید مقایسه‌ای

➤ ابتدا کالاها یا خدمات مختلف را می‌نویسیم و معیارهای مدنظر خود را فهرست می‌کنیم، سپس به هر یک از کالاها و خدمات از نقطه نظر معیارهای تعیین شده امتیاز می‌دهیم و در خاتمه انتخاب می‌کنیم.

فعالیت فردی در کلاس

فرض کنید که باید یخچال بخرید و دو گزینه هم پیش رو دارید. برای این خرید، جدول خرید مقایسه‌ای را پر کنید و سپس تصمیم به خرید کنید.

معیار (۱): گنجایش	معیار (۲): مصرف انرژی	معیار (۳): ارتفاع	معیار (۴): برفک	معیار (۵): کشور سازنده	گزینه‌های موجود در بازار
۳۰۰ لیتر	B	۱۸۰	ندارد	ایران	گزینه (۱): یخچال ایرانی
۲۹۰ لیتر	A	۱۸۵	ندارد	کره	گزینه (۲): یخچال خارجی
طرف یخچال ایرانی بیش تر است.	مصرف انرژی یخچال خارجی مناسب‌تر است	برای خانه ما یخچال ایرانی بهتر است	یکسان	تولید داخلی ارجحیت دارد	نتیجه مقایسه

• باتوجه به شرایط و مقایسه‌ای که صورت گرفت، یخچال داخلی از امتیاز بیش تری برخوردار است.

درس زندگی

کالاها دارای هویت و شناسنامه هستند ← کشور سازنده، ارزش کالا و ...

✓ کالاهای ایرانی

- این کالاها در ایران و یا توسط شرکت‌های ایرانی تولید می‌شوند.
- سرمایه‌گذاران ایرانی برای تولید این کالاها سرمایه‌گذاری می‌کنند.
- نیروی کار و مهندسی تولید این کالاها ایرانی هستند.

✓ اما، برخی از خریداران

- برخی از خریداران، هنگام خرید کالاها، به هویت و ملیت کالاها توجهی نمی‌کنند و مشابه خارجی کالاها را ترجیح می‌دهند.
- بعضی از مردم بدون آن که حتی یک بار کالای ایرانی را تجربه کرده باشند، کالای ایرانی را بی‌کیفیت می‌نامند.

مزایای خرید کالای ایرانی

- خرید این کالاها به نفع اقتصاد خانواده است.
- خرید کالای ایرانی به نفع اقتصاد ملی است.
- خرید کالای ایرانی باعث ادامه چرخه تولید آن می‌شود.
- خرید کالای ایرانی مانع بیکار شدن کارگران و دلسرد شدن کارآفرینان می‌شود.

فصل چهارم: درس سیزدهم | تصمیم گیری در مخارج

۵- خرید کالاهای ایرانی مانع شکل گیری رکود اقتصادی در کشور می شود.

مزایا و معایب خرید مقایسه‌ای

مزایا و منافع خرید مقایسه‌ای	معایب خرید مقایسه‌ای
<p>۱- امکان صرفه جویی و پس انداز بخشی از پولمان فراهم می شود. زیرا در صورت مقایسه درست معمولاً هزینه‌های کم تری پرداخت می شود.</p> <p>۲- ویژگی‌ها یا ارزش بیش تری با همان مقدار پول دریافت می کنید.</p> <p>۳- محصولی با کیفیت و با عملکرد بهتر می خریم.</p> <p>۴- با مقایسه کالاها با یکدیگر، اطلاعاتمان درباره ویژگی‌های آن کالا بیش تر می شود.</p> <p>۵- نسبت به خرج کردن پول خود احساس آرامش بیش تری می کنیم.</p>	<p>۱- زمان بر بودن؛ خرید مقایسه‌ای زمان بر است؛ این زمان را می توانستیم برای کسب درآمد، انجام کارهای سرگرم کننده یا رسیدگی به خانواده صرف کنیم.</p> <p>۲- هزینه بر بودن؛ ممکن است خرید مقایسه‌ای هزینه بر باشد، مانند هزینه‌هایی که برای تماس تلفنی یا سوخت خودرو برای بازدید از فروشگاه‌های مختلف صرف می کنیم.</p> <p>۳- غیراقتصادی بودن؛ ممکن است پس انداز حاصل از خرید مقایسه‌ای، به ویژه برای اقلام با قیمت پایین، کم تر از هزینه‌های زمان، بنزین یا سایر هزینه‌های دیگر برای کسب اطلاعات باشد.</p>

روش های فروش

فروشندهگان از روش‌ها و فنون مختلفی برای تحریک و تشویق خریداران به خرید کالا و خدمات استفاده می کنند، آشنایی با این فنون می تواند به تصمیم گیری درست در خرید کمک کند.

برخی از این فنون عبارتند از تبلیغات کاذب، بزرگنمایی، قسم خوردن، ارائه اطلاعات نادرست و ...

الگوی خارج کردن

✓ داشتن اصل و الگو در انتخاب‌های اقتصادی و از جمله در خرج کردن، یک ضرورت است.

- یک ضرورت است.
  - نشان دهنده شخصیت منطقی و عقلانی است.
  - در برنامه ریزی‌های اقتصادی، کمک شایانی می کند.
- ✓ داشتن یک الگوی مناسب برای خرید

✓ انسان‌هایی که از روی هوس تصمیم می گیرند و زندگی هوس بازانه‌ای دارند، نمی توانند به الگوی مشخص برای خرج کردن دست یابند و همواره در زندگی خود با مشکلاتی دست به گریبان‌اند.

مزایای قناعت و ساده زیستی

- ۱- این ویژگی به انسان کمک می کند تا بخشی از درآمد خود را برای مصارف مهم تر پس انداز کند.
  - ۲- این ویژگی به انسان کمک می کند تا با آرامش روحی و روانی، انتخاب اقتصادی مناسبی در زندگی تجربه کند.
- طمع ← باعث خوار شدن و ضعف انسان می شود.
- داشتن زندگی ساده و همراه با قناعت ← (۱) روح انسان را آرام می کند. (۲) چشمه‌های شادی را در قلب ما می جوشاند. (داستان نقل شده از شبلی در این رابطه است).
- حضرت علی (ع) می فرماید ← کسی که به دنبال آرامش است، قناعت بورزد.
- قناعت به معنای تلاش نکردن در راه توسعه اقتصادی زندگی نیست؛ بلکه به معنای ترک حرص و طمع و رضایت درونی از نعمتهایی است که خداوند در اختیارمان قرار داده است.

مصرف گرایی و مخارج تجملی

برخی از اقتصاددانان و جامعه‌شناسان ← از بیماری‌ای به نام مصرف گرایی و مخارج تجملی سخن می گویند. آن‌ها (برخی از اقتصاددانان) معتقدند ← گروه زیادی از مردم آرامش و لذت را در خرج کردن و استفاده بیش تر از کالاها و حتی به رخ کشیدن آن می بینند.

این گروه از انسان‌ها، معمولاً در زندگی کم تر به آرامش می رسند ← همیشه کسی هست که بیش تر از آن‌ها دارد و بیش تر از آن‌ها از امکانات استفاده می کند و اگر بخواهند با او در میزان خرج کردن و مصرف کردن رقابت کنند، همواره در رنج نرسیدن باقی می مانند.

فصل چهارم: درس سیزدهم | تصمیم‌گیری در مخارج

مصرف مسئولانه

- ◆ براساس گزارش **فانو** (سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد) ← سالیانه حدود ۱/۳ میلیارد تن از مواد غذایی تولید شده برای مصرف انسان در جهان دورریخته می‌شود. این مقدار، یک سوم کل محصول غلات جهان را شامل می‌شود.
- ◆ **اتلاف محصولات غذایی در ایران** ← بعضی از گزارش‌ها نشان از آن دارد که در ایران اتلاف مواد غذایی بسیار فراتر از متوسط جهانی است.
- ◆ سالانه ده‌ها هزار قلم کالا در حجم‌های مختلف تولید می‌شود و به مصرف خانواده‌ها می‌رسد. با مشاهده رفتار مصرفی افراد جامعه و ملاحظه ویژگی، کیفیت و نوع کالاها می‌توان گفت همه ساله بخشی از کالاهای تولید شده بدون بهره‌برداری صحیح تلف می‌شوند.
- ◆ مفهوم **اتلاف** ← به معنای دور ریختن و هدر دادن منابع است.
- ◆ مقایسه **اسراف و اتلاف** ← اسراف مفهومی عام‌تر از اتلاف دارد.

- ◆ **موارد اسراف**
  - بلا استفاده گذاشتن اموال
  - مصرف بیجا
  - مصرف در معصیت
  - مصرف فراتر از سطح زندگی عمومی
  - مصرف فراتر از توان مالی
  - عدم رعایت اولویت در به کارگیری سرمایه‌های شخصی و ملی

- مصرف به معنای **تغییر و تبدیل** چیزی به چیز دیگر است.
- ◆ **معنای مصرف**
  - **مثال:** غذایی که مصرف شده ← تبدیل به انرژی در بدن می‌شود ← این انرژی در مرحله بعد به کاری تبدیل می‌شود ← محصول کار ما در کالایی که مجدداً به مصرف فرد دیگری می‌رسد ظاهر می‌شود.
  - در محیط زیست دائماً این تغییرات رخ می‌دهد.
  - **در طبیعت** ← منابع غذایی که یک درخت آن را مصرف می‌کند ← به میوه تبدیل می‌شود.

- ◆ **مصرف مسئولانه** ← مصرفی است که اجازه می‌دهد، چرخه تبدیل‌ها و تغییرات طبیعی همواره ادامه پیدا کند و متوقف نشود.
- ◆ مثالی برای مصرف صحیح و مسئولانه از یک طرف و **مصرف غیرمسئولانه** از طرف دیگر ← استفاده از ظروفی که به راحتی در طبیعت تجزیه می‌شوند و به چرخه تبدیل و تغییر آسیبی نمی‌زنند. **در مقابل** ← ظروف پلاستیکی یا فلزی که، سال‌ها در طبیعت می‌مانند و عملاً به چیز دیگری تبدیل نمی‌شوند و به محیط‌زیست آسیب می‌زنند.
- ◆ **یکی از روش‌های مصرف مسئولانه، روش «۶ ب» است**
  - **بهبینه مصرف کردن** ← از حداقل منابع به حداکثر تولید برسیم یا با انرژی کمتر به دست آورد بیش تری رسیدند.
  - **بازیافت** ← ادامه فرایند تولید است، می‌توان گفت پردازش مجدد و تبدیل یک کالا به کالای دیگر
  - **بازسازی** ← تعمیر و استفاده مجدد از یک کالا
  - **بازداشتن** ← جلوگیری از اسراف و زیاده‌روی، نه گفتن به خرید چیزهایی که نیاز نداریم.
  - **بازتفکر** ← تبدیل یک کالا به کالای دیگر
  - **بازمصرف** ← استفاده چندباره از کالا
- ◆ **نه گفتن به خرید چیزهایی که نیاز نداریم و یا مضرند**، یافتن راه‌های بهتر، پردازش مجدد و تبدیل یک کالا به کالایی دیگر، کم تر مصرف کردن یا با انرژی کم تر ولی دستاورد بیش تر مصرف کردن، استفاده از چیزی بیش از یک بار، درست کردن چیزی که خراب و یا از کار افتاده است، همه از موارد روش «۶ ب» به شمار می‌روند.

فصل چهارم: درس سیزدهم | تصمیم‌گیری در مخارج

تعاریف و اصطلاحات

- ۱- پیامد خرید هوشمندانه ← صرفه‌جویی در هزینه‌ها و پس‌انداز پولمان
- ۲- ویژگی خرید خوب ← خرید خوب، خریدی آگاهانه و هوشمند است.
- ۳- خرید ناآگاهانه ← خرید از روی هوس، بدون فکر و از روی احساسات آنی، که معمولاً با پشیمانی همراه است.
- ۴- پیشرفت اقتصادی ← در گرو پیشرفت خانواده و جامعه است.
- ۵- رسیدن به خرید هوشمندانه ← برای خرید هوشمندانه، باید نقش اجتماعی خود را در میدان اقتصاد فراموش نکنیم.
- ۶- مراحل خرید هوشمندانه ← ۱ طرح دقیق مشکل و مسئله ۲ تعیین قید بودجه ۳ بررسی و تحلیل گزینه‌های موجود ۴ تعیین ویژگی‌های محصول ۵ استفاده از جدول مقایسه‌ای ۶ انتخاب نهایی
- ۷- منظور از خرید مقایسه‌ای ← فرآیند بررسی قیمت‌ها و ویژگی‌های محصولات مشابه قبل از تصمیم‌گیری برای خرید است.
- ۸- عواملی که در خرید مقایسه‌ای باید به آن‌ها توجه شود ← ۱ تفاوت در ویژگی‌ها ۲ اندازه‌ها ۳ کیفیت محصول ۴ هویت محصول ۵ عملکرد محصول ۶ قیمت.
- ۷ خدمات پس از فروش و...
- ۹- مراحل خرید مقایسه‌ای ← ① تعریف مسئله ② فهرست گزینه‌ها ③ تعیین معیارها ④ ارزیابی ⑤ تصمیم‌گیری
- ۱۰- تعریف مسئله ← شامل بیان این‌که واقعا برای رفع چه مشکل یا حل مسئله‌ای نیاز به خرید و مصرف داریم.
- ۱۱- فهرست گزینه‌ها ← شامل مواردی که می‌تواند مشکل را رفع یا مسئله را حل کند.
- ۱۲- تعیین معیارها ← معیارهایی که عملاً برای افراد هنگام انتخاب مهم است.
- ۱۳- ارزیابی ← شامل سنجش گزینه‌ها براساس معیارهای مختلف
- ۱۴- تصمیم‌گیری ← انتخاب گزینه نهایی است.
- ۱۵- هویت و شناسنامه کالا ← منظور زادگاه و ارزش کالا است.
- ۱۶- فواید خرید ملی ← درنظر گرفتن نفع اقتصاد خانواده و کشور است.
- ۱۷- پیامد خرید ملی ← باعث ادامه چرخه تولید، جلوگیری از بیکار شدن هموطنان و مانع شکل‌گیری رکود اقتصادی می‌شود.
- ۱۸- مزایا و معایب خرید مقایسه‌ای ← ۱ افزایش پس‌انداز ۲ استفاده بهتر از پولمان ۳ مقایسه کیفیت و عملکرد محصولات مختلف ۴ آگاهی بیش‌تر از مزایای کالا و خدمات انتخاب شده ۵ احساس آرامش از خرج کردن
- ۱۹- معایب خرید مقایسه‌ای ← ۱ زمان‌بر بودن ۲ هزینه‌بر بودن ۳ نابرابری موقعیت به‌دست آمده با موقعیت‌های از دست رفته
- ۲۰- مزایای داشتن الگو برای خرج کردن ← نشان‌دهنده شخصیت منطقی و عقلانی است، داشتن الگوی خرید یک ضرورت است و کمک به برنامه‌ریزی اقتصادی می‌کند.
- ۲۱- مزایای قناعت و ساده‌زیستی ← به ما کمک می‌کند تا بخشی از درآمد خود را برای مصارف مهم‌تر پس‌انداز کنیم و با آرامش روحی و روانی، انتخاب اقتصادی مناسبی را در زندگی تجربه کنیم.
- ۲۲- بیماری مصرف‌گرایی و مخارج تجملی ← گروه زیادی از مردم آرامش و لذت را در خرج کردن و استفاده بیش‌تر از کالاها و حتی به رخ کشیدن آن می‌بینند.
- ۲۳- پیامد بیماری مصرف‌گرایی ← آن‌ها در زندگی کم‌تر به آرامش می‌رسند و همواره در رنج نرسیدن به خواسته‌های خود هستند.
- ۲۴- پیامد زندگی ساده همراه با قناعت ← روح انسان را آرام می‌کند و چشمه‌های شادی را در قلب ما می‌جوشاند.
- ۲۵- حضرت علی (ع) ← کسی که به دنبال آرامش است، قناعت بورزد.
- ۲۶- معنای قناعت ← قناعت به معنای تلاش نکردن در راه توسعه اقتصادی زندگی نیست، بلکه به معنای ترک حرص و طمع و رضایت درونی از نعمتهایی است که خداوند در اختیارمان قرار داده است.
- ۲۷- سازمان فانو ← سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد است.
- ۲۸- اتلاف ← به معنای دور ریختن و هدر دادن منابع است.
- ۲۹- اسراف ← مفهومی عام‌تر از اتلاف است.
- ۳۰- موارد اسراف ← ① بلااستفاده گذاشتن اموال ② مصرف بیجا ③ مصرف در معصیت ④ مصرف فراتر از سطح زندگی عمومی ⑤ مصرف فراتر از توان مالی ⑥ عدم رعایت اولویت در به‌کارگیری سرمایه‌های شخصی و ملی
- ۳۱- معنای مصرف ← مصرف، به معنای تغییر و تبدیل چیزی به چیز دیگر است.
- ۳۲- مصرف مسئولانه ← مصرفی است که اجازه می‌دهد، چرخه تبدیل‌ها و تغییرات طبیعی همواره ادامه پیدا کند و متوقف نشود.
- ۳۳- روش «ب» ← یکی از روش‌های مصرف مسئولانه، روش «ب» است که شامل: ① بهینه مصرف کردن ② بازیافت ③ بازسازی ④ بازداشتن ⑤ بازتفکر ⑥ بازمصرف

پرسش‌های چهار گزینه‌ای

۱- کدام یک، از ویژگی‌های خریدهای مدیرانه و هوشمندانه است؟

- ۱) قیمت‌ها و محصولات را ارزیابی می‌کند و می‌تواند با صرفه‌جویی، کالاها و خدمات با کیفیت‌تری تهیه کند.
- ۲) با خرید مدیرانه می‌توانیم به تمام نیازهای مادی و معنوی خود برسیم.
- ۳) این نوع خرید باعث شکل‌گیری زندگی ساده همراه با قناعت‌ورزی می‌شود.
- ۴) خرید مدیرانه و هوشمندانه باعث شکل‌گیری مصرف بهینه می‌شود.

۲- کدام گزینه در رابطه با عبارت «برنامه بودجه‌ی خود را با برنامه خرید خود انطباق دهیم» درست است؟

- ۱) از ویژگی‌های خرید مقایسه‌ای است.
- ۲) این عبارت از ویژگی‌های خریدهای مدیرانه و هوشمندانه است.
- ۳) از مهم‌ترین ویژگی‌های قابل ذکر در مهارت خرید است.
- ۴) عبارت زیر در رابطه با ایجاد تعادل در درآمدها و هزینه‌هاست نه خرید.

۳- کدام مورد برای خرید هوشمندانه لازم است؟

- ۱) سرمایه زیادی داشت باشیم.
- ۲) هزینه فرصت تمام گزینه‌های انتخابی خود را محاسبه نماییم.
- ۳) تخصص لازم برای خرید را داشته باشیم.
- ۴) کالاها را با توجه به معیار با یکدیگر مقایسه کنیم.

۴- کدام یک از پیامدهای خرید مدیرانه و هوشمندانه است؟

- ۱) خرید حجم زیادی از کالاها مختلف
- ۲) به دست آوردن پول اضافی برای خریدهای دیگر
- ۳) داشتن پول برای تمام نیازها و خواسته‌های مختلف
- ۴) برطرف کردن تمام نیازهای مادی و معنوی

۵- کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) مهارت مدیریت مخارج و خرید از جمله مهارت‌هایی است که برخی افراد در سنین بزرگسالی نیز ندارند و برای کوچک‌ترین خرید بسیار تردید می‌کنند و حتی بعد از خرید هم پشیمان می‌شوند.
- ۲) خرید باید آگاهانه و هوشمندانه باشد، ولی همه خریدهای ما این‌گونه نخواهد بود. مثل خریدهایی که از روی هوس انجام می‌دهیم.
- ۳) اغلب مواقع پس از خریدهای مدیرانه و هوشمندانه احساسی پشیمانی می‌کنیم.
- ۴) برای یک خرید هوشمندانه باید به این نکته توجه داشته باشید که شما اکنون به عنوان عضوی از یک خانواده و عضو یک جامعه در حال خرید کردن هستید.

۶- در رابطه با رونق و پیشرفت اقتصادی یک فرد کدام گزینه درست است؟

- ۱) اگر به دنبال رشد و پیشرفت اقتصادی خود هستند باید تا جای ممکن از خرج کردن پول پرهیز کنید و صرفه‌جویی را سر لوحه کار خود قرار دهید.
- ۲) اگر به فکر رونق و پیشرفت اقتصادی خود هستید، این پیشرفت اقتصادی در گرو پیشرفت خانواده و جامعه شماست.
- ۳) باید منافع شخصی خود را به منافع عمومی ترجیح دهیم.
- ۴) در خریده‌ها به بالاترین کیفیت و پایین‌ترین قیمت توجه کنیم.

۷- برای خرید هوشمندانه، مراقب باشید که .....

- ۱) نقش اجتماعی خود را در میدان اقتصاد فراموش نکنید.
- ۲) ارزش‌ها و هنجارهای جامعه را در نظر داشته باشید.
- ۳) ملاک، رضایتمندی شماست نه منافع جمعی جامعه
- ۴) پایگاه اجتماعی شما با خریدتان هماهنگی داشته باشد.

۸- کدام گزینه مراحل یک خرید هوشمندانه و آگاهانه را به درستی نشان داده است.

- ۱) الف) مشخص کردن مشکل ب) مشخص کردن مقدار خرید پ) میزان درآمد ت) مشخص کردن ویژگی‌های مهم کالا ث) هزینه و فایده خرید
- ۲) الف) مشخص کردن مشکل ب) مشخص کردن قید بودجه پ) تحریر گزینه‌های موجود ت) مشخص کردن ویژگی‌های مهم کالا ث) بررسی جدول خرید مقایسه‌ای
- ۳) الف) تعیین هدف ب) میزان درآمد پ) قید بودجه ت) ارزیابی کالا ث) بررسی جدول خرید مقایسه‌ای
- ۴) الف) تعیین هدف ب) مشخص کردن قید بودجه پ) میزان درآمد ت) مشخص کردن ویژگی‌های مهم کالا ث) بررسی جدول خرید مقایسه‌ای

۹- عبارت «آیا آن چه می‌خواهید، نیاز است یا خواسته و از چه راه‌هایی می‌شود آن را برطرف کرد. آیا اصلاً راهی غیر از خرید کردن هم دارید؟» در رابطه با کدام مرحله خرید آگاهانه است؟

- ۱) ویژگی‌هایی از کالای هدف
- ۲) تعیین مقدار بودجه
- ۳) جدول خرید مقایسه‌ای
- ۴) مشخص کردن مشکل و مسئله

۱۰- در کدام مرحله از خرید هوشمندانه باید به وبسایت‌ها و فروشگاه‌های اینترنتی سر زد؟

- ۱) تعیین درآمد
- ۲) تعیین بودجه
- ۳) مشخص کردن ویژگی‌هایی از کالای هدف
- ۴) مرحله آخر که انتخاب و خرید است.

۱۱- در رابطه با خرید مقایسه‌ای کدام گزینه درست است؟

- ۱) بررسی قیمت‌ها و ویژگی‌های محصولات مشابه قبل از تصمیم‌گیری برای خرید
- ۲) صرف زمان و هزینه برای بهترین انتخاب و خرید
- ۳) خرید ارزان‌ترین کالا با هویت ایرانی
- ۴) استفاده از مفهوم هزینه فرصت در خرید

۱۲- کدام کالاها نیاز بیش تری به خرید هوشمندانه دارد؟

- (۱) کالاهای سرمایه‌ای (۲) کالاهای گران و پیچیده (۳) کالاهای فاسدشدنی (۴) کالاهای واسطه‌ای

۱۳- برای خرید مقایسه‌ی به چه عواملی باید توجه کرد؟

- (۱) نیازها و خواسته‌ها، کیفیت محصول، هویت محصول، عملکرد آن، قیمت و خدمات پیش از فروش
 (۲) تفاوت در ویژگی‌ها، اندازه‌ها، کیفیت محصول، هویت محصول، تجدید پذیر بودن یا تجدید پذیر نبودن نیازها
 (۳) تفاوت در ویژگی‌ها، اندازه‌ها، کیفیت محصول، هویت محصول، عملکرد آن، قیمت و خدمات پس از فروش
 (۴) تجدید پذیر بودن یا تجدید پذیر نبودن نیازها، اندازه‌ها، کیفیت محصول، نیازها و خواسته‌ها، قیمت و خدمات پس از فروش

۱۴- در خرید مقایسه‌ای، انتخاب باید به گونه‌ی صورت بگیرد که .....

- (۱) در آن جامعه به بالاترین حد رضایتمندی برسد و هزینه فرصت در نظر گرفته شده باشد.
 (۲) تنها به کالاهای ساخت وطن توجه شود و کالاهای خارجی از لیست خرید حذف شود.
 (۳) در آن خرید، فرد به بالاترین حد سود و کم ترین میزان ضرر و زیان برسد.
 (۴) اقتصاد فرد، خانواده و جامعه، بیش ترین منفعت و کم ترین هزینه را ببرد.

۱۵- کدام گزینه در رابطه با جدول خرید مقایسه‌ای درست است؟

- (۱) تعریف مسئله ح ← فهرست گزینه‌ها ← تعیین معیارها ← ارزیابی ← تصمیم‌گیری
 (۲) تعیین درآمد ← فهرست هزینه‌ها ← تعیین معیار و ارزیابی ← ارزیابی ← تصمیم‌گیری
 (۳) تعریف مسئله ← تعیین درآمد ← فهرست هزینه‌ها ← تعیین معیارها ← خرید
 (۴) محاسبه هزینه فرصت ← تعریف مسئله ← فهرست گزینه‌ها ← تعیین معیارها ← خرید

۱۶- قسمت اول و دوم کدام گزینه در خصوص خرید مقایسه‌ای نامرتبط است؟

- (۱) مرحله اول تعریف مسئله ← شامل بیان این که واقعاً برای رفع چه مشکل یا حل چه مسئله‌ای نیاز به خرید و هدف دارید.
 (۲) مرحله دوم فهرست گزینه‌ها ← شامل مواردی که می‌تواند مشکل را رفع یا مسئله را حل کند.
 (۳) مرحله سوم ارزیابی ← معیارهایی که عملاً برای افراد هنگام خرید مهم است.
 (۴) مرحله پنجم تصمیم‌گیری ← انتخاب گزینه ی نهایی

۱۷- عبارت «این مرحله شامل سنجش گزینه‌ها براساس معیارهای مختلف است که اغلب براساس جدول خرید مقایسه‌ی انجام می‌شود.» در رابطه با کدام مرحله از خرید مقایسه‌ای است؟

- (۱) مرحله سوم ارزیابی (۲) مرحله چهارم ارزیابی (۳) مرحله سوم تعیین معیارها (۴) مرحله چهارم تعیین معیارها

۱۸- به ترتیب کدام یک از عبارات‌های زیر درست، نادرست، درست و نادرست است؟

الف) کالاها دارای هویت و شناسنامه‌اند.

ب) ضرب‌المثل «مرغ همسایه غاز است» در رابطه با ترجیح کالای خارجی به ایرانی است.

پ) خرید کالاهای خارجی به نفع اقتصاد خانواده است.

ت) خرید کالاهای خارجی باعث از بین رفتن رکود در کشور می‌شود.

ث) خرید کالاهای داخلی باعث اشتغال کارگران کشور می‌شود.

- (۱) ب-الف-ث-ت (۲) الف-ث-ت-پ (۳) ث-ب-پ-ت (۴) الف-ب-ث-ت

۱۹- کدام گزینه در رابطه با مزایا و منافع خرید مقایسه‌ی درست است؟

- (۱) شما می‌توانید بخشی از پول خود را پس‌انداز کنید؛ زیرا در صورت مقایسه درست معمولاً هزینه کم تری پرداخت می‌شود.
 (۲) با خرید مقایسه‌ای، ویژگی‌ها با ارزش بیش تری را با همان مقدار پول دریافت می‌کنید.
 (۳) خرید مقایسه‌ای همیشه کم ترین هزینه را برای خرید شما ایجاد می‌کند.
 (۴) با خرید مقایسه‌ای، نسبت به خرج کردن پول بی رویه خود احساس آرامش بیش تری می‌کنید.

۲۰- کدام گزینه در رابطه با معایب خرید مقایسه‌ای نادرست است؟

- (۱) خرید مقایسه‌ای هیچ تغییری نسبت به اطلاعات و آگاهی ما نسبت به آن کالا یا خدمات ایجاد نمی‌کند.
 (۲) خرید مقایسه‌ای زمان‌بر است؛ این زمان را می‌توانستید برای کسب درآمد، انجام کارهای سرگرم‌کننده یا رسیدگی به خانواده صرف کنید.
 (۳) ممکن است خرید مقایسه‌ای هزینه‌بر باشد، مانند هزینه‌هایی که برای تماس تلفنی یا سوخت خودرو برای بازدید از فروشگاه‌های مختلف صرف می‌کنید.
 (۴) ممکن است پس‌انداز حاصل از خرید مقایسه‌ای، به ویژه برای اقلام با قیمت پایین، کم تر از هزینه‌های زمان، بنزین یا سایر هزینه‌های دیگر برای کسب اطلاعات باشد.

۲۱- کدام گزینه درست است؟

- (۱) داشتن الگویی مناسب برای خرید، فقط نشان‌دهنده یک انتخاب درست اقتصادی است.
 (۲) فروشندگان از روش‌ها و فنون مختلفی برای تحریک و تشویق خریداران به خرید کالا و خدمات استفاده می‌کنند. آشنایی با این فنون می‌تواند به تصمیم‌گیری درست در خرید کمک کند.
 (۳) داشتن اصل و الگو در انتخاب‌های اقتصادی و از جمله در خرید، یک نکته مثبت است.
 (۴) منظور از عبارت «همواره بوی ذرت بو داده شما را به دنبال خودش می‌کشاند» عدم وجود آگاهی کافی برای خرید است.

۲۲- نتیجه خرید انسان‌هایی که از روی هوس تصمیم می‌گیرند و زندگی هوس‌بازانه‌ای دارند، چیست؟

- ۱) خرید آن‌ها هیچ موقع، خریدی مناسب و اقتصادی نیست.
- ۲) آنان با بیش‌ترین هزینه به کم‌ترین رضایتمندی می‌رسند و خریدی غیرعقلانی دارند.
- ۳) آنان نمی‌توانند به الگویی مشخص برای خرج کردن دست یابند و همواره در زندگی خود با مشکلاتی دست به‌گریبان‌اند.
- ۴) زندگی اقتصادی آنان بسیار آشفته و غیرمنطقی است و این گروه از انسان‌ها خیلی زود از خرید خود پشیمان می‌شوند.

۲۳- نتیجه قناعت داشتن و ساده‌زیستی چیست؟

- ۱) به ما کمک می‌کند تا بخشی از درآمد خود را برای مصارف مهم‌تر پس‌انداز کنیم و با آرامش روحی و روانی، انتخاب اقتصادی مناسبی را در زندگی تجربه کنیم.
- ۲) رسیدن به تمام نیازهای مادی و معنوی خود و داشتن انتخابی هوشمندانه و مدبرانه
- ۳) قناعت و ساده‌زیستی به انسان کمک می‌کند تا به بهره‌وری برسد.
- ۴) باعث شکل‌گیری پس‌انداز و افزایش سرمایه‌های مادی می‌شود.

۲۴- کدام گزینه در رابطه با کسانی که به بیماری مصرف‌گرایی و مخارج تجملی مبتلا هستند، درست است؟

- ۱) این گروه از انسان‌ها به درستی زندگی اقتصادی و مادی را درک کرده‌اند.
- ۲) این گروه آرامش و لذت را در خرج کردن و استفاده بیش‌تر از کالاها و حتی به رخ کشیدن آن می‌بینند.
- ۳) این افراد در زندگی اقتصادی خود از خریدهای هوشمندانه و مدبرانه به دور هستند و هیچ‌گاه خریدی خردمندانه ندارند.
- ۴) جوامع و مردمی که دچار این بیماری هستند، هیچ‌گاه از خرید خود لذت نمی‌برند و همیشه در حسرت خرید دیگرانند.

۲۵- پیامد بیماری مصرف‌گرایی و مخارج تجملی چیست؟

- ۱) این اقلیت همیشه در اوج رفاه و آرامش هستند، چون به تمام نیازهای مادی و معنوی خود پاسخ می‌دهند.
- ۲) این اقلیت همیشه در اوج رفاه و آرامش هستند، چون درآمد و دارایی کافی برای رفع نیازهای خود دارند.
- ۳) اینان در زندگی کم‌تر به آرامش می‌رسند، چون درآمد و دارایی همیشگی نیست.
- ۴) اینان در زندگی کم‌تر به آرامش می‌رسند، چون همیشه کسی هست که بیش‌تر از آن‌ها از امکانات استفاده می‌کند.

۲۶- حضرت علی (ع) می‌فرمایند: «کسی که به دنبال آرامش است، قناعت ورزد.» کدام گزینه در راستای این گفته امام علی (ع) است؟

- ۱) قناعت به معنای تلاش نکردن در راه توسعه اقتصادی زندگی نیست؛ بلکه به معنای ترک حرص و طمع و رضایت درونی از نعمت‌هایی است که خداوند در اختیارمان قرار داده است.
- ۲) فقر و ساده‌زیستی انسان را از مادیات دنیا دور می‌کند و باعث آرامش روحی و روانی او می‌شود. چنین انسانی رستگار است.
- ۳) اسلام مردم را به دوری از زندگی مادی و اقتصادی دعوت می‌کند و انسان کامل را، انسان می‌داند که دور از مواهب مادی باشد.
- ۴) اسلام به پیروان خود توصیه می‌کند، که زندگی قناعت پیشه‌ای در پیش گیرند و با قناعت مال و پس‌انداز خود را فزونی بخشند.

۲۷- کدام گزینه در رابطه با سازمان فائو درست است؟

- ۱) فائو- سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد است- به گزارش این سازمان سالانه حدود $\frac{1}{8}$ مواد غذایی تولید شده در جهان از استاندارد و بهداشت برخوردار نیستند و این مقدار برابر با کل تولید قاره آسیا و آفریقا.
- ۲) فائو- سازمان تولید و صنعت ملل متحد است- به گزارش این سازمان سالانه حدود $\frac{1}{8}$ محصولات صنعتی دنیا از استاندارد برخوردار نیستند و این مقدار برابر با کل تولید کشور آمریکا و کانادا.
- ۳) فائو- سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد است- به گزارش این سازمان سالانه حدود $\frac{1}{3}$ میلیارد تن از مواد غذایی تولید شده برای مصرف انسان در جهان دور ریخته می‌شود. این مقدار، یک سوم کل محصولات غلات جهان را شامل می‌شود.
- ۴) فائو- سازمان تولید و صنعت ملل متحد است- به گزارش این سازمان سالانه حدود $\frac{1}{3}$ میلیارد دلار از منابع تولیدی و صنعتی جهان غیرقابل استفاده می‌باشد. این میزان حدود یک سوم کل تولید جهان است.

۲۸- به ترتیب کدام عبارت‌ها «درست»، «درست»، «نادرست»، «نادرست» است؟

- الف) در ایران اتلاف مواد غذایی بسیار فراتر از متوسط جهان است. (ب) اتلاف، به معنای دور ریختن و هدر دادن منابع است. (پ) اتلاف عام‌تر از اسراف است.

ت) هر چیزی که به کار می‌آید. اگر دور ریخته شود، اسراف است.

ث) معیار شناسایی اسراف منحصر به دور ریزی یا اتلاف است.

- ۱) ت، ث- الف، پ   ۲) الف، ب- پ، ث   ۳) ب، پ- ت، ث   ۴) پ، ت- ث، الف

۲۹- با توجه به مفهوم مصرف سرانه و اسراف کدام گزینه پاسخ درست سؤالات زیر است؟

الف) از جمله موارد اسراف است.

ب) معنای واژه مصرف است.

۱) الف) مصرف در معصیت، مصرف فراتر از سطح زندگی عمومی، مصرف فراتر از توان مال و عدم رعایت اولویت‌ها (ب) تغییر و تبدیل چیزی به چیز دیگر

۲) الف) عدم رعایت اولویت‌ها در به کارگیری سرمایه‌های شخصی و ملی، مصرف در معصیت (ب) استفاده از یک کالا به صورت کامل

۳) الف) عدم رعایت اولویت‌ها در به کارگیری سرمایه‌های شخصی و ملی، مصرف برای تفریح، مصرف فراتر از سطح زندگی (ب) تبدیل مواد اولیه به کالاهای ساخته‌شده

۴) الف) مصرف برای تفریح، عدم رعایت اولویت در به کارگیری سرمایه‌های عمومی و ملی (ب) تغییر و تبدیل چیزی به چیز دیگر

درس سیزدهم

«پرسش‌های چهارگزینه‌ای»

۳۰- مصرف مسئولانه مصرفی است که اجازه می‌دهد، .....

- ۱) میزان مصرف کالاها و خدمات را به حداقل برسانیم.
- ۲) چرخه تبدیل‌ها و تغییرات طبیعی همواره ادامه پیدا کند و متوقف نشود.
- ۳) در تولید کالا و خدمات به بالاترین حد تولید و به دنبال آن مصرف برسیم.
- ۴) محاسبه و برآیند هزینه فرصت و هزینه‌های از دست رفته صفر شود.

۳۱- از مصادیق مصرف مسئولانه است؟

- ۱) استفاده چندوجهی از کالاها
- ۲) به حداقل رساندن مصرف انرژی‌های فسیلی
- ۳) استفاده از کالاها و خدمات داخلی
- ۴) استفاده از ظروفی که به راحتی در طبیعت تجزیه می‌شوند.

۳۲- کدام گزینه مثالی برای مصرف غیرمسئولانه است؟

- ۱) استفاده از ظروف پلاستیکی که به راحتی تجزیه نمی‌شوند.
- ۲) استفاده از کالاهای گران و لوکس
- ۳) استفاده از منابع طبیعی و مدنی
- ۴) استفاده از کالاهای کمیاب و نایاب

۳۳- در رابطه با روش «ب» کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) یکی از روش‌های مصرف مسئولانه، روش «ب» است.
- ۲) بهینه مصرف کردن، بازیافت و بازسازی، از روش‌های «ب» است.
- ۳) بهره‌برداری از منابع معدنی به جای منابع گیاهی و حیوانی
- ۴) بازداشتن (از اسراف و زیاده‌روی)، باز تفکر (کالای دیگر) و باز مصرف (استفاده چند باره از کالا) از موارد روش «ب» هستند.

۳۴- عبارت « نه گفتن به خرید چیزهایی که نیاز نداریم و یا مضرند، یافتن راه‌های بهتر، پردازش مجدد و تبدیل یک کالا به کالایی دیگر» به کدام گزینه اشاره دارد؟

- ۱) تولید هوشمندانه
- ۲) خرید مدبرانه
- ۳) تولید عاقلانه
- ۴) مصرف مسئولانه

۳۵- هریک از عبارت‌های زیر به کدام روش «ب» اشاره دارد؟

- الف) کاهش اسراف و زیاده‌روی
- ب) تولید کالای دیگر از یک کالا
- پ) استفاده چندباره از کالا
- ت) با انرژی کم تر ولی دستاورد بیش تر مصرف کردن

۱) الف) بازداشتن ب) بازتفکر پ) باز مصرف ت) بهینه مصرف کردن

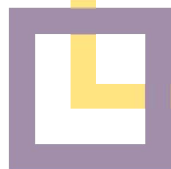
۲) الف) بازداشتن ب) باز مصرف پ) بهینه مصرف کردن ت) بازیافت

۳) الف) بازسازی ب) بازتفکر پ) باز مصرف ت) بازیافت

۴) الف) بازسازی ب) باز مصرف پ) بهینه مصرف کردن ت) بهینه مصرف کردن

۳۶- کدام یک از موارد زیر مصداقی از روش «ب» نیست؟

- ۱) یافتن راه‌های بهتر برای تولید و مصرف کالاها
- ۲) روی آوردن به منابع آلی و معدنی در تولید انبوه
- ۳) پردازش مجدد و تبدیل یک کالا به کالایی دیگر
- ۴) درست کردن چیزی که خراب و یا از کار افتاده است.

درس ۱۴: پس انداز و سرمایه‌گذاری

طرح مسئله

- **تعریف تورم** ← افزایش سطح عمومی قیمت‌ها
  - **علت تورم** ← یکی از دلایل شکل‌گیری تورم، فزونی تقاضا بر عرضه است.
  - **رابطه تورم و نقدینگی** ← اگر رشد نقدینگی همراه با افزایش کالا و خدمات نباشد، می‌تواند باعث شکل‌گیری تورم شود.
  - **رابطه تورم و قدرت خرید پول** ← این دو مفهوم با هم رابطه غیرمستقیم یا معکوس دارند.
  - **پیامد تورم** ← افزایش قیمت کالاها و خدمات **در نتیجه** ← **کاهش رفاه عمومی**
  - **راه‌های گریز از تورم** ← مردم برای گریز از تورم و عبور از آن، پول‌هایشان را زیر فرش یا بالش پس‌انداز نمی‌کنند، بلکه برای پس‌انداز کردن گزینه‌های مختلف را در نظر می‌گیرند و با هم مقایسه می‌کنند.
- مروری بر مفهوم تورم و قدرت خرید پول

تعیین هدف و برنامه پس انداز

برای موفقیت در پس‌انداز باید اهداف را تعیین نمود تا چیزهای مورد نیاز در اولویت قرار گیرند.

- رسیدن به خواسته‌ها
  - به وجود آمدن احساس موفقیت
- نتایج پایبندی به اهداف

✓ بعضی از اهداف به سرعت قابل دستیابی‌اند؛ ولی بعضی از اهداف نیاز به زمان طولانی‌تری دارند.

تقسیم‌بندی اهداف پس‌انداز از نظر دوره زمانی		
مثال	زمان لازم	دوره زمانی
خرید هدیه برای روز مادر، چون با پس‌انداز چند ماه حاصل می‌شود.	کم‌تر از ۲ ماه	کوتاه مدت
خرید دوچرخه، چون گاهی به پس‌انداز بیش از یک‌سال نیاز دارد.	۲ ماه تا ۳ سال	میان مدت
خرید ماشین و مسکن، چون به چندین سال پس‌انداز نیاز دارد.	۳ سال یا بیش‌تر	بلند مدت

رابطه پس‌انداز و هزینه فرصت

- پس‌انداز کردن برای آینده به معنی از دست دادن فرصت خرج کردن در زمان حال است.
- وقتی که برای یک هدف پس‌انداز می‌کنید، بهترین گزینه بعدی را از دست می‌دهیم. این مطلب، همان مفهوم **هزینه فرصت** است.
- شما برای رسیدن به **اهداف آینده** ← باید از بعضی خریدهایتان در زمان حال صرف‌نظر کنید ← پس می‌توان گفت: آن چیزهایی که شما رها می‌کنید و از آن‌ها صرف‌نظر می‌کنید، هزینه فرصت این انتخاب شماست.

برنامه‌ریزی و هدف

پس از تعیین هدف پس‌انداز ← نوبت به برنامه‌ریزی برای رسیدن به هدف می‌شود.

تصمیم‌گیری درباره میزان پس‌انداز در هر دوره، به دو عامل بستگی دارد ① زمانی که برای رسیدن به هدف مشخص می‌کنیم. ② مقدار ممکن پس‌انداز

فعالیت ۱

نوشته‌های زیر را بخوانید و ببینید آیا این افراد می‌توانند به اهدافشان برسند؟ این اهداف کوتاه‌مدت (تا دو ماه برای دستیابی)، میان‌مدت (از دو ماه تا سه سال برای دستیابی)، یا بلندمدت (بیش از سه سال برای دستیابی) هستند.

اگر هر کدام از آن‌ها نتوانستند به اهدافشان برسند چه پیشنهادی برای آن‌ها دارید؟

۱- امیر برای درس ریاضی پایه ششم تدریس خصوصی دارد و هفته‌ای ۳۶ هزار تومان درآمد کسب می‌کند. از سه سال گذشته، او یک دستبند، در یک مغازه طلافروشی دیده است که دوست دارد برای تولد ۴۰ سالگی مادرش آن را بخرد. آن دستبند واقعاً زیبا است و قیمتش دو میلیون تومان است.

الف) اگر امیر هفته‌ای ۱۵ هزار تومان برای خرید دوچرخه کنار بگذارد و هفته‌ای ۸ هزار تومان هم برای خودش خرج کند، چقدر طول می‌کشد تا او به میزان کافی برای خرید دستبند پس‌انداز کند؟
 ب) آیا این هدف کوتاه‌مدت، میان‌مدت یا بلندمدت است؟ دلیل را توضیح دهید.
 پ) اگر او توانست طبق برنامه به میزان کافی پول پس‌انداز کند، راه‌هایی را که او می‌توانست به هدفش برسد، پیشنهاد دهید.
 پاسخ الف) (اعداد به هزار است.)

$$\begin{aligned} 15 + 8 &= 23 && \text{جمع هزینه و پس‌انداز برای دوچرخه} \\ 36 - 23 &= 13 && \text{پس‌انداز هر هفته برای خرید طلا} \\ 2000 \div 13 &= 154 && \text{تعداد هفته‌های لازم برای جمع شدن پول خرید طلا} \\ 154 \div 4 &= 38 && \text{تعداد ماه‌های لازم} \end{aligned}$$

ب) این هدف یک برنامه بلندمدت است، چون برای تهیه این پول بیش از ۳ سال زمان لازم است.
 پ) امیر دو راه دارد: یا یک هدیه ارزان‌تر در نظر بگیرد و یا منابع درآمد خود را افزایش دهد. او می‌تواند از پس‌انداز هفتگی خود برای سرمایه‌گذاری و کسب درآمد جدید استفاده کند.

۲- لادن هر پنج‌شنبه از نگهداری بچه همسایه‌شان ۱۷ هزار تومان به دست می‌آورد، او همچنین هر هفته بابت کارهایی که در خانه به مادر کمک می‌کند، ۱۰ هزار تومان می‌گیرد. والدین او قانونی دارند که او باید نیمی از درآمدش را در حساب سپرده‌ای پس‌انداز کند تا در آینده بتواند با آن برای خود کسب و کاری راه بیندازد. ضمناً آن‌ها نیز معادل همان مبلغ را در حساب سپرده واریز می‌کنند.
 لادن در تیم پینگ پونگ مدرسه بازی می‌کند، او هفته گذشته یک راکت عالی را در مغازه‌ای دید که خیلی دوست دارد آن را بخرد تا بتواند بهتر بازی کند؛ اما قیمتش ۱۷۵ هزار تومان است.

الف) اگر لادن به واریز مقرری‌اش در حساب سپرده ادامه دهد، چه مدت طول می‌کشد که او برای خرید راکت به اندازه کافی پول پس‌انداز کند؟

ب) آیا هدف لادن کوتاه‌مدت خواهد بود یا میان‌مدت یا بلندمدت؟

پ) اگر او براساس برنامه فعلی نتواند به اندازه کافی پول پس‌انداز کند چه پیشنهادی برای او دارید؟

پاسخ الف) (عدد به هزار است.)

$$\begin{aligned} 17 + 10 &= 27 && \text{درآمد هفتگی لادن} \\ 27 \div 2 &= 13/5 && \text{مبلغی که هر هفته در حساب سپرده‌ای پس‌انداز واریز می‌کند} \\ 175 \div 13/5 &= 13/5 && \text{تعداد هفته‌هایی که باید پس‌انداز کند تا پول راکت جمع شود.} \\ 13 \div 4 &= 3 && \text{سه ماه یا ۱۳ هفته} \end{aligned}$$

نکته: در سؤال گفته شده نیمی از درآمد لادن برای کسب و کار آینده اوست، پس فقط می‌تواند روی نیمی دیگر حساب کند.

ب) این برنامه و هدف، یک برنامه میان‌مدت است.

پ) او می‌تواند پس‌انداز هفتگی خود را به سرمایه‌گذاری تبدیل کرده و از آن نیز کسب درآمد کند.

۳- دارا شنبه‌ها، دوشنبه‌ها و چهارشنبه‌ها به صورت پاره‌وقت در محل کار پدرش کار می‌کند و ۷۵ هزار تومان در هفته به دست می‌آورد. او هر هفته ۲۰ هزار تومان در سپرده بانکی‌اش پس‌انداز می‌کند و هفته‌ای پنج هزار تومان هم به خیریه می‌دهد و هفته‌ای ۸ هزار تومان برای خرید خوراکی و سرگرمی خرج می‌کند.

اخیراً دارا به والیبال علاقمند شده است. کلاس والیبال در یک بوستان ۳۰۰ هزار تومان هزینه دارد و از شش هفته آینده شروع می‌شود.

الف) آیا این یک هدف کوتاه‌مدت، میان‌مدت یا بلندمدت است؟

ب) اگر دارا به خرج کردن و پس‌انداز کردن معمولش ادامه بدهد، آیا خواهد توانست پول کافی پس‌انداز کند تا بتواند در کلاس ثبت‌نام کند؟ توضیح دهید. چرا؟

پ) اگر نمی‌تواند، چه چیزی را نمی‌تواند تغییر بدهد؟

پاسخ الف) (عدد به هزار است.)

$$\begin{aligned} 20 + 5 + 8 &= 33 && \text{پس‌انداز و هزینه هفتگی} \\ 75 - 33 &= 42 && \text{مازاد درآمد هفتگی} \\ 300 \div 42 &= 7 && \text{دارا در مدت ۷ هفته می‌تواند ۳۰۰ هزار تومان را تهیه کند} \end{aligned}$$

این یک هدف کوتاه‌مدت است.

ب) دارا به ۷ هفته زمان نیاز دارد، در صورتی که کلاس ۶ هفته دیگر آغاز می‌شود، پس جواب منفی است.

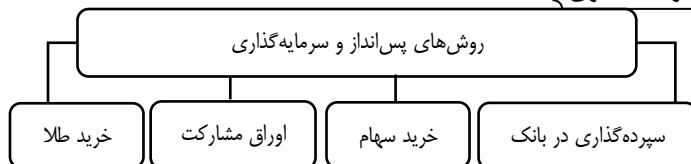
دارا باید از پس‌انداز خود استفاده کند و یا هزینه هفتگی خود را کاهش دهد.

پ) دارا زمان تشکیل کلاس را نمی‌تواند تغییر دهد، پس باید در درآمد یا پس‌انداز خود تغییر ایجاد کند.

فصل چهارم: درس چهاردهم | پس انداز و سرمایه گذاری

روش های پس انداز و سرمایه گذاری

۱- سپرده گذاری در بانک

یکی از گزینه های سرمایه گذاری پس اندازها ← سپرده گذاری در بانک است.

بانکها دو نوع حساب سرمایه گذاری دارند. ① سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت ② سپرده سرمایه گذاری بلندمدت

مزایا و معایب حساب های سپرده ی سرمایه گذاری کوتاه مدت		
معایب	مزایا	نوع سپرده
① این حسابها نرخ سود کم تری نسبت به حسابهای دیگر پس انداز دارند. ② نرخ سود این سپردهها می تواند همزمان با کاهش نرخ سود عمومی بانکها کاهش یابد.	① پول به راحتی در دسترس است؛ مجبور نیستید پولتان را برای زمانی پر طرفدار در بانک قرار بدهید، می توانید پولتان را بدون هیچ جریمه ای برداشت کنید. ② نرخ سود این سپردهها می تواند همزمان با افزایش نرخ سود عمومی بانکها افزایش یابد. ③ می توان با مقدار خیلی کمی پول، این حسابها را باز نمود. ④ می توان از خدمات بانکداری الکترونیک استفاده کرد.	سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت

مزایا و معایب حساب های سپرده ی سرمایه گذاری بلند مدت		
معایب	مزایا	نوع سپرده
① پول به راحتی در دسترس نیست و باید تا پایان دوره مشخص شده آن را در حساب حفظ کرد. برداشت پول مشمول جریمه از دست رفتن بخشی از سود می شود. ② اگر نرخ سود عمومی افزایش یابد، سود این حسابها در حد توافق شده باقی می ماند. ③ معمولاً مقدار حداقلی باید در این حسابها باشد تا مشمول بستن قرارداد و دریافت سود گردد.	① این سپردهها سود بالاتری دریافت می کنند. ② نرخ سود این سپردهها تا پایان دوره قرارداد تغییری نمی کند.	سپرده سرمایه گذاری بلند مدت

انواع سپرده سرمایه گذاری			
ویژگی های سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت	ویژگی های سپرده سرمایه گذاری بلند مدت		
۱) مبالغی که در هر نوع سپرده جمع می شود، از طرف بانک در طرح های سودآور اقتصادی سرمایه گذاری می شود. ۲) سهم سپرده گذاران از سود این فعالیت ها، به اصل سپرده شان اضافه می شود.	۱) می توان با مقدار خیلی کمی پول، این حسابها را باز نمود. ۲) بانکها به این نوع از سپردهها سود کم تری می دهند. ۳) در سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت واریز به حساب و برداشت از آن آزاد است. ۴) بانکها در هر ماه به مانده موجودی حساب سود می دهند. ۵) نرخ سود اسن سپرده ها می تواند همزمان با افزایش یا کاهش نرخ سود عمومی بانکها تغییر کند.	۱) بانکها به این نوع از سپردهها سود بیش تری می دهند. ۲) در این سپردهها، امکان برداشت از حساب تا پایان دوره سرمایه گذاری (یک سال یا بیش تر) وجود ندارد و در صورت برداشت از حساب، مقداری از سودی که بانک در ابتدا تعهد کرده است، می کاهد و به نوعی مشتری جریمه می شود. ۳) لازم است مقدار مشخصی از پول مشتری، برای مدت معین در بانک سپرده گذاری شود. ۴) دوره زمانی این حسابها از شش ماه تا چندین سال است. ۵) نرخ سود این سپردهها در دوره زمانی معین شده تغییر نخواهد کرد. ۶) در این حسابها هر چقدر زمان طولانی تری پول سپرده گذاری شود، سود بیش تری هم به آن تعلق می گیرد.	تفاوتها تفاوتها

بانک‌ها و سپرده‌های قرض الحسنه

بانک‌های قرض الحسنه

- برخی بانک‌ها به سپرده‌های پس‌انداز **سودی نمی‌دهند**؛ ← بلکه به ازای مدت زمان سپرده‌گذاری، برای مشتری امتیاز دریافت وام در نظر می‌گیرند.
- در بانک‌های **قرض الحسنه** ← مقدار وام و دوره بازپرداخت آن تابع دو عامل است: ① مقدار سپرده ② مدت زمان سپرده‌گذاری
- بانک‌های قرض الحسنه** ← به بانک‌هایی که به سپرده‌های پس‌انداز **سودی نمی‌دهند** و دریافت وام از آن‌ها تابع دو عامل **مقدار سپرده و مدت زمان سپرده‌گذاری** است، بانک قرض الحسنه گفته می‌شود.

۲- خرید سهام

- گزینه دیگر برای سرمایه‌گذاری ← خرید سهام شرکت‌های مختلف است.
- خرید سهام ← نوعی **شریک شدن** در مالکیت یک شرکت است.
- با خرید سهام در داشتن یک شرکت با دیگران شریک می‌شویم؛ در این صورت سود شرکت به نسبت سهامان به ما تعلق می‌گیرد و البته اگر شرکت متحمل ضرر هم بشود، در آن شریکیم. کسی که سهام می‌خرد به **تعداد سهام‌اش** در سود و زیان شرکت، شریک می‌شود.

بازار سرمایه

- وقتی که ما سهامی می‌خریم یا می‌فروشیم، در واقع در **بازار سرمایه** فعالیت می‌کنیم.
- در **بازار سرمایه** ← تولیدکننده مستقیماً سرمایه موردنیاز خود را از مردم تهیه می‌کند.
- تولیدکننده سرمایه لازم را مستقیماً از مردم تهیه می‌کند (نه با واسطه‌گری بانک‌ها)
- دسترسی به سرمایه برای تولیدکننده راحت‌تر و کم هزینه‌تر است.
- تولیدکنندگان با هزینه کم‌تری به سرمایه دسترسی پیدا می‌کنند.
- با این روش سرمایه‌گذاری آسان‌تر می‌شود.

مزایای بازار سرمایه، (سهام) برای تولیدکنندگان

- ① **سرمایه‌های اندک مردم ندارند** که به تنهایی ارزش سرمایه‌گذاری نداشت، با هم جمع می‌شود و در اختیار مدیران قرار می‌گیرد و تبدیل به یک سرمایه هنگفت می‌شود و به این ترتیب مشکل کمبود سرمایه شرکت (شرکت‌های سهامی عام) حل می‌شود.
- ② مردم با خرید سهام، در **سود شرکت‌ها شریک** می‌شوند و درآمد آن‌ها افزایش می‌یابد.
- ③ این روند باعث **افزایش سطح تولید** در کشور می‌شود.

در صورتی که شرکت‌ها دارای مدیران لایق و توانمند باشند و مردم به عملکرد آن‌ها اطمینان پیدا کنند، در این صورت

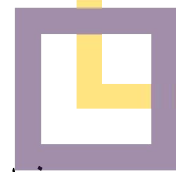
نکات مهم در مورد سهام‌داری

- ۱- سهام‌داری معمولاً در خرید و فروش فرایندی دارد که اجازه نمی‌دهد با **پس‌اندازهای اندک** وارد آن شویم و در **کوتاه‌مدت** بلافاصله آن را بفروشیم.
- ۲- برای سهام‌داری می‌توان، پس‌اندازهای بزرگ‌تر را برای میان‌مدت یا بلندمدت وارد این نوع سرمایه‌گذاری کرد.
- ۳- سود سرمایه‌گذار در سهام معمولاً از سپرده‌گذاری بلندمدت در بانک‌ها بیش‌تر است؛ اما قطعی نیست.
- ۴- خرید و فروش سهام ممکن است با محدودیت‌هایی مواجه شود.

قیمت سهام چگونه تغییر می‌کند؟

✓ به طور کلی سهام دو نوع قیمت دارد.

انواع قیمت سهام	
قیمت اولیه (اسمی)	قیمت ثانویه (بازاری)
۱- به قیمت اولیه که شرکت برای بار اول یک سهم را می‌فروشد، قیمت «اسمی» می‌گویند.	۱- قیمت ثانویه، قیمت بازاری است که صاحب سهام در تالار بورس اوراق بهادار در معرض فروش قرار می‌دهد.
۲- قیمت اولیه در روی هر ورقه ی سهم توسط شرکت پذیرهنویسی مشخص می‌شود.	۲- قیمت بازاری سهام، به سوددهی آن شرکت بستگی دارد.
	۳- اگر سود شرکتی دائماً افزایش یابد، متقاضی و خریداران آن نوع سهام زیاد می‌شود و در نتیجه قیمت ثانویه دائماً افزایش می‌یابد.
	به عنوان مثال:
	اگر شما سهامی به قیمت ۵۰۰ تومان بخرید و ببینید که دائماً در آخر هر شش ماه، به نرخ سود آن اضافه می‌شود، حاضرید آن را همان قیمتی که خریدید بفروشید؟ به علاوه در نظر داشته باشید، دیگران نیز که متوجه بازده زیاد این شرکت سهامی شده‌اند، به خرید سهام آن روی می‌آورند و بنابراین تقاضا برای سهام این شرکت زیاد می‌شود و قیمت آن بالا می‌رود.

فصل چهارم: درس چهاردهم | پس انداز و سرمایه گذاری

۳- اوراق مشارکت

- **اوراق مشارکت** ← اوراق مشارکت جزو **اوراق بهادار** است، که برای تأمین مالی فعالیت های اقتصادی صادر می شود.
- **انتشار اوراق مشارکت**
  - این اوراق توسط دولت یا یکی از سازمان های رسمی و قانونی کشور صادر می شود.
  - این اوراق توسط دولت، شهرداری ها، سازمان های وابسته به دولت و بخش خصوصی صادر می شود، البته زیر نظر بانک مرکزی
- **اوراق مشارکت**
  - هدف از انتشار این اوراق
  - راه اندازی یک فعالیت اقتصادی مشخص
  - توسعه فعالیت اقتصادی مشخص که تاکنون وجود داشته است.
- **نحوه سرمایه گذاری از طریق خرید اوراق مشارکت**

شما می توانید سرمایه پولی خود را به دولت یا سازمان و شرکت مدنظر بدهید تا در فعالیت آن ها مشارکت کنید. در مقابل، دولت یا سازمان مدنظر، اوراق مشارکت را متناسب با میزان سرمایه گذاری به شما ارائه می دهد که به این اوراق **برحسب فعالیت اقتصادی مرتبط**، سودی تعلق می گیرد. این اوراق قابل خرید و فروش هستند.

تفاوت های اوراق مشارکت و سهام

وقتی کسی سهام می خرد، دیگر نمی تواند هر وقت که خواست از مدیر کارخانه بخواهد که سرمایه او را پس دهد، چون آن مقدار اندک پول او به بخشی از ابزارآلات کارخانه تبدیل شده و سرمایه او قابل پس دادن نیست. اما هر وقت بخواهد به شراکت خود ادامه ندهد، می تواند برگه های سهام خود را به دیگری بفروشد و به پول موردنیاز خود برسد. ← کسی که اوراق مشارکت می خرد، پس از انقضای مدت سررسید آن، علاوه بر اصل پول (سرمایه)، سود آن را هم می گیرد.

۴- خرید طلا

- ✓ یکی دیگر از راه های سرمایه گذاری خرید طلاست.
- ✓ برخی افراد برای **حفظ ارزش پول** خود آن را به دارایی هایی که معمولاً ارزش خود را در تورم حفظ می کند، مانند طلا، تبدیل می کنند.

مقایسه سرمایه گذار از طریق خرید طلا با سرمایه گذاری در بورس (اوراق سهام)	
مزایای خرید طلا نسبت به سهام	معایب خرید طلا نسبت به سهام
① خرید طلا برخلاف خرید سهام به پول خیلی زیادی نیاز ندارد.	① خرید طلا برخلاف سهام داری با دریافت سود سالیانه منظم همراه نیست.
② طلا در هر زمان قابل فروش است.	② سود طلا، از محل تفاوت قیمت خرید و فروش آن است.
	پس اگر قیمت طلا در طول زمانی ثابت باشد، یعنی قیمت خرید و فروش یکی باشد، در عمل چیزی عاید خریدارش نمی شود. ولی سهام داری حتی اگر قیمت ورقه سهام هم تغییر نکند با دریافت سود شرکت در هر سال همراه است و از این محل دارندگان اوراق سهام نفع می برند.
	④ مشکل دیگر خرید طلا، برای اقتصاد کشور است. ← در این صورت پول هایی که می توانست صرف سرمایه گذاری های مولد در اقتصاد شود، در چیزی مثل طلا منجمد می شود.

نکته: سرمایه گذاری های مولد (تولیدی) ← به سرمایه گذاری هایی گفته می شود که به ظرفیت تولیدی کشور (با ایجاد کارخانه جات و شرکت های جدید یا توسعه ظرفیت آن ها) کمک می کنند. (این سرمایه گذاری ها تولید کالا و خدمات به همراه دارند و اغلب سود آورند.)

فعالیت فردی در کلاس

در هر یک از موقعیت های زیر بهترین راه سرمایه گذاری پس انداز را پیشنهاد دهید.

۱- صابر ۱۰۰ هزار تومان پول دارد و می خواهد هر موقع که خواست بتواند بدون جریمه پولش را دریافت کند.

سپرده گذاری کوتاه مدت در بانک

۲- احمد ۱۵ ساله است و می خواهد دو میلیون تومان را که در طول سال جمع کرده است برای سال های بعد پس انداز کند.

سپرده های بلندمدت یا خرید سهام

۳- زینب دوست دارد یک دوچرخه بخرد. اما لازم است برای آن که پولش جمع شود لااقل دو سال پول هایش را پس انداز کند. اما اقتصاد

درگیر تورم بالایی است.

خرید طلا

۴- عارف یک میلیون تومان دارد که برای مدتی به آن نیاز ندارد. او اعتقاد دارد نرخ سود در سال آینده کاهش می یابد.

خرید اوراق مشارکت، خرید طلا، سپرده گذاری بلندمدت

۵- ناصر دو میلیون تومان پس انداز دارد، او تا پنج سال دیگر به پولش نیاز دارد اما می خواهد بیشترین سود ممکن را ببرد.

خرید طلا، اوراق مشارکت، سپرده گذاری بلندمدت، خرید سهام

فصل چهارم: درس چهاردهم | پس انداز و سرمایه گذاری

بیمه و پوشش خطر پذیری سرمایه گذاری

هر سرمایه گذاری یا راه اندازی هر کسب و کاری همواره در معرض تهدیدها و حوادث پیش بینی نشده است.

- **تعریف بیمه** ← بیمه قراردادی است بین دو شخص که براساس آن یک طرف تحت عنوان بیمه گذار یا بیمه شده به طرف دیگر که بیمه گر (شرکت بیمه) نامیده می شود، حق بیمه پرداخت می کند و به ازای حق بیمه پرداخت شده، بیمه گر باید در صورت وقوع خطری که در قرارداد بیمه نوشته شده، خسارت بیمه گذار یا بیمه شده را پرداخت کند.
- **علت شکل گیری** ← در بسیاری از کشورهای جهان، نظام های بیمه به منظور جبران پیامدهای ناشی از حوادث و وقایع پیش بینی نشده به وجود آمده اند.
- **انواع نظام های بیمه ای** ← نظام بیمه های اجتماعی، نظام بیمه تعاونی و نظام بیمه بازرگانی
- **اهمیت بیمه** ← (۱) ارتقای رفاه افراد و جامعه (۲) حمایت از کسب و کارها در برابر حوادث غیر مترقبه و وضعیت های ناخوشایند (۳) تثبیت نظام اقتصادی کشور
- **فواید بیمه** ← (۱) نگرانی ناشی از خطر وقوع حادثه را از زندگی مردم و فعالیت های اقتصادی دور می کند. (۲) به بیمه گذار آرامش خاطر می دهد.
- **علت نیاز به بیمه** ← خطر پذیری، پایه و اساس نیاز به تعریف بیمه است.
- **خطر پذیری** ← عبارت است از شانس وقوع یک خطر یا یک حادثه بد.
- **خطر یا حادثه بد** ← به وضعیتی گفته می شود که شرایط ایجاد خسارات به اشخاص یا اموال را فراهم می کند مانند: زلزله، سیل و ...
- **سازو کار بیمه** ← بیمه روشی است برای انتقال خطر پذیری که در آن بیمه گذار یا بیمه شده نگرانی ناشی از احتمال وقوع یک زیان بزرگ را با پرداخت حق بیمه معامله می کند.
- **بیمه گر (شرکت بیمه)** ← بیمه گر (شرکت بیمه)، با گردآوری حق بیمه ها، امکان جبران زیان هر بیمه گذار یا بیمه شده را فراهم می نمایند.

بیمه

- سازمان تأمین اجتماعی
  - سازمان بیمه سلامت
  - بیمه بازرگانی، خودرو، بیمه منازل مسکونی
  - بیمه فعالیت های اقتصادی، بیمه های درمان و زندگی
  - بیمه حوادث و بیمه اتکالی
- **نظام های بیمه اجتماعی**
- تقسیم بندی نظام های بیمه (فعالیت فردی خارج از کلاس)
- **نظام بیمه تعاونی** ← شامل بیمه های متقابل و تکافل است.
  - **نظام بیمه بازرگانی**

نکته: این سه نظام (بیمه اجتماعی، تعاونی و بازرگانی) در کنار یکدیگر به **ارتقای رفاه افراد و جامعه**، حمایت از کسب و کارها در برابر حوادث غیر مترقبه و وضعیت های ناخوشایند و تثبیت نظام اقتصادی کمک می کنند.

تعاریف و اصطلاحات

- ۱- موفقیت در پس انداز ← برای رسیدن به این موفقیت باید اهداف را تعیین کنیم تا بتوانیم چیزهایی را که بیش تر نیاز داریم، در اولویت قرار دهیم.
- ۲- تقسیم بندی اهداف پس انداز براساس زمان ← کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت
- ۳- پس انداز و هزینه فرصت ← پس انداز کردن برای آینده به معنی از دست دادن فرصت خرج کردن در زمان حال است.
- ۴- پس از تعیین هدف پس انداز ← نوبت به برنامه ریزی برای رسیدن به آن می شود.
- ۵- گزینه های مختلف سرمایه گذاری ← ① سپرده گذاری در بانک ② خرید سهام ③ اوراق مشارکت ④ خرید طلا
- ۶- انواع سپرده گذاری ← ① سپرده گذاری کوتاه مدت ② سپرده گذاری بلندمدت
- ۷- طرح های سودآوری اقتصادی ← بانک با سپرده های کوتاه مدت و بلندمدت مردم در طرح های سودآور اقتصادی سرمایه گذاری می کند.
- ۸- تفاوت سپرده های کوتاه مدت و بلندمدت ← ① در میزان سود آن هاست. ② در امکان برداشت و واریز به آن ها است.
- ۹- مزایای حساب های سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت ← ① پول به راحتی قابل برداشت و واریز است. ② نرخ سود این سپرده ها با توجه به افزایش نرخ سود عمومی شناور است. ③ با مقدار خیلی کمی پول می توان حساب باز کرد. ④ می توان از خدمات بانکداری الکترونیکی استفاده کرد.
- ۱۰- معایب حساب های سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت ← ① این حساب ها نرخ سود کم تری نسبت به حساب های دیگر پس انداز دارند. ② نرخ سود این سپرده ها می تواند هم زمان با کاهش نرخ سود عمومی بانک ها کاهش یابد.
- ۱۱- حساب های سرمایه گذاری بلندمدت ← در حساب های سرمایه گذاری بلندمدت لازم است مقدار مشخصی پول برای مدت معینی در بانک سپرده شود.
- ۱۲- دوره زمانی حساب های سرمایه گذاری بلندمدت ← دوره زمانی این حساب ها از شش ماه تا چندین سال است.
- ۱۳- مزایای حساب های سپرده سرمایه گذاری بلندمدت ← ① این سپرده ها سود بالاتری دریافت می کنند. ② نرخ سود این سپرده ها تا پایان دوره قرارداد تغییری نمی کند.
- ۱۴- معایب حساب های سپرده سرمایه گذاری بلندمدت ← ① پول به راحتی در دسترس نیست و برداشت پول قبیل از زمان سررسید، موجب از دست رفتن بخشی از سود می شود. ② اگر نرخ سود عمومی افزایش یابد، سود این حساب هادر حد توافق شده ثابت می ماند. ③ حداقل پس انداز مشخصی برای باز شدن این سپرده لازم است.
- ۱۵- بانک های قرض الحسنه ← برخی بانک ها به سپرده های پس انداز سود نمی دهند؛ بلکه به ازای مدت زمان سپرده گذاری، برای مشتری امتیاز دریافت وام در نظر می گیرند. به این بانک ها، بانک های قرض الحسنه گفته می شود.
- ۱۶- خرید سهام ← خرید سهام نوعی شریک شدن در مالکیت یک شرکت است.
- ۱۷- مزایای فروش سهام برای تولیدکنندگان ← ① تولید کننده سرمایه مورد نیاز خود را مستقیماً از مردم تهیه می کند. ② دسترسی به سرمایه راحت تر و کم هزینه تر است و همین امر سرمایه گذاری را آسان تر می کند.
- ۱۸- سرمایه و خرید سهام ← سهام داری معمولاً در خرید و فروش فرایندی دارد که اجازه نمی دهد با پس اندازهای اندک وارد آن شد.
- ۱۹- میزان سود حاصل از سرمایه گذاری در سهام ← سود سهام قابل پیش بینی دقیق نیست. ولی سود آن معمولاً از سپرده گذاری بلندمدت در بانک بیش تر است.
- ۲۰- انواع قیمت سهام ← سهام دو نوع قیمت دارد: ① قیمت اولیه ② قیمت ثانویه
- ۲۱- قیمت اسمی سهام ← به قیمت اولیه که شرکت برای بار اول (سهام خود را) می فروشد، قیمت اسمی گفته می شود.
- ۲۲- قیمت ثانویه سهام ← قیمت ثانویه قیمت بازاری است که صاحب سهام در تالار بورس اوراق بهادار در معرض فروش قرار می دهد.
- ۲۳- قیمت اولیه سهام ← قیمت اولیه در روی هر ورقه سهم توسط شرکت پذیرهنویسی مشخص می شود.
- ۲۴- افزایش قیمت ثانویه سهام ← اگر سود شرکتی دائماً افزایش یابد، متقاضی و خریدار آن نوع سهام زیاد می شود و در نتیجه قیمت ثانویه دائماً افزایش می یابد.
- ۲۵- صدور اوراق مشارکت ← دولت یا یکی از سازمان های رسمی و قانونی کشور می تواند این اوراق را صادر کند.
- ۲۶- هدف از صدور اوراق مشارکت ← تأمین منبع مالی برای راه اندازی یک فعالیت اقتصادی جدید و یا توسعه یک فعالیت اقتصادی قدیمی مشخص
- ۲۷- ویژگی اوراق مشارکت ← ① سود این اوراق بر حسب فعالیت اقتصادی مرتبط تعیین می شود ② این اوراق قابل خرید و فروش است.
- ۲۸- تفاوت اوراق مشارکت و سهام ← ① از نظر خرید و فروش ② از نظر مشارکت در سود و زیان
- ۲۹- ویژگی سرمایه گذاری از طریق خرید طلا ← ① سود آن مشخص نیست ② به پول زیادی نیاز ندارد. ③ خرید و فروش آن آسان است.
- ۳۰- خرید طلا و تأثیر آن بر اقتصاد کشور ← با خرید طلا، پول هایی که می توانست صرف سرمایه گذاری های مولد در اقتصاد شود، در چیزی مثل طلا منجمد می شود.
- ۳۱- انواع نظام های بیمه ← ① نظام بیمه های اجتماعی ② نظام بیمه تعاونی ③ نظام بیمه بازرگانی
- ۳۲- قرارداد بیمه ← قراردادی است بین دو شخص که براساس آن یک طرف تحت عنوان بیمه گذار یا بیمه شده به طرف دیگر که بیمه گر (شرکت بیمه) نامیده می شود، حق بیمه پرداخت می کند و به ازای حق بیمه پرداخت شده، بیمه گر باید در صورت وقوع خطری که در قرارداد بیمه نوشته شده، خسارت بیمه گذار یا بیمه شده را پرداخت کند.
- ۳۳- پایه و اساس نیاز به بیمه ← خطرپذیری پایه و اساس نیاز به تهیه بیمه است.
- ۳۴- اهمیت نظام های بیمه ← ① ارتقا رفاه افراد جامعه ② حمایت از کسب و کارها در برابر حوادث غیرمترقبه و وضعیت های ناخوشایند ③ تثبیت نظام اقتصادی
- ۳۵- خطر پذیری ← عبارت است از شانس وقوع یک خطر یا یک حادثه بد.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

۱- اگر شما از پنج سال قبل برای خرید دوچرخه‌ای به مبلغ دو میلیون تومان برنامه‌ریزی کرده باشید، امروز می‌توانید با آن مبلغ دوچرخه مورد نظرتان را بخرید؟ پاسخ سؤال هم بله است هست و هم خیر، کدام گزینه علت خیر بودن را بیان کرده است؟

- (۱) وجود تورم (۲) وجود رکود (۳) فزونی عرضه بر تقاضا (۴) افزایش قدرت خرید پول

۲- چرا امروزه مردم مثل گذشته پول‌های خود را زیر فرش یا بالش پس‌انداز نمی‌کنند؟

- (۱) برای گریز از رکود و عبور از آن (۲) برای افزایش قدرت خرید پول (۳) برای گریز از تورم و عبور از آن (۴) بخاطر فزونی عرضه بر تقاضا

۳- برای موفقیت در پس‌انداز چه باید کرد؟

- (۱) باید نیازهای خود را بر اساس اولویت‌ها مرتب کنیم تا هدف ما مشخص شود. (۲) باید پول‌ها و سرمایه‌های خود را به ارزش‌های خارجی تبدیل کرد تا ارزش پول حفظ شود. (۳) باید پول‌ها و سرمایه‌های خود را به طلا و نقره تبدیل کرد تا ارزش پول حفظ شود. (۴) باید اهدافمان را تعیین کنیم تا بتوانیم چیزهایی را که بیش تر نیاز داریم، در اولویت قرار دهیم.

۴- اهداف پس‌انداز با توجه به زمان به چند دوره تقسیم می‌شوند؟

- (۱) کوتاه‌مدت و بلندمدت (۲) کوتاه مدت، میان مدت، بلندمدت (۳) اهداف کم تر از یک‌سال و بیش تر از یک‌سال (۴) اهداف کم تر از ۵ سال و بیش از ۵ سال

۵- هر یک از برنامه‌های زیر در کدام دوره زمانی قرار می‌گیرند؟

الف) خرید هدیه روز مادر (ب) خرید دوچرخه (پ) خرید مسکن

(۱) الف) کوتاه‌مدت (ب) کوتاه مدت (پ) بلندمدت (۲) الف) کوتاه‌مدت (ب) میان مدت (پ) میان مدت

(۳) الف) کوتاه‌مدت (ب) میان مدت (پ) بلندمدت (۴) الف) میان مدت (ب) میان مدت (پ) بلندمدت

۶- زمان لازم برای رسیدن به اهداف کوتاه‌مدت ..... است. زمان لازم برای رسیدن به اهداف میان مدت از ..... تا ..... است.

- (۱) کم تر از ۲ ماه - ۲ ماه - ۳ سال (۲) کم تر از ۳ ماه - ۳ ماه - ۳ سال (۳) کم تر از ۲ ماه - ۳ ماه - ۵ سال (۴) کم تر از ۳ ماه - ۳ ماه - ۵ سال

۷- کدام گزینه پاسخ درست سؤالات زیر است؟

الف) زمان لازم برای رسیدن به اهداف بلندمدت چقدر است؟

ب) عبارت «وقتی که برای یک هدف پس‌انداز می‌کنید، بهترین گزینه بعدی را از دست می‌دهید.» به کدام گزینه اشاره دارد؟

پ) پس از تعیین هدف پس‌انداز، نوبت به ..... برای رسیدن به آن می‌شود.

(۱) الف) پنج سال یا بیش تر (ب) هزینه فرصت (پ) تأمین هزینه (۲) الف) پنج سال یا بیش تر (ب) هزینه مصرف (پ) برنامه‌ریزی

(۳) الف) سه سال یا بیش تر (ب) هزینه مصرف (پ) تأمین هزینه (۴) الف) سه سال یا بیش تر (ب) هزینه فرصت (پ) برنامه‌ریزی

۸- مشخص کردن میزان پس‌انداز در هر دوره به چه عواملی بستگی دارد؟

(۱) باتوجه به شرایط تورمی در کشور و میزان رشد نقدینگی واقعی

(۲) باتوجه به شرایط تورمی در کشور و میزان حجم پول در گردش

(۳) باتوجه به زمانی که برای رسیدن به هدف تعیین شده و مقدار ممکن پس‌انداز در نظر گرفته شده است.

(۴) باتوجه به زمانی که برای رسیدن به هدف تعیین شده و میزان تورم جامعه در نظر گرفته شده است.

۹- هر کدام از اهداف فعالیت‌های زیر با توجه به دستیابی به آن‌ها در کدام دوره زمانی جای می‌گیرد؟

الف) دانش‌آموزی که پنجاه روز وقت می‌خواهد تا برای امتحانات پایان ترم آماده شود.

ب) دانش‌آموزی که با پس‌انداز یک ماهه خود می‌خواهد یک کتاب تستی بخرد.

پ) کارمندی که می‌تواند با پس‌انداز $\frac{3}{5}$ سال خود یک موتور بخرد.

ت) کاسبی که برای خرید یک دستگاه یخچال مجبور است ۳۲ ماه پس‌انداز کند.

(۱) الف) میان مدت (ب) کوتاه‌مدت (پ) بلندمدت (ت) میان مدت (۲) الف) میان مدت (ب) میان مدت (پ) بلند مدت (ت) بلندمدت

(۳) الف) کوتاه‌مدت (ب) کوتاه‌مدت (پ) بلندمدت (ت) میان مدت (۴) الف) کوتاه مدت (ب) کوتاه‌مدت (پ) میان مدت (ت) میان مدت

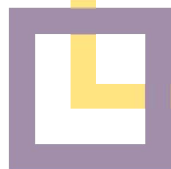
۱۰- بانک‌ها چند نوع حساب سپرده سرمایه‌گذاری دارند؟

(۱) کوتاه‌مدت و بلندمدت

(۲) کوتاه مدت، بلند مدت و قرض الحسنه

(۳) کوتاه‌مدت، میان مدت و بلندمدت

(۴) میان مدت و بلند مدت

۱۱- کدام گزینه در رابطه با سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت و کوتاه‌مدت نادرست است؟

- ۱) بانک‌ها دو نوع حساب سرمایه‌گذاری دارند که اندکی با هم متفاوت است.
- ۲) بانک‌ها با میالنی که در هر نوع حساب سپرده جمع می‌شود، در طرح‌های سودآور اقتصادی از طرف سپرده‌گذاران شرکت می‌کنند.
- ۳) تفاوت حساب‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت و بلندمدت در میزان سود پرداختی به آن‌ها و برخی شرایط دیگر است.
- ۴) در سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت واریز به حساب و برداشت از آن آزاد است ولی سود حساب، ثابت است.

۱۲- سود سپرده‌های کوتاه‌مدت چگونه محاسبه می‌شود؟

- ۱) بانک طبق قرارداد اولیه، سود را محاسبه می‌کند و هر ماه با نرخ ثابت می‌پردازد.
- ۲) بانک در هر ماه به مانده موجودی حساب سود پرداخت می‌کند.
- ۳) نرخ سود ثابت است و سالانه به مانده حساب پرداخت می‌شود.
- ۴) نرخ سود شناور است و سالانه به مانده حساب پرداخت می‌شود.

۱۳- کدام گزینه در رابطه با سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت نادرست است؟

- ۱) در سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت امکان برداشت از حساب تا پایان دوره سرمایه‌گذاری وجود ندارد.
- ۲) در صورت برداشت از حساب سپرده بلندمدت، بانک از میزان سود توافق شده می‌کاهد.
- ۳) از مزایای این سرمایه‌گذاری این است که می‌توان با مقدار خیلی کمی پول، افتتاح حساب کرد.
- ۴) بانک‌ها با پول‌های سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت مردم، در طرح‌های سودآور اقتصادی فعالیت می‌کنند.

۱۴- عبارت «این حساب‌ها نرخ سود کم تری نسبت به حساب‌های دیگر پس‌انداز دارند.» در رابطه با کدام گزینه است؟

- ۱) سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت
- ۲) حساب‌های سرمایه‌گذاری میان‌مدت
- ۳) سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت
- ۴) حساب‌های سرمایه‌گذاری روزانه

۱۵- در کدام گزینه به ترتیب عبارت درست، درست، نادرست، نادرست و درست آمده است؟

الف) در سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت، پول به راحتی در دسترس است و مجبور نیستید پولتان را برای زمانی پر طرفدار در بانک قرار بدهید.

ب) نرخ سود سپرده‌های کوتاه‌مدت ثابت است و با کاهش یا افزایش نرخ سود عمومی تغییر نمی‌کند.

پ) در سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت، سرمایه‌گذار می‌تواند از خدمات بانکداری الکترونیک استفاده کند.

ت) در سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت، می‌توان با مقدار خیلی کمی پول، این حساب‌ها را باز نمود.

ث) سود سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت نسبت به حساب‌های دیگر بیش تر است.

- ۱) الف، ب، پ، ت، ث   ۲) ت، ب، پ، الف   ۳) پ، الف، ب، ت، ث   ۴) الف، پ، ث، ب، ت

۱۶- در کدام گزینه به معایب حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت اشاره شده است؟

- ۱) این حساب‌ها نمی‌تواند از خدمات بانکداری الکترونیک استفاده کند- نمی‌توان با مقدار کمی پول، این حساب‌ها را افتتاح کرد.
- ۲) این حساب‌ها نرخ سود کم تری نسبت به حساب‌های دیگر پس‌انداز دارند- نرخ سود این سپرده‌ها می‌تواند هم‌زمان با کاهش نرخ سود عمومی بانک‌ها کاهش یابد.
- ۳) این حساب‌ها نرخ سود کم تری نسبت به حساب‌های دیگر پس‌انداز دارند- این حساب‌ها نمی‌تواند از خدمات بانکداری الکترونیک استفاده کند.
- ۴) نرخ سود این سپرده‌ها می‌تواند هم‌زمان با کاهش نرخ سود عمومی بانک‌ها کاهش یابد- نمی‌توان با مقدار کمی پول، این حساب‌ها را افتتاح کرد.

۱۷- کدام گزینه در رابطه با حساب‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت نادرست است؟

- ۱) در حساب‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت لازم است مقدار مشخصی پول برای مدت معینی در بانک سپرده شود.
- ۲) دوره زمانی این حساب‌ها از شش ماه تا چندین سال است و نرخ سود آن‌ها در دوره زمانی معین شده تغییر نخواهد کرد.
- ۳) اگر شما پول را قبل از زمان توافق یا سررسید برداشت کنید، تمام سود تعیین شده را از دست خواهید داد.
- ۴) در این حساب‌ها هر چقدر زمان طولانی‌تری پول سپرده‌گذاری شود، سود بیش تری هم به آن تعلق می‌گیرد.

۱۸- در کدام گزینه به مزایای حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت اشاره شده است؟

- ۱) این سپرده‌ها سود بالاتری دریافت می‌کنند و نرخ سود این سپرده‌ها تا پایان دوره قرارداد تغییری نمی‌کند.
- ۲) این سپرده‌ها سود بالاتری دریافت می‌کنند و نرخ سود این سپرده‌ها می‌تواند هم‌زمان با تغییر نرخ سود عمومی بانک‌ها تغییر یابد.
- ۳) این سپرده‌ها می‌تواند از خدمات بانکداری الکترونیک استفاده کند و نرخ سود این سپرده‌ها می‌تواند هم‌زمان با تغییر نرخ سود عمومی بانک‌ها تغییر یابد.
- ۴) نرخ سود این سپرده‌ها تا پایان دوره فرایند قرارداد تغییری نمی‌کند، این سپرده‌ها می‌تواند از خدمات بانکداری الکترونیک استفاده کند.

۱۹- کدام گزینه در رابطه با معایب حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت نادرست است؟

- ۱) پول به راحتی در دسترس نیست و باید تا پایان دوره مشخص شده آن را در حساب حفظ کرد. برداشت پول مشمول جریمه از دست رفتن بخشی از سود می‌شود.
- ۲) معمولاً مقدار حداقلی باید در این حساب‌ها باشد تا مشمول بستن قرارداد و دریافت سود گردد.
- ۳) اگر نرخ سود عمومی افزایش یابد سود این حساب‌ها در حد توافق شده باقی می‌ماند.
- ۴) این حساب‌ها نرخ سود کم تری نسبت به حساب‌های دیگر پس‌انداز دارند.

۲۰- عبارت «برخی از بانک‌ها به سپرده‌های پس‌انداز سودی نمی‌دهند؛ بلکه به ازای مدت زمان سپرده‌گذاری، برای مشتری امتیاز دریافت

وام در نظر می‌گیرند.» در رابطه با کدام نوع از بانک‌ها است؟

- ۱) بانک‌های توسعه‌ای   ۲) بانک‌های قرض‌الحسنه   ۳) بانک‌های تجاری   ۴) بانک‌های سرمایه‌ای

درس چهاردهم

«پررشن‌های چهارگزینه‌ای»

۲۱- در بانک‌های قرض‌الحسنه، مقدار وام و دوره بازپرداخت آن تابع چه عواملی است؟

- (۱) مقدار سرمایه و نوع گشایش اعتبار
(۲) مقدار سرمایه و مقدار سپرده
(۳) مقدار سپرده و مدت زمان سپرده‌گذاری
(۴) مدت زمان سپرده‌گذاری شده و نوع گشایش اعتبار

۲۲- کدام گزینه در رابطه با سهام و سهام داری نادرست است؟

- (۱) سود سرمایه‌گذاری در سهام معمولاً از سپرده‌گذاری بلند مدت در بانک‌ها بیشتر است.
(۲) خرید سهام نوعی شریک شدن در مالکیت یک شرکت است.
(۳) با خرید سهام در داشتن یک شرکت با دیگران شریک می‌شویم. در این صورت سود شرکت به نسبت سهامان به ما تعلق می‌گیرد.
(۴) از مزایای خرید سهام این است که خریدار تنها در سود شریک می‌شود و اگر شرکت متحمل ضرر شود، سرمایه‌داران اصلی باید آن را پرداخت کنند.
- ۲۳- به ترتیب عبارتهای درست، درست، درست، و نادرست در کدام گزینه آمده است؟
- (الف) با فروش سهام در بازار سرمایه، تولیدکننده مستقیماً سرمایه موردنیاز خود را از مردم تهیه می‌کند.
(ب) با شکل‌گیری بازار سرمایه (سهام) دسترسی به سرمایه راحت‌تر و کم هزینه‌تر است و همین امر سرمایه‌گذاری را آسان‌تر می‌کند.
(پ) با شکل‌گیری بازارهای سرمایه، سرمایه‌های اندک که به تنهایی نمی‌توانند کاری انجام دهند تبدیل به یک سرمایه بزرگ می‌شوند.
(ت) در صورتی که شرکت‌ها صادرات داشته باشند مردم به آن‌ها اطمینان پیدا می‌کنند و سرمایه‌های خود را در اختیارشان می‌گذارند.
(ث) اگر چه سود سرمایه‌گذاری در سهام از سپرده‌گذاری بلند مدت در بانک‌ها هم بیشتر است اما ممکن است خرید و فروش سهام با محدودیت‌هایی مواجه باشد.

- (۱) الف، ب، ت، ث (۲) ب، ت، ث، پ (۳) پ، ت، ث، ب (۴) الف، ب، ت، ث

۲۴- چرا با پس‌اندازهای اندک نمی‌توان سهام‌دار شد؟

- (۱) چون به سرمایه‌های اندک سود بسیار کمی تعلق می‌گیرد و این سود ارزش اقتصادی ندارد.
(۲) چون سهام‌داری در خرید و فروش فرایندی دارد که اجازه نمی‌دهد با پس‌اندازهای اندک وارد آن شد.
(۳) چون طبق قانون سازمان بورس، برای ورود به آن باید حداقل ۲ میلیون تومان آورده داشت.
(۴) بدین خاطر که تمام سهام‌ها حداقل ارزشی بیش از ده میلیون تومان دارند.

۲۵- کدام گزینه در رابطه با سهام نادرست است؟

- (۱) میزان سود سرمایه‌گذاری در سهام با افزایش نرخ سود عمومی افزایش می‌یابد.
(۲) قیمت اسمی سهام، قیمت اولیه است که صاحب سهام در تالار بورس اوراق بهادار در معرض فروش قرار می‌دهد.
(۳) اگر سود شرکتی دائماً افزایش یابد، متقاضی و خریدار آن سهام زیاد می‌شود و در نتیجه قیمت اسمی آن سهام دائماً افزایش می‌یابد.
(۴) می‌توان پس‌اندازهای بزرگ را برای میان مدت یا بلند مدت وارد سرمایه‌گذاری در سهام کرد.

۲۶- در رابطه با قیمت ثانویه کدام مورد درست است؟

- (۱) قیمت ثانویه در روی هر ورقه سهم توسط شرکت پذیرهنویسی مشخص می‌شود.
(۲) قیمت بازاری سهام به تعداد سهام خریداری شده توسط سهام‌دار بستگی دارد.
(۳) قیمت ثانویه قیمت بازاری است که صاحب سهام در تالار بورس اوراق بهادار در معرض فروش قرار می‌دهد.
(۴) قیمت بازاری یک سهام به تعداد خرید و فروش آن سهام در بازار بورس اوراق بهادار بستگی دارد و با سودهای آن رابطه معکوس دارد.

۲۷- کدام گزینه پاسخ درست سوالات زیر است؟

(الف) علت صدور اوراق مشارکت چیست؟

(پ) کدام گزینه در رابطه با قابلیت خرید و فروش اوراق مشارکت صحیح می‌باشد؟

- (۱) الف) تأمین منابع مالی (ب) دولت، سازمان‌های رسمی و قانونی (پ) اوراق مشارکت قابل خرید و فروش هستند.
(۲) الف) تأمین منابع مالی (ب) شرکت‌های دولتی و خصوصی (پ) اوراق مشارکت قابل خرید و فروش نیستند.
(۳) الف) استفاده از سرمایه‌های فعال (ب) دولت، سازمان‌های رسمی و قانونی (پ) اوراق مشارکت قابل خرید و فروش هستند.
(۴) الف) استفاده از سرمایه‌های فعال (ب) شرکت‌های دولتی و خصوصی (پ) اوراق مشارکت قابل خرید و فروش نیستند.

۲۸- کدام گزینه نادرست است؟

- (۱) وقتی کسی سهام می‌خرد، دیگر نمی‌تواند هر وقت که خواست از مدیرکارخانه بخواهد که سرمایه او را پس دهد.
(۲) مالک سهام هر وقت بخواهد به شراکت خود ادامه ندهد؛ می‌تواند برگه‌های سهام خود را به دیگران بفروشد و به پول موردنیاز خود برسد.
(۳) وقتی که اوراق مشارکت می‌خریم، پس از انقضای مدت سررسید آن، علاوه بر اصل پول (سرمایه)، سود آن را هم می‌گیریم.
(۴) افزایش قیمت اوراق سهام و اوراق مشارکت به عرضه و تقاضای آن‌ها بستگی دارد.

۲۹- چرا برخی از افراد پول و پس‌اندازهای خود را به طلا تبدیل می‌کنند؟

- (۱) چون می‌دانند با خرید طلا ارزش پولشان حفظ می‌شود
(۲) چون می‌دانند قیمت طلا همیشه سیر صعودی دارد.
(۳) چون طلا یک کالای سرمایه‌ای است.
(۴) چون هیچ‌گاه قیمت خرید و قیمت فروش آن یکسان نیست و همراه با سود قطعی است.

درس چهاردهم

«پرستش‌های چهارگزینه‌ای»

۳۰- کدام گزینه در رابطه با خرید طلا نادرست است؟

- ۱) خرید طلا برخلاف خرید سهام به پول خیلی زیادی نیاز ندارد و البته هر زمان هم قابل فروش است.
- ۲) خرید طلا برخلاف سهام‌داری با دریافت سود سالیانه منظم همراه نیست و تنها از محل تفاوت خرید و فروش سود دارد.
- ۳) خرید طلا به عنوان سرمایه برای اقتصاد کشور زیان‌آور است چون پول‌هایی که می‌توانست صرف سرمایه‌گذاری‌های مولد در اقتصاد شود، در چیزی مثل طلا منجمد می‌شود.
- ۴) خرید طلا حتی اگر قیمت خرید و فروش هم یکسان باشد باز هم سودآور است، چون همراه با تورم رشد کرده است.

۳۱- کدام گزینه در رابطه با تفاوت‌های سرمایه‌گذاری با خرید طلا و خرید سهام درست است؟

- ۱) سود خرید طلا از سرمایه‌گذاری در سهام بیش تر است و پول آن نیز همیشه در دسترس است.
- ۲) سهام‌داری حتی اگر قیمت ورقه سهام هم تغییر نکند با دریافت سود شرکت در هر سال همراه است و از این محل دارندگان اوراق سهام نفع می‌برند.
- ۳) خرید طلا برخلاف خرید سهام یک سرمایه‌گذاری مولد به حساب می‌آید و برای اقتصاد کشور مطلوب است.
- ۴) سهام‌داری یک فعالیت سرمایه‌گذاری مناسب است ولی برای اقتصاد کشور مضر می‌اشد چون مولد نیست.

۳۲- به چه نوع سرمایه‌گذاری‌هایی مولد می‌گویند؟

- ۱) سرمایه‌گذاری مولد سرمایه‌گذاری‌هایی‌اند که به ظرفیت تولید کشور با ایجاد کارخانجات و شرکت‌های جدید یا توسعه ظرفیت آن‌ها کمک می‌کند.
- ۲) سرمایه‌گذاری مولد سرمایه‌گذاری‌هایی‌اند که در بخش صنعت و معدن فعالیت می‌کنند و باعث افزایش ارزش افزوده شوند.
- ۳) سرمایه‌گذاری مولد سرمایه‌گذاری‌هایی‌اند که در بخش کشاورزی فعالیت می‌کنند و باعث افزایش تولید محصولات غذایی شوند.
- ۴) این سرمایه‌گذاری‌ها در بلندمدت سودآوری دارند و در کوتاه‌مدت هیچ نوع کالا و خدمات نهایی تولید نمی‌کنند.

۳۳- علت شکل‌گیری نظام‌های بیمه در جهان چیست؟

- ۱) افزایش میل سرمایه‌گذاری بخش خصوصی
- ۲) جبران خسارت‌های ناشی از قرارداد‌های دولتی و خصوصی
- ۳) جبران پیامدهای ناشی از حوادث و وقایع پیش‌بین نشده
- ۴) افزایش سود شرکت‌های سرمایه‌گذاری مولد و بخش‌های زیان‌ده اقتصادی

۳۴- با توجه به مفهوم و کارکرد بیمه، کدام گزینه پاسخ سؤالات زیر است؟

الف) تقسیم‌بندی نظام‌های بیمه چگونه است؟

ب) پیامد شکل‌گیری نظام‌های بیمه چیست؟

پ) پایه و اساس نیاز به بیمه چیست؟

- ۱) الف) نظام بیمه‌های اجتماعی، درمانی و شغلی ب) باعث افزایش تولیدات صنعتی، خدماتی و کشاورزی می‌شود و به دنبال خود رفاه جامعه را به همراه دارد. پ) کاهش خسارت ناشی از حوادث
- ۲) الف) نظام بیمه‌های اجتماعی، درمانی و شغلی ب) منجر به ارتقای رفاه افراد و جامعه، حمایت از کسب و کارها در برابر حوادث غیرمترقبه و وضعیت ناخوشایند و تثبیت نظام اقتصادی جامعه می‌شود پ) کاهش خسارت ناشی از حوادث
- ۳) الف) نظام بیمه‌های اجتماعی، تعاونی و بازرگانی ب) منجر به ارتقای رفاه افراد و جامعه، حمایت از کسب و کارها در برابر حوادث غیرمترقبه و وضعیت ناخوشایند و تثبیت نظام اقتصادی جامعه می‌شود. پ) خطرپذیری
- ۴) الف) نظام بیمه‌های اجتماعی، تعاونی و بازرگانی ب) باعث افزایش تولیدات صنعتی، خدماتی و کشاورزی می‌شود و به دنبال خود رفاه جامعه را به همراه دارد. پ) خطرپذیری

۳۵- قرارداد بیمه چگونه قراردادی است؟

- ۱) بیمه قراردادی است حقیقی و حقوقی که به منظور افزایش سوددهی شرکت‌های دولتی و غیردولتی بین بیمه‌گذار یا بیمه‌شده از یک طرف و بیمه‌گر از طرف دیگر منعقد می‌شود و بیمه‌گر حق بیمه خود را پرداخت می‌کند.
- ۲) بیمه قراردادی است بین دو شخص که براساس آن یک طرف تحت عنوان بیمه‌گر یا بیمه‌شده به طرف دیگر که بیمه‌گذار نامیده می‌شود، حق بیمه پرداخت می‌کند و به ازای حق بیمه پرداخت شده، بیمه‌گذار باید در صورت وقوع خطری که در قرارداد بیمه نوشته شده خسارت بیمه‌گر را پرداخت کند.
- ۳) بیمه قراردادی است بین دو شخص که براساس آن یک طرف تحت عنوان بیمه‌گر یا بیمه‌شده به طرف دیگر که بیمه‌گر (شرکت بیمه) نامیده می‌شود، حق بیمه پرداخت می‌کند و به ازای آن، بیمه‌گر باید در صورت وقوع خطری که در قرارداد بیمه نوشته شده است، خسارت پرداخت کند.
- ۴) بیمه قراردادی است بین دولت و شرکت‌های خصوصی که به منظور جلوگیری از خطرپذیری بسته می‌شود و به دنبال خود باعث شکل‌گیری سود مادی و معنوی برای دو طرف می‌شود.

۳۶- کدام گزینه پاسخ درست سؤالات زیر است؟

الف) منظور از خطرپذیری چیست؟

ب) خطر یا حادثه بد چیست؟

پ) انتقال خطرپذیری چگونه میسر است؟

- ۱) الف) شانس وقوع یک خطر یا یک حادثه بد ب) به وضعیتی گفته می‌شود که شرایط ایجاد خسارت به اشهر طرفدار یا اموال را فراهم می‌آورد. پ) به وسیله بیمه
- ۲) الف) انجام فالیتهای اقتصادی با سود کم ب) به وضعیتی گفته می‌شود که شرایط ایجاد خسارت به اشهر طرفدار یا اموال را فراهم می‌آورد. پ) با سرمایه‌گذاری در بانک
- ۳) الف) شانس وقوع یک خطر یا یک حادثه بد ب) به وضعیت غیرقابل پیش‌بینی گفته می‌شود. پ) به وسیله بیمه
- ۴) الف) انجام فالیتهای اقتصادی با سود کم ب) به وضعیت غیرقابل پیش‌بینی گفته می‌شود. پ) با سرمایه‌گذاری در بانک

۳ (۱۳)	بررسی سایر گزینه‌ها: گزینه ۱: در رابطه با ریسک‌پذیری است. گزینه ۲: در رابطه با یادگیرنده‌گی است. گزینه ۳: در رابطه با پراکنجیزه بودن است.
۳ (۱۴)	
۴ (۱۵)	
۳ (۱۶)	
۴ (۱۷)	
۴ (۱۸)	الف- تولیدکننده به صاحب تراکتور، اجاره یا قیمت تراکتور را می‌پردازد و به نیروی انسانی، مزد یا حقوق پرداخت می‌کند. ب- گاوآهن و گاو جزء سرمایه‌های فیزیکی تولیدکننده هستند.
۲ (۱۹)	سود $\rightarrow$ هزینه $>$ درآمد زیان $\rightarrow$ هزینه $<$ درآمد نقطه سربه سر $\rightarrow$ هزینه = درآمد سود = مابه‌التفاوت درآمد و هزینه نیازهای تولیدکنندگان — زمین یا منابع طبیعی — نیروی کار یا نیروی انسانی — سرمایه نیازهای تولیدکنندگان — دستمزد یا حقوق
۲ (۲۰)	بررسی سایر گزینه‌ها: گزینه ۱: اگر درآمد بزرگ‌تر از هزینه باشد، سود است. گزینه ۲: این رابطه کلاً غلط است. گزینه ۳: هزینه + سود = درآمد
۳ (۲۱)	بررسی سایر گزینه‌ها: گزینه ۱: درآمد - هزینه = سود گزینه ۲: درآمد - سود = هزینه گزینه ۳: کاملاً بی‌ارتباط است.
۱ (۲۲)	برای جلوگیری از ضرر و زیان باید هزینه‌ها را کاهش داد؛ تولید را افزایش داد و فروش را بیش‌تر کرد.
۲ (۲۳)	بررسی سایر گزینه‌ها: گزینه ۱: باید از استخدام نیروی کار غیرضروری پرهیز کرد. گزینه ۲: کاهش تولید، هزینه‌های ثابت (مثل اجاره کارگاه) را بالا می‌برد، چرا که درآمد کارگاه کم می‌شود. گزینه ۳: اگر درآمد کم‌تر از هزینه باشد، دچار ضرر می‌شویم.
۱ (۲۴)	
۴ (۲۵)	
۱ (۲۶)	
۴ (۲۷)	لرؤماً تمام انحصارها نامشروع نیست، چون برخی از آن‌ها قانونی است.

۱ (۱)	بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ تمام شرکت‌های تولیدی، کالا و خدمات تولید می‌کنند؛ نه فقط کالاهای صنعتی و کشاورزی ۲ بسیاری از کسب و کارهای نوپا عمر کوتاهی دارند؛ به طوری که تنها نیمی از آن‌ها می‌توانند از شش سالگی عبور کنند. ۳ احتمال موفقیت و سودآوری، انگیزه لازم برای ادامه کار کارآفرینان است.
۳ (۲)	
۱ (۳)	نوآوری $\times$ خطرپذیری = کارآفرینی $2\% = 20\% \times 10\%$
۲ (۴)	آقای احمدی $1/5 = 5\% \times 30\%$ آقای اکبری $3/75 = 25\% \times 15\%$
۴ (۵)	
۲ (۶)	
۳ (۷)	یک کارآفرین موفق ضرورتاً از ابتدا کارآفرین نبوده است.
۱ (۸)	
۳ (۹)	عده خاصی از افراد می‌توانند یک کسب و کار جدید را راه‌اندازی کنند. کسی که می‌خواهد کارآفرین باشد، باید: ۱ مهارت‌های ابتکار عمل را داشته باشد تا بتواند با جمع کردن عوامل مختلف در کنار هم، کالا یا خدمتی را تولید کند. ۲ آگاهی و دانش زیادی برای اتخاذ تصمیمات مناسب درباره موفقیت شرکت، پیشنهاد محصول، قیمت‌گذاری، تبلیغات و استخدام نیروی کار داشته باشد. ۳ توانایی مالی لازم را برای راه‌اندازی کسب و کارش داشته باشد و بداند که در آغاز کارش ممکن است با موفقیت کم‌تر یا عدم موفقیت روبه‌رو شود.
۱ (۱۰)	تیزبین فرصت‌های کسب و کار را زمانی که دیگران شاید متوجه نشوند، می‌بیند. نوآور ایده‌ها را به محصولات جدید، فرایندها و یا کسب و کارهای جدید تبدیل می‌کنند. ریسک‌پذیر پس‌انداز و خوش‌نامی‌شان را با شجاعت و تدبیر، به میدان می‌آورند تا فعالیت اقتصادی جدیدی را راه‌اندازی کنند. خوش‌بین کارآفرینان واقع‌بین هستند اما مطمئن و دلگرم به موفقیت اقتصادی هستند. پراکنجیزه نظم، انضباط، پایداری، اشتیاق و توانایی حل مسئله را دارند. یادگیرنده از کارشناسان، همکاران و مشتریان می‌آموزند و خود را با شرایط بازار وفق می‌دهند. سازمان‌دهنده منابع را به شکل کارایی مدیریت و هماهنگ می‌کنند.
۱ (۱۱)	کسی که می‌خواهد کارآفرین باشد، باید مهارت‌های ابتکار عمل را داشته باشد تا بتواند با جمع کردن عوامل مختلف در کنار هم، کالا یا خدمتی را تولید کند. به همین دلیل کارآفرینی به تلاش و کار زیادی نیاز دارد.
۴ (۱۲)	

۲ (۲۸)
 هزینه + سود = درآمد
 $260 \div 2 = 130$ = درآمد
 چون جمع هزینه و سود برابر است با درآمد

۴ (۲۹)
 قیمت $\times$ محصول فروخته شده = درآمد
 ابتدا درآمد را محاسبه می‌کنیم:
 $2,200 \times 1,200,000 = 2,640,000,000$
 هزینه‌ها را جداگانه محاسبه و با هم جمع می‌کنیم:
 اجاره سالانه $12,000,000 \times 12 = 144,000,000$
 حقوق سالانه $850,000 \times 15 \times 12 = 153,000,000$
 مواد اولیه سالانه $185,000,000$
 استهلاک $153,000,000 \times \frac{20}{100} = 30,600,000$
 $153,000,000 + 144,000,000 + 185,000,000 + 30,600,000 = 412,600,000$
 جمع هزینه‌ها = $527,900,000$
 هزینه - درآمد = سود
 $2,640,000,000 - 527,900,000 = 2,112,100,000$

۳ (۳۰)
 کل محصول $\times$ قیمت = درآمد
 $750 \times 300,000 = 225,000,000$ درآمد سالانه بنگاه
 جمع حقوق سالانه کارمندان $200,000 \times 15 \times 12 = 36,000,000$
 جمع اجاره سالانه $4,000,000 \times 12 = 48,000,000$
 مواد اولیه سالانه $4,450,000$
 هزینه استهلاک سالانه $9,600,000 \times \frac{12}{100} = 1,152,000$
 جمع هزینه‌های سالانه $63,202,000$
 چون درآمد بیش‌تر از هزینه‌ها می‌باشد، پس این بنگاه سود برده است.
 سود سالانه $225,000,000 - 63,202,000 = 161,798,000$

۳ (۳۱)
 قیمت $\times$ تولید فروخته شده = درآمد
 $400 \times 900,000 = 360,000,000$ درآمد سالانه
 اجاره سالانه $10,000,000 \times 12 = 120,000,000$
 حقوق سالانه $100,800,000$
 مواد اولیه سالانه $178,000,000$
 هزینه استهلاک سالانه $100,800,000 \times \frac{25}{100} = 25,200,000$
 جمع هزینه‌های یک سال بنگاه $424,000,000$
 ضرر سالانه بنگاه $360,000,000 - 424,000,000 = 64,000,000$

۱ (۳۲)
 ابتدا باید درآمد را محاسبه کنیم:
 قیمت هر واحد $\times$ تعداد محصول = درآمد
 دقت کنید که واحد تن را باید به کیلوگرم تبدیل کنید. هر تن معادل ۱۰۰۰ کیلوگرم است.
 تومان $10,000 = 160,000,000 = (1000 \times 160) \times 10,000 \Rightarrow$ درآمد علی
 سپس همه هزینه‌های تولید را با هم جمع می‌کنیم:
 میلیون تومان $40 + 30 + 30 = 100 \Rightarrow$ جمع هزینه‌ها
 هزینه - درآمد = سود یا ضرر
 سود $160,000,000 - 100,000,000 = 60,000,000$
 چون درآمد بیشتر از هزینه است، پس سود داریم.

۲ (۳۳)
 درآمد سالانه $330 \times 35,000,000 = 11,550,000,000$
 دستمزد سالانه کارگران $12 \times 850,000 \times 12 = 122,400,000$
 اجاره سالانه بنگاه $24,000,000 \times 12 = 288,000,000$
 قطعات + اجاره + دستمزد = هزینه‌ها
 $= 330,000,000 + 288,000,000 + 122,400,000 = 740,400,000$
 سود = هزینه - درآمد
 $11,550,000,000 - 740,400,000 = 10,809,600,000$
نکته: دقت کنیم که «هزینه ماهانه آموزش فرزندان مدیر بنگاه ارتباطی با هزینه‌های تولید ندارد و در محاسبه بنگاه به کار نمی‌رود»

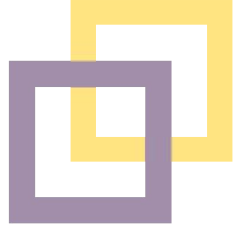
۲ (۳۴)
 ریال $2400 \times 560,000,000 = 1,344,000,000,000$ درآمد سالیانه
 $1,152,000,000,000 = 30 \times 12 \times 3,200,000,000$ دستمزدها
 خرید مواد اولیه $450,000,000$
 هزینه استهلاک $\frac{1}{5} \times 450,000,000 = 90,000,000$
 اجاره بهاری سالیانه $58,000,000 \times 12 = 696,000,000$
 جمع هزینه‌ها = $2,288,000,000$
 حذف گزینه‌های (۳) و (۴) $\rightarrow$ هزینه $>$ درآمد
 سود یا منفعت $13,440,000,000,000 - 2,288,000,000,000 = 11,152,000,000,000$

۲ (۳۵)
 ریال $900 \times 450,000 = 405,000,000$ درآمد
 ریال $500,000 \times 12 = 6,000,000$ اجاره سالانه
 در جدول، اجاره و حقوق هر ماه را داده پس باید ماه را به سال تبدیل کنیم یعنی اجاره هر ماه را در ۶ ضرب کنیم.
 ریال $12 \times 350,000,000 = 4,200,000,000$ حقوق سالانه هر فرد از آن‌جا که این کارگاه ۶ کارگر دارد پس:
 ریال $6 \times 4,200,000,000 = 25,200,000,000$
 $5,040,000,000 = \frac{200}{100} \times 25,200,000,000 \Rightarrow$ هزینه استهلاک
 $8,900,000 =$ خرید مواد اولیه
 $89,000,000 + 25,200,000,000 + 5,040,000,000 =$ مجموع کل هزینه‌ها
 $= 45,140,000,000$
 سود $\rightarrow$ هزینه $>$ درآمد
 زیان $\rightarrow$ هزینه $<$ درآمد
 $405,000,000 - 45,140,000,000 = 35,986,000,000 \Rightarrow$ سود
 حذف گزینه‌های (۱) و (۳)

۱ (۳۲)
 ابتدا باید درآمد را محاسبه کنیم:
 قیمت هر واحد $\times$ تعداد محصول = درآمد
 دقت کنید که واحد تن را باید به کیلوگرم تبدیل کنید. هر تن معادل ۱۰۰۰ کیلوگرم است.
 تومان $10,000 = 160,000,000 = (1000 \times 160) \times 10,000 \Rightarrow$ درآمد علی
 سپس همه هزینه‌های تولید را با هم جمع می‌کنیم:
 میلیون تومان $40 + 30 + 30 = 100 \Rightarrow$ جمع هزینه‌ها
 هزینه - درآمد = سود یا ضرر
 سود $160,000,000 - 100,000,000 = 60,000,000$
 چون درآمد بیشتر از هزینه است، پس سود داریم.

۱ (۳۳)

<p>۲(۲۲) راه اندازی نسبتاً آسان مزایای کسب و کار ۱) دسترسی به منابع و سرمایه‌های مالی بزرگ‌تر شرکتی ۲) تقسیم بار مسئولیت و هم‌افزایی توانایی‌ها</p>	<p>۲(۱) کار آفرین به این فکر می‌کند به تنهایی دست به اقدام بزند یا این که با فرد دیگری شراکت کند یا حتی کار جدید را عام‌المنفعه انجام دهد.</p>
<p>۱(۲۳) افزایش برخی هزینه‌ها جهت تنظیم قرارداد و مشاوره معایب کسب و کار ۱) حقوقی یا وکیل شرکتی ۲) مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی‌ها و دعاوی ۳) آزادی عمل محدودتر افراد و تصمیم‌گیری سخت‌تر به دلیل لزوم توافق شرکا</p>	<p>۱(۲) </p> <p>۴(۳) </p> <p>۳(۴) </p> <p>۱(۵) </p> <p>۲(۶) </p> <p>۳(۷) </p>
<p>۱(۲۴) عیب مشترک در کسب و کار شخصی و شراکت «مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی‌ها و دعاوی»</p>	<p>۱(۸) بررسی سایر گزینه‌ها: در گزینه ۲) کشت صنعت مغان شرکت است. در گزینه ۳) کارخانه ایران خودرو شرکت سهامی عام است. در گزینه ۴) کارخانه سایپا شرکت سهامی عام است.</p>
<p>۲(۲۵) الف- پیچیده‌ترین نوع کسب و کار شرکت است. ب- ایجاد یک شرکت به ویژه یک شرکت سهامی، پرهزینه‌ترین نوع کسب و کار است. پ- تعاونی‌ها، نحوه اداره آن‌ها براساس هر نفر، یک رأی است.</p>	<p>۴(۹) </p> <p>۲(۱۰) </p>
<p>۳(۲۶) </p>	<p>۳(۱۱) بررسی سایر گزینه‌ها: گزینه ۱) راه‌اندازی این شرکت‌ها آسان و هزینه‌های آن نسبتاً کم است. گزینه ۲) آزادی عمل و سهولت در تصمیم‌گیری از مزایای کسب و کار شخصی است. گزینه ۳) در کسب و کار شخصی، مالکیت کامل سود از مزایای است.</p>
<p>۲(۲۷) بررسی سایر گزینه‌ها: گزینه ۱) کسب و کار شخصی به سهام تقسیم نمی‌شود، بلکه شرکت به سهام‌های متعدد تقسیم می‌شود. گزینه ۲) در کسب و کار شخصی هر کدام از سهام‌داران به اندازه سهمی که دارند در سود و زیان شرکت سهیم هستند. گزینه ۳) اگر شرکت ۲۰۰,۰۰۰ سهم داشته باشد کسی که ۱۵,۰۰۰ سهم دارد، مالک ۷/۵ درصد است.</p>	<p>۳(۱۲) </p> <p>۱(۱۳) </p> <p>۴(۱۴) </p>
<p>۱(۲۸) </p> <p>۲(۲۹) </p>	<p>۳(۱۵) </p> <p>۱(۱۶) </p>
<p>۳(۳۰) در شرکت‌های سهامی، صاحبان سهام به نسبت سهامی که خریده‌اند در سود و زیان شرکت سهیم می‌شوند. علت عدم انتخاب گزینه ۱) این است که شرکت سهامی گزینه جامع‌تری است چون هم سهامی عام را در برمی‌گیرد و هم سهامی خاص را.</p>	<p>۱(۱۷) از مزایای کسب و کار شخصی منافع مالیاتی است یعنی فقط یک‌بار مالیات بر درآمد می‌دهند.</p>
<p>۴(۳۱) صادرکننده سهام، شرکت سهامی است و فقط شرکت‌های سهامی عام می‌توانند سهام خود را در بورس بفروشند.</p>	<p>۳(۱۸) گزینه ۴) درست است، ولی گزینه ۳) کامل‌تر است.</p>
<p>۴(۳۲) تعاونی‌ها مراحل راه‌اندازی کم‌وبیش مشابهی با شرکت‌ها دارند اما نحوه اداره آن‌ها براساس هر نفر، یک رأی است. این جمله به غلط در توصیف موارد اساسنامه شرکت‌ها آورده شده که گزینه اشتباه است.</p>	<p>۴(۱۹) </p> <p>۴(۲۰) ۱) کسب و کار متعلق به دو نفر یا بیشتر که شریک نامیده می‌شوند. شراکت ۲) هر کدام متناسب با سهمشان، در سود یا زیان کسب و کار سهیم‌اند. ۳) کسب و کار شراکتی کوچک، مانند کسب و کارهای شخصی است.</p>
<p>۱(۳۳) </p> <p>۱(۳۴) </p>	<p>۲(۲۱) وجود قرارداد شراکت الزامی قانونی ندارد، ولی از جهت ۱) روشن شدن حقوق و تکالیف شرکا، به داشتن آن توصیه می‌شود. ضمن این که ۲) در صورت ثبت رسمی قرارداد، عمل به محتوای آن الزام قانونی پیدا می‌کند.</p>
<p>۴(۳۵) </p> <p>۴(۳۶) شرکت سهامی به یک شخص تعلق ندارد، بلکه متعلق به تمام سهام‌داران است.</p> <p>۳(۳۷) </p>	

اقتصاد ۱۰

درس دوم | انتخاب نوع کسب و کار

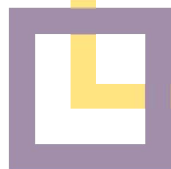
پاسخنامه

۱ (۳۸)
۳ (۳۹)
۲ (۴۰) نکته: تخصص‌گرایی بیش‌تر، از مزایای شرکت است.
۳ (۴۱)
۳ (۴۲)
۱ (۴۳)
۴ (۴۴)
۳ (۴۵)
۳ (۴۶)
۱ (۴۷)
۴ (۴۸)

ریال $21 \times 50 = 10,500$	منفعت حاصل از کشت و فروش هویج
ریال $150 \times 65 = 9,750$	منفعت حاصل از کشت و فروش گوجه-فرنگی
ریال $120 \times 70 = 8,400$	منفعت حاصل از کشت و فروش سیب-زمینی
<p>بنابراین چون منافع حاصل از کشت و فروش هویج بیشتر از سایر محصولات است، کشاور باید زمین زراعی خود را به کشت هویج اختصاص دهد.</p> <p>← حذف گزینه‌های (ب) و (د)</p> <p>(ب) مقدار منافع از دست داده گزینه دوم (یعنی ۹,۷۵۰ ریال منفعت حاصل از کشت و فروش گوجه‌فرنگی است) هزینه فرصت انتخاب گزینه اول (هویج) است.</p>	
(۲۰) ۳	اوراق مشارکت (۱۰,۰۰۰) - سود بانک $(40,000 \times \frac{20}{100} = 8,000)$ - خرید سکه (۷۰,۰۰۰) و سرمایه‌گذاری در بورس (۶۰,۰۰۰) تومان سود دارد. بنابراین فرد با انتخاب عقلانی باید سکه بخرد و هزینه فرصت از دست رفته‌اش می‌شود سرمایه‌گذاری در بورس یعنی ۶۰,۰۰۰ تومان سودی که از دست داده است.
(۲۱) ۳	حاصل سود سالیانه از خرید اوراق مشارکت: $75,000,000 \times \frac{20}{100} = 15,000,000$ تومان سود ماهانه حاصل از خرید اوراق مشارکت: $\frac{15,000,000}{12} = 1,250,000$ تومان بین دو انتخاب او که شامل اجاره ۸۰۰,۰۰۰ تومانی و سود اوراق مشارکت به مبلغ ۱,۲۵۰,۰۰۰ تومان است. هزینه فرصت از دست رفته‌اش ۱,۲۵۰,۰۰۰ تومان است که مبلغ بزرگ‌تری است.
(۲۲) ۱	این فرد برای پیدا کردن یک شغل بهتر فرصت کسب درآمد ماهانه ۲ میلیون را برای دو سال از دست داده است. میلیون $48 = (24 \times 2)$ میلیون
(۲۳) ۳	ابتدا تمام درآمدها را حساب کرده و به صورت نزولی منظم می‌کنیم. اولین درآمد، انتخاب ما و دومین درآمد، هزینه فرصت این انتخاب است. درآمد پنبه ← $2 \times 1000 \times 7000 = 14,000,000$ درآمد جو ← $4 \times 1000 \times 3000 = 12,000,000$ درآمد گندم ← $5 \times 1000 \times 2000 = 10,000,000$ درآمد اجاره ← $8,000,000$
(۲۴) ۱	ابتدا سود تمام فعالیت‌ها را محاسبه می‌کنیم. سود خرید سکه $30 \times 2,000,000 = 60,000,000$ سود پس‌انداز در بانک $300,000,000 \times \frac{15}{100} = 45,000,000$ سود خرید دلار ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ این فرد سکه را انتخاب می‌کند و دومین انتخاب او پس‌انداز در بانک، هزینه فرصت این انتخاب است.
(۲۵) ۴	
(۲۶) ۱	
(۲۷) ۳	بررسی سایر گزینه‌ها: گزینه (د) رشد و گسترش تکنولوژی نمی‌تواند کمیابی منابع را به شکل مطلق حل کند. گزینه (ب) به طور کلی منابع کمیاب است. گزینه (د) کشورها مانند مردم با کمیابی روبه‌رو هستند.

(۱) ۱	در علم اقتصاد، منابع محدود و نیازهای انسان نامحدود است.
(۲) ۴	اگر به عنوان یک کارآفرین و یا تولیدکننده وارد میدان اقتصاد می‌شوید، ابتدا از منابع یا عوامل تولید خود آگاه شوید.
(۳) ۱	الف) منابع تولید را به طور کلی در سه دسته اصلی طبقه‌بندی می‌کنند: منابع طبیعی (زمین)، نیروی کار و سرمایه ب) در یک فعالیت کشاورزی زمین ← منابع طبیعی کشاورزان ← نیروی کار تراکتور ← سرمایه فیزیکی دانش و مهارت ← سرمایه انسانی
(۴) ۱	بررسی گزینه‌های نادرست: در یک شرکت آموزشی، عوامل تولید به سه گروه منابع، نیروی انسانی و سرمایه تقسیم می‌شوند. تجهیزات آموزشی جزء سرمایه فیزیکی قرار می‌گیرند. (د) مهارت و دانش اساتید، همان سرمایه انسانی است.
(۵) ۴	
(۶) ۲	
(۷) ۲	
(۸) ۴	
(۹) ۱	
(۱۰) ۲	نکته: گزینه (ب) و (د) هزینه نمی‌باشد.
(۱۱) ۳	
(۱۲) ۲	تصمیمات عقلانه از مقایسه هزینه‌ها و منافع در هر انتخاب به وجود می‌آید.
(۱۳) ۱	متن صورت سؤال در واقع تعریف هزینه فرصت است.
(۱۴) ۱	هزینه فرصت یک انتخاب ارزش بهترین گزینه بعدی است که شما آن را هنگام انتخاب از دست داده‌اید.
(۱۵) ۳	
(۱۶) ۳	
(۱۷) ۱	
(۱۸) ۴	نکته: به دلیل وجود کمیابی در امکانات و داشته‌ها، همیشه باید بین گزینه‌های انتخاب، «بده-بستان» کرد. بده - بستان یعنی چیزی را رها می‌کنید تا چیز دیگری به دست آورید.
(۱۹) ۴	الف) ابتدا باید منافع حاصل از کشت و فروش هر یک از محصولات در پایان سال را محاسبه کنیم:

<p>قبل از هر چیز لازمه با توجه به سود که عددش رو داریم، میزان درآمد و هزینه‌های آشکار رو محاسبه کنیم، با توجه به این که میزان درآمد، ۴ برابر هزینه‌های آشکار است، پس:</p> $4X = \text{درآمد} \Rightarrow X = \text{هزینه‌های آشکار تولید}$ <p>هزینه‌های آشکار تولید = درآمد - سود $18000 = 4X - X$ تومان $6000 = X = 3X = 18000$</p> <p>پس کل میزان هزینه‌های آشکار برابر با ۶۰۰۰ تومان است. حال با توجه به میزان هزینه‌های آشکار، مقدار اجاره بنگاه را محاسبه می‌کنیم: حقوق و دستمزد پرداختی = هزینه‌های آشکار اجاره بنگاه + اجاره ابزارهای تولید + اجاره بنگاه = $15000 + 1000 + 6000 = 22000$ تومان $3500 = 22000 - 18000 =$ اجاره بنگاه تومان $24000 = 4 \times 6000 =$ درآمد هزینه‌های آشکار یادمون باشه که هزینه‌های آشکار همون قیمت عوامل تولید!</p>
<p>(۴۷) ابتدا جمع هزینه‌های آشکار و پنهان را محاسبه می‌کنیم. $300,000 + 10,000,000 + 16,000,000 + 50,000,000 + 90,000,000 = 976,300,000$ نکته: خرید ساختمان جزء هزینه‌های پنهان است. سپس درآمدها را جمع می‌کنیم. $70,000,000 + 90,000,000 + 15,000,000 = 985,000,000$ دقت کنید تمام هزینه‌ها را در همان مرحله اول با هم جمع کردیم. (هزینه‌های پنهان + هزینه‌های آشکار) - درآمد = سود $985,000,000 - 976,300,000 = 8,700,000$ نکته: در تمام این سبک مسائل باید هزینه‌ها را جمع و از مجموع درآمد، کسر کنید تا ۳ حالت پیش آید:</p> <p>بهترین حالت $\rightarrow$ هزینه $>$ درآمد $\leftarrow$ سود هزینه $<$ درآمد $\leftarrow$ زیان هزینه = درآمد $\leftarrow$ نقطه سربه‌سری</p>
<p>(۴۸) $\frac{1}{1}$ کل محصول $\times$ قیمت = درآمد</p> <p>ریال $60 \times 500 = 30,000 =$ درآمد ریال $12 \times 12 \times 20 \times 5 = 14400 =$ حقوق سالانه تمامی کارگران</p> <p>هزینه اجاره هزینه خرید هزینه استهلاک حقوق سالیانه سالیانه بنگاه مواد اولیه ماشین آلات سالانه هزینه‌ها ماشین آلات مورد نیاز تولیدی کارگران</p> <p>$12,000 + 900 + 150 + 300 + 400 =$ هزینه‌های آشکار و پنهان ریال $13,750 =$ (هزینه‌های پنهان + هزینه‌های آشکار) - درآمد = سود $30,000 - 13,750 = 16,250 =$</p> <p>دقت کنید که هزینه اجاره سالانه بنگاه و هزینه اجاره سالانه ماشین آلات تولیدی در صورت اجاره دادن جزء هزینه‌های پنهان به حساب می‌آید.</p>
<p>(۴۹) $\frac{3}{1}$ تومان $6,000,000 \times 75,000 = 450,000,000 =$ درآمد سالانه واحد تولیدی</p>

<p>(۲۸) $\frac{3}{1}$ (۲۹) «هزینه فرصت» بیانگر آن چیزی است که از آن صرف نظر کرده و به عبارتی آن را از دست داده‌ایم در این سؤال هزینه فرصت رنگ کردن خانه توسط خود فرد، معادل درآمدی است که فرد می‌توانست از وکالت (در مدت زمان ۱۰ ساعت) به دست آورد (۱۰,۰۰۰,۰۰۰ تومان)</p>
<p>(۳۰) الف) ابتدا باید منافع حاصل از فروش هر یک از محصولات را حساب کنیم، برای این کار هم لازم است مقدار هر محصول را در میزان منافع حاصل از فروش هر کیلو از آن محصول ضرب کنیم؛ پس: تومان $1000 \times 100 = 100,000 =$ چغندر تومان $1300 \times 120 = 156,000 =$ سیب زمینی تومان $2000 \times 80 = 160,000 =$ پیاز تومان $2100 \times 115 = 241,500 =$ کاهو تومان $1750 \times 95 = 166,250 =$ کلم باتوجه به منافع حاصل از محصولات، بهترین انتخاب این فرد کشت کاهو خواهد بود؛ زیرا باعث می‌شود منافع بیشتری به دست آورد. ب) هزینه فرصت از دست رفته او نیز $166,250$ تومان منفعت حاصل از کشت کلم است. البته گزینه (۳) هم می‌توانست درست باشد در صورتیکه منفعت حاصل از کشت سیب زمینی رو درست ذکر می‌کرد، یعنی $156,000$ تومان!</p>
<p>(۳۱) $\frac{2}{1}$</p>
<p>(۳۲) $\frac{4}{1}$ شکل کشیده شده نشان دهنده خط بودجه است. در نقطه «ب» ما می‌توانیم ۳ بیسکویت و ۴ شکلات بخریم و در نقطه «الف» ما می‌توانیم ۱ بیسکویت و ۸ شکلات بخریم.</p>
<p>(۳۳) $\frac{1}{1}$</p>
<p>(۳۴) $\frac{3}{1}$</p>
<p>(۳۵) $\frac{4}{1}$ نکته: فهمیدن این که هزینه‌ها را چطور ارزیابی کنیم، تنها بخشی از گرفتن یک تصمیم خوب است. باید هزینه‌ها در مقابل منافع سنجیده شوند.</p>
<p>(۳۶) $\frac{2}{1}$</p>
<p>(۳۷) $\frac{1}{1}$</p>
<p>(۳۸) $\frac{3}{1}$</p>
<p>(۳۹) $\frac{2}{1}$ منفعت خالص در خرید کالای B بیش تر است. پس انتخاب عاقلانه کالای B است.</p>
<p>(۴۰) $\frac{4}{1}$</p>
<p>(۴۱) $\frac{2}{1}$ عواملی که باعث تصمیم‌گیری‌های غیرمنطقی می‌شوند، عبارتند از: ۱ گرفتار امیال و هوس (۱) اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری (۲) توجه به هزینه‌های دررفته (۳) بی‌صبوری زیاد (۴) اعتماد به نفس بیش از حد یا خودرأی بودن (۵) چسبیدن به وضعیت فعلی.</p>
<p>(۴۲) $\frac{1}{1}$</p>
<p>(۴۳) $\frac{3}{1}$</p>
<p>(۴۴) $\frac{2}{1}$</p>
<p>(۴۵) $\frac{4}{1}$</p>
<p>(۴۶) $\frac{1}{1}$</p>

پاسخنامه

درس سوم | اصول انتخاب درست

اقتصاد ۱۰

<p>تومان $450,000,000 =$ هزینه پنهان $=$ هزینه فرصت   (هزینه‌های پنهان + هزینه‌های آشکار) - درآمد = سود $سود = 6,000,000,000 - (680,000,000 + 450,000,000)$ $= 4,870,000,000$</p>
<p>(۵۰) ۱   اجاره سالانه $= 2,000,000 \times 12 = 24,000,000$ +   مواد اولیه سالانه $8,000,000$ حقوق سالانه $6 \times 1,200,000 \times 12 = 86,400,000$ جمع هزینه‌های سالانه بنگاه $118,400,000$ درآمد سالانه $750 \times 200,000,000 = 150,000,000$ سود سالانه $150,000,000 - 118,400,000 = 31,600,000$</p>
<p>(۵۱) ۱   الف) هزینه فرصت $2,000,000 + 1,000,000 = 3,000,000$ ب) هزینه‌های ظاهری $4,000,000 + 1,000,000 = 5,000,000$ سود ظاهری $1,000,000 - 5,000,000 = -4,000,000$ ب) کل هزینه‌ها $5,000,000 + 3,000,000 = 8,000,000$ (هزینه‌های ظاهری)   سود واقعی $10,000,000 - 8,000,000 = 2,000,000$</p>

<p>۴ (۱) پ چون نقطه «ت» پایین مرز امکانات تولید است، نشان‌دهنده عدم استفاده درست از منابع است.</p>
<p>۴ (۱۲) برای این که از نقطه «ب» به «الف» حرکت کنیم، باید تولید آمیوه را از ۱۵ بسته به ۵ بسته کاهش دهیم.</p>
<p>۴ (۱۳) در زیر منحنی مرز امکانات تولید است پس می‌توانیم تولیدات کفش یا پیراهن را افزایش دهیم.</p>
<p>۴ (۱۴) این شرکت باید از نقطه A به سمت نقطه B حرکت کند و منابع خود را به تولید حداکثری توپ والیبال «۸۰» انتقال دهد.</p>
<p>۳ (۱۵) بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) کاهش کیفیت مسای به‌رهوری یا کارایی نیست.   ۲) حرکت به داخل مرز امکانات تولید یعنی کارایی   ۳) برای رفتن به خارج منحنی امکانات باید منابع را افزایش داد.</p>
<p>۴ (۱۶) بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) در نقطه «الف»، تولید پیراهن ۹۰۰ و تولید کفش ۱۰۰ است.   ۲) در نقطه «د»، تولید کفش به حداکثر خود رسیده است.   ۳) با منابع موجود، نمی‌توان به نقطه «و» رسید.</p>
<p>۳ (۱۷) نقطه B با مختصات تولید شامپوی ۳۰۰ و بدن شامپوی ۳۰۰ می‌خواهد ۱۰۰ عدد شامپوی سر بیشتر داشته باشد. پس با حرکت روی منحنی PPF به سمت بالا و چپ مختصات B' می‌رسد.</p>
<p>۳ (۱۸) یعنی هزینه فرصت تولید شامپوی سر بیشتر، ۵۰ عدد شامپوی بدن است که از تولید آن صرف‌نظر کرده‌ایم.</p>
<p>۳ (۱۹) برای تولید ۲۰۰ عدد بیشتر از کالای B باید روی نمودار PPF به سمت پایین و راست حرکت کنیم. برای افزایش تولید کالای A باید به سمت بالا و چپ حرکت می‌کردیم.</p>
<p>۱ (۲۰) در نقطه A، B و C کارا عمل کرده زیرا استفاده بهتر از منابع داشته، بدون آن که وضع دیگران بدتر شود. رد گزینه ۱) زمانی که کارا عمل شود در واقع هر فرصتی را برای استفاده بهتر از منابع به کار می‌گیریم بدون آن که وضع دیگران بدتر شود. اما این جا صحبت از لطمه به تولیدی دیگر است. رد گزینه ۲) نقطه H، نقطه‌ای غیرقابل دستیابی است. رد گزینه ۳) حرکت از نقطه D به H امکان‌پذیر نیست مگر این که ظرفیت‌ها و عوامل تولید افزایش یابد و از مرز PPF به بیرون منحنی جابه‌جا شود.</p>

<p>۴ (۲) نقاط بالاتر از مرز امکانات تولید، غیرقابل دستیابی هستند.</p>
<p>۳ (۳) الف) این منحنی مرز امکانات تولید است. (PPF) ب) هر نقطه‌ای در خارج از منحنی مرز امکانات تولید باشد، نشان‌دهنده شرایط آرمانی است که دستیابی به آن با منابع موجود امکان‌پذیر نیست. ج) هر نقطه‌ای در داخل منحنی مرز امکانات تولید باشد، نشان‌دهنده شرایطی است که تولید ناکارا است. د) در نقطه الف ۹۰۰ عدد تولید پیراهن داریم و ۱۰۰ جفت تولید کفش</p>
<p>۱ (۴) بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) در نقطه «الف»، تولید پیراهن ۹۰۰ و تولید کفش ۱۰۰ است.   ۲) در نقطه «د»، تولید کفش به حداکثر خود رسیده است.   ۳) با منابع موجود، نمی‌توان به نقطه «و» رسید.</p>
<p>۳ (۵) نقطه و، بیانگر وضعیتی است که با شرایط فعلی دستیابی به آن امکان‌پذیر نیست.</p>
<p>۱ (۶) مرز امکانات تولید، مرزی است بین آن‌چه یک کسب و کار (همانند یک شرکت تولیدی) با استفاده از منابع موجود و در دسترسش می‌تواند تولید کند و آن‌چه نمی‌تواند.</p>
<p>۳ (۷) الف) در نقطه A اتلاف انرژی داشته‌ایم، یعنی ترکیب بهینه‌ای از دو محصول تولید نشده، لذا «همواره بهتر است شرکت، به جای تولید در درون مرز امکانات تولید، بر روی مرز امکانات، تولید کند» ب) نقطه C خارج از مرز امکانات تولید، بنابراین غیرقابل دستیابی است و منابع کافی برای تولید آن وجود ندارد. پ) در نقطه B به ترکیب بهینه‌ای از هر دو محصول رسیدیم.</p>
<p>۴ (۸) الف) بین مقدار تولید کلاه و کیف رابطه معکوس وجود دارد؛ یعنی هر چه کلاه بیشتری تولید کنیم، مجبوریم کیف کم‌تری تولید کنیم، چون به اندازه کافی منابع برای تولید فراوان از هر دو نداریم. ث) با حرکت از B به F میزان تولید کلاه بیشتر و مقدار تولید کیف کم‌تر می‌شود.</p>
<p>۴ (۹) الف) تمام نقاطی که روی منحنی مرز امکانات تولید است، شرایط کارا را نشان می‌دهد. ب) چون نقطه «پ» بالای مرز امکانات تولید است، با منابع موجود نمی‌توان به آن رسید.</p>
<p>۱ (۱۰) الف) تمام نقاطی که روی منحنی مرز امکانات تولید است، شرایط کارا را نشان می‌دهد. ب) چون نقطه «پ» بالای مرز امکانات تولید است، با منابع موجود نمی‌توان به آن رسید.</p>
<p>۱ (۱۱) الف) تمام نقاطی که روی منحنی مرز امکانات تولید است، شرایط کارا را نشان می‌دهد. ب) چون نقطه «پ» بالای مرز امکانات تولید است، با منابع موجود نمی‌توان به آن رسید.</p>

پاسخنامه

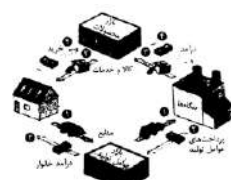
درس چهارم | مرز امکانات تولید

اقتصاد ۱۰

۴ (۲۵)
۲ (۲۶) اگر کارگر مازاد را از نقطه (پ) برداریم و به تولید ذرت اختصاص دهیم، تولید ذرت افزایش می‌یابد و تنها نقطه‌ای که این افزایش را در گزینه‌ها نشان داده است، نقطه (د) است.
۱ (۲۷)
۳ (۲۸)
۴ (۲۹)
۱ (۳۰) الف- غیرقابل دستیابی ← خارج از مرز PPF ← H و L ب- ناکارا ← داخل مرز PPF ← K و J پ- $D \begin{cases} ۱۵۰ \text{ کره} \\ ۳۰۰ \text{ اسلحه} \end{cases}$ ت- نقطه $A \begin{cases} ۰ \\ ۶۰۰ \end{cases}$ و $B \begin{cases} ۵۰ \\ ۵۰۰ \end{cases}$ ← با حرکت به سمت راست و پایین از A به B، ۱۰۰ اسلحه کم‌تر و ۵۰ تن کره بیشتر تولید می‌کنیم! ث- چون تولید هر دو باید انجام شود، می‌شود حداقل مقدار تولید کره و حداکثر تعداد تولید اسلحه با توجه به نقاط مشخص شده نقطه B با مختصات $\begin{cases} ۵۰۰ \text{ کره} \\ ۵۰۰ \text{ اسلحه} \end{cases}$ بهترین گزینه است.
۳ (۳۱) نقاط خارج از مرز، نقاطی هستند که کشور می‌تواند آرزوی رسیدن به آن‌ها را داشته باشد. این نقاط با فرض ثابت ماندن منابع کشور، غیرقابل دستیابی هستند، زیرا کشور منابع کافی برای تولید در آن سطح را ندارد.
۲ (۳۲) نقاط زیر منحنی مرز امکانات تولید، ناکارا است زیرا نشان‌دهنده این است که اقتصاد از بیشترین منافع استفاده نکرده، زیرا حداقل بیشتر از یک کالا می‌توانست تولید کند، بدون این که کالاهای دیگر حذف گردند.
۳ (۳۳) خاصیت خط این است که شیب آن ثابت است، پس حرکت در طول آن، عدد ثابتی را نشان می‌دهد اما در منحنی، شیب متغیر است؛ چون گفته هزینه فرصت عدد ثابتی را نشان می‌دهد؛ پس خط است و گزینه‌های ۱ و ۳ حذف می‌شود، چون منحنی شیب ثابتی ندارد؛ پس هزینه فرصت در جاهای مختلف عددی مختلف را نشان می‌دهد. به طور کلی منحنی مرز امکانات تولید نزولی است؛ چون افزایش مقدار تولید از یک کالا، مقدار تولید کالای دیگر را کاهش می‌دهد؛ پس منحنی باید خط راست با شیب منفی باشد که نزولی است.

۴ (۲۰)	
 <p>منحنی عرضه از سمت چپ به راست صعودی است. (منحنی عرضه شبیه به «ر» عرضه است.</p>	۴ (۲۱)
۴ (۲۲)	گزینه ۳ هیچ ارتباطی با مفهوم عرضه ندارد و در رابطه با تقاضا می باشد، البته در این رابطه نیز غلط است.
۳ (۲۳)	
۲ (۲۴)	اگر شیب منحنی عرضه زیاد باشد، یعنی عرضه کننده به دلایل مختلف نتوانسته با سرعت افزایش قیمت، مقدار عرضه خود را بالا ببرد.
۱ (۲۵)	باتوجه به اطلاعات جدول، با افزایش میزان (P) یعنی قیمت، مقدار (Q) کاهش می یابد؛ پس یک نمودار نزولی داریم که همان نمودار (D) یعنی نمودار تقاضا است. گزینه ۳ نیز رابطه مستقیم (Price) P و مقدار تولید Q (Quantity) را نشان می دهد که در واقع همان نمودار عرضه (S) است.
۳ (۲۶)	نمودار مربوط به عرضه یا Supply است که رابطه مستقیم بین P (قیمت کالا) با Q (مقدار تولید یا عرضه) را نشان می دهد. در نمودار عرضه، با افزایش قیمت یک کالا، میزان تولید آن نیز افزایش می یابد و برعکس. نکته: شیب منحنی عرضه (S)، صعودی است.
۴ (۲۷)	هدف سؤال: نشان دادن صعودی بودن منحنی عرضه؛ یعنی رابطه مستقیم بین P و Q است. بررسی سایر گزینه ها: گزینه ۱: $\uparrow Q \downarrow P$ × گزینه ۲: $Q \uparrow P$ × درنوسان × گزینه ۳: $\downarrow Q \uparrow P$ × گزینه ۴: $\uparrow Q \uparrow P$ ×
۱ (۲۸)	
۲ (۲۹)	
۳ (۳۰)	بر روی منحنی عرضه و تقاضا، هرگاه نقطه بخواند از بالا به پایین حرکت کند، باید کاهش قیمت صورت گیرد و برعکس.
۴ (۳۱)	
۱ (۳۲)	
۴ (۳۳)	
۲ (۳۴)	
۲ (۳۵)	در قیمت ۲۵۰ میزان عرضه و تقاضا ۶۰۰ با هم برابر است پس قیمت ۲۵۰ تعادلی است. پایین تر از قیمت ۲۵۰ مازاد تقاضا داریم (ردیف های ۱، ۲ و ۳) بالاتر از قیمت ۲۵۰ مازاد عرضه داریم (ردیف های ۴، ۵، ۶ و ۷)
۳ (۳۶)	
۲ (۳۷)	
۱ (۳۸)	اگر بازار در بالای نقطه تعادلی باشد، عرضه کننده با کاهش قیمت بازار را به تعادل می رساند.
۱ (۳۹)	کمبود عرضه در پایین نقطه تعادل شکل می گیرد.

۳ (۱)	
۱ (۲)	
۴ (۳)	
۱ (۴)	
۲ (۵)	
۳ (۶)	بنگاه ها کالا و خدمات را به بازار محصولات می فروشند و درآمد کسب می کنند. خانوارها کالا و خدمات از بازار محصولات می خرند و هزینه پرداخت می کنند. بنگاه عوامل تولید را از بازار می خرند و هزینه های آن را پرداخت می کنند. خانوارها منابع و عوامل تولید را می فروشند و درآمد کسب می کنند.
۱ (۷)	
۲ (۸)	 <p>نیمه بالایی نمودار تبادل تولیدات را در بازار کالاها و خدمات نشان می دهد. پس در بازار کالاها و خدمات، خانوارها خریدار و بنگاه ها فروشنده اند.</p>
۳ (۹)	نیمه بالایی نمودار، تبادل تولیدات را در بازار کالاها و خدمات نشان می دهد.
۴ (۱۰)	
۳ (۱۱)	در بازار هر چیزی در هر جایی مبادله می شود.
۱ (۱۲)	بررسی سایر گزینه ها: ۲) مقدار تقاضا با قیمت رابطه معکوس دارد. ۳) منحنی تقاضا از چپ به راست نزولی است. ۴) قانون تقاضا برای تمام کالاها صادق است. (در شرایط عادی)
۲ (۱۳)	
۴ (۱۴)	
۱ (۱۵)	
۳ (۱۶)	
۲ (۱۷)	هر قدر شیب منحنی تقاضا بیش تر باشد، نشان دهنده پایین بودن کشش قیمتی است، قیمت تأثیر زیادی بر تقاضای روی کالاها ضروری ندارد.
۱ (۱۸)	
۲ (۱۹)	

<p>۴ (۴۰)</p> <p>الف — منحنی تقاضا نزولی است؛ یعنی مقدار تقاضا با افزایش قیمت کاهش می‌یابد، پس به جای حرف A اعدادی می‌توانند قرار بگیرند که بین ۲۷ و ۳۱ باشند (گزینه‌های ۱ و ۲). مقدار عرضه با افزایش قیمت افزایش می‌یابد. پس به جای حرف B اعدادی می‌توانند قرار بگیرند که بین ۳۳ و ۴۳ باشند (گزینه‌های ۱ و ۲). منحنی عرضه صعودی است؛ یعنی با این اوصاف، یکی از گزینه‌های ۱ یا ۲ صحیح است. پس برای پیدا کردن پاسخ صحیح سؤال باید ببینیم پاسخ صحیح قیمت (ب) توی کدوم گزینه اومده! — در قیمت ۳۰۰ ریال، تولیدکنندگان ۳۳ واحد کالا عرضه می‌کنند و مصرف‌کنندگان فقط به اندازه ۲۱ واحد کالا تقاضا دارند، بنابراین حداکثر درآمد تولیدکنندگان ۶۲۰۰ ریال ($300 \times 21 = 6300$) خواهد بود، پس گزینه (۴) صحیح است.</p>
<p>۳ (۴۱)</p> <p>الف — عرضه‌کنندگان در قیمت ۴۰۰ ریال، ۴ کیلو کالا عرضه خواهند کرد. — به دلیل ارزان بودن کالا، تقاضا برای آن زیاد است (۸ کیلو) و بنابراین در بازار با کمبود عرضه یا مازاد تقاضایی معادل ۴ کیلو ($8 - 4 = 4$) مواجه خواهیم شد. — در نتیجه چون گروهی از مصرف‌کنندگان به خرید کالای موردنیاز خود موفق نشده‌اند، حاضرند برای خرید کالا، مبلغ بیش‌تری بپردازند و این امر سبب افزایش قیمت کالا می‌شود. — این افزایش قیمت تا سطحی ادامه می‌یابد که در آن، فاصله عرضه و تقاضا از بین برود و تعادل در بازار برقرار شود. (قیمت تعادلی)</p> <p>ب — محل برخورد منحنی‌های عرضه و تقاضا، نقطه تعادلی بازار است. سطح قیمت متناظر با آن را قیمت تعادلی (۵۰۰ ریال) و مقدار متناظر با آن (۶ کیلو) مقدار تعادلی تقاضا و عرضه می‌نامیم.</p>
<p>۱ (۴۲)</p> <p>کالاهای مکمل، کالاهایی هستند که به صورت تکمیلی و با هم مصرف می‌شوند مثل مسواک و خمیردندان. با افزایش قیمت کالای مکمل مثلاً در این‌جا خمیردندان، تقاضا برای کالای اصلی هم کم می‌شود، پس منحنی تقاضا برای مسواک به سمت چپ منتقل می‌شود.</p>
<p>۳ (۴۳)</p>
<p>۲ (۴۴)</p> <p>الف) در قیمت ۱۰۰۰۰ ریال ما هیچ تقاضایی نداریم و در نقطه تعادل میزان عرضه و تقاضا ۱۵ است. کمبود تقاضا تا نقطه تعادل $15 - 0 = 15$</p> <p>ب) در قیمت ۶۰۰۰ ریال ما ۱۰ عرضه داریم و ۲۰۰ تقاضا، پس — مازاد تقاضا $200 - 10 = 10$</p> <p>در قیمت ۹۰۰۰ ریال ما ۵ تقاضا داریم و ۲۵ عرضه، پس — مازاد عرضه $25 - 5 = 20$</p> <p>پ) در قیمت ۷۰۰۰ ریال $7000 \times 15 = 105000$</p> <p>ت) کاهش قیمت از ۸۰۰۰ ریال به ۷۰۰۰ ریال توسط عرضه‌کننده.</p>
<p>۲ (۴۵)</p>
<p>۱ (۴۶)</p>
<p>۲ (۴۷)</p>

۲(۱)	پـ این دسته از مالیات‌ها ممکن است براساس قیمت و ارزش کالاها یا براساس ویژگی‌ها و مشخصات آن‌ها (مانند حجم، وزن و ...) تعیین و دریافت شوند.
۱(۲)	
۳(۳)	۳ (۲۳)
۱(۴)	«عوارض نوسازی» و «عوارض خودرو» ← عوارض شهرداری
۴(۵)	مالیات بر خودرو ← مالیات بر دارایی
۲(۶)	مالیات بر ورود خودرو از سایر کشورها ← حقوق و عوارض گمرکی
۱(۷)	بهای نظافت شهر ← عوارض شهرداری
دولت‌ها به عنوان یکی از بازیگران اقتصاد، وظیفه نظارت بر تولید محصولات را برعهده دارند.	۱ (۲۴)
۳(۸)	نکته: گزینه‌های ۳ و ۴ نادرست نیست ولی گزینه ۱ کامل‌تر است.
دولت‌ها با تدوین و اجرای مجموعه گسترده‌ای از قوانین و مقررات، به دنبال تسهیل و تشویق مبادلاتی می‌باشند. این کار به نفع خریداران و فروشندگان است و از بروز شرایطی که به مبادلات آن‌ها آسیب می‌زند، جلوگیری می‌کند.	۱ (۲۵)
۱(۹)	۳ (۲۶)
۴ (۱۰)	۴ (۲۷)
دولت با تعریف و اجرای حقوق مالکیت، امنیت خرید، فروش و مبادلات را بهبود می‌بخشد. دولت اجازه نمی‌دهد تا زمانی که فروشنده اثبات نکند که مالک واقعی چیزی است، آن را بفروشد.	۲ (۲۸)
گزینه‌های ۱، ۳ و ۴ در راستای هدف اول دولت یعنی شرایط مالکیت است.	۳ (۲۹)
۳ (۱۲)	در مالیات بر درآمد، درآمد افراد و شرکت‌ها (و نه ثروت آن‌ها) مبنای مالیات است.
۳ (۱۳)	۴ (۳۰)
۱ (۱۴)	شاید بتوان گفت که مالیات بر درآمد اشیر طرفدار مهم‌ترین نوع مالیات است.
۳ (۱۵)	مالیات بر درآمد از هر کدام از انواع درآمدها جداگانه دریافت می‌شود. (مثلاً مالیات بر حقوق و مالیات بر درآمد املاک)
۱ (۱۶)	۳ (۳۱)
دولت‌ها از بازار محصولات، کالا و خدمات می‌خرند و پول آن را پرداخت می‌کنند. دولت‌ها به خانوارها کالا و خدمات می‌دهند و از آن‌ها مالیات می‌گیرند. دولت به بنگاه‌های اقتصادی، کالا و خدمات می‌دهند و از آن‌ها مالیات می‌گیرند.	۱ (۳۲)
۴ (۱۷)	بررسی سایر گزینه‌ها:
۱ (۱۸)	گزینه ۱: مالیات بر دارایی از انواع مالیات‌های مستقیم است.
گزینه ۱) ← نسبت به دیگر گزینه‌ها کامل‌تر است.	گزینه ۲: مالیات بر ارث جزء مالیات بر دارایی است و مستقیم است.
۱ (۱۹)	گزینه ۳: مالیات بر درآمد، مالیاتی مستقیم است.
۱ (۲۰)	۳ (۳۳)
۲ (۲۱)	بررسی گزینه‌های نادرست:
سیاست‌هایی که با افزایش یا کاهش مالیات اجرا می‌شود، سیاست‌های مالی است نه پولی.	گزینه ۱: عوارض گمرکی از انواع مالیات‌های غیرمستقیم است.
۱ (۲۲)	گزینه ۲: حقوق و عوارض گمرکی و خدماتی در واقع مالیات هر کشور بر صادرات و واردات کالاها می‌باشد.
الف این نوع از مالیات‌ها، تابع سیاست‌های کلان بازرگانی و شرایط اقتصادی کشور هستند.	گزینه ۳: مالیات بر صادرات و واردات از جمله مالیات‌های غیرمستقیم است.
ب اهداف عوارض گمرکی و خدماتی ۲ حمایت از صنایع داخلی	۱ (۳۴)
	عوارض گمرکی به‌جز این که یکی از راه‌های درآمدزایی دولت‌ها هستند، معمولاً برای حمایت از صنایع داخلی نیز به کار گرفته می‌شود.
	۴ (۳۵)
	۱ (۳۶)
	۳ (۳۷)
	مالیات بر مصرف، نهایتاً به وسیله مصرف‌کننده نهایی پرداخت می‌شود، اما وظیفه قانونی پرداخت آن به‌عهده تولیدکنندگان و فروشندگان است.
	۲ (۳۸)
	۴ (۳۹)
	۳ (۴۰)
	در مالیات بر ارزش افزوده در هر مرحله میزان مالیات باتوجه به قیمت کالا مشخص می‌شود.

۲(۱)	پـ این دسته از مالیات‌ها ممکن است براساس قیمت و ارزش کالاها یا براساس ویژگی‌ها و مشخصات آن‌ها (مانند حجم، وزن و ...) تعیین و دریافت شوند.
۱(۲)	
۳(۳)	۳ (۲۳)
۱(۴)	«عوارض نوسازی» و «عوارض خودرو» ← عوارض شهرداری
۴(۵)	مالیات بر خودرو ← مالیات بر دارایی
۲(۶)	مالیات بر ورود خودرو از سایر کشورها ← حقوق و عوارض گمرکی
۱(۷)	بهای نظافت شهر ← عوارض شهرداری
دولت‌ها به عنوان یکی از بازیگران اقتصاد، وظیفه نظارت بر تولید محصولات را برعهده دارند.	۱ (۲۴)
۳(۸)	نکته: گزینه‌های ۳ و ۴ نادرست نیست ولی گزینه ۱ کامل‌تر است.
دولت‌ها با تدوین و اجرای مجموعه گسترده‌ای از قوانین و مقررات، به دنبال تسهیل و تشویق مبادلاتی می‌باشند. این کار به نفع خریداران و فروشندگان است و از بروز شرایطی که به مبادلات آن‌ها آسیب می‌زند، جلوگیری می‌کند.	۱ (۲۵)
۱(۹)	۳ (۲۶)
۴ (۱۰)	۴ (۲۷)
دولت با تعریف و اجرای حقوق مالکیت، امنیت خرید، فروش و مبادلات را بهبود می‌بخشد. دولت اجازه نمی‌دهد تا زمانی که فروشنده اثبات نکند که مالک واقعی چیزی است، آن را بفروشد.	۲ (۲۸)
گزینه‌های ۱، ۳ و ۴ در راستای هدف اول دولت یعنی شرایط مالکیت است.	۳ (۲۹)
۳ (۱۲)	در مالیات بر درآمد، درآمد افراد و شرکت‌ها (و نه ثروت آن‌ها) مبنای مالیات است.
۳ (۱۳)	۴ (۳۰)
۱ (۱۴)	شاید بتوان گفت که مالیات بر درآمد اشیر طرفدار مهم‌ترین نوع مالیات است.
۳ (۱۵)	مالیات بر درآمد از هر کدام از انواع درآمدها جداگانه دریافت می‌شود. (مثلاً مالیات بر حقوق و مالیات بر درآمد املاک)
۱ (۱۶)	۳ (۳۱)
دولت‌ها از بازار محصولات، کالا و خدمات می‌خرند و پول آن را پرداخت می‌کنند. دولت‌ها به خانوارها کالا و خدمات می‌دهند و از آن‌ها مالیات می‌گیرند. دولت به بنگاه‌های اقتصادی، کالا و خدمات می‌دهند و از آن‌ها مالیات می‌گیرند.	۱ (۳۲)
۴ (۱۷)	بررسی سایر گزینه‌ها:
۱ (۱۸)	گزینه ۱: مالیات بر دارایی از انواع مالیات‌های مستقیم است.
گزینه ۱) ← نسبت به دیگر گزینه‌ها کامل‌تر است.	گزینه ۲: مالیات بر ارث جزء مالیات بر دارایی است و مستقیم است.
۱ (۱۹)	گزینه ۳: مالیات بر درآمد، مالیاتی مستقیم است.
۱ (۲۰)	۳ (۳۳)
۲ (۲۱)	بررسی گزینه‌های نادرست:
سیاست‌هایی که با افزایش یا کاهش مالیات اجرا می‌شود، سیاست‌های مالی است نه پولی.	گزینه ۱: عوارض گمرکی از انواع مالیات‌های غیرمستقیم است.
۱ (۲۲)	گزینه ۲: حقوق و عوارض گمرکی و خدماتی در واقع مالیات هر کشور بر صادرات و واردات کالاها می‌باشد.
الف این نوع از مالیات‌ها، تابع سیاست‌های کلان بازرگانی و شرایط اقتصادی کشور هستند.	گزینه ۳: مالیات بر صادرات و واردات از جمله مالیات‌های غیرمستقیم است.
ب اهداف عوارض گمرکی و خدماتی ۲ حمایت از صنایع داخلی	۱ (۳۴)
	عوارض گمرکی به‌جز این که یکی از راه‌های درآمدزایی دولت‌ها هستند، معمولاً برای حمایت از صنایع داخلی نیز به کار گرفته می‌شود.
	۴ (۳۵)
	۱ (۳۶)
	۳ (۳۷)
	مالیات بر مصرف، نهایتاً به وسیله مصرف‌کننده نهایی پرداخت می‌شود، اما وظیفه قانونی پرداخت آن به‌عهده تولیدکنندگان و فروشندگان است.
	۲ (۳۸)
	۴ (۳۹)
	۳ (۴۰)
	در مالیات بر ارزش افزوده در هر مرحله میزان مالیات باتوجه به قیمت کالا مشخص می‌شود.

۲ (۴۵)	<p>پنبه ۴۸۶۰</p> <p>نخ ۶۴۸۰</p> <p>پارچه ۱۸۳۶۰</p> <p>لباس ۱۳۶۰</p> <p>۶۸۰</p> <p>۳۶۰</p> <p>۶۸۰</p> <p>۳۶۰</p> <p>۶۸۰ + ۲۰۰ + ۱۲۰ + ۳۶۰</p> <p>۱۳۶۰</p>	<p>قیمت فروش با مالیات بر ارزش افزوده</p> <p>مالیات بر ارزش افزوده جمع‌آوری شده توسط فروشنده</p> <p>اعتبار مالیات بر ارزش افزوده‌هایی که در مرحله قبل پرداخت شده</p> <p>مالیات بر ارزش افزوده خالص جمع‌آوری شده</p> <p>مجموع مالیات بر ارزش افزوده جمع‌آوری شده</p>
	<p>مرحله ۱ ← پنبه</p> $4500 \times \frac{8}{100} = 360 \text{ تومان} \Rightarrow 360 + 4500 = 4860$ <p>مرحله ۲ ← نخ</p> $6000 \times \frac{8}{100} = 480 \text{ تومان} \Rightarrow 480 + 6000 = 6480$ <p>مرحله ۳ ← پارچه</p> $8500 \times \frac{8}{100} = 680 \text{ تومان} \Rightarrow 680 + 8500 = 9180$ <p>مرحله ۴ ← پوشاک</p> $17000 \times \frac{8}{100} = 1360 \text{ تومان} \Rightarrow 1360 + 17000 = 18360$	
۳ (۴۶)	<p>می‌توانیم تمام ارزش‌افزوده‌ها را جمع کنیم و سپس ۵ درصد آن را محاسبه کنیم:</p> $80,000 \times \frac{5}{100} = 4000$	
۳ (۴۷)	<p>الف) سنگ آهن ۳ میلیون تومان بود با ۱۵ درصد مالیات ۳,۴۵۰,۰۰۰</p> <p>ب) محصول نهایی تیرآهن بود به قیمت ۸ میلیون تومان</p> $8,000,000 \times \frac{15}{100} = 1,200,000$ <p>قیمت تیرآهن با مالیات بر ارزش افزوده ۹,۲۰۰,۰۰۰ = ۸,۰۰۰,۰۰۰ + ۱,۲۰۰,۰۰۰</p> <p>پ) بر روی تیرآهن ۱,۲۰۰,۰۰۰ مالیات وضع شده است که و ۷۵۰,۰۰۰ آن از دو فعالیت قبلی گرفته شده است.</p>	
۱ (۴۸)	<p>بررسی سایر گزینه‌ها:</p> <p>گزینه ۲: بخش زیادی از درآمدهای دولت کشور ما از محل فروش دارایی‌های تجدیدناپذیر است.</p> <p>گزینه ۳: فروش نفت و گاز درآمدی ناپایدار است.</p> <p>گزینه ۴: قیمت نفت نوسان دارد و قابل تحریم است.</p>	
۳ (۴۹)		
۳ (۵۰)		
۱ (۵۱)	<p>بودجه، درآمدها و هزینه‌ها را پیش‌بینی می‌کند و این پیش‌بینی دقیق نیست.</p>	
۱ (۵۲)		

۴ (۴۱)	<p>الف) برای به‌دست آوردن کل مالیات، قیمت کالا ضرب در نرخ مالیات می‌شود.</p> $40,000 \times \frac{15}{100} = 6000$ <p>ب) ابتدا افزایش بهای این کالا در مرحله دوم (تولید آرد) را به‌دست می‌آوریم و بعد مالیات آن را محاسبه می‌کنیم.</p> $40,000 - 30,000 = 10,000$ <p>افزایش بها در مرحله دوم</p> $10,000 \times \frac{15}{100} = 1500$ <p>مالیات بر ارزش افزوده مرحله دوم</p>	
۱ (۴۲)	<p>قیمت فروش با مالیات بر ارزش افزوده</p> <p>مالیات بر ارزش افزوده جمع‌آوری شده توسط فروشنده</p> <p>اعتبار مالیات بر ارزش افزوده‌هایی که در مرحله قبل پرداخت شده</p> <p>مالیات بر ارزش افزوده خالص جمع‌آوری شده</p> <p>مجموع مالیات بر ارزش افزوده جمع‌آوری شده</p>	
۳ (۴۳)	<p>پنبه ۶۶۹۵</p> <p>نخ ۷۷۲۵</p> <p>پارچه ۹۰۰۰</p> <p>لباس ۱۶۴۸۰</p> <p>۱۹۵</p> <p>۲۲۵</p> <p>۲۷۰</p> <p>۲۷۰</p> <p>۲۲۵</p> <p>۱۹۵</p> <p>۲۱۰ + ۴۵ + ۳۰ + ۱۹۵</p> <p>۴۸۰</p>	<p>مرحله ۱ ← پنبه</p> $6500 \times \frac{3}{100} = 195 \text{ تومان} \Rightarrow 195 + 6500 = 6695$ <p>مرحله ۲ ← نخ</p> $7500 \times \frac{3}{100} = 225 \text{ تومان} \Rightarrow 225 + 7500 = 7725$ <p>مرحله ۳ ← پارچه</p> $9000 \times \frac{3}{100} = 270 \text{ تومان} \Rightarrow 270 + 9000 = 9270$ <p>مرحله ۴ ← پوشاک</p> $16000 \times \frac{3}{100} = 480 \text{ تومان} \Rightarrow 480 + 16000 = 16480$ <p>نکته تستی: دقت کنید جمع مالیات بر ارزش افزوده‌ها در هر مرحله معادل مالیات پرداختی در مرحله آخر است. پس نیازی به راه‌حل طولانی و زمان‌بر نیست؛ فقط کافی است مالیات پرداختی تولید پوشاک را محاسبه کنید.</p>
۱ (۴۴)	<p>مرحله ۱ ← پنبه</p> <p>قیمت فروش با احتساب مالیات</p> $4000 \times \frac{6}{100} = 240 \text{ تومان} \Rightarrow 240 + 4000 = 4240$ <p>مرحله ۲ ← نخ</p> $5000 \times \frac{6}{100} = 300 \text{ تومان} \Rightarrow 300 + 5000 = 5300$ <p>مرحله ۳ ← پارچه</p> $8000 \times \frac{6}{100} = 480 \text{ تومان} \Rightarrow 480 + 8000 = 8480$ <p>مرحله ۴ ← پوشاک</p> $16000 \times \frac{6}{100} = 960 \text{ تومان} \Rightarrow 960 + 16000 = 16960$ <p>مالیات بر ارزش افزوده خالص جمع‌آوری شده</p> $240 + 300 + 480 + 960 = 960$	

اقتصاد ۱۰

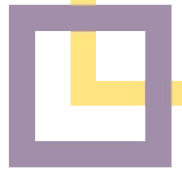
درس هفتم | تجارت بین الملل

پاسخنامه

۴ (۱)	شرکت‌ها و دولت‌هایی که خارج از مرزهای ما زندگی می‌کنند، می‌توانند در زندگی اقتصادی ما اثر بگذارند.
۱ (۲)	
۳ (۳)	واردکننده به خاطر کاهش هزینه‌های تولید، سود بیش تری می‌برد و کشورهای صادرکننده، بابت فروش و گسترش بازارهایش شرایط بهتری پیدا می‌کند.
۱ (۴)	
۱ (۵)	نکته: تمام گزینه‌ها می‌توانند پاسخ سؤال باشد ولی گزینه ۱ در برگزیده سه گزینه دیگر است.
۲ (۶)	تفاوت در عوامل تولید، شامل تفاوت در منابع و عوامل تولید یکسان نبودن کشورها از نظر دسترسی به فناوری و تفاوت‌های اقلیمی نیز می‌شود.
۳ (۷)	
۱ (۸)	الف براساس مندرجات جدول صورت سؤال، کشور ایران در تولید برنج و کشور ژاپن در تولید گندم مزیت مطلق دارند. ب- هر چند کشور چین در تولید هر دو کالا نسبت به ایران و ژاپن مزیت مطلق ندارد، اما در کشور خود در تولید برنج نسبت به گندم مزیت نسبی دارد (۶۰ به ۴۰)؛ بنابراین در تولید برنج متمرکز شود و گندم موردنیاز خود را از ژاپن وارد کند. پ- بدون در نظر گرفتن هزینه‌های حمل‌ونقل، ژاپن می‌تواند گندم را در داخل تولید کند و برنج را از کشور ایران وارد کند.
۴ (۹)	تجارت سبب شده بود تا این شهر آباد و ثروتمند پر از خانه‌های اشرافی با تزئینات گچی و چوبی و حتی سیستم فاضلاب و لوله‌کشی‌های سفالی باشد.
۱ (۱۰)	
۲ (۱۱)	
۳ (۱۲)	
۳ (۱۳)	اصل مزیت نسبی بیان‌کننده این مطلب است که هر منطقه یا کشور باید کالایی تولید کند که هزینه تولید آن در مقایسه با سایر مناطق کم تر باشد.
۴ (۱۴)	
۴ (۱۵)	
۱ (۱۶)	
۲ (۱۷)	باتوجه به مفهوم مزیت مطلق، کشور چین رایانه را به قیمت پایین‌تر از ژاپن تولید می‌کند و پارچه را با قیمت بالاتر

۴ (۳۲)	ایالات متحده در دهه ۷۰ قرن بیستم مجدداً به سیاست‌های حمایت‌گرایانه در مقابل تجارت آزاد روی آورد.
۳ (۳۳)	
۲ (۳۴)	
۱ (۳۵)	
۴ (۳۶)	پیمان ورشو و پیمان ناتو پیمان‌های نظامی هستند.
۳ (۳۷)	
۱ (۳۸)	
۲ (۳۹)	
۴ (۴۰)	
۱ (۴۱)	بررسی سایر گزینه‌ها: ۲) میوه و مواد آزمایشگاهی نادرست است. ۳) وسایل آموزشی و بهداشتی نادرست است. ۴) صنایع پزشکی و انفورماتیک نادرست است.
۴ (۴۲)	
۴ (۴۳)	عدم توجه به مزیت‌های مطلق و نسبی فقط در تولید کالاهای راهبردی و ضروری قابل بررسی است.
۲ (۴۴)	
۱ (۴۵)	
۴ (۴۶)	آمریکا در این سال‌ها، محدودیت‌ها و ممنوعیت‌هایی را بر کشتی‌ها و ناوها در حمل و نقل به آمریکا وضع کرد.
۱ (۴۷)	
۳ (۴۸)	

۴ (۱۸)	الف هلند در تولید گل و ایران در تولید پسته و پوشاک مزیت مطلق دارند. ت / ب هر چند کنیا در تولید هیچ کدام از محصولات، مزیت مطلق ندارد اما در کشور خود در تولید گل نسبت به پسته و پوشاک مزیت نسبی دارد (۲۰ به ۱۰ و ۱۳) بنابراین باید در صنعت پرورش گل متمرکز شود و پوشاک و پسته موردنیاز خود را از ایران وارد کند. پ وقتی می‌گوییم کشوری در تولید کالایی نسبت به سایر کشورها مزیت اقتصادی ندارد، به این معناست که هیچ‌یک از آن کالاهای را به صرفه تولید نمی‌کند؛ به عبارت دیگر، قیمت تمام‌شده هر سه کالا در کنیا از دو کشور دیگر بیش تر است.
۱ (۱۹)	
۴ (۲۰)	
۱ (۲۱)	کشور A در تولید شکر مزیت مطلق دارد، کشور B در تولید پارچه مزیت مطلق دارد و کشور C تنها در تولید شکر مزیت نسبی دارد.
۱ (۲۲)	
۲ (۲۳)	
۳ (۲۴)	اگر مهندس کامپیوتر کار نقاشی را خود انجام دهد، یعنی به جای ساعتی ۲۰۰ هزار تومان تنها ساعتی ۶۰ هزار تومان به‌دست آورده است و در واقع بابت هر ساعت ۱۴۰ هزار تومان ضرر کرده است، پس مهندس در انجام امور نقاشی ساختمان مزیت نسبی ندارد.
۴ (۲۵)	الف جمله ذکر شده در سؤال اشاره دارد به یکسان نبودن منابع و عوامل تولید که یکی از عوامل روی آوردن کشورها به تجارت بین‌الملل است. ب دولت‌ها گاهی در جهت گسترش روابط اقتصادی‌شان با کشورهایی که دیدگاه‌های نزدیک سیاسی با هم دارند، پیمان‌های تجاری وضع کرده و تعرفه‌ها را کاهش می‌دهند. نکته: تسهیلات کلمه‌ای است که برای راحت‌تر کردن امری به کار رفته می‌شود نه ایجاد معنی!
۱ (۲۶)	موقعیت و امکانات طبیعی موجود یا فناوری در هر کشور سبب می‌شود که ساکنان آن کشور به تولید کالاهای پر طرفداری بپردازد.
۳ (۲۷)	منافع حاصل از تجارت بین‌الملل، به کشورها کمک می‌کند که از تولیدات کشورهای دیگر بهره ببرند و کالاهای موردنیاز مردم خود را با قیمت ارزان‌تر و کیفیت بهتر از خارج تهیه کنند. هم‌چنین تولیدکنندگان را تشویق می‌کند که با افزایش تولید و صدور کالاهای خود به خارج از کشور، سود مناسبی دریافت کنند. در مجموع، تجارت بین‌الملل وضعیت اقتصادی کشورها را بهبود می‌بخشد. علاوه بر این موارد، افزایش و گسترش تجارت بین‌الملل موجب می‌شود کشورها تلاش کنند تا در صنایع و کالاهایی که مزیت نسبی دارند، متمرکز شوند.
۴ (۲۸)	
۳ (۲۹)	
۲ (۳۰)	
۱ (۳۱)	

۱۷) ابتدا جمعیت فعال را محاسبه می‌کنیم:

جمعیت فعال	تعداد بیکاران	⇒	X	۸
۱۰۰	عدد نرخ بیکاری		۱۰۰	۲۰

۴۰ میلیون = جمعیت فعال
 اگر از جمعیت فعال تعداد بیکاران را کم کنیم به جمعیت شاغل می‌رسیم.
 ۳۲ میلیون = ۸ میلیون - ۴۰ میلیون

۱۸) جمعیت فعال = افراد شاغل + افراد بیکار
 ۳۰ = ۱۲ + ۱۸ = فعال
 جمعیت غیرفعال + ۳۰ = ۴۸
 ۱۸ = ۴۸ - ۳۰
 جمع افراد ۱۵ ساله به بالا ۴۸ میلیون نفر هستند که شامل افراد فعال و غیرفعالند که اگر جمعیت فعال را از آن کسر کنیم ۱۸ میلیون نفر جمعیت غیرفعال را نشان می‌دهد.

۱۹) پایین‌تر از ۱۵ سال   ۱۵ سال و بالاتر   کل جمعیت

۲۲	=	۶۳	-	۸۵
غیرفعال		فعال		سال ۱۵ و بالاتر
۲۱	=	۴۲	-	۶۳
شاغل		بیکار		فعال
۳۰	=	۱۲	-	۴۲

کل جمعیت ۸۵,۰۰۰,۰۰۰ نفر
 پایین‌تر از ۱۵ سال ۲۲,۰۰۰,۰۰۰ نفر ✓
 ۱۵ سال و بالاتر ۶۳,۰۰۰,۰۰۰ نفر
 غیرفعال ۲۱,۰۰۰,۰۰۰ نفر ✓
 شاغل ۳۰,۰۰۰,۰۰۰ نفر ✓
 فعال ۴۲,۰۰۰,۰۰۰ نفر
 بیکار ۱۲,۰۰۰,۰۰۰ نفر

اول قسمت پ را به دست آورید بعد سراغ مورد ب بروید.

۲۰) کل جمعیت ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ نفر
 پایین‌تر از ۱۵ سال ۳۰,۰۰۰,۰۰۰ نفر
 ۱۵ سال و بالاتر ۷۰,۰۰۰,۰۰۰ نفر
 غیرفعال ۶۰,۰۰۰,۰۰۰ نفر
 شاغل ۳۰,۰۰۰,۰۰۰ نفر
 بیکار ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ نفر

ابتدا باید ببینیم چند نفر بالای ۱۵ سال داریم پس:
 کل جمعیت   پایین‌تر از ۱۵ سال
 ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۳۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۷۰,۰۰۰,۰۰۰
 بعد جمعیت فعال را محاسبه می‌کنیم:
 غیرفعال   بالای ۱۵ سال
 ۷۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۱۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۶۰,۰۰۰,۰۰۰
 سپس تعداد افراد شاغل را محاسبه می‌کنیم.
 جمعیت بیکار   جمعیت فعال
 ۶۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۴۰,۰۰۰,۰۰۰
 از ما درصد خواسته پس:
 $\frac{۴۰,۰۰۰,۰۰۰}{۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰} = x = ۴۰\%$ شاغلند ۴۰%

۱) ۱) کاهش موانع صادرات از عوامل رشد اشتغال و تولید می‌باشد.

۲) ۲) بررسی سایر گزینه‌ها:
 ۱) در دوره رکود نرخ اشتغال کاهش می‌یابد.
 ۳) در دوره رکود نرخ بیکاری افزایش می‌یابد.
 ۴) در دوره رکود حرکت به زیر منحنی مرز امکانات تولید می‌باشد.

۳) ۳) اگر X بر روی منحنی مرز امکانات قرار داشت، نشان‌دهنده شرایط مطلوب است. محل قرار گرفتن X در این شکل نشان‌دهنده شرایطی است از منابع به خوبی استفاده نشده است.

۴) ۴) نکته: همه کسانی که شغل ندارند، بیکار نیستند. دانشجویان، دانش‌آموزان و بازنشسته‌ها در گروه بیکاران قرار نمی‌گیرند.

۵) ۵) وجود منابع بیکار سبب می‌شود، اقتصاد منابع غیرفعال داشته باشد و در زیر منحنی امکانات تولید قرار بگیریم.

۶) ۶) الف پ ت مصداق این جمله‌اند که وقتی یک اقتصاد منابع غیرفعال دارد، کشور زیر منحنی PPF قرار می‌گیرد.

۷) ۷) الف) برای به دست آوردن جمعیت فعال یا باید جمعیت شاغل و بیکار را جمع کنیم و یا از جمعیت ۱۵ سال بالاتر، جمعیت غیرفعال را کم کنیم.
 جمعیت فعال ← ۳۰ میلیون = ۱۸ میلیون - ۴۸ میلیون
 ب) اگر از جمعیت فعال تعداد بیکاران را کم کنیم، به جمعیت شاغل می‌رسیم.
 ۲۶ میلیون = ۴ میلیون - ۳۰ میلیون

۸) ۸) الف) اگر جمعیت غیرفعال و فعال بیکار را با هم جمع کنیم و از جمعیت کل کم کنی، میزان جمعیت افراد زیر ۱۵ سال به دست می‌آید. (اعداد به میلیون می‌باشد)
 جمعیت بالای ۱۵ سال ← ۳۸ میلیون = ۲۰ + ۱۵ + ۳
 جمعیت زیر ۱۵ سال ← ۲۵ میلیون = ۶۳ - ۳۸
 ب) از جمعیت شاغل و بیکار، جمعیت فعال به دست می‌آید.
 ۱۸ میلیون = ۱۵ + ۳

۹) ۹) ابتدا جمعیت فعال را محاسبه می‌کنیم (اعداد به میلیون است).
 ۳۰ + ۹ = ۳۹
 جمعیت فعال ۲۰ = ۵۹ - ۳۹
 ۱۵٪ = $\frac{۳}{۲۰} \times ۱۰۰$ ⇒ نرخ بیکاری

۱۰) ۱۰) جمعیت بیکار باتوجه به جمعیت فعال به دست می‌آید.

اقتصاد ۱۰

درس هشتم | بیکاری و فقر

پاسخنامه

۴ (۲۱)	اصلاح موارد نادرست در صورت سؤال: <ul style="list-style-type: none"> اساسی‌ترین شاخص ارزیابی وضعیت اشتغال کشور نرخ بیکاری است. همه کسانی که شغل ندارند، بیکار نیستند. وقتی یک اقتصاد منابع غیرفعال دارد، به راحتی می‌تواند با استفاده از آن منابع غیرفعال کالا و خدمات زیادی تولید کند.
۳ (۲۲)	$100 \times \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۵ ساله و تر بیش}}{\text{جمعیت فعال ۱۵ ساله و تر بیش}} = \text{نرخ بیکاری}$ $\frac{5.000.000}{55.000.000} \times 100 = 9.09 \cong 9\%$
۳ (۲۳)	
۴ (۲۴)	
۲ (۲۵)	
۱ (۲۶)	نکته: هر گاه منحنی عرضه و تقاضا یکدیگر را قطع کنند، یعنی بازار در آن‌جا به تعادل رسیده است. در پایین‌تر و یا بالاتر از نقطه تعادل، بازار با مازاد یا کمبود نیروی کار روبه‌رو هست.
۱ (۲۷)	نکته: هر نقطه‌ای که بالاتر از قیمت تعادلی باشد، عرضه برای آن زیاد است ولی تقاضا برای آن کم است. هر نقطه‌ای که پایین‌تر از نقطه تعادلی باشد، تقاضا برای آن زیاد است ولی عرضه آن کم است.
۴ (۲۸)	
۴ (۲۹)	
۲ (۳۰)	
۳ (۳۱)	
۳ (۳۲)	رکود، باعث شکل‌گیری بیکاری می‌شود و بیکاری در بلندمدت رکود را تشدید می‌کند.
۱ (۳۳)	بیکاری باعث افزایش سرمایه‌گذاری‌های اجتماعی دولت می‌شود، مخصوصاً هزینه‌های انتقالی دولت.
۴ (۳۴)	
۲ (۳۵)	
۳ (۳۶)	
۱ (۳۷)	
۲ (۳۸)	
۱ (۳۹)	

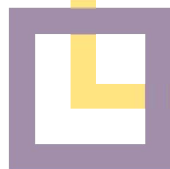

<p>یکی از مشکلات تهاتر، مشکل عدم تمایل همزمان طرفین به مبادله بود ← حذف گزینه‌های ① و ⑤</p> <p>پس در هندوستان، صدف و در روسیه، پوست سمور خواهان بیش تری داشت. ← حذف گزینه‌های ① و ⑤</p> <p>در قسمت ت گزینه‌های ② و ④، واژه «ساده» نادرست است، زیرا بی- مبالاتی صرافان تعداد صرافان و تعداد زیاد رسیده‌ها، اعتبارسنجی را برای افراد، «دشوار» کرده بود.</p>	<p>۳ (۱۷)</p> <p>۳ (۱۸)</p> <p>۲ (۱۹)</p> <p>۱ (۲۰)</p> <p>۴ (۲۱)</p> <p>۳ (۲۲)</p> <p>۴ (۲۳)</p> <p>امروزه پول‌های فلزی، کاغذی، تحریری و الکترونیکی که در دست افراد یا در حساب آن‌هاست، پشتوانه‌ای جز قدرت اقتصادی کشور ندارد.</p> <p>۴ (۲۴)</p> <p>۳ (۲۵)</p> <p>فزونی تقاضا بر عرضه تورم است.</p> <p>۲ (۲۶)</p> <p>فزونی تقاضا بر عرضه تورم است.</p> <p>۳ (۲۷)</p> <p>۴ (۲۸)</p> <p>۱ (۲۹)</p> <p>۳ (۳۰)</p> <p>الف مشکلات مبادله تهاتری عبارت‌اند از: ① افزایش هزینه‌های مبادلاتی و عدم تمایل همزمان طرفین به مبادله ② مشکل بودن تعیین و محاسبه قیمت‌ها و تبدیل آن‌ها به یکدیگر ③ حمل و نقل دشوار ④ فاسدشدنی بودن کالاها و فقدان امکان پس‌انداز و حفظ ارزش و انتقال آن به آینده ← حذف گزینه‌های ۱ و ۲</p> <p>ب در مرحله دوم از پیدایش پول، کالایی بادوام، فاسدشدنی، قابل تقسیم به تکه‌های کوچک و پرترفدار به عنوان اولین پول مورد استفاده قرار گرفت و در هر منطقه کالایی پرترفدار پرترفدار بود؛ مثلاً در ایران غلات، در هندوستان صدف، در تبت چای و در روسیه پوست سمور خواهان بیش تری داشت ← حذف گزینه‌های ۱ و ۲</p> <p>پ زیرا گمان می‌کردند فلزاتی مانند طلا و نقره فسادناپذیر هستند و حجم کمی دارند و حمل و نقل آن‌ها بسیار آسان است.</p> <p>ت بی‌مبالاتی و یا سوءاستفاده برخی از صرافان از اعتماد مردم و یا تعداد زیاد انواع رسیده‌ها و صرافی‌ها که آشنایی و اعتبارسنجی آن‌ها را برای مردم سخت کرده بود، موجب شد تا دولت‌ها برای جلوگیری از بروز این گونه مشکلات به ناچار چاپ و انتشار اسکناس را برعهده گیرند. ایده سپردن نشر پول به یک بانک مرکزی از این‌جا شکل گرفت.</p> <p>ث در معاملاتی که با چک انجام می‌شود، در واقع پول نقد بین افراد ردوبدل نمی‌شود بلکه بانک، موجودی یک حسابی را کاهش و موجودی حساب دیگر را افزایش می‌دهد. ج پشتوانه پول کاغذی در گذشته: پول‌های فلزی و شمش‌های طلا و جواهراتی که نزد صراف یا بانک بود.</p> <p>پشتوانه پول‌های فلزی، کاغذی، تحریری و الکترونیکی امروزه: قدرت اقتصادی کشور</p>
۳ (۳۱)	۱ (۱۰)

<p>۱ (۱)</p> <p>هرگاه هزینه‌های دولت‌ها بیش تر از درآمدهای آن‌ها باشد، دولت‌ها باکسری بودجه مواجه می‌شوند.</p> <p>۳ (۲)</p> <p>یکی از دلایل شکل‌گیری تورم، نقدینگی ناهماهنگ با تولید است. دولت‌ها برای حل این مشکل مالیات‌ها را افزایش می‌دهد و هند از سیاست‌های پولی انقباضی استفاده می‌کنند.</p>	<p>۲ (۳)</p> <p>۳ (۴)</p> <p>بررسی سایر گزینه‌ها: ① پول همان ثروت نیست. ② ارزش پول، قدرت خرید آن است. ③ هر ساله میزان پول افزایش می‌یابد.</p> <p>۴ (۵)</p> <p>اولین پول کالاهای پرترفدار بود.</p> <p>۱ (۶)</p> <p>۳ (۷)</p> <p>۴ (۸)</p> <p>۱ (۹)</p> <p>بررسی سایر گزینه‌ها: ① در هر منطقه کالاهایی که خواهان بیش تری داشتند، پرترفدار شدند. ② کالاهای پرترفدار به عنوان اولین پول بودند. ③ کالاهای پرترفدار مشکل پس‌انداز را حل نکردند.</p> <p>۱ (۱۰)</p> <p>۴ (۱۱)</p> <p>۳ (۱۲)</p> <p>جابه‌جایی پول فلزی از کالاهای پرترفدار آسان تر بود.</p> <p>۳ (۱۳)</p> <p>۱ (۱۴)</p> <p>مشکلات تهاتر</p> <ul style="list-style-type: none"> • نبودن وسیله سنجش ارزش کالاها • فاسدشدنی بودن برخی کالاها و فقدان امکان پس‌انداز و حفظ ارزش و انتقال آن به آینده • حفظ ارزش و انتقال آن به آینده • حمل و نقل دشوار • عدم تمایل به مبادله <p>نکته: دقت کنید بسیار از کالاها را اصلاً نمی‌شد طولانی مدت نگهداری کرد مثل شیر و پنیر ← حذف گزینه‌های ⑤ و ⑥</p>
۳ (۱۵)	۲ (۱۶)

۴۸) ۱	
۴۹) ۱	فزونی عرضه بر تقاضا باعث شکل‌گیری رکود می‌شود. افزایش نقدینگی اگر با تولید هماهنگ نباشد باعث تورم می‌شود.
۵۰) ۳	
۵۱) ۴	الف) سیاست‌های که از طریق بانک مرکزی برای مدیریت حجم نقدینگی انجام می‌شود، سیاست پولی است. د) سیاست بازار باز همان فروش اوراق مشارکت است.
۵۲) ۳	
۵۳) ۱	الف) وقتی یک واحد پول نتواند در طول زمان ارزش خود را حفظ کند، می‌گوئیم قدرت خرید پول دستخوش تغییرت شده است. ← حذف گزینه‌های ۳ و ۴ ب) وقتی قدرت خرید پول دستخوش تغییرات می‌شود که در مقابل افزایش سطح عمومی قیمت‌ها بتواند ارزش خود را حفظ کند ← حذف گزینه‌های ۳ و ۴ پ) قدرت خرید پول در واقع وابسته به سطح عمومی قیمت‌هاست و حذف گزینه‌های ۳ و ۴ ت) هرچه سطح عمومی قیمت‌ها افزایش یابد، قدرت خرید پول کاهش می‌یابد و برعکس؛ پس بین قدرت خرید پول با سطح عمومی قیمت‌ها رابطه‌ای معکوس یا غیرمستقیم وجود دارد. ث) علت کاهش قدرت خرید پول، وجود تورم است؛ یعنی افزایش قیمت با سرعت بالایی پیش می‌رود.
۵۴) ۴	• فزونی تقاضا بر عرضه ← تورم ← نقاط زیر نقطه تعادل C یعنی A و k، پس گزینه‌های ۱ و ۳ را حذف می‌کنیم. راهکار دولت برای کنترل تورم ← افزایش میزان عرضه چون می‌دانیم در نقاط زیر نقطه تعادل قیمت پایین، تقاضا بالا و عرضه کم است پس برای رسیدن به تعادل باید عرضه را زیاد کنیم چون بالابردن قیمت غیرعقلانی است و به تورم بیش‌تر دامن می‌زند لذا باید عرضه زیاد شود: ① ظرفیت تولیدی را افزایش می‌دهد. (زمان‌بر) ⑤ افزایش واردات
۵۵) ۱	الف) یکی از روش‌هایی که بانک‌های مرکزی برای کنترل و تنظیم حجم پول به کار می‌گیرد، سیاست بازار باز (فروش اوراق مشارکت) است. ب) در زمان بروز تورم است که بانک مرکزی با فروش اوراق مشارکت سعی می‌کند به طور مستقیم از پول موجود در دست مردم بکاهد و حجم پول در گردش را کاهش دهد. پ) در شرایط رکود، بانک مرکزی با خرید اوراق مشارکت، پول به جامعه تزریق می‌کند.

جاهای خالی با موارد زیر به درستی کامل می‌شود: الف) رسیدی که بازرگانان یا صراف‌ها صادر می‌کردند - طلا و نقره نزد صرافان و تجار ب) مصون ماندن از خطرهای احتمالی یا رهایی یافتن از حمل مسکوکات در معامله‌ها - رسید معتبر پ) رونق روز افزون کار صراف‌ها - بانک ت) دولت‌ها خود چاپ و انتشار اسکناس را برعهده بگیرند.
۳۲) ۳ نقدینگی حجم تمام پول‌ها و سپرده‌ها می‌باشد. می‌تون گفت کل حجم پول موجود در کشور نقدینگی آن کشور است.
۳۳) ۲ الف) حجم پول $2000 + 1600 + 900 + 5000 = 9500$ ب) شبه پول $6000 + 2500 = 8500$ پ) نقدینگی $9500 + 8500 = 18000$
۳۴) ۴ الف) شبه پول - نقدینگی = حجم پول $x = 35000 - 9000 \Rightarrow x = 26000$ ب) در صورتی که میزان شبه پول در آن جامعه برابر با صفر باشد. پ) شبه پول + حجم پول = نقدینگی $28000 = 25000 + 3000$
۳۵) ۱ حجم پول - نقدینگی = شبه پول $5200 = 135000 - 83000$
۳۶) ۲ الف) ارزش پول مسکوکات $2000 \times 5 = 10000$ ب) شبه پول $7000 + 3500 = 10500$ پ) نقدینگی $35000 + 10500 = 45500$
۳۷) ۳
۳۸) ۲
۳۹) ۴
۴۰) ۲
۴۱) ۳ تورم نشان می‌دهد که قدرت خرید پول چقدر کاهش یافته است.
۴۲) ۱ سید بازار طیف وسیعی از کالاها و خدمات است.
۴۳) ۲
۴۴) ۲ افزایش قیمت $90000 \times \frac{15}{100} = 13500$ قیمت جدید $90000 + 13500 = 103500$
۴۵) ۲ $cpi = \frac{\text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل} - \text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) معین}}{\text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل}} \times 100$ $cpi = \frac{910000 - 700000}{700000} \times 100$ $Cpi = 30$
۴۶) ۳ ابتدا نرخ تورم را در سال B محاسبه می‌کنیم. $\frac{748.120 - 634.000}{634.000} \times 100 = 18$ الف) $\frac{x}{100} \left \begin{array}{l} 66,552 \\ 18 + 100 \end{array} \right \Rightarrow x = 56,400$ ب) $95,400 \times \frac{18}{100} = 17,172$ $95,400 + 17,172 = 112,572$
۴۷) ۲

۳ (۲۵)
۱ (۲۶)
۳ (۲۷)
۱ (۲۸)
۴ (۲۹)
۲ (۳۰)
۳ (۳۱)
بررسی عبارتهای نادرست: پ) انحصار به دلایل طبیعی، اقتصادی، قانونی و ... شکل گرفت. ت) شرکت فرانسوی ما را وابسته به فناوری خودش می‌کند.
۳ (۳۲)
کشور ما از نظر ساخت نرم‌افزارهای موبایلی جزء دو کشور اول منطقه است. نکته مهم‌تر این که ما نیازی به استفاده از منابع اولیه نداریم. فقط فکر نیروی متخصص ماست که می‌تواند برایمان ارزش آوری داشته باشد.
۱ (۳۳)
بررسی سایر گزینه‌ها: Ⓐ گزینه دو در رابطه با مقاومت‌سازی اقتصادی است. Ⓑ در رابطه با شرایط اقتصادی، دوره پهلوی است (ویژگی‌های یاد شده را نداشته است). Ⓒ اقتصاد مقاومتی برون‌گرمی و گسترش ارتباطات را دارا می‌باشد.
۲ (۳۴)
استقلال اقتصادی به معنای قطع ارتباط با کشورهای دیگر نیست و هر کشور برای پیشرفت به تعامل منطقی با کشورهای دیگر نیاز دارد.

۱ (۱)
تحریم، تورم، قاچاق گسترده، رکود در بخش کشاورزی و البته نتوانی سیستم اقتصادی کشور به خاطر وابستگی به نفت و ارز خارجی، کم‌تولیدکنندگان را خرد می‌کند.
۴ (۲)
دولت‌های با وجود روابط اقتصادی پیچیده‌ای که باهم دارند، هنگام حضور در روابط جهانی، نگران منافع ملی خود نیز هستند.
۳ (۳)
۲ (۴)
۴ (۵)
۱ (۶)
۳ (۷)
احکام اقتصادی اسلام، پایه قواعد و مقررات اقتصادهای موفق آسیای میانه، آسیای غربی و جنوب غربی، شمال آفریقا و حتی جنوب اروپا قرار گرفت.
۲ (۸)
بررسی عبارتهای نادرست: ت) در دوره پایانی حکومت صفویه، اقتصاد ایران رو به ضعف نهاد. ث) از ابتدای شکل‌گیری سلسله صفویه تا اواسط آن شرایط اقتصادی ایران مناسب بود.
۱ (۹)
۴ (۱۰)
۳ (۱۱)
۲ (۱۲)
۴ (۱۳)
جنگ‌های پی‌درپی با عثمانی مربوط به دوران صفویه است. تأسیس شرکت اسلامی از فعالیت‌های مثبت است. تحریم کالاهای خارجی از حرکت‌های مثبت است.
۲ (۱۴)
۳ (۱۵)
۱ (۱۶)
۱ (۱۷)
۱ (۱۸)
۴ (۱۹)
در دوران پهلوی ایران به توسعه پایدار نرسید، بلکه تنها برخی از شاخص‌های رشد بهبود یافت.
۳ (۲۰)
عبارت (پ) نادرست است؛ چون کمپانی هند شرقی یک شرکت انگلیسی-هلندی بود. عبارت (ت) نادرست است؛ چون کمپانی هند شرقی با وجود قحطی شدید توانست، رقم درآمد و عایدات خود را حفظ کند.
۳ (۲۱)
تنها عبارت (پ) نادرست است. جریان قحطی به جنگ جهانی اول مربوط می‌شود.
۲ (۲۲)
۱ (۲۳)
۴ (۲۴)

۳ (۲۴)	۱- فعالیت زنان در خانه در تولید ناخالص داخلی محاسبه نمی‌شود چون کار بدون دستمزد است. ۲- فروش سی‌دی‌های غیرمجاز جزء فعالیت‌های غیرقانونی است که در GDP محاسبه نمی‌شود. ۳- قطعات خودرو کالای واسطه‌ای هستند و از آنجا که ارزش کالاهای واسطه‌ای در درون کالاهای نهایی نهفته است، در محاسبه تولید ناخالص داخلی باید از محاسبه ارزش کالاهای واسطه‌ای صرف نظر کرد و فقط کالاهای نهایی (خودرو) را محاسبه کنیم.
۲ (۲۵)	برای اندازه‌گیری تولید ناخالص داخلی، تنها کالا و خدمات نهایی را در نظر می‌گیریم، نه محصولات واسطه‌ای را؛ چراکه کالاها و خدمات واسطه‌ای همگی در تولیدات نهایی محاسبه شده‌اند و اگر آن‌ها را هم جداگانه محاسبه کنیم، دچار خطای محاسبه مجدد می‌شویم.
۱ (۲۶)	در محاسبه تولید ناخالص داخلی یک کشور (GDP) ارزش پولی همه کالاهای و خدمات نهایی تولید شده در داخل مرزهای یک کشور در طول یک سال محاسبه می‌شود.
۱ (۲۷)	
۲ (۲۸)	درآمد مواد غذایی $3,000,000 \times 50 = 150,000,000$ درآمد ماشین‌آلات $5,000,000 \times 50 = 250,000,000$ درآمد پوشاک $500,000 \times 150 = 75,000,000$ درآمد خدمات $75,000,000 \times \frac{2}{3} = 50,000,000$ تولید ناخالص داخلی $150,000,000 + 250,000,000 + 75,000,000 + 50,000,000 = 2,775,000,000$ هزینه استهلاک $2,500,000,000 \times \frac{1}{25} = 100,000,000$ تولید خالص داخلی $2,775,000,000 - 100,000,000 = 2,675,000,000$
۱ (۲۹)	
۲ (۳۰)	ارزش ماشین‌آلات $2,800,000,000 +$ ارزش پوشاک $95,000,000$ ارزش مواد غذایی $250,000,000$ خدمات $250,000,000 \times \frac{1}{5} = 50,000,000$ تولید ناخالص داخلی $3,195,000,000$ (تولید ناخالص داخلی از جمع تمام تولیدات به دست می‌آید.) تولید ناخالص داخلی $3,195,000,000 -$ استهلاک $2,800,000,000 \times \frac{1}{13} \Rightarrow 200,000,000$ تولید خالص داخلی $2,995,000,000$
۱ (۳۱)	
۳ (۳۲)	
۴ (۳۳)	
۲ (۳۴)	
۱ (۳۵)	الف) درآمد ملی جمع تمام درآمدهاست. درآمد صاحبان سرمایه $\leftarrow 9897$ درآمد صاحبان مشاغل آزاد $(9897 + 8856) \times \frac{1}{3} = 6251$

۲ (۱)	
۱ (۲)	
۴ (۳)	کشورهای پیشرفته از سطح سواد و بهداشت عمومی بالا برخوردارند و روحیه اعتماد و همبستگی میان این کشورها برای تکاپو و تلاش اقتصادی، برجسته است.
۳ (۴)	
۳ (۵)	رشد به معنای افزایش تولید است، بنابراین مفهومی کمی است. یک منشأ رشد اقتصادی افزایش در منابع است.
۱ (۶)	
۲ (۷)	
۴ (۸)	
۱ (۹)	
۳ (۱۰)	الف) افزایش ظرفیت تولیدی یک کشور (رشد) می‌تواند «ناشی از گسترش و توسعه مراکز تولیدی و یا پیوسته استفاده بهتر از منابع و امکانات و نظایر آن‌ها باشد، اما دستیابی به توسعه، علاوه بر رشد مستلزم دستیابی به برخی شاخص‌های دیگر و بهبود وضعیت مردم و مواردی چون بهبود توزیع درآمد و کاهش فقر است.
۴ (۱۱)	نقطه X نشان‌دهنده شرایط کشور قبل از رشد اقتصادی است و با شکل‌گیری رشد اقتصادی تولید غذا و کالاهای دیگر افزایش یافته است.
۲ (۱۲)	
۳ (۱۳)	
۴ (۱۴)	هر کشور برای این که از مواهب رشد اقتصادی در آینده لذت ببرد، باید چیزهایی را در زمان حال در اقتصاد فدا کند؛ باید منابعی را که می‌توانست برای ساختن کالاهای مصرفی در زمان حال استفاده شود؛ برای ساختن انواع سرمایه‌ها و توسعه روش‌های تولید بهتر برای آینده صرف کند.
۱ (۱۵)	
۴ (۱۶)	
۴ (۱۷)	تمام نقاط روی منحنی مرز امکان تولید، نشان‌دهنده این است که از منابع به صورت کارا استفاده شده است.
۴ (۱۸)	• هم حرکت از A به B و هم C به E نشان از رشد است زیرا در هر دو منحنی به سمت بالا و راست منتقل شده پس در قسمت اول گزینه‌های ۱ و ۴ صحیح است و ۳ و ۵ حذف می‌شود. • نقطه‌ای کارا است که روی منحنی PPF باشد؛ یعنی تخصیص منابع صحیح صورت گیرد. با توجه به قسمت دوم گزینه ۴ صحیح است.
۲ (۱۹)	
۳ (۲۰)	
۱ (۲۱)	
۴ (۲۲)	
۲ (۲۳)	

$\Rightarrow \frac{100000 - 107500}{107500} \times 100 = -7\%$	۷-٪
<p>(۴۳) الف) $GDP_{91} = (500 \times 14) + (2100 \times 3) = 8100$ میلیارد دلار</p> <p>حذف گزینه‌های (۱) و (۴)</p> <p>ب) $GDP_{92} = (750 \times 14) + (2100 \times 3) = 9600$ میلیارد دلار</p> <p>ج) $GDP_{91} = 8100$</p> <p>د) $GDP_{91} = (100 \times 50) + (300 \times 50) = 15000 + 5000 = 6500$</p> <p>پ) $\frac{GDP_{91} - GDP_{90}}{GDP_{90}} \times 100 = \frac{8100 - 6500}{6500} \times 100 = 24\%$ نرخ رشد</p>	۱) (۴۳) الف) ب) ج) د) پ)
<p>(۴۴) الف) $GDP_{91} = (200 \times 45) + (350 \times x) = 51000$ واحد پولی</p> <p>ب) $51000 = 9000 + 350x \Rightarrow 350x = 42000$</p> <p>ج) $\Rightarrow x = 120$</p> <p>د) $GDP = \left[\begin{matrix} \text{تولید کل به قیمت} \\ \text{ثابت در سال ۱۳۹۱} \end{matrix} \right] - \left[\begin{matrix} \text{تولید کل به قیمت} \\ \text{جاری در سال ۱۳۹۱} \end{matrix} \right]$</p> <p>پ) $GDP_{91} = (45 \times 150) + (100 \times 350) = 41,750$ واحد پولی</p>	۱) (۴۴) الف) ب) ج) پ)
<p>(۴۵) الف) $GDP_{91} = (200 \times 45) + (350 \times x) = 51000$</p> <p>ب) $51000 = 9000 + 350x \Rightarrow 350x = 42000$</p> <p>ج) $\Rightarrow x = 120$</p>	۱) (۴۵) الف) ب) ج)
<p>(۴۶) الف) درآمد سرانه شاخص بررسی توزیع درآمد نیست. یکی از شاخص‌های سنجش توزیع درآمد، شاخص «دهک» است.</p>	۱) (۴۶) الف)
<p>(۴۷) الف) $24 = 12$</p> <p>ب) از تقسیم دهک دهم به دهک اول</p>	۱) (۴۷) الف)
<p>(۴۸) الف) هر قدر عدد شاخص توزیع درآمد کوچک‌تر باشد، وضع توزیع درآمد در آن کشور مناسب‌تر است. در این سؤال توزیع وضع درآمد در سال ۸۴ بهتر است.</p>	۱) (۴۸) الف)
<p>(۴۹) الف) $\frac{24}{6} = 4$</p> <p>ب) شاخص دهک‌ها در کشور در سال گذشته برابر است با:</p>	۱) (۴۹) الف) ب)
<p>(۵۰) الف) $\frac{24}{6} = 4$</p> <p>ب) شاخص دهک‌ها در کشور در سال گذشته برابر است با:</p>	۱) (۵۰) الف) ب)
<p>(۵۱) الف) $\frac{24}{6} = 4$</p> <p>ب) شاخص دهک‌ها در کشور در سال گذشته برابر است با:</p>	۱) (۵۱) الف) ب)
<p>(۵۲) الف) سهم دهک اول: 3%</p> <p>ب) سهم دهک پنجم: 8%</p> <p>ج) سهم دهک نهم: 15%</p> <p>د) سهم دهک دهم: 24%</p>	۱) (۵۲) الف) ب) ج) د)
<p>(۵۳) الف) سهم چهارم دهک: 15%</p> <p>ب) سهم پنجم دهک: 9.5%</p> <p>ج) سهم ششم دهک: 9.5%</p> <p>د) سهم هفتم دهک: 10%</p>	۱) (۵۳) الف) ب) ج) د)
<p>(۵۴) الف) $\frac{24}{6} = 4$</p> <p>ب) از فرمول $\frac{24}{6} = 4$ با 10% یا 40%</p> <p>پ) از پایین توزیع درآمد</p>	۱) (۵۴) الف) ب) پ)

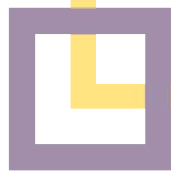
<p>سود شرکت: $9897 \times \frac{2}{3} = 6251$ ← میلیارد ریال</p> <p>دستمزد: 6442</p> <p>درآمد حقوق بگیران: $(8856 + 6442) \times \frac{1}{5} = 3059.6$</p> <p>درآمد املاک و مشغلات: 8856</p> <p>جمع تمام درآمدها: $4110.3/6$</p> <p>ب) $\frac{\text{درآمد داخلی}}{\text{جمعیت}} = \frac{4110.3/6}{50} = 822.072$</p> <p>پ) معنی و مفهوم سرانه عبارت است از سهم هر فرد از میزان تولید یا درآمد آن جامعه (پاسخ این سؤال در گزینه‌های آزمون نادرست است).</p>	۱) (۳۶) الف) ب) پ)
<p>(۳۷) الف) $12000 + 22500 = 34500$</p> <p>ب) $(3000 \times 100) + (4000 \times 110) = 74000$</p> <p>ج) $\frac{12000}{85} + \frac{22500}{95} = 36500$</p> <p>د) $\frac{8000}{90} + \frac{18000}{100} = 26000$</p> <p>پ) $\frac{36500 - 26000}{26000} \times 100 = 40\%$ نرخ رشد</p>	۱) (۳۷) الف) ب) ج) د) پ)
<p>(۳۸) الف) $(45000 \times 90) + (60000 \times 100) = 105000$</p> <p>ب) $(63000 \times 90) + (80000 \times 100) = 143000$</p>	۱) (۳۸) الف) ب)
<p>(۳۹) الف) تولید کل به قیمت‌های اسمی در سال ۹۰: $25 \times 150 = 3750$</p> <p>ب) ارزش کالای A: $300 \times 50 = 15000$</p> <p>ج) ارزش کالای B: $15000 + 3750 = 18750$</p> <p>د) تولید کل به قیمت‌های اسمی سال ۹۰: $15000 + 3750 = 18750$</p> <p>پ) تولید کل به قیمت‌های واقعی سال ۹۰: $25 \times 100 = 2500$</p> <p>ب) ارزش واقعی کالای A در سال ۹۰: $300 \times 20 = 6000$</p> <p>ج) ارزش واقعی کالای B در سال ۹۰: $2500 + 6000 = 8500$</p>	۱) (۳۹) الف) ب) ج) د) پ) ب) ج) د)
<p>(۴۰) الف) $25 \times 150 = 3750$</p> <p>ب) $300 \times 50 = 15000$</p> <p>ج) $15000 + 3750 = 18750$</p> <p>د) $15000 + 3750 = 18750$</p> <p>پ) $25 \times 100 = 2500$</p> <p>ب) $300 \times 20 = 6000$</p> <p>ج) $2500 + 6000 = 8500$</p>	۱) (۴۰) الف) ب) ج) د) پ) ب) ج) د)
<p>(۴۱) الف) تولید کل در سال X به قیمت واقعی - (تولید کل در سال X تورم در سال X به قیمت اسمی): $387 = 5034 - X$</p> <p>ب) ارزش تولید کل در سال دوم: $X = 5034 - 387 = 4647$</p> <p>ج) ارزش تولید کل در سال سوم: $1020 = X - 8390$</p> <p>د) $X = 8390 + 1020 = 9410$</p> <p>پ) (تولید کل در سال پایه) - (تولید کل در سال X به قیمت واقعی) = (افزایش مقدار تولید در سال X)</p> <p>ب) $4647 - 3900 = 747$</p> <p>د) $8390 - 3900 = 4490$</p>	۱) (۴۱) الف) ب) ج) د) پ) ب) د)
<p>(۴۲) الف) تولید ناخالص داخلی در سال ۹۰: $(200 \times 350) + (500 \times 75) = 107500$ ریال</p> <p>ب) تولید ناخالص داخلی واقعی در سال ۹۵: $(200 \times 200) + (800 \times 75) = 100000$ ریال</p> <p>پ) $\frac{GDP_{95} - GDP_{90}}{GDP_{90}} \times 100$ نرخ رشد</p>	۱) (۴۲) الف) ب) پ)

پاسخنامه

درس یازدهم | رشد و پیشرفت اقتصادی

اقتصاد ۱۰

$= \frac{24}{21} = 1/14$ $\left(\begin{array}{l} \text{از فرمول } 20\% \text{ از بالا} \\ \text{به } 20\% \text{ از پایین} \end{array} \right) = \frac{\text{دهک نهم} + \text{دهک دهم}}{\text{دهک اول} + \text{دهک دوم}} = \frac{18+21}{3+5} = 4/87$ <p>بنابراین نسبت ده درصد بالا به چهل درصد پایین وضعیت توزیع درآمد در این کشور را مناسب‌تر نشان می‌دهد. (البته ظاهراً) (ج) فرمول رایج همان نسبت ۱۰٪ بالا با ۱۰٪ پایین است.</p>
۲ (۵۶)
<p>۲ (۵۷)</p> <p>تفاوت سهام اول و چهارم: ۴ درصد   سهم دهک اول ← $7 - 4 = 3$ تفاوت سهام دهک دوم و هفتم: ۵/۵ درصد   سهم دهک دوم ← $10/5 - 5/5 = 5$ تفاوت سهام دهک پنجم و نهم: ۷ درصد   سهم دهک نهم ← $8 + 7 = 15$ تفاوت سهام دهک ششم و دهم: ۱۵ درصد   سهم دهک دهم ← $9 + 15 = 24$</p>
۱ (۵۸)
<p>۴ (۵۹)</p> <p>شاخص درآمد ناخالص ملی سرانه را با GNI نشان می‌دهند.</p>
<p>۳ (۶۰)</p> <p>بررسی سایر گزینه‌ها: ① درآمدهای فعالیتهای واسطه‌ای مشکلی ندارد.   ② درآمد می‌تواند حاصل خدمات باشد.   ③ سود اقتصادی زیاد، لزوماً نامشروع نیست.</p>
<p>۳ (۶۱)</p> <p>بررسی موارد نادرست: پ) تفاوت‌های بومی و محلی در شاخص‌های پیشرفت باید بررسی شوند.   ت) در پیشرفت اقتصادی باید به آداب و رسوم اهمیت دارد.   ث) عدالت اقتصادی واجتماعی برای تمام کشورها و جوامع به یک میزان اهمیت ندارد.</p>
۱ (۶۲)

دقت کنید که در قسم (ب) گفته شده که «اگر تصمیم بگیرد»، پس نمی‌دانیم چنین انتخابی کرده‌اند یا نه، پس با توجه به مورد (الف) خمس را حساب می‌کنیم.
۲(۸)
۳(۹)
۴ (۱۰) بررسی گزاره‌ها: الف) درست ب) نادرست، خمس شامل تمام درآمدهاست. پ) نادرست، خمس مالیات اسلامی است با نرخ ثابت ۲۰ درصد ت) درست ث) نادرست، خمس شامل ۲۰ درصد از درآمد است که به عنوان سهم امام و سهم سادات به مرجع تقلید یا نماینده او داده می‌شود.
۳ (۱۱)
۱ (۱۲)
۴ (۱۳)
۱ (۱۴) اعداد به میلیون مازاد مخارج سالانه کل پس‌انداز مقدار پرداخت خمس $83 - 60 = 23$ $23 + 17 = 40$ $40 \times \frac{20}{100} = 8$
۱ (۱۵) درآمد $(\frac{4}{5} \times 100) \times \frac{20}{100} = 22/5$
۱ (۱۶) مقدار پس‌انداز هزینه $400,000 \times 100 \div 20 = 2,000,000$ $10,000,000 - 2,000,000 = 8,000,000$

۱(۱)
۳(۲) بررسی سوالات: الف) برای مدیریت بهتر موجودی پولمان، در ابتدا همه مخارج را، در طول یک دوره محاسبه می‌کنیم. ب) در جدول هزینه‌ها، اول باید نوع مخارج مشخص شود. پ) هزینه‌ها را به هزینه‌های ثابت و متغیر تقسیم می‌کنیم.
۴(۳) ابتدا جمع هزینه‌ها را محاسبه می‌کنیم (اعداد به میلیون است) $2 + 15 + 33 = 50$ هزینه مسکن به درصد $33 \times 100 \div 50 = 66$
۲(۴) برای محاسبه درصد هر ستون باید از مجموع کل استفاده شود؛ یعنی: $\frac{\text{جمع هر ستون}}{\text{مجموع کل}} \times 100$
۱(۵) الف) تمام هزینه‌ها را با هم جمع می‌کنیم. $6 + 3/2 + 15 + 3 + 5/5 + 25/1 + 50/10 + 56/10 + 77/80$ $+ 0/1 + 2 + 55/1 + 5/66 = 33/09$ ب) $50 - 33/09 = 6/9$ پ) $3 \times 100 \div 33/09 = 9/6$ ت) برای خرید ماشین لباسشویی باید ۴ میلیون از پس‌انداز خود را هزینه کند.
۴(۶) الف) تمام هزینه‌ها را با هم جمع می‌کنیم: $3 + 4 + 7/4 + 5 + 5/1 + 20/10 + 56/10 + 77/10 + 80/4 + 55/50$ $+ 2/1 + 5/1 + 7/42 = 37/5$ ب) از درآمدهای سالیانه، هزینه‌های سالیانه را کم می‌کنیم: پس‌انداز سال مالی $47 + 37/5 = 9/5$ پس‌انداز کل $9/5 + 5 = 14/5$ پ) برای مدیریت بهتر درآمدها باید، هزینه‌ها و درآمدها را بودجه‌بندی کنیم.
۲(۷) الف) جمع هزینه‌ها پس‌انداز پس‌انداز برای حفظ و رشد درآمد است. درآمد پولی که بعد از محاسبه مخارج باقی مانده کم‌تر از بودجه خود خرج کرده است. پول باقی‌مانده ۳ میلیون تومان ۳۴ میلیون تومان $34 - 25 = 9$ ۱۲ پس‌انداز $3 + 9$ ب) ۱/۵ میلیون از پولی که بعد از محاسبه مخارج باقی‌مانده کسر می‌شود و ایشان هم‌چنان ۷/۵ میلیون تومان پول می‌توانند ذخیره کنند. میزان پس‌انداز دست نمی‌خورد. پ) خمس به کل پول باقی‌مانده از درآمد تعلق می‌گیرد، حتی شامل پس‌انداز نیز می‌شود. ۲۰٪ از این مبلغ خمس پول است. $\frac{20}{100} \times 12,000,000 = 2,400,000$

۱۹) ۳	گزینه ۴) از معایب خرید مقایسه‌ای است. ممکن است خرید مقایسه‌ای هزینه‌بر باشد، مانند هزینه‌هایی که برای تماس تلفنی یا سوخت خودرو برای بازدید از فروشگاه‌های مختلف صرف می‌کنید.
۲۰) ۱	گزینه ۱) از مزایای خرید مقایسه‌ای است. با خرید مقایسه‌ای درباره گزینه‌هایی از آن کالا که قبلاً از آن‌ها مطلع نبودید، آگاه می‌شوید.
۲۱) ۲	
۲۲) ۳	
۲۳) ۱	
۲۴) ۲	برخی اقتصاددانان و جامعه‌شناسان، از بیماری‌ای به نام مصرف‌گرایی و مخارج تجملی سخن می‌گویند. آن‌ها معتقدند گروه زیادی از مردم آرامش و لذت را در خرج کردن و استفاده بیش‌تر از کالاها و حتی به رخ کشیدن آن‌ها می‌بینند.
۲۵) ۴	
۲۶) ۱	
۲۷) ۳	
۲۸) ۲	بررسی موارد طرح شده: الف) درست ب) درست پ) نادرست، اسراف، عام‌تر از اتلاف است. ت) درست ث) نادرست
۲۹) ۱	
۳۰) ۲	
۳۱) ۴	
۳۲) ۱	یک مورد جالب برای مصرف صحیح و مسئولانه استفاده از ظروفی است که به راحتی در طبیعت تجزیه می‌شوند. در مقابل ظروف پلاستیکی، یا فلزی، سال‌ها در طبیعت می‌ماند و عملاً به چیز دیگری تبدیل نمی‌شوند و به محیط‌زیست آسیب می‌زنند.
۳۳) ۳	
۳۴) ۴	
۳۵) ۱	
۳۶) ۲	

۱) ۱	
۲) ۲	بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) گزینه ۴) در برگزیده گزینه ۱) نیز هست. ۳) کتاب، این ویژگی را به عنوان مهم‌ترین قلمداد نکرده است. ۴) برنامه بودجه برای هر خرید و فروش قابل اجرا است.
۳) ۴	
۴) ۲	بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) در خرید هوشمندانه لزوماً حجم زیادی کالا به دست نمی‌آید. ۳) انسان نمی‌تواند تمام نیازها و خواسته‌های خود را برآورده کند. ۴) انسان قدرت برآورده کردن تمام نیازهای مادی و معنوی را ندارد.
۵) ۳	خریده‌های ما گاهی از روی هوس است، بدون فکر و از روی احساسات آنی تصمیم به خرید می‌گیریم و البته بعد از آن پشیمان می‌شویم.
۶) ۲	
۷) ۱	
۸) ۲	برای یک خرید آگاهانه و هوشمندانه مراحل زیر باید طی شود: ۱) مشخص کردن مشکل و مسئله (تعیین بودجه) بررسی و تحلیل گزینه‌های موجود (مشخص کردن ویژگی‌های مهم کالا ۵) بررسی جدول خرید مقایسه‌ای (انتخاب و خرید
۹) ۴	در مرحله اول، مشکل و مسئله خودتان را دقیق مشخص کنید. دقیقاً به چه چیزی نیاز دارید؟ بررسی کنید که آیا آن چه می‌خواهید نیاز است و ...
۱۰) ۳	در این مرحله (ویژگی‌هایی از کالای هدف را که بیش‌تر برایتان مهم است مشخص کنید.
۱۱) ۱	منظور از خرید مقایسه‌ای، فرآیند بررسی قیمت‌ها و ویژگی‌های محصولات مشابه قبل از تصمیم‌گیری برای خرید است.
۱۲) ۲	
۱۳) ۳	
۱۴) ۴	
۱۵) ۱	
۱۶) ۳	مرحله سوم، تعیین معیارها می‌باشد. ← در این مرحله معیارهایی که عملاً برای افراد هنگام انتخاب مهم است، در نظر گرفته می‌شود.
۱۷) ۲	
۱۸) ۴	بررسی عبارت‌ها: الف) درست ب) درست پ) نادرست، خرید کالاهای داخلی به نفع اقتصاد خانواده است. ت) نادرست، خرید کالاهای داخلی باعث از بین رفتن رکود می‌شود. ث) درست

گزینه (۴) در رابطه با معایب حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت است و سود سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدتد بیش تر از سود سایر حساب‌ها است.	۲ (۲۰)
	۳ (۲۱)
	۴ (۲۲)
فرد با خرید سهام هم در سود شریک است و هم در ضرر.	۱ (۲۳)
تمام موارد مطرح شده درست است به‌جز مورد (ت) که صورتی که شرکت‌ها دارای مدیران لایق و توانمند باشند و مردم به عملکرد آن‌ها اطمینان پیدا کنند، سرمایه‌های اندک خود را که به تنهایی نمی‌توانند کاری انجام دهند، در اختیار آن‌ها می‌گذارند.	۲ (۲۴)
	۴ (۲۵)
قیمت اولیه، قیمتی است که شرکت برای بار اول سهام خود را به آن قیمت می‌فروشد.	۳ (۲۶)
بررسی گزینه‌های نادرست: ① در روی هر ورقه قیمت اولیه نوشته می‌شود. ② قیمت بازاری سهام به سوددهی آن بستگی دارد. ③ اگر سود شرکتی دائماً افزایش یابد، متقاضی و خریدار آن نوع سهام زیاد می‌شود و قیمت آن بالا می‌رود.	۱ (۲۷)
بررسی سؤالات مطرح شده: الف) دولت یا یکی از سازمان‌های رسمی و قانونی می‌توانند اوراق مشارکت صادر کنند. ب) این اوراق برای تأمین منافع مالی صادر می‌شوند. پ) علاوه بر آن که به این اوراق مالی، برحسب فعالیت اقتصادی مرتبط، سودی تعلق می‌گیرد، قابل خرید و فروش نیز هستند.	۴ (۲۸)
	۱ (۲۹)
بررسی گزینه‌های نادرست: ④ قیمت طلا همیشه صعودی نیست. ⑤ طلا کالای سرمایه‌ای نیست. ⑥ مقدار طلا ثابت نیست.	۴ (۳۰)
	۲ (۳۱)
بررسی گزینه‌های نادرست: ۱) لزوماً همیشه سود خرید طلا از سهام بیش تر نیست. ۳) خرید طلا برای اقتصاد کشور زیان‌آور است. ۴) خرید سهام به اقتصاد مولد کشور کمک می‌کند.	۱ (۳۲)
	۳ (۳۳)
	۳ (۳۴)
	۳ (۳۵)
	۱ (۳۶)

۱ (۱)	بررسی سایر گزینه‌ها: ① رکود زمانی است که عرضه بر تقاضا فزونی پیدا کند و معمولاً قیمت‌ها کاهش می‌یابد. ② فزونی عرضه بر تقاضا را رکود می‌گویند. ③ در شرایط تورمی قدرت خرید پول کاهش می‌یابد.
۳ (۲)	
۴ (۳)	
۲ (۴)	
۳ (۵)	
۱ (۶)	
۴ (۷)	پاسخ به سؤالات: الف) زمان لازم برای رسیدن به اهداف بلندمدت سه سال یا بیش تر است. ب) پس‌انداز کردن برای آینده به معنی از دست دادن فرصت خرج کردن در زمان حال است و باعث شکل‌گیری هزینه فرصت است. پ) پس از تعیین هدف پس‌انداز، نوبت به برنامه‌ریزی برای رسیدن به آن می‌شود.
۳ (۸)	پس از تعیین هدف پس‌انداز، نوبت به برنامه‌ریزی برای رسیدن به آن می‌شود. باتوجه به زمانی که برای رسیدن به هدف تعیین شده و مقدار ممکن پس‌انداز می‌توان درباره میزان پس‌انداز در هر دوره تصمیم‌گیری کرد.
۳ (۹)	کوتاه مدت ← کم تر از ۲ ماه میان مدت ← ۲ ماه تا ۳ سال بلندمدت ← ۳ سال یا بیش تر
۱ (۱۰)	
۴ (۱۱)	در سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت واریز به حساب و برداشت از آن آزاد است و بانک در هر ماه به مانده موجودی حساب سود پرداخت می‌کند.
۲ (۱۲)	
۳ (۱۳)	گزینه (۳) از مزایای حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت است.
۱ (۱۴)	
۴ (۱۵)	بررسی گزاره‌های نادرست: ب) نرخ سود سپرده‌های کوتاه‌مدت ثابت نیست و باتوجه به کاهش یا افزایش نرخ سود عمومی تغییر می‌کند. د) این حساب‌ها نرخ سود کم تری نسبت به حساب‌های دیگر پس‌انداز دارند.
۲ (۱۶)	
۳ (۱۷)	اگر شما پول را قبل از زمان توافق یا سررسید برداشت کنید، مقداری از سود تعیین شده را از دست می‌دهید.
۱ (۱۸)	
۴ (۱۹)	